

Vol. XXVI

SIMON HEWAVITARNE BEQUEST

BHADANTACARYA ARIYAWANSA THERA'S
COMMENTARY TO THE

CARIYAPITAKA

REVISED AND EDITED BY

ACARIYA

KUKULNAPE SIRI DEWARKKHITA THERO

*of the Tutoriao Staff
Vidyodaya Oriental College,
(Formerly Lecturer of the Calutta University)*

හදනනාවරියධම්මපාලසුරවරවිරවිනා
පරමසුද්දීපතී
නාම

චරියාපිටකට්ඨකථා

විජේසාදය මහා විජපාලයෙ
ආචරියපදපනෙනන

කුකුල්නාපෙ සිරි දෙවරකඛිතතෙරෙන
සංඝෝධිනාගිසඛිනා ව.

එස් ඇන්ඩ් එස් ප්‍රිත්වර්ස්

නො. 49, ජයන්තවීරසේකර මාවත, කොළඹ 10.

රු.ව 2554

ක්‍රි.ව 2010

මිල රු. 180/=

හදනනාවරියධමපාලසරවරවිතා

පරමසදීපනී

නාම

චරියාපිටකට්ඨකථා

Vol. XXVI

SIMON HEWAVITARNE BEQUEST

BHADANTACARYA DHMMAPALA THERA'S
COMMENTARY TO THE

CARIYAPITAKA

REVISED AND EDITORY BY

ACARIYA

KUKULNAPE SIRI DEWARKKHITA THERO

*of the Tutorial Staff
Vidyodaya Oriental College,
(Formerly Lecturer of the Calcutta University)*

FINALLY REVISED BY

KAHWE SIRI SUMANGALA RATANASARA THERO

*Pradhana Nayaka of the Western Province,
Principal of the Vidyodaya Oriental College,
Maligahkanda, Colombo.*

S&S Printers

No. 49, Jayanthaweerasekara Mawatha,
Colombo 10.
011 2 384028.

B. E. 2554

C. E. 2010

I වන මුද්‍රණය 1000 (1929)

II වන මුද්‍රණය 1000 (1990)

III වන මුද්‍රණය 500 (2010)

(නිපිටකමුද්‍රණය කළේ අට්ටනිංසතිමං පොත්තං)

හදනතාවරියධම්මපාලස්ථවරවිරචිතා
පරමසුද්ධිපතී
නාම

චරියාපිටකට්ඨකථා

විජේඡාදය මහා විජජාලයෙ
ආචරියපදපනෙන

කුකුල්නාපෙ සිරි දෙවරකඛිතතෙරෙන
සංඝෝධිතාභිසංඛිතා ව.

විජේඡාදයමහා විජජාලයාධිපතානා පණ්ඩිතසිරොමණිනා

සිරිසුමඬගලරතනසාරාභිධානෙන

ලඛිකාපච්ඡේදිසායං පධානනයකතෙරපාදෙන
ඔසානසුද්ධිතසමොලොනෙන
පටිගහිතා.

සසිමන් හේවාචිතාරණ සොගතාරණනෙන

එස් ඇන්ඩ් එස් ප්‍රින්ටර්ස්

නො. 49, ජයන්තවීරසේකර මාවත,

කොළඹ 10.

ටෙලි. 011 2 384028

මු.ව 2554

ක්‍රි.ව 2010

THE LATE
VEN'BLE ANAGARIKA DHARMAPALA.
(SIRI DEVAMITTA DHAMMAPALA)
Director of Tripitaka Mudhrana Sabha

BORN 17TH SEPTEMBER, 1864.

DIED 29TH APRIL, 1933

PUBLISHERS NOTE

The late Mr. SIMON ALEXANDER HEWAVITARANE, who in his life time had begun to publish the TRIPITAKA, left a bequest for its completion after his death. He died suddenly on 17th January 1913 and in accordance with his wishes his Trustees had published the Commentaries on the Text in 49 volumes. After seventy years these books are no longer readily available.

His widow Mrs. SOMAWATI HEWAVITARANE who passed away on 10th January 1982 at the age of 94, had prior to her death, created the SOMAWATI HEWAVITARANE TRUST to carry on the good work started by her late husband and bequeathed her entire estate to this Trust.

We the Trustees of the Somawati Hewavitarane Trust, having seen the need to re-print the Commentaries, have undertaken this task to help both the student and teacher of the Dhamma and in the hope that this act of ours will help to preserve the Noble Teachings of the Blessed One for the benefit of the future generations and thereby prolong the life of the Buddha Sasana by many more thousands of years.

May the fruits of this meritorious act help the late Simon Alexander Hewavitarane and Somawati Hewavitarane Maha Upasikawa in Sansara and towards their final attainment of Nibbana.

Noel Wijenaike
Nanda Amerasinghe
Parinda Ranasinghe

07 October 2010.
Somawathie Hewavitarane Trust,
130, Rev. Hikkaduwe Sri Sumangala Nahime Mawatha,
Colombo 10,
Sri Lanka.,

PREFATORY NOTE.

Since the lamented death of my Uncle the late Dr. C. A. Hewavitarne, in a terrible Car and Railway collision, in April last, I have taken up the work of the Tripitaka publication, as sole Trustee of the Estate of S. A. Hewavitarne. I have great pleasure in issuing the Cariyāpiṭaka Aṭṭha Kathā which is the 26th Volume of the Simon Hewavitarne Bequest Series. There are nine other Volumes of the Aṭṭha Kathās in the Press out of which two will be ready for issuing shortly. With the above the Aṭṭha Kathās of the Suttapiṭaka and Vinaya Piṭaka have nearly come to a close with the exception of the Jātaka Aṭṭha Kathā which will extend to six more Volumes. The Aṭṭha Kathās of the Abhi Dhamma Piṭaka have not been started as yet. But without waiting for them I have made a beginning in printing the Suttapiṭaka text viz, the Dīgha Nikāya and hope to be able to carry on the work more expeditiously than hitherto as the work of the editors will be less difficult. My thanks are due to the Rev: editors Ācariya Kukulnāpe Déwarakkhita Théro and the late Pandita Welipitiye Dēwananda Nāyaka Thero who was the Vice Principal of the Vidyodaya Oriental College; and the Ven'ble Kahawé Siri Sumangala Ratanasāra Nāyaka Théro for finally revising this Volume.

S. K. Meonesinghe.

Colombo,
20th July, 1929.

විද්‍යාසූචනං.

PREFACE.

සිරිසුගතතථාගතසකාමුතිසබ්බඤ්ඤාමුදොක පන'මහාකං භගවතා ඉමසමිං හද්දකපො සමභ්‍යානාං දුතපාරමිතාදීනං සමොධිවරියානං ආනුභාවවිභාවනාදිං දෙසිතා දෙසනා ධම්මසංඛ්‍යාගතකෙරෙහි වජ්‍යා පිටකනාමෙන සංඛ්‍යාතිතා, තමපන සුත්තපිටකො මුද්දකතිකායනොපාධං පණ්ණරසමපොත්තං. තස්ස පන වරියාපිටකස්ස හදනතා වරියෙන ධම්මපාලමහාපේරෙන පරමසුද්ධිපතීති නාමෙන'ඤ්ඤාන කතා අට්ඨකථා වජ්‍යාපිටකට්ඨකථා නාම.

සා බො පනෙසා වරියාපිටකට්ඨකථා දුරෙතිදුනාදීහි තිහි නිදු නෙහි වෙව අකිත්තිවග්ගාදීහි තිහි වග්ගෙහි ව, මහාබොධියානස්ස පරමුක්කංසභාවප්පත්තාහි විජාරිතාහි අකිත්තිවරියාදීහි පඤ්චකිංසාය වරියාහි ව, අනෙකාකාරධම්මවිභාගසමුපලකම්මාය මහාබොධියාන පටිපත්තියං සඤ්ජාතුස්සාභානං සද්ධානං කුලපුත්තානං බොධිසමාපරසු සබ්බාකාරකොසලසඤ්ජනනසමත්ථාය පකිණ්ණකකථාය ව සමුප ලකම්මා ධම්මඤ්ඤානං සාතිසංගාරවහාජනභූතා වත්තති මානිතා වෙව සමභාෂිතා ව විඤ්ඤාති.

ඉමිස්සා පන'ට්ඨකථාය යාව තෙරසමථිලකං පරමොපාසකස්ස සිරිමත්තො ආනාහිති ධම්මපාල මහාසයස්ස භාතුභූතෙන දිවංගතෙන විඤ්ඤානා සසිමන්' ගෙවාපිනාරණ මහාසයෙන සමමුද්ධිසාසනාහිවුද්ධි මහිලසතා පතිට්ඨාපිතාය තිපිටකමුද්දපනසභාය'ඤ්ඤිට්ඨාන විජ්ජාල යෙ'සමිං විජේජාදසනාමනෙ උපපට්ඨානත්තමනුප්පත්තෙන ලද්ධ පණ්ණිතොපාසිතා ලබ්බායං දක්ඛිණදිසාය 'මාතර-හම්බන්තර' ඉති විසු පදෙසෙසු. දුතියනායකපදප්පත්තෙන වැලිපිටිමෙ දෙවානඤ්ඤාති ධානෙන මහාපේරෙන පාඨසොධනං කතං. සො පන ගුණවා'මහාකං සමභ්‍යතමිතෙනා මහාපේරෙ එවං අතිට්ඨිතෙ යෙව කිවෙව සබ්බව සනෙත සොකසාගරෙ නිමුජ්ජාපයං කිත්තිසෙසත්තමගමි. තතො පරමපන අතිරිතතං තායෙව තිපිටකමුද්දපනසභාය'ඤ්ඤිට්ඨා'හං සංසොධනමුපනෙසිං.

ගන්තො'යං අතිව ආකුලො වෙව බ්‍යාකුලො ව අහොසි. න නාව කොති ආච්ඡාදිසාදීහි විදෙසියකිරෙහිපි මුද්දපිතො, සිහලකිරෙහි පන මුද්දපිතමෙකං සඛිරණං වත්තති. තමපි තාලපණ්ණපොත්ත සදිසමෙව. ලද්ධානං පන පටිපොත්තානං සිහලකිරෙහි ලිඛිත පොත්තානි බහුසො එකසදිසානෙව. තස්මා පුත්තපි පටිපොත්තානි පර යෙසතා මයා ලද්ධමෙකං මරමකකිරපොත්තං ලබ්බායං දක්ඛිණදිසාය 'දඩිල්ල'ගාමෙ මහාච්ඡාතරෙ පොත්තාලයනො. තමපන ථොකතරං තිදකුලමිති බායති. තථාපි තං තත්ත තත්ත විලිඛිතං වත්තති. තතො'ව

තං වාචෙකුමපි දුක්කරං. තස්මා නමපි කිවෙව්'යම්. න බහුසො උපකාරය අහොසි. එවං නිරුක්තූලානං පන සුද්ධානං පටිපොත්තකානං අලාභා අපාතිවෙයා විසදිසංඛාතෙසු අඤ්ඤාධිකථාදිඤ්ච නිසංඝාය විජේජාදය මහාවිජ්ජාලයෙ උපපට්ඨානාවරියං කුසග්ගබුද්ධිනො පණ්ඩිතවරයා 'බද්දේගම' සිසරනනාභිධානය මහාථෙරපාදයා වෙව තඤ්ඤාඤ්ච උපාවරියපදපත්තයා පණ්ඩිතවරයා 'වැලිවිසේ' සොරනනෙරයා ව උපකාරමනුගම යථාසත්ති යථාබලං කිවමිදං. නිධංපෙසිං.

නිට්ඨිතමතෙන යෙව කිවෙව පුරෙතරමෙව පාකට්ඨකරණතො පරමකාරුණිකො සදෙසවිදෙසෙසු පත්ථයසොසොසො මහොපාසකො සිගලදිපිකානං සෙට්ඨතරෙ කල්යාණමිතෙනා වාද්ලස් අල්විස් හෙවා විනාරණො'ති විසුතො ආභිගලීසවෙජ්ජාවරියො තිපිටකමුද්දපනසභාය'ඡකිකෙබ්බා පඤ්චතමගමි. තස්ස මහාපුරිසස්ස අභාවා තමඡකිකබ්බුරං පති සිද්ධිමා අනගාදිකො බමමපාලමහාසයො වෙව සිද්ධිනාථ කුමාරදුස මුනසිහමහාසයො ව තිපිටකමුද්දපනසභාය සමුවිතා සමමතා ව අහෙසුං. තෙහි'දුති යථා පුරෙ යථාසත්ති තිපිටකමුද්දපනකිව්වාති කරියතෙන.

පටිග්ගතිතමිදං ඔසානසුද්ධිපත්තසමොලොකනෙන විජේජාදය පරිවෙණාධිපතිනා පණ්ඩිතසිරිමණිනා පරමකාරුණිකෙන මමාවරිය වරෙන 'කහවෙ' සිද්ධිසුමබගල රනනසාග්ගිධානෙන පධානනායක මහාථෙරපාදෙනාති සබ්බමානගාරවපුරස්සරමෙත් නිවෙදයාමි.

මුද්දපිතා'යං පාකට්ඨිකතා ව තිපිටකමුද්දපනසභාය'ඡකිකෙබ්බ සිද්ධිනාථ කුමාරදුස මුනසිහාභිධානෙන මහාවාහිනා මහාසයෙන සබ්බෙදාපරිනිබ්බාණා දහනද්දිසමුද්දනයනසමිතෙ වයො ආසාලා මාසස්ස කාලපකෙබ්බ තතියායං බුධවාරෙති.

1. ඉති මෙ සොධනෙන'ස්සා-ලභා යා පුඤ්ඤසම්පදා, අනුමොදනතු තං දෙවා-ලොකසාසනපාලකා.
2. ඔසකකමානෙ ලබ්බායං-සමමාසබ්බුද්ධසාසනෙ, පාතුභුතො'සි යො රංසි-මාලිවො'භාසයං මහි;
3. යො ව විජේජාදයං නාම-සුඤ්ජරං සත්මඤ්ජරං, පතිට්ඨාපිය සබ්බෙදා-සාසනං ජොතසි ටිරං;
4. 'තිත්තබ්බු'ති සුචිබ්බාත-ගාමජො ගුණසාගරෙ, සිද්ධිසුමබගලො නාම-පණ්ඩිතානං සිරිමණි;
5. සො මෙ පාවරියතෙරෙ-බොධිසතෙනා'ති සමමතො, පුඤ්ඤාදනා'නෙන නිබ්බාණං-පපෙපාතු පරමං සුඛං.
6. තත්ත්ව පරිවෙණසම්ම-අඡකිකෙබ්බා පිටකත්තයෙ, වාචිසො බමමකිත්ති'ති-ගරුතාමො සුපෙසලො;
7. 'හෙසන්තුබ්බු'ඉතිබ්බාත-ගාමෙ ජාතො මහායසො, දෙවමිත්තා'භිධානො මෙ-ගරු ගාරවහාජනං;

8. සත්තතරෙ'පි සමපුණ්ණං-මතී සො'පි මහාමතී,
පධානතායකතොරො-දිගච්ඡතු සිවං පදං.
9. ධම්මාවෙරවරො යො මෙ-සුරවෙරසමො සමී,
විජ්ජාලයෙ'ධිපො ධිරො-විජ්ජාදයඉතිසුතො;
10. සීඝ්‍රෙණිංසරව්‍යාපො-ආසි සභිකිංසරො යති,
පුඤ්ඤානා'නෙත නිබ්බාණං-සො'පි සමා'ධිගච්ඡතු.
11. ආබාල්‍යතො'තිවුද්ධං මෙ-කාමයං කරුණාය යො,
සික්ඛාපෙසි මමං සද්ද-සන්තප්ප සතිතච්ඡි ව;
12. ගුණානාමාකරො පුඤ්ඤ-පුඤ්ඤා ධිමා'ධිපො'ත්‍ර සො,
සිරිසුමඛගලොපාධි-රතනසාග්ගි'ති විසුතො;
13. පධානතායකතොරො-පණ්ඩිතෙසො මහායසො,
පුඤ්ඤානා'නෙත සබ්බිති-විනිමුක්තො විරජතු.
14. විසිට්ඨසංගුණො යො මෙ-අද්ද පබ්බජ්ඣත්තමං,
යං නිස්සාය පරං පිතං-භජාමි ජිනසාසනෙ;
15. 'චල්ලෝලාන' ඉතිව්‍යාන-ගාමාදමාධිපො මම,
ගරු සුමඛගලො නාම-පේරො සො'ප්පනුමොදතු.
16. යො මං පොසෙසි ආබාල්‍යා-පිතාව සද්දයොදයං,
පාපෙසි වා'බ්ලං සාධු-වරියො සාධුපුජ්ජනො;
17. සො'පාවෙරවරො මඤ්ඤං-'බෝරුග්ගමු' සමුබ්බවො,
රෙවතාභිතිතො පේරො-විරජතු නිර්මයො.
18. අනගාභිකවිව්‍යාතො-ධම්මපාලො මහාසයො,
විරං ජීවතු ලොකස්ස-සාසනස්ස ව වුද්ධියා.
19. පතිට්ඨාපෙසි ලොකස්ස-භිතමෙතං සහං සුභං,
මුද්දපතාය තිණ්ණන්තං-පිටකානං ධනඤ්ච යො;
20. පරිච්චජ් මහාපුඤ්ඤ-සස්මන් හෙවාච්ඡාරණො,
පුඤ්ඤානානෙත නිත්තණ්ණො-හොතු සො'පි මහාසයො.
21. කුකුල්නාපෙ ඉතිව්‍යාන-ගාමෙ වංසානමුත්තමෙ,
දිසානාසකනාමාදි-ජයවිරක්ඛසුබ්බවො;
22. ආභිධම්මකවාචිසා-වරියො දෙවරක්ඛිතො,
අකාසිං සුද්ධිමෙතිස්සා-පන්තොත්තව'ච්චුතං පදං.
23. යාතී'හ භමජාතානි-බලිතානි භවනති වෙ,
තානි සොධෙනතු ධිමන්තො-සුචිසුද්ධාසයා මුද්ද'ති.

Kukulnape Dewarakkhita.

සූචිපතනං.

CONTENTS.

අංකය.

විෂයය.

පිටුවකය.

1		ගණාරමො	1
2		වරියාපිටකසද්දසා නිරුතති.	2
3	(වරියකෙක)	නිදනකපා	3
4	1	අකිතතිපණ්ණිනවරියං	17
5	2	සඛිකුංගවණ් "	23
6	3	කුරුරුජ "	29
7	4	මහාසුදස්සන "	32
8	5	මහාගොවිඤ්ඤ "	37
9	6	නිමිඳුජ "	42
10	7	වඤ්ඳුජ "	48
11	8	සිවිඳුජ "	52
12	9	වෙස්සනාරුජ "	61
13	10	සසපණ්ණින "	84
14		උද්දනගාපාවණ්ණනා	89

දෘතපාරමි.

පඨමො අකිතතිවග්ගො.

15	1	මානුපොසක වරියං	90
16	2	භූරිදනන "	93
17	3	වච්චෙපය්‍යනාග "	101
18	4	චූලබොධි "	106
19	5	මහිසරුජ "	112
20	6	රුරුමිගරුජ "	115
21	7	මානසිකපණ්ණින "	121
22	8	ධම්මදෙවපුත්තන "	128
23	9	අලිතසත්තු "	133
24	10	සඛිපාල "	139
25		උද්දනගාපාවණ්ණනා	143

සීලපාරමි.

දුතියො කප්පිනාගවග්ගො.

අංකය.	විස්තරය.	පිටුව.
26	1 සුබසාගරය	143
27	2 සොමනස	147
28	3 අයොසරපණ්ණි	153
29	4 මහාකාශ්ඨ	156
30	5 සොණපණ්ණි	163
	නෙකමිමසාරම්.	
31	6 තෙමියපණ්ණි	168
	අභිධ්මානසාරම්.	
32	7 කපිරු	177
33	8 සච්ඡාය	180
34	9 වට්ඨකරු	181
35	10 මච්ඡරු	184
36	11 කණ්ණිකා	187
37	12 සුතසොම	193
	සච්ඡසාරම්.	
38	13 සාමපණ්ණි	201
39	14 එකරු	205
	මෙත්තසාරම්.	
40	15 මහාලොමස	208
	උපෙක්ඛාසාරම්.	
	තනියො සුබසාගරය	
41	උද්දානපාඨ	211
42	පකිණ්ණකපාඨ	216
43	නිගමනපාඨ	264
	වර්ණපිටකපණ්ණි	
	නිවර්ණ.	

ABBREVIATIONS.

සංකේතනිරූපණ.

- සි. මු. සිහලකරෙහි මුද්‍රිතපොතක.
 මු. පා. සිහලකරෙහි මුද්‍රිත වර්ණපිටකපාඨ.
 ම. මරමකරනාලපණ්ණිපොතක.
 සි. සිහලකරනාලපණ්ණිපොතක.
 ජා. අ. අංකිතසකරෙහි මුද්‍රිත ජාතකපිටකපාඨ.

IN SINHALESE CHARACTERS.

ආ ආර් ඩ් ඩී උ උ උ උ උ උ

CONSONANTS.

	කka	කkha	ගga	ගgha	ඛkha
	චca	ඡcha	ජja	ඣjha	ඤña
	ට්ṭa	ඤṇa	ඨḍa	ඨḍha	ණṇa
	තta	ථtha	දda	ධdha	නna
	පpa	ඵpha	බba	භbha	මma
යya	රra	ලla	වva	සsa	හha
					ල්ලa ශං an

ක ka	කා ká	කි ki	කී kī	කු ku	කූ kú	කෙ ke	කෝ kó
ඛ kha	ඛා khá	ඛි khi	ඛී khī	ඛු khu	ඛූ khú	ඛෙ khe	ඛෝ khó
ග ga	=	=	=	=	=	=	=

කක ka	කක කිka	ති tva, තු tra	මි mpha
කක kka	කක කිha	දද dda	මි, මිmba
කා kya	කෙ, ම කිca	ධි, මි ddha	මි mbha
කි kri	ඡ, කෙකිකිcha	ඳ dra	මි mma
කි kva	ඡ, කෙකි කිja	ම, ඳි dva	මි mha
කා khya	කෙකි කිjha	මි dhva	යය, යය yya
මි khva	මි ට්ඡා	නන nta	යය yha
ගා gga	මි, මි ට්ඡha	නි nthā	ලා lla
ගා ggha	මි ධ්ඳා	නි nda	ලා lya
ග් gra, මිකිකිka	මි ධ්ඳha	නි ndha	ලා lha
මි ඛ්ka	කක කිppa	නන nna, නන nha	මි wha
මි ඛ්ga	කක කිඡා	පා ppa	සා ssa
මි ඛ්gha	කක කිඡha	පා ppha	සා sma
මි cca	කක, මි ධ්ඳා	මි bba	සා swa
මි ccha	කක කිඡha	මි bbha	සා hma
ජ් jja	නන tta	මි bra	සා hva
ජ් ඛ්jha	නන ttha	මි mpa	ලා lha

පරමස්දීපනී

නා ම

චරියාපිටකට්ඨකථා.

නමෝ තස්ස භගවතො අරහතො
සම්මා සම්මද්ධස්ස.

චරියා සබ්බලොකස්ස භිතා යස්ස මහෙසීනො,
අවිනේතය්‍යානුභාවං තං වන්දෙ ලොකානනායකං.

විජ්ජාචරණසම්පන්නො යෙන නිශ්චයානි ලොකතො,
වන්දෙ තමුත්තමං ධම්මං සම්මා සම්මද්ධපුජිතං.

සීලාදීගුණසම්පන්නො සීතො මහඵලෙසු යො,
වන්දෙ අරියසම්ඝං තං පුඤ්ඤකෙඛතතං අනුත්තරං.

වන්දනා ජනිතං පුඤ්ඤං ඉති යං රතනතතයො,
භතනතරයො සබ්බස්ස සුත්වාහං තස්ස තෙජසා.

ඉමස්මිං භද්දකප්පස්මිං සම්මතා යා සුදුකකරු,
උකකංසපාරම්ප්පතතා දුතපාරම්තාදයො.

තාසං සම්මොඛිචරියානං ආනුභාවවිභාවනං,
සකෙකසු නිශ්‍රොධාරුමේ වසනේතන මහෙසීනා.

යං ධම්මසෙතාපතීනො සබ්බසාවකතෙත්තුනො,
ලොකනාපේන චරියාපිටකං නාම දෙසිතං.

යං බුද්ධකනිකායස්මිං සම්මාධිංසු මහෙසයො,
ධම්මසංගාහකා සද්දු භෙත්තුසම්පතති දීපනං.

තස්ස සම්මොඛිසම්භාරවිභාගතයයොගතො,
කිඤ්චාපි දුතකරු කාතුං අත්ථසංවණ්ණනා මයා.

සහ සංවණ්ණනං යස්මා ධරතෙ¹ සද්දු සාසනං,
පුබ්බාචරියසීභානං තිට්ඨතෙව විනිවජ්ජයො.

තස්මා තං අවලම්බිත්වා² ඔගාහිත්වා³ ව සබ්බසො,
ඤ්ඤානුප්පතිස්සාය පොරුණට්ඨකථානං.

1. සි. ධරතො. 2. සි. ලම්බෙත්වා. 3. සි. I & II. ඔගාහෙත්වා, ඔගහෙත්වා.

නිසික. වාචනාමයං පුපිපුදාං අනාකුලං,
මහාචාරවෘද්ධිනං නිපුණත්විතිවර්තයං.

නිතනෙය්‍යත්වෙද ව පාරමි පරිදිපයං,
කරිත්‍යාමිති වරියාපිටකස්‍යත්වණ්ණනං.

ඉති ආකඛ්‍යමානස්‍ය සඬාමමස්‍ය විරට්ඨිතිං,
විහරන්තස්‍ය තස්‍යත්වං නිසාමයං සාධවොති.

තත් වරියාපිටකනි කෙනෙත්ත වරියාපිටකං? අතීතාපු
ජනිපු සත්‍ර වරියානුභාවපාකාසනී පරියන්තී කතා, පරියන්තී
අත්‍යො හි අයං පිටකසද්දෙ “මා පිටකසම්පදනෙතා”තීඃ ආදිපු
විස. අර්ථා යත්‍යා සා පරියන්තී තස්‍යෙව සත්‍ර පුරිමජනිපු වරියානං
ආනුභාවපාකාසනෙන භාජනභූතා තත්‍යාපි වරියාපිටකනි
වුච්චති. භාජනත්‍යොපි හි පිටකසද්දෙ නිද්දිවොති. “අර් පුරිසො
ආගවෙජ්‍යස්‍ය කුද්දුලපිටකං ආදයා”තීඃ ආදිපු විස. තං පනෙනං
වරියාපිටකං විතයපිටකං සුතතන්තපිටකං අභිධම්මපිටකනි
තීපු පිටකෙපු සුතතන්තපිටකපරියාපනං, දීඝනිකායො මජ්ඣිම
නිකායො සංයුතනිකායො අඛණ්ඩකරනිකායො බුද්ධකනිකායොති
පඤ්චස්‍ය නිකායෙපු බුද්ධකනිකායපරියාපනං, සුතතං භෙය්‍යං
වෙය්‍යාකරණං භාරා^a උද්‍යනං ඉතිවුත්තකං ජතකං අඛණ්ඩමමං
වෙදලලනි තවපු සාසනඛෙතපු භාරා සමගං.

“වෘද්ධිං බුද්ධිතො ගණ්ඨං වෙ සහස්‍යානි භික්‍ෂුතො,
වතුරසීතිසහස්‍යානි යෙ මෙ ධම්මා පවත්තිතො”ති

එවං ධම්මභණ්ඩාගාරිකෙන පටිඤ්ඤාතෙපු වතුරසීතියා ධම්මකඛ
තිසහස්‍යෙපු කතීපයධම්මකඛතිසමගං. වග්ගතො අතීතත්වයො
හත්තිනාගවයො සුධිඤ්ඤයවයොති වග්ගන්තයසංගහං. වරියතො
අතීතත්වයෙහ දස හත්තිනාගවයෙහ දස සුධිඤ්ඤයවයෙහ පඤ්චදසාති
පඤ්චතිංස වරියාසමගං. තීපු වග්ගෙපු අතීතත්වයො ආදි, වරියපු
අතීතත්වරියා. තත්‍යාපි :-

“කපප ව සතසහස්‍යෙ වතුරෙ ව අසමිතිසෙ,
එත්තන්තරෙ යං වරිතං සමිඛං තං බොධි පාවත”න්ති

අයං භාරා ආදි, තස්‍ය ඉතොපභූති අනුක්‍යමෙත අත්තං
වණ්ණනා හොති. සා පනායං අත්තං වණ්ණනා යත්‍යා දුරෙතිද්‍යං
අපිදුරෙතිද්‍යං සතතිකෙ නිද්‍යතනි ඉමානි තීණි නිද්‍යානි දස්‍යෙත්‍යා
වුච්චමානා පුණ්ණෙනති සමුදගමතො පට්ඨාය පුට්ඨි විඤ්ඤාතා තාම
හොති, තත්‍යා තෙසං නිද්‍යානං අයං විභාගො වෙදිතබ්බො.

a. නිකඛණ්ණකර-කාලාමසුත්ත.

b. මජ්ඣිමනිකාය-කකපුපමසුත්ත.

දීපඛකරදසලයා පාදමුලෙහි. හි කතාභිනිහාරයා මහා
 බෝධිසත්තයා යාව තුසිතපුරෙ නිබ්බතති තාව පවතෙතා කපා
 මණ්ණො දුරෙතිදනං නාම, තුසිතභවතො පට්ඨාය යාව බෝධි
 මණ්ණො සබ්බසුද්ධාසුද්ධප්පත්ති¹ තාව පවතෙතා කපාමණ්ණො
 අවිදුරෙතිදනං නාම, මහාබෝධිමණ්ණො පන පට්ඨාය යාව
 පච්චුප්පත්තවත්තී තාව පවතෙතා කපාමණ්ණො සන්තිකෙ නිදනං නාම.
 ඉමෙසු නිසු නිදනෙසු යයො දුරෙතිදනඅවිදුරෙතිදනාති සබ්බ
 සාධාරණාති, තයො තානි ජතකට්ඨකපායං විජාරිතනගෙනෙව
 විජාරතො වෙදිතබ්බාති, සන්තිකෙතිදනෙ පන අප්පි විසෙසොති
 තිණ්ණෙට්ඨි නිදනානං අයමාදිතො පට්ඨාය සඤ්චිපකපා.

දීපඛකරයා භගවතො පාදමුලෙ කතාභිනිහාරෙ බෝධිසත්ත
 භූතො ලොකනාථො අතතතො අභිනිහාරානුරූපසමතිංස
 පාරමියො පුරෙතො සබ්බසුද්ධාසුද්ධසමාරං මන්තං පාපෙතො
 තුසිතභවතෙ² නිබ්බතො බුද්ධිභාවාය උප්පත්තිකාලං අගමය
 මානො තත්ථ යවතායුකං ධ්වං තනං වුතො සත්තරජකුලෙ
 පටිසන්ධිං ගගෙතො අනන්තන පරිහාරෙන මහනන්තන සිරි
 සොභගෙනන වසිම්මානො අනුක්කමෙන යොබ්බනං පඤ්ච ඵකුත
 තිංසෙ වයසම්. කතමහාභිනිකම්මනො ජබ්බසානි මහාපධානං
 පදනිඤ්ඤා විසාධපුණ්ණමායං බෝධිරුක්ඛමුලෙ නිසිනො සුරියෙ
 අනන්ධමිතෙයෙව මාරබලං විධම්ඤ්ඤා පුරිමයාමෙ පුලබ්බතිවාසං
 අනුසාරිඤ්ඤා මජ්ඣිමයාමෙ දිබ්බවකුට්ඨං විසොධෙතො පච්චිමයාමෙ
 දියවිඤ්ඤාසසකයං ඛෙපෙතො අනුත්තරං සමමා සමෙධාබ්මිති
 සම්මුජ්ඣති, තනො තනෙව සත්ත සත්තාගෙ විනිතාමෙතො අසාලති
 පුණ්ණමායං බාරණසිං ගන්තො ඉසිපතනෙ මිගදයෙ අසුද්ධ
 තොණ්ඩසුද්ධප්පමුඛා අට්ඨාරස චුභමකොටියො ධම්මා මතං
 පායෙනො³ ධම්මවකකං පවතෙතො යසාදිකෙ වෙනෙයො
 අරහතෙත පතිට්ඨපෙතො තෙ සඤ්ච සට්ඨි අරහතෙත ලොකානුගත
 භාය විසුජ්ජෙතො උරුවෙලං ගච්ඡන්තො කප්පාසිකවතසණ්ඩ
 තිංසභග්ගවග්ගියෙ සොනාපතතිඵලාදිසු පතිට්ඨපෙතො උරුවෙලං
 ගන්තො අභිබ්බිසානි පාටිහාරියසකයානි දසෙසො උරුවෙල
 කසුපාදයො සකසුප්පට්ඨපටිවාරෙ තෙභාතිකප්පිලෙ විනෙතො
 තෙති පරිවුතො රජගහනගරූපවාරෙ ලට්ඨිවත්තයානෙ නිසිනො
 බිම්බාරපමුඛෙ වාදසනත්තෙ බ්‍රාහ්මණගහපතිකෙ සාසනෙ
 ඕතාරෙතො මගධරජෙන කාරිතෙ වෙළව්නවිහාරෙ විහරති.

අපේව. භගවති වෙළවනෙ විහරනෙත සාරිපුත්තමොග්ගලො
 නෙසු අග්ගසාවකට්ඨානෙ ධම්මෙනසු සාවකසන්තිපාතෙ ජතෙ සුද්ධො
 දනමහාරජ පුතො කීර මෙ ජබ්බසානි දුක්කරකාරිකං වරිඤ්ඤා

1. සි, මු, සුද්ධප්පත්ති.

2. ම, පුරෙ.

3. පායෙනො.

පරමාභිසම්මානං. පඤ්චා පවත්නවරධමමවකෙතා රුජගතං නිසංඝං
 වෙච්චනෙ විහරතිති සුඤ්ඤා දස පුරිස සහස්ස පරිවාරෙ අනුක්කමෙන
 දස අමච්චෙ පෙසෙසි පුත්තං. මෙ ඉධානෙත්වා දසොපාති. තෙසු
 රුජගතං ගතත්වා සත්ථු ධම්මදෙසනාය අරහතො පතිට්ඨිතෙසු
 කාලුදාසිනේරෙන රඤ්ඤා අධිප්පායෙ ආරොචිතෙ භගවා චිසති
 සහස්සබිණ්ණසවපරිවුත්තො රුජගතො නික්ඛමිත්වා සට්ඨිසොජනං.
 කපිලවත්ථුං. චීති මාසෙති සම්පාපුණ්ණි, සත්තාරුජනො අමහාකං ඤාති
 සෙට්ඨං. පස්සාමාති¹ සනතිපතිත්වා නිග්‍රොධාරුමං භගවතො ව භික්ඛු
 සංඝස්ස ව වසනසොග්ගං කාරෙත්වා ගක්ඛපුප්ඵාදිහත්ථං පච්චිග්ගමිතං.
 කත්වා සත්ථාරං නිග්‍රොධාරුමං පච්චෙසෙසුං, තත්‍ර භගවා චිසතිසහස්ස
 බිණ්ණසවපරිවුත්තො පඤ්ඤාතනවර බුද්ධාසනෙ නිසිදි, සාකියා
 මානස්ථවා සත්ථු පණ්ණිපාතං ඡාත්තංසු, භගවා තෙසං අජ්ඣාසයං
 ඔලොකෙත්වා මානං හංජිත්වා තෙ ධම්මදෙසනාය භාජනෙ කාතුං.
 අභිඤ්ඤාපාදකං වතුත්ථජ්ඣානං² සමාපජ්ජිත්වා චුට්ඨාය ආකාසං
 අභිභුග්ගන්ත්වා තෙසං සීසෙ පාදපංසුං ඔකිරයමානො වීය ගණ්ඩම
 රුක්ඛමුලෙ කතපාටිහාරීයසදීපයමකපාටිහාරීයං අකාසි, රුජ තං
 අච්ඡරියං දිසවා අයං ලොකෙ අග්ගපුග්ගලොති වන්දි, රඤ්ඤා පන
 වන්දිතෙ³ සබ්බෙපි සාකියා වන්දිංසු, තදා කිර භගවා යමකපාටිහාරීයං
 කරොන්නො ලොකවිවරණපාටිහාරීයමපි අකාසි, යසම්ච වත්තමානෙ
 මනුස්සා මනුස්සලොකෙ යථා සීතා යථා නිසීන්තාව වාතුමමහා
 රුජකතො පට්ඨාය යාව අකතිට්ඨභවතා සබ්බෙ දෙවෙ තත්ථ තත්ථ
 අත්තතො භවතෙ කීලිනෙත දිබ්බානුභාවෙන, ජෙනෙතෙන
 මහතිං දිබ්බසම්පත්තිං අනුභවනෙත සන්තාති සමාපත්තිසුඛාති
 අනුභවනෙත අඤ්ඤාමඤ්ඤාං ධම්මං සාකච්ඡනෙත ව බුද්ධානුභාවෙන
 අත්තතො මංසවකවුත්තාව පස්සන්ති, තථා හෙට්ඨා පඨවියං අට්ඨසු
 මහාතිරයෙසු සොළසසු ව උස්සදතිරයෙසු ලොකානන්තරිතිරයෙ වාති
 තත්ථ තත්ථ මහාදුක්ඛං අනුභවමානෙ සතෙත පස්සන්ති, දසසහස්සි
 ලොකධාතුයං දෙවා මහතා⁴ දෙවානුභාවෙන තථාගතං උපසංකමිත්වා
 අච්ඡරියබ්භුතවිත්තජ්ඣා පඤ්ඤාලිකා නමස්සමානා පසිරුපාසන්ති,
 බුද්ධගුණ පටිසංසුත්තා ගාථායො උද්ගරන්තා ථොමෙනති අපෙථා
 වෙනති හසන්ති පිතිසොමනස්සං පච්චෙදෙනති. යං සකියාය වුත්තං:-

“භුමමා මහාරුජකා⁵ තාවතිංසා
 යාමා ව දෙවා තුසිතා ව නිම්මිතා,
 පරනිම්මිතා යෙපි ව බ්‍රහ්මකාසිකා
 ආනන්දතා විපුලමකංසු සොස”න්ති. a

1. සි. I. පස්සාමාති.

2. සි. I & II. අභිඤ්ඤාපාදකජ්ඣානං.

3. ම. තෙ ථාතුං නාම

” ”

න සතෙතාන්ති.

4. සි. I & II. මහවි.

5. සි. I & II. වාතුමමහාරුජකා.

a බුච්චංස-රත්තවමකමෙණ්ණි.

තද හි දසබලො අනුලං අතතනො බුද්ධබලං දසෙස්සාමිති මහාකරුණාය සමුස්සාහිතො ආකාමස දසසහස්සවක්කවාලසමාගමේ¹ වඩකමං මාපෙතො වාදසයොජ්ජන්තිත්තෙන සංඛරතනමයෙ වඩකමෙ සීතො යථා වුත්තං දෙවමනුස්සනාගච්ඡිතභිතානං එකතිපාතභූත මච්ඡරියං අනඤ්ඤසාධාරණං බුද්ධානං සමාධි ඤාණානුභාවදීපනං පාවිහාරියං දසෙස්සාමිති පුත භසිමි වඩකමෙ වඩකමනො වෙනෙය්සානං අජ්ඣාසයානුරූපං අවිනේශය්සානුභාවාය අනුපමාය බුද්ධලීලාය ධම්මං දෙසෙසි. තෙන වුත්තං :-

“නහෙනෙ ජනනති සදෙවමානුසා
බුද්ධො අයං කීදිසකො නරුත්තමො,
ඉද්ධිබලං පඤ්ඤබලඤ්ච කීදිසං
බුද්ධබලං ලොකහිතස්ස කීදිසං.
නහෙනෙ ජනනති සදෙවමානුසා
බුද්ධො අයං එදිසකො නරුත්තමො,
ඉද්ධි බලං පඤ්ඤ බලඤ්ච එදිසං
බුද්ධබලං ලොකහිතස්ස එදිසං.

හතුහං දසාධිස්සාමි බුද්ධබලමනුත්තරං,
වඩකමං මාපෙසිස්සාමි නහෙ රතනමණ්ඩිත”නති. a

එවං තථාගතෙ අතතනො බුද්ධානුභාවදීපනං පාවිහාරියං දසෙස්සාමිති ධම්මං දෙසෙනො අයස්සාමිති ධම්මසෙනාපති සාරිපුත්තො රුජගහෙ ගිජ්ඣකුටපබ්බතෙ සීතො දිබ්බවකුත්තා පසිසිතො තෙන බුද්ධානුභාවසංදස්සනෙන අච්ඡරියබභූතචිත්තජනො හතුහං හීයෙය්සා සොමත්තාය බුද්ධානුභාවං ලොකස්ස පාකටං කාරිස්සාමිති සඤ්ජාතපරිචිතකෙකා අතතනො පරිවාරභූතානං පඤ්චනනං හිකුඤ්ඤානං තමත්ථං ආරොවෙත්වා ඉද්ධියා ආකාසෙන තාවදෙව අගනත්වා සපරිවාරො හගවන්තං උපසංකමිත්වා පඤ්චපතිට්ඨිතෙන වන්දිත්වා දසකබසමොධාන සමුජ්ජලිතං අඤ්ජලිං² සිරසි පග්ගහ තථාගතස්ස මහාහිනිහාරං පාරමිපරිපූරණඤ්ච පුච්ඡි, හගවා තං කායසක්ඛිං කත්වා තත්ථ සන්තිපතිතමනුස්සානං වෙච දසසහස්සවක්කවාල දෙවමුග්ගානං ච අතතනො බුද්ධානුභාවං පරිදීපයෙනො බුද්ධවංසං දෙසෙසි. තෙන වුත්තං :-

“සාරිපුත්තො මහාපඤ්ඤා සමාධිජ්ඣානකොවිදො,
පඤ්ඤාය පාරමිපාදෙනො පුච්ඡති ලොකනායකං.

කීදිසො තෙ මහාවීර අභිනිහාරෙ නරුත්තම,
කීමති කාලෙ තයා සිර පක්ඛිතා බොධි බුත්තමා.

1. සි. I & II, සමායොගෙ.

2. සමුජ්ජලමඤ්ජලිං.

a. බුච්චංස-රතනවඩකමණ්ඩල.

දානං සීලං භොතවත්තං පඤ්ඤා විරියං භොතවත්තං කිදිසං,
ඛනති සච්චමග්ගිඨානං මෙතත්තු පෙකකා ව කිදිසා.

දසපාරමි තයා ධීර¹ කිදිසා? ලොකනායක,
කථං උපපාරමි පුණ්ණං පරමන්දිපාරමි කථං.

තස්ස පුට්ඨා විශාකාසි කරමිකමධුරඛතිරෙ,
තිබ්බාපයනෙතා හදයං හාසයනෙතා සදෙවක² නති. a

එවං භගවතා බුද්ධවංසෙ දෙසිතෙ ආයත්තා ධම්මසෙතාපති
අහො බුද්ධානං තෙතුසම්පදා අහො සමුදගමසම්පත්ති අහො
මහාභිනිහාරසම්ප්පාදනා දුක්ඛාරං වත භගවතා තතං එතතතං කාලං.
එවං පාරමිතො පුරෙතෙනත එවං විධිස්ස බොධිසම්හාරසම්හාරණස්ස
අනුච්ඡිකමෙව වෙතං. එලං යදිදං සම්බඤ්ඤාතා බලෙසු ව
වසිභාවො එවං මහිද්ධිකතා එවං මහානුභාවතාති බුද්ධගුණාරම්භං
ඤ්ඤං පෙසෙසි. සො අනඤ්ඤාසාධාරණං භගවතො සීලසමාධිපඤ්ඤා
විමුත්තිවිමුත්තිඤ්ඤාදස්සනං නිරිමිතතපං සද්ධා විරියසතිසම්පජ්ඤාදං
සීලවිසුද්ධි දිට්ඨිවිසුද්ධි සමප්ථා විපස්සනා තිණ්ණි කුසලමුලාති
තිණ්ණි සුචරිතාති තයො සම්මා විතකකා තිස්සො අනවජ්ජසඤ්ඤායො
තිස්සො ධාතුයො වතතායෙ සතිපට්ඨානා වතතායෙ සම්මපට්ඨානා
වතතායෙ ඉද්ධිපාදා වතතායෙ අරියමග්ගා වතතාරි අරියඵලාති
වතසෙසා පටිසම්භිදා වතුයොතිපටිවෙජ්ජකඤ්ඤාති වතතායෙ
අරියවංසා වතතාරි වෙසාරජ්ජඤ්ඤාති පඤ්ඤා පඨානියමිතාති
පඤ්ඤාඛතිතො සම්මා සමාධි පඤ්ඤාච්ඡායාති පඤ්ඤා බලාති පඤ්ඤා
තිස්සරණියා ධාතුයො පඤ්ඤා විමුත්තායතනඤ්ඤාති පඤ්ඤා විමුත්ති
පටිපාචතියා ධම්මා ඡ සාරණියා ධම්මා ඡ අනුස්සතිසානාති ඡ
භාරවා ඡ නිස්සාරණියා ධාතුයො ඡ සත්තවිහාරති ඡ අනුත්තරි
යාති ඡ නිබ්බධභාගියා පඤ්ඤා ඡ අභිඤ්ඤා ඡ අසාධාරණඤ්ඤාති
සත්ත අපරිහානියා ධම්මා සත්ත අරියධනාති සත්ත බොජ්ඣංගිතා
සත්ත සපුරිසධම්මා සත්ත නිජ්ජරවච්ඡාති සත්ත සඤ්ඤා සත්ත
දක්ඛණෙය්‍යපුග්ගලදෙසනා සත්ත බිණ්ණසච්චලදෙසනා අට්ඨ
පඤ්ඤාපටිලාභගෙතුදෙසනා අට්ඨ සම්මතතාති අට්ඨ ලොකධම්මා
තිකකමා අට්ඨ ආරම්භවච්ඡාති අට්ඨ අනවණ්ණදෙසනා අට්ඨ මහාපුරිස
විතකකා අට්ඨ අභිභායතනදෙසනා අට්ඨ විමොක්ඛා නව යොතිස්සා
මනසිකාරමුලතා ධම්මා නව පාරිසුද්ධිපඨානියමිතාති නව සත්තවාස
දෙසනා නව ආසාදපටිවිතයා නව සඤ්ඤා නව නානත්තදෙසනා
නව අනුපුබ්බවිහාර දස නාථකරණධම්මා දස කසිණායතනාති දස
කුසලකම්මපථා දස සම්මතතාති දස අරියවාසා දස අසෙකකා ධම්මා
දස රතනාති දස තථාගතබලාති එකාදස මෙත්තාතිසංඝා වාදස
ධම්මවකකාකාර තෙරස ධුතභගගුණා වුද්දස වුද්ධඤ්ඤාති පඤ්ඤාදස

1. සී. මු. දසපාරමිතො විර.

2. බුඛවාස-රතනවිමකමකණ්ඩ.

විමුක්තිපරිපාචනියා ධම්මා සොළසවිධා ආනාපානසති සොළස අපරනතපනියා ධම්මා අට්ඨාරස බුද්ධිධම්මා එකුනවිසති පච්ච වේක්ඛණ්ණදුණ්ණානි වදුවනතාළිස සදුණ්ණවරවජ්ඣනී පඤ්ඤාස උදයබ්බය සදුණ්ණානි පරෙපණ්ණාස කුසලධම්මා සත්තසත්තනි සදුණ්ණවජ්ඣනී වදුවීසතිකොටිසත්තසහස්සසමාපත්තිසඤ්චාරිතමහාවජ්ජරසදුණ්ණං අන න්නතය සමන්තපට්ඨාන පථිවය පච්චවේක්ඛණ්ණ දෙසනාදුණ්ණානි තථා අනන්තාසු ලොකධාතුසු අනන්තානං සත්තානං ආසයාදී විභාවනාදුණ්ණානි චාති එවමාදිකෙ අවිනේයයානුභාවෙ බුද්ධි ගුණේ ධම්මනිගතො අනුගච්ඡන්තො අනුස්සරන්තො නෙව අනතං න පමාණං පසයි, ථෙරෙ හි අතතනොපි නාම ගුණානං අනතං චා පමාණං චා ආවජේරන්තො න පසාති සො භගවතො ගුණානං පමාණං කිං පසයිසාති යස්ස යස්ස හි පඤ්ඤා මහති සදුණ්ණං විසදං සො සො බුද්ධිගුණේ මහත්තතො සද්දහති ඉති ථෙරෙ භගවතො ගුණානං පමාණං චා පරිවේණදං චා අපසාසන්තො මාදිසස්ස නාම සාවකපාරමිසදුණ්ණේ ධීතස්ස බුද්ධිගුණේ සදුණ්ණෙත පරිවේණිදුං න සකකා පභෙව ඉතරෙසං, අහො අවිනේයයා අපරිමේයගෙදා මහානුභාවා සබ්බසද්දගුණා කෙවලං පනෙනෙ එකස්ස බුද්ධි සදුණ්ණෙයොව සබ්බසො ගොවරා නාසෙද්දසං කථෙදුං පන සමමා සම්බුද්ධොති පි විත්ථාරතො න සකකා යෙචාති නිට්ඨමගමාසි, වුත්තං ගෙනං :-

“බුද්ධොපි බුද්ධස්ස භණ්ණෙයා වණ්ණං
කපපමපි වෙ අඤ්ඤාමහාසමානො,
බිගෙථ කපපා විරදීසමන්තරෙ
වණ්ණො න බිගෙථ තථාගතස්සා”ති.

එවං බුද්ධානං ගුණමහත්තතං නිස්සාය උපනතබලවපිතිසො මනස්සො පුන විනේයසි : එවරුපානං නාම බුද්ධිගුණානං ගෙතු භූතා බුද්ධිකාරකධම්මා පාරමිසො අහො මහානුභාවා, තත්තමාසු නුඛො ජනිසු පාරමිතා පරිපාචිතා? කථං චා පරිපාකං ගතා? හඤ්ඤං ඉමමත්ථ, පුච්ඡන්තො එවමපි සමුදගමතො පට්ඨාය බුද්ධානු භාවං ඉමස්ස සදෙවකස්ස ලොකස්ස පාකටතරං කරිස්සාමිති සො එවං විනේයති, භගවන්තං ඉමං පඤ්ඤං ආපුච්ඡි : තත්තමාසු නුඛො හන්තෙ ජනිසු ඉමෙ බුද්ධිකාරකධම්මා පරිපාචිතා? කථං චා පරිපාකං ගතාති? අථස්ස භගවා තස්මි රතනවඞ්ඤමෙ නිසජ්ජ පලලඞ්ඤං ආභුජ්ඣා යුගකිරපබ්බතෙ බාලසුරියො විය විරෙවමානො නිසිනෙතො සාරිපුත්ත මග්ගං බුද්ධිකාරකධම්මා සමාදුනතො පට්ඨාය තිරන්තරං සකකච්චකාරිතාය විරිසුපච්ඡමෙහත ව සබ්බෙසු කපපෙසු භවතො භවං ජනිතො ජනිං පරිපච්චන්තා යෙව අහෙසුං; ඉමස්මිං පන හද්දකපෙප ඉමාසු ජනිසු තෙ පරිපකකා ජනාති දස්සෙන්නො “කපෙප ව සත්තසහස්ස”ති ආදීනා වරියාපිටකං බුද්ධාපදානිගනති

දුතියානිධානං ධම්මපරියායං අභාසි, අපරෙ පන රතනවඞ්ගමෙ වඞ්ගමනොතො දෙවාවිදෙවො¹ දෙවබ්බතාදීති පූජ්‍යමානො නිශ්‍රොධාරුමෙ ඔතරිභා විසතිසහස්සබ්භාසවපරිවුතො පඤ්ඤානතවර බුද්ධාසනෙ නිසින්නො හගවා වුත්තනසෙනෙව ආයසමතා සාරිපුත්තෙන පුච්ඡිතො වරියාපිටකං දෙසෙසීති වදනති, එතතාවතා දුරෙතිදුන අවිදුරෙතිදුනාති සඬේඛපතො දස්සෙත්වා වරියාපිටකස්ස සන්නිකෙතිදුනං විචාරතො නිද්දිට්ඨනති වෙදිතබ්බං. දුරෙතිදුනං පන අසඬේඛයවිභාවනායං ආවිභවිස්සතිති. ඉදුති “කපෙප ව සත සහස්සෙ”ති ආදිනසප්තතතාය වරියාපිටකපාලියං අත්ථංවණ්ණනා හොති.

තත්‍රායං කප්පසද්දො සථපසග්ගො ව අනුපසග්ගො ව විතකක-
විධාන-පටිභාග-පඤ්ඤාතති-කාල-පරමායු-සමණ්ණවොහාර-සමන්ත
භාවාහිසද්දගත-ජේදන-විනිශ්ඨොග-විනයකිරියා-ලෙසනනරකප-
තණ්ණාදිට්ඨි-අසඬේඛයකප-මහාකප්පාදීසු දිස්සති. තථාගෙසා:-
“නෙකමමසඬකපෙපා අබ්‍යාපාදසඬකපෙපා”ති.^a ආදිසු විතකෙක
ආගතො. “විචරෙ විකප්පං ආපජේය්‍යා”තිb ආදිසු විධානෙ, අධික
විධානං ආපජේය්‍යාති අත්ථො. “සත්ථිකපෙපන වත කිර හො සාව
කෙන සද්ධිං මන්තයමානා න ඡතිමතා”තිc ආදිසු පටිභාගෙ, සත්ථිසදි
සෙනාති අයං හි තත්ථ අත්ථො. “ඉධායසමා කපෙපා”තිd ආදිසු
පඤ්ඤාතතියං. “යෙන සුදං තිච්චකපං විහරම්”තිe ආදිසු කාලෙ.
“ආකඞ්ඛමානො ආනඤ්ඤාතථාගතො කප්පං වා තිට්ඨෙය්‍ය කප්පා
වසෙසං වා”තිf ආදිසු පරමායුමහි, ආයුකපෙපාති ඉධ අධිප්පායො.^g
“අනුජනාමි හිකබ්බෙව පඤ්ඤාති සමණකපෙපති ඵලං පරිභුංජිතුං”තිg
ආදිසු සමණ්ණවොහාරෙ. කෙවලකප්පං ඡවලුවනං ඔහාසෙත්වා”තිh
ආදිසු සමන්තභාවෙ. “සද්ධා සද්දගතා ඔනප්පනා අභිප්පසාදො”තිi
ආදිසු අභිසද්දගතො, සද්ධායනති අත්ථො. “අලඞ්කතො කප්පිත
කෙස මය්‍යු”තිj ආදිසු ඡජ්දනෙ. “එවමෙව ඉතො දිනනං පෙතානං
උපකප්පති”තිk ආදිසු විනිශ්ඨොගෙ. “කප්පකෙනන අකප්පකතං
සංසිඛිතං හොති”තිl ආදිසු විනයකිරියායං. “අත්ථි කපෙපා
නිපජ්ජිතුං ගඤ්ඤං නිපජ්ජාමි”තිm ආදිසු ලෙසෙ. “ආපාසිකො
තොරසිකො කප්පට්ඨො සඞ්ඝහෙදකො”, “කප්පං නිරයමති පච්ච
ති”තිn ව ආදිසු අනනරකපෙප.

a. සම්මවිසමඞ්. 85.

b. පාරාජිකපාලි-ච්චරවග්ග. 256.

c. මජ්ඣිමනිකාය-රජවිනිසසුත්ත.

d. සුත්තනිපාත-පාරයනවග්ග.

e. අභ්‍යුත්තරනිකාය.

f. උද්දනපාලි-ජම්බවග්ග.

g. චූළවග්ග. 220.

h. සංයුත්ත.

i. ඉන්ද්‍රියවිසමඞ්. 100.

j. ජනක.

k. බුද්ධකපාඨ-නිරෙකුඛඛසුත්ත.

l. පාචිකනිකපාලි-සුරාපානවග්ග. 136.

m. චතුක්කඛ්භුත්තර.

n. ඉතිවුත්තකපාලි-එකකනිපාත.

1. සි. I & II. වග්.

2. සි. I & II. අබ්පෙපකො.

“න කප්පයනති න පුරකකිරෙනති
 බමමාපි තෙසං න පටිච්ඡිකාසෙ,
 න බ්‍රාහ්මණො සීලවතෙන නෙය්‍යො
 පාරභගතො න පවෙච්ඡති තාදි”ති^a

ආදිසු තණ්හාදිට්ඨිසු. තථාහි වුත්තං නිදදෙසෙ:- “කප්පොති
 උද්දනතො චෙ කප්පා තණ්හාකප්පො දිට්ඨිකප්පො”^bති. “අනෙකෙපි
 සංවට්ටකප්පෙ අනෙකෙපි විවට්ටකප්පො”^cති. ආදිසු අසඬේඛය්‍ය
 කප්පෙ. “වතතාරිමාති භික්කවෙ! කප්පස්ස අසඬේඛය්‍යාති”^cති. ආදිසු
 මහාකප්පෙ, ඉධාපි මහාකප්පෙයෙව දට්ඨිකෙබ්බො. තත්‍රායං පදසිද්ධි:
 කප්පියතීති=කප්පො, එතතකාති වස්සාතීති වා එතතකාති
 වස්සසතාතීති වා එතතකාති වස්සසහස්සාතීති වා එතතකාති වස්ස
 සතසහස්සාතීති වා සංවච්ඡරවසෙන ගණේතුං අසකකුණේය්‍යතතො
 කෙවලං සාසපරාසි උපමාදීති කප්පෙතබ්බො පරිකප්පෙතබ්බ
 පරිමාණොති අනේවා. වුත්තං හෙතං:- “කිව දිසෙසා බ්‍රුවො හතෙන!
 කප්පොති? දිසො බො භික්ඛු කප්පො න සුකරො එතතකාති
 වස්සාතීති වා එතතකාති වස්සසතාතීති වා එතතකාති වස්ස
 සහස්සාතීති වා එතතකාති වස්ස සතසහස්සාතීති වා සබ්බොදුනති.
 සකකා පන හතෙන! උපමං කාතුනති? සකකා භික්ඛුති
 හච්චා අවොච-සෙය්‍යථාපි භික්ඛු! යොජනං ආයාමෙන යොජනං.
 විජාරෙන යොජනං උබ්බෙධෙන මහාසාසපරාසි තතො වස්ස
 සතස්ස වස්සසහස්සස්ස අවමයෙන එකමෙකං සාසපං උද්ධරෙය්‍ය
 ඛප්පතරං. බො සො භික්ඛු! මහාසාසපරාසි ඉමිනා උපකකමෙන
 පරිකකයං පරියොදනං ගවේජය්‍ය නතොව කප්පො, එවං දිසො
 බො භික්ඛු කප්පො”^cති. ස්වායං මහාකප්පො සංවට්ටාදි වසෙන වතු
 අසඬේඛය්‍ය කප්පසභගගො. වුත්තමපි වෙතං:- “වතතාරිමාති භික්කවෙ
 කප්පස්ස අසඬේඛය්‍යාති කතමාති වතතාරි? සංවට්ටො සංවට්ටොසි
 විවට්ටො විවට්ටොසි”^cති. තත් තයො සංවට්ටො-තෙජසංවට්ටො
 ආපොසංවට්ටො වායොසංවට්ටොති. තිස්සො සංවට්ටසීමා-ආභස්සරා
 සුභකිණ්ණො වෙහපථලාති. යද හි කප්පො තෙජෙන සංවට්ටති
 ආභස්සරතො හෙට්ඨා අග්ගිනා ඛය්‍යති, යද ආපෙන සංවට්ටති සුභ
 කිණ්ණෙනො හෙට්ඨා උදකෙන විලියති, යද වායුනා සංවට්ටති
 වෙහපථලතො හෙට්ඨා වාතෙන විද්ධංසති, විජාරතො පන කොටි
 සතසහස්සවක්කවාලං විතස්සති යං බුද්ධානං ආණ්ණකෙතතනති
 වුට්ඨති. තෙසු තිසු සංවට්ටෙසු යථාකකමං කප්පවිනාසකමහා
 මෙඝතො යාව ජාලාය උදකස්ස වා වාතස්ස වා උපවේජදෙ ඉදං
 එකං අසඬේඛය්‍යං සංවට්ටො නාම, කප්පවිනාසකඤ්ඤොපවේජ

a. සුත්තනිපාත-සුද්ධට්ඨිකසුත්තං.

b. භික්ඛුගුත්තර.

c. චතුක්කභිගුත්තර.

රජතමණිමුත්තාදිහරිතො සාරගබ්බො වාරං විවරිතො එත්තකං
 තො කුමාර මාතුසන්තකං එත්තකං තො පිතුසන්තකං එත්තකං
 තො අයාසකපයාසානන්ති යාව සත්තමා කුලපරිවට්ඨා ධනං
 ආවික්ඛිතො එත්තං ධනං පටිපජ්ජාතිති ආහ. සුමෙධපණ්ඩිතො
 වින්තොසි: ඉමං එවං බහුධනං¹ සංහරිතො මග්ගං මාතාපිතාදයො
 පරලොකං ගච්ඡන්තා එක කභාපණ්ඩෙ පි ගහෙතො න ගතා, මයා
 පන ගහෙතො ගමනකාරණං කාතුං වට්ටනීති රඤ්ඤා ආරොවෙතො
 නගරෙ ගෙරිං වරාපෙතො මහාජනස්ස දුතං දුතො හිමවන්තප්පදෙසං
 ගතො: තාපසපබ්බජ්ජං පබ්බජ්ජො: සත්තාගෙනෙව අධිසමාපත්ති
 යො පඤ්ඤා අභිඤ්ඤායො ව නිබ්බන්තො: සමාපත්තිවිහාරෙති විහ
 රති. තස්මිං ව කාලෙ දීපඛකරදසබලො පරමාභිසම්බොධිං පත්තො
 පවත්තවරධමච්චන්තො වතුති බිණ්ණසවසතසහස්සෙති පරිවුත්තො
 අනුපුබ්බික වාරිකං වරමානො රමෙනගරං නාම පත්තො තස්ස
 අවිදුරෙ සුදස්සනමහාවිහාරෙ පටිවසති. රමෙනගරවාසිනො සත්ථා
 කීර අවහාකං නගරං පත්තො සුදස්සනමහාවිහාරෙ පටිවසතිති සුත්තො
 ගඤ්ඤාදිහත්ථා සත්ථාරං උපසඛමිත්තො වජ්ඣො ගඤ්ඤාදීති පුජෙත්තො
 එකමන්තං නිසිහන්තා ධමමදෙසනං සුත්තො ස්වාත්තාය නිමන්තො: තො
 උට්ඨායාසතා පකකමිංසු. තො පුත්ත දිවසෙ මහාදුතං සජ්ජෙත්තො
 නගරං අලඛකරිත්තො දසබලස්ස ආගමනමග්ගං හට්ඨතුට්ඨා සොධෙත්ති.
 තස්මිං ව කාලෙ සුමෙධතාපසො ආකාසෙසන ගච්ඡන්තො තො
 හට්ඨතුට්ඨං මනුස්සො දිත්තො “අමො! කස්ස කුමො ඉමං මග්ගං
 හට්ඨතුට්ඨා සොධෙට්ඨා”ති පුච්ඡි. තෙති සමො සමුද්ධාස්ස ආගමන
 මග්ගං සොධෙමාති වුත්තො අතීතෙසු බුද්ධෙසු කතාධිකාරත්තො
 බුද්ධොති වචනං සුත්තො උප්පන්නපීතිසොමනස්සො තාවදෙව ආකා
 සතො ඔරුග්ග මග්ගමි ඕකාසං දෙථ අහමි සොධෙස්සාමිති තෙති
 දස්සිතං ඕකාසං කිඤ්ඤාපි අහං ඉමං ඉද්ධියා සත්තරත්තවිවිතො
 කත්තො අලඛකරිතුං පහොමි අජ්ජ පන මයා කායවෙය්‍යාවච්චං
 කාතුං වට්ටනීති කායප්පසාදං පුඤ්ඤං² ගණ්ණිස්සාමිති වින්තො: තො
 තිණ්ණවචරදයො තිහරිත්තො පංසුං ආහරිත්තො සමං කරෙන්නො
 සොධෙති. අතිට්ඨිතෙ යෙව පන තස්ස පදෙසස්ස සොධන්තෙ දීප
 ඛකරෙ (සො) හගවා මහානුභාවානං ජලභිඤ්ඤානං බිණ්ණසවානං
 වතුති සත්තසහස්සෙති පරිවුත්තො තං මග්ගං පටිපජ්ජි. සුමෙධපණ්ඩිතො-
 සමො සමුද්ධො බුද්ධසාවතා ව මා වික්ඛල්ලං අකකමන්තුති අත්තන්තො
 වාකචිරඤ්ඤා වමමඤ්ඤා ජට්ඨමඤ්ඤා³ පසාරෙත්තො සගඤ්ඤා
 යෙන හගවා තෙන සිසං කත්තො අවකුජ්ජො නිපජ්ජි, එවඤ්ඤා
 වින්තොසි: සවාහං ඉච්ඡිස්සාමි ඉමස්ස හගවන්තො සාවකො හුත්තො
 අජ්ජෙව කිලෙසෙ සාතෙස්සාමි⁴ කිං මග්ගං එකකෙනෙව සංසාර
 මහොසන්තො තිත්ථරණෙන යන්ත්‍රානාහමි එවරුපො සමො සමුද්ධො

1. සි. I & II. ඉමං එත්තකං ධනං.

2. සි. කායසාරං පුඤ්ඤං.

3. සි. ජට්ඨකල්ලං පඤ්ඤා.

4. ම. කොපෙස්සාමි.

හුඹා සදෙවනං ලොකං සංසාරමහණ්ණවතො නාරෙය්‍යනති.
 ඉති සො අට්ඨබ්බසමන්තාගතමහාභිනිහාරවසෙන විතතං පණ්ණිබෙසි.
 අථ හගවා ආගන්ත්වා තස්ස උසස්සකෙ ධර්මා විතතාචාරං සමිජ්ඣ
 නඤ්චස්ස ඤාතො අයං ඉතො කප්පසතසගස්සාධිකානං වතුනනඤ්ච
 අසබ්බෙය්‍යානං මන්තෙ ගොතමො නාම සමමා සමුද්ධො භවිස්සනීති
 සබ්බං ඉමං හගවතො පවතති. බ්‍යාකරිත්වා පකතාමි. තතො
 අපරෙපි කොණ්ඩඤ්ඤහගවනතං ආදිං කත්වා අනුක්කමෙන
 උප්පන්නා කස්සපදසබලපරියොසානා සමමා සමුද්ධො මහාසත්තං
 බුද්ධො භවිස්සනීති බ්‍යාකරිංසු. ඉති අමහාකං බොධිසත්තස්ස පාර
 මිභො පුරෙන්නස්සෙව වතුච්ඡති සමමා සමුද්ධො උප්පන්නා, යසමි.
 පන කප්පෙ දීපඛිකරදසබලො උදපාදි තස්මිං අඤ්ඤාපි තයො
 බුද්ධො අහෙසුං, තෙසං සන්තිකා බොධිසත්තස්ස බ්‍යාකරණං නාහොසි,
 තස්මා තෙ ඉධ න ගතිතා. පොරාණට්ඨකථායම්පන තවහා කප්පා
 පට්ඨාය සබ්බබුද්ධො නිදස්සෙතුං ඉදං වුත්තං:-

තණ්හඛ්ඤරෙ මෙධඛ්ඤරෙ අපොපි සරණඛ්ඤරෙ,
 දීපඛ්ඤරෙ ව සමුද්ධො කොණ්ඩඤ්ඤා දීපද්වතමො.

මඛගලො ව සුමනො ව රෙවතො සොභිතො මුනි,
 අනොමදස්සි පද්මො නාරදො පද්මුත්තරො.

සුමෙධො ව සුජාතො ව පියදස්සි මහායසො,
 අන්දස්සි ධම්මදස්සි සිද්ධිත්තො ලොකනායකො.

තිස්සො චුස්සො ව සමුද්ධො විපස්සි සිබ්බි වෙස්සහු,
 කකුසන්ධො කොනාගමිතො කස්සපො වාපි නායකො.

එතෙ අහෙසුං සමුද්ධො විතරාගා සමාහිතා,
 සතරංසිව උප්පන්නා මහාතමවිනොදනා,
 ජලිත්වා අගතිකඛ්ඤාව නිබ්බුතා තෙ සසාවකාති.

තත්ථ දීපඛිකර දසබලස්ස ව කොණ්ඩඤ්ඤා දසබලස්ස ව අනතරෙ
 මහාකප්පානං එකං අසබ්බෙය්‍යං බුද්ධිසුඤ්ඤා ලොකො අහොසි.
 තථා හගවතො කොණ්ඩඤ්ඤා ව හගවතො මඛගලස්ස ව අනත
 රෙ, තථා හගවතො සොභිතස්ස ව හගවතො අනොමදස්සස්ස ව
 අනතරෙ, තථා හගවතො නාරදස්ස ව හගවතො පද්මුත්තරස්ස ව
 අනතරෙ. වුත්තං ගෙනං බුද්ධිවංසෙ:-

දීපඛිකරස්ස හගවතො කොණ්ඩඤ්ඤා ව සන්තො,
 එතෙසං අනතරා කප්පා ගණනාතො අසබ්බියා.¹

කොණ්ඩඤ්ඤා අපරෙත මඛගලො නාම නායකො,
 තෙසම්පි අනතරා කප්පා ගණනාතො අසබ්බියා.

සොභිතස්ස අපරෙන අනොමදස්සි මහායසො,
තෙසමපි අනතරා කප්පා ගණනානො අසබ්බියා.

කාරදස්ස හඟවතො පදුමුත්තරස්ස සත්ථුනො,
තෙසමපි අනතරා කප්පා ගණනානො අබ්බියා¹ති.

එවං ගණනාතිතාය අසබ්බියානෙනපි වතුසු ආනෙසු මහා කප්පානං ගණනාතිකකමෙන “වතුරො අසබ්බියො”ති වුත්තං, න සබ්බියාච්ඡෙසෙකනාති වෙදිතබ්බං. යසමා පන පදුමුත්තරදසබලස්ස ව සුමෙධදසබලස්ස ව අනතරෙ තිංස කප්පසඤ්ජාති, සුඡාතදසබලස්ස ව පිඨදස්සිදසබලස්ස ව අනතරෙ නව සහස්සාධිකානං කප්පානං සට්ඨිසහස්සාති වාසිකුත්තරාති අට්ඨ ව සතාති, ධම්මදස්සිදසබලස්ස ව සිඬ්ඛන්දසබලස්ස ව අනතරෙ විසති කප්පා, සිඬ්ඛන්දසබලස්ස ව තිස්සදසබලස්ස ව අනතරෙ එකො කප්පො, හඟවතො විපස්සියස්ස ව හඟවතො සිබියස්ස ව අනතරෙ සට්ඨි කප්පා, හඟවතො ව වෙස්ස භුස්ස හඟවතො ව කකුසඤ්ජස්ස අනතරෙ තිංස කප්පා. ඉති පදුමුත්තර දසබලස්ස උප්පානකප්පතො පට්ඨාය ගෙට්ඨා තෙසං (තෙසං) බුද්ධානං උප්පානකප්පොති ඉමිනා ව හදුකප්පෙන සද්ධිං සත සහස්සමහාකප්පා, තෙ සත්ථාය වුත්තං “කප්පෙ ව සතසහස්සෙ”ති. ඉමසමිං පනත්ථ විජාරියමානෙ සබ්බං බුද්ධවංසපාලිං ආහරිත්වා සංවණ්ණත්තබ්බං ගොති, අති විජාරභීරුකස්ස මහාජනස්ස විත්තං අනුරක්කන්තා න විජාරසිමහ, අජිකෙති ව බුද්ධවංසතො ගණෙ තබ්බො, යොපි වෙත්ථ වත්තබ්බො කථාමග්ගො සොපි අත්ථසාළි තියා ධම්මසබ්බහවණ්ණනාය ජාතකට්ඨකථාය ව වුත්තනගෙතෙව වෙදිතබ්බො. එත්ථනගරෙති එත්ථ අනතරසද්දො:-

“තදීතිරෙසු සණ්ඨානෙ¹ සභාසු රටියාසු ව,

ජනා සබ්බමම මනෙතනති මඤ්ච තඤ්ච තිමන්තරනති”^a

ආදිසු කාරණෙ ආගතො. “අද්දසා බො මං හනෙත අඤ්ඤතරා ඉජ්ඣි විජ්ජනනරිකාය භාජනං ධොවනති”ති ආදිසු බණේ, විජ්ජ නිවර්ණකබණ්ණති අත්ථො. “යස්සන්තරතො න සනති කොපා”ති^b ආදිසු විධෙත. “අනතරං ව බොධිං අනතරා ව ගග”නති^c ආදිසු විවරෙ. “න උපජ්ඣායස්ස හණ්මානස්ස අනතරන්තරා කථා ඔපාතෙ තබ්බො”ති^d ආදිසු වෙමජේඛි, ඉධාපි වෙමජේඛියෙව දට්ඨබ්බො. තස්මා එතසමිං අනතරෙ වෙමජේඛිති අත්ථො. ඉදං වුත්තං ගොති: යසමිං මහාකප්පෙ අවහානං හඟවා සුමෙධපණ්ණිතො හුත්වා දීපඛකරස්ස හඟවතො පාදමුලෙ:-

“මනුස්සන්තං ලිඛගසමපතති ගෙතු සත්ථාරදස්සනං,

පබ්බජ්ජා ගුණසම්පතති අධිකාරො ව ඡන්දනා”ති.

a. වතසංසුත්තං.

b. උදන-මුච්චිඤ්චග්ග.

c. මහාවග්ග-මහාකකුසිකා.

d. වුලුචග්ග-වත්තකකුසිකා, 332.

1. සි. මු. සුසාතථානෙ.

එවං චුතොති අට්ඨති අභිතොති සමන්තාගතං මහාභිනිහාරං අකාසී, සමතිංසපාරමියො පටිච්ඡි¹ සමාදිසී, සබ්බෙපි බුද්ධිකාරකෙ ධම්මෙ සම්පාදෙත්තුං ආරභී, යමති වෙතස්මිං හදුකප්පෙ සබ්බන්තං පුරිත පාරමී හුත්වා අනුත්තරං සම්මා සම්මාධිං අභිසම්මුඡ්ඤී, ඉමෙසං චිත්තං මහාකප්පානං අත්තරෙ යථාචුත්තපරිවේෂ්ඨෙ කාලවිසෙසෙති.² කථං පනෙතං විඤ්ඤායතීති? “කප්පෙ ව සත්තසංකස්සෙ වතුරො ව අසම්බිධෙ”ති ඉදං හි මහාකප්පානං පරිවේෂ්ඨෙතො ව අපරිවේෂ්ඨෙතො ව සම්බන්ධස්සානං. සා ඛො පනායං සම්බා සම්බන්ධස්සා ආදිපරි යොසානගහණං චිත්තානි සම්මතවතීති යත්ථ බොධිසම්මාරානමාරම්මො යත්ථ ව තෙ පරියොසිතා තදුතයමපි අවධිභාවෙන “එත්ථත්තරෙ”ති එත්ථ අත්ථෙතො දස්සිතනාති විඤ්ඤායති. අවධි ව පනායං අභිවිධි වසෙන වෙදිකබේඛා න මරියාද වසෙන ආරම්මොසානකප්පානං එකදෙසෙන අනන්තාගධත්තා. නනු ව නිප්පදෙසෙන තෙසං අපරි යාදුතෙතො අභිවිධි ව ඉධ න සම්මතවතීති? න ඉදමෙවං තදෙකදෙසෙපි තබේඛාහාරතො, යො හි තදෙකදෙසභූතො කප්පො සො නිප්පදෙසතො පරියාදිත්තොති. සං චජිනං සබ්බං නං බොධිපාචනනාති එත්ථ චරිතනාති චරියා, සමතිංසපාරමියො සම්මතා දුතසීලාදිපටි පතති ඤාතත්ථවරියා ලොකත්ථවරියා බුද්ධත්ථවරියානං තදන්තො ගධත්තා. තථා යාචිමා අට්ඨ චරියා සෙය්‍යපීදං? පණ්ඩිතමපනානං වතුසු ඉරියාපථෙසු ඉරියාපථවරියා, ඉන්ද්‍රියෙසු ගුහ්‍යවාරානං අජ්ඣිකාතිකායතනෙසු ආයතනවරියා, අප්පමාදවිහාරිකං වතුසු සතිපට්ඨානෙසු සතිවරියා, අධිවිජ්ජානමනුසුත්තානං වතුසු ණානෙසු සමාධිවරියා, බුද්ධිසම්පන්නානං වතුසු අරියසම්මුච්ඡා ඤාණවරියා, සම්මා පටිපන්නානං වතුසු අරියමග්ගෙසු මග්ගවරියා, අධිගතඵලානං වතුසු සාමඤ්ඤඵලෙසු පකතීවරියා, නිණ්ණං බුද්ධානං සබ්බ සත්තෙසු ලොකත්ථවරියාති. තත්ථ පදෙසතො චිත්තං බොධිසත්තානං පච්චෙකබුද්ධිබුද්ධිසාමිකානඤ්ච ලොකත්ථවරියා, මහාබොධි සත්තානං පන සම්මා සම්බුද්ධානඤ්ච නිප්පදෙසතො. චුත්තං හෙතං නිද්දෙසෙ:—“චරියාති අට්ඨ චරියා-ඉරියාපථවරියා ආයතනවරියා”ති. විජ්ජාරෙ-අධිමුච්චනොතො සද්ධාය චරති, පග්ගණ්ණනොතො විරියෙන චරති, උපට්ඨකනොතො සතියා චරති, අවික්ඛිපනොතො සමාධිතා චරති පඤ්ඤානොතො පඤ්ඤාය චරති, විජ්ජනනොතො විඤ්ඤාණෙන චරති, එවමපි පටිපන්නස්ස කුසලා ධම්මා ආයතනතීති=ආයතනවරියාය චරති, එවමපි පටිපන්නො විසෙසමධිගමනීති=විසෙසචරියාය චරතීති යා ඉමා අපරපි අට්ඨ චරියා චුත්තා, තාසං සබ්බාසං පාරමිතාසංචල සමොරොධො වෙදිකබේඛා.” තෙන චුත්තං චරිතනාති=චරියා, සමතිංස පාරමී සම්මතා දුතසීලාදිපටිපතතීති. හෙතුචරියාය එව පන ඉධාධි පොතත්තො මග්ගවරියා පකතීවරියානං ඉධ අනවරොධො වෙදි

තබ්බො, තෙන චුතං “සබ්බතං බොධිපාථික”නති. තත්ථ සබ්බ සද්දං සබ්බසබ්බං ආයතනසබ්බං සක්කායසබ්බං පදෙසසබ්බනති වතුසු අනේසු දිස්සති. තථාහි “සබ්බෙ ධම්මා සබ්බාකාරෙන බුද්ධස්ස භගවතො සද්දණ්ඩුබ්බෙ ආපාටමාගච්ඡන්ති”^aනි^a ආදිසු සබ්බසබ්බසම්මි. “සබ්බං වො භික්ඛවෙදෙසිස්සාම චන්ත්‍රං චෙව රුපෙව-රූප-මනො චෙව ධම්මෙ වාති”^b එත්ථ ආයතනසබ්බසම්මි. “සබ්බං සබ්බතො සඤ්ජා නාති”^cනි^b ආදිසු සක්කායසබ්බසම්මි. “සබ්බසම්මි වො සාරිසුත්ත සුභා සිතං පරියායෙනා”^cනි^c ආදිසු පදෙසසබ්බසම්මි. ඉධාපි පදෙසසබ්බසම්මි එව වෙදිතබ්බො. බොධිසම්මාරහුත්තස්ස චරිතස්ස අධිපෙපත්තතා. බොධිති රුකෙතොපි අරියමග්ගොපි නිබ්බානමපි සබ්බඤ්ඤානසද්දණ්ඩෙපි. “බොධිරුකකම්මුලෙ පඨමාහිසම්මුද්දො”^dනි වධ “අනන්තං ව බොධිං අනන්තං ව ගගනති”^d ව ආගතට්ඨානෙ බුද්ධති එත්ථාති රුකෙතො බොධි, “බොධි චුළචති වතුසු මග්ගසු සද්දණ්ඩනති”^e ආගතට්ඨානෙ චත්තාරි අරියසම්මාති බුද්ධති එතෙනාති=අරියමග්ගො බොධි. “පඤ්ඤා බොධිං අමිතං අසඬ්ඛා”^eනති ආගතට්ඨානෙ බුද්ධති එතසම්මි. නිමිත්ත භූතෙති=නිබ්බානං බොධි. “පපෙපාති බොධිං චරහුරිමෙධසො”^fනි ආගතට්ඨානෙ සබ්බෙ ධම්මෙ සබ්බාකාරෙන බුද්ධති එතෙනාති=සබ්බඤ්ඤානසද්දණ්ඩං බොධි, ඉධාපි සබ්බඤ්ඤානසද්දණ්ඩං අධිපෙපත්තං. අරහත්තමග්ගසබ්බඤ්ඤානසද්දණ්ඩං ව ඉධ බොධිති වෙදිතබ්බොති. මහා බොධියා අධිපෙපත්තතා භගවතො ආසවකකයසද්දණ්ඩපදට්ඨානං හි සබ්බඤ්ඤානසද්දණ්ඩං සබ්බඤ්ඤානසද්දණ්ඩපදට්ඨානසඬුව ආසවකකයසද්දණ්ඩං මහාබොධිති චුළචති. එත්ථායං සබ්බෙවනේ: යථාචුත්තකාලපරිච්ඡේදෙද යං මම දුතතිලාදි පටිපත්තිසඬ්ඛානං චරිතං (තං) සබ්බං අනවසෙසං තං මහාබොධියා පාවනං සාධකං නිබ්බත්තකනති. එතෙන බොධිසම්මාරහං නිරන්තරභාවනං දස්සෙති. අපචා සබ්බනති එත්ථන්තරෙ යථාචුත්තකාලපරිච්ඡේදෙද යං චරිතං තං සබ්බං සකලමෙව අනවසෙසං බොධිසම්මාරහුත්තමෙව, එතෙන සබ්බසම්මාරභාවනං දස්සෙති. වතස්සො හි බොධිසම්මාරෙසු භාවනා¹ සබ්බ සම්මාරභාවනා, නිරන්තරභාවනා, විරකාලභාවනා, සක්කච්චභාවනා වාති. තාසු “කප්පෙ ව සභසගස්සෙ වතුරො ව අසඬ්ඛියෙ”²නි ඉමිනා විරකාලභාවනා චුත්තා, යොවෙත්ථ අච්චන්තසංයොගො තෙන පඨමෙ අත්ථිකපෙස සබ්බගගණෙන ව නිරන්තරභාවනා, දුතියෙ අත්ථිකපෙස සබ්බවරිතනති ඉමිනා සබ්බසම්මාරභාවනා, බොධිපාවනනති ඉමිනා සක්කච්චභාවනා චුත්තා හොති යථා තං චරිතං සම්මා සථෙබ්බාධිං පාවෙති එවමුත්තභාවදීපනතො. තථා හි තං බොධි පාවනනති වත්තබ්බතං අරහති න අඤ්ඤාපාති. කථං පනෙත්ථ

a. මහානිද්දෙස-පසුරසුත්ත.

c. මජ්ඣිමනිකාය-මහානෙසිඛාසුත්ත.

b. මජ්ඣිමනිකාය-බුලපරිසංසුත්ත.

d. මහාවග්ග-මහාකාඛිකා.

1. සී. I & II. බොධිභාවනා.

බොධිවරියාය නිරන්තරභාවය වේදිකබෝය යදි විත්තනිරන්තරතාය තං න යුජ්ජති නහි මහාබෝධිසත්තානං මහානිනිභාරතො උද්ධං බෝධිසමාරසමාරණවිත්තතො අඤ්ඤං විත්තං නපච්චතනානිති සක්කා වත්තුං, අථ කිරියමයවිත්තපච්චනි. සක්කාය වුච්චෙය්‍ය ඵලවපි න යුජ්ජති, නහි සබ්බානි තෙසං කිරියමයවිත්තානි බෝධිසමාරසමාරණවසෙතෙව පච්චතනානි, ඵතෙතෙව පයොගනිරන්තරතාපි පටික්ඛිතතානි දඨංබ්බා, ජාතිනිරන්තරතාය පන නිරන්තරභාවතා වේදිකබෝය. යස්සං හි ජාතියං මහාබෝධිසතෙතන මහාපට්ඨානං නිබ්බතනිතං, තතො පට්ඨාය යාව පුරිමත්තභාවා න සා නාම ජනි උපලබ්භති යා සබ්බිකා සබ්බං බෝධිසමාරසමභතා න සියා අත්තමසො දුතපාරමිමත්තං උපාදාය. අයං හි නියතිපත්තිතානං¹ බෝධිසත්තානං ධම්මතා යාව ච තෙ කම්මාදිසු වසිභාවං න පාපුණ්ණනි තාව සප්පදෙසමපි සමාරොසු පයොගමාපජ්ජනති, යදු පන සබ්බසො කම්මාදිසු වසිභාවප්පත්තා භොනාති, අථ තතො පට්ඨාය නිප්පදෙසතො. ඵලං බෝධිසමාරොසු සමිගනං² සාතච්චි කිරියා ච සම්පජ්ජති. සක්කපිට්කාරිතා පන සබ්බකාලං භොති, ඵලං යෙන යෙන බෝධිසත්තානං තත්ත තත්ත යථාධිපායං අධිපාය සම්ප්පාදිතං සම්පජ්ජතිති. ඵවමෙතාය ගාථාය බෝධිසමාරොසු සබ්බසමාරභාවතා විරකාලභාවතා නිරන්තරභාවතා සක්කච්ච භාවතා වානි වතස්සොපි භාවතා පකාසිතානි වේදිකබෝය. තත්තු යස්මා බෝධිසත්තවරිතං බෝධිසමාරොසු බෝධිවරියා අග්ගයානං පාරමියොති අත්තො ඵකං බ්‍යඤ්ජනමෙව නානා යස්මා ච පරතො විභාගෙන වක්ඛමානානං දුතපාරමිආදීනං චරිතනති ඉදං අවිසෙස වචනං තස්මා සබ්බබෝධිසමාරොසු කොසලලජ්ජනනත්ථං පාරමියො ඉධ සංවණ්ණතබ්බා, තා පරතො පතිණ්ණකතථායං සබ්බාකා රෙන සංවණ්ණසියාම. ඉති හගවා අත්තතො බෝධිසත්තභූමියං වරිතං ආරම්භතො පට්ඨාය යාව පරියොසානා මහාබෝධියා පරිපාචනමෙවානි අවිසෙසතො දස්සෙත්වා ඉදුනි තස්ස පරමුක්කංස ගමනෙන අතිසයතො බෝධිපරිපාචනභාවං දස්සෙත්වා ඉමස්මිං හඤ්ඤ කප්පෙ කතිපයා පුබ්බවරියා විභාගතො විභාවෙනො අනිත කප්පෙති ආදිමාග.

තත්ත අතිකකප්පෙති ඉතො පුරිමෙ පුරිමතරෙ වා සබ්බස්මිං අතික්කතෙන යථාමුත්තපරිවේෂ්ඨෙ මහාකප්පෙ, කප්පානං සත සහස්සාධිකෙසු වතුසු අසබ්බෙය්‍යෙසුනි අත්තො. මට්ඨිගානති විණ්ණං දුතාදිපටිපතති. ධම්මිකොති මුඤ්චිත්වා අගගෙත්වා, අවත්තාති අත්තො. හවාගමෙති හවෙ ව අහවෙ ව, “ඉතිහවාහවකථ”නානි ඵත්ත හි වුද්ධිභානියො හවාහවානි වුත්තා. “ඉති හවාහවකථා විති

1. සි. I & II. නියතිපතිතානං.

2. සි. I & II. සමිගනං.

a. දීඝතිකාය-උදුම්බරිකසිහනාදසුත්තං.

වනොකා” කියා එක් සමපතනි-විපතනි-වුඩ්ඛි-භානි-සංඝකුචෙත්ථද-පුඤ්ඤ-පාපානි හවාහවාති අධිපෙපකානි. “ඉති හවාහවගෙතු වා භික්ඛුනො තණ්හා උපපර්මානා උපපර්ති” කිb එක් පත පඤ්ඤපඤ්ඤතතරාති සපපිතවනිතාදිභෙසර්ජාති හවාහවාති අධිපෙපකානි. සමපතනි හවෙසු පඤ්ඤතතරා පඤ්ඤතතමා හවාහවා තිපි¹වදන්ති එව, තසමා ඉධාපි සො එව අප්ථො චෙදිතබ්බො. බුදුදුකෙ වෙව මහනෙත ව හවසමිතනි වුත්තං හොති. ඉමමහි කාසොති ඉමසමි. හදුකපෙප; සමඤ්ඤිකානති කප්පියං; සුඤ්ඤාගිති ධම්මසෙතාපතිං සවණෙ තියොපෙති; මෙති මම සතතිකෙ; මම භාසනොති අප්ථො.

එව හගවා ආයසමනො සාරිපුත්තනෙත්ථරසං සදෙවමනුසංයං ව පරිසාය අත්තනො පුබ්බවරියං සවණෙ උසංයං ජනෙත්වා ඉදුති-තං පුබ්බවරිතං හවනතරපටිච්ඡන්තං හත්තලෙ ආමලකං වීය පච්චිකං කරොනො “යද අහං බුහාරඤ්ඤ” ති ආදිමාන.

තත්ථ සදුති යසමිංකාලෙ; බුහාරඤ්ඤති මහාඅරඤ්ඤ, අරඤ්ඤ තියං; මහනෙත වනෙති අප්ථො. සුඤ්ඤති ජනවිවිතො; විසිනිකානි නොති විපිතභූතෙ කානනො; පදවගෙතාපි තසං අරඤ්ඤසං ගහන භාවමෙව දිපෙති, සබ්බමෙව තං කාරදීපං සකායං වුත්තං. අපේක්ඛාග හෙත්වාති අනුපටිසිඤ්ඤා; විහරාමිති දිබ්බබ්‍රහ්මආරියආනෙඤ්ඤවිහාරෙති සමුප්පාදිතසුඛවිසෙසෙක ඉරියාපට්ඨිකාරෙත සරිරදුක්ඛං විච්ඡිද්ධා විහරාමි අත්තභාවං පවනෙමි; අකිත්ති නාම භාස ඤාති එවංතාමකො තාපසො හුත්වා යද අහං තසමි. අරඤ්ඤ විහරාමිති අප්ථො. සත්ථ තද අත්තනො අකිත්තිතාපසභාවං ධම්ම සෙතාපතිසං වදති. තත්තායං ආනුපුබ්බිකාපා:-

අතීතෙ කීර ඉමසමිං යෙව හදුකපෙප බාරාණසියං. බ්‍රහ්ම දතො තාම රාජීති රජං කාරෙතො බොධිසතො අසීතිකොටි විහවසං බ්‍රාහ්මණමහාසාලසං කුලෙ තිබ්බතති, අකිංගිතිසං තාමං කරිංසු. තසං පදසං ගමනකාලෙ හගිති නිබ්බදනා යසවතීතිසං තාමං කරිංසු. සො සොලසවසංකාලෙ තතකසිලං ගන්ත්වා සබ්බ සිප්පාති උග්ගහෙත්වා පච්චාගමාසි. අප්සං මාතාපිතරො කාල මකංසු, සො තෙසං පෙත²කිච්චාති කාරෙත්වා කාතිපයදිවසා තිකකමෙ රතනාවලොකනං ආයුත්තකපුරිසෙති කාරයමානො³ එතකං මතතිකං එතතකං පෙතතිකං එතතකං පිතාමහතති, සුත්වා සංවිග්ග මාතසො⁴ හුත්වා ඉදං⁵ ධනමෙව පඤ්ඤායති න ධනසං සංහාරකා සබ්බෙ ඉමං ධනං පහායෙව ගතා, අහං පත ධනං ආදාය ගමියාමිති රාජ්‍යං ආපුච්ඡිත්වා හෙරිං වරාපෙසි. ධනෙන අත්තිකා අකිත්තිපණ්ඩිතසං ගෙහං ගච්ඡන්තුති. සො සත්තාහං මහාදුකං

a. සුඤ්ඤිකාන-උරගසුඤ්ඤ.

1. සි. I. II & ම. හවාහිපි.

2. ම. මහ.

b. වතුකකම්බුත්තර-උරුචෙලවග්ග.

3. ආනියමානො.

4. ම. හදසො.

5. ඉධ.

පවතෙනාවෝ ධනෙ අඛියමානෙ කී. මෙ ඉමාය ධනකිලාය අනිකා ගණනියානනිති නිවෙසනවාරං විවරෙතො හිරසුද්දසුවණ්ණාදිහරිතෙ සාරගබ්භ විවරාපෙතො¹ දිනනං යෙව හරනතුති ගෙහං පහාය සුද්ධිපරිවට්ඨස්ස පරිදෙවනතස්ස බාධණසිතො නික්ඛමිති. නදිං උත්තරිතො වෙ තිණ්ණි යොජනානි ගනති. පබ්බජිතො රමණීයෙ භූමිභාගෙ පණ්ණසාලං කරිතො වසති, යෙන පන වාරෙන තද නික්ඛමි තං අකිත්තිවාරං නාම ජාතං, යෙන තිසේන නදිං ඔතිණ්ණො තං අකිත්තිතිත්ථං නාම ජාතං, තස්ස පබ්බජිතභාවං සුතො බහු මනුස්සා ගාමනිගමරජධානිවාසිතො තස්ස ගුණෙති ආකඩ්ඪියමානහදයා අනුපබ්බජිංසු. මහාපරිවාරො අහොසි මහා ලාභසක්කාරො නිබ්බතති. බුද්ධුපපාදෙ විය අහොසි. අථ මහා සතො. අයං ලාභසක්කාරො මහා, පරිවාරෙපි මහනො, කාය විවෙකමභ්‍රතවපි ඉධ න ලභති මයා එකාකිනා විහරිතුං වට්ඨනිති විනොතො පරමපටිච්ඡභාවනො විවෙකනිනනතාය කස්සපි අජනා පෙතො² එකකොව නික්ඛමිති. අනුපුබ්බක දමිලරට්ඨං පතො කාචිරි³ පට්ඨනසමිපෙ උය්‍යානෙ විහරනො කුසාභිසුද්දයො නිබ්බ තොසි. තත්‍රාපිස්ස මහාලාභසක්කාරො උපපජ්ජි, සො තං ජිගුච්ඡෙනො ඡබ්බිතො ආකාසෙන ගනති. කාරදීපෙ ඔතරි, තද කාරදීපො අතිදීපො නාම, සො තත්ථ මහනං කාරරුක්ඛං උපතිස්සාය පණ්ණසාලං. මාපෙතො වාසං කපෙපසි, අපටිච්ඡතාය පන කත්ථි අගනති. තස්ස රුක්ඛස්ස ඵලකාලෙ ඵලානි බාදනො ඵලෙ අසති පතොති උදකසිනනානි බාදනො කුසාභිසුද්දයො විතිනාමෙති, තස්ස සීලතෙජෙන සක්කස්ස පණ්ඩුකච්චලසීලාසනං උණ්ඨාකාරං දස්සෙයි. සකෙකා කො නුබො මං ඉමමහා ණානා වාවෙභුකාමොති? ආවජේජනො පණ්ණිතං දිස්වා නිමත්ථං නුබො අයං තාපසො එවං දුක්කරතපං වරති? සක්කතං නුබො පදේති උදහු අසුද්දං? විමංසියාමි නනති අයං හි සුචිසුද්ධිකායවට්ඨිමනො සමාවාරො ජිවිතෙ තිරපෙකො උදකසිනනානි කාරපතොති බාදති, සවෙ සක්කතං පදේති අතනො සිනනානි කාරපතොති මහං දස්සති නො වෙ න දස්සතිති බ්‍රහ්මණ්ඩණ්ණන තස්ස සනතිතං අගමාසි. බොධිසතොපි කාරපතොති සෙදෙතො සිතලිභුතානි බාදියාමිති පණ්ණසාලවාරෙ නිසීදි, අථස්ස පුරතො සකෙකා බ්‍රාහ්මණරුපෙන භික්ඛාය අනිකො හුතො අට්ඨාසි, මහා සතො තං දිස්වා-ලාභා වත මෙ සුලද්ධං වත මෙ වීරස්සං වත මෙ යාවකො දිට්ඨොති සොමනස්ස පපතො හුතො අජ්ජ මම මනොරථං මත්ථකං පාපෙතො දුතං දස්සාමිති පක්කභාජනෙනෙව ආදාය ගනති. දුතපාරමිං ආවජේජනො අතනො අසෙසෙතොව තස්ස භික්ඛා භාජ නෙ පක්ඛිපි, සකෙකා තං ගතෙතො ථොකං ගනති. අනතරධාසි.

1. ම. විවරිතො.

2. ම. අනාරෙවෙතො.

3. කාර.

මහා සතෙකාපි තස්ස දඬුවා පුන පරිශෙට්ඨිං අනාපජ්ඣිං තෙනෙව පිතිසුඛෙත විතීනාමෙසි, දුතියදිවසෙ පන කාරපතතානි පවිත්තා හියො දක්ඛිණේයාං අලභිං, අජ් භුඛො කථනානි? පණ්ණසාලවායෙර තිසිදි, සකෙකාපි තථෙව ආගමි, මහාසතෙකා පුනපි තථෙව දඬුවා විතීනාමෙසි, තතියදිවසෙ ව තථෙව දඬුවා අහො වත මෙ ලාභා බහුං වත පුඤ්ඤං පසවාමි සවාහං දක්ඛිණේයාං ලභෙයාං ඵවමෙව මාසමපි වෙ මාසමපි දුතං දදෙය්‍යනානි විනෙතසි. තිසුපි දිවසෙසු තෙන දුතෙන න ලාභසක්කාරසිලොකං න වක්කවතති සමපතතිං න සක්කසමපතතිං න බුගමසමපතතිං න සාවකබොධිං න පච්චෙකබොධිං පත්ථෙමි, අපි ච ඉදං මෙ දුතං සබ්බඤ්ඤානඤ්ඤාණස්ස පච්චෙයො හොන්තු යථාධිකාරං විතතං යපෙසි. තෙන වුතතො:-

තද මං තපතෙජෙන සත්තතෙතො නිදිවාහිගු,
ධාරෙතෙතො බ්‍රාහ්මණවණ්ණං භික්ඛාය මං උපාගාමි
පවතා ආභතං පණ්ණං අතෙලඤ්ඤා අලොභිකං,
මම වායෙර සීතං දිස්වා සකවාහෙන ආකිරිං.
තස්ස දඬුවානහං පණ්ණං නික්කුජ්ඣාන භාජනං,
පුතෙසනං ජගිත්වාන පාවිසිං පණ්ණසාලකං.
දුතියමපි තතියමපි¹ උපහඤ්ඤි මමනාතිකං,
අකමපිතො අනොලභෙයො² ඵවමෙවමදසහං.
න මෙ තප්පවටයා අත්ථි සරීරස්මිං විවණ්ණිගං,
පිතිසුඛෙත රතියා විතීනාමෙමි තං දිවං.
යදි මාසමපි වෙමාසං දක්ඛිණේයාං වරං ලභෙ,
අකමපිතො අනොලිතො දදෙය්‍යං දුතමුත්තමං.
න තස්ස දුතං දදමානො යසං ලාභඤ්ඤා පත්ථසිං,
සබ්බඤ්ඤාතං පත්ථයානො තානි කමමානි ආවරිනති.

තත්ථ නදුති යද අහං අකිත්තිනාමනො තාපසො හුත්වා තස්මිං දීපෙ කාරුරඤ්ඤා විහරාමි තද; මනති මම; හපතෙජෙනාති සිල පාරමිතානුභාවෙන; සීලං හි දුච්චරිතසංහිතලෙසස්ස තපනතො තපොති වුච්චති, තෙකමමවිරියපාරමිතා³නුභාවෙන වා තාපි හි තණ්හාසංහිතලෙසස්ස කොසල්ස්ස ව තපනතො තපොති වුච්චති, උත්තංසගතා ව තා බොධිසත්තස්ස ඉමස්මිං අත්තභාවෙන, ඛනති සංවරස්ස වාපි පරමුක්කංසගමනතො ඛනතිපාරමිතානුභාවෙනාතිපි වතතුං වට්ටතෙව. “ඛනති පරමං තපො”ති⁴ හි වුතතං. සහගතෙතොති යථා වුත්තගුණානුභාවජනිතෙන ධම්මතාසිද්ධින පණ්ණිකමෙල සිලා සත්තස්ස උණ්හාකාරෙන සත්තාපිතො; නිදිවාහිගුති දෙවලොකාධි පති; සකෙකාති අත්ථො. පණ්ණසාලාය සමීපෙ ගතිතමපි කාරපණ්ණං.

1. සි. II & III. දුතියමපි දිවසං තතියං. 3. සි. II & III. තෙකමමපාරමිතා.

2. සි. II & III. අනොලභෙයො.

a. ධම්මපද.

පණ්ණසාලාය අරඤ්ඤමජ්ඣේ භතතතා පවතා ආගන්තනි වුතං,
 අනෙලඤ්ඤා අලොභිකනි දෙය්‍යධම්මස්ස අනුලාරභාවෙපි අඤ්ඤා
 සයසම්පත්තියා දුනධම්මස්ස¹ මහාජුතිකභාවං දස්සෙතුං වුතං. මම
 මාරෙති මග්ගං පණ්ණසාලාය වාරෙ, සකමාගෙන ආනිජිතති
 ඉමිනා අත්තනො නිඤ්චිපි අසෙසෙතිා දින්නභාවං දස්සෙති;
 පුනෙසං ජනිත්වානාති එකදිවසං විකම්බතුං සාසෙසනා න සලල
 බොති විනෙතතිා දුනපිතියා තිත්තො විස හුතිා තස්මිං දිවසෙ
 පුන ආහාර පරියෙට්ඨිං අකත්වා; අකම්පිතොති සුදුරවිකම්බතිත්තතා
 මච්ඡරියෙන අවලිතො දුනඤ්ඤාසයෙනො චලනමත්තමපි අකාරිතො;
 අනොලභොති ලොභ වසෙන ඊසකමපි අලග්ගො; නතිසම්පිති
 පිසදෙදුන “දුතියමපි”ති ඉමං සම්පිණ්ණති; එවමෙවමදුසගන්ති යථා
 පඤ්ඤං එවමෙවං දුතියමපි තතියමපි අදුසිං අහං; න මෙ නසම්පිතියාති
 යථාවුත්තමෙවත්ථං පාකටං කරොති; තත්ථ නසම්පිතියාති දුන
 පච්චයා තිසු දිවසෙසු ජිත්තාහාරතාය සරීරස්මිං යෙන වෙවණ්ණේ
 යෙන භවිතබ්බං තමපි මෙ සරීරස්මිං විවණ්ණිං දුනපච්චයා
 යෙව නත්ථි, කසමා? දුනවිසයෙන පිතිසුඛෙන දුනවිසයාය එව ව
 රතියා විනිශාමෙමි නං දිවනති තං සකලං තිමත්තදිවසං විති
 නාමෙමි, න කෙවලඤ්ඤා තිණි එව දිවසාති අථබො මාස විමාස
 මත්තමපි කාලං එවමෙව දුතුං පභොමිති දස්සෙතුං සදි මාසමපිති
 ආදි වුතං; අනොලිතොති අලිත විතො දුනෙ අසබ්බවිත
 විතොති අත්ථො. නසාති බ්‍රාහ්මණරූපෙන ආගතස්ස සකකස්ස;
 ස සන්ති නිත්තිං පරිවාරසම්පත්තියං වා; ලාභඤ්ඤාති දෙවමනුස්සෙසු
 වක්කවත්ති ආදිභාවෙන ලභිබ්බං ලාභං වා න පඤ්ඤිං, අථබො
 සබ්බඤ්ඤානං සමමා සමෙබ්බායිං පඤ්ඤානො අකම්බමානො නාති
 තිසු දිවසෙසු අනෙකවාරං උපපන්නාති දුනමයාති පුඤ්ඤකම්මාති
 දුනස්ස වා පරිවාරභූතාති කායසුවරිතාදීති පුඤ්ඤකම්මාති ආවට්ඨිං
 අකාසිතති, ඉති භගවා තස්මිං අත්තභාවෙ අත්තනො සුදුක්කරං
 පුඤ්ඤවරිත මත්තමෙව ඉධ ථෙරස්ස පකාසෙසි, ජත්තකදෙසනායං ප
 න චතුත්ථදිවසෙ සකකස්ස උපසම්බම්බිතො බොධිසත්තස්ස අඤ්ඤාසය
 ජත්තං වරෙත උපනිමන්නා බොධිසත්තස්ස වරසම්පට්චිත්ත
 සිසෙත ධම්මදෙසනා දෙය්‍යධම්ම දක්ඛිණේය්‍යානං පුන සකකස්ස
 අනාගමනස්ස ච ආකම්බමානතා ච පකාසිතා. වුතං හෙතං:-

“අතීතතිං දිස්වාන සම්මන්තං සකේකා භූතපතිබ්බි,
 නිමජ්ජියං මහාබ්‍රහ්මෙ එකො සම්මසි සම්මති.
 දුකෙබ්බා පුතබ්බවො සකක”ඤ්ඤා ව හෙදනං,
 සමෙමාහමරණං දුකබ්බං තස්මා සමමාමි වාසට්.
 එතස්මිං තෙසු ලපිතෙ පඤ්ඤාපෙ සුභාසිතෙ,
 වරං කස්සප තෙ දමම් යං නිඤ්චි මනසිච්ඡසි.

වරඤ්ඤා මෙ අද්ද සක්ක සබ්බභූතානම්ඤ්ජර,
 යෙන පුත්තො ව දුරෙ ව ධනධක්ඤ්ඤාමපි යාති ව;
 ලඞ්ඛා කරා න තපෙපනති¹ සො ලොභො න මගී වසෙ.

එතස්මිං-පෙ-මනසිව්ඡසී, වරං වෙ මෙ-පෙ-
 බෙතනං වජ්ඣං භීරඤ්ඤාඤ්ඤා භවාස්සං දසපොරිසං,
 යෙන ජතො න ජියනති සො දෙසො න මගී වසෙ.

එතස්මිං-පෙ-මනසිව්ඡසී, වරං වෙ මෙ-පෙ-
 බාලං න පස්සෙ න සුඤ්ඤං න ව බාලෙන සංවසෙ,
 බාලෙන අලාපසල්ලාපං න කරෙ න ව රොවසෙ.

කීනත්තු තෙ අකරං බාලො? වද කස්සප කාරණං,
 කෙන කස්සප බාලස්ස දස්සනං නාහි කඛිධසී?
 අතයං තයති දුලබ්බො අධුරායං නිසුඤ්ඤති,
 දුන්නායො සෙය්‍යසො හොති සමමා චුතොතා පකුප්පති,
 විතයං සො න ජනාති සාධු තස්ස අදස්සනං.

එතස්මිං-පෙ-මනසිව්ඡසී, වරං වෙ මෙ-පෙ-
 ධීරං පස්සෙ සුඤ්ඤං ධීරං ධීරෙන සහ සංවසෙ,
 ධීරෙන අලාපසල්ලාපං තං කරෙ තඤ්ඤා රොවසෙ.

කීනත්තු තෙ අකරං ධීරො? වද කස්සප කාරණං,
 කෙන කස්සප ධීරස්ස දස්සනං අභිකඛිධසී?

තයං තයති මෙධාවී අධුරායං න යුජ්ජති,
 සුත්තයො සෙය්‍යසො හොති සමමා චුතොතා න කුප්පති.
 විතයං සො පජනාති සාධු තෙන සමාගමො.

එතස්මිං-පෙ-මනසිව්ඡසී, වරඤ්ඤාමෙ-පෙ-
 තතො රතසා විවසානෙ සුරියස්සග්ගමනං² පති.
 දිබ්බා භක්ඛා පාකුභවෙය්‍යං සීලවනොතා නු කම්පකා³.

දදතො මෙ න බියෙථ දඬා නානුතපෙය්‍යහං,
 දදං විතනං පසාදෙය්‍යං එතං සක්ක වරං වරෙ.

එතස්මිං-පෙ-මනසිව්ඡසී, වරඤ්ඤා-පෙ-
 න මං පුත උපෙය්‍යාසි එතං සක්ක වරං වරෙ.
 බහුති වත වරියාති නරා ව අථ තාරිසො,
 දස්සනං අභිකඛිධනති කීනත්තු මෙ දස්සනෙ භයං?

තා තාදිසං දෙව වණ්ණං සබ්බකාමසම්ඥානං,
 දිසවානහං පමජේජය්‍යං එතං තෙ දස්සනෙ භයං⁴ නාති. 2

1. ලඞ්ඛා නානුතපෙපනති.

2. ම. සුරියග්ගමනං.

3. සීලවණ්ණකාමයාවකා. අභිකඛිජාතක.

4. අභිකඛිජාතක.

අළු සකෙකා සාධු හතෙක න තෙ ඉතො පටිථාය සනතිකා
 අංගමිසාමිති තං අභිවාදෙතො පකකාමි, මහාසතෙතො යාවජ්වං
 තන්තව වසතෙතො අංගුපරියොසානෙ බ්‍රහ්මලොකෙ නිබ්බතති, අනු
 රුඬිජේරො තද සකෙකා අහොසි, ලොකකාපො අතීතතිපණ්ඩි
 තො, තස්ස මහාතිතිකම්මසද්දිසං නිකඛන්තතො තෙකම්ම පාරමි,
 සුචිසුඬි සීලාචාරතාය සීලපාරමි, කාමවිතකකාදිතං සුච්ඡු විකම්මති
 තතො විරියපාරමි, බන්ධිසංවරස්ස පරමුක්කංසගම්නතො¹ බන්ධි
 පාරමි, පටිඤ්ඤානුරූප පටිපතතියා සම්මපාරමි, සබ්බන් අවලසමා
 දුතාබිට්ඨානෙන අබිට්ඨානපාරමි, සබ්බසතෙතස්ස භිතඤ්ඤාසයෙන
 මෙතතාපාරමි, සත්තසම්බාර, කතවිපකාරෙස්ස මජ්ඣන්ත හාවප
 තතියා උපෙක්ඛාපාරමි, තාසං උපකාරානුපකාරෙ ධම්මෙ ඡතිතො
 අනුපකාරෙ ධම්මෙ පහාය උපකාර ධම්මෙස්ස පවත්තාපන පුරෙවර
 සහජතා ව උපායකොසලලභ්‍යා අතිසලෙඛවුත්තිසාධනී ව පඤ්ඤා
 පඤ්ඤාපාරමිති ඉමාපි දස පාරමියො ලභන්ති; දුතඤ්ඤාසයස්ස පන
 අතිඋළාරභාවතො දුතමුඛෙන දෙසනා පවත්නාති, තස්මා සබ්බන්
 සමකා² මහාකරුණා වෙපි පුඤ්ඤාදුණ්ණසම්භාර කායසුවරිතාදීනි තිණ්ණි
 බොධිසත්තස්ස වරිතාති සම්මාබිට්ඨානාදීනි වත්තාරි අබිට්ඨානාති උස්සා
 හාදයො වතස්සො බුඬිභුමියො සද්ධාදයො පඤ්ච මහාබොධිපරි
 පාවතියා ධම්මා අලොභඤ්ඤාසයාදයො ඡ බොධිසත්තානං අඤ්ඤාසයා
 “තිණ්ණො තා රෙස්සාමි”ති ආදයො සත්ත පටිඤ්ඤා ධම්මා “අපට්ඨත්ථ
 ස්සායං ධම්මො නායං ධම්මො මහිවත්ථස්සා”ති ආදයො අට්ඨ මහාපුරිස
 විතකකා නව යොතිසොමනසිකාරමුලකා ධම්මා, දුතඤ්ඤාසයා
 දයො දස මහාපුරිසඤ්ඤාසයා, දුතසීලාදයො දස පුඤ්ඤාකිරිය වන්ත්‍රී
 නීති ඵලමාදයො යෙ අනෙකස්ස අනෙකස්සස්සප්පභෙද බොධි
 සම්භාරභූතා මහාබොධිසත්තගුණා තෙ සබ්බෙපි³ යථාරහං ඉධ
 නිද්ධාරෙතො වත්තබ්බො, අපි චෙත් මහත්තං භොගකකිං මහත්තං ව
 ඤ්ඤතිපරිවට්ටං පහාය මහාතිතිකම්මන⁴ සද්දිසං ගෙහතො නිකම්ම
 මනං නිකම්මිතො පබ්බජිතස්ස බහුජන සම්මතස්ස සතො පරමපට්ඨත්ථ
 භාවෙන කුලෙස්ස ගණෙස්ස ව අලග්ගතො, අවට්ඨනමෙව ලාභසකකාර
 සිලොකජ්ගුවත්ථ, පටිච්චෙකාභිරතී, කායජිවිතතිරපෙකෙතො පරිච්චා
 ගො, අනාහාරස්සෙව සතො දිවසත්තයමපි දුතජීතියා පරිතුට්ඨස්ස
 නිබ්බිකාර⁵ සරිරයාපනං, මාසද්ධිමාස විමාස මත්තමපි කාලං යාවතෙ
 සති ආහාරං තපෙව දතො දුතගතෙනෙව ජීවිසුඛෙන සරිරං
 යාපෙසස්සාමිති පරිච්චාගෙ අනොලීනවුත්තිසාධකො උළාරො
 දුතඤ්ඤාසයො, දුතං දතො පුත ආහාරපරියෙට්ඨියා අකරණ්ණභූ
 භූතා පරම සලෙඛ වුත්තිති ඵලමාදයො මහාසත්තස්ස ගුණානුභවා
 වෙදිතබ්බො. තෙනෙතං වුච්චති:-

1. සී. II & III. පරමුක්කංසතො.

2. සාදිකා.

3. මුහිඤ්ඤා හගවතා පන සබ්බපතො පුරිතා, බුඬික හගවතා

4. ම. තෙකම්ම.

5. නිබ්බිකාරස්ස.

[පන විසෙසතො පුරිතා.

“එවං අවජ්ජියා හෙතෙ අබ්බුතා ව මහෙසිනො,
මහාකාරුණිකා ධිරා සබ්බලොකෙක ඛනිවා.

අවිනේතය්‍යානුභාවා ව සද්ද සද්ධම්මභොවරා,
බොධිසත්තා මහාසත්තා සුවිසල්ලබ්ධිත්තො.

මහාවාතසමුට්ඨාත විවිමාලො මහොදධි,
අපි ලබ්බසය්‍ය වෙලනතං බොධිසත්තා න ධම්මතං.

ලොකෙ සඤ්ජාත වද්ධාපි න තෙ භාවිතභාවිනො,
ලිම්පනති ලොක ධම්මෙති තොයෙන පදුමං යථා.

යෙසං වෙ අත්තනි සෙනහො නිතියති යථා යථා,
සතෙතස්ස කරුණා යෙනහො වර්ධනෙව තථා තථා.

යථා විතතං වසෙ හොති න ව විතතවසානුභා,
තථා කම්මං වසෙ හොති න ව කම්මවසානුභා.

දෙසෙති නාභිභූය්‍යනති සමුග්ගාතෙනති වා න තෙ,
වරනතා බොධි පරියෙට්ඨං පුරිසා ‘ජුනියා බුධා.

තෙසු විතතපසාදෙපි දුක්ඛතො පරිමොචයෙ,
පගෙවානුකිරියා තෙසං ධම්මස්ස අනුධම්මතො”ති.

**ප ර මු ඤ ථ දී ප නි සා ව රි යා පි ට ක සං ව ඡාණ නා ස
අභිභති ප ඡාණි න වරිසා ව ඡාණ නා නි ට්ඨි නා.**

දුතියස්මිං-පුනාපරනති පුන අපරං න කෙවලමිදං අකිත්ති
වරියමෙව, අථබො පුන අපරං අඤ්ඤං සබ්බවරියමපි පචක්ඛිස්සං.
සුඤ්ඤාතිති අධිප්පායො, ඉතො පරෙසුපි එසෙව නයො. **සබ්බසම්මා
සොති සබ්බනාමො; මහාසමුද්දං නිජතුක්ඛමොති සුවඡණ්ඤාමි.**
ගතතුං තාවාය මහාසමුද්දං තරිතුක්ඛමො; උපගච්ඡාමි පචට්ඨනති
තම්මලික්ඛතිපට්ටනං උද්දිස්ස ගච්ඡාමි; සග්ගොඤ්ඤානෙත පචෙට්ඨක
බොධියා අධිගතත්තා සග්ගෙව භූතනති=සග්ගමුං, කිලෙසමාරුදිසු
කෙතවිපි න පරුජිතනති අපච්ඡිතං, නිජ්ඣණං මාරුතං මජ්ඣං
මද්දිත්ථාව සීතනති අපේඨං. **නානාසං භාසිනාමුමිසාති සම්මසත්තාපෙන**
සත්තත්තාය සක්ඛරවාලිකාතිවිතත්තා බරුය කක්ඛලාය භූමියා;
නනති තං පචෙට්ඨකබුද්ධිං; ඉමමජ්ඣනති ඉමං ඉද්දති චක්ඛමානං ඉදං
වෙතනනති ආදිකං අපේඨං; විමිනනසීනති තද්ද සබ්බමුග්ගමඤ්ඤාතො
විනේතසීනති සපේඨා වදති. තත්තායං ආනුපුබ්බිකථා:-

අතීතෙ බාරුණසී මොලිති නාම අහොසි, මොලිතිනගරෙ බ්‍රහ්ම
දත්තෙ රජ්ජං කාරෙතො බොධිසත්තො සඤ්ඤා නාම බ්‍රාහ්මණො
සුත්ථා අසේසා මහද්ධිනො වතුසු නගරවාසෙසු නගරමජ්ජෙති අතත

නො; නිවෙසනවායේනි ඡත්‍ර ආනෙත්‍ර ඡ දානසාලායො කායේනා දෙවසිකං ඡ සතසහස්සානි විසසජ්ජෙනො කපණ්ණිකාදිනං මහා දානං පවතෙනසි. සො විනෙතසි. අහං ගෙගෙ ධනෙ බිණෙ දානං දානං න සකඛස්සාමි අපරිකඛිණෙයෙව ධනෙ නාවාය සුවණ්ණහුමි ගනඛා ධනං ආහරිතා දස්සාමිති. සො නාවං හණ්ඩස්ස පුරාපෙතා පුතතදුරං ආමනෙතතා යාවාහං ආගච්ඡිස්සාමි තාව මෙ දානං අනු පච්ඡිද්දන්තා පවතෙතය්‍යාථාති වතා දුසකමකරපරිවුතො උපාහනං ආරුක්කජ්ජෙනන ධාරියමානෙන පට්ටනගාමාභිමුඛො පායාසි. තයමිං බණ්ණ ගඛමාදනෙ එතො පච්චකඛුදො සතතාහං නිරේධසමා පතති. සමාපජ්ජතා නිරේධසමාපතතිතො උට්ඨාය ලොකං ඔලො කෙනෙතා තං ධනාහරණන්ථං ගච්ඡන්තං දිස්වා මහාපුරිසො ධනං ආහරිතුං ගච්ඡති හවිස්සති නුඛො අස්ස මහාසමුදෙද අනතරුයො නොති ආවජ්ජෙතා හවිස්සතිති සද්ධා එස මං දිස්වා ඡත්තඤ්ච උපාහනඤ්ච මග්ගං දතා උපාහනදානනිස්සන්දෙන සමුදෙද භික්කාය නාවාය පතිට්ඨං ලභිස්සති කරිස්සාමිස්ස අනුගහනනති ආකාසෙත ගනතා තස්ස අවිදුරෙ ඔතරිතා මජ්ඣන්තිකසමයෙ වණ්ඨවාතාතපෙ අභ්ගාරසන්තසදිසං උණ්ඨවාඑකං මදුනෙතා තස්ස අභිමුඛං ආගච්ඡති.¹ සො තං දිස්වා ව ගට්ඨතුට්ඨො පුඤ්ඤබෙතතං මෙ අග්ගං අජ්ජ මයා එන්ථ බිජං රෙපෙතුං වට්ටතිති විනෙතසි තෙන වුතතං. “තමහං පටිපපෙ දිස්වා ඉමමන්ථං විචින්නසිනති” ආදි

තන්ථ ඉදං ඛෙතනනති ආදි විනතිතාකාරදස්සනං; ඛෙතනනති බිතතං බිජං මහපථලභාවකාරණෙන තායතීති බෙතතං පුබ්බන්ත අපරන්තවිරුහනහුමිං, ඉධ පන බෙතතං වියාති බෙතතං, අග්ගදක්ඛිණෙය්‍යා පච්චකඛුදො, තෙනෙවාහ “පුඤ්ඤකාමස්ස ජනතුනො”ති. මහාගම²නති විපුල ඵලාගමං³; සස්සසමපතතිදයකනති අන්තො. බිජං න ග්‍රෙපෙතීති බිජං න වපති; ඛෙතනවරුතනමනති බෙතනවරෙපුපි උතතමි. සීලාදිගුණසමපන්නා හි විසෙසතො අරිය සාවකා බෙතනවරු තතොපි අග්ගහුතො පච්චකඛුදො බෙතනවරු තතමො; කාරනති සකකාරං; යදි න කරෙමීති සමබන්ධො, ඉදං වුතතං හොති-ඉදමිදිසං අනුතතරං පුඤ්ඤකෙබතතං ලභිතා තන්ථ පුජ සකකාරංයදි න කරෙමි පුඤ්ඤෙන අන්තො නාමාහං න හවෙය්‍යනති, සමාඅමමෙමාති ආදිනං විනතං ගාථානං අයං සංබෙපන්තො. යථානාම යො කොපි රඤ්ඤෙ මුද්ධාධිකාරෙ යපිතො ලඤ්ඤන ධරෙ අමච්චපුරිසො සෙනාපති වා සො අනෙතාපුරෙ ජනෙ බහිද්ධා ව බලකායාදිසු රඤ්ඤෙ යථානුසිට්ඨං න පටිපජ්ජති න තෙසං ධන ධඤ්ඤං දෙති තං තං කාතබ්බං වතතං පරිභාපෙති සො මුද්ධතො පරිභායති, මුද්ධාධිකාරලද්ධි විභවතො පරිධංසති, එවමෙව අහමපි

1. ආගඤ්ඤි.

2. මහාරාමං.

3. පුඤ්ඤකාමො.

පුඤ්ඤකමෙය්‍ය රතො ලභිබ්බපුඤ්ඤඵලසංඛ්‍යාතං පුඤ්ඤභ්‍යාමො දක්ඛණං විපුලඵලභාවකරණෙන විපුලං දිස්වා තං දක්ඛණං උලාරං දක්ඛණෙය්‍යං ලභිතො නස්ස දුතං සදි න දදමි පුඤ්ඤතො ආයතිං පුඤ්ඤඵලතො ච පරිබංසාමි, තස්මා ඉධ මයා පුඤ්ඤං කාතබ්බ මෙවාති ඵවචපන විනෙතත්වා මහාපුරිසො දුරතොච උපාහනා ඔරො හිත්වා වෙගෙන උපසංකම්භිතො වන්දිත්වා හන්තො! මෙය්‍යං අනුගතහත්ථං ඉමං රුක්ඛමුලං උපහව්ඡ්ථාති වත්වා තස්මිං රුක්ඛමුලං උපසංඝික මන්තො තත්ථ වාලුකං උස්සාපෙත්වා උත්තරුසංඝං පඤ්ඤපෙත්වා පච්චිකමුද්ධො තත්ථ නිසින්නො වන්දිත්වා වාසිතපරිසො විතො උදන්නො තස්ස පාදෙ ධොවිත්වා ගන්තිතෙලෙන මන්තොත්වා අත්තතො උපාහනං පුඤ්ඤිත්වා ගන්තිතෙලෙන මන්තොත්වා තස්ස පාදෙ පටි මුඤ්ඤිත්වා හන්තො මෙ උපාහනං ආරුක්ඛ ඉමං ඡතං මන්තො කත්වා ගව්ඡ්ථාති ඡතතුපාහනං අදුසි. සොපි තස්ස අනුගතං කත්වා තං ගගෙත්වා පසාදා¹ සංවෙසිතත්ථං පස්සන්තස්සෙව වෙහාසං උපපතිත්වා ගම්මාදනං අගමාසි, තෙන වුත්තං :-

“ඵවාහං වින්තසිත්වාන ඔරොහිත්වා උපාහනා,
තස්ස පාදති වන්දිත්වා අදුසිං ඡතතුපාහනං”ති.

බොධිසත්තො තං දිස්වා අතිවිශ පසන්නාවිනෙතො පට්ටනං ගන්තිතො නූචං අභිරුඤ්ඤාං අපස්ස මහාසමුද්දං තරන්තස්ස² සත්තමෙ දිවසෙ තාවා විවරමදුසි. උදකං උසයිඤ්ඤිත්වා නාසකඛිංසු මහාජනො මරණභයභීතො අත්තතො දෙවතා නමසයිත්වා මහා විරවං විරවි. බොධිසත්තො එකං උපට්ඨානං ගගෙත්වා සකල සරිරං තෙලෙන මන්තොත්වා සප්පිතා සද්ධිං සකඛරවුණ්ණාති යාවදත්ථං බාදිත්වා තමපි බාදපෙත්වා තෙන සද්ධිං කුප්පායට්ඨිමන්තං ආරුක්ඛ ඉමාය දිසාය අමහානං නගරන්ති දිසං වචන්තොපෙත්වා මච්ඡකච්ඡප පරිපඤ්ඤා අත්තානං සම්මාධිට්ඨානෙන පමොවෙන්නො තෙන සද්ධිං උසහමත්තට්ඨානං අතිකකම්භිතො පතිත්වා සමුද්දං තරිත්වා ආරුඤ්ඤා මහාජනො පන තන්තො විනාසං පාපුණ්ඤි. තස්ස තරන්තස්සෙව සත්ත දිවසා ගතා, සො තස්මිමපි කාලෙ ලොණොදකෙන මුඛං විකඛා ලෙත්වා උපොසවිතො අගොසි ඵව. තද පන ඊදිසානං පුරිස විසෙසානං රක්ඛණත්ථං වතුති ලොකපාලෙති ධම්මා මණ්ණිමෙඛලා නාම දෙවධිතා අත්තතො ඉස්සරියෙන සත්තාගං පමජ්ඡිත්වා සත්තමෙ දිවසෙ තං දිස්වා සමායං ඉධ අමරියං³ අතිවිශ ගාරුකා අහ විස්සන්ති සංවිග්ගාදයා සුවණ්ණපාතියා⁴ දිබ්බභොජනස්ස පුරොත්වා වෙගෙනාගන්තිතො වුගමණ්! ඉදං දිබ්බභොජනං භුඤ්ජාති ආහ. සො තං ඔලොකෙත්වා නාගං භුඤ්ජාමි, උපොසවිතොමිති පටිකසි පිත්වා තං පුච්ඡන්නො :-

1. පාසාදා-මුද්දිත.

2. සි. I & II. තරණස්ස පටිපන්නස්ස.

3. ම. මරියනි, ගමියනනි.

4. සි. I & II. වාපියා.

“යං තිං සුඛෙතාති¹ සමෙකකසෙ මං”²
 භුඤ්ජස්ස භතතං ඉති මං වදෙසි,
 පුච්ඡාමි තං තාරි මහානුභාවෙ
 දෙවී නුසි තිං උද මානුසි”³ති

අංග. සං තස්ස පටිච්චනං දෙනතී :-

“දෙවී අහං සඛි මහානුභාවා
 ඉධාගතා සංගර්වාරිමජ්ඣකි,
 අනුකල්පිකා නො ව පද්ධතිවිතතා
 තවෙව අන්ධාය ඉධාගතාසම්. ²

ඉධානනපානං සයනාසනඤ්ච
 යානාති තානා ව විධාති³සඛි,
 සබ්බස්ස ත්භාහං පටිපාදකමති*
 යං කිඤ්චි කුස්සං මනසාතිපත්තිත”²තති ²

ඉමා ගාථා අහාසි තං සුත්වා මහාසතෙතා අයං දෙවධිතා
 සමුද්දාපිට්ඨෙ මග්ගං ඉදංභිද්දඤ්ච දමිති වදාති, යං වෙසා මග්ගං
 දෙනී තමපි මම පුඤ්ඤෙනෙව, තං පත පුඤ්ඤං අයං දෙවධිතා
 ජනාති නුඛො උදග්ග ත ජනාති? පුච්ඡාමි තාව තතති විනොතනා
 පුච්ඡෙනො ඉමං ගාථමාන.

“යං කිඤ්චි සිට්ඨං ව නුතං ව[†] මග්ගං
 සබ්බස්ස නො ඉස්සරං තිං සුගතෙන,
 සුස්සංගි³ සුඛගුරු විලග්ගමජ්ඣකි⁴
 කිස්ස මෙ කමමස්ස අයං විපාකො”²ති? ²

තත්ථ සිට්ඨනති දනවසෙන යජ්ඨං; හුතනති ආහුතනපාහුණ
 නවසෙන දින්නං; සබ්බස්ස නො ඉස්සරං භවති අමහාතං. පුඤ්ඤ
 කමමස්ස සබ්බස්ස තිං ඉස්සරං අයං ඉමස්ස විපාකො අයං ඉමස්සාති
 ජනිතුං සමත්ථා; සුස්සංගි³ති සුඤ්ජර ජ්ඣතො; සුඛගුරුති සුඤ්ජරෙති
 හමුකෙති උගුරුති ව සමන්තාගතො; විලග්ගමජ්ඣකි⁴ති විලග්ගතනු
 මජ්ඣකි; කිස්ස මෙති මයා කතකමෙවසු කතර කමමස්ස අයං
 විපාකො යෙනාහං අපඨන්ට්ඨෙ මහාසමුද්දො අජ්ජ පතිට්ඨං
 ලගාමිති.

තං සුත්වා දෙවධිතා අයං බ්‍රාහ්මණො යං අත්තනා කුසලකමමං
 කතං තං කමමං ත ජනාති මං පුච්ඡති කපේස්සාමිස්ස තතති
 තාවාභිඤ්ඤානදිවසෙ පටේථිකමුඤ්ඤාස්ස ජතතුපාහනදනපුඤ්ඤමෙව
 තස්ස කාරණනති කපේනතී.

1. සි. II, IV & V, මු. සුඛෙතාති.

3. තානාචිවිධාති.

2. සි. V. තිං.

4. සි. I II & IV, විලාකමජ්ඣකි-ජතකකපථා.

* පටිපාදාමි-ජ.හස.

† සිතිඤ්චි හුතඤ්ච.

2. සඛිජාතක.

“සමෙව පථෙ බ්‍රාහ්මණ ඵකභික්ඛුං
උග්ගට්ඨපාදං තසිතං කීලනතං
පටිපාදයි සබ්බ උපාහනාති
සා දක්ඛිණො කාමද්‍රහා තවජ්ජ”ති. a

ගාථමාහ.

තත්ථ ඵක භික්ඛුනති පච්චෙකවුද්ධං සක්ඛායාහ; උග්ගට්ඨ
පාදනති උණ්හවාලුකාය සට්ඨපාදං, විබාධිතපාදනති අනේරා; සථි
පාදයීති පටිපාදෙයි යොජෙයි; කාමද්‍රහාති සබ්බකාමද්ධිකා තං
සුත්වා මහාසතෙනා ඵවරුපෙපි තාම අප්පතියෙයි මහාසමුදෙද
මයා දිනතං ඡත්තුපාහනද්ධතං මම සබ්බකාමද්දං ඡතං අහො
සුදින්නනති තුට්ඨවිතොනා :-

“සා හොතු නාමා ඵලකුපපනනා
අනවස්සුතා ඵරකවාතසුත්තා,
අඤ්ඤායා යානස්ස න හෙත්ථ භුමි
අජෙව මං මොලීතිං පාපයස්සු”ති. a

ගාථමාහ.

තත්ථ ඵලකුපපනනාති මහානාමාතාය බහුති ඵලකෙති උපෙනා;
උදකපච්චෙසනාභාවෙන අනවස්සුතා. සමමා ගහෙත්වා ගමකක
වාතෙන ඵරකවාතසුත්තා, දෙවධිතා තස්ස වචනං සුත්වා තුට්ඨ
හට්ඨා දීඝතො අට්ඨඋසහං විත්ථාරතො චතුරුසහං ගමනීරතො
විසතිශට්ඨිකං සබ්බරතනමයං නාවං මාපෙත්වා කුපජ්ජාරිතත
සුත්තාති ඉන්ද්‍රිඤ්ඤ රජත සුවණ්ණමයාදීති නිමිතිත්වා සත්තනනං රත
නානං පුරෙත්වා බ්‍රාහ්මණො ඇලිඛිත්වා නාවං ඇරෙපෙයි. උපට්ඨාතං
පතස්ස න ඔලොකෙයි. බ්‍රාහ්මණො අත්තනා කතකල්‍යාණතො
තස්ස පතති අද්ධි. සො අනුමොදි අප්ඨ දෙවධිතා තවපි ඇලිඛිත්වා
නාවාය පතිට්ඨාපෙත්වා තං නාවං මොලීතිනගරං තෙත්වා බ්‍රාහ්ම
ණස්ස සරෙ ධනං පතිට්ඨාපෙත්වා අත්තනො වසනට්ඨානමෙව අග
මායි. තෙනාහ භගවා :-

“සා තත්ථ විතතා සුමනා පතීතා
නාවං සුවිතතං අභිනිමිතිත්වා,
ඇද්ධ සබ්බං පුරිසෙන සද්ධිං
උපානයි තගරං සාබ්බරමම”නති. a

මහාපුරිසස්ස හි විතතසම්පතතියා පච්චෙකවුද්ධස්සව තීරෙධතො
වුට්ඨිත භාවෙන සත්ත වේතනාසු ඇදි වේතනා දිට්ඨධම්මවෙදනියා
අතිඋලාරථලාව ඡතා. ඉදමපි තස්ස ද්වයස්ස අප්පමන්ත² ඵලනති
දට්ඨබ්බං, අපරිමාණථලං හි තං ද්වයං බොධිසම්භාරභූතං. තෙන
වුත්තං :-

1. සී. I. II. III. IV. මුද්දිත තුළුවිතො

2. සී. I & II. පුප්ථමකං.

a. සබ්බජාතක.

“තෙතාං” සතගුණතො
 සුබ්‍රමාලො සුබධිතො,
 අපි ච දානං පරිපුරෙතො
 එවං තස්ස අදසත”නති.

තත් භෞතානි තතො පවෙකවුඬුතො; සතගුණතොති සතගුණත අහං තද සබ්බගුණො සුබ්‍රමාලො තස්මා සුබධිතො සුබසංවර්ධිතා, අපි ච එවං යනෙතපි දානං පරිපුරෙතො, එවං මයං දානපාරම් පරිපුරෙතුති නාස්ස පවෙකවුඬුඬුස්ස අතතතො සරිරදුක්ඛං අතපෙක්ඛිතා ජිත්තුපාහනං අදසිතති අතතතො දානඡක්කාසයස්ස උළාරභාවං සත්ථා පවෙදෙසි බොධිසත්තොපි යාව ජීවං අමිතධනගෙහං අඡක්කාවසනො භියොසොමත්තාය දානානි දත්වා සිලානි රක්ඛිත්වා ආයුපරියොසානෙ සපරිසො දෙවනගරං පුරෙසි.

තද දෙවධිතා උපප්පලවණ්ණං අහොසි, පුරිසො ආනන්ද තෙරෙ ලොකනාමො සබ්බවුහමණො. තස්ස සුචිස්සඬුතිවසිල උපොසථසිලාදිවසෙන සිලපාරම්. දානසිලාදීනං පටිපක්කතො නික්ඛන්තතො කුසලධම්මවසෙන තෙකධම්මපාරම්. දානාදීතිප්ථාද නත්ථං අබ්බස්සනවසෙන තථා මහාසමුද්දතරණවායාමවසෙන ච විරියපාරම්. තදත්ථං අධිවාසනවන්තිවසෙන ඛන්තිපාරම්. පටිඤ්ඤානු රූපපටිපත්තියා සම්මපාරම්. සබ්බත්ථ අවලසමාදානාධිධාන වසෙන අධිධානපාරම්, සබ්බසත්තස්ස භික්ඡක්කාසයවසෙන මෙත්තා පාරම්. සත්තසබ්බාරකතට්ඨපකාරෙස්ස මඡ්ඤිතතභාවපත්තියා උපෙක්කා පාරම්. සබ්බපාරම්භං උපකාරානුපකාරෙ ධම්මෙ ඡන්තිතා අනුපකාරධම්මෙ පහාය උපකාරධම්මෙස්ස පච්ඡන්තාපනපුරෙච්ඡ සහ ඡකා ච උපායකොසලලභුතා පඤ්ඤාපාරමිති ඉමාපි පාරම්භො ලබ්භන්ති. දානඡක්කාසයස්ස පන අතිඋළාරභාවෙන දානපාරම්වසෙන දෙසනා පච්ඡන්තා, යස්මා වෙත්ථ දසපාරම්භො ලබ්භන්ති තස්මා හෙධිං වුත්තා මහාකරුණාදයො බොධිසත්තගුණා ඉධාපි යථා රහං නිඤ්ඤාතෙත්ථා; තථා අතතතො භොගස්සවං අතපෙක්ඛිතා මහාකරුණාය දානපාරම්. පුරෙස්සාමිති දානසමාර සමහරණත්ථං සමුද්දතරණං, තත්ථ ච සමුද්දෙ පතිතස්සපි උපොසථාධිධානං සිල බණ්ඩහයෙන දෙවධිතායපි උපෙක්කාය ආහාරහරණන්ති එවමා දයො මහාසත්තස්ස ගුණා වෙදිතෙත්ථා. ඉදුති වක්කමානෙස්ස සෙස වරිතෙස්ස ඉමිතාව නයෙන ගුණනිඤ්ඤාතො වෙදිතෙත්ථා. තත්ථ තත්ථ විසෙසමත්තමෙව වක්කාම. තෙතෙතං වුවවති: “එවං අවජ්ජියා හෙතෙ අබ්බුතා ච මහෙසිනො-පෙ-ධම්මස්ස අනුධම්මතො”ති.

සබ්බවුහමණවර්ගං දුතියං.

තතියෙ ඉඤ්ජනෙන පුරුත්තමෙති ඉඤ්ජත්තනාමකෙ කුරු රට්ඨස්ස පුරවෙර උත්තමතග්ගෙර; ගුණිති ධම්මෙත සමෙන චතුසි සංඛතචජ්ඣිති පරිසං රඤ්ඤතිති=රජ; කුසලෙ දසමුපාග්ගොති කුසලෙති දසති සමන්තාගතො, දනාදිති දසති පුඤ්ඤකිරියචජ්ඣිති දසති කුසලතමමපථෙති වා යුත්තොති අත්තො; කාලිඛගරට්ඨවිස සාති කාලිඛගරට්ඨසංඛාත විසයා; බ්‍රාහ්මණා උපගමජ්ඣිතති කාලිඛග රජෙන උග්ගොජිතා අභි බ්‍රාහ්මණා මං උපසංකමිසු; උපසංඛතමිත්තො පන ආසාදු. මං හජ්ජිනාගතති හජ්ජිතුතං මහානාගං මං ආයාපිසු; ධඤ්ඤානති ධනාසිතබ්බෙ සිරිසොහග්ගප්පත්තං ලක්ඛණංමපන්නං; මඛගලසමමග්ගානති තායගෙව ලක්ඛණංමපන්නියා මඛගලං අභිවුඞ්ඞි කාරණනති අභිසමමභං ජනෙති. අවුට්ඨිකොති වස්සරතිතො දුට්ඨිකෙත්වා දුලලභගොජනො; ඡානකොති මහති ජිකච්ඡාබාධා චතතතිති අත්තො. දදුගිති දෙති; නිලනති නිලවණ්ණං; අඤ්ඤාන සමභසනති අඤ්ඤානසංග්ගොත අවගාතබ්බං; අඤ්ඤානනාමකනති අත්තො. ඉදං වුත්තං භොති: අමහාකං කාලිඛගරට්ඨං අවුට්ඨිකං තෙන ඉදුති මහාදුට්ඨිකං තත් මහත්තං ඡාතකග්ගං උප්පන්නං තස්ස වුපසමත්තං ඉමං අඤ්ඤානගිරිසනතිනාසං කුස්සං අඤ්ඤානනාමකං මඛගලතතී. දෙති, ඉමස්මිං හි තත් නිතෙ දෙවො වස්සියාති, තෙන තං සබ්බෙ ග්ගං වුපසමිස්සති.

තත්‍රායං ආනුපුබ්බි කථා:-

අතීතෙ කුරුරට්ඨෙ ඉඤ්ජත්තනග්ගෙර භොගිසත්තො කුරු රාජස්ස අග්ගමසෙසියා කුච්ඡ්චිති පරිසන්ති. ගග්ගත්තො අනුපුබ්බෙත විඤ්ඤානං පනෙතා තක්කසිලං ගතත්වා ගොගවිතිනාති සිප්පා යතනාති විජ්ජට්ඨානාති ච උග්ගගෙත්වා පච්චාගතො පිතරා උපරජෙජ්ජ ධර්මිනො අපරභාගෙ පිතුඅච්චගෙන රජ්ජං පත්වා දසරාජධම්මෙ අනොපෙන්නො ධම්මෙත රජ්ජං කාරෙසි. ධනඤ්ඤො නාම නාමෙසො චතුසු නගරවාසෙසු නගරමජ්ජෙඛි නිවෙසන වාසෙති ඡ දුතසාලාගො කාරෙත්වා දෙවසිකං දෙවසිකං ඡ සත සගස්සං ධනං විස්සරේන්නො සකලජලිබුද්ධිං උත්තමග්ගලං තත්වා දුතං අදුසි. තස්ස දුතජ්ඣාසගතා දුතාභීරති සකල ජලිබුද්ධිං පත්ති. තස්මිං කාලෙ කාලිඛගරට්ඨෙ දුට්ඨිකබ්බගං ඡාතකග්ගං රොගගන්තති තීණි හයාති උප්පජ්ජිසු, සකලරට්ඨාවාසිනො දන්ත පුරං ගන්තවා රාජභවිතවාසෙර උක්කුට්ඨිමකංසු දෙවං වස්සාපෙති දෙවාති. රාජා තං සුත්වා කිංකාරණා එතෙ විරවන්තිති අමච්චෙ වුච්ඡි. අමච්චා රඤ්ඤාදු තමත්තං ආරොචෙසුං. රාජා පොරාණක රාජානො දෙවෙ අවස්සන්නෙ කිං කරොන්තිති? දෙවො වස්සතුති දුතං දත්වා උපොසථං අභිට්ඨාය සමාදින්නාසීලා සිරිගබ්බං පටිසිත්වා දබ්බසත්ථෙර සත්තාගං නිපජ්ජන්ති.

තං සුඤ්ඤානං අකාසි, දෙවො න වස්සසි එවං රාජා අහං මයා කතතබ්බකිච්චං අකාසිං දෙවො න වස්සති කිකති කරොමිති? දෙව ඉන්ද්‍රපතනනගරෙ ධනඤ්ජයස්ස නාම කුරුරාජස්ස මහලොහජිවහි ආතීනෙ දෙවො වස්සියාති. සො රාජා බලවතාන සමපනො දුප්පසනො, කථමස්ස හජී. ආනෙස්සාමාති. මහාරාජ තෙන සද්ධිං යුග්ගිකිච්චං නජී. දුනජ්ඣාසයො සො රාජා දුනාභිරතො යාවිතො සමානො අලභිකතසිසමපි ඡින්නො පසාදහමපනාති අකිකිතිපි උප්පාවෙත්වා සකල රජජමපි තිස්සාදෙත්වා දදෙය්‍ය, හජීමහි වතතබ්බකිච්චං නජී, අවස්සං යාවිතො සමානො දස්සතිති. කෙ පන යාවිතුං සමන්තා? බ්‍රාහ්මණා මහාරාජාති. රාජ අට්ඨ බ්‍රාහ්මණෙ පනෙකාසාපෙත්වා සකකාරසමානං කත්වා පරිබ්බයං දත්වා හජී යාවතන්තං පෙසෙසි. තෙ සබ්බන්ත ඵකරන්ති වාසෙන තුරිතගමනං ගන්ත්වා කතිපාහං නගරවාගෙ දුනසාලාසු භුඤ්ජන්තා සරිරං සන්තපොත්වා රඤ්ඤා දුනගං ආගමනපථෙ කාලං ආගමය මානා පාවිතවාගෙ අට්ඨංසු. බොධිසත්තොපි පාතොව නභාතානු ලිඛෙතා සබ්බාලභිකාරපතිමණ්ඩිතො අලභිකත වරවාරණ බන්ධනො මහනොත රාජනුභාවෙන දුනසාලං ගන්ත්වා ඔතරිත්වා පතනට්ඨ ජනානං සහන්තෙ දුනං දත්වා ඉමිනාව නිහාරෙන දෙට්ඨාති චත්වා හජී. අභිරුහිත්වා දක්ඛිණවාරං අගමාසි. බ්‍රාහ්මණා පාවිතවාගෙ ආරකකස්ස බලවතාය ඔකාසං අලභිත්වා දක්ඛිණවාරං ගන්ත්වා රාජනං ආගච්ජන්තං ඔලොකයමානා වාරතො නාතිදුරෙ උන්න තට්ඨානෙ සීතා සමපතනං රාජනං හන්තෙ උකිසිත්වා ජයාපෙසුං. රාජා වජිරබ්බසෙන වාරණං නිවහෙත්වා තෙසං සන්තිකං ගන්ත්වා භොතො බ්‍රාහ්මණා කිං ඉච්ඡ්ඨාති පුච්ඡි. බ්‍රාහ්මණා කාලිභරට්ඨං දුබ්බිකවග්ගෙන ඡාතකවග්ගෙන රෙග්ගවග්ගෙන ච උපද්ධතං, සො උපද්ධෙවො ඉමස්මිං තව මහිකුලහජීමහි තිතෙ වූපසමස්සති, තස්මා ඉමං අඤ්ජනවණ්ණං නාගං අමහාකං දෙහිති ආහංසු. තමන්තං පකාසෙන්නො සන්තා ආහ “කාලිභරට්ඨවිසයං-පෙ-අඤ්ජනසව්‍ය ය”න්ති. තස්සන්තො වුචෙතො එව. අට්ඨ බොධිසත්තො න මෙනං පටිරුපං යං මෙ යාවකානං මනොරථො විසානො සියා මස්සං ච සමාදුනගෙදො සියාති හජීකවකිතො ඔතරිත්වා සවෙ අනලං කතට්ඨානං අජී අලංකරිත්වා දස්සාමිති සමන්තො ඔලොකෙත්වා අනලංකතට්ඨානං ආදිස්වා සොණ්ඩාය පන ගහෙත්වා බ්‍රාහ්මණානං හන්තෙසු ධිපෙත්වා රතනභිඤ්ඤා රත පුප්ඵගතිවාසිතං උදකං පාතෙත්වා අද්දිසි. තෙන වුත්තං:-

“න මෙ යාවකමනුපාතෙන පටිකෙබ්බො අනුච්ඡවො,
මා මෙ භිජ්ජි සමාදුනං දස්සාමි විපුලං ගජං.

නාගං ගහෙත්වා සොණ්ඩාය භිඤ්ඤා රතනාමයෙ,
ජලං හන්තෙ ආකිරිත්වා බ්‍රාහ්මණානං අදං ගජ”න්ති.

තත්ථ ආවකමනුප්පතෙනති යාවකෙ අනුප්පතෙන; අනුච්ඡවොති අනුච්ඡවිකො පටිරුපො; මා මෙ භිජ්ජි සමාදානනති සබ්බසුද්ධාන සුද්ධන්ද්‍රාය සබ්බස්ස යාවකස්ස සබ්බං අනවර්ජං ඉච්ඡිතං දදන්තො දානපාරමිං පුරෙස්සාමිති යං මග්ගං සමාදානං තං මා භිජ්ජි; තස්මා දස්සාමි විපුලං ගජනති මහනතං ඉමං මඩ්ඛලහස්සිං දස්සාමිති; අදදාති අදාසිං; තස්මිං පන හත්ථිමහි දින්නො අමච්චා බොධිසත්තං එතදවොචුං කස්මා මහාරුජ මඩ්ඛලහස්සිං දදන්? තනු අසෙසු හත්ථි දානබ්බො, රසෙසු නාම එවරුපො ඔපවග්ගො මඩ්ඛලහස්සි ඉස්සරියං අභිවිජ්ජියං ව ආකම්බන්තො දානබ්බොති. මහාසත්තො යං මං යාවකා යාවනති තදෙව මයා දානබ්බං, සචෙ පන මං රජුං යාවෙග්ගුං රජුරුමපි තෙසං දදෙය්‍යං, මග්ගං රජුරුමපි ජිවිතතොපි සබ්බසුද්ධාන සුද්ධන්ද්‍රාය පියතරං තස්මා තං හත්ථිං අදාසිනති ආහ. තෙන චුතතං :- “තස්ස නාගෙ පදින්නමහි”ති ආදි.

තත්ථ නග්ගාති තස්ස; තෙන තස්මිං නාගෙ හත්ථිමහි දින්නො; මඩ්ඛල සමපනනනති මඩ්ඛලගුණෙති සමන්තාගතං; සබ්බාමච්ඡිජුත්ත මනති සබ්බාම විජ්ජා උත්තමං සබ්බාම විජ්ජෙ වා උත්තමං පධානං පටිරං නාගං; කිං ගො රජුං කපිස්සමිති තස්මිං නාගෙ අපගතෙ තව රජුං කිං කපිස්සති රජුරුමපි අපගතමෙවාති දස්සෙති; රජුරුමපි මෙ දදෙ සබ්බනති තිට්ඨතු නාගො තිරච්ඡානගතො ඉදං මෙ සබ්බං කුරුරුමපි යාවකානං දදෙය්‍යං; සජ්ජරං දජ්ජමත්ත නොති රජුරුම වා කිං වහනබ්බං අත්තනො සජ්ජරුමපි යාවකානං දදෙය්‍යං, සබ්බො හිපි මෙ අජ්ඣත්තික බාහිරෙ පරිග්ගහො ලොක හිතජ්ජමෙව මයා පරිච්චන්තො, යස්මා සබ්බසුද්ධානං පිසං මග්ගං සබ්බසුද්ධානා ව දානපාරමී ආදීං කත්වා සබ්බපාරමියො අපුරෙන්නො ත සක්කා ලඤ්ඤා තස්මා නාගං අදාසිං අහනති දස්සෙති. එවමපි තස්මිං නාගෙ ආතීතෙ කාලිඛගරුමෙව දෙවො ත වස්සන්තව කාලිඛ රුජ ඉදාතිපි ත වස්සති කිං නුබො කාරණනති පුච්ඡිතො කුරු රුජා කුරුඛමෙම රක්ඛති තෙනස්ස රුමෙව අනුදාමාසං අනුදසාහං දෙවො වස්සති, රසෙසු ගුණානුභාවො ත ඉමස්ස තිරච්ඡාන ගතස්සාති ජනිතො මග්ගෙ කුරුඛමෙම රක්ඛිස්සාම ගච්ඡ්ථ ධනස්සුය කොරව්‍යස්ස සන්තිකෙ තෙ සුවණ්ණපට්ටෙ ලිබාපෙත්වා ආනෙථාති අමච්චෙ පෙසෙසි. කුරුඛමො චුච්චනති පුස්සෙසිලාති. තාති බොධි සත්තො සුපරිපුද්ධාති කත්වා රක්ඛති, යථා ව බොධිසත්තො එවං අස්ස මාතා, අග්ගමහෙසි, කතිට්ඨහාතා, උපරුජ, පුරෙහිතො බ්‍රාහ්මණො, රජුරුගාහකො අමච්චො, සාරපි සෙට්ඨි, දෙණ්ණමාපකො දෙවාරිකො, තගරසොහන වණ්ණදාසිති, තෙන චුතතං :-

“රුජ මාතා මහෙසි ව උපරුජ පුරෙහිතො,
රජුරුගාහො සාරපි සෙට්ඨි දෙණ්ණ දෙවාරිකො තථා;
ගණිකා තෙ එකාදස කුරුඛමෙම පතිට්ඨිතා”ති.

තෙ අමච්චා බොධිසත්තං උපසඤ්ඤාමිතිං වන්දිතාං තමන්ථං ආරො
වෙසුං. මහාසත්තො මහං කුරුධමෙම කුතකුචං අපී, මාතා පත
මෙ සුරකිතං රතබ්බි, තස්සා සනතිතෙ ගණනටාති වතා තෙනති
මහාරජ කුතකුචං. නාම සිකඛාකාමස්ස සලොඛවුත්තිනො හොති
දෙපෙව නොති යාවිතො පාණො න ගතතබ්බො, අදින්නං න ආද
තබ්බං, කාමෙසු මිච්ඡාචාරො න වරි තබ්බො, මුසා න භාසිතබ්බො,
මජ්ඣං න පාතබ්බං නි සුවණ්ණපටො ලිඛාපෙතො එවං සනෙතපි
මාතුසන්තිතෙ ගණනටාති ආග.

දුතා රුජනං වන්දිතාං තස්සා සනතිතං ගතතො- දෙවී
තුමෙහ කීර කුරුධමං රතබ්බං තං නො දෙපාති වදිංසු.
බොධිසත්තස්ස මාතාපි තපෙව අත්තනො කුතකුචවස්ස අපීභාවං
වතාව තෙති යාවිතා අදසී. තථා මහෙසි ආදයොපි. තෙ සබ්බ
සමපි සනතිතෙ සුවණ්ණපටො කුරුධමෙම ලිඛාපෙතො දන්තපුරං
ගතතො කාලිඞ්ගරඤ්ඤාදු දතො තං පවත්තං ආරොවෙසුං. සොපි
රුජ තස්මිං ධමෙම වත්තමානො පඤ්ච සීලාති පුරෙසි. තතො
සකල කාලිඞ්ගරෙව්ව දෙවො වස්සි, තිණ්ණි හයාති වූපසන්නාති
රට්ඨං බෙමං සුභික්ඛං අහොසි. බොධිසත්තො යාවජ්චං දුතාදීනි
පුඤ්ඤාති කතො සපරිසො සග්ගපදං පුරෙසි. තද් ගණිකාදයො
උපපලවණ්ණාදයො අගෙසුං. වුත්තං ගතං.

“ගණිකා උපපලවණ්ණා ව පුණ්ණො දෙවාරකො තද්,
රජ්ජගාහො ව කච්චානො මොග්ගලානො දෙණමාපතො.

සාරිපුත්තො තද් සෙට්ඨි අනුරුඤ්ඤා ව සාරථී,
මුග්ගලොකස්ස පොථො උපරුජ නන්දපණ්ණිනො.

මහෙසි රුහුල මාතා මායා දෙවී ජනෙත්තිකා,
කුරුරුජ ලොකනාටො එවං ධාරොජ ජතක”නති.

ඉධාපි තෙකමම පාරමි ආදයො සෙසධමො ව වුත්තනගෙතෙව
නිද්ධාරෙතබ්බොති.¹

කුරුරුජ වට්ඨං. තතිසං.

වතුපෙ-කුසාවතිමති නගරෙති කුසාවතිනාමකෙ නගරෙ; යස්මිං
යානෙ එතරති කුසිණාර නීට්ඨා. මනිප්පතීති බත්තියො නාමෙත
මහාසුදස්සනො නාම; වසඤ්චනාති වසකරතනං වතෙතති වතුති
වා සමපතතිවකෙකති වතතති තෙති ව පරං පවතෙතති පරතිතාය
ව ඉරියංපථවකකානං වතෙතො එතස්මිං අපීතිපි වසකවහතී, අථවා
වතුති අවජ්ජිගමමෙති සංගහවන්තීති ව සමන්තාගතෙත. පරෙති

අනභිභවතීයස්ස අනතික්කමතීයස්ස ආණ්ඩාසඛානස්ස වක්කස්ස වතෙතා එතස්මි. අත්තිපි= මහත්වතනි; පරිණායකරතනපුබ්බ භික්ෂමෙන භජීරතනාදිපමුඛෙන මහතා බලකායෙන පුඤ්ඤානුභාව තීබ්බතෙතන කායබලෙන ව සමන්තාගතතතා= මහබලො; සද්ද ආසිනති සම්මතො. තත්ත්වං ආනුපුබ්බි කථා:

අතීතෙ කීර මහාපුරිසො සුදස්සනතනභාවතො තතියෙ අත්ත භාවෙ ගහපතිකුලෙ තිබ්බතෙතා ධරමාන බුද්ධස්ස සාසනෙ එකං ථෙරං අරඤ්ඤවාසං වසන්තං අත්තනො කමමන අරඤ්ඤං පච්චෙය්ඨා රුක්ඛමුලෙ නිසින්නං දිස්වා-ඉධ මයා අයස්ස පණ්ණසාලං කාතුං වට්ටතිති විනෙතඤ්ඤා අත්තනො කමමං පහාය දබ්බසමාරං ඡීරිඤ්ඤා නිවාසයොග්ගං පණ්ණසාලං කඤ්ඤා වාරං යොජෙඤ්ඤා කට්ඨාඤ්ඤා රණං කඤ්ඤා කාරියාති නුඛො පරිභොගං න නුඛො කාරියාතිති එකමනෙත නිසිදි. ථෙරො අනෙත්තාමතො ආගන්ත්වා පණ්ණසාලං පච්චිකා කට්ඨාඤ්ඤා නිසිදි. මහාසතෙතාපි නං උපසංකමිත්වා ‘එසුකා භතෙත පණ්ණසාලා’ති පුච්ඡි. එසුකා හදුමුඛ පබ්බජිතසාරුප්පාති. වසිස්සථ භතෙත ඉධාති. ආම උපාසකාති. සො අබිවාසනාකාරෙනෙව වසිස්සතිති ඤාත්වා නිබද්ධං මග්ගං සර වාරං ආගන්තබ්බතති පටිජනාපෙඤ්ඤා නිවමං අත්තනො සරෙයෙව භත්තවිස්සග්ගං කාරුපෙසි. සො පණ්ණසාලායං කට්ඨාරකං පඤ්ඤා මඤ්ඤාපිඨං පඤ්ඤාපෙසි. අපග්ගෙතං නික්ඛිපි. පාදකඤ්ඤායං ධපෙසි. පොකබරණ්ණං ධණ්ණං වර්කමං කඤ්ඤා වාලකං ඔකිරි. පරිස්සාය විනොදනඤ්ඤා පණ්ණසාලං කණ්ටකවතියං පරික්ඛිපි. තථා පොකබරණ්ණං වර්කමඤ්ඤා. තෙසං අනෙතා වතිපරියතෙත තාල පනතියො රොපෙසි. එවමාදිනා ආවාසං නිවසිත්වා ථෙරස්ස තීව්වරං ආදිං කඤ්ඤා සබ්බං සමණපරික්ඛාරං අදාසි. ථෙරස්ස හි තද්ද බොධිසතෙතන තීව්වර පිණ්ඩපාත පත්තථාලක පරිස්සාවත ධම්මකරක පරිභොගභාජන ඡිත්තපාහන උදකකුමහි සුචි කත්තරයට්ඨි ආරකණ්ටක පිප්ඵලි නබ්බෙඤ්ඤා පඤ්ඤාපෙසාදිං පබ්බජිතානං පරිභොගභතං අදින්නං නාම නාහොසි. සො පඤ්ඤාසීලාති රක්ඛතෙතා උපසාසථා කරොතෙතා යාවජ්චං ථෙරං උපට්ඨති.

ථෙරො තත්ථෙව වසන්තො අරහත්තං පඤ්ඤා පරිනිබ්බාසි. බොධිසතෙතාපි යාවතාසුකං පුඤ්ඤං කඤ්ඤා දෙවලොකෙ තිබ්බතතිත්වා තතො වුතො මනුස්සලොකං ආගමිත්වා කුසා වතියා රාජධානියා නිබ්බතතිත්වා මහාසුදස්සනො නාම රුජ අභොසි වක්කවතනි. තස්සිස්සරියානුභාවො-“භුතපුබ්බං ආනන්ද රුජ මහාසුදස්සනො නාම අභොසි ඛතතියො මුද්ධාභිසිත්තො”² නි ආදීනා තයෙන සුතෙත ආගතො එව. තස්ස කීර වතුරසීති නගරසභස්සාති කුසාවතීරුජධානිපමුඛති, වතුරසීති පාසාද

2 දිසතිකාය-මහාසුදස්සන සුග්ග.

සහසාරානි ධම්මපාසාදපමුඛානි, චතුරසීති කුටාගාර සහසාරානි මහාබ්‍රහ්මකුටාගාරපමුඛානි, තානි සබ්බානි තස්ස ථෙරස්ස කතාය එකිස්සා පණ්ණසාලාය නිස්සන්ධෙත නිබ්බන්ධානි. චතුරසීති පලලඛිතසහසාරානි නාගසහසාරානි අස්සසහසාරානි රථසහසාරානි තස්ස දින්නස්ස මඤ්චපිඨස්ස, චතුරසීති මණ්ඩසහසාරානි තස්ස දින්නස්ස පදීපස්ස, චතුරසීති පොකබරණ්ණි සහසාරානි එකපොකබරණ්ණියා, චතුරසීති ඉන්ද්‍රියසහසාරානි පුත්තසහසාරානි ගහපතිසහසාරානි ච පත්තපාලකාදීඃ පරිභොගාරහස්ස පබ්බට්ඨපරික්ඛාරදුන්නස්ස, චතුරසීතිධෙත්‍රසහසාරානි පඤ්චගොරසදුන්නස්ස, චතුරසීතිවත්තොපි සහසාරානි නිවාසනපාරුපණ්ණදුන්නස්ස, චතුරසීති ථාලිපාකසහසාරානි හොජ්ඣාදුන්නස්ස නිස්සන්ධෙත නිබ්බන්ධානි. සො සත්තති රත්තෙති චතුති ඉද්ධිති ච සමනනාගතො රුජ්ඣිරුජ් භුත්වා සකලසාගරපරියන්තං පඨවිමණ්ඩලං ධම්මෙන අභිවිජ්ඣ අක්ඛාවසනෙනා අනෙක සතෙසු ණානෙසු දුනසාලායො කාරෙත්වා මහාදුතං පට්ඨපෙසි. දිවසස්ස තික්ඛිතභුං නගරෙ හෙරිං වරපෙසි-යො යං යං ඉච්ඡති සො දුනසාලාසු ආගන්ත්වා තං ගණ්හතුති. තෙන වුත්තං “තත්ථාගං දිවසෙ තික්ඛිතභුං සොසාපෙමි තතිං තති”න්ති ආදී.

තත්ථ-නත්ථානි තස්මිං නගරෙ; නදුගනතිපි පාඨො. තස්ස-තද අගං මහාසුදස්සනකාලෙති අත්ථො. නතිං නතින්ති තස්මිං තස්මිං ණානෙ; තස්ස තස්ස පාකාරස්ස අනෙතො ච බති වාති අත්ථො. කො කිං ඉච්ඡතිති බ්‍රාහ්මණාදිසු යො කොපි සත්තො අත්තාදිසු දෙය්‍යධම්මෙසු යං කිංඤ්ච ඉච්ඡති; පත්ථෙතිති තස්සෙව චෙවචනං; කාස්ස කිං දිසතු ධනිනති අනෙකවාරං පරියායන්තරෙති ච දුනසොසනාය පවත්තිතභාවදස්සනත්ථං වුත්තං; එතෙන දුන පාරමියා සරුපං දස්සෙති. දෙය්‍යධම්ම පටිග්ගාහක විකප්පරිතිනා හි බොධිසත්තානං. දුනපාරමිති.

ඉද්ධි දුනසොසනාය තස්ස තස්ස දෙය්‍යධම්මස්ස අනුච්ඡික පුගල පරික්ඛිත්තං දස්සෙත්වා කො ඡායොති ආදී වුත්තං. තත්ථ ඡායොති ජිඤ්චිත්තො; නයිකොති පිපාසිත්තො; කො මාලං කො විලෙපනනතිපි “ඉච්ඡති”ති පදං ආනෙත්වා යොජෙත්ඛබ්බං. නගණානි වත්ථිකලො වත්ථෙන අත්ථිකොති අධිපායො; පටිදකිස්සතිති නිවාසිස්සති; කො පථෙ ජත්තමාදෙතිති කො පටිකො පථෙ මග්ගෙ අත්තනො වස්සවාතාතපරක්ඛණත්ථං ජත්තං ගණ්හාති; ජත්තෙන අත්ථිකොති අත්ථො. කො පාහනා මුදු සුහාති දස්සනීයතාය සුහා සුබසම්පය්‍යතාය මුදු උපාහනා අත්තනො පාදුතං වක්ඛනඤ්ච රක්ඛණත්ථං; කො ආදෙතිති කො තාති අත්ථිකොති අධිපායො; සායං ච පායො වාති එත්ථ වසද්දෙන මක්ඛනතිකෙ වාති ආහරිත්වා වත්තබ්බං, දිවසෙ තික්ඛිතභුං සොසාපෙමිති හි වුත්තං. න නා දසසු ණානෙසුති තං

දුතං දසසු ආනෙසු න පටියතතනති යොජනා; නපි ආනිසනෙසු වා පටියතතං, අපිව ඛො අනෙකසනෙසු ආනෙසු පටියතතං. ආවසන ඛනනති යාවතෙ උද්දියා ඛනං පටියතතං; උපකකචං වාදසයොජනායාමෙ හි නගරෙ සත්තයොජන විජ්ඣතෙ සත්තසු පාකාරනතරෙසු සත්ත තාලපනතිපරිකෙවසා. තාසු තාලපනතිසු වතුරසිතිපොකකරණීසහසානි පාටියෙකකං පොකකරණී තිරෙ මහාදුතං පටිඨපිතං. වුත්තං හෙතං හගවතං-“පටිඨපෙසි ඛො ආනන්ද රුත මහාසුදස්සනො තාසං පොකකරණීනං තිරෙ එවරුපං දුතං-අනතං අනනනිකස්ස, පානං පානනිකස්ස, වන්ථං වන්ථනිකස්ස, යානං යානනිකස්ස, සයනං සයනනිකස්ස, ඉන්ද්‍රියං ඉන්ද්‍රියනිකස්ස, හිරඤ්ඤං හිරඤ්ඤනිකස්ස, සුචරණං සුචරණනිකස්ස”ති. 2 තත්ථායං දුතස්ස පටිවතතිතාකායො:- මහාපුරිසො හි ඉන්ද්‍රියඤ්ඤ පුරිසානඤ්ඤ අනුච්ඡිකො අලඛකාරෙ කාරෙතො ඉන්ද්‍රියමනතමෙව තත්ථ පරිවාරවසෙන සෙසං ව සබ්බං පරිවාරගවසෙන ධූපෙතො රුජා මහාසුදස්සනො දුතං දෙති, තං යථාසුඛං පරිභුඤ්ජාති හෙරිං වරුපෙසි. මහාජනා පොකකරණීතිරං ගතතො නහාතො වන්ථාදීති නිවාසෙතො මහාසම්පතති. අනුභවිතො යෙසං තාදිසාති අත්ති තෙ පහාය ගච්ඡති, යෙසං නත්ති තෙ ගහෙතො ගච්ඡති, යෙ භුන්දියානාදිසුපි තිසිදිතො යථාසුඛං විචරිතො වරසයනෙසුපි සිසිත්වා සම්පතති. අනුභවිතො ඉන්ද්‍රියපි සද්ධිං සම්පතති. අනුභවිතො සත්තවිධරතනපසාධනාති පසාධෙතො සම්පතති. අනුභවිතො යං යං අත්ති තං තං ගහෙතො ගච්ඡති අනත්තිකා ඉහාය ගච්ඡති, තම්පි දුතං උට්ඨාය සමුට්ඨාය දෙවසිකං දීයතෙව. තද ජම්බුදීප වාසිනං අඤ්ඤං කමමං නත්ති. දුතං පරිභුඤ්ජනා සම්පතති. අනුභවනා විවරනති. න තස්ස දුතස්ස කාලපරිචේක්ඛද්ද අගොසි, රතති. වාපි දිවාපි යද අත්තිකා ආගච්ඡති තද දීයතෙව. එවං මහාපුරිසො යාවජ්ඣං සකලජම්බුදීපං උත්තමගලං කතො මහා දුතං පවතෙතසි. තෙන වුත්තං- “දිවා වා යදි වා රතති. යදි එති වණ්ඨිබ්බකො”ති ආදි.

තත්ථ දිවා වා යදි වා රතති. යදි එති එතෙනස්ස යථාකාලං දුතං දසස්සති, යාවකානං හි ලාභාසාය උපසඞ්ඛමන කාලො එව හි බොධිසත්තානං දුතස්ස කාලො නාම. චණ්ඩබ්බකොති යාවතො; ලද්ධා යදිච්ඡකං භොගනති එතෙන යථාතිරුචිතං දුතං යො යො හි යාවතො යං යං දෙය්‍යධම්මං ඉච්ඡති තස්ස තස්ස තං තදෙව බොධිසත්තො දෙති, න තස්ස මහගස්සලලාභාදිභාවං අත්තනො උපරෙධං විනෙතසි. පුරුහස්සොව ගච්ඡති එතෙන යාවදිච්ඡකං දුතං දසස්සති යත්තකං හි යාවකා ඉච්ඡනති, තත්තකං අපරිභාපෙතොව මහාසත්තො දෙති උදාරජ්ඣාසයනාය

ව මිහිඳුකතාය ව. ශාවජීවිකානති එතෙන දුනස්ස කාලපරියන්තා භාවං දස්සෙති; සමාදුනතො පටිභාය හි මහාසත්තා යාව පාරිපුරි වෙමජේඛි න කාලපරිවෙජ්දං කරොනති, බොධිසම්මාර සම්මාරණේ සංකොවාහාවෙන අන්තරන්තර අවොසානාපත්තිතො මරණෙනපි අනුපවෙජ්දෙ එව, තතො පරමපි තථෙව පටිපජ්ජනතො යාවජීවිකනති පන මහාසුදස්සනවරිතස්ස වසෙන වුත්තං. නිසංසං දෙස්සං ධනං දමිතීති ඉදං ධනං නාම මයං න දෙස්සං අමනා පනති එවරුපං මහාදුතං දෙනොතො ගෙනතො ව ධනං නිගරුපෙති; නපි නන්දී නිවසො මිසිති මම සමිපෙ ධනතිවසො ධනසඛගො නාපි නන්දී, සලෙඛවුත්ති සමණො විශ අසඛගොපි න හොමිති අන්තො. ඉදං යෙන අජ්ඣාසයෙන තසිදං මහාදුතං පවත්තිතං තං දස්සෙත්තුං වුත්තං.

ඉදුති තං උපමාය විභාවෙත්තුං සථාපි ආතුණේ නාමාති අදිමාහ. තන්දිදං උපමාසංසදුනෙන සද්ධිං අන්දස්සනං:- යථා නාම ආතුණේ රෙගාහිභුතො පුරිසො රෙගතො අත්තානං පරිමො වෙත්තුකාමො ධනෙන හිරිඤ්ඤසුවණ්ණාදිනා වෙජ්ජං තිතිවජ්ජනං නුපෙපඤ්ඤා අරාධෙත්වා යථාපිධි පටිපජ්ජනො තතො රෙගතො විමුච්චති, තථෙව එවමෙව අහවපි අකිත්තභුතං සකලලොකං කිලෙසරෙගතො සකලසංසාරදුක්ඛරෙගතො ව පරිමෝවෙත්තු කාමො තස්ස තතො පරිමොවනස්ස අයං (සබ්බ) සාපතෙය්‍ය පරිවොගො දුතපාරමි උපායොති ඡින්නානො බුජ්ඣමානො අසෙසසත්තා දෙය්‍යධම්මස්ස පටිග්ගාහකානඤ්ච වසෙන අනවසෙ සතො මහාදුතස්ස වසෙන සත්තානං අජ්ඣාසයං පටිපුරෙත්තුං අත්තතො ව න මයං දුතපාරමි පරිපුරණො, තස්මා උභයමනනති පවත්තං උභං මනං පුරස්සිත්තුං පවත්තසිත්තුං වණ්ඛිබ්බකො යාවතෙ අදුසිං නං දුනං එවරුපං මහාදුතං දදුමි, තඤ්ච බො නසමි. දුතධම්මෙ තස්ස ව එලෙ නිගිලසො අනපෙකොඤ්ඤා අපවොසො කිඤ්චිපි අපවොසිංසමානො කෙවලං සමෙබ්බාධි මනුප්පත්තිසා සබ්බඤ්ඤාන ඤාණමෙව අධිගන්තුං දෙමිති.

එවං මහාසත්තො මහාදුතං පවත්තනොතො අත්තතො පුඤ්ඤත්ව නිබ්බතනං ධම්මපාසාදං අභිරුක්ඛ මහාබ්‍රහ්මකුටාභාර වාරෙ එව කාමවිතක්කාදයො නිවත්තෙත්වා තත්ථ සොවණ්ණමයෙ රජපලලෙක නිසින්නො ක්කානාතිඤ්ඤායො නිබ්බතෙත්වා තතො නික්කමිත්වා සොවණ්ණමයං කුටාභාරං පටිසිත්වා තත්ථ රජතමයෙ පලලෙක නිසින්නො වත්තාරො බ්‍රහ්මවිහාරෙ භාවෙත්වා වතුරාසිති වස්සසභස්සාති ක්කානසමාපත්තිහි විතිනාමෙත්වා මරණසමයෙ දස්සනාය උපගතානං සුභද්දෙවිපමුඛානං වතුරසීතිසා ඉන්ද්‍රාභාර ඝහස්සානං අමච්චපාරිසර්ජනඤ්ච-

“අතිව්වා වත සඛ්ඛාරු උපපාදවයධම්මෙනො,
උපපජ්ඣා නිරුජ්ඣනති තෙසං වුපසමො සුඛො”ති ²

ඉමාය ශාථාය ඔවදිත්වා ආයුපරියොසානෙ ත්‍රිගම්ලොකපර්යන්තො
අහොසි.

තද සුභඥාදෙවි රුහුලමාතා අහොසි. පරිණායකරතනං
රුහුලො. සෙසපරිසා වුඛපරිසා. මහාසුදස්සනො පන ලොකනාපො.

ඉධාපි දසපාරමියො සරුපතො ලබන්ති එව. දුතජ්ඣාසයස්ස
පන උළාරතාය දුතපාරමියෙව පාලියං ආගතා. සෙසධම්මො
හෙට්ඨා වුත්තකයායෙව. තථා උළාරෙ සතරත්තසමුජ්ජලෙ
චතුදිපිස්සරියෙපි සිතස්ස තාදිසං භොගසුඛං අතලංකරිත්වා කාම
විතක්කාදයො දුරතො විකම්මෙහත්වා තද එවරුපෙ මහාදුතෙ
පවනෙත්තකස්ස චතුරසීතිවස්සසහස්සාති සමාපත්තිති විතිනා
මේත්වා අතිව්වාදිපටිසංයුතං ධම්මකථං තත්වා විපස්සනායපි
අනුසස්සකං සබ්බත් අනියංගතාති එව්වාදයො ගුණානුභාවා
තිඤ්ඤාතර්ථබ්බාති.

මහාසුදස්සන වර්ගං චතුස්ථං.

පඤ්චමෙ-සත්ත භික්ෂුණිනිනොති සත්තභු ආදීනං සත්තත්තං
රුජ්ජනං සබ්බතිව්වානුසාසකපුරෝගිනො; පුජ්ඣො නරදෙවෙහිති
තෙහි එව අඤ්ඤාති ව ජව්වුදිපෙ සබ්බභෙව ඛත්තියෙහි චතු
පච්චයපුජසක්කාරසම්මානෙන ව පුජ්ඣො; මහාභොවිඤ්චාගම්
ණොති මහානුභාවතාය භොවිඤ්ඤාසංඝිසෙකෙන අභිසිත්තතාය ව
මහාභොවිඤ්ඤාති සඛිං ගතො බ්‍රාහ්මණො; අභිසිත්තකාලතො
පට්ඨාය හි බොධිසත්තස්ස අයං සමඤ්ඤා ජතා. නාමෙන පන
ජෙතිපාලො නාම. තස්ස කිර ජත දිවසෙ සබ්බායුධාති ජෙතිංසු.
රුජ්ජ පච්චුසසම්මෙ අත්තතො මහිලායුධං පජ්ජලිතං දිස්වා භිතො
අත්තතො පුරෝගිතං බොධිසත්තස්ස පිත්තං උපට්ඨානං ආගතං
පුච්ඡිත්වා-මා භාසි මහාරුජ, මග්ගං පුතො ජතො, තස්සානුභා
වෙන න කෙවලං රුජගෙහෙයෙව සකලතගරෙපි ආයුධාති
පජ්ජලිංසු, න තං නිය්සාය කුග්ගං අත්තරුයො අජි, සකලජව්වු
දිපෙ පන පඤ්ඤාය තෙන සමො න භවිස්සති, තස්සෙතං පුබ්බ
නිම්මත්තනති පුරෝගිතෙන සමස්සාසිතො කුට්ඨවිතො කුමාරස්ස
බිරමුලං භොතුති සහස්සං දත්වා වයප්පත්තකාලෙ මග්ගං දස්සෙතාති
ආහ. සො වුඤ්චිප්පතො අපරහාගෙ අලම්බේදස්සො සත්තත්තං
රුජ්ජනං සබ්බතිව්වානුසාසකො හුත්වා පබ්බජිත්වා ව සත්තෙ දිට්ඨ
ධම්මක සම්පරසිකෙහි අනන්තේති¹ පාලෙත්වා අන්තේති නිශොජෙසි.

² දිසතිකාය-මහාසුදස්සන සුත්ත.

1 මුද්දිත-අන්තේති.

ඉති ජෙතිතතනා පාලනසමන්තාය ව ජෙතිපාලොතිස්ස නාම. අකංසු. තෙන වුතනං: නාමෙන ජොතිපාලො නාමාති. තත්ථ බොධිසත්තො දිසමපතිස්ස නාම රඤ්ඤෙ පුරොතිතස්ස ගොවිඤ්ඤ බ්‍රාහ්මණස්ස පුතො: හුත්වා අතතනො පිතු තස්ස රඤ්ඤෙ අවම යෙන තස්ස පුතො: රෙණ්ණු සභායා වස්ස සත්තභු බ්‍රහ්මදත්තො වෙස්සභු හරතො: වෙ ව ධතරට්ඨාති ඉමෙ සත්ත රුජනො යථා අඤ්ඤමඤ්ඤං න විවදන්ති එවං. රජේජ පතිට්ඨාපෙත්වා තෙසං අත්ථමමානුසංසකො ජම්බුදීපතලෙ සබ්බසං රුජ්ඣං අඤ්ඤසඤ්ඤි බ්‍රාහ්මණානං දෙවනාග තර ගහපතිකානං සක්කතො ගරුකතො මාතිතො පූජිතො අපචිතො උත්තමං ගාරවට්ඨානං පතොනා අහොසි. තස්ස අත්ථමමෙවසු කුසලතාය මහාගොවිඤ්ඤෙව සමඤ්ඤෙ උදපාදි. යථාහ: “ගොවිඤ්ඤ වත ගො බ්‍රාහ්මණො (මහා) ගොවිඤ්ඤ වත බ්‍රාහ්මණොති” a තෙන වුතනං:-

“පුනාපරං යද්ද ගොමි සත්තරාජපුරොතිතො,
පූජිතො තරදෙවෙති මහාගොවිඤ්ඤ බ්‍රාහ්මණො”ති.

අථ බොධිසත්තස්ස පුඤ්ඤානුභාව සමුස්සාතිතෙති රුජ්ඣි තෙසං අනුසුතෙතති ඛතතියෙති බ්‍රාහ්මණගහපතිකෙති නෙගමජනපදෙති ව උපරුපරි උපතීතො සමන්තතො මහොසො විය අජෙක්ඛාඤ්ඤ මානො අපරිමෙයො උලාරෙ ලාභසක්කාරෙ උපපජ්ඣ, යථා තං අපරිමාණාසු ජතිසු උපචිතවිපුලපුඤ්ඤසඤ්ඤයස්ස උලාරති ජතස්ස පරිසුඬ්ඛිලාචාරස්ස පෙසලස්ස පරියොදන සබ්බසිපපස්ස සබ්බසත්තෙසු පුත්තභද්දිසමහාකරුණාවිඤ්ඤාසිතිඬ්ඛුද්‍රහදයස්ස. සො විනෙතයි: “එතරති බො මග්ගං මහා ලාභසක්කාරෙ, යනනුනාහං ඉමිනා සබ්බසත්තෙ සත්තපෙපත්වා දුතපාරමිං පරිපුරෙය්”න්ති. සො නගරස්ස මජ්ඣෙකි වතුසු වාරෙසු අතතනො නිවෙසනවාරෙති ඡ දුතසාලායො කාරෙත්වා දෙවසිකං අපරිමිතධනපරිට්ඨාගෙන මහාදුතං පවතෙතයි. යං යං උපායනං ආතීයති යඤ්ඤි අතතනො අත්ථාය අභිසංඛරීයති සබ්බං තං දුතසාලාසු එව පෙසෙසි. එවං දිවසෙ දිවසෙ මහාපරිට්ඨාගං කරෙහතස්ස වස්ස විත්තස්ස තිත්ති වා සන්තොසො වා නාහොසි, කුතො පන සබ්බොවො. දුතග්ගං වස්ස ලාභාසංය ආගච්ඡන්තෙති දෙය්‍යධම්මං ගහෙත්වා ගච්ඡන්තෙති ව මහාසත්තස්ස ව ගුණවිසෙසං කිත්තයන්තෙති මහාජනකායෙති අන්තොනගරං බහිනගරඤ්ඤි සමන්තතො එකොස්භූතං කප්ප වුට්ඨානමහාචාරුසංඝට්ටං පරිබහමිතං විය මහාසමුද්දං එකකොලා හලං එකතිත්තාදං අහොසි. තෙන වුතනං:-

“තදුකං සත්ත රජේජස්ස යං මෙ ආසි උපායනං,
තෙන දෙමි මහාදුතං අකෙඛාහං සාගරුපම”න්ති.

තත්ථ නදුහනති යද සත්තරාජපුරොතිනො මහාගොවිඤ්ඤාභවණො හොමි තද අහං; සත්තරජෙජසුති රෙණුආදීනං සත්තනනං රාජ්ජනං රජෙජසු; අනෙකාහනති අබ්බන්තරෙති ච බාහිරෙති ච පච්චිත්තිකෙති අපට්ඨෙධනීයතාය කෙනචි අනෙකාහනීයං; “අච්ඡ”නති පි පාඨො. ඉති පුණ්ණදුනර්කාසයස්ස දෙය්‍ය ධම්මස්ස ච උදාරභාවෙන විපුලභාවෙන ච අතිරීය පරිපුණ්ණනති අපථො. යාගරුපමනති සාගරසදිසං; යථා සාගරෙ උදකං සකලොකපි ලොකෙන භරනෙනන ඛෙපෙතුං න සක්කා එවං තස්ස දුතග්ගෙ දෙය්‍යධම්මනති. ඔසානගාථාය චරං ධනනති උතතමං ඉච්ඡිතං වා ධනං; සෙසං වුත්තනායමෙව.

එවං මහාසතොනා පරමකපටිකමහාමෙසො විශ මහාවස්සං අවිභාගෙන මහනනං දුතවස්සං වස්සනො දුතව්‍යාවටො හුත්වාපි තෙසං සත්තනනං රාජ්ජනං අත්ථම්මෙම අප්පමනො අනුසාසති, සත්ත ච බ්‍රාහ්මණමහාසාලෙ විජ්ජාසිප්පං සිත්තාපෙති, සත්ත ච නභාතකසතාති මනෙන වාවෙති. තස්ස අපරෙන සමයෙන එවං කල්‍යාණො කීත්තිසද්දෙ අබ්බුග්ගනො “අතිසිකති මහාගොවිඤ්ඤාභවණො බ්‍රහ්මානං පස්සති තෙන සද්ධිං සලලපති සාකච්ඡං සමා පජ්ජති”ති a සො විනෙතසි: එතරති ඛො මයං අයං අභුතො කීත්තිසද්දෙ අබ්බුග්ගනො- බ්‍රහ්මානං පස්සති තෙන සද්ධිං සලලපති සාකච්ඡං සමාපජ්ජතිති, යනනුනාහං ඉමං භූතං එව කරෙය්‍ය”නති සො තෙ සත්ත රාජනො සත්ත බ්‍රාහ්මණමහාසාලෙ සත්ත ච නභාතකසතාති අත්තනො පුත්තදුරඤ්ච ආපුච්ඡිතා බ්‍රහ්මානං පස්සෙය්‍යනති විතතං පණ්ඩාය වස්සිකො වත්තාරො මාසෙ බ්‍රහ්ම විහාර භාවන මහුසුඤ්ඤි. තස්ස වෙනසා වෙනො පරිවිතක්කමඤ්ඤාය බ්‍රහ්මා සනංකුමාරො පුරතො පාතුරගොසි. තං දිස්වා මහා පුරිසො පුච්ඡ: -

“වණ්ණවා යසවා සිරිමා කො හුත්වමසි මාරිස,

අජනනනා තං පුච්ඡාම කථං ජනෙමු තං මය”නති a

තස්ස බ්‍රහ්මා අත්තනනං ජනාපෙනෙනා: -

“මං වෙ කුමාරං ජනනති බ්‍රහ්මලොකෙ සනනනං,

සබ්බෙ ජනනති මං දෙවා එවං ගොවිඤ්ඤ ජනාති”ති a

වත්තා තෙන,

“ආසනං උදකං පජ්ජං මබ්බපාකඤ්ච බ්‍රාහ්මණ,

අග්ගෙ භවනනං පුච්ඡාම අග්ගං කුරුතු නො භව”නති a

උපනීතං අපිතිසකකාරං අනන්ධකොපි බ්‍රහ්මා තස්ස විතතසං
පහංසනන්තං විසංසකරණන්තඤ්ඤා සම්පට්ඨන්තො- “පටිගණ්හාම
තෙ අග්ගං යං ත්වං ගොවිඤ්ඤ භාසසී”ති වන්තා ඔකාස දුන්නන්:

“දිට්ඨධම්මතිත්තන්තො සම්පරාය භිතාය¹ ම,

තත්තාවකාසො පුච්ඡස්සු යං කිඤ්ඤි අභිපජ්ජිත”නති a

ඔකාසං අකාසි. අථ නං මහාපුරිසො සම්පරාසිකං එව අන්තං,

“පුච්ඡාමි බ්‍රහ්මානං සන්තොග්ගාරං

කඞ්ඛි අකඞ්ඛිං.² පරවෙදිසෙසු,

කන්තට්ඨිතො කිලිති ච සික්කමානො

පපෙපාති මච්චො අමතං බ්‍රහ්මලොක”නති a

පුච්ඡි. තස්ස බ්‍රහ්මා බ්‍යාකරොනොනා:-

“භිත්වා මමන්තං මනුජේපු බ්‍රහ්මෙ

එකොදිභූතො කරුණාධි මුත්තො,

නිරාමගඤ්ඤා විරතො මෙථුනස්මා

එන්තට්ඨිතො එන්ත ච සික්කමානො

පපෙපාති මච්චො අමතං බ්‍රහ්මලොක”නති a

බ්‍රහ්මලොකභාමිමග්ගං කපෙසි.

තත්තං-ම. වෙ කුමාරං ජනනිනිති වෙ එකංසෙන ම. කුමාරොති
ජනනති; බ්‍රහ්මලොකෙති සෙට්ඨලොකෙ; සන්තොග්ගාරී විරාතනං
පොරාණං; එවං ගොවිඤ්ඤ ජානාති ති ගොවිඤ්ඤ එවං මං ධාරෙති;
ආසන්නාති ඉදං භොතො බ්‍රහ්මුනො නිසිදන්නන්තො ආසනං
පඤ්ඤාත්තං; ඉදං උදකං පරිභොජනීයං පාදනං ධොවන්නන්තං පානීයං
පිපාසහරණන්තො ඉදං පජ්ජං පරිසංමවිනොදන්නන්තං පාදබ්‍රහ්මඤ්ඤ
නතෙලං, ඉදං මධුපානං අතකකං අලොභිකං අධුපනං උදකෙන
සෙදිතං සාකං සක්කාය වදති. තදු භි බොධිසත්තස්ස තං වතුමාසං
බ්‍රහ්මවරියං අභිසලොබවුත්තිපරමුක්කට්ඨං අභොසි. තස්සිමෙ
සබ්බෙ අග්ගෙස කත්වා පුච්ඡාම, තසිදං අග්ගං කුරුඤ්ඤ පතිගණ්හාතු
නො භවං ඉදං අග්ගනති වුත්තං භොති. ඉති මහාපුරිසො බ්‍රහ්මුනො
නෙසං අපරිභුඤ්ජනං ජනනොපි වතතසිසෙ ත්වං අත්තනො
ආවිණ්ණං අනිපුජනං දසොනොනො එවමාහ. බ්‍රහ්මාපිස්ස අධිපායං
ජානනො “පටිගණ්හාම ගො අග්ගං සං ත්වං ගොවිඤ්ඤ භාසසී”ති
ආහ. තත්තං-තස්ස තෙ ආසනෙ මයං නිසින්නා නාම භොම, පාදෙද
කෙන පාද ධොතා නාම භොනතු, පානීයං පිතා නාම භොම,
පාදබ්‍රහ්මඤ්ඤනෙත පාද මක්ඛිතා නාම භොනතු, උදකසාකමපි
පරිභුත්තං නාම භොතුති අන්තො. කඞ්ඛි අකඞ්ඛිං පරවෙදිසෙසුති

1. දීඝභිකාය-සුඛාය 2. මුද්දිත අකඞ්ඛි. 3. දීඝභිකාය-මහාගොවිඤ්ඤකත.

අහං සච්චිකිචේත්‍යා පරෙන සං අභිසංඛිතතතා පරස්ස පාකචෙසු පරචෙදියෙසු පඤ්ඤාසු නිබ්බිචිකිච්ඡං; ගිණ්‍යා මමනානති ඉදං මම ඉදං මමාති පවතතකං උපකරණතණ්‍හං වජ්ඣා; මනුෂ්‍යස්සති සන්තසු; ඔහෙමති 'බොධිසත්තං ආලපති; එකොදිභූතොති එකො උදෙති පවතතති,=එකොදිභූතො එකිභූතො; එතෙන කායච්චෙකං දසෙය්‍යති. අථවා එකො උදෙති=එකොදි, සමාධි; තඤ්ඤො පඤ්ඤාති=එකොදිභූතො, උපචාරපඤ්ඤාසමාධිති සමාතිනොති අත්ථො. එතං එකොදිභාවං කරුණාමුභවිභාරවසෙන දසෙය්‍යතො කරුණාධිමුභෙය්‍යාති ආහ, කරුණෙ කරුණස්සානෙන අධිමුභෙය්‍යා තං කිංතං නිබ්බත්තෙය්‍යාති අත්ථො. නිගමනෙය්‍යාති කිලෙසසංඛිතවිසංගාධර්මිනො; එතෙමසිද්ධොති එතෙසු ධම්මෙසු සීතො එතෙ ධම්මෙ සමපාදෙය්‍යා; එතෙ ව සික්කාමානොති එතෙ සික්කාමානො; එතං මුභවිභාරභාවතං භාවෙතොති අත්ථො. අයමෙත්ථ සංඛිද්ධො, විජ්ඣාරො පන පාලියං ආගතොයෙවති.

අථ මහාපුරිසො තස්ස මුහුත්තො වචනං සුචා ආමගනෙහි ජ්ඣුච්ඡන්තො ඉදන්තොවාහං පබ්බජ්‍යාමිති ආහ. මුහුතං පි "සාධු මහා පුරිස පබ්බජ්‍යසු. එවං සති මග්ගමපි තව සනතිකෙ ආගමනං සවා ගමන මෙව හවිස්සති. ත්‍යං තාත සකල ජම්බුදීපෙ අග්ගපුරිසො පඨම වයෙ සීතො, එවං මහන්තං නාම සමපතතිස්සාරියඤ්ච පහාය පබ්බජනං¹ නාම ගතිහන්තිනො අයොබ්බන්තං ජිජ්ඣවා වනගමනං විය අති උදාරං, බුද්ධිතනනි නාමෙසා"ති මහාබොධිසත්තස්ස දළහිකමමං කතො මුභවලොකමෙව ගතො. මහාසත්තොපි මම ඉතො නික්කමිත්වා පබ්බජනං නාම න යුත්තං අහං රාජකුලානං අත්ථං අනුසාසාමි, තස්සා තෙසං ආරොචෙය්‍යා සචෙ තෙපි පබ්බජනති සුඤ්ජරමෙව, නො චෙ පුරොතිච්චානං නියන්තෙය්‍යා පබ්බජ්‍යාමිති වින්තෙය්‍යා රෙණ්ණස්ස තාව රඤ්ඤා ආරොචෙය්‍යා තෙන භිශ්‍යාසොමනාය කාමෙහි නිමනතියමානො අත්තනො සංචෙගගෙහුං එකන්තන පබ්බජකුකාමතං වස්ස තිච්චෙදෙය්‍යා තෙන "යදි එවං අහමපි පබ්බජ්‍යාමි"ති වුත්තෙ සාධුති සමපට්ඨෙය්‍යා එතෙනෙව තයෙන සත්තභූ ආදයො ඡ ඛන්තියෙ සත්ත ව මුහුත්තමහාසාලෙ සත්ත ව නභාතකසතාති අත්තනො හරියායො ව ආපුට්ඨො සත්තාහ මත්තමෙව තෙසං විත්තානුරක්ඛණත්ථං වසිත්වා මහාභිතික්කමණ සදිසං නික්කමිත්වා පබ්බජි. තස්ස තෙ සත්ත රුජනො ආදිං කතො සංඛෙව අනුපබ්බජිසු. සා අහොසි මහති පරිසා, අනෙකයොජන විජ්ඣාරං පරිසාය පරිවුත්තො මහාපුරිසො ධම්මං දෙසෙන්නො ගාමතිගමජනපදරුජ්ඣාතිසු වාටිකං වරති, මහාජනං පුඤ්ඤ පට්ඨාපෙති, ගතගතවිද්‍යානෙ බුද්ධිකොලාහලං විය හොති. මනුස්සා ගොවිඤ්ජපණ්ණිතො කිර ආගච්ඡතිති සුචා පුරොකරමෙව

මණ්ඩපං කාරෙතො තං අලඛිකාරපෙතො පවුරුග්ගනාතො මණ්ඩපං පවෙසෙසා නානග්ගරසභොජනෙන පතිමානෙනති. මහාලාභ සකකායෙ මහොසෙසා විය අපේක්ෂාකරුනො උපපජ්ජ. මහාපුරිසො මහාජනං පුඤ්ඤ පතිට්ඨාපෙසි සීලසම්පදාය ඉන්ද්‍රියසංවරෙ භොජනෙ මනනඤ්ඤතාය ජගරියානුයොගෙ කසිණපරිකමෙම කිංනෙසු අභිඤ්ඤාසු අට්ඨසම්පන්නසු බ්‍රහ්මවිහාරෙසුති. බ්‍රහ්මපාද කාලො විය අහොසි. බොධිසත්තො යාවතායුකං පාරමියො පුරෙන්නො සම්පන්නසුබෙන විනිනාමෙතො ආයුපරියොසානෙ බ්‍රහ්මලොකෙ තිබ්බතති. තස්ස තං බ්‍රහ්මවරියං ඉද්ධං වෙව ජිතඤ්ච විපථාරිකං¹ බාහුජඤ්ඤං පුප්ඵභුතං යාව දෙවමනුසෙසති සම්පකාසිතං විරං දීඝමධානං පවතතිත්.

තස්ස යෙ සාසනං සබ්බෙන සබ්බං ආජාතියං තෙ කායස්ස හෙද පරමරණං සුගතිං බ්‍රහ්මලොකං උපපජ්ජියං. යෙ න ආජාතියං තෙ අපෙක්ෂාවෙව පරතිමිතිවසවනති. දෙව්‍යානං සභව්‍යානං උපපජ්ජියං, අපෙක්ෂාවෙව නිමාණරතීනං—පෙ—තුසිතානං යාමානං තාවතියානං වාතුලවහාරජිකානං දෙව්‍යානං සභව්‍යානං උපපජ්ජියං. යෙ සබ්බ² තිහිනා තෙ ගනුබ්බකායං පරිපුරෙසුං. ඉති මහාජනො යෙභුයෙත්ත බ්‍රහ්මලොකුපගො සග්ගපගො ච අහොසි. තස්මා දෙවබ්‍රහ්මලොකා පරිපුරිංසු. වතතාගේ අපායා සුඤ්ඤ විය අහෙසුං. ඉධාපි අතිතතිජාතකෙ විය බොධිසත්තාරතිඤ්ඤාරණා වෙදිතබ්බා. තද සත්තරාජානො මහාපෙරා අහෙසුං. සෙසපරිසා බ්‍රහ්මපරිසා. මහාගොවිජෙදු ලොකනාපො. තථා රෙණු ආදීනං සත්තතනං රාජ්ජනං අඤ්ඤමඤ්ඤ විරොධෙන යථා සකරජේජ පතිට්ඨාපනං තථා මහති උත්තරජේජ තෙසං අත්ඨමිමානුසාසනෙ අප්පමාදෙ, බ්‍රහ්මානම්පි සාකච්ඡං සමාපජ්ජති පවත්තසම්භාවනං යථාභුතං කාතුං වතතාරො මාසෙ පරමුක්කංසගතො බ්‍රහ්මවරිය වාසො, තෙන බ්‍රහ්මනො අත්තති සමාපජ්ජනං, බ්‍රහ්මනො ඔවාදෙ ධර්මා සත්තති රාජ්ජති සකලෙන ච ලොකෙන උපතීනං ලාභසකකාරං බෙලපිණ්ඩං විය ජ්ඣෙධිතො අපරිමාණාය බතතියබ්‍රාහ්මණාදිපරිසාය අනුපබ්බජ්ජාතිමිත්තාය පබ්බජ්ජාය අනුට්ඨානං³, බ්‍රහ්මානං සාසනස්ස විය අත්තනො සාසනස්ස විරකාලානුපබ්බකොති ඵවමාදයො ගුණානුභවා විභාවෙතබ්බාති.

මහාගොවිජෙදුපිණ්ඩං. පඤ්ඤමං.

ජ්ඣෙධි-මිට්ඨිලාසං. පුරුහතමෙති මිට්ඨිලානාමකෙ විදේහානං උත්තමතගරෙ; නිමි නාම මහාරාජාති නෙමි. සවෙනො විය උපනොති නිමිති ලබ්බාමො; මහතෙති දුතසීලාදි ගුණවිසෙ

සෙහි මහතා වරුන්හුගාවෙන සමන්තාගතතතා මහනොගරුන්හි-
මහාගරු; .පණ්ණාසකානුසංග්ගානි අත්තනො ව පරෙසන්ධි
පුඤ්ඤානිකො.

අනිතෙ තීර විදේහරවෙයි මිටිලානගරෙ අමානං බොධි
සත්තං මධ්‍යදෙවො නාම රාජ අහොසි. සො වතුරාසිති
වස්සසහස්සාති කුමාරකිලං කිලිප්පා වතුරාසිති වස්සසහස්සාති උප
රජ්. කාරෙතො වතුරාසිති වස්සසහස්සාති රජ්. කාරෙතො
යදු මෙ සිරස්සී පලිතාති පස්සෙය්‍යාසි තදු මෙ අරෙවෙය්‍යාසිති
කප්පකස්ස වතො අපරභාගෙ තෙන පලිතාති දිස්වා අරෙවිතෙ
සුවණ්ණසංඝාතො උච්චපෙත්වා හත්තෙ පතිට්ඨාපෙත්වා පලිතං
ඔලොකෙත්වා පානුහුතො බො මයං දෙවදුතොති සංවෙගජාතො
ඉදුති මයං පබ්බජිතුං වට්ටනිති විනොතො සහසහස්සට්ඨානකං
ගාමවරං කප්පකස්ස දත්වා ජෙට්ඨකුමාරං පකෙතොසාපෙත්වා තස්ස :-

“උත්තමභිතරුගා මයං ඉමෙ ජාතා වයොහරු,

පානුහුතා දෙවදුතා පබ්බජ්‍යාසමයො මමා”ති

වතො සාධුකං රජේ සමනුසාසෙත්වා යදිපි අත්තනො අඤ්ඤාතිපි
වතුරාසිති වස්සසහස්සාති අයු අති එවං සනෙතපි මවට්ටනො
සන්තිකෙ සීතං විශ අත්තනං මඤ්ඤාමානො සංවිග්ගහදයො
පබ්බජ්. රොවෙසි. තෙන චුත්තං:

“සිරස්සී පලිතං දිස්වා මධ්‍යදෙවො දිසමපති,

සංවෙගං අලභී ධීරො පබ්බජ්. සමරොවසි”ති.

සො-පුත්තං ඉමිනාව නිහාරෙන වතෙතය්‍යාසි යථා මයං පටි
පත්තං, මා බො තිං අනම්මපුරිසො අහොසිති ඔවදිත්වා නගරා
නිකමම භික්ඛුපබ්බජ්. පබ්බජිත්වා වතුරාසිතිවස්සසහස්සාති
කුක්කුසමාපත්තිති විනිනාමෙත්වා. අයුපරිදයොසානෙ බුහමලොක
පරායණො අහොසි. පුත්තොපියං බහුති වස්සසහස්සාති බවෙමන
රජ්. කාරෙතො තෙනෙව උපායෙන පබ්බජිත්වා බුහමලොක
පරායණො අහොසි. තථා තස්ස පුත්තො, තථා තස්ස පුත්තොති
එවං විති උදනාති වතුරාසිතිබත්තිසහස්සාති සීසෙ පලිතං
දිස්වා පබ්බජිතාති. අථ බොධිසත්තො බුහමලොකෙ සීතොව
පවත්නති නුචො මයං මනුස්සලොකෙ කතං කල්‍යාණං න පවත්නතිති
ආවජේතො අද්දසා එත්තකං අමානං පවත්තං, ඉදුති නප්ප
වත්තිස්සතිති. සො න බො පතාහං මයං පවෙඤ්ඤා උච්චජ්. තුං
දස්සාමිති අත්තනො වංසෙ ජාතරඤ්ඤා එව අග්ගමහෙසියා කුච්ඡමි
පටිසන්ධිං ගණිත්වා අත්තනො වංසස්ස තෙමිං සවෙතො විශ
තිබ්බතො. තෙන චුත්තං:- “තෙමිං සවෙතො විශ උප්පත්තොති
තිමිති ලභිනාමො”ති. තස්ස හි නාමගහණදිවසෙ පිතරා ආනිතා
ලක්ඛණපාදකා ලක්ඛණාති ඔලොකෙත්වා-මහාරාජ අයං කුමාරො

තුමානං වංසං පග්ගන්තාතිති පිතු පිතාමහොති මහානුභාවො මහාපුඤ්ඤාති බ්‍යාකරිංසු. තං සුඤ්ඤා රාජ යථාච්ඡෙතනතෙතන නිමිතිස්ස නාමං අකාසි. සො දහරකාලතො පට්ඨාය සීලෙ උපො සථකමෙව ව යුත්තප්පසුත්තො අහොසි. අථස්ස පිතා පුරිමෙතයෙ තෙව පලිතං දිස්වා කප්පකස්ස ගාමවරං දන්තං පුත්තං රජේ සම නුසංසෙඤ්ඤා නගරා නික්කමම පබ්බජිත්වා කුමාරාති නිබ්බන්ධනඤ්ඤා බ්‍රහ්මලොකපරායණො අහොසි. නිමිරාජ පත දුතඤ්ඤාසයනාය වතුසු වාරෙසු නගරමජේඤ්ඤා වාති පඤ්ඤා දුතසාලායො කාරෙඤ්ඤා මහාදුතං පවත්තෙති. එතෙකාය දුතසාලාය සතසහස්සං සත සහස්සං කන්ධා දෙවසිකං පඤ්ඤා සතසහස්සාති පරිච්ඡි. පඤ්ඤා සීලාති රක්ඛි. පකබ්බිවසෙසු උපොසථකමම. සමාදිසි. මහාජනම්පි දුතාදිසු පුඤ්ඤාසු සමාදපෙසි. සග්ගමග්ගං ආවිකම්. නිරයගගෙන තජේසි. පාපතො නිවාරෙසි. තස්ස ඔවාදෙ යන්තා මහාජනො දුතාදිති පුඤ්ඤාති කන්ධා තතො වුතො දෙවලොකෙ නිබ්බන්ධි. දෙවලොකො පරිපුරි. නිරයො තුවෙජා විශ අහොසි. තද පත අත්තනො දුතඤ්ඤාසයස්ස උදාරභාවං සවිසෙසං දුතපාරමියං පුරිත භාවම පවෙදෙත්තො ආත්මා:-

“තද හං මාපසිත්තාන වතුසාලං වතුමුඛං,

තත් දුතං පවත්තෙසි. මහපක්ඛි නරාදිත”න්ති

ආදිමාහ.

තත්ත දුතාති තසම්. නිමිරාජකාලෙ; මාපසිත්තානාති කාර පෙත්තා; වතුසාලානාති වතුසු සමබ්බසාලං; වතුමුඛානාති වතුසු දිසාසු වතුති වාරෙති යුත්තං; දුතසාලාය හි මහත්තභාවතො දෙය්‍යධම්මස්ස යාවකප්පනස්ස ව බ්‍රහ්මභාවතො න සක්කා එතෙතෙව වාරෙන දුතධම්මං පරිගන්තං කාතුං දෙය්‍යධම්මඤ්ඤා පරිගොසාපෙ තුනාති සාලාය වතුසු දිසාසු වත්තාරි මහාවාදාති කාරපෙසි. තත් වාරතො පට්ඨාය යාව කොණා දෙය්‍යධම්මො රාසිකතො තිට්ඨති. අරුණ්ණං ආදිං කන්ධා යාව පකතියා පවෙසනකාලො කාව දුතං පවත්තෙති. ඉතරසම්මපි කාලෙ අනෙකසතපදිපා කුමාරානාති. යද යද අනිකා ආගමිකානාති තද තද දියතෙව. තං ව දුතං න කපණ්ඩිකවණ්ණිකා යාවකානඤ්ඤාව. අථවො අසිංහං මහාභොගානම්පි උපකප්පනවසෙන මහාසුදස්සනදුතසදිසං උදාර තරපණ්ඩිකතරානං දෙය්‍යධම්මානං පරිච්ඡිත්තතො සබ්බපි සකල ජම්බුදීපවාසිනො මනුස්සා පටිග්ගහෙසුං වෙව පරිභුඤ්ජිංසු ව. සකල ජම්බුදීපං¹ උතනබ්බලං කන්ධා මහාපුරිසො තද මහාදුතං පවත්තෙති. යථා ව මනුස්සානං එව. මහපක්ඛිකෙ ආදිං කන්ධා නිරව්ජානගතානම්පි දුතසාලාය බ්‍රහ්ම එකමන්තෙ තෙසං උපකප්පනවසෙන දුතං පවත්තෙති. තෙන වුත්තං:- “තත් දුතං

පවතෙකසිං. මහපක්ඛිතරාදීන”නති. න කෙවලඤ්ච තීරව්ජානාන මෙව පෙතානමපි දිවසෙ දිවසෙ පතති. දූපෙසි. යථා ච එකිස්සා දුකසාලාය එවං පඤ්චසුපි දුකසාලාසු දුකමපවතතිත්. පාලියමපන “තදුතං මාපසිත්තාන වතුසාලං වතුමමුඛ”නති එතං විය චුත්තං. තං නගරමජෙකි දුකසාලං සක්ඛිය චුත්තං. ඉදුති තත් දෙය්‍ය ධම්මං එකදෙසෙන දස්සෙතො: “අව්ජාදනං සසනඤ්ච අනන්තං පානඤ්ච භොජන”නති ආහ.

තත් අව්ජාදනනති බොමසුමාදි නානාවිධ නිවාසන පාරු පනං; සසනනති මඤ්චපලඛකාදිං වෙච ගොනක විතතකාදිඤ්ච අනෙකවිධං සසිතබ්බකං; ආසනමපි වෙත් සයනගහණෙනෙව ගතිතනති දට්ඨබ්බං. අනන්තං පානඤ්ච භොජනනති තෙසං තෙසං සත්තානං යථාභිඤ්චිතං නානග්ගරසං අන්තං වෙච පානං ච අවසිට්ඨං නානාවිධභොජනවිකතිං ච; අඤ්චාච්ඡින්නං කපිට්ඨානාති ආරමභනො පට්ඨාය යථ ආයුපරිශොසානා අභොරතතං අවිච්ඡින්නං කත්වා.

ඉදුති තස්ස දුකස්ස සමාසමොධිං. ආරබ්භ දුකපාරම් භාවෙන පවතතිතභාවං දස්සෙතො යථා තද අත්තනො අජ්ඣා සයො පවතොතො තං උපමාය දස්සෙතුං. “සථාපි සෙවකො”ති ආදි මාහ. තස්සත්ථා: යථා නාම සෙවක පුරිසො අත්තනො සාමිකං කාලානුකාලං සෙවන වසෙන උපගතො ලඛ්ඛිධනහෙතු කායෙක වාචාය මනසා සබ්බථාපි කාය වචි මනොකමෙමි යථා සො ආරාධිතො භොති එවං ආර්ථකිසං ආරාධනමෙව එසති ගවෙසති, තථා අහමපි බොධිසත්තභූතො සදෙවකස්ස ලොකස්ස සාමිභූතං අනුත්තරං බුඞ්භාවං සෙවෙතුකාමො තස්ස ආරාධනත්. සබ්බ භවෙ සබ්බසම් නිබ්බත්ත නිබ්බත්ත භවෙ දුකපාරම්පරිපුරණ වසෙන ධනෙහි¹ සබ්බසත්තෙ සන්තපෙත්වා බොධිසංඛාතො අරියමග්ගඤ්ඤානො ජත්තො බොධිජනති ලඞ්ඛනාමං සබ්බඤ්ඤාත ඤ්ඤාණං පරතො සබ්බථාමානුපායෙහි එසිස්සාමි ගවෙසිස්සාමි තං උත්තමං සමාසමොධිං ජිවිතපරිව්වාහාදිං යං කිඤ්චි කත්වා ඉව්ජාමි අභිපත්තමිති. එව මිධ දුකජ්ඣාසයස්ස උලාරභාවං දස්සෙතුං දුකපාරම්වසෙනෙව දෙසනා කතා. ජාතක දෙසනායං පනස්ස සිලපාරම් ආදීනමපි පරිපුරණං විභාවිතමෙව. තථාතිස්ස හෙට්ඨා චුත්තනායෙනෙව සිලාදිගුණෙහි අත්තානං අලඞ්ඛකරිත්වා මහාජනං තත් පතිට්ඨපෙනත්ස්ස ඕවාදෙ යත්වා නිබ්බත්තදෙවතා සුධම්මායං දෙවසභායං සනතිපතිතා අහො අමහාකං නිමිරාජනං නිස්සාය මයං ඉමං සමපතතිං පතො, එවරුපාපි නාම අනුපපෙනා බුඞ්ච මහා ජනස්ස බුඞ්චිත්වං සාධයමානා අව්ජරිය මනුස්සා ලොකෙ උපපජ්ජ තතිති මහාපුරිසස්ස ගුණ වණ්ණනානා අභිත්ථිංසු තෙන චුත්තං. :-

“අවෙජ්ජං චත ලොකස්මිං උපපජ්ජන්ති විවක්ඛණා,
යථා අනු නිමිරාජා පණ්ණිනො කුසලජිනො”ති

ආදී.

තං සුඤ්ඤා සක්කං දෙවානම්ඤ්ජමාදිං කඤ්ඤා සබ්බෙ දෙවා බොධි
සත්තං දට්ඨකාමා අහෙසුං. අපේකදිවසං මහාපුරිසස්ස උපො
සපිකස්ස උපරි පාසාදවරගතස්ස පච්ඡිමයාමෙ පලලඛකං ආභුජ්ඤා
නිසිනතාස්ස එවං වෙතස්සො පරිවිතකෙකා උදපාදි: “දානං නුබො චුරං
උදුනු බ්‍රහ්මවරිය”න්ති, සො භාං අත්තනො කංඛං ඡිඤ්ඤා නාසකඤ්ඤා,
තස්මිං බණ්ණ සක්කභවතං උණ්ණාකාරං දස්සෙසි. සකෙකා තං
කාරණං ආවජ්ජන්තො බොධිසත්තං තථා විතකෙකත්තං දිස්වා
හඤ්ඤා විතකකං ඡිඤ්ඤාමිති ආගන්ත්වා පුරතො ධිතො-තෙන
කොසි ඤානති? පුට්ඨො අත්තනො දෙවරාජභාවං ආරොවෙඤ්ඤා-කිං
මහාරාජ විනොතසීති වුත්තෙත තමත්ථං ආරොවෙසි. සකෙකා බ්‍රහ්ම
වරියමෙව උත්තමං කඤ්ඤා දස්සන්තො-

“ගිනෙත බ්‍රහ්මවරියෙත බතතියෙ උපපජ්ජති,
මජ්ඣිමෙන ච දෙවතෙන උත්තමෙන විසුජ්ඣති.
ත හෙතෙ සුලභා කායා යාවයොගෙන කෙනවි,
යෙ කායෙ උපපජ්ජන්ති අනාභාරා තපස්සින්තො”ති

ආහ.

තත්ථ-පුට්ඨත්ථායතනෙසු මෙට්ඨනවිරතීමත්තං ගීතං බ්‍රහ්ම
වරියං නාම, තෙන බතතිය කුලෙ උපපජ්ජති. ක්කාතස්ස උපචාර
මත්තං මජ්ඣිමං නාම, තෙන දෙවතෙන උපපජ්ජති. අධිසමාපත්ති
නිබ්බත්තං උත්තමං නාම, තෙන බ්‍රහ්මලොකෙ නිබ්බත්තති. තං හි
බාහිරකා නිබ්බාණන්ති කපේන්ති. තෙනාහ: විසුජ්ඣති. සාසනෙ
පන පරිසුඛසීලස්ස හිකවුතො අඤ්ඤාතරං දෙවතිකායං
පජේත්තාස්ස බ්‍රහ්මවරිය වෙතනාභිතතාය ගීතං නාම, තෙන යථා
පත්තිනෙ දෙවලොකෙ නිබ්බත්තති. පරිපුණ්ණ සීලස්ස අධිසමාපත්ති
නිබ්බත්තං මජ්ඣිමං නාම, තෙන බ්‍රහ්මලොකෙ නිබ්බත්තති. පරිසුඛ
සීලස්ස පන විපස්සනං වර්ණිතො අරහත්තප්පත්ති උත්තමං නාම,
තෙන විසුජ්ඣති. ඉති සකෙකා මහාරාජා දානතො බ්‍රහ්මවරිය
වාසොව සතගුණෙන සහස්සගුණෙන සතසහස්සගුණෙන
මහපථලොති වණ්ණෙසි. කායාති බ්‍රහ්මගණා; යාවයොගෙනාති
යාවතසුත්තෙන; “යාජයොගෙනා”ති පි පාලි. යජන සුත්තෙන දාන
සුත්තෙනාති අත්තො. තපස්සින්තොති තපනිස්සිතකා; ඉමංයපි භාජාය
බ්‍රහ්මවරියවාසස්සෙව මහානුභාවතං දීපෙති. එවං ච පන වඤ්ඤා
කිඤ්ඤාපි මහාරාජ දානතො බ්‍රහ්මවරියමෙව මහපථලං, වෙපි
පනෙතෙ මහාපුරිස කත්තබ්බාව, විසුපි අප්පමත්තො හුඤ්ඤා දානඤ්ඤා
දෙති සීලඤ්ඤා රක්ඛාගීති වඤ්ඤා තං ඔවදිඤ්ඤා සකට්ඨානමෙව ගතො,

අපි නං දෙවගණො මහාරාජ කුණිං ගතන්තං ආහ. සකෙකා මිටිලායං නිමිරසෙසු කංඛං ජිද්දානති තමන්තං පකාසෙත්වා බොධිසත්තස්ස ගුණේ වින්දාරතො වණෙණසි. තං සුත්වා දෙවා- මහාරාජ මයං නිමිරාජනං දට්ඨකාමමහා සාධු නං පකෙකාසාපෙතිති වදිංසු. සකෙකා සාධුති සමපට්ඨත්වා මාතලිං ආමනෙතයි ගවජ නිමිරාජනං. වෙජයන්තං ආරොපෙත්වා ආනෙතිති. සො සාධුති සමපට්ඨත්වා රජෙන ගන්ත්වා තත්ථ මහාසත්තං ආරොපෙත්වා තෙන යාවිතො යථාකාමං පාපකම්මිනඤ්ච පුඤ්ඤකම්මිනඤ්ච සානාති ආවිකඛිනෙත්වා අනුක්කමෙන දෙවලොකං නෙසි. දෙවාපි බො නිමිරාජ ආගතොති සුත්වා දිබ්බගතිවාසපුප්ඵගන්තං යාව විත්ත කුට්ඨාරකොට්ඨිකා පච්චුග්ගන්ත්වා මහාසත්තං දිබ්බගතිං දිති පුජෙන්නා සුධම්මං දෙවසහං ආනයිංසු. රාජා රථා ඔතරිත්වා දෙව සහං පටිසිත්වා සකෙකන සද්ධිං එකාසනෙ නිසිදිත්වා තෙන දිබ්බෙති කාමෙති නිමන්තියමානො අලං මහාරාජ මයං ඉමෙති යාවිත කුපමෙති කාමෙතිති පටිකඛිපිත්වා අනෙකපරියයෙන ධම්මං දෙසෙත්වා මත්ස්සගණනාය සත්තාගමෙව ධත්වා ගවජාමහං මත්ස්ස ලොකං තත්ථ දානාදීති පුඤ්ඤති කරියාමිති ආහ. සකෙකා නිමිරාජනං මිටිලං නෙතිති මාතලිං ආණාපෙසි. සො තං වෙජයන්තරථං ආරොපෙත්වා පාවිතදිසාභාගෙන මිටිලං පාපුණි. මහාජනො දිබ්බරථං දිත්වා රසෙසු පච්චුග්ගමනං අකාසි. මාතලී සීඝ්‍රපඤ්ඤරෙ මහාසත්තං ඔතාරත්වා ආපුච්ඡත්වා සකට්ඨානමෙව ගතො. මහාජනොපි රාජනං පරිවාරෙත්වා කිදිසො දෙව දෙව ලොකොති? පුට්ඡ. රාජ දෙවලොකසමපත්තිං වණෙණත්වා කුලෙහපි දානාදීති පුඤ්ඤති කරොථ, එවං තස්මිං දෙවලොකෙ උපපජ්ජියාථාති ධම්මං දෙසෙසි. සො අපරහාගෙ පුබ්බෙ වුත්තනයෙන පලිතං දිත්වා පුත්තස්ස රජං පටිච්ඡාදෙත්වා කාමෙ පහාය පබ්බජිත්වා චත්තාරො බ්‍රහ්මවිහාරෙ භාවෙත්වා බ්‍රහ්මලොකුපගො අහොසි. තද්ද සකෙකා අනුරුද්ධො අහොසි. මාතලී ආනෙත්වා, වතුරාසිති රාජ සකස්සාති බ්‍රහ්මපරිසා. නිමිරාජ ලොකනාථො. තස්ස ඉධාපි හෙට්ඨා වුත්තනයෙනෙව බොධිසමහාරා නිබ්බරතබ්බො, තථා බ්‍රහ්මලොක සමපත්තිං පහාය පුබ්බෙ අත්තනා පටිච්ඡන්තං කල්‍යාණවත්තං අනුප්පබ්බෙත්වාමිති මහාකරුණාය මත්ස්සලොකෙ නිබ්බන්ධනං, උලාරො දානජ්ඣාසයො, තදනුරුපා දානාදීසු පටිපත්ති, මහාජනස්ස ච තත්ථ පඨිට්ඨාපනං, දෙවමත්ස්සානං පත්ථවයසත්වා, සකස්ස දෙවරාජස්ස උපසංඝකම්මණේ අතිවිමහයත්වා, තෙන දිබ්බසමපත්තියා නිමන්තියමානොපි තං අතලංකරිත්වා පුඤ්ඤසමහාරං පරිවුහණන්. පුත මත්ස්සාවාසුප ගමනං, ලාභසමපත්තිසු සබ්බත්ථ අලග්ගතාවොති එවමාදයො ගුණානුභවා නිබ්බරතබ්බොති.

නිමිත්තවර්ගං ඡබ්බමං.

සත්තමෙ-එකර්ඡයා අනුභවිනී එකර්ඡයා නාම කාසි රඤ්ඤා ඔරසපුතෙනා; නගරේ පුපථවතීයානි පුපථවතී නාමිකෙ නගරේ; වශ්‍යසවිහසොති වශ්‍යසද්දෙන අට්ඨාතබ්බො; වශ්‍ය නාමොති අනේවා.

අතීතෙ කීර අයං බාරාණසී පුපථවතී නාම අහොසි. තත්ථ වසවතති රඤ්ඤා පුතෙනා එකර්ඡා නාම රජං කාරෙසි. බොධි සතෙනා තස්ස ගොතමියා නාම අග්ගමහෙසියා කුච්ඡමිනි පටිසංඝං අග්ගහෙසි. වශ්‍යකුමාරොති වස්ස නාමං අකංසු. තස්ස පදසා ගමන කාලෙ අපරොපි පුතෙනා උපපන්නො තස්ස සුරියකුමාරොති නාමං අකංසු. තස්ස පදසා ගමනකාලෙ එකා ධිතා උපපන්නා. සෙලාතිස්සා නාමං අකංසු. වෙමාතිකා ව තෙසං හද්දසෙනො සුරො වානි වෙ භාතරො අහෙසු. බොධිසතෙනා අනුපුබ්බන චුඤ්චපතෙනා සිප්පෙසු ව විජ්ජාට්ඨානෙසු ව පාරං අගමාසි. තස්ස රාජා අනුච්ඡිකං වශ්‍යං නාම රාජධිතරං ආනෙත්වා උපරජ්ජං අද්දසි. බොධිසත්තස්ස එකො පුතෙනා උපපන්නො. තස්ස වාසු ලොති නාමං අකංසු. තස්ස පත රඤ්ඤා බණ්ඩහාලො නාම පුරොගිතො. තං රාජා විනිව්ඡයෙ ධපෙසි. සො ලඤ්ඤවිතනෙකා හුත්වා ලඤ්ඤං ගහෙත්වා අස්සාමිකෙ සාමිකෙ කරොති, සාමිකෙ ව අස්සාමිකෙ කරොති. අපේකදිවසං අට්ටපරාජිතො එකො පුරිසො විනිව්ඡයට්ඨානෙ උපකෙකාසෙතො නික්කමිත්වා රාජ්‍රපට්ඨානං ගච්ඡන්තං බොධිසත්තං දිස්වා තස්ස පාදෙසු නිපතීත්වා සාමි බණ්ඩ හාලො විනිව්ඡයෙ විලොපං බාදති, අහං තෙන ලඤ්ඤං ගහෙත්වා පරාජයං පාපිතොති අට්ටස්සරං අකාසි. බොධිසතෙනා මා භාසීති තං අස්සාසෙත්වා විනිව්ඡයං නෙත්වා සාමිකමෙව සාමිකං අකාසි. මහාජනො මහාසද්දෙන සාධුකාරමද්දසි. රාජා බොධිසතෙනා කීර අට්ටො සුචිතිව්ඡතොති සුත්වා තං ආමනෙත්වා තාත ඉතො පට්ඨාය තමෙව අට්ටකරණෙ විනිව්ඡයං විනිව්ඡනාගීති විනිව්ඡයං බොධිසත්තස්ස අද්දසි. බණ්ඩහාලස්ස ආයො පච්ඡිජ්ජි. සො තතො පට්ඨාය බොධිසතෙන ආඝාතං බන්ධිත්වා ඔතාරාපෙකෙබ්බා විවරි. සො පත රාජා මුද්ධිපසසන්නො. සො එකදිවසං සුපිනනෙත්ත දෙවලොකං පසිසිත්වා තත්ථ ගතතුකාමො හුත්වා පුරොගිතං බ්‍රහ්ම ලොකභාමිමග්ගං ආවිකාති ආහ. සො අතිදුතං දදන්නො සබ්බ වතුකෙකන යඤ්ඤං යජස්සුති වත්වා රඤ්ඤා කීං අතිදුතනති පුට්ඨො අත්තනො පියපුතෙනා පියහරියා පියධිතරො මහාවිභවසෙට්ඨිනො මහලභනජිඅස්සාදයොති එතෙ වතතාරො වතතාරො කත්වා විපදවතුපපදෙ යඤ්ඤත්ථාය පරිවච්ඡිත්වා තෙසං ගලලොගිතෙන යජනං අතිදුතං නාමාති සඤ්ඤපෙසි. ඉති සො සග්ගමග්ගං ආවිකාසිස්සාමිති නිරයමග්ගං ආවිකාසී. රාජාපි තස්මිං පණ්ඩිතසඤ්ඤි හුත්වා තෙන චුත්තවිධි සග්ගමග්ගොති සඤ්ඤයං තං පටිපජ්ජතු කාමො මහත්තං යඤ්ඤවාටං කාරාපෙත්වා තත්ථ බොධිසත්තාදිකෙ

වත්තාභරා රාජකුමාරෙ ආදීං කතාං බණ්ඩහාලෙන චුත්තං සබ්බං විපදවතුපපදයඤ්ඤපසුතට්ඨානෙ තෙථාති ආණ්ඩපෙසි. සබ්බඤ්ඤායඤ්ඤභව්ගාරං උපකම්භං අගොසි. තං සුත්තං මහාජනො මහත්තං කොලාහලං අකාසි. රාජා විපට්ඨසාරි හුත්වා බණ්ඩහාලෙන උපත්ථග්ගිතො පුත්ති තථා තං ආණ්ඩපෙසි. බොධිසත්තො බණ්ඩහාලෙන විනිවුත්ථට්ඨානං අලභනෙත්තං මසි ආඝාතං බන්ධනං මමෙව මරණං ඉවුත්තෙත්තං මහාජනස්ස අත්තව්ගසනං උපපාදි තනති ජාතිත්වා නානාවිධෙහි උපායෙහි රාජානං තතො දුග්ගතිත භාගතො විවෙච්චන්තූං වායමිත්වාපි නාසක්ඛි. මහාජනො පරිදෙවි. මහත්තං කාරුඤ්ඤමකාසි. මහාජනස්ස පරිදෙවනත්තස්සෙව යඤ්ඤ වාටෙ සබ්බකමමාති නිට්ඨපෙසි. රාජපුත්තං තෙත්වා ගිව්ග නාමෙත්වා නිසීදුපෙසුං. බණ්ඩහාලො සුවණ්ණපාතිං උපනාමෙත්වා බග්ගං ආදාය තස්ස ගිවං ජිත්ඤ්ඤාමිති අට්ඨාසි. තං දිස්වා වන්දු තාම රාජපුත්තස්ස දෙවි-අඤ්ඤා මෙ පටිසරණං තත්ථි අත්තනො සම්මබලෙන සාමිකස්ස සොත්ථිං කරිස්සාමිති අඤ්ඤාං පග්ගන් පටිසාර අත්තරෙ වරන්ති ඉදං එකත්තෙත්තෙව පාපකම්මං යං බණ්ඩහාලො සග්ගමග්ගොති කරොති, ඉමිනා මග්ගං සම්මවච්චනෙත්තං මම සාමිකස්ස සොත්ථි හොතු, යා දෙවතා ඉධ ලොකෙ සබ්බා තා සරණං ගතා අතථා අහං පතිමාදිසිත්ති සම්මකිරියං අකාසි. සකෙකා දෙවරාජ තස්සා පරිදෙවනසද්දං සුත්වා තං පචන්ති ඤාත්වා ජලිතං අයොකුටං ආදාය ආගන්ත්වා රාජානං තාසෙත්වා සබ්බෙ විසජ්ජාපෙසි.¹ සකෙකාපි තදා අත්තනො දිබ්බරූපං දස්සෙත්වා සම්පජ්ජලිතං සජ්ජාතිගුතං වජිරං පරිබ්බමනෙත්වා අරෙ පාප රාජ කාලකණ්ණි! තදා තයා පාණාතිපාතෙන සුගතිගමනං දිට්ඨපුබ්බං? වන්දකුමාරං සබ්බඤ්ඤා ඉමං ජනං බන්ධනෙත්වා මොචෙහි, තො චෙ මොචෙස්සසි එත්තෙව. තෙ ඉමස්ස ව දුට්ඨබ්බාගවණස්ස සිසං ථාලෙස්සාමිති ආකාසෙ අට්ඨාසි. තං අවුත්ථියං දිස්වා රාජ බ්බාගවණො ව සිසං සබ්බෙ බන්ධනා මොචෙසුං.

අථ මහාජනො එකකොලාහලං කතා සහසා යඤ්ඤවාටං අජ්ජකාන්ථරිත්වා බණ්ඩහාලස්ස එකෙකං ලෙඛ්වුප්පභාරං දෙනෙත්වා තත්තෙව ජීවිතකම්මං පාපෙත්වා රාජනම්මි මාරෙත්වා ආරහි. බොධි සත්තො පුරෙත්තරමෙව පිත්තරං පරිසඤ්ජිත්වා² සිතො මාරෙත්වා න අදාසි. මහාජනො ජීවිතං තාවස්ස පාපරඤ්ඤා දෙම, ජත්තං පතස්ස න දස්සාම, නගරෙ වාසං වා න දස්සාම, තං වණ්ඩාලං කතා බන්ධනගරෙ වාසාපෙස්සාමාති රාජවෙසං ව භාරෙත්වා කාසාමං තිව්ගාපෙත්වා හලිද්දිපිලොතිකාය සිසං වෙශෙත්වා වණ්ඩාලං කතා

1. සි. I & II. මහඤ්ඤපෙසි.

2. සි. I. II & III. පරිසඤ්ජිත්වා,

වණ්ඩාලයාම. පතිණිංසු. යෙ පන තං පසුසාතයඤ්ඤං. යජිංසු වෙව යජපෙසුං. ව අනුමොදිංසු ව සබ්බෙ තෙ තිරයපරායණා අහෙසුං. තෙනාහ ගගවා:-

“සබ්බෙ පතිට්ඨ තිරයං යථා තං පාපකමමං කරිත්වා,
න හි පාපකමමං කත්වා ලබ්භා සුගතිං ඉතො ගතනු”නති. a

අථ සබ්බාපි රුජපරිසා නාගර වෙව ජානපද ව සමාගතත්වා බොධිසත්තං. රජේ අභිසිඤ්චිංසු. සො ධම්මෙත රජුං. අනුසා සෙනො තං අත්තනො මහාජනස්ස ව අකාරණෙනෙව උප්පන්නං අනග්ගසත්තං. අනුස්සරිත්වා සංවෙගජාතො පුඤ්ඤකිරියාසු භියෝසොමත්තාය උස්සාහජාතො මහාදුතං පවත්තෙයි. සීලාති රකඛි. උපොසථකමමං සමාදිසි. තෙන වුත්තං:-

“තදුතං යජනා වුත්තො නික්ඛන්තො යඤ්ඤවාටතො,
සංවෙගං ජනයිත්වාන මහාදුතං පවත්තයි”නති.

ආදි.

තත්ථ සජ්ඣා මුත්තොති බණ්ඩාලෙන විනිතයඤ්ඤවිධිතො වුත්තනයෙන සාතෙතබ්බතො මුත්තො; නික්ඛන්තො යඤ්ඤවාට තොති අභිසෙකකරණන්ද්‍රය උස්සාහජාතෙන මහාජතෙත සද්ධිං. තතො යඤ්ඤභූමිතො නිගගතො; සංවෙගං ජනයිත්වානා'ති එවං. බහු අත්තරුයො ලොකසන්නිවාසොති අතිවිශ්ව සංවෙගං උප්පා දෙත්වා; මහාදුතං පවත්තෙයිනති ජ දුතසාලායො කාරපෙත්වා මහතා ධනපරිව්වාගෙන වෙස්සන්තරදුතසදිසං. මහාදුතමදුසි. එතෙන අභිසෙකකරණතො පට්ඨාය තස්ස මහාදුතස්ස පවත්තිත භාවං දස්සෙති. දුක්ඛණ්ණෙසෙ අද්ධානාති දුක්ඛණ්ණරහෙ පුග්ගලෙ දෙශ්වධමමං අපරිව්වජිත්වා; අපි ජප්පඤ්ච රතතිස්සොති අපෙපකද ජපි පඤ්චපි රතතියො අත්තනො පිච්චබාදනභුඤ්ජනාති න කරෙ මිති දස්සෙති.

තදු කිර බොධිසත්තො සකලජව්‍යුද්දිපං උත්තමගලං කත්වා මහාමෙසො විශ්ව අභිවස්සන්තො මහාදුතං පවත්තෙයි. තත්ථ කිඤ්චාපි දුතසාලාසු අත්තපානාදිඋලාරුලාරුපණිතපණිතමෙව යාවකානං යථාරුචිතං. දිවසෙ දිවසෙ දිගති; තථාපි අත්තනො සජ්ජිතං. ආහාරං රුජරහභොජනමපි යාවකානං. අද්ධා න භුඤ්ජති; තං සක්ඛාය වුත්තං. නාහං පිච්චාමිති ආදි.

ඉදුති තථා යාවකානං දුතෙ කාරණං දස්සන්තො උපමං තාව ආහරති සථාපි වාණිජො නාමාති ආදිනා. තස්සන්තො: යථා නාම වාණිජෙහ භණ්ඩට්ඨානං ගතත්වා අපෙපන ප්‍රාග්‍යතෙන බහුං භණ්ඩං විකතිණිත්වා විපුලභණ්ඩසන්නිවයං¹ කත්වා දෙසකාලං ජනන්තො

1. සී. විපුලං භණ්ඩං සනතිවයං.

a. බණ්ඩාලජාතක.

යත්තං ලාභො උදයො මහා නොති, තත් දෙසෙ කාලෙ වා
තං හණ්ඩං හරති උපතෙති විකකිණාති. සකභුත්තාපිති සක
භුත්තනොපි අත්තනා පරිභුත්තනොපි; “සකපරිභුත්තාපි”තිපි පාඨො.
සජ්ජති පරස්මිං පටිත්තාහකපුත්තලෙ; සකභාගොති අනෙක
සකභාගො ආයතීං හවිස්සති; ඉදං චුත්තං නොති; යථා වාණී
ජේත තිත්ත හණ්ඩං තත්ථෙව අවිනිශ්චිතා තථාරූපෙ දෙසෙ කාලෙ
ව විකකිණියමානං බහුං උදයං විපුලථලං නොති, තත්ථෙව
අත්තනො සත්තකං අත්තනා අනුපභුඤ්ඤා¹ පරස්මිං පටිත්තාහක
පුත්තලෙ දිත්තං මහපථලං අනෙකසත්තභාගො හවිස්සති. තස්මා
අත්තනා අභුඤ්ඤාපි පරස්ස දුතබ්බමෙවෙති. චුත්තං හෙතං
හගචතා: “තිරච්ඡානගතානං දුතං දුතා සතගුණා දුක්ඛිණා
පාටිකඛිඛිතබ්බා. දුස්සිලස්ස මනුස්සභුත්තස්ස දුතං දුතා සහස්ස
ගුණා”ති² වින්දාණේ. අපරමපි චුත්තං, “සචෙ භික්ඛවෙ සත්තා
ජ්ජනෙය්සං දුතසංවිභාගස්ස විපාකං යථාහං ජනාමි, න අදුතා
භුඤ්ඤාය්සං, න ච තෙසං මචේත්රමලං විත්තං පරියාදය තිට්ඨෙය්ස,
යොපි නෙසං අස්ස වරිමො ආලොපො වරිමං කබලං තතොපි න
අසංවිහරිතා භුඤ්ඤාය්සං”නති^b ආදි. එතමත්ථවසං ඤාතොති එතං
දුක්ඛස්ස මහපථලභාවසම්බන්ධං වෙව සමමාසමෝධියං පච්චයභාව
සම්බන්ධාද්ව අත්ථවසං කාරණං ජනිතා; න පටිත්තමාමි දුතභො’ති
දුතපාරමිතො ඊසකමපි න තිවත්තාමි අභික්ඛමාමි එව, කිමත්ථං?
සමමෝධිමනුපතති³ යා’ති සමමෝධිං සබ්බඤ්ඤානුඤ්ඤාණං අනුපපතති
යත්ථං; අධිගතතුනති අත්ථො.

තදු බොධිසත්තො මහාජනෙන පිතරි වණ්ඩාලවාසං
පචෙසිතෙ දුතබ්බපුත්තකං පරිබ්බයං දුපෙසි, නිවාසනාති පාරු
පකාති ව. සොපි නගරං පටිසිතුං අලභනෙතා බොධිසත්තෙ
උය්සානකිලාදිඅත්ථං බහි ගතෙ උපසඬකමති, පුත්තසඤ්ඤාය පත
න වන්දති. න අඤ්ජලිකමමං කරෙති. විරං ජීව සාමිති වදති.
බොධිසත්තොපි දිට්ඨදිවසෙ අතිරෙකසමමානං කරෙති. සො
එවං ධම්මෙත රජ්ජං කාරෙතා ආයුපරියොසානෙ සපරිසො
දෙවලොකං පුරෙසි.

තදු බණ්ඩාලො දෙවදත්තො අහොසි. ගොතමි දෙවි මහා
මායා, වන්ද රුජඛිතා රුහුලමාතා. වසුලො රුහුලො. සෙලා උප්පල
වණ්ණා. සුරෙ මහාකාය්සපො. හද්දසෙතො මහාමොග්ගලානො
සුරියකුමාරෙ සාරිපුත්තො. වන්දරජා ලොකනාපො.

තස්ස ඉධාපි පුරෙබ්බ චුත්තතයෙනෙව යථාරහං සෙසපාර
මියො නිද්ධාණෙනබ්බා. තදු බණ්ඩාලස්ස කකබ්බ ඵරුභාචං
ජනනොපි අජ්ඣුපෙකකිතා ධම්මෙත සමෙත අට්ටස්ස විනිව්ජයො,

1. මු. අනුපසුඤ්ඤා.

2. දක්ඛිණංවිහගසුත්ත.

3. ඉතිචුත්තක. එකකතිපාත.

අතතානං මාරෙකුකාමසෙව බණ්ඩනාලයං තථා යඤ්ඤ විධානං ජාතිකාපි තස්ස උපරි විතතපාකොපාභාවො, අතතනො පරිසං ගහෙනාපි පිතු සතතු භවිතුං සමන්තොපි මාදිසය්‍ය නාම ගරුභි විරෙඛො න සුතෙතාති අතතානං පුරිසපසුං කතො ඝාතාපෙකුකාමසෙව පිතු ආණ්‍යය අවට්ඨානං, නොසියා අසිං ගහෙනාපි සිසං ජිජිතුං උපක්කමනො පුරෙහිතො අතතනො පිතරි පුතොත සබ්බසතොසු ව මෙත්තාථරණො සමචිතතතා, මහාජනෙ පිතරං මාරෙකුං උපක්කමනො සයං පරිවට්ඨිතා තස්ස ජිවිතදුකං ව, දිවසෙ දිවසෙ වෙස්සනනරදුකසදිසං මහා දුකං දදතොපි දුතො අතිතතභාවො, මහාජනො වණ්ණාලෙසු වාසාපිතස්ස පිතු දුතබ්බසුතතනං දතො පොසනං, මහාජනං පුඤ්ඤකිරියාසු පතිට්ඨාපනනති එවමාදයො ගුණානුභාවා තිද්ධාරො තබ්බාති.

වෘද්ධාජ වර්ග. සහතමං.

අට්ඨමෙ අට්ඨස්සවහසෙ නගරෙ'ති අට්ඨපුරතාමනෙ නගරෙ; සිවි නාමාසිං බතනිසො'ති සිවිති ගොතතො; එවං නාමකො රුජා අහොසිං¹. අතීතෙ කිරි සිවිරට්ඨො අට්ඨපුරතගරෙ සිවිරුජෙ රජං කාරෙනො මහාසතො තස්ස පුතො හුචා නිබ්බතති, සිවිකුමාරොතිස්ස නාමං අකංසු. සො වයපපතො තක්කසිලං ගතවා උග්ගතිතසිප්පො ආගතවා පිතු සිප්පං දසෙත්වා උපරජං ලභිත්වා අපරභාගෙ පිතු අවමෙත රාජා හුචා අගතිගමනං පභාය දසරාජධිමෙම අකොපෙත්වා රජං කාරෙනො නගරස්ස වතුසු වාරෙසු නගරමජේඛි නිවෙසන වාරෙති ඡ දුතසාලායො කාරත්වා දෙවසිකං ඡසතසහස්ස පරිවොගෙන මහාදුකං පවතොසි. අට්ඨමි වාතුදුසි පණණරසිසු සයං දුතසාලං ගතවා දුතග්ගං ඔලොකෙති. සො එකදු පුණණම දිවසෙ පාතොව සමුසසිතසෙතව්ජතො රාජපලලෙඛික නිසිනො; අතතනා දිතනදුකං ආවජේතො; බාහිරවත්ථුං අතතනා අදිතනං නාම අදිස්වා න මං බාහිරකදුකං තථා විතතං නොසෙති යථා අජ්ඣත්තිකදුකං, අහො වත මං දුතසාලං ගතකාලෙ කොචි යාවකො බාහිරවත්ථුං අයාවිත්වා අජ්ඣත්තිකමෙව යාවෙය්‍ය, අහං හි සවෙ මෙ කොචි සරීරෙ මංසං වා ලොභිතං වා සිසං වා හදයමංසං වා අකතිති වා උපසිසාරිතං වා සකලමෙව වා අතත භාවං දුසභාවෙන යාවෙය්‍ය, තං තදෙවස්ස අධිප්පායං පුරෙනො; දුතුං සකෙකාමිති විනොසි. පාළියං පන අකතිතං එව වසෙන ආගතං. තෙන වුතතං :-

“නිසජ්ජ පාසාදවරෙ එවං විනොසසතං තදා,
 යං කිංකරි මානුසං දුතං අදින්නං මෙ න විජ්ජති,
 යොපි යාවෙය්‍ය මං වක්ඛං දදෙය්‍යං අවිකම්පිතො”ති.

තත්ථ මානුසං දුතනති පකතිමනුසොති දුතබ්බං දුතං අතන පානාදි; එවමන මහාසත්තස්ස උළාසෙර දුනජ්ඣාසයෙ උපපන්නෙ සකකස්ස පණ්ඩුකම්බලසිලාසනං උණ්ඨාකාරං දෙස්සෙයි. සො තස්ස කාරණං ආවජේත්තො බොධිසත්තස්ස අජ්ඣාසයං දිස්වා “සිවිරුජා-අජ්ජ සම්පත්තයාවතා වක්ඛති යාවතති, වක්ඛති තෙසං උපපාටෙත්වා දස්සාමිති විනොසසි”ති සකෙකා දෙවපරිසාය වත්වා සො සක්ඛස්සති නුබො තං දදාං උදාහු තොති විමංසිස්සාමි තාව තතති බොධිසත්තෙ සොලසති ගනොදකස්සටෙති නහාත්වා සබ්බාලඛකාරෙති පතිමණ්ඩපෙන අලඛිතභාජිකකිඤ්චරගතෙ දුතගතං ගච්ඡන්තො ජරුජ්ජේණො අකිඛාගමණො විය හුත්වා තස්ස වක්ඛපටෙ එකස්මිං උනතතපපදෙසෙ උහො ගතො පසා රෙත්වා රුජනං ජයාපෙත්වා භිතො-බොධිසත්තෙතන තදභිමුඛං වාරණං පෙසෙත්වා බ්‍රාහ්මණ කිං ඉච්ඡිස්සයිති පුච්ඡිතො- තව දුනජ්ඣාසයං නිස්සාය සමුග්ගතෙන නිතතිසොසෙන සකල ලොකසනතිවාසො නිරන්තරෙ පුටො, අභස්සව අනො, තස්මා තං යාවාමිති උපපාරවසෙන එකං වක්ඛං යාචි. තෙන වුත්තං:- “මම සබ්බපටමස්සදායං-පෙ-කම්පි එතෙන යාපයා”ති

තත්ථ විනොසනො විවිධං දුතනති අතනනා දින්නං විවිධං දුතං විනොසන්තො දුතං වා අතනනා දින්නං විවිධං බාහිරං දෙය්‍යධම්මං විනොසන්තො; අදෙය්‍යං සො න පස්සති’ති බාහිරං විය අජ්ඣන්තිකවත්ථුම්පි අදෙය්‍යං දදාං අසකකුණෙය්‍යං න පස්සති; වක්ඛතිපි උපපාටෙත්වා දස්සාමිති විනොසිනති අබිපායො. තථනනු විතථනෙනන’නති එතං අජ්ඣන්තික වත්ථුනොපි අදෙය්‍යස්ස අදස්සනං දෙය්‍යභාවෙනව දස්සනං විතථං සචම්. නුබො උදාහු අසචන්ති අන්තො; සො තද පගහගෙත්වා න වාමං දක්ඛිණිබාහු වා’ති වාමබාහුං දක්ඛිණං බාහුස්සව පගහ ගෙත්වා උහො බාහු උකම්පිත්වාති අන්තො; රථථිවඛිඨිනා’ති රථථි වඛිඨිකර; කම්පි එතෙන සාපසා’ති එතෙන වක්ඛනා සමවිසමං පස්සන්තො සකං අතනභාවං තිං යාපෙති; අහම්පි හවතො ලභොන එතෙන යාපෙමි’ති දෙස්සෙති. තං සුත්වා මහාසත්තො තුට්ඨමානසො ඉදානෙවාහං පාසාදෙ නිසින්නො එවං විනොසත්වා ආගතො අයස්සව මෙ විත්තං සුත්වා විය වක්ඛං යාවති, අහො වත මෙ ලාභා අජ්ජ මෙ මනොරථො මත්තං පාපුණ්ණියති. අදින්නපුබ්බං වත දුතං දස්සාමිති උස්සාගජ්ජතො අහොයි. තමන්දං පකාසෙනො සත්ථා ආහ:-

“තස්‍යාහං චචතං සුත්වා හටේයා සංවිග්‍රහමානසො,
කතඤ්ජලී වෙදජානො ඉදං චචතං මමුචි.

ඉදුනාහං විනතසිත්වාන පාසාදතො ඉධාගතො,
තිං මම විතතමඤ්ඤාය නෙතතං යාවිතුමාගතො.

අහො මෙ මානසං සිද්ධං සඛකප්පො පරිපුරිතො,
අදීනතපුබ්බං දුතවරං අජ්ජ දස්සාමි යාවකෙ”ති.

තත්‍ව නිශ්චයාති තස්‍ය බ්‍රාහ්මණරූපධරස්‍ය සකකස්‍ය; හටේයාති
තුටේයා; සංවිග්‍රහමානසො’ති මම විතතං ජනිත්වා විශ ඉමිනා
බ්‍රාහ්මණෙන චක්‍රිං යාවිතං එතතකං කාලං එවං විනේතනා
පමජ්ජනො චතමසීති සංවිග්‍රහවිතො; වෙදජානො’ති ජනපිතිපා
මුජ්ජ්ජා; අමුචිතති අහාසිං; මානසනති මනසි හවං මානසං
දුතජ්ඣාසයො; චක්‍රිං දස්සාමිති උපපන්නදුතජ්ඣාසයොති අනේවා,
සඛකප්පොති මනෝරථො; පරිපුරිතොති පරිපුර්ණණා; අථ බොධි
සතො විනේතසි: අයං බ්‍රාහ්මණො මම විතතාවාරං ඤාතො විශ
දුචච්ඡමි චක්‍රිං මං යාවති, සියා නුබො කායවි දෙවතාය අනු
සිටේයා හවිස්සති පුච්ඡස්සාමි තාව තනති විනේතනා තං බ්‍රාහ්මණං
පුච්ඡි; තෙනාහ හගවා ජතකදෙසනාය:-

“කෙනානුසිටේයා ඉධ මාගතොසි
චණ්ඩක චක්‍රපථාති යාවිතුං,
සුදුච්ඡජං ඉච්ඡසි¹ උතතමඛං
යමාහු නෙතතං පුරිසෙන දුච්ඡ”නති.^a

තං සුත්වා බ්‍රාහ්මණරූපධරෙ සකෙකා ආහ:-

“යමාහු දෙවෙසු සුජමතීති
මසවාති තං ආහු මනුස්‍යලොකෙ,
තෙනානුසිටේයා ඉධමාගතොසමි
චණ්ඩකො චක්‍රපථාති යාවිතුං.^a
චණ්ඩකො මයං චතිං අනුතතරං
දදාමි මෙ චක්‍රපථාති යාවිතො,
දදාමි මෙ චක්‍රපථං අනුතතරං
යමාහු නෙතතං පුරිසෙන දුච්ඡ”නති.^a

මහාසතො ආහ:-

“යෙන අනේවා ආගඤ්ඤි යමත්‍මහිපත්‍යං,
තෙ තෙ ඉජ්ඣන්තු” සඛකපා ලහ චක්‍රනි බ්‍රාහ්මණ.^a

1. ආ. ජාතකට්ඨකථා. යාවසි.

2. මු. නිජකිනතු.

a. සිවිජාතක.

එකං තෙ යාවමානස්ස උභයානි දදමහං,
ස චක්ඛුමා භව්ණ ජනස්ස පෙක්ඛතො
යදිව්ණෙහි තං තද තෙ සමිජ්ඣතුති. a

තත්ථ චණ්ඩිකානාති තං ආලපති; චක්ඛුපථානීති දස්සනස්ස පථහාවතො චක්ඛුතමෙවෙනං තාමං; සමාහුති යං ලොකෙ දුට්ඨ ජනති කපේනති; චණ්ඩිකානාති යාවනතස්ස; චනිනති යාවනං, හො හොති; තෙ තව තස්ස අනුස්සං¹ සංඛ්‍යාපසා ස චක්ඛුමානි සො තං. මම චක්ඛුති චක්ඛුමා හුත්වා; තද හො සමිජ්ඣතුති යං තං. මම සනතිකා ඉව්ණි, තං තෙ සමිජ්ඣතු; රුජ එතතකං කපේත්වා අයං බ්‍රාහ්මණො සකෙකන අනුසිට්ඨො ඉධාගතොසමිති හණති නුත ඉමස්ස ඉමිනා උපායෙන චක්ඛු සමපජ්ජස්සතිති සද්ධා ඉධෙව මයා චක්ඛුති උපාටෙත්වා දතුං අසාරුප්පනති විනෙතත්වා බ්‍රාහ්මණං ආදාය අනෙතාපුරං ගතත්වා රුජසනෙ නිසීදිත්වා සිවකං තාම වෙජ්ජං පකෙකාසාපෙසි. අථ අමහාකං කිර රුජා අකඛිති උපාටෙත්වා බ්‍රාහ්මණස්ස දතුකාමොති සකලතගරෙ එකකොලා හලං අහොසි. අථ තං රඤ්ඤාදි සද්ධාසෙව ආදයො රාජ චල්ලහා අමච්චා පාරිසජ්ජා නාගරා ඔරොධා ච සබ්බෙ සනති පතිත්වා නානාඋපායෙති නිවාරෙසුං. රාජපි තෙ අනුචාරෙසි. තෙනාහ :-

“මා නො දෙව අද චක්ඛුං මා නො සබ්බෙ පරකකරි,²
ධනං දෙති මහාරාජ මුත්තා වෙච්චියා බහු a
යුතෙන දෙව රජෙ දෙති ආජනීයෙ අලභිකතෙ,
නාහෙ දෙති මහාරාජ හෙමකප්පනිවාසයෙ. a
යථාහං සිවයො සබ්බෙ සයොග්ගා සරථා සහ,
සමන්තා පරිකරෙය්‍යං එවං දෙති රජෙසහා”ති. a

අථ රාජා තියෙසා භාථා අහාසි.

“යො වෙ දස්සනති චත්තාන අදනෙ කුරුතෙ මනො,
භූමමං සො පතීනං පාසං හිවාය පටිමුච්චති. a
යො වෙ දස්සනති චත්තාන අදනෙ කුරුතෙ මනො,
පාපා පාපතරෙ හොති සමපතෙතා යමසාධනං. a’
යං හි යාවෙ තං හි දදෙ යං න යාවෙ න තං දදෙ,
සොහං තමෙව දස්සාමි යං මං යාවති බ්‍රාහ්මණො”ති. a

තත්ථ මා නො දෙව්වාති නොති නිපාතමත්තං, දෙව මා චක්ඛුං අදසි; මා නො සබ්බෙ පරකකරිති අලො සබ්බෙ මා පරිච්චි. අකඛිසු හි දිනෙහසු තං රජ්ජං න කරිස්සයි. එවං තථා

1. සි. I. අන්තං. මු: අන්තං.

2. ආ. ජාතකං ධකථා. පරකරි.

a. සිවිජාහක.

මයං පරිච්චිතතා නාම හවිස්සාමාන අභිප්පායෙන එවමාහංසු. පටි ක්කරෙස්සන්ති. පරිච්චාරෙය්‍යං. එවං දෙගිති යථා තං අවිකල් වක්ඛං. සිවයො විරං පරිච්චාරෙය්‍යං. එවං දෙගි ධනමස්ස දෙගි මා. අකතීති, වක්ඛස්ස හි දිනෙනාසු න තිං. සිවිති අත්තාතං පරිච්චාරෙය්‍යාතිති දස්සෙති; පටිමුච්චනීති පතිපවෙසෙති; පාපා පාපනගේ හොතිති ලාමකා ලාමකතරෙ නාම හොති; සමපතනා සමසාධනනි යමස්ස ආණාපවතරිට්ඨානං උස්සදතිරයං එස පතෙතා නාම හොති; සං හි ඤාමෙති යං චන්ත්‍රං යාවකො යාවති දායකොපි තදෙව දදෙය්‍ය, නත්ති අයාවිතං, අයං ච බ්‍රාහ්මණො වක්ඛං. මං යාවති, න මුහුතාදිකං ධනං තං දස්සාමිති වදති. අථ නං ආයු ආදීසු කිං පජෙත්වා වක්ඛති දෙසි දෙවති පුච්ඡිංසු. මහාපුරිසො නාහං දිට්ඨබ්බමිකං සමපරාධිකඤ්ච සමපතනිං පජෙත්වා දෙමි, අපි ච බොධිසත්තාතං ආවිණ්ණසමාවිණ්ණො පොරුණක මහොතා එස යදිදං දානපාරමිපුරණං නාමාති ආහ. තෙන වුත්තං:-

“ආයුනනු වණ්ණනනු සුඛං බලනනු
කිං පඤ්ඤානො නු¹ ජනිඤ්ඤ දෙසි,
කථං හි රුජ්ඣ සිවිතං අනුත්තරෙ
වක්ඛති දජ්ජං පරලොකගෙනු. 2

“න වාහමෙතංසය්‍යා දදාමි
න පුත්තමිවෙජ්ඣ න ධනං න රට්ඨං,
සතඤ්ච ධම්මො චරිතො පුරුණො
ඉච්චෙව දානෙ රමනෙ මනො මම”නති. 2

තඤ්ඤා පරලොකගෙනුති මහාරුජ්! කථං නාම තුමාදිසො පණ්ණිතො පුරිසො සක්කසමපතනිසදිසං සද්ධිට්ඨිකං ඉස්සරියං. පහාය පරලොකගෙනු වක්ඛති දදෙය්‍යාති; නවාහනති නවෙ අහං; සසසානි දිබ්බස්ස වා මානුසස්ස වා ඉස්සරියස්ස කාරණා; අපි වෙතං බොධිසත්තාතං ධම්මො බුද්ධිකාරකො වජිත්තො ආවරිතො ආවිණ්ණො පුරුතතො ඉච්චෙවමාදිතා කාරණෙන දානෙයෙව ජිදිසො මම මනො තීරතොති. එවං ච පන වත්වා රුජ් අමච්ච සඤ්ඤාපෙත්වා සිවකං. වෙරුං ආණාපෙසි එහි සිවික මම උහොපි අකතීති ඉමස්ස බ්‍රාහ්මණස්ස දාතුං සිසං උප්පාටෙත්වා. හත්ථ පතිට්ඨපෙතිති. තෙන වුත්තං:-

“එහි සිවික උට්ඨෙහි මා දන්තසි” මා පවෙධසි,
උහොපි තයතං දෙගි උප්පාටෙත්වා වතිබ්බකෙ.

තතො සො චොදිතො මග්ගං සිවකො වචනංකරෙ,
උද්ධරිත්වාන පාදසි තාලමිඤ්ජංව යාවකෙ.

තත් උපෙඨානිති උපාන විරියං කරෙති; ඉමෙමිං මම වක්කු දුනෙ සහායකිචං කරෙතිති දසෙති. මා දහනසීති මා විරයි; අයං හි අභිදුලලහො විරකාලං පනිතො මයා උත්තමො දුතකවණො පච්චලොධො සො මා විරජනිති අභිපජායො. මා පෙඨෙඨ සීති අමහාකං රඤ්ඤාදු වක්කුනි උපපාචෙමිති විතතුත්තාසවසෙන මා වෙධසි සරිතකමං මා ආපජ්ජි¹; උභොපි නිසංකනති උභොපි නයනෙ; චණ්ඩබණ්ඩනි යාවකස්ස; මස්සනති මයා; උදධිඤ්ඤානි පාදසීති සො වෙච්ඡා රඤ්ඤාදු අකඛිකුපනො උභොපි අකඛිති උපපාචෙමො රඤ්ඤාදු හන්ථ අදසී; දෙනෙතො ව න² සන්තෙන උභිරිතො අදසී. සො හි විනෙතසි අසුතතො මාදිසස්ස සුසිකඛිත වෙච්ඡස්ස රඤ්ඤාදු අකඛිසු සන්ථපාතනනති හෙසජ්ජාති සංසෙමො හෙසජ්ජවුණ්ණන නිලුපලං පරිභාවෙමො දකඛිණකිං උප සිසිසාපෙසි. අකඛි පරිවතති, දුක්ඛො වෙදනා උපපජ්ජි. සො පරිභාවෙමො පුත උපසිසිසාපෙසි. අකඛි අකඛිකුපනො මුඤ්ඤි. බලවතර වෙදනා උදපාදි. තතියවායෙර බරතරං පරිභාවෙමො උපතාමෙසි අකඛි ඔසධබලෙන පරිබහමිමො අකඛිකුපනො නිකමිමො නහාරුක්කුතතකෙන ඔලචබමානං අපාසි, අභිමතතො වෙදනා උද පාදි, ලොභිතං පඤ්ඤි, නිවන්සාවකාපි ලොභිතෙන තෙමිංසු, ඔරෙධා ව අමච්චා ව රඤ්ඤාදු පාදමුලෙ පනිමො දෙව අකඛිති මා දෙති මා දෙතිති මහාපරිදෙවං පරිදෙවිංසු. රුජ වෙදනං අභිවා සෙමො තාත! මා පපඤ්චං කරිති ආහ.

සො සාධු දෙවොති වාමහන්තෙ අකඛිං ධාරෙමො දකඛිණ හන්තෙ සන්තං ආදාය අකඛිසුතතං ජිජ්ඣිමො අකඛිං³ ගහෙමො මහාසත්තස්ස හන්තෙ ධපෙසි. සො වාමකඛිනා දකඛිණකිං ඔලො කෙමො පරිව්වාගපිතියා අභිභුග්ගමානදුක්ඛවෙදනො⁴ එති බ්‍රාහ්මණාති බ්‍රාහ්මණං පකෙකාසාපෙමො-මම ඉතො වක්කුතො සතගුණෙන සහස්ස ගුණෙන සතසහස්සගුණෙන සමන්තවක්කුමෙව පියතරං, තස්ස මම ඉදං අකඛිදුතං පච්චයො භොතුති බ්‍රාහ්මණස්ස අකඛිං අදසී. සො තං උක්කිපිමො අත්තනො අකඛිමති ධපෙසි. තං තස්සානුභාවෙන විකාසිතං නිලුපලං විය සුමො උපපාසි. මහාසත්තො වාමකඛිනා තස්ස තං අකඛිං දිමො අභො සුදිත්තං මයා අකඛිති අනෙතො සමුග්ගතාය පිතියා නිරන්තරං පුට්ඨරිතෙ සුමො අපරමිපි අදසී. සකෙකාපි තං තපෙච්ච කමො රුජනිවෙසනා නිකමිමො මහා ජතස්ස ඔලොකෙනතසෙව නගර නිකමිමො දෙවලොකමෙව ගතො. රඤ්ඤාදු න විරසෙව අකඛිති ආවාචහාවං අපපතනාති කමලභෙණ්ඩුකං විය ව උග්ගතෙන මංසපිණ්ණික පුරෙමො විතත රුපස්ස විය රුභිංසු, වෙදනා පච්ඡජ්ජි. අථ මහාසත්තො කතිපාහං

1. II, III & V, ආපජ්ජති.

2. I & IV, දෙනෙතො පත.

3. මුද්දිත-අකඛිති.

4. II & මු-අභිභුග්ගමානා-දුක්ඛවෙදනා.

පාසාදෙ වසිනා කිං අකියා රජෙන්නාති අමච්චානං රජං නියා
 තෙති උය්‍යානං ගතවා පබ්බජිතා සමණධම්මං කරියාමිති
 විනෙතනා අමච්චානං තමන්ථ ආරෙවෙනා මුඛධොවනාදි දායකො
 එකො පුරිසො මග්ගං සනතිනෙ භොතු, සරිරකිවච්චානෙසුපි
 මෙ රජ්ජකං බකිථාති වනා සිවිකාය ගතවා පොකල්ඤ්ඤිතීරෙ
 රූපපලලෙක නිසිදි. අමච්චාපි වැදිනා පටික්කමිංසු. බොධි
 සතෙතාපි අත්තනො දානං ආවජ්ජෙසි. තස්මිං බණ්ණ සක්කසා
 ආසනං උණ්භාකාරං¹ අහොසි. සකෙකා තං දිසවා මහාරජසා වරං
 දනා වකුටුං පටිපාකතිකං කරියාමිති බොධිසත්තසා සමිපං
 ගතවා පදසද්දමිකාසි. මහාසතෙත්ත ව කො එසොති වුත්තො:-

“සකෙකාහමසම් දෙවිනෙදා ආගතොසම් තවනතිනෙ,
 වරං වරස්සු රුජ්ඣි යං කිඤ්චි මනසිච්ඡසි”ති² a

වනා-තෙන:-

“පහුතං මෙ ධනං සක්ක බලං කොසො ව’නප්පකො,
 අකියා මෙ සතො ‘දානි මරණඤ්ඤෙව’ රුච්චති”ති³ a

වුත්ත-අථ නං සකෙකා ආහ: සිවිරජ! කිං පන තිං මරිතු
 කාමො හුනා මරණං රෙවෙසි උදහු අකිභාවෙනාති? අකිභාවෙන
 දෙවති. මහාරජදානං කාම න කෙවලං සමපරායන්තමෙව දිශ්‍යති,
 දිට්ඨධම්මන්දායපි පච්චයො භොති,⁴ තස්මා තව දානපුඤ්ඤමෙව
 නිසාය සච්චකිරියංකරෙති, තස්ස බලෙනෙව⁵ තෙ වකුටු
 උප්පජ්ජසාති’ති වුත්තො තෙන හි මයා මහාදානං සුදිනානති වනා
 සච්චකිරියං කරෙන්නො:-

“යෙපි මෙ⁶ යාවිතු මායනති නානා භොත්තා වණ්ඤිකා,
 යොපි මං යාවතෙ තත්ථ සොපි මෙ මනසො පියො;
 එතෙන සච්ච වජ්ජෙන වකුටු මෙ උපපජ්ජථා”ති⁷ a

ආහ. තත්ථ යෙපි මෙති යෙ මං යාවිතුමාගච්ඡනති තෙසු ආග
 තෙසු සොභුමං කාම දෙතිති වාචං නිච්ඡාරෙන්නො මං යාවති
 යොපි මෙ මනසො පියො, එතෙනාති සච්චෙ මග්ගං සබ්බපි
 යාවතා පියා සච්චමෙවෙනං මයා වුත්තං, එතෙන මෙ සච්චවච
 තෙන එකං වකුටු උපපජ්ජථ උප්පජ්ජතුති. අථස්ස වචනසම
 නන්තරමෙව පඨමං වකුටු උදපාදි. තතො දුතියස්ස උප්පජ්ජන්දාය:-

“යං මං සො යාවිතු මාගා දෙති වකුටුනති මුඛමණො,
 තස්ස වකුටුති පාදසිං මුඛමණස්ස වණ්ඤිකො.
 තියො මං ආවිසි පිති සොමනස්සං ව ‘නප්පකං,
 එතෙන සච්ච වජ්ජෙන දුතියං මෙ උපපජ්ජථා”ති⁸ a

1. මු. උණ්භා.

2. සි. I. මරණංචෙව

3. II & V. භොතු.

4. ඵලෙනෙව-මුද්දිත

5. යෙමං-ජ්ඣකච්ඡකථා.

a. සිවිජාතක.

ආහ. තත්ථ සං මනති යො මං; සොති සො වක්ඛයාවගො
 බ්‍රාහ්මණො; ආහාති ආගතො; චතිබ්බතොති යාවතස්ස; මං ආපී
 සීති බ්‍රාහ්මණස්ස වක්ඛති දත්තං අනිකාලෙපි තථාරූපං වෙදනං
 අගණන්තො අගොසු දිනතං මෙ දුන්නති පච්චවෙනධනං මං භීයො
 අතීරෙකතරං පිති ආවිසී; සොමනස්සං ච 'භාසකානති අපරිමාණං
 සොමනස්සං උපපජ්ජි; එතොනාති සචෙ තද මම අනප්පකං පිති
 සොමනස්සං උපපනතං සච්චමෙවෙනං මයං වුත්තං, එතෙන මෙ
 සච්චවවනෙන දුතියමපි වක්ඛං උපපජ්ජතුති; තඛිබ්බසෙසෙව
 දුතියමපි වක්ඛං උදපාදී තාති පනස්ස වක්ඛති නෙව පාතතිකාති
 න දිබ්බාති, සක්කමුහමණස්ස හි දිනතං වක්ඛං පුත පාතතිකං
 කාතුං න සක්කා, උපගතවක්ඛුතො ව දිබ්බවක්ඛු නාම නුපපජ්ජති,
 වුත්තනසෙන පනස්ස ආදිමජ්ඣපරියොසානෙසු අපිපරිතං
 අත්තනො දුනපිති උදගරණවසෙන¹ තිබ්බත්තාති සච්චපාරමිතා
 වක්ඛතිති වුත්තාති. තෙන වුත්තං:

“දදමානස්ස දෙනතස්ස දිනතදුනස්ස මෙ සතො,
 විත්තස්ස අඤ්ඤාපං නත්ති බොධියායෙව කාරණං”ති.

තත්ථ දදමානස්සා²ති වක්ඛති දුතුං වෙජ්ජන උප්පාටෙනතස්ස;
 දෙනතස්සා³ති උප්පාටිතාති තාති සක්කමුහමණස්ස හතෙඨ
 ඵපෙනතස්ස; දිග්භදුගායා⁴ති වක්ඛං⁵ දිනතවතො; විත්තස්ස අඤ්ඤ
 ථා⁶ති දුනජ්ඣාසයස්ස අඤ්ඤාපංභාවො; බොධියායෙව කාරණා⁷ති
 තඤ්ච සබ්බඤ්ඤානඤ්ඤාණස්සෙව හෙතුති අනෙථ; සබ්බඤ්ඤාන
 ඤ්ඤාණස්ස සුදුල්ලභතාය එවං සුදුක්කරං මයං කතනති න වක්ඛනං
 න අත්තභාවස්සපි අපරිපතායාති දස්සෙනො න මම දෙස්සා⁸ති
 ඔසානභාපමාහ.

තත්ථ අත්තා න මෙ න දෙසසිණො⁹ති පඨමො තකාරෙ
 තිපාතමතො, අත්තා න මෙ කුජ්ඣිතබ්බො න අපටියොති අනෙථ
 “අත්තානං මෙ න දෙසසි”නතිපි පාඨො. තස්සනෙථා: මෙ අත්තානං
 අහං න දෙසසිං න කුජ්ඣිග්ගං න කුජ්ඣිතුං අරහාමි න සො
 මයං කුජ්ඣිතබ්බොති. “අත්තාපි මෙ න දෙසසි”නතිපි පඨනති.
 අදසඝනති අදසිං අහං; “අද අහ”නතිපි¹⁰ පාඨො. තද පත බොධි
 සත්තස්ස සච්චකිරියාය වක්ඛුසු උප්පෙනාසු සක්කානුභාවෙන
 සබ්බා රුජ්ජරහා සනතිපතිතාව අගොසී. අථස්ස සකෙකා මහා
 ජන්මජෙඤ්ඤා ආකාසෙ ධත්තා:-

“ධම්මෙත භාසිතා භාපා සිව්නං රට්ඨවසිඤ්ඤා,
 එතාති තව නෙත්තාති දිබ්බාති පටිදිස්සරෙ.”¹¹

තිරෙකුඤ්ඤා තිරෙසෙලං සමතිග්ගස්ස පබ්බතං,
 සමන්තා යොජනස්සං දස්සනං අනුභොගානු තෙ”ති a

1. II & IV. දුනපිතිඋදගරණපිඨපරණවසෙන. 3. අදමහං-මුදදිත.

2. III & IV. වක්ඛදුන.

4. පටිදිස්සරෙ-ජාතකඝනපා, a. සිමිජාතක.

ඉමාහි ශාථාහි ප්‍රියං කතා දෙවලොකමෙව ගතො. ඛොධි සතොති මහාජනපරිව්‍රතො මහනෙතන සකකාරෙන නගරං පවිසිත්වා රාජගෙහවාසෙ සුසඤ්ඤෙ මහාමහාසෙ සමුසසිත සෙතව්වතො රාජපලලෙහි නිසින්නො වනක්‍රපටිලාභෙන කුට්ඨ හට්ඨපමුදිතානං¹ දට්ඨං ආගතානං නාගරානං ජනපදානං රාජ පරිසාරෙ ව ධම්මං දෙසෙන්නො:-

“කො නිධ විතතං න දදෙය්‍ය යාවිතො

අපි විසිට්ඨං සුපියම්පි අත්තනො,

තදිඛස්² සබ්බෙ සිවයො සමාගතා

දිබ්බාති තෙතතාති මමර්ජ පසස්ථ.

තිරෙකුඛිං තිරෙසෙලං සමතිග්ගස්ස පබ්බතං,

සමන්තා යොජ්ඣසතං දස්සනං අනුභොගාති මෙ.

න වාගමනතා පරමන්දි කිසුචි මම්බානං ඉධ ජිවිතො,

දත්තා මානුසං වකක්‍රං ලභං මෙ වකක්‍ර අමානුසං.

ඵතම්පි දිස්වා සිවයො දෙථ දුතාති භුඤ්ජථ,

දත්තා ව භුත්වා ව යථානුභාවං අනිඤ්ඤා සග්ගමුපෙථ ථාන”නති.

ඉමා ශාථා අභාසි. තත්ථ ධම්මෙන භාසිත්වා මහාරජ! ඉමා තෙ ශාථා ධම්මෙන සභාවෙනෙව භාසිතා; දිබ්බාතිති දිබ්බානුභාව සුත්තාති; පටිදිස්සරෙති පටිදිස්සනති; තිරෙකුඛධනති පරකුඛිං; තිරෙසෙලනති පරසෙලං; සමතිග්ගස්සාති අතික්කමිත්වා; සමන්තා දස්සනං යොජ්ඣසතං රූපදස්සනං අනුභොගානු සාධෙනතු. කො නි ඛොති කො නු ඉධ; අපි විසිට්ඨනති උත්තමම්පි සමානං; වාගමනතාති වාගපමාණතො “අඤ්ඤං පරං නාම නත්ති; ඉධ ජිවිතොති ඉමස්මිං ජිවලොකෙ; “ඉධ ජිවිත”නතිපි පඨනති. ඉමස්මිං ලොකෙ ජිව මානනති අත්තො; අමානුසනති දිබ්බවකක්‍රං මයා ලභං; ඉමිතා කාරණෙන වෙදිතබ්බමෙන වාගතො උත්තමං³ නාම නත්ති’ති. ඵතම්පි දිස්වාති ඵතං මයා ලභං දිබ්බවකක්‍රං දිස්වාපි; ඉති ඉමාහි වතුති ශාථාහි න කෙවලං තස්මිංයෙව ඛණේ, අථඛො අනුදා මාසම්පි උපොසථෙ මහාජනං සනතිපාතෙත්වා ධම්මං දෙසෙසි. තං සුත්වා මහාජනො දුතාදිති පුඤ්ඤති භාසා දෙවලොක පරායණො අභොසි.

තද වෙරේථ ආනන්දන්තෙරෙ අභොසි, සකෙකා අනුරුද්ධන්තෙරෙ, සෙසා පරිසා බුද්ධපරිසා, සිවිරුජ ලොකනාපො.

තස්ස ඉධාපි වුත්තනයෙනෙව යථාරතං පාරමිසො නිදායෙර තබ්බො. තථා දිවසෙ දිවසෙ යථා අදිනතපුබ්බං බාහිරදෙය්‍යධම්මවත්තු න ගොති, එවං අපරිමිතං මහාදුතං පවතෙතනත්තස්ස තෙන අපරි

1. පමුදිතො තං-මුදිත.

2. III & IV. දදෙථ.

3. අඤ්ඤං පරං-මුදිත.

a. සිවිජාතක.

කුට්ඨිකය කථාං හු චො අහං අජ්ඣාතතිකචන්ද්‍රිකං¹ දුතං දදෙය්‍යං, කදු හුචො කොචි මං ආගතත්වා අජ්ඣාතතිකං දෙය්‍යධම්මං යාචෙය්‍ය, අහං හි සචෙ කොචි යාචකො මෙ හදයමංසස්ස, නාමං ගණ්ණකය්‍ය, කතයෙන නං නිගරිත්වා පසන්නඋදකතො සනාමං පට්‍රමං උග්ගිරනෙත්වා විය ලොභිතබිඤ්ඤං පග්ගරන්තං හදයං නිගරිත්වා දස්සාමි. සචෙ සරිරමංසස්ස නාමං ගණ්ණකය්‍ය අවලොඛනෙන තාලගුලපචලං උප්පාචෙතෙත්වා විය සරිරමංසං උප්පාචෙත්වා දස්සාමි, සචෙ ලොභිතස්ස නාමං ගණ්ණකය්‍ය අසිනා විජ්ඣත්වා යත්තමුචො වා පතීත්වා උපතීතං භාරතං පුරොත්වා ලොභිතං දස්සාමි. සචෙ පත කොචි ගෙගෙ මෙ කම්මං තප්පවත්තති තත්ථ මෙ දුසකම්මං තරෙහිති වදෙය්‍ය, රුජ්වෙසං අපනෙත්වා තස්ස අත්තානං සාචෙත්වා දුසකම්මං කරිස්සාමි. සචෙ වා පත කොචි අකඛිතං නාමං ගණ්ණකය්‍ය, තාලමිඤ්ඤං නිගරනෙත්වා විය අකඛිති උප්පාචෙත්වා තස්ස දස්සාමිති එවං අනඤ්ඤසාධාරණවසි භාවපත්තානං මහාචොධිසත්තානං යෙව ආචෙතිකා උලාරතරු පරිවිතකකුප්පතති, වකුට්ඨයවකං ලභීත්වා අම්බවපාරිසස්සාදිති නිවාරියමානස්සාපි තෙසං වචනං අනාදිසිත්වා අත්තනො පරි විතකකානුරූපං පටිපත්තියා ව පරම්පිතිපටිසංවෙදනා, තස්සා පිතිමතතාය අවිතථභාවං නිස්සංස සකකස්ස පුරතො සම්බන්ධියා කරණං, තෙන ව අත්තනො වකුට්ඨනං පටිපාකාතිකභාචො, තෙසඤ්ච දිබ්බානුභාවතාති එවමාදයො මහාසත්තස්ස ගුණානුභාවා චෙදිතබ්බාති.

සිටිරාජචරියං අට්ඨමං.

තවමෙ-සා මෙ අගොසි ජනිකාති එත්ථ මෙති වෙස්සන්තර භූතං අත්තානං සකාය සත්ථා වදති; තෙනෙවාහ පුසති* නාම බතතීයාති තදු හිස්ස මාතා පුසතිති එවංනාමා බතතීයාති අගොසි; සා අත්තීයාසු ජනිසුති සා තතො අනන්තරනිතජ්ඣියං; එකත්ථෙ හි එතං බහුවචනං, සංගහස්ස මහෙසිසා² අගොසිති සම්බන්ධො. අථවා යා මෙ අගොසි ජනිකා ඉම්මම්මං වරිමත්තභාවො³ සා අත්තීයාසු ජනිසු පුසති නාම තත්ථ අත්තීයා ජනියා බතතීයා, තත්‍රාහං⁴ තස්සා කුට්ඨමති වෙස්සන්තරෙ හුත්වා නිබ්බතති. තතො අනන්තරනිතාය සකකස්ස මහෙසිසි අගොසිති. තත්‍රායං ආනු පුබ්බිකථා:-

ඉතො හි එකනවුතෙ කප්පෙ විපස්සි නාම සත්ථා ලොකෙ උද්පාදි. තස්මිං බහුමනිතගරං උපතීස්සාය ඛෙමෙ මිහදයෙ විගරනෙන බහුමා රුජ් කෙනචි රඤ්ඤ පෙසිතං මහගසං.

1. මු. අජ්ඣාතතිකං.

3. II, III & IV. පුරිමත්තභාවො.

2. II, III & IV. මහෙසි සියං.

4. ම. බතතීයනීයා යථාහං.

* පුසති-වරිභාවික.

වැනිකරු. අතතනො ජෙට්ඨධිතාය අදයි. සා තෙන සුමුමං වැනිකරු වුණේ. කාරෙත්වා සමුග්ගං පුරෙත්වා විහාරං ගන්ත්වා සත්ථු සුවණ්ණ වණ්ණං සරීරං පුරෙත්වා සෙසවුණ්ණාති ගතිකුටියං විකිරිත්වා ගතෙත! අනාගතෙ කුමාදිසස්ස බුද්ධස්ස මාතා ගවෙය්‍යන්ති පත්තං අකාසි. සා තතො වුතා තස්ස වැනිකරුපුත්තය එලෙක රත්තවැනිකරු පරිපෙළාසිතෙන විග්ග සරීරෙන දෙවෙසු ව මත්‍රස්සෙසු ව සංසරන්ති තාවතිංසගවතෙ සක්කස්ස දෙවරඤ්ඤා අග්ග මහෙසි හුත්වා නිබ්බන්ති, අථස්සා ආයුපරියොසානෙ පුබ්බ නිම්බෙතසු උපපන්නසු සකෙකා දෙවරුන් තස්සා පරිනික්ඛායුතං ඤාත්වා තස්සා අනුකම්පාය ගදෙද! ථූසති! දස තෙ වරෙ දමම් තෙ ගණගස්සති ආග. තෙන වුතනං:-

“තස්සා ආයුක්ඛියං ඤාත්වා දෙවිනෙදු එතදමුචි,
දදුම් තෙ දසවරෙ වර¹ ගදෙද! යදිච්ඡි”ති.

තත්ථ වග්ගති වරග්ග වරං ගණග; ගදෙද! ථූසති! යං ඉච්ඡසි යං තව පියං තා² දසති කොට්ඨාසෙති වරං, තං ගණගාතිති වදති. පුබ්බදමුචිති පුත ඉදං සා අතතනො වචනධම්මතං අරුතන්ති කිහිනු මෙ අපග්ගන්ති ආදිතං අභාසි. සා හි පමත්තා හුත්වා අතතනො ආයුක්ඛියං අරුතන්ති අයං ‘වරං ගණගා’ති වදන්තො කත්ථි මම උපපජ්ජනං ඉච්ඡතිති ඤාත්වා එවමාග. තත්ථ අපග්ගන්ති අපරාධො අපි; කිහිනු දෙස්සා අභං නාමාති කිං කාරණං අගං තව දෙස්සා කුප්පිතබ්බො අපපියා ජතා; රමමා වාචෙසි මං ධානාති රමණීයා ඉමස්සා ධානා වාචෙසි; වානනාව ඛරණ්ණිකාති යෙන බලවා මාඵතො විග්ග රුක්ඛිං උමුලෙතො³ ඉමමා දෙවලොකා වාචෙතු කාමොසි කිහිනු කාරණන්ති තං පුච්ඡති; නාසිදන්ති තස්සා ඉදං; න වෙච ගො සතං පාපන්ති න වෙච තයා කිඤ්චි පාපං කතං යෙන තෙ අපරාධො සියා; න ච මෙ භංසි අප්පියාති මම තං න වාපි අපපියා යෙන දෙස්සා නාම මම අපපියාති අධිප්පායො. ඉදුති යෙන අධිප්පායෙන වරෙ දතුකාමො තං දස්සෙන්නො:-

“එතතකං යෙව තෙ ආයුං වචනකාලො ගවිස්සති”ති
වත්ථා වරෙ ගණගාපෙන්නො:-

“පටිග්ගණග මයා දින්නෙ වරෙ දස වරුතතමෙ”ති

ආග.

තත්ථ වරුතතමෙති වරෙසු උතතමෙ අග්ගවරෙ. දිහග වග්ගති වරෙ දස්සාමිති පටිඤ්ඤා දුතවසෙන දිහතවරා; කුච්ඡිගච්ඡාති ඉච්ඡිතලාභපරිකොසෙන කුට්ඨා වෙච තස්ස ව සිබාපතති දස්ස නෙන භාසවසෙන ගට්ඨා ව; පමොදිනාති බලවපාමොජේජන

1. වරං. වරියාපිටක.

2. මු. කං I & IV. තපෙසං.

3. II & III. උපපිලෙතො.

පමෝදිතා; මමිං අබ්භතතරං කඛොති තෙසු වරෙසු මං අබ්භතතරං කත්වා; දසවරෙ චජිති¹ සා අත්තනො ඛිණායුක්ඛාචං සද්ධා සංකෙතන වරදානන්තං කතොකාසා සකලජච්චුදිපතලං ඔලොකෙනති අත්තනො අනුච්ඡිතං සිවිරිඤ්ඤාතිවෙසනං දිස්වා තත්ත තස්ස අග්ගමහෙසිභාවො නිල තෙත්තතා නිලහමුක්ඛතා පුසතීති නාමං ගුණවිසේසසුත්තපුත්තපටිලාභො අනුත්තතකුච්ඡිභාවො අලම්බන්තතා අපලිතභාවො සුමුමච්ඡිතා වජ්ඣ² ජනානං මොචනසම්පන්නාති ඉමෙ දස වරෙ ගණති, ඉති සා වරෙ ගහෙත්වා තතො චුතා මද්දරඤ්ඤා අග්ගමහෙසියා කුච්ඡිමති නිබ්බන්ති. ජර්මානා ව සා චන්දනවුණ්ණපරිපෙඨාසිතෙන විය සරිරෙන ජාතා. තෙනාසා නාමගුණදිවසෙ පුසතීත්තෙව නාමං කරිංසු. සා මහනෙත්ත පරිවාරෙන වඩිතිත්වා සොළසවස්සකාලෙ උත්තමරූපධරා අගොසි. අථ නං ජෙතුත්තරතගරෙ සිවිමහාරජපුත්තස්ස සඤ්ඤාමාරාසාන්තරාභානෙත්වා සෙතච්ඡන්තං උසාපෙත්වා තං සොළසන්තං ඉප්පි සහස්සානං ජෙට්ඨකං කත්වා අග්ගමහෙසිට්ඨානෙ යපෙසි. තෙන චුත්තං:-

“තතො චුතා සා පුසතී බන්ධියෙ උපපජ්ජථ,
ජෙතුත්තරමති නගරෙ සඤ්ඤයෙන සමාගමී”ති.

සා සඤ්ඤයරඤ්ඤා පියා අගොසි මනාපා. අථ සතොසා ආවජ්ජෙනතො මයා පුසතියා දිත්තවරෙසු නව වර සම්මානි දිස්වා පුත්තවරෙ න සම්මොදා හමපි‘සාසා සම්මොදොපසාසාමිති’ විනෙත්වා බොධිසත්තං තදා තාවතිංසදෙවලොකෙ ඛිණායුක්ඛං දිස්වා තස්ස අනාතිංසං ගන්ත්වා මාරිස! තයා මනුස්සලොකෙ සිවිසඤ්ඤයරඤ්ඤා අග්ගමහෙසියා කුච්ඡිමති පටිසන්ති. ගණතිතුං වට්ටනිති තස්ස වෙච අඤ්ඤාසඤ්ච වචනබමොනං සට්ඨිසහස්සානං දෙවපුත්තානං පටිඤ්ඤා ගහෙත්වා සකට්ඨානමෙව ගතො, මහාසතොසාපි තතො චිතිත්වා තඤ්ඤපපත්තො, සෙසා දෙවපුත්තාපි සට්ඨිසහස්සානං අමච්චානං ගහෙසු නිබ්බන්තිංසු. මහාසතො කුච්ඡිගතෙ පුසතී දෙවී වතුසු නගරවාරෙසු නගරමජ්ඣෙති නිවෙසනවාරෙති ඡ දානසාලායො කාරපෙත්වා දෙවසිතං ඡ සත සහස්සාති විස්සජ්ජත්වා දානං දාතුං දෙගුහිති අගොසි. රාජ තස්සා දෙගුහං සුත්වා තෙමිත්තතෙ බ්‍රාහ්මණෙ පනෙකාසාපෙත්වා පුච්ඡති: “මහාරජ! දෙවියා කුච්ඡිමති දානාභිරතො උලාරෙ සතොසා උපානොසා දුන්නෙති තිත්තිං න පාපුණියාති”ති සුත්වා කුට්ඨමානසො චුත්තපසකාරං දානං පට්ඨපෙසි. සමණබ්‍රහ්මණ ජිණ්ණාතුර කපණදානිකවණ්ණිකක යාවතෙ සන්තපෙසි, බොධිසත්තස්ස පටිසන්තිගුණතො පට්ඨාය රඤ්ඤා ආයස්ස පමාණං නාගොසි, තස්ස පුඤ්ඤානුභාවෙන සකල ජම්බුදීපෙ රජතො පණ්ණාකාරං පතිණන්ති. තෙන චුත්තං:-

“යද ‘හං චූසතියා කුවරිං ඔක්කනෙනා පියමාතුයා,
මම තෙජෙන මෙ මාතා තද දුනරතා අහු.

අබනෙ ආතුරෙ ජිණ්ණෙ යාවනෙ අද්ධිනෙ ජනෙ,
සමණවුගමණෙ බිණ්ණ දෙති දුනං අකිඤ්චනෙ”ති.

තත්ථ මම නොපජ්ඣාති මම දුනජ්ඣාසයානුභාවෙන; බිණ්ණති
භොගාදිනී¹ පරිකතීණෙ පාරිජ්ඣඤ්ඤාපාතෙන; අකිඤ්චනෙති
අපරිග්ගහෙන; සබ්බත්ථ විසයෙ භූමිමං. අබිකාදයො හි දුනබවමස්ස
පචතතියා විසයො.

දෙවි මහනෙත්ත පරිභ්ජරෙන ගබ්භං ධාරෙනති දසමාසෙ පරි
පුණ්ණෙ නගරං දඬුකාමා හුත්වා රඤ්ඤා ආරොවෙසි. රාජ
දෙවනගරං විය නගරං අලංකාරාපෙත්වා දෙවිං රථවරං
ආරොපෙත්වා නගරං පදකක්ඛණං කාරෙසි, තස්සා වෙස්සවිටියා
මජ්ඣිපපත්තකාලෙ කම්මජවාතා වලිංසු² අමච්චා රඤ්ඤා ආරො
වෙසුං. සො වෙස්සවිටියං යෙවස්සා සුභිසරං කාරෙත්වා ආරක්ඛං
ගණ්ඨාපෙසි. සා තත්ථ පුතතං විජායි. තෙනාහ:-

“දසමාසෙ ධාරයිත්වාන කරොතෙන පුරපදකක්ඛණං,
වෙස්සානං විටියා මජ්ඣෙකි ජනෙසි චූසතී මමං.

න මග්ගං මතතිකං නාමං නපි පෙතතිකසමභවං,
ජාතෙත්ථ³ ‘වෙස්සවිටියං තස්මා වෙස්සනනරො අහු”ති.

තත්ථ කණ්ණෙහෙ පුරපදකක්ඛණෙනි දෙවිං ගහෙත්වා සංජය
මහාරාජෙ නගරං පදකක්ඛණං කුරුමානෙ; වෙස්සානනනි වාණිජා
නං; න මතතිකං නාමනති න මාතු ආගතං මාතාමයාදිනං
නාමං; පෙතතික සමභවනති පිතු ඉදන්ති=පෙතතිකා, සමභවති
එතසමාති=සමභවො, තං⁴ පෙතතිකං සමභවො එතස්සාති=පෙතති
කසමභවං; නාමං. මාතාපිතුසමභවනිවසෙන න කතනති දසෙයති.
ජ්ඣෙතත්ථාති ජතො එත්ථ; “ජාතොමති”තිපි පාඨො. නාමො
වෙස්සනනරො අනුති යග්ගා තද වෙස්සවිසිඛායං ජාතො තසමා
වෙස්සනනරො නාම අහොසි; වෙස්සනනරොති නාමං අකංසුති
අනෙත්ථ. මහාසතෙතා මාතුකුවරිතො නිකඛනෙතා විසුඤ්ඤා හුත්වා
අකතිති උමමිලෙත්ථා නිකමි. නිකඛනනමතෙන එව මාතුහත්ථං
පසාරෙත්වා අමමි! දුනං දස්සාමි අත්ථි කිඤ්චති අහං අථස්ස මාතා
තාත! යථාජ්ඣාසයං දුනං දෙතිති හත්ථසමීපෙ සහස්සත්ථවිකං
ථපෙසි. බොධිපතෙතා හි උමමග්ගජාතකෙ ඉමසමිං ජාතකෙ
පච්ඡිමතභාවෙති තිසු ථානෙසු ජතමතෙතාව කපෙසි. රාජා
මහාසතෙතස්ස අතිදිඝාදිදෙසවජ්ජනා මධුරබිරා වතුසට්ඨිධාතියො
උපට්ඨාපෙසි. තෙන සද්ධිං ජාතානං සට්ඨියා දුරකසහස්සානමපි

1. බු. භොගාදිනී.

3. ජාතොමෙති-වරියාපිවත.

2. II, පභරි-සු.

4. කා. මුද්දිත.

ධාතියෝ දූපෙසි. සො සංඛිදුරකසහසොග්ගි සද්ධිං. මහනෙතන පරිවාරෙන වඩ්ඪති. තස්ස රාජා සතසහසොග්ගනකං කුමාර පිළකිනං කාරාපෙත්ථා අදුසි, සො චතුපස්සවවසයිකකාලෙ තං ඔවුඤ්චිත්ථා ධාතීනං දත්වා පුත තාගි දීයමානං න ගණ්හාති. තං සුත්ථා රාජා මම පුත්තෙතන දින්නං සුදින්නනති වත්ථා අපරමපි කාරෙසි. තමපි දෙති. දුරකකාලෙයෙව ධාතීනං නව වාරෙ පිළකිනං අදුසි. අට්ඨවසයිකකාලෙ පන සංනපිට්ඨ නිසින්නො වින්නෙසි: අහං බාහිරකදුතං දෙමි. න තං මං පරිත්තොසෙති. අජ්ඣතතික දුතං දුකුකාමොමි. සචෙ ගි මං කොචි හදයං යාවෙය්‍ය, හදයං නිහ රිත්ථා දදෙය්‍යං. සචෙ අකඛිති යාවෙය්‍ය, අකඛිති උප්පාටෙත්ථා දදෙය්‍යං. සචෙ සකලසරීරෙ මංසං රුහිරමපි වා යාවෙය්‍ය, සකල සරීරත්තො මංසං ජිද්දිත්ථා රුහිරමපි අසිනා විජ්ඣිත්ථා දදෙය්‍යං. අථාපි කොචි දුසො මෙ ගොගිති මං වදෙය්‍ය, අනතානං තස්ස යාවෙත්ථා දදෙය්‍යනති. තස්සෙවං සභාවං සරසං වින්නෙතනාස්ස චතුකුත්තාසික විශෝජන සතසහසොබහලා අයං මහාපඨවී උදක පරියන්තං කත්වා කමපි. සිනෙරුපබ්බතරාජා ඔනමිත්ථා ජෙතුතතර නගරාගිවුත්ථො අට්ඨාසි. තෙන වුත්තං :-

“යදු ‘හං දුරකො හොමි ජාතියා අට්ඨවසයිකො,
තදු තිසර්ප පාසාදෙ දුතං දුකුං විචින්නසිං.
හදයං දදෙය්‍යං චකුට්ඨං මංසමපි රුහිරමපි ව,
දදෙය්‍යං කායං සාවෙත්ථා යදි කොචි යාවෙය්‍ය මමං.
සභාවං වින්නෙතනාස්ස අකමපි තමසණ්ඨිතං,
අකමපි තත්ථ පඨවී සිනෙරු වන වටංසකා”ති.

තත්ථ ආවෙඨොති අජ්ජ පට්ඨාය අහං ඉමස්ස දුසොති දුස භාවං සාවෙත්ථා; යදි කොචි ආවෙසෙ මමනති කොචි මං යදි යාවෙය්‍ය; සභාවං වින්නෙතනාස්සාති අවිපරිතං අග්ගනො යථා භූතං සභාවං අකිත්තිමං¹ යථාජ්ඣාසයං වින්නෙතනාස්ස; මම මසි වින්නෙතනනති අත්ථො. අකමපි නනති කමපි තරගිතං; අසණ්ඨිතනති සඤ්ඤාවරගිතං; යෙන ගි ලොභාදිනා අබොධිසත්තානං චකොදි දුතෙ විත්තුත්තාසසංඛාතං කමපිතං සඤ්ඤාවසංඛාතං සණ්ඨිතං ච සියා තෙන විනාති අත්ථො. අකමපිති අවලී සිනෙරු වන වටංසකාති සිනෙරුමගි උට්ඨිතනදුතවනථාරුසකවන මිස්සකවන විත්තලතාවනාදිකප්පකතරුවනං සිනෙරුවනං. අථවා සිනෙරු ව ජමුදිපාදීඝු රමණීයවනඤ්ච සිනෙරුවනං, තං වනං වටංසකං එතිස්සාති සිනෙරුවනවටංසකා; එවඤ්ච පඨවිකමපනෙ² වත්තමානෙ මධුරභවගිරිදෙවො ගජ්ජනො³ බණ්ඨිකවස්සං වසයි, විජුල්ලතා නිවර්ජිංසු, මහාසමුද්දො උබ්බිජ්ජ⁴, සකෙකා දෙවරුජා

1. සි. I. II. අතිතභිමං.

2. වු. කමෙව.

3. සි. I. II. III. එතෙවජ්ජනො.

4. ජනකධර්මාංග, උබ්බතභි-සමුදු.

අපේචාවෙයි, මහාබ්‍රහ්මා සාමුකාරං අද්‍යයි, යාව බ්‍රහ්මලෝකා එක කෝලාහලං අහොයි. මහාසතො සොළසවිසයකාලෙයෙව සබ්බසිප්පානං නිප්පතති. පාපුණි. තස්ස පිතා රජං ද්‍යුකාමෝ මාතරා සද්ධිං මනෙන්තා මද්දරුජකුලනො මාතුලධිතරං මද්දං නාම ආනෙන්තා සොළසතතං ඉන්ද්‍රියවිසයානං ජෙට්ඨිකං අග්ග මහෙයිකං කන්තා මහාසතතං රජේ අභිසිඤ්ඤි. මහාසතො රජේ පතිට්ඨිතකාලනො පට්ඨාය දෙවයිකං ජ සතසහස්සාති විස්සජේන්තා මහාදුතං පවතෙනතො අනුධිමාසෙ දුතං ඔලොකෙනා උපසඬකමති. අපරහාගෙ මද්දදෙවි පුතතං විජායි තං කඤ්චනජාලෙන සමපට්ඨිමසු. තෙනස්ස ජලිකුමායෙකෙව නාමං කරිමසු. තස්ස පදසා ගමනකාලෙ සා ධිතරං විජායි. තං කණ්ඨාජිනෙන සමපට්ඨිමසු. තෙනස්ස කණ්ඨාජිනාකෙව නාමං කරිමසු. තෙන වුතතං:

“අනුධිමාසෙ¹ පණ්ණරසෙ පුණ්ණමාසෙ උපොසථෙ,
පට්ඨයං නාගමාරුග්ග දුතං ද්‍යුං උපාගමි”නති.

තත් අනුධිමාසෙති අනුඅභිසමාසෙති අන්තො; පුණ්ණ මාසෙති පුණ්ණමාසියං මාසපරිපූරියා ව්‍යුපරිපූරියා ව සමන්තාගතෙ පණ්ණරසෙ; දුතං ද්‍යුං උපාගමිනති සමබ්භො; තත්‍රායං යොජනා: පට්ඨයං නාගමාරුග්ග අනුධිමාසෙ අනුධිමාසෙ දුතං ද්‍යුං දුතසාලං උපාගමිං; එවං උපගච්ඡන්තො ව යද් එකසමිං පණ්ණ රසෙ පුණ්ණමාසි උපොසථෙ දුතං ද්‍යුං උපාගමිං, තද් කාලිඛන රට්ඨිවිසයා බ්‍රාහ්මණා උපගඤ්ජමනති අන්තො. පට්ඨයං නාගමනති පට්ඨයනාමකං මඛලගජ්ඣිං; බොධිසත්තස්ස හි ජාතදිවසෙ එකා ආකාසවාරිති කණ්ණරුකා අභිමඛලසමමතං සබ්බසෙතං ගජ්ඣි පොතකං ආනෙන්තා මඛලගජ්ඣිධානෙ යපෙතා පක්කාමි තස්ස මහාසතතං පට්ඨයං කන්තා ලභිතො පට්ඨයොකෙව නාමං කරිමසු, තං පට්ඨයනාමකං ඔපට්ඨතං ගජ්ඣිනාගං ආරුග්ග දුතං ද්‍යුං උපාගමිනති. තෙන වුතතං:

“කාලිඛනරට්ඨිවිසයා බ්‍රාහ්මණා උපගඤ්ජ මං,
ආයාමුං මං ගජ්ඣිනාගං ධිඤ්ඤං මඛල සමමතං.
අවුට්ඨිනො² ජනපදෙ දුබ්බිකෙබ්බා ජාතකො මහා,
දදති පවරං නාගං සබ්බසෙතං ගජ්ජනම”නති.

තත් කාලිඛනරට්ඨිවිසයාති ආදි ගාථා ගෙට්ඨා කුරුරුජ වරිතෙපි³ ආගතා එව, තස්මා තාසං අන්තො කථාමග්ගො ව තත් වුතතකයෙනෙව වෙදිතබ්බො. ඉධ පන මඛලගජ්ඣිනො සෙතතො සබ්බසෙතං ගජ්ජනමනති වුතතං. බොධිසතො ගජ්ජනිකිවර ගතො:-

“දදුම් න විකම්පාමි යං මං යාවනති බ්‍රාහ්මණො,
සන්තං න පතියුග්ගාමි දුනෙ මෙ රමනෙ මනො”¹ති.

අතතනො දුනාතීරතීං පච්චෙදෙනො:-

“න මෙ යාවක මනුප්පනෙත පටිකෙබ්බො අනුච්ඡවො,
මා මෙ භිජ්ජි සමාදානං දස්සාමි විපුලං ගජ”²නති.

පටිජානිත්වා හත්තිකකිකිතො ඔරුක්ක අනලභිකතට්ඨානං මලොක
නත්ථං අනුපරිසායිත්වා අනලභිකතට්ඨානං අදිස්වා කුසුම මිස්ස
ගන්ධොදකහරිතං සුවණ්ණභිබ්බාරං ගහෙත්වා “භොනො ඉතො
ඵලා”³ති අලංකත රජතදුමසදිසං හත්තිසොණ්ඩං තෙසං හත්ථේ
ඨපෙත්වා උදකං පාතෙත්වා අලංකතවාරණං අදසී. තෙන වුත්තං:-

“නාගං ගහෙත්වා සොණ්ඩාය භිංකාරෙ රත්තාමයෙ,
ජලං හත්ථේ ආකිරිත්වා බ්‍රාහ්මණානං අදං ගජ”⁴නති.

තත්ථ සන්තානති විජ්ජමානං දෙය්‍යධම්මං; නි පතියුග්ගාමිති න
පටිච්ඡාදෙමි; යො හි අතතනො සන්තතං මය්‍යමෙව භොතුති
විනොති¹ යාවිතො වා පටිකම්පති සො යාවකානං අභිමුඛෙ සීතං
අත්ථො පටිච්ඡාදෙති නාම, මහාසකෙතා පන අතතනො සීසං
ආදිං කත්වා අජ්ඣිකතිකදානං දාතුකාමොව කථං බාහිරං පටිකම්පති
තය්‍යො ආහ “සන්තං න පතියුග්ගාමි”²ති. තෙනෙවාහ: දුනෙ මෙ
රමනෙ මනොති. සෙසං හෙට්ඨා වුත්තත්ථමෙව.

තස්ස පන හත්තිනො චතුසු පාදෙසු අලභිකාරා චත්තාරි සත
සහස්සාති අශ්වතී, උභොසු පයෙසු අලභිකාරා චෙ සතසහස්සාති.
හෙට්ඨා උදරෙ කම්බලං සතසහස්සං, පිට්ඨියං මුත්තාජලං මණිජලං
කඤ්චනජාලනති තීණි ජාලාති තීණි සතසහස්සාති, උභො කණ්ණො
ලභිකාරා චෙ සතසහස්සාති, පිට්ඨියං අත්ථකම්බලං සතසහස්සං,
කුම්භාලභිකාරෙ සතසහස්සං, තයො චතංසකා තීණි සතසහස්සාති.
කණ්ණචූලාලභිකාරෙ සතසහස්සං, චිත්තං දන්තානං අලභිකාරෙ චෙ
සතසහස්සාති, සොණ්ඩාය සොවච්ඡිකාලභිකාරෙ සතසහස්සං, නඛගුට්ඨා
ලභිකාරෙ සතසහස්සං, ආරොහණතියෙති සතසහස්සං, භුඤ්ජන
කවාහං සතසහස්සං, ඨපෙත්වා අනග්ගහණ්ඩං ඉදං තාව ඵත්තතං
චතුච්ඡිසති සතසහස්සාති අග්ගති. ඡත්තපිණ්ඩයං පන මණිචූලා මණි
මුත්තාහාරෙ මණි අඛකුසො හත්තිනො කණ්ණේ චෙට්ඨනමුත්තාහාරා
කුලෙහ මණිති ඉමාති ඡ අනග්ගාති හත්ති අනග්ගො² ඵවාති හත්තිනා
සද්ධිං සත්ත අනග්ගාති, තාති සබ්බාති බ්‍රාහ්මණානං අදසී. තථා
හත්තිනො පරිවාරිකාති පඤ්ච කුලසතාති හත්ති මෙණ්ඩි හත්තිගොප
කෙති. සහ දුනො පනස්ස හෙට්ඨා වුත්තනගෙනෙව භුමිකම්පා
දයො අහෙසුං. තෙන වුත්තං:-

“පුතාපරං දදන්තස්ස සබ්බසේතං ගජ්ඣන්තං,
තද්ව පඨවි කම්පි සිනෙරුවන වටංසකා”ති.

ජාතකෙපි වුත්තං:-

“තද්ව යං හිංසනකං තද්ව ලොමහංසනං,
හත්තිනාගෙ පදින්නාවති මෙදිනී සම්පකම්පටා”ති. a

නිසං භාගස්ස දුනොනාති ඡති අනගෙහති සද්ධිං වතුච්ඡති
සතසහස්සග්ගතික අලභිකාරහණිසතිතස්ස තස්ස මඛලහත්තිස්ස
පරිව්වාගෙන; සිව්වයොති සිව්වරාජ කුමාරා වෙව සිව්වරාජ වාසිනො ව;
“සිව්වයො”ති ව දෙසනාසීයමෙතං. තත්ථ හි අමච්චා පාරිසර්ජා
බ්‍රාහ්මණගහපතිකා නෙගමජ්ඣපද නාගරා ව සකල රට්ඨවාසිනො ව
සඤ්ජයමහාරාජං පුඤ්ඤදේවිං මද්දිදෙව්ඤ්ඤා ධරෙත්වා සබ්බ ඵල
කුට්ඨාති දෙවතා වන්තනෙන බොධිසත්තස්ස කුට්ඨා; සමාගනාති
සනතිපතිතා; තෙ කිර බ්‍රාහ්මණා හත්තිං ලභිත්වා තං අභිරුතිත්වා
මහාවාරෙන පටිසිත්වා නගරමජ්ඣෙති පාසිංසු. මහාජනෙන ව අමො
බ්‍රාහ්මණා අවිහංකං හත්ති කුතො අභිරුලෙහාති වුත්තෙ වෙස්සන්තර
මහාරාජෙන නො හත්ති දිනෙතා, තෙ කුලෙහති හන්තිකාරාදිති
සවෙනො; අගමංසු, අථ අමච්චෙ ආදිං කත්වා මහාජනා රාජවාරෙ
සනතිපතිත්වා රඤ්ඤ නාම බ්‍රාහ්මණානං ධනං වා ධඤ්ඤා වා බෙත්තං
වා වළුං වා දුසිද්ධපරිවාරකං වා දුතබ්බං සියා, කථං හි නාමායං
වෙස්සන්තරමහාරාජා රුරුහං මඛල හත්තිං දස්සති, න ඉද්දති ඵලං
රජං විනාසෙනා දස්සාමාති උජ්ඣාසිත්වා සඤ්ජයස්ස මහාරාජස්ස
තමත්ථං ආරොවෙත්වා තෙන අනුත්තමානා අනුත්තමානා අගමංසු.
කෙවලං පන:-

“මා නං දණ්ඩන සන්තෙන න හි සො බන්ධනාරහො,
පබ්බාජෙති ව නං රට්ඨා වච්ඡෙති වසතු පබ්බතෙ”ති. a

වදිංසු. තෙන වුත්තං:-

“පබ්බාජෙසුං සකා රට්ඨා වච්ඡං ගව්ඡතු පබ්බත”නති

තත්ථ පබ්බාජෙසුනති රජතො බති වාසන්තං උසුක්කමකංසු;
රාජාපි මහා බො අයං පටිපකො¹ හන්ද මම පුතො; කතිපාහං
රජතො බති වසතුති විනොත්තා:-

“ඵසො වෙ සිව්විතං ඡන්දෙ ඡන්දං තප්පනුදම්සෙ,
ඉමං සො වසතු රත්තං කාමෙ ව පරිභුඤ්ඤතු.

තතො රත්තා ව්‍යවසානෙ සුරියස්සගමනං පති,
සමග්ගා සිව්වයො හුත්වා රට්ඨා පබ්බාජයන්තු ත”නති. a

වඩා පුත්තකයා සනාතක කතාරො පෙසෙසි ඉමිං පවතතිං මම් පුත්තකයා ආරොවෙතිති. සො තථා අකාසි. මහාසතෙතාපි තං සුත්වා-

“කියමිං මෙ සිවයො කුට්ඨා යො ත¹ පසාමි දුක්කවං,

තං මෙ කතෙත විශාචිකඛි කයවා පබ්බාජයනති ම”නති?a

කාරණං පුද්දි. තෙන-තුමහාකං හඤ්ඤනනාති වුතෙන සොමනස්සපපතො සුත්වා-

“හදයං වක්ඛමහං දජ්ජං කිංවෙම බාහිරකං ධනං,
තිරිඤ්ඤං වා සුවණ්ණං වා මුත්තං වෙචරියං මඤ්ඤි.

දක්ඛිණං වා මහං “බාහුං දිස්වා යාවකමාගතෙ,
දදෙය්‍යං ත විකමෙපය්‍යං දුතෙ මෙ රමතෙ මනො.

කාමං මං සිවයො සබ්බෙ පබ්බාජෙන්නතු හනන්නු වා,
තෙව දුතා විරමියං කාමං ජිහ්‍දන්නු සත්තධා”තිa

වඩා තාගර මෙ එකදිවසං දුතං දුතුං ඕකාසං දෙනතු, යෙව දුතං දුතා තතියදිවසෙ ගම්ඤ්ඤාමිති වඩා කතාරො තෙසං සනාතකං පෙසෙත්වා අහං යෙව සත්තසතකං නාම මහාදුතං දුස්සාමි, සත්ත හඤ්ඤතාති සත්ත අස්සසතාති සත්ත රථසතාති සත්ත ඉඤ්ඤි සතාති සත්ත දුසසතාති සත්ත දුසිසතාති සත්ත බෙත්තසතාති උපරියා දෙති, නාහපකාරඤ්ඤි අනන්තානාදිසබ්බං දුතබ්බසුත්තකං පට්ඨං පෙතිති සබ්බකම්මිකං. ආමච්චං ආණ්ණපෙත්වා එකකොව මද්දිදෙ විශා වසනට්ඨානං ගනත්වා-හදෙ මද්දි අනුගාමිකතිං නිදහාමති, සීලවනෙනසු දදෙය්‍යාසිති තච්චි දුතෙ නියොජෙත්වා තස්සා අනන්තො ගම්නකාරණං ආචිකිත්වා-අහං වතං වසනන්තං ගම්ඤ්ඤාමි, තුං ඉඤ්ච අනුක්කණ්ණිතා වසාහිති අහං සා නාහං මහාරජ තුමෙහි විනා එකදිවසච්චි වසිඤ්ඤාමිති අහං දුතියදිවසෙ සත්තසතකං මහාදුතං පවතෙසි. තස්ස සත්තසතකං දුතං දෙනතෙසෙව සායං අභොසි. අලඛිකතරපෙන මාතුපිතුතං වසනට්ඨානං ගනත්වා අහං යෙව ගම්ඤ්ඤාමිති තෙ ආපුච්ඡිත්වා අකාමකානං තෙසං අසුමුඛානං රෙදන්තානං යෙව වන්දිත්වා පදක්ඛිණං කත්වා තතො නික්ඛමිත්වා තං දිවසං අත්තනො නිවෙසනෙ වසිත්වා පුත්ත දිවසෙ ගම්ඤ්ඤාමිති පාසාදනො ඔතරි. මද්දිදෙවි සසු සසුරෙති නානා නයෙහි යාවිත්වා නිවතරියමානාපි තෙසච්චි වචනං අනාදිසිත්වා තෙ වන්දිත්වා පදක්ඛිණං කත්වා සෙසිඤ්ඤාමි ලොකෙත්වා වෙ පුතෙන ආදය වෙස්සන්තරයා පඨමතරං ගනත්වා රපෙ අට්ඨාසි. මහාපුරිසො රථං අභිරුහිත්වා රපෙ සිතො මහාරජනං ආපුච්ඡිත්වා අපමතතා දුතා දිති පුඤ්ඤති කරෙතාති ඔවාදමස්ස දත්වා නගරතො නික්ඛමි. බොධිසත්තස්ස මාතා පුතො මෙ දුතවිතකෙකා දුතං දෙනති ආහරණෙහි සද්ධිං සත්ත රත්තපුරාති සකවාති උගොසු පසෙසු

1. ආකකට්ඨකථා-ආහං. 2. ආකකට්ඨකථා-අදක්ඛිණං-වපහං, a වෙස්සන්තරජාතක,

පෙසෙයි. සොපි අත්තනො කායාරුලකමෙව ආභරණගණකං සම්පත්තයාවකානං අට්ඨාරස වාරෙ දන්තා සෙසං සබ්බමද්දසි. නගර නික්කමිත්තාව නිව්වනිත්තා ඔලොකෙනතුකාමො අහොසි. අට්ඨං පුඤ්ඤ නුභාවෙන රටපමාණෙ ණනෙ මහාපඨවි තිජ්ජන්තා පරිව්වනිත්තා රටං නගරතිමුඛං අකාසි. සො මාතාපිතුනං වසනට්ඨානං ඔලොකෙසි. තෙන කාරුඤ්ඤෙන පඨවිකම්පා අහොසි. *තෙන චුත්තං: තෙසං නිවමුගමානානන්ති ආදි. තත් නිවමුගමානානන්ති තෙසු සිව්වු නික්කසිසිනොසු පබ්බාජේනොසුති අන්තො; තෙසං වා නික්ක මන්තානං; මහාදුගං පමනෙනතුනති සත්තසත්තක මහාදුගං දුතුං; අසාවිසං නති යාවිං; ආසාවසිත්තාති සොසාපෙත්වා; පාණ්ණානෙ ජිනති යුගලමහානෙරිං; දදුමහන්ති දදුමි අහං; අපේඨාති අපේචං දුනෙ දිගමානෙ එතසමිං දුතගෙහ; තුමුලොති එකකොලා හලිභුතො; ගොරමොති හයාවහො; මහාසත්තං ධපෙත්වා අඤ්ඤසං සො හයං ජනෙති, තස්ස හයජනනාකාරං දස්සෙතුං දුනෙන මන්ති ආදි චුත්තං. ඉමං වෙස්සන්තරමහාරජං දුනෙන හෙතුකා සිව්වෙයා රට්ඨතො නිගරන්ති පබ්බාජේනති. තථාපි පුත එවරුපං දුතං දෙති අගන්ති. ඉදති තං දුතං දස්සෙතුං හත්ථිනති හාටමාහ. තත්ථ ගවන්ති ධෙත්තුං; වතුචාති. රටං දන්තාති වහන්ති=වාහිනො, අස්සා; වතුරෙ ආජඤ්ඤසිත්තවෙ රට්ඨෙවු වුහමණානං දන්තාති අන්තො; මහාසත්තො හි තථා නගරතො නික්කමනො සහජතෙ සට්ඨි සහස්සෙ අමවෙව ච සෙසජනඤ්ඤ අස්සපුණ්ණමුඛං අනුබ්බන්තං¹ නිවත්තෙත්වා රටං පාජේනො මද්දිං ආහ: සවෙ හද්දෙ පච්ජතො යාවකා ආගච්ජන්ති උපධාරෙය්‍යාසීති. සා ඔලොකෙන්නි නිසිදි, අට්ඨං සත්තසත්තකමහාදුගං ගමනකාලෙ කතදුතඤ්ඤ සම්පාපු ණ්තුං අසකෙකාන්තා වත්තාරෙ වුහමණා ආගන්තො වෙස්සන්තරෙ කුතින්ති පුච්ඡිත්වා දුතං දන්තා රටේන ගතොති චුත්තෙ අස්සෙ යාවස්සාමාති අනුබ්බන්සු. මද්දි තෙ ආගච්ජන්තෙ දිස්වා යාවකා දෙව්වාති ආරෙවෙසි. මහාසත්තො රටං ධපෙසි, තෙ ආගන්තො අස්සෙ යාවිංසු. මහාසත්තො අස්සෙ අද්දසි. තෙ තෙ ගහෙත්වා ගතා. අස්සෙසු පත දිනොසු රට්ඨුරං ආකාසෙ යෙව අට්ඨාසි. අථ වත්තාරෙ දෙව පුත්තාරෙතිත මිග වණ්ණනාගන්තො රට්ඨුරං සම්පට්ච්ඡිත්වා අගමංසු. මහාසත්තො තෙසං දෙවපුත්තහාවං ඤාත්වා :-

“ඉංස මද්දි නිසාමෙති විත්තරුපංව දිස්සාති,

මිග රෙහිතවණ්ණන් දක්ඛිණස්සාවහන්ති ම”න්ති

මද්දියා ආහ. තත්ථ විත්තරුපංවාති අච්ඡරියරුපං විග; දක්ඛිණස්සාති සුසිකතිත අස්සා විග මං වහන්ති. අථ නං එවං ගච්ජන්තං අපරෙ වුහමණො ආගන්තො රටං යාවි. මහාසත්තො පුත්තදුරං ඔතාරෙත්වා රටං අද්දසි. රටේ දිනෙන දෙවපුත්තො අත්තරධාසිංසු.

තතො පට්ඨාය පන සබ්බෙ පතතිකාව අනෙසුං. අපි මහාසත්තො මද්දි නිං කණ්ණාජිතං ගණ්ණාති අහං ජලිකුමාරං ගණ්ණාමිති උභොපි වෙ දුරතෙ අභිකතාදාය අඤ්ඤාමඤ්ඤාං පියසල්ලාපා පටි පථං. ආගච්ඡන්තෙ මනුසොං වඩ්ඤාපබ්බතස්ස මග්ගං පුච්ඡන්තා සය මෙව ඔතතෙසු ඵලරුකෙතිසු. ඵලාති දුරතානං දදන්තා අත්ථා මාති දෙවතාති මග්ගස්ස සංඛිපිතතතා තදගෙව වෙතිරට්ඨං සමා පුඤ්ඤං. තෙන වුත්තං: වතුමාතිං රථං දධාති ආදි. තත්ථ ධ්වං වාතුමමහාපථෙති අත්තනො ගමනමග්ගෙන පස්සතො ආගතෙන තෙන බ්‍රාහ්මණෙන ආගතමග්ගෙන ව විනිවිජ්ඣති; ගතට්ඨානතතා වතුකකසබ්බාතෙ වාතුමමහාපථෙ ධ්වං තස්ස බ්‍රාහ්මණස්ස රථං දධාති; ඵ්ඤාතිසොති අමච්ඡෙවකාදි සභායාභාවෙන එකකො; තෙනවාහ: අද්ධිසොති මද්දිදෙවිං නාදබ්බිති මද්දිදෙවිං ඉදං අභාසි; පදුමං විය පුඤ්ඤිතං විය කණ්ණාජිතං අග්ගභෙසි. අභිජානාති ජ්ඣිසමපන්නා; විසමසමනාති විසමං සමඤ්ඤා හුමිපපදෙසං; ඵ්ඤාති ආගච්ඡන්ති; අනුමග්ගෙ පටිපථෙති අනුපථෙ වා පටිපථෙ වාති වාසදායස්ස ලොපො දට්ඨබ්බො; කාරුණිකාති භාවනපුංසකතිද්දෙසො කාරුණිකතතනාති අත්ථො. දුක්ඛංගො පටිපථෙති ඉමෙ එවං සුමුමාලා පදසා ගච්ඡන්ති “දුරෙව ඉතො වඩ්ඤාපබ්බතො”ති තෙ තද අමෙහසු කාරුඤ්ඤාවසෙන අත්තනා දුක්ඛං පටිලභන්ති තථා අත්තනො උපපන්නා දුක්ඛං පටිවෙදෙනති වාති අත්ථො; පටිපථෙති මහාවතෙ; ඵලිකෙති ඵලවතෙ; උබ්බිද්ධාති උද්ධං උග්ගතා උච්චා උපගච්ඡන්ති; දුරතෙති යථා ඵලාති දුරතානං හත්ථිපග්ගකාති භොනති; එවං රුකකා සයමෙව සාධාති ඔතමිති; දුරතෙ උපෙනති; අච්ඡිකෙති අච්ඡරායොග්ගං අච්ඡරං පහරිතුං යුත්තං; අහුතපුබ්බං හුතනති=අබ්බතං; ලොමහසනසමත්තාය ලොමහංගනං; සාහු කාරුකති සාහුකාරං; අයමෙව වා පාඨො. ඉතිරතතභාවෙන සබ්බෙති අභිකති අවයවෙති සොහතිති සබ්බධ්මසොහනා; අච්ඡරං වනාති අච්ඡරියං වත; වෙස්සනතරස්ස තෙජෙනාති වෙස්සනතරස්ස පුඤ්ඤානු භාවෙන; සංඛිපිංසු පථං සංඛිපිති දෙවතා මහාසත්තස්ස පුඤ්ඤ තෙජෙන වොදිතා තං මග්ගං පරික්ඛයං පාපෙසුං අපපකං අකංසු. තවපන දුරතෙසු කාරුණිකාය කතං විශාති කතා වුත්තං. අනුකම්පාය දුරතෙති ජෙතුතතරතගරතොති සුවණ්ණගිරිතාලො නාම පබ්බතො පඤ්චයොජනාති, තතො කොතතිමාරු නාම තදී පඤ්චයොජනාති, තතො අඤ්ඤාතිරිනාම පබ්බතො පඤ්චයොජනාති තතො බ්‍රාහ්මණ භාමො නාම පචයොජනාති තතො මාතුලතගරං දසයොජනාති. ඉති තං රට්ඨං ජෙතුතතර තගරතො තිංසයොජනාති භොනති. දෙවතා බොධිසත්තස්ස පුඤ්ඤතෙජෙන වොදිතා මග්ගං පරික්ඛයං පාපෙසුං. තං සබ්බං එකාගෙනෙව අතිකකම්පු. තෙන වුත්තං: භික්ඛාගත

දිව්‍යෙ භෙව වෙතීර්ථිමුපාගමුනති. එවං මහාසතෙතා සායණ්ණස මයං වෙතීර්ථෙත් මාතුලනගරං පඤ්ඤා තස්ස නගරස්ස චාර සම්පෙ සාලාය නිසිදි. අන්තස්ස මද්දිදෙවි පාදෙසු රජං පුඤ්ඤිඤා පාදෙ සමබාහිඤා වෙස්සනතරස්ස ආගතභාවං ජනාපෙස්සාමිති සාලතො නිකම්ඤා තස්ස වකුප්පෙ සාලවායෙ අට්ඨාසි. නගරං පවිසනායො ව නිකම්ඤායො ව ඉන්ද්‍රියො තං දිස්වා පරිවා රෙසුං. මහාජනො තඤ්ඤ වෙස්සනතරඤ්ඤ පුතෙන වස්ස තථා ආගතෙ දිස්වා රුජ්ජනං ආවිකම්, සට්ඨිසභස්සා රාජනො රෙදන්තා පරිදෙවන්තා තස්ස සනතිතං ආගන්ත්වා මග්ගපරිස්සමං විනො දෙත්වා තථා ආගමනකාරණං පුට්ඨිසු. මහාසතෙතා ගන්දිතං ආදිං කත්වා සබ්බං කප්ථෙසි. තං සුත්වා තෙ අත්තනො රජේන් නිමන්තස්සි. මහාපුරිසො මයා තුමාකං රජං පටිග්ගතිත මෙව භොත්තු, රජ පන මං රට්ඨා පබ්බාපෙති. තස්මා වඩ්ඤපබ්බතමෙව ගම්ස්සාමිති වත්වා තෙති නානප්පකාරං තත්ථ වාසං යාවියමා නොපි තං අනලංකරිත්වා තෙති ගතිතාරකොවා තං රත්තිං සාලාය මෙව වසිත්වා පුත දිව්‍යෙ පාතොව නානග්ගරසභොජනං භුඤ්ජත්වා තෙති පරිවුතො නිකම්ඤා පණ්ණරසයොජනමග්ගං ගන්ත්වා වත වායෙ ඵෙත්වා තෙ නිවත්තෙත්වා පුරතො පණ්ණරසයොජන මග්ගං තෙති ආවිකම්ඤ නියාමෙතෙව අගමාසි. තෙන චුත්තං:-

“සට්ඨරජසභස්සාති තද වසන්ති මාතුලෙ,
සබ්බෙ පඤ්ඤලිකා හුත්වා රෙදමානා උපාගමුං.

තත්ථ වත්තෙත්වා සලාපං වෙතෙති වෙතපුත්තෙති,
තෙ තතො නිකම්ඤාත වඩ්ඤ මග්ගං පබ්බත”න්ති.

තත්ථ වත්තෙත්වා සලාපනති තත්ථ තෙති රුජ්ජි සමාගමෙති සද්ධිං පත්තිවෙවාදමානා කථං පවත්තෙත්වා; වෙතපුත්තෙති වෙතරජපුත්තෙති; ගෙ නතො නිකම්ඤාතාති තෙ රාජනො තතො වතවාරට්ඨානෙ නිවත්තෙත්වා; වඩ්ඤං අගමුං පබ්බතනති අමෙත වත්තාරෙ ජනා වඩ්ඤ පබ්බතං උද්දිස්ස අගමග්ගා, අථ මහාසතෙතා තෙති ආවිකම්ඤ මග්ගෙන ගව්ජනො ගන්තිමාදන පබ්බතං පඤ්ඤා තං දිව්සං තත්ථ වසිත්වා තතො උත්තරදිසාහි මුඛො වෙපුලපබ්බතපාදෙන ගන්ත්වා කෙතුමති තදීතීරෙ නිසි දිත්වා වතවරකෙත දිත්තං මධුමංසං බාදිත්වා තස්ස සුවණ්ණසුචි. දත්වා නභාත්වා පිචිත්වා පටිපසස්සඬා දරපො තදිං උත්තරිත්වා සාත්‍ර පබ්බත සිඛරෙ සිතස්ස නිග්‍රොධස්ස මුලෙ පොකං නිසිදිත්වා උට්ඨාය ගව්ජනො නාලික පබ්බතං පරිහරන්තො මුවලිඤ්ඤරං ගන්ත්වා සරතීරෙන පුබ්බුත්තරකණ්ණං පඤ්ඤා එකපදිකමග්ගතෙව වත සට්ඨං පටිසිත්වා තං අතිකම්ඤ ගිරිවිදුග්ගානං තදි පභවානං පුරතො වතුරස්සපොකබරණිං පාපුණි. තස්මිං බණ්ණ සතෙතො

ආවජ්ජන්තො-මහාසභෙනාං ගිමවනං පටිට්ඨො, වසනට්ඨානං ලඤ්ඤා වට්ටනීති විනේනත්වා විස්සාකමං පෙසෙසි: ගච්ඡ වහ්නපබ්බන්ත ඤාච්ඡමති රමණීයෙ ආනෙ අස්සමපදං මාපෙතිති. සො තත්ථ චෙ පණ්ණසාලා චෙ වහ්නමෙ චෙ ච රත්තිට්ඨානදිව්ඨානානි මාපෙත්වා තෙසු තෙසු ආනෙසු නානාපුප්ඵිවිත්තො රුක්ඛ පුප්ඵගච්ඡෙ කදලිවතාදීනි ව දස්සෙත්වා සබ්බෙ පබ්බජ්ජපරික්ඛාරෙ පට්ඨාදෙනාං යෙ තෙව් පබ්බජ්ඣුකාමා ගණ්හනතුති අක්ඛරාති ලිඛිත්වා අමනුස්සො ච හෙරවසද්දෙ මිගපක්ඛිනො ච පටික්ඛාමාපෙත්වා සකට්ඨානමෙව ගතො. මහාසභෙනා එකපදිකමගං දිස්වා පබ්බජ්ජානං වසනට්ඨානං ගමිස්සන්ති මද්දං ච පුත්තො ච තත්ථෙව ඤපෙත්වා අස්සමපදං පටිසිත්වා අක්ඛරාති ඕලොකෙත්වා සනෙක්ඛාන දිට්ඨොසමිති පණ්ණසාලවාරං විවරිත්වා පටිට්ඨො බග්ගඤ්ඤා ධනුඤ්ඤා අපනෙත්වා සාවකො ඔමුඤ්ඤිත්වා ඉසිවෙසං ගහෙත්වා කතතරදණ්ඩං ආදාය නික්ඛමිත්වා පච්චෙකබ්බුදාසදිස්සෙත උපසමෙන දාරකානං සන්තිකං අගමාසි. මද්දදෙව්පි මහාසභනං දිස්වා පාදෙසු පතිත්වා රොදිත්වා තෙනෙව සද්ධං අස්සමං පටිසිත්වා අනුත්තො පණ්ණසාලං ගතත්වා ඉසිවෙසං ගණ්හි. පච්ජා පුත්තෙපි තාපසකුමාරනෙ කරංසු. බොධිසභෙනා මද්දං වරං යාචි “මයං ඉතො පට්ඨාය පබ්බජ්ජා නාම, ඉත්ථි ච නාම බ්‍රහ්මවර්ගස්ස මලං, මාදුනි විකාලෙ මම සන්තිකං ආගච්ජා”ති. සා සාධුති සමපට්චිත්ත්වා මහාසභනමපි වරං යාචි “දෙව භූවෙහ පුත්තො ගහෙත්වා ඉධෙව හොථ, අහං එලාඵලං ආහරිස්සාමි”ති. සා තතො පට්ඨාය අරඤ්ඤතො එලාඵලානි ආහරිත්වා තයො ජනෙ පටිජග්හි. ඉති වතතාරො බතතියා පබ්බතඤ්චිත්තං සත්තමාස මතං වසිංසු. තෙන වුත්තං: ආමනනසීත්වා දෙවිජ්ජෙ, විස්සාකමං මහිඤ්ඤානති ආදි.

තත්ථ ආමනනසීත්වාති පනෙකාසාපෙත්වා; මහිඤ්ඤානති මහතියා දෙවිඤ්ඤා සමන්තාගතං; අස්සමං සුක්ඛානති අස්සමපදං සුක්ඛං කත්වා; රමිමං වෙස්සන්තරස්ස වසනානුච්ඡිතං පණ්ණසාලං; සුමාපසාති සුට්ඨි මාපය, “ආණාපෙසි”ති වචනසෙසො. සුමාපසිති සමවා මාපෙසි; අසුඤ්ඤාති යථා සො අස්සමො අසුඤ්ඤා හොති එවං තස්ස අසුඤ්ඤාභාවකරණෙන අසුඤ්ඤා හොමි; අසුඤ්ඤාති වා පාසො. මම වසනෙනෙව අසුඤ්ඤා අස්සමෙ දාරකො අනුරක්ඛන්තො වසාමි තත්ථ නිට්ඨාමි. බොධිසත්තස්ස මෙත්තානු භාවෙන සමත්තා නියොජනෙ සබ්බෙ තීරච්ජානාපි මෙත්තං පටි ලග්ගිසු. එවං තෙසු තත්ථ වසනෙතසු කාලිභගරට්ඨවාසී ජුජ්ජකො නාම බ්‍රාහ්මණො අමිත්තතාපතාය නාම හරිතාය “නාහං තෙ නිව්චං ධිඤ්ඤාකොට්ඨ උදකාහරණ යාගුහත්තපවතාදීනි කාතුං සනෙක්ඛාමි, පරිවාරකං මෙ දාසං වා දාසිං වා ආනෙති”ති වුත්තො ඤානොහං තෙ හොති දුග්ගතො දාසං වා දාසිං වා ලග්ගිස්සාමිති වත්වා තාය එස

වෙස්සනනරෙ රුජ වඩිකපබ්බතෙ වසති, තස්ස පුතෙන මග්ගං පරි
 වාරකෙ යාවිතො ආනෙහිති වුතෙන කිලෙසවසෙන තස්සා පටිබද්ධ
 විතතතාය තස්සා වචනං අතික්කමිත්තුං අසකෙකානෙනා පාඨෙය්‍යං
 පටිසාදපෙත්වා අනුක්කමෙන ජෙතුතතරනගරං පත්වා කුතිං
 වෙස්සනනරමහාරුජාති පුච්ඡි. මහාජනො ඉමෙසං යාවකාතං අති
 දුතෙන අමහාතං රුජ රට්ඨා පබ්බාජතො, එවං අමහාතං රාජාතං
 තාසෙත්වා පුතපි ඉමෙව ආගච්ඡතිති ලෙඩ්ඛදණ්ඩාදිගන්තො උපකෙකා
 සනෙනා බ්‍රාහ්මණං අනුබ්‍රාහ්මණං. සො දෙවතාවිග්ගතිතො හුත්වා තතො
 නික්කමිත්වා වඩිකපබ්බතගාමිමග්ගං අභිරුලෙහා අනුක්කමෙන
 වතවාරං පත්වා මහාවතං අජෙක්ඛාගහෙත්වා මග්ගමුලෙහා හුත්වා
 විවරනෙනා තෙති රුජ්ජි බොධිසත්තස්ස ආරක්ඛණ්ණාය ධර්මෙන
 වෙතපුතෙනන සමාගඤ්ඡි. තෙන “කතං හො බ්‍රාහ්මණ! ගච්ඡසි”ති
 පුට්ඨො වෙස්සනනරමහාරුජස්ස සන්තිකන්ති වුතෙන අද්ධා අගං
 බ්‍රාහ්මණො තස්ස පුතෙන වා දෙවිං වා යාවිත්තුං ගච්ඡතිති¹ විනෙතත්වා
 මා බො ත්වං බ්‍රාහ්මණ තත්ථ ගඤ්ඡි, සචෙ ගච්ඡසි එතෙව තෙ සිසං
 ඡිත්ථිත්වා මග්ගං සුතඛාතං සාසං කරිස්සාමිති තෙන සන්තප්තො
 මරණභයභීතො අගමස්ස පිතරු පෙසිතො දුතො තං ආනෙස්සා
 මිති ආගතොති මුසවාදං අභාසි. තං සුත්වා වෙතපුතෙනා හට්ඨ
 තුට්ඨො බ්‍රාහ්මණස්ස සකකාරසම්මානං කත්වා වඩිකපබ්බතගාමිමග්ගං
 ආවික්කි. සො තතො පරං ගච්ඡනෙනා අන්තරුමග්ගෙ අවටුතෙන
 නාම තාපසෙන සද්ධිං සමාගන්ත්වා තථපි මග්ගං පුච්ඡිත්වා තෙනාපි
 මග්ගෙ ආවික්කිතෙ තෙන ආවික්කිතසඤ්ඤාය මග්ගං ගච්ඡනෙනා
 අනුක්කමෙන බොධිසත්තස්ස අස්සමපදට්ඨානසම්පං ගන්ත්වා මද්දි
 දෙවියා එලාඵලත්ථං ගතකාලෙ බොධිසත්තං උපසංකමිත්වා උගො
 දරකෙ යාවි. තෙන වුතතං :-

“පවතෙ වසමානස්ස අද්ධිකො මං උපාගමි,

අයාවි පුතතකෙ මග්ගං ඡලිං කණ්ණාජ්නඤ්චුභො”ති.

එවං බ්‍රාහ්මණෙන දරකෙසු යාවිතෙසු මහාසත්තො විරස්සං
 වත මෙ යාවතො අබිගතො², අජාතං අනවසෙසතො දුතපාරමිං
 පරිපුරෙස්සාමිති අබිපජායෙන සොමනස්සජාතො පසාරිතගන්තො
 සහස්සත්ථිකං ධර්මෙනො විග්ගා බ්‍රාහ්මණස්ස විතතං පරිතොසෙනො
 සකලඤ්ච තං පබ්බතකුච්ඡි. උත්තාදෙතෙනා දදුමි තව මග්ගං
 පුතතකෙ, අපි ව මද්දිදෙවී පත පාතොව එලාඵලත්ථාය වතං ගන්ත්වා
 සායං ආගමස්සති, තාය ආගතාය තෙ පුතතකෙ දසෙස්සත්වා තිඤ්ච
 මුල එලාඵලං බාදිත්වා එකරතති. වසිත්වා විගතජරිස්සමො පාතොව
 ගමස්සසිති ආහ, බ්‍රාහ්මණො කාමං වෙස උලාරජ්ඣාසයතාය පුතත
 කෙ දදුමි, මාතා පත වච්ඡිග්ද්ධා ආගන්ත්වා දුතස්ස අන්තරායමපි
 කරෙය්‍ය, යනනුතාහං ඉමං නිපපිලෙත්වා දරකෙ ගහෙත්වා අජෙජව

ගවේශයන්හි විනෝදකාමී පුත්තා වෙතෙ මග්ගං දින්නා, කිංදුති මාතරං දසෙන්නා පෙසිතෙති? දුරතෙ ගහෙති; අපේක්ෂා ගමිස්සා මිති ආහ. සචෙ තිං බ්‍රාහ්මණ! රාජපුත්තං මාතරං දවස්සං න ඉච්ඡති ඉමෙ දුරතෙ ගහෙති; පේතුත්තරනගරං ගච්ඡි, තත්ථ සඤ්ඤායමහා රුජා දුරතෙ ගහෙති; මහනතං තෙධනං දස්සති. තෙන දසදසිද්ධො ගණ්ඨස්සයි. සුඛඤ්ඤා ජිවිස්සයි. අඤ්ඤාථා ඉමෙ සුබ්‍රමාලා රාජදුරතා කිං තෙ වෙය්‍යාවච්චං කරිස්සන්තිති ආහ. බ්‍රාහ්මණො එවම්පි මයා න සක්කා කාතුං රාජදණ්ඩනො භායාමි, මග්ගමෙව ගාමං නෙස්සා මිති ආහ. ඉමං තෙසං කථාසල්ලාපං සුත්වා දුරතා පිතා නො වො අපේක්ෂා බ්‍රාහ්මණස්ස දතුකාමොති පක්කමිත්වා පොකබරණිං ගන්ත්වා පදුමිතිගවේඡ නිලිසිංසු. බ්‍රාහ්මණො තෙ අදිස්වාච තිං දුරතෙ දදුමිති වත්වා තෙ අපක්කමාපෙසි. එසො තෙ සාධුභාවොති ආහ, අථ මහාසතෙතා සහසාව උච්ඡිතිත්වා දුරතෙ ගවේසනො පදු මිතිගවේඡ නිලිනෙ දිස්වා එථ තාතා මා මග්ගං දුනපාරමියං අත්ත රුගං අත්ත, මම දුනජක්ඛාසං මත්තං පාපෙථ, අගඤ්ඤා බ්‍රාහ්මණො තුලෙහ ගහෙති; තුලහාතං අය්‍යකස්ස සඤ්ඤායස්ස මහාරුජස්ස සන්තිකං ගමිස්සති, තත්ථ ජලි තිං භුජ්ඣස්සා හොතුකාමො බ්‍රාහ්ම ඣස්ස නික්කසහස්සං දත්වා භුජ්ඣස්සා හවෙය්‍යාසි කණ්භාජ්ඣෙන තිං දසසතං දසිසතං හජ්ජිසතං අස්සසතං උසහසතං නික්කසතන්ති සබ්බ සතං දත්වා භුජ්ඣස්සා හවෙය්‍යාසිති කුමාරෙ අඤ්ඤාපෙත්වා සමස්සාසෙත්වා ගහෙති; අස්සමපදං ගන්ත්වා කමණ්ඩුපුතා උදකං ගහෙති; සබ්බඤ්ඤාත ඤ්ඤාස්ස පච්චයං කත්වා බ්‍රාහ්මණස්ස හත්ථෙ උදකං පානෙත්වා අතිවිශ පිතිසොමකස්සජනො හුත්වා පඨවිං උනායාදෙනො විශ පුත්තදුතං අදුසි. ඉධාපි පුබ්බෙ වුත්තනගෙතෙව පඨවි කම්පාදස්සො අහෙසුං. තෙන වුත්තං:-

“යාවකං උපගතං දිස්වා හාසො මෙ උපපජ්ජථ,
උහො පුත්තෙ ගහෙති;න අදුසිං බ්‍රාහ්මණෙ තදු.
සතෙ පුත්තෙ වජ්ජනස්ස ජුජ්ඣෙ¹ බ්‍රාහ්මණෙ යදු,
තදුපි පඨවි කම්පි සිනෙරුවනවටංසකා”ති.

අථ බ්‍රාහ්මණො දුරතෙ අගන්තුකාමෙ ලතාය හත්ථසු බන්ධිත්වා ආකඩ්ඪි. තෙසං බන්ධිතානෙ ඡවිං ඡිඤ්ඤිත්වා ලොභිතං පඤ්ඤි. ඤො ලතා දණ්ඩෙන පහරන්තො ආකඩ්ඪති. තෙ පිතරං ඔලොකෙති:

“අම්මා ච තාත නික්කන්තා තිඤ්ඤා නො තාත දස්සයි,
මා නො තිං තාත අදුසි යාව අම්මාපි එති නො;
තදුගං බ්‍රාහ්මණො කාමං වික්කිණාතු හතාතු වා”ති.²

වත්වා පුතපි අගං එවරුපො ඤොරදස්සනො කුරුරුකම්මෙනො-

1. ආ. වරියාමිටකපාලි-යාවතෙ.

2. වෙසසනකරජාතක.

“මනුසොං උදුහු යනෙකා මංසලොතිතහොජනො,
භාමා අරඤ්ඤං ආගමම ධනං තං තාත යාවති;
තියමානෙ පිසාවෙන කිනනු තාත උදිකබ්බි”ති. a

ආදීති වදනතා පරිදෙවිංසු. තත්ථ ධනානි පුත්තධනං; ජුජ්ඣො
දුරතෙ තථා පරිදෙවනොයෙව පොථෙන්නොව ගහෙකා පකකාමි.
මහාසත්තස්ස දුරතානං සකරුණං පරිදෙවිතෙන තස්ස ව බ්‍රාහ්ම
ණස්ස අකාරුඤ්ඤාභාවෙන ව බලවසොකො උපපජ්ජි, විපට්ඨසාරෙ
ව උදපාදි. සො තං බණ්ඤෙඤව බොධිසත්තානං පවෙණිං අනුස්සරි.
සබ්බෙව හි බොධිසත්තා පඤ්චමහාපරිච්චාගෙ පරිච්චජ්ජි; බුද්ධා
හවිස්සන්ති, අහමපි තෙසං අබහන්තරෙ, පුත්තදුතං ව මහාපරිච්චා
ගානං අඤ්ඤතරං, තස්මා වෙස්සන්තර දුතං දත්වා පච්ඡානුතාපො
න තෙ අනුච්ඡිකොති අත්තානං පරිභාසෙත්වා දින්නකාලතො
පට්ඨාය මම තෙ න කිඤ්චි හොන්තීති අත්තානං උපසම්මෙකත්වා දලහ
සමාදුතං අධිට්ඨාය පණ්ණසාලාවාරෙ පාසාණ්ඨලකෙ කඤ්චන
පටිමා විය තිසිදි. අථ මද්දිදෙවි අරඤ්ඤතො ඵලාඵලං ගහෙකා
තිවත්තන්ති මා මහාසත්තස්ස දුතන්තරයො හොතුති වාලුම්භරුප
ධරුති දෙවතාහි උපරුද්ධමග්ගා තෙසු අපගතෙසු විරෙත අස්සමං
පත්වා අජ්ජ මෙ දුස්සපිතං දිට්ඨං, දුන්තිමිත්තාති ව උපපන්නාති,
කිනනුබො හවිස්සන්ති විනොන්තී අස්සමං පටිසිත්වා පුත්තතෙ
අපස්සන්ති බොධිසත්තස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා දෙව! න බො අමහාකං
පුත්තතෙ පස්සාමි, කුහිං තෙ ගතාති ආහ. සො තුණ්හි අහොසි. සා
පුත්තතෙ උපධාරෙන්නී තහිං තහිං උපධාවිත්වා ගවෙසන්ති අදිස්වා
පුත්තපි ගන්ත්වා පුච්ඡි. බොධිසත්තො කකබලකථාය නං පුත්තසොකං
ජහාපෙස්සාමිති විනොන්තා-

“නනු මද්දි වරුරෙතා රාජපුත්ති යසස්සිති,

පාතො ගතාසි උඤ්ජාය කිම්දං සායමාගතා”ති. a

වත්වා තාය වරුරෙතකාරණෙ කපිතෙ පුත්තපි දුරතෙ සත්තාය
න කිඤ්චි ආහ. සා පුත්තසොකෙන තෙ උපධාරෙන්නී පුත්තපි වාත
වෙගෙන වතාති විවරි, තාය ඵකරුත්තියං විවරිතට්ඨානං පරි
ගණන්තං පණ්ණරසයොජනමත්තං අහොසි. අථ විභාතාය
රත්තියා මහාසත්තස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා ඕතා දුරතානං අදස්ස
තෙන බලවසොකාභිභූතා තස්ස පාදමුලෙ ජින්නකදලි විය භුමියං
විසඤ්ඤි හුත්වා පති. සො මතාති සඤ්ඤාය කම්පමානො උපපන්න
බලවසොකොපි සතිං පච්චුපට්ඨාපෙත්වා ජනිස්සාමිති තාව ජිවතිති
සත්තමාසෙ කායසංසග්ගං අනාපන්තපුබ්බාපි අඤ්ඤස්ස අහා
වෙන තස්සා සිසං උක්ඛිපිත්වා උභරුපු ධපෙත්වා උදකෙන පරිපෙථා
සිත්වා උරඤ්ච මුඛඤ්ච හදයඤ්ච පරිමජ්ජි. මද්දිපි බො පොකං විති

තාමෙතො සතිං පටිලභිතො හිරෙනතපං පවුපට්ඨාපෙතො දෙව!
 දුරතා නෙ කුතිං ගතාති පුට්ඨි සො ආහ දෙවි! එකස්ස මෙ බ්‍රාහ්ම
 ණස්ස මං යාවිතො ආගතස්ස දසත්ථං දිනනාති චතො තාය කස්මා
 දෙව! පුතෙන බ්‍රාහ්මණස්ස දතො මම සබ්බරතතිං පරිදෙවිතො විච
 රතතියා තාවිතතිති වුතෙන පඨමමෙව වුතෙන තව විතෙන දුක්ඛං
 බහු භවිස්සති, ඉදුති පත සරිරදුක්ඛෙන තනුකං භවිස්සතිති චතො-

“මං පස්ස මද්දි! මා පුතෙන මා බාලුහං පරිදෙවසි,
 ලච්ඡාම පුතෙන ජීවනතා අරෙහං ව භවාමසෙ”ති2.

සො සමස්සාසෙතො පුත-

“පුතෙන පසුඤ්ච ධඤ්ඤාඤ්ච යඤ්ච අඤ්ඤං සරෙ ධනං,
 දජ්ජා සපුරිසො දුතං දිස්වා යාවක මාගතෙ;
 අනුමොදති මෙ මද්දි පුතතකෙ දුතමුතතම”නති2.
 චතො අතතතො පුතතදුතං තං අනුමොදපෙසි. සාපි :-

“අනුමොදම් තෙ දෙව පුතතකෙ දුතමුතතමං,
 දතො විතතං පසාදෙති භියොසා දුතදදො භවා”ති2.

චතො අනුමොදි. එවං තෙසු අඤ්ඤාමඤ්ඤං සමෙමාදතිං. කර්ම
 කප්පෙනෙසු සකෙකා විතෙතසි: මහාපුරිසො භියො ජුජකස්ස
 පඨමිං උනතාදෙතො දුරකෙ අදුසි. ඉදුති තං කොචි භිතපුරිසො
 උපසංකම්භො මද්දිදෙවිං යාවිතො ගහෙතො ගච්ඡෙය්, තතො රුජ
 නිප්පච්චයො භවෙය්. හඤ්ඤං බ්‍රාහ්මණවණ්ණෙන තං උපසං
 කම්භො මද්දිං යාවිතො පාරම් කුටං ගාහාපෙතො කස්සපි අවිස්සජ්ජිං.
 කතො පුත තං තස්සෙව දතො ආගම්ස්සාමිති. සො සුරියුග්ගමත
 වෙලායං බ්‍රාහ්මණවණ්ණෙන තස්ස සනතිකං අගමාසි. තං දිස්වා
 මහාපුරිසො අතිපි නො ආගතොති පිතිසොමනස්සජ්ජතො තෙන
 සද්ධිං මධුරපටිසත්ථාරං කතො බ්‍රාහ්මණ කෙනතෙතන ඉධාගතොසිති
 පුට්ඨි. අථ තං සකෙකා මද්දිදෙවිං යාවි. තෙන වුතතො:-

“පුතදෙව සකෙකා ඔරුයහ හුතො බ්‍රාහ්මණ සනතිහො,
 අයාපි මං මද්දිදෙවිං සිලවතතිං පතිබ්බත”නති.

තත්ථ පුත්ථිදෙවොති දුරකෙ දිනනදිවසතො පච්ඡා එව; තද
 නතතරමෙවොති අතො. ඔරුය්හාති දෙවලොකතො ඔතරිතො;
 බ්‍රාහ්මණසනතිහොති බ්‍රාහ්මණස්ස සමානවණ්ණො; අථ මහාසතෙතො
 භියො මෙ වෙපි දුරකෙ බ්‍රාහ්මණස්ස දිනතා, අහං හි අරඤ්ඤා
 එකකොච, කර්මං නෙ මද්දිං සිලවතතිං පතිබ්බතං දස්සාමිති අචතො
 පසාරිත හතෙ අනග්ගරතතං ඔපෙතො විග්ග අසජ්ජිතො අවජ්ඣිතො
 අනොලිතමානසො අජ්ජ මෙ දුතපාරම් මත්ථකං පාපුණ්ණිස්සතිති
 හට්ඨකුට්ඨො හිරිං උනතාදෙනො විග්ග-

“දදුම් න විකම්පාමි යං මං යාවසි බ්‍රාහ්මණ!

සත්තං නපපතිගුණාමි දුතෙ මෙ රමති මනො”ති 2.

වඩා සිසුමෙව කමණ්ඩුකා උදකං ආහරිතා බ්‍රාහ්මණස්ස හතෙ උදකං පාතෙතා හරියමදුසි. තෙන වුත්තං :-

“මද්දං හතෙ ගහෙතාන උදකඤ්ඤ ලී පුරිය,

පසන්නමනසංකප්පො තස්ස මද්දමදුසක”නති.

තත්ථ උදකඤ්ඤ ලී උදකෙන අඤ්ඤ ලී; “උදක”නති ච කරණතෙ ජව්වත්තවචනං, උදකෙන තස්ස බ්‍රාහ්මණස්ස අඤ්ඤ ලී පසාරිත හත්තලං පුරෙතාති අතො. පසන්නමනසංකප්පොති අභි, ඉමිකා පරිච්ඡාගෙන දුනපාරමිං මත්තං පාපෙතා සම්මා සම්මොඛං අබ්බමිස්සාමිති උප්පන්නසඤ්ඤාපසාදෙන පසන්නවිත්තසංකප්පො තං ඛණ්ණෙඤ්ඤ ව හෙට්ඨා වුත්තප්පකාරා සම්බපාටිහාරියා පාතුරහෙසුං. ඉද්දාස්ස න පුරෙ සම්මාසම්මොඛාති දෙවගණා බ්‍රහ්මගණා අතිවිය පිතිසොමනස්සරාතා අහෙසුං. තෙන වුත්තං :-

“මද්දියා දියමානාය ගහනෙ දෙවා පමොදිතා,

තදුපි පඨවි කම්පි සිනෙරු වනවටංසකාති.

තතො පන දියමානාය මද්දියා දෙවියා රුත්තං වා දුම්බුඛං වා හාකුට්ඨිමත්තං වා නාහොසි. එවං වස්සා අහොසි: “යං දෙවො ඉච්ඡති තං කරොතු”ති.

“කොමාරියාහං¹ හරියා සාමිකො මම ඉස්සරෙ,

යසිවෙත් තස්ස මං දජ්ජා විකකිණෙය්‍ය හනෙය්‍යවා”ති 2.

ආහ. මහාපුරිසොපි අමො: බ්‍රාහ්මණ! මද්දිතො මෙ සත්තුණෙන සහස්සගුණෙන සම්බඤ්ඤානඤ්ඤාණමෙව පියතරං, ඉදං මෙ දුතං සම්බඤ්ඤාන ඤ්ඤාපටිවෙධස්ස පච්චයො හොතුති වඩා අදුසි. තෙන වුත්තං :-

“ජුලිං කණ්ඨාජිතං ධිතං මද්දිදෙවිං පතිබ්බතං,

චජ්ජානො න විනෙතසිං බොධියායෙව කාරණා.

න මෙ දෙස්සා උහො පුත්තා මද්දිදෙවී න දෙසසියා,

සම්බඤ්ඤානං පියං මය්‍යං තස්මා පියෙ අදුසක”නති.

තත්ථ චජ්ජානො හි විනෙතසිනති, පරිච්චජ්ජනො සත්තාපචසෙන න විනෙතසිං; විස්සට්ඨො හුතො පරිච්චජ්ජනති අතො. එත්ථාහ: කසමා පනායං මහාපුරිසො අත්තනො පුත්තදුරෙ ජතිසම්පූනෙන ඛතියෙ පරස්ස දුසහාවෙන පරිච්චජ් න ති යෙසං කෙසඤ්චිපි භුජ්ස්සානං අභුජ්ස්සහාවකරණං සාධුධම්මොති? වුච්චතෙ- අනුධම්මාවතො.

අයං හි බුද්ධිකාරකො ධර්මො අනුගතධර්මතා යදිදං සබ්බස්ස අත්ත නිසස්ස මමනති පරිඤ්ඤාතිත වජ්ඣනො අනවසෙස පරිච්චාගො, න හි දෙය්‍යධර්ම පරිඤ්ඤාතක විකපපරාධිතං දුනපාරම් පරිපුරෙත්තුං උස්සුක්ක මාපනතානං බොධිසත්තානං මමනති පරිඤ්ඤාතිත වජ්ඣං යාවනතස්ස යාවකස්ස න පරිච්චජ්ඣං සුත්තං පොරුණොපි වායමනුධර්මො, සබ්බස්ස හි බොධිසත්තානං අයං ආවණ්ණ සමාවණ්ණ ධර්මො කුලවංසො කුලපථවෙණී යදිදං සබ්බස්ස පරිච්චාගො. තත්ථ ච විසෙස සත්තො පියතර වජ්ඣපරිච්චාගො, න හි කෙවි බොධිසත්තා වංසානුගත රජ්ජය්‍යරියාදි ධනපරිච්චාගං අත්තනො සිසතයනාදි අභිපරිච්චාගං පියජ්ඣිකපරිච්චාගං කුලවංසපතිට්ඨාපක පියපුත්තපරිච්චාගං මනාප මාරිතිපියගරියාපරිච්චාගනති ඉමෙ පඤ්චමහාපරිච්චාගෙ අපරිච්ච ජ්ඣා බුද්ධා නාම භූතපුබ්බා අත්ථි. තථාහි මභගල භගවති බොධිසත්තභූතෙ බොධිපරියෙසනං වරමානෙ ච වරිමත්තභාවතො තතියෙ අත්තභාවෙ සපුග්ගදුරෙ එකස්මිං පබ්බතෙ වසනො ඛර දුසිකො නාම යනෙධා මහාපුරිසස්ස දුනජ්ඣාසයනං ඤ්ඤා බ්‍රාහ්මණ වණ්ණෙන උපසංකම්ථා මහාසත්තං වෙ දුරකෙ යාථි, මහාසත්තො දදුම් බ්‍රාහ්මණස්ස පුත්තකෙති භට්ඨපභට්ඨා උදකපරියනතං පඨවිං කලෙපනො වෙපි දුරකෙ අදුසි. යනෙධා වඛ්ඤාමනනොටියං ආලම්බනඵලකං නිස්සංය සිතො මහාසත්තස්ස පස්සනාස්සෙව මුලාලකලාපං¹ විය තෙ දුරකෙ ඛාදී. අග්ගිඵලං විය ලොගිත ඛාරං උග්ගිරිමානං යකඛස්ස මුඛං මලොකෙනාත්තස්ස මහාපුරිසස්ස 'වඤ්ඤාසි වත මං යනෙධා'ති උපපජ්ජනක විතනුපපාදස්ස ඔකාසං අදෙනත්තස්ස උපායනොසලලස්ස සුභාවිතත්තා අතිත ධර්මානං අපාරිසැක්ඛියාවතො අනිච්චාදිවසෙන සඛිධාරනං සුපරිමද්දිත භාවතො ච එවං ඉතරට්ඨිතිකෙන පභඛගුනා අසාරෙන සඛිධාරකලාපෙන පුරිතා වත මෙ දුනපාරම් මහත්තං වත මෙ අත්ථං සාධෙත්වා ඉදං අබිගතනති සොමනස්සමෙව උපපජ්ජි. සො ඉදං අනඤ්ඤාසාධාරණං තස්මිං ඛණ්ණ අත්තනො විතතාචාරං ඤ්ඤා ඉමස්ස නිස්සන්ධෙන අනාගතෙ ඉමිනාව නිහාරෙන සරිරෙන රසමියො තික්කමනතුති පත්ථනමකාසි. තස්ස තං පත්ථනං නිස්සංය බුද්ධිභූතස්ස සරිරපභා නිච්චමෙව දසසභසිලොකධානුං ඵරිත්වා අට්ඨාසිති. එවං අඤ්ඤාපි බොධිසත්තා අත්තනො පියතරං පුත්ත දුරඤ්ඤා පරිච්චජ්ඣා සබ්බඤ්ඤානඤ්ඤානං පටිච්ඡික්ඛිංසු. අපි ච යථා නාම කොපි පුරිසො කස්සාපි සත්තිකෙ ගාමං වා ජනපදං වා කෙතියා ගගෙත්වා නාමං කරෙන්නො අත්තනො අනෙතවාසිකානං වා පමාදෙන පුත්ථිභූතං ධනං ධාරෙය්‍ය තමෙනං සො ගාහාපෙත්වා බන්ධනාගාරං පවෙසෙය්‍ය, තස්ස එවමස්ස අහං බො ඉමස්ස රඤ්ඤා කමමි. කරොන්නො එත්තනං නාම ධනං ධාරෙමි, තෙනාහං රඤ්ඤා

බකිනාගාථෙර පවෙසිනො සවාහං ඉධෙව හොමි අත්තානං ච ජ්‍යෙය්‍ය පුත්තදුර කම්මකර පොරිසා ච මෙ ජීවිකාපභතා මහත්තං අත්ත ව්‍යසනං ආපරේරය්‍යං, යනනුනාහං රඤ්ඤ ආරොචෙතා අත්තනො පුත්තං වා කතීට්ඨාතරං වා ඉධ ඵපෙතා තික්කමෙය්‍යං, එවාහං ඉතො බකිනනො විමුක්තො න චිරස්සෙව යථම්මතං යථසද්ධිං ධනං සංහරිතා රඤ්ඤ දතා තමපි බකිනනො මොචෙමි; අපා මත්තො ච හුත්වා උට්ඨානබලොක අත්තනො සබ්බසම්පත්තිං පටි පාකතිකං කරිස්සාමිති. ඡොස තථා කරෙය්‍ය, එවං සම්පදමිදං දට්ඨබ්බං, තුත්ථිදං ඔපම්ම සංසද්දනං: රාජා විශ කම්මං, බකිනාගාථො විශ සංසාරො, රඤ්ඤ බකිනාගාථෙර ඵපිතපුරිස්සො විශ කම්මවස්සෙන සංසාරචාරකො¹ සීතමහාපුරිස්සො, තස්ස බකිනාගාථෙර සීත පුරිස්සො තත්ථ පුත්තස්ස වා භාතුනො වා පරාධිතභාව කරණෙන තෙසං අත්තනො ච දුක්ඛපමොචනං විශ මහාපුරිස්සො අත්තනො පුත්තා දිකො පරෙසං දත්වා සබ්බඤ්ඤාන ඤ්ණ පටිලාභෙන සබ්බසත්තානං වට්ටදුක්ඛපමොචනං, තස්ස විගතදුක්ඛස්ස තෙති සද්ධිං යථාධිපෙපත සම්පත්තිං පතීට්ඨානං විශ මහාපුරිස්සො අරහත්තමග්ගෙන අප ගතවට්ටදුක්ඛස්ස බුද්ධිභාවෙන දසබලාදිසබ්බඤ්ඤාන ඤ්ණසම්පත්ති සම්මතාගමො අත්තනො චචනකාරකානං විජ්ජත්තයාදි සම්පත්ති සම්මතාගමො වාති එවං අනවජ්ජසභාවො එවං මහාපුරිස්සානං පුත්ත දුරපරිච්චාගො, එතෙනෙව නයෙන තෙසං අභිනජ්චිත පරිච්චාගෙ යා වොදනා සාපි විභොධිතාති වෙදිතබ්බාති, එවං පන මහා සත්තෙන මද්දිදෙවියා දිත්තාය සකෙකා අච්ඡරියබ්බුත විතත්තො හුත්වා:-

“සබ්බ ජිනා තෙ පච්චුභා යෙ දිබ්බා යෙ ච මානුසා,
තිත්තාදිනා තෙ පථවී සද්දො තෙ තිදිවං ගතො².

දුද්දං දදමානානං දුක්ඛරං කම්මකුබ්බතං,
අසනො නානුකුබ්බන්ති සතං ධම්මො දුරත්තයො².

තස්මා සතඤ්ඤ අසනං ච නානා භොති ඉතො ගති,
අසනො තිරයං යන්ති සනො සග්ගපරායණො”ති².

ආදිනා නයෙන මහාපුරිස්සො දුනානුමොදනවස්සෙන ථුතිං අකාසි. තත්ථ පච්චුභාති පච්චත්තිකා; දිබ්බාති දිබ්බයසපටිබ්බාහකා²; මානුසාති මනුස්සයසපටිබ්බාහකා; කෙ පන තෙති? මච්ඡරිය ධම්මා. තෙ සබ්බ පුත්තදුරං දෙනෙන මහාසත්තෙන ජිනාති දස්සෙති. දුද්දදන්ති පුත්තදුරාදි දුද්දං; දදමානානං තමෙව දුක්ඛරං කුබ්බතං කුච්ඡාදිසානං කම්මං අඤ්ඤ අබොධිසත්තා නානුකුබ්බන්ති පභෙව අසනො මච්ඡරිනො, තස්මා සතං ධම්මො දුරත්තයො සාධුතං

1. II & III. සංසාරපචාරචාරකො. 2. ජාතකඝ්ඝා-දිබ්බසපටිබ්බාහකා.

a. වෙසනතරජාතක.

මහාබෝධිසත්තානං පටිපතතිධම්මො අසෙසෙති දුරන්තමො. එවං සකෙකා මහාපුරිසස්ස අනුමොදනාවසෙක ජුතිං කත්වා මද්දිදෙවිං නිශ්ශරදන්තො :-

“දදුම් හො ! නෙ හරිසං මද්දිං සබ්බසංසාරිණිං,
නිසෙසෙව මද්දියා ඡන්තො මද්දි ව පතිනො තවා”¹ කී

වඩා තං මද්දිං පටිදත්වා දිබ්බතත්තාවෙන ජලන්තො තරුණ සුරියො විශ ආකාසෙ ධ්වං අත්තානං ආවිකම්බන්තො :-

“සකෙකාහමසම් දෙවිනෙදු ආගන්තොසම් තවනතිකෙ,
වරං වරස්සු රාජ්ඣි වරෙ අට්ඨි දදුම් තෙ”² කී

වඩා වරෙති නිමන්තෙසි. මහාසත්තොපි “පිතා මං පුතදෙවරජෙජ්ජ පතිට්ඨාපෙතු, වජ්ඣපපතං වධිතො මොවෙය්‍යං, සබ්බසත්තානං අවස්සයො භවෙය්‍යං, පරදුරං න ගච්ඡෙය්‍යං, ඉත්ථිනං වසං න ගච්ඡෙය්‍යං, පුත්තො මෙ දීඝායුකො සියා¹ අනතපානාදිදෙය්‍ය ධම්මො බහුකො සියා තඤ්ච අපරික්ඛයං පසන්නාමිත්තො දදෙය්‍යං, එවං මහාදුනාති පවත්තත්වා දෙවලොකං ගන්ත්වා තතො ඉධාගන්තො සබ්බසුද්ධං පාපුණෙය්‍ය”² නම් ඉමෙ අට්ඨි වරෙ යාමි. සකෙකා න විරසෙව පිතා සඤ්ජයමහාරජා ඉධෙව ආගන්ත්වා තං ගහෙත්වා රජෙජ්ජ පතිට්ඨාපෙය්‍යාති, ඉතෙති ව සබ්බො තෙ මනොරපො මත්තං පාපුණියාති, මා විනාසි, අපමන්තො හොතිති ඔවාදං දත්වා සකට්ඨානමෙව ගන්තො. බෝධිසත්තො ව මද්දිදෙවි ව සමමොද මානා සකකදත්තියෙ අස්සමෙ වසිංසු. ජුජ්ජෙපි³ කුමාරෙ ගහෙත්වා ගච්ඡන්තො⁴ දෙවතා ආරක්ඛමකංසු. දිවසෙ දිවසෙ එකා දෙවධිතා රත්තිහාගෙ ආගන්ත්වා මද්දිවණේණන කුමාරෙ පටිජග්ගි. භසා දෙවතාවිග්ගතිතො හුත්වා කාලිඛරට්ඨං ගමියාමිති අසිසමාසෙක ජෙතුත්තරනගරමෙව සමපාපුණි. රාජා විනිව්ජයෙ නිසින්නො බ්‍රාහ්මණේන සභිං දුරකෙ රාජබ්‍රහ්මණේන⁴ ගච්ඡන්තා දිත්වා සඤ්ජා නිත්වා බ්‍රාහ්මණේන සද්ධිං තෙ පකෙකාසාපෙත්වා තං පවත්තිං සුත්වා බෝධිසත්තන කාටිතනියාමෙත්තෙව ධනං දත්වා කුමාරෙ විකම්භිත්වා නහාපෙත්වා භොජෙත්වා සබ්බාලබ්භාරපතිමණ්ඩිතෙ කත්වා රාජා දුරකං පුසතිදෙවි දුරිකං උච්ඡෙව නත්වා බෝධිසත්තස්ස රාජපුත්තියා ව පවත්තිං සුණිංසු. තං සුත්වා රාජා භුතභවිං වත මයා කතනති සංවිග්ගමානසො තාවදෙව වාදස අනෙබාතිණි පරිමාණං සෙකං සන්නායතිත්වා වර්තපබ්බතාතිමුඛො පායාසි සද්ධිං. පුසතිදෙවියා වෙව දුරකෙති ව. අනුකකමෙන ගන්ත්වා පුත්තන ව සුණිසාය ව සමාගඤ්චි, වෙස්සන්තරෙ පියපුත්තා දිත්වා සොකං සංඛාරෙදුං අසකෙකාන්තො විසඤ්ඤි හුත්වා තත්තෙව පති. තථා

1. පුත්තාමද්දිව දීඝායුකාසියා.

3. ගච්ඡන්තො. 2. වෙස්සන්තරජාතසා.

2. ජුජ්ජෙපි.

4. මු. රාජබ්‍රහ්මණ.

මඳුරු මාතෘපිතණේ සහජාතා සටහිසගසා ව අමව්වා. තං කාරුඤ්ඤං පසාදෙනාසු එකොපි සභාවෙන¹ සන්ධාරණං නාසකම්. සකලං අස්මා මපදං යුගන්තවාතපගත පමදුතං විය සාලවතං අපොසි. සකොකා දෙවරාජා තෙසං විසඤ්ඤාභාවිනොදනන්ධං පොකබරවස්සං වස්සා පෙසි. තෙමෙකුකාමා තෙමෙනති, පොකබරපත්තතොවස්සං විය විති වතතිත්වා උදකං ගව්නති. සබ්බෙ සඤ්ඤං පටිලභිංසු. තදු පඨවිකම්පා දයො හෙට්ඨා වුත්තප්පකාරා අව්නිත්තං පාතුරුහෙසුං. තෙන වුත්තං :-

“පුතාපරං බුහාරඤ්ඤං මාතෘපිතසමාගමෙ,
කරුණං පරිදෙවනෙන සලලපනෙන සුබදුක්ඛං.

හිරුතතප්පන ගරුතා උභින්නං උපසංකම්,
තදුපි පඨවි කම්පි සිතෙරු වනවටංසකා”ති.

තත් කරුණං පරිදෙවනෙන මාතෘපිතණේ ආදිං කතා සබ්බස්මිං ආගතජනෙ කරුණං පරිදෙවමානෙ; සලලපනෙන සුබදුක්ඛතති සුබදුක්ඛං පුච්ඡන්තා පටිසන්ධාරවස්සෙක අලලාප සලලාපං කණෙනෙ; හිරුතතප්පන ගරුතා උභින්නතති ඉමෙ සිවිතං වචනං ගහෙත්වා අදුසකං ධම්මෙ සිතං මං පබ්බාජයිංසුති විතතප්ප කොපං අකත්වා උභොසු එතෙසු මාතෘපිතසු ධම්මගාරවසවුස්සිතෙන හිරුතතප්පනෙව යථාරූපෙ උපසංකම්; තෙන මෙ ධම්මතෙජෙනු තදුපි පඨවි කම්පි.

අථ සඤ්ඤාමහාරාජා බොධිසත්තං බමාපෙත්වා රජ්ජං පටිච්ඡා පෙත්වා² තං බණ්ඤ්ඤාව කෙසමයසුකම්මාදීති කාරුපෙත්වා තභා පෙත්වා සබ්බාහරණං³ විභුසිතං දෙවරාජනම්ච විරොවමානං සහ මඳුරුදවියා රජ්ජ අභිසිඤ්චිත්වා තාවදෙව ව තතො පට්ඨාය වාදසඅකෙබ්බාතිඤ්ඤාපරිමාණාය වතුරබ්බිතිතා සෙතාය ව පුත්තං පරි වාරයිත්වා වඛ්ඨපබ්බතතො යාව ජෙතුත්තරනගරා සට්ඨියොජන මග්ගං අලබ්භාරුපෙත්වා විති මාසෙහි සුඛෙතෙව නගරං පවෙසෙසි. මහාජනො උළාරං පිතිසොමනස්සං පටිසංවෙදෙසි. වෙඵකෙබ්බා දයො පවත්තිංසු. නගරෙ ව නන්දිහෙරිං වරාපෙසුං, අනතමසො බ්ලාහර උපාදාය සබ්බසං බන්ධනෙ සිත්තානං බන්ධනමොකෙබ්බා අපොසි. සො නගරං පටිඨාදිවසෙ එව පවුසුකාලෙ විනොසි: සෙව විභාතාය රත්තියා මමාගතභාවං සුත්වා යාවතා ආගමිස්සනති, තෙසාහං කිං දස්සාමිති. තස්මිං බණේ සකකස්ස ආසනං උණ්භාකාරං දස්සෙසි. සො ආවජේතොතා තං කාරණං ඤාත්වා රුජතිවෙසනස්ස පටිච්ඡ වන්ඤ්ඤා පුරිමවන්ඤ්ඤා කට්ඨපපමාණං පුරෙතොතා සතමෙසො විය සත්තරතතවස්සං වස්සාපෙසි. සකලනගරෙ ජනප්පමාණං වස්සා පෙසිති. තෙන වුත්තං :-

1. සි. I & II. සකොකාපෙන.

2. සි. I & II. දෙත්වා.

3. වු. සබ්බාහරණං.

“පුතාපරං බ්‍රහ්මරක්ඛාදි නික්ඛමිතිං සඤ්ඤාති,
පච්ඡාමි පුරං රමමං ජේතුකතරපුරුත්තමං.

රතනානි සත්ත වස්සිංසු මහාමෙඝො පචස්සථ.
තදපි පඨවී කම්පි සිතොරු වනවටංසකා.

අවෙතනායං පඨවී අවිඤ්ඤාය සුඛං දුඛං,
සාපි දුතඛලා මයං සත්තකඛතභුං පකම්පමා”ති.

එවං සත්තරත්තවස්සෝ වුට්ඨි¹ පුත දිවසෙ මහාසතො යෙසං
කුලානං පුරිමපච්ඡිමවජ්ඣුසු වුට්ඨිත ධනං තෙසඤ්ඤාව භොතුති
දූපෙතො අවසෙසං ආහරාපෙතො අත්තනො ගෙහවජ්ඣස්මිං ධනෙන
සද්ධිං කොට්ඨාහාරෙසු මිතිරුපෙතො මහාදුතං පවතෙතස්මි. අවෙත
නායං පඨවීති වෙතනාරතිතා අයං මහාභූතා පඨවී; දෙවතා
පත වෙතනාසතිතා. අවිඤ්ඤාය සුඛං දුඛානි අවෙතනත්තා එව²
සුඛං දුක්ඛං අඡනිතා; සතිපි සුඛදුක්ඛපච්චයංයොගෙ තං තානු
භවතී සාපි දුතඛලා මසභතී එවංභූතාපි සා මහාපඨවී මම
දුතපුඤ්ඤානුභාවගෙතු සත්තකඛතභුං පකම්පමාති අභවස්සිකතාලෙ
හදයමංසාදිතිපි යාවකානං දදෙය්‍යනති දුතඡක්ඛාසයස්සුප්පාදෙ
මසිලභජීදුතෙ පබ්බාජනකාලෙ පවතතිත මහාදුතෙ හරියාදුතෙ
වසිකපබ්බතෙ ඤාතිසමාගමෙ තහරං පටිට්ඨදිවසෙ රතනවස්සකා
ලෙති ඉමෙසු ණනෙසු සත්තවාරං අකම්පිත්ථ; එකස්මිං යෙව අත්ත
භාවෙ සත්තකඛතභුං මහාපඨවිකම්පනාදිඅච්ඡරියපාතුභාවගෙතු
භූතාති යාවතාසුකං මහාදුතානි පවතෙතො මහාසතො ආසු
පරියොසානෙ තුසිතපුරෙ උපපජ්ජි. තෙනාහ භගවා:-

“තතො වෙස්සන්තරෙ රාජ දුතං දක්ඛාන ඛතියො,
කායස්ස හෙද සප්පඤ්ඤා සග්ගං සො උපපජ්ජමා”ති².

තද ජුජ්ජකො දෙවදතො අහොසි. අමිත්තතාපතා විඤ්ඤා
මානවිකා, වෙතපුතො ඡනො, අවුට්ඨතාපසො සාරිපුතො,
සකෙකා අනුරුද්ධා, මඤ්ඤි රාහුලමාතා, ඡලියකුමාරො රුහුලො,
කණ්ණාජ්ජා උප්පලවණ්ණං, මාතාපිතරෙ මහාරාජකුලානි, සෙසපරිසා
බුද්ධිපරිසා, වෙස්සන්තරො රාජා ලොකනාමොති.

ඉධාපි හෙට්ඨා වුත්තනගෙනෙව යථාරහං සෙසපාරමියො
නිද්ධාරෙතබ්බො. තථා මහාසතො කුච්ඡිගතෙ මාතු දෙවසිකං ඡතන
සහස්සාති විස්සජේත්වා දුතං දුතුකාමතාදෙගලො, තථා දීගමානෙපි
ධනස්ස පරිකඛයාභාවො, ජාතකඛණ්ණෙයෙව හත්ථං පසාරෙතො
දුතං දස්සාමි අපී නිඤ්ඤිති වාමානිච්ජරණං, වතුපඤ්ඤාවස්සිකතාලෙ
අත්තනො අලභිකාරස්ස ධාතීනං හත්ථගතස්ස පුත අගගෙතුකාමතා,

1. මු. උභේ.

2. එවං.

a. වෙස්සන්තරජකක.

අධිවසිකතාලෙ හදගමංසාදිකය් අතතනො සරිවායවය් දාතු
කාමනාති එවමාදිකා සතතකතනු. මහාපඨවිකමනාදිඅනෙකවරිය
පාතුහාවගෙනුහුනා ඉධි මහාපුරිසය් ගුණානුහාවාති වෙදිතබ්බා
තෙනෙන. වුවවති :-

“එවං අවරියං වෙව අබ්බුතා ව මහෙසිනො-පෙ-.

තෙසු විතතපසාදෙපි දුකතනො පරිමොවයෙ

පගෙවානුකිරියා තෙසං ධම්මෙ අනුධම්මතො”ති.

වෙසානතර වරියං නවමං.

1. 10.

දසමෙ-සද්ද හොමි සසකොති අහං සාරිපුත්ත! බොධිපරියෙසනං
වරමානො යද්ද සසපණ්ණිතො හොමි. බොධිසත්තා හි කම්ම
වසිප්පත්තාපි තාදිසානං තිරව්ජානානං අනුග්ගණනත්ථං තිරව්ජාන
යොනියං තිබ්බත්තනති; පවනවාපිකොති මහාවතවාරි; දබ්බාදි
තිණාති රුකකිගවෙජ්සු පණණාති යං කිසුචි සාකං රුකකතො
පතිතඵලාති ව හකෙබ්බා එතස්සාති=තිණපණ්ණසාකඵලහකෙබ්බා;
පරිසෙඨනවිවජ්ජිතොති පරපිළාවිරහිතො; සුත්තපොතො වාති
උද්දපොතො ව අහං නාදුති යද්දහං සසකො හොමි තද්ද
එතෙමකකවාදයො තයො සභායෙ ඔවදුමි; කිපිසෙ කල්යාණං
පාපකෙති කුසලෙ වෙව අකුසලෙ වෙව කමෙව; පාපානිති අනු
සාසනාකාරදස්සනං, තත්ථ පාපානි පටිවජ්ජෙථාති පාණාතිපාතො
මිච්ඡාදිට්ඨති ඉමාති පාපානි පටිවජ්ජෙථ; කල්යාණෙ අභිනිවිස්ස
ථාති දුතං සීලං-පටි-දිට්ඨිජ්ජුකම්මනති ඉදං කල්යාණං, ඉමස්මිං
කල්යාණෙ අතතනො කායවාචිත්තාති අභිමුඛසාවෙන නිවිස්සථ;
ඉමං කල්යාණපටිපත්තිං පටිපජ්ජථාති අතො.

එවං මහාසතො තිරව්ජාන යොනියං තිබ්බත්තොපි සුඤ්ඤ
සම්පන්නතාය කල්යාණම්මතො හුත්වා තෙසං තිණණං ජනානං
කාලෙක කාලං උපගතානං ඔවාදවසෙන ධම්මං දෙසෙසි. තෙ තස්ස
ඔවාදං සම්පට්ඨිත්වා අතතනො වසනට්ඨානං පටිසිත්වා වසන්ති. එවං
කාලෙ ගව්ජනෙ බොධිසතො ආකාසං ඔලොකෙත්වා වජ්ජ
පාරිසුරිං දිස්වා උපොසථකම්මං කරොථාති ඔවදි. තෙනාහ :-

“උපොසථම්මි දිවසෙ වජ්ජං දිස්වා න පුරිතං,

එතෙසං තත්ථ ආවිකම්මං දිවසො අජ්ජපොසෙථා.

දුනාති පටියාදෙථ දකඛිණේයස්ස දුතවෙ,

දුනා දුතං දකඛිණේයො උපවස්සුපොසථ”ති.

තත්-මඤ්ඤානි පුට්ඨානි පුට්ඨානි පුට්ඨානි වාතුද්දසියං ඊසකං
අපරිපුණ්ණ භාවෙන වඤ්ඤාන පරිපුරිතං දිස්වා තතො විභානාය
රතනියා අරුණ්ණයාමනවෙලායමේව උපොසඨමිති දිවසෙ පණ්ණ
රසෙ එතෙසං මක්ඛවාදිනං මග්ගං සභායානං-දිවසෙ අප්පුපො
සමො, තඤ්ඤානං “දුතාදිති පටියාදෙදා”ති ආදිනා තත් උපොසඨදිවසෙ
පටිපතතිවිධානං ආවික්ඛිනානි යොජෙතබ්බං. තත් දුතානිඤ්ඤා
දෙය්‍යබ්බමෙව; පටියාදෙදානි යථාසතනි යථාබලං සජෙද්ධ දුතානිඤ්ඤා
දුතං; උපමග්ගානි උපොසඨ කමමං කෙරෙද්ධ උපොසඨ සීලානි
රතනව; සීලෙ පතිවිධාය දිත්තදුතං මහපථලං භොති, තඤ්ඤා යාවතෙ
සමපනතා තුමෙහි බාදිතබ්බාහාරතො දතො බාදෙය්‍යථානි දෙය්‍යනි.
තෙ සාධුති බොධිසත්තස්ස ඔවාදං සිරසං සමපටිවත්තො උපො
සඨමානා අබ්බිඤ්ඤානං, තෙසු උද්දපොතො තාව ගොවරං පරිසෙ
සියාමිති නදිතිරං ගතො. අපෙකො බාලිසිකො සත්ත රෙහිත
මවෙත් උද්ධරිතො වලලියා ආවුණ්ණිකා නදිතිරෙ වාචකාය පටිවත්
දෙතො මවෙත් ගණනෙනා නදියා අබොසොතං හස්සි. උද්ද
මවත්තකං සාධිතො වාචකං විසුභිතො මවෙත් දිස්වා නිගරිතො අපි
නුබො ඵතෙසං සාමිකොති තිත්තතො සොසිතො සාමිකං
අපසානෙනා වලලියං බසිතො අත්තතො වසනගුලෙහි ධපෙතො
වෙලායමෙව බාදිසාමිති අත්තතො සීලං ආවජෙද්ධෙනා නිපජ්ජි.
සීලාලොපි ගොවරං පරිසෙසෙනා ඵකස්ස බෙත්තගොපකස්ස
කුටියං වෙ මංසසුලානි ඵකං ගොබං ඵකස්ස දබ්බාරකං දිස්වා අපි
නුබො ඵකස්ස සාමිකොති තිත්තතො සොසෙතො සාමිකං අදිස්වා
දබ්බාරකස්ස උග්ගනණ්ණරජ්ජිකං ගීවාය පවෙසෙතො මංසසුලෙ ව
ගොබස්සෙව මුබෙත බසිතො අත්තතො වසනගුලෙහි ධපෙතො වෙලාය
මෙව බාදිසාමිති අත්තතො සීලං ආවජෙද්ධෙනා නිපජ්ජි.
මක්ඛවොපි වතසණ්ඩං පටිසිතො අබ්බිඤ්ඤානං ආහරිතො අත්තතො
වසනගුලෙහි ධපෙතො වෙලායමෙව බාදිසාමිති අත්තතො සීලං
ආවජෙද්ධෙනා නිපජ්ජි. තිණ්ණමපි අහො ඉධ නුත යාවතො
ආගවෙත්තොති¹ විතං උපජ්ජි. තෙන වුත්තං :-

“තෙ මෙ සාධුති වතන යථාසතනි යථාබලං,

දුතානි පටියාදෙදානි දක්ඛණ්ණයං ගවෙසිසු”නති.

බොධිසත්තො පන වෙලායමෙව තිත්තමිතො දබ්බාදි තිණ්ණානි
බාදිසාමිති අත්තතො වසන ගුලෙහියෙව තිසිතො විතොති:
මම සතනිකං ආගතානං යාවතානං තිණ්ණානි බාදිතං න සක්කා,
තිලනණ්ඩුලාදයොපි මග්ගං තත්ථ, සවෙ මෙ සතනිකං යාවතො
ආගමියානි, අහං තිණ්ණෙ යාවෙමි, අත්තතො සරිරමංසං දසාමිති.
තෙනාහ හගවා :-

1. මු. ආගවෙත්තොති.

“අභං නිසජ්ජ විනොදසිං දුතං දකඛිණිං නුවච්චං,
යදිහං ලභෙ දකඛිණෙය්‍යං කිං මෙ දුතං හවිසාති.

න මෙ අජ්ඣි තිලා මුග්ගා න මාසා තණ්ඩුලා සතං,
අභං තිණෙන යාපෙමි න සකකා තිණ දුතවෙ.

යදි එති¹ දකඛිණෙය්‍යා භික්ඛාය මම සනතිනෙ,
දජ්ජාභං සකමත්තානං නසො තුවෙජ්‍යා ගමිසාති”ති.

තත්ථ දුතං දකඛිණිං නුවච්චනති දකඛිණාභාවෙන අනුවච්චිකං
දුතං දකඛිණෙය්‍යස්ස දුතබ්බං දෙය්‍යධම්මං; විනොදසිං සදිහං ලභෙති
යදි අභං කිඤ්චි දකඛිණෙය්‍යං අජ්ජ ලභෙය්‍යං; කිං මෙ දුතං හවිසා
තිති කිං මම දුතබ්බං හවිසාති; න සකකා තිණ දුතවෙති යදි
දකඛිණෙය්‍යස්ස දුතුං තිලමුග්ගාදිකං මග්ගං නජී, යං පන මම ආහාර
භූතං තං න සකකා තිණං දකඛිණෙය්‍යස්ස දුතුං; දජ්ජාභං සක
මත්තානනති කිං වා මග්ගං එතාය දෙය්‍යධම්ම වින්තාය න නු ඉම
මෙව මග්ගං අනවජ්ජං අපරිබින්නාය සුලභං පරෙසඤ්ච පරිභො
ගාරභං සරීරං සවෙ කොචි දකඛිණෙය්‍යා මම සනතිකං ආගව්ජ්ජි
තයිදං සකමත්තානං තස්ස දජ්ජාමහං; එවං සනොත න සො තුවෙජ්‍යා
මම සනතිකං ආගතො අරිත්තභන්ධො හුත්වා ගමිසාතිති. එවං මහාපුරි
සස්ස යථාභූතසභාවං පරිචිතකෙකන්තස්ස පරිචිතකකානුභාවෙන
සකකස්ස පණ්ඩුකමලසිලාසනං උණ්හාකරං දසෙයි. සො
ආවජේජ්ජෙනා ඉමං කාරණං දිස්වා සසරාජං විමංසිස්සාමිති පඨමං
උද්දස්ස වසනට්ඨානං ගන්ත්වා බ්‍රාහ්මණවෙසෙන අට්ඨාසි. තෙන
‘කිමත්ථං බ්‍රාහ්මණ සිතොසි’ති ච වුත්තෙ ‘සවෙ කිඤ්චි ආහාරං
ලභෙය්‍යං, උපපාසපිකො හුත්වා සමණධම්මං කරෙය්‍ය’නති ‘සො
සාධු’ති තෙ ආහාරං දස්සාමිති ආහ. තෙන වුත්තං :-

“සත්ත මෙ රෙහිතා මච්ජා උදකා ඵලමුබ්බතා,
ඉදං බ්‍රාහ්මණ මෙ අජ්ඣි එතං භුත්වා වනෙ වසා”ති.^a

බ්‍රාහ්මණො පභෙව තාව භොතු, පච්ජා ජාතිස්සාමිති තපෙව
සිගාලස්ස මකකටස්ස ව සනතිකං ගන්ත්වා තෙහිපි අත්තනො විජ්ජ
මානෙති දෙය්‍යධම්මෙහි නිමන්තිතො පභෙව භොතු තාව පච්ජා
ජාතිස්සාමිති ආහ. තෙන වුත්තං :-

“අස්ස² මෙ ඛෙත්තපාලස්ස රත්තිභත්තං අපාභතං,
මංස සුලා ව වෙ ගොඩා එකඤ්චි දධිපාලකං;
ඉදං බ්‍රාහ්මණ මෙ අජ්ඣි එතං භුත්වා වනෙ වසා”ති.^a

“අම්බපකෙකාදකං සීතං සීතච්ජායං මනොරමං,
ඉදං බ්‍රාහ්මණ මෙ අජ්ඣි එතං භුත්වා වනෙ වසා”ති.^a

තත්ථ අසංසාති අමුසං; රතනිහත්තං අපාහගනති රතනිහො ජනතො අපනිතං; මංසසුලා ච චෙ ගොධාති අඛාරපකකාති චෙ මංස සුලාති එකඤ්ච ගොධං; දඬිථාලකනති දඬිවාරකො; අථ බ්‍රාහ්මණො සසපණ්ඩිතස්ස සනතිකං ගතො, තෙනාපි කිමන්ථං ආගතොසිති වුත්තෙ තපෙථාහ. තෙන වුත්තං: මම සබ්බසමඤ්ඤා සාති ආදි. තත්ථ මම සබ්බසමඤ්ඤාසාති පුබ්බෙ වුත්තප්පකාරං පරිචිතකකං ජාතින්ධා; බ්‍රාහ්මණවණ්ණනාති බ්‍රාහ්මණ රූපචතා අත්තභාවෙන; ආසසනති වසනගුමං; සත්භූපෙඨාති සමං සබ්බ භාවෙනෙව¹ තුට්ඨො; ඝාසනෙත්ථාති ආභාරහෙතු; අදින්නපුබ්බනති යෙති කෙතිපි අබොධිසත්තෙති අදින්නපුබ්බං; දුනවරංති උත්තමං දුනං; අජ්ජ දස්සාමි හෙ අහනති වන්ධා තුචං සීලගුණ්ණපෙත්තො අසුරතනෙනෙව පරගෙඤ්ඤාති තං පාණාතිපාතතො අපනෙත්වා ඉද්දති තස්ස පරිභොගසොග්ගං අත්තානං කන්ධා දුතුං එති අග්ගිං පදිපෙතිති ආදිවාහ. තත්ථ අහං පටිඝං අත්තානනති තයා කතෙ අඛාර ගබ්භෙ අහමෙව පනිත්වා අත්තානං පටිඝං; පඤ්ඤං නිබ්බාන සිසංසිති තථා පන පකකං නිබ්බානං බාදියංසි; නානා කපෙඨ සමාන සීති සො බ්‍රාහ්මණවෙසධාරි සකෙකා නානා දුරුති සමානෙනෙත්වා විග්ග අගොසි; මහත්තං අකාසි චිත්තං කන්ධානඛාරගබ්භනනති විතච්චිකං විගතධුමං අඛාරහරිතබ්බනනතරං සමන්නතො ජල මානං මම සරීරස්ස නිමුජ්ජනපහොනකං තං බණ්ඤෙඤ්ච මහන්නං විතකං අකාසි; සහසා ඉද්ධියා අතිනිවමණීති අධිප්පායො. අග්ගිං තත්ථ පදිපෙසි යථා සො බිප්පං මහාහවෙති තත්ථ සො අග්ගිකකතො සිසං මහන්නො යථා හවෙස්ස, තථා පදිපෙසි; ථොටෙත්වා රජගෙන ගන්නති සචෙ ලොමන්නරෙසු පාණකා අත්ථි තෙ මා මරිංසුති පංසුගතෙ මම ගතෙති කබ්බතං විධුතින්ධා; එකමන්නං උපාසිසිති න තාව කට්ඨාති ආදිත්තානිති තෙසං ආදිපනං උදිකින්නො ථොකං එකමන්නං නිසිදි; ඤද මහානඬ පුණ්ණො ආදිත්තො ඛමඛමාසතිති යද පන සො දුරුරුසි සමන්නතො ආදිත්තො වාසුචෙග සමුද්ධිවානං ජලසිබානං වසෙන ඛමඛමාසති එවං කරෙති; නදුප්පතින්ධා පපති මජ්ඣෙ ජාල සිබ්බනරෙති තදු තස්මිං කාලෙ මම සරීරස්ස කිංපනසමන්තො අයං අඛාරරුසිති වින්නෙත්වා උපපතින්ධා උලුඛිසිත්වා ජාලසිබානං අඛන්නතරභූතෙ තස්ස අඛාරරුසිස්ස මජ්ඣෙ පදුමපුණ්ණො රුජ්ඣංසො විග්ග පමුදිතවිත්තො සකලසරීරං දුනමුඛෙ දන්ධා පපති; පටිඬං. සෙස්ස කස්සචිති යථා සමමකාලෙ සිතලං උදකං යෙන කෙතපි පටිඬං තස්ස දරථ පරිලාහං වුපසමෙති, අස්සාදං පිතිඤ්ච උප්පාදෙති; ගපෙච ජලිතං අග්ගිනති එවං තථා පජ්ජලිතං අඛාර රුසි තදු මම පටිඬස්ස උසුම මත්තමපි 'නාගොසි, අඤ්ඤදන්ථි දුන

පිතියා සබ්බදර්ථ පරිලාභ වුපසමෝ එව අහොසි විරයාං වත මෙ ඡවි වමොදිකො සබ්බො සරීරාවයවො දුනමුබ්බෙ ජුතිතබ්බතං උපගතො අභිපජ්ජිතො මනොරථො මන්තං පතෙතාති. තෙන වුත්තං :-

“ඡවිවමමං මංස නභාරං අට්ඨිං හදයබ්බතං,
කෙවලං සකලං කායං බ්‍රාහ්මණස්ස අදුස්ස”නති.

තත්ත්ව-හදසබ්බතනති හදයමංසපෙසි; තං හි හදයවත්තං බ්බතියා විශ සීතතතා හදයබ්බතනති වුත්තං; අථවා හදසබ්බතනති හදයඤ්ච බ්බතනඤ්ච; හදයමංසං වෙව තං බ්බතියා විශ සීතයකත මංසං වාති අත්ථා. කෙවලං සකලං කායනති අනවසෙසං සබ්බං සරීරං; එතස්මිං අග්නිවති අත්තනො සරීරෙ ලොමකුපමත්තමපි උණං කාතුං අසකෙකානොතො බොධිසත්තොපි භිමගබ්බං පවිට්ඨො විශ හුත්වා බ්‍රාහ්මණරූපධරං සකකං එවමාහ: බ්‍රාහ්මණ! තයා කතො අග්නි අතිසීතලො, කිං නාමෙත්තනති? පණ්ණිත! නාහං බ්‍රාහ්මණො, සකෙකාහමස්මි, තව විමංසනත්ථං ආගතො එවමකා සි”නති. සකක! ත්වං තාව තිට්ඨතු සකලොපි වෙ ලොකො මං දුතෙන විමංසෙය්‍ය තෙව මෙ අදුකුකාමතං කථඤ්චපි උප්පාදෙය්‍ය පසොථ තනති බොධිසත්තො සීහනාදං නදි. අථ නං සකෙකා සසපණ්ණිත තව ගුණං සකලකපමපි පාකවා ගොනතුතිපි පබ්බතං පිළෙත්වා පබ්බතරසං ආදාය වජ්ජමණ්ඩලෙ සසලකබ්බණං ආලිඛිත්වා බොධිසත්තං තස්මිං වතසණ්ඩි තත්ථෙව වතගුලෙබ්බ තරුණදබ්බතිණ්ඩිට්ඨො නිපජ්ජාපෙත්වා අත්තනො දෙවලොකමෙව ගතො. තෙපි වත්තාරෙ පණ්ණිතා සමග්ගා සමෙවාදමානා නිවට්ඨිලං උපොසථසීලඤ්ච සුරෙත්වා යථාරහං පුඤ්ඤාති කත්වා යථාකමමං ගතා.

තද උද්ඥ ආයස්මා ආනන්දො අහොසි; සීගාලො මහා මොග්ගලානො; මකකටො සාරිපුත්තො; සසපණ්ණිතො පත ලොකනාථො අහමෙවාති. තස්ස ඉධාපි සීලාදි පාරමිසො හෙට්ඨා වුත්තතයෙතෙව යථාරහං නිද්ධාරෙතබ්බා. තථා සතිපි තිරච්ඡ, නුපපත්තියං කුසලාදි ධම්මෙ කුසලාදිතො යථාභුතාවබොධො, තෙසු අනුමත්තමපි වජ්ජං ගගතො දිස්වා සුට්ඨ අකුසලතො ඔරමනං සච්චදෙව ව කුසලධම්මෙසු අත්තනො පතිට්ඨාපනං, පරෙසඤ්ච ඉමෙ නාම පාපධම්මා තෙ එවං ගතිතා එවං පරාමට්ඨා එවං ගතිකා හවනති; එවං අභිසංපරයනති ආදිනවං දසෙස්සත්වා තතො විරමතෙ තියොජනං, ඉදං දුතං නාම ඉදං සීලං නාම ඉදං උපොසථ කමමං නාම එත්ථ පතිට්ඨිතානං දෙවමනුස්ස සමපත්තියො හත්ථගතූ එවාති ආදිනා පුඤ්ඤාකමෙමසු අතිසංසං දසෙස්සත්වා පතිට්ඨාපනං, අත්තනො

සරීරජීවිතනිරපෙක්ඛං පරෙසං සත්තානං අනුගණ්හනං උළාසේ ව
දුනර්කාසයොති එවමාදයො ඉධ බොධිසත්තස්ස ගුණානුභාවාති
විභාවෙනබ්බො. තෙනෙනං වුවවති :

“එවං අවර්තියා තෙනෙ-පෙ-බ්බවස්ස අනුබ්බවතො”ති.

සසපණ්ඩිතවරියං දසමං.

ඉදුති-අකිත්තිව්‍යාභමණොති ආදිනා යථා වුනෙත දසපි වරියා
විසෙසෙ උදනෙත්වා නිගමෙති. තත්ථ අභමෙව දාදු ආසිං යො තෙන
දහවරෙ අදුති යො තාති උත්තමදුනාති අදුසි, සො අකිත්ති
ව්‍යාභමණාදිකො අභමෙව තදු තයමිං කාලෙ අහොසිං, න අසෙසදුති.
ඉති තෙසු අත්තභාවෙසු සතිපි සීලාදිපාරමිතං යථාරහං පුරිත
භාවෙ අත්තනො පන තදු දුනර්කාසයස්ස අතිවිශ් උළාරභාවං
සකාය දුනපාරමිවිසෙතෙව දෙසනං ආරොපෙසි; එතෙන දහ
පටිකඛාග් එතෙන දහස්ස පාරමිති යෙ ඉමෙ අකිත්ති ජාතකාදිසු
අනෙකාකාරවොකාරං මයා පවත්තිතා දෙය්‍යබ්බවපරිව්චාගා
මම සරීරවයවපුත්තදුරපරිව්චාගා පරමකොටිකා කිඤ්චාපි තෙ
කරුණුපායකොසල පරිග්ගහිතතතා සබ්බඤ්ඤාන ඤාණමෙව උද්දස්ස
පවත්තිතා තාව දුනස්ස පරමුක්කංසගමනෙන දුනපාරමි එව,
තථාපි මම දුනස්ස පරමන්තපාරමිගුත්තස්ස පරිකාර ගුණතො
සත්තානස්ස පරිභාවනා වනෙන අනිසංඛරණතො එතෙ දුනපරිකාර
තාම, යස්ස පනෙනෙ පරිකාර තං දස්සතුං, ජීවිතං ඤාමනෙ
දුට්ඨා ඉමං පාරමි පුරස්සිති වුත්තං. එත්ථ හි ධරෙත්වා සස
පණ්ඩිත වරියං සෙසාසු නවසු වරියාසු යථාරහං දුනපාරමි දුන
උපපාරමි වෙදිතබ්බො; සසපණ්ඩිතවරියෙ පන දුනපරමන්ත පාරමි.
තෙන වුත්තං :-

“හික්ඛාය උපගතං දිස්වා සකත්තානං පරිව්චිතං,

දුනෙන මෙ සමො තත්ථ එසා මෙ දුනපාරමි”ති.

කිඤ්චාපි හි ම්භාපුරිසස්ස යථා වුනෙත අකිත්ති ව්‍යාභමණාදි
කාලෙ අසෙසදුසමි ව මහාජනක මහාසුත්තසොමාදිකාලෙ දුනපාර
මියා පුරිතත්තභාවානං පරිමාණං තාම තත්ථ, තථාපි එකනෙතනෙව
සසපණ්ඩිතකාලෙ දුනපාරමියා පරමන්තපාරමිභාවො විභාවෙ
තබ්බොති.

පරමන්ත දිපතිසා වරියා පිටක සංවණ්ණනාස

දසව්ඨ වරියා සබ්බභස්ස විසෙසනො දුනපාරමි විභාවගස්ස

පඨමවග්ගස්ස අත්ථවණ්ණනා

ති වසි තා.

දුතිය වග්ගස්ස පරමෙ-කුඤ්ඤෙති හජී; මාතුපොසකොති අකිය ජරුර්ණණො මාතුයා පටිජග්ගනකො; මහිසාති භූමිය; භූණොනාති සිලභූණෙන; තද මම සදිසො නජී.

බොධිසත්තො හි තද හිමවන්තපදෙසෙ හජීයොති යං නිබ්බන්ති සො සබ්බසෙනො අභිරුපො ලක්ඛණසම්පන්නො මහාහජී අනෙක හජීසත්තසග්ගසට්ඨායෙ අහොසි. මාතා පනස්ස අකියා සො මධුරඵලාඵලාති හජීනං හන්තෙසු දන්වා මාතු පෙසෙති. හජීනො තස්සා අදන්වා සයං බාදන්ති. සො පටිග්ගණනොතො තං පටන්ති ඤාතිා යුථං පභාය මාතරමෙව පොසෙස්සාමිති රත්තිභාගෙ අඤ්ඤාසං හජීනං අජ්ඣන්තානං මාතරං ගහෙතිා වණ්ණාරණ පබ්බතපාදං ගන්තිා එකං නලිතිං උපනිස්සාය සිතාය පබ්බත භූතාය මාතරං ධරෙතිා පොසෙසි. පවණෙ දිස්වා වනවග්ගෙති එකො වනවාරකො පුරිසො තස්මිං මහාවනෙ මං දිස්වා; රඤ්ඤා මං පටිමෙදස්සිති බාරුණසිරඤ්ඤා මං ආරෙවෙසි; සො හි මග්ග මුලෙසා දිසං වචන්තාපෙත්තුං අසකෙකානෙත්තා මහනෙත්ත සඤ්ඤා පටිදෙවි. බොධිසත්තොපි තස්ස සඤ්ඤා සුතිා අයං පුරිසො අනාපො න බො පනෙතං පතිරුපං, යං එස මහි සිතෙ ඉධ විනස්සොයාති තස්ස සන්තිකං ගන්තිා තං හයෙන පලායන්තං දිස්වා “අමො පුරිස! නජී තෙ මං නිස්සාය හයං මා පලාසි, කසවා තිං පටිදෙවනො විවරසි?”ති පුච්ඡතිා “සාමි! අහං මග්ගමුලෙසා අජ් මෙ සත්තමො දිවසො”ති වුත්තෙ “හො පුරිස! මා හාසි, අහං තං මත්තස්ස පටෙව පට්ඨපෙස්සාමි”ති තං අත්තනො පිට්ඨියං නිසිද පෙතිා අරඤ්ඤානො නිහරිතිා නිවන්ති. සොපි පාපො¹ නගරං ගන්තිා රඤ්ඤා ආරෙවෙස්සාමිති රුක්ඛසඤ්ඤා පබ්බතසඤ්ඤා කරෙන්නො නික්ඛමිතිා බාරුණසිං අගමාසි, තස්මිං කාලෙ රඤ්ඤා මහලහජී මනො, සො පුරිසො රුජ්නං උපසඞ්ඛමිතිා මහා පුරිසස්ස අත්තනො දිට්ඨිභාවං ආරෙවෙසි. තෙන වුත්තං :- “භව භුවජ්චො මහාගජ ගජො² වස්ති කාහනෙ”ති ආදි.

තත්ත භවභුවජ්චොති තව ඔපවග්ගො³ කාතුං අභුවජ්චිකො යුත්තො න ගස්ස පටිග්ගාසත්තොති තස්ස ගහණෙ ගමත්තපටෙජ්ඤ නත්තං සමන්තනො බණ්ණිතබ්බපටික්ඛාය⁴ වා කරෙණුයා කණ්ණ පුටෙත අත්තානං පටිච්ඡාදෙතිා බිත්තපාසරජ්ජයා බණ්ණිතබ්බ ආලන සඞ්ඛාත ආලානෙන වා යත්ත පටිටෙඨා කත්තවි ගන්තුං න සකෙකාති තාදිසව්ඤ්චනකායුයා වා අන්තො පයොජ්නං නජී. සහගතිනොති⁵ ගහණසමකාලං එව; එහිතිති ආගමස්සාතිති; රුජ් ඉමං මග්ග දෙසකං කතිා අරඤ්ඤා ගන්තිා ඉමිනා වුත්තං හජීනාගං අනෙතිති හත්තා වරියං සහ පට්ඨාරෙන පෙසෙසි. සො තෙන සද්ධිං ගන්තිා බොධි සත්තං නලිතිං පටිසිතිා⁶ ගොවරං ගණන්තං පසි. තෙන වුත්තං :-

1. II & III. පානො.

2. කාහො.

3. මු. ඔපගුහනං.

4. මු. පටික්ඛායං.

5. ආ: සමගතිනො.

6. මු. පටිගෙතිා.

“තස්ස තං වචනං සුත්වා රුජපි නුඛම්භානසො,
පෙසෙසි හත්ථිදමකං ඡේකාවරියං සුසිකතිනං.

ගන්තා සො හත්ථිදමකො අද්දස පදුමස්සරො,
භිස මූලං¹ උභාරන්නං යාපනත්ථාය මාතුයා”ති.

තත්ථ ඡේකාවරියනති හත්ථිකතිනාදි විධිමති කුසලං හත්ථා වරියං; සුසිකතිනාති හත්ථිනං සිකඛාපන විජ්ජාය නිට්ඨිඛමනෙන සුසිකතිනං; විඤ්ඤාස මෙ සිලගුණනති හද්දො අයං හත්ථාජනියො න මඤ්ඤ න වණ්ඤො න වොමිස්සා² සිලවාති මම සිලගුණං ජනිත්වා; කථං? ලක්ඛණං උපධාරස්සිති සුසිකතින හත්ථිසිප්පතතා මම ලක්ඛණං සමන්තතො උපධාරෙසි; තෙන සො එහි පුත්තාති වන්ධානි මම සොණ්ඩාස අග්ගහි. බොධිසත්තො හත්ථාවරියං දිස්වා ඉදං හයං මස්සං එතස්ස පුරිස්සං සන්තිකා උප්පන්නං, අහං බො පන මහාබලො හත්ථි සහස්සමිටි විභිංසෙත්තුං සමඤ්ඤා, පසොමි කුජකිත්වා සරට්ඨකං සෙනාවාහනං නාසෙත්තුං, සවෙ පන කුජකිස්සාමි සිලං මෙ භිජ්ජස්සාති, තස්මා සන්තිති කොටියමානොපි න කුජකිස්සාමිති විතතං අබිට්ඨාය³ සිසං ඕනාමෙත්වා නිව්වලොව අට්ඨාසි. තෙනාහ ගගවා :- “සං මෙ නදු පාකතිකං සජ්ජානුගතං. බල”නති ආදි. තත්ථ පාකතිකනති සභාවසිඬං; සජ්ජානුගතනති සර්වමෙව අනුගතං කායබලං න උපායකුසලතාසඛාතඤ්ඤානුගතනති අබිප්පායො. අජ්ජ න්‍යාගසහස්සානනති අජ්ජකාලෙ අනෙකෙසං හත්ථිසහස්සානං සමොදිතානං. බලෙන සමසාදිසනති තෙසං සර්ව බලෙන සමසමමෙව හුත්වා සදිසං; න උපමාමතෙන න මග්ගලහත්ථි කුලෙහි තදු බොධිසත්තො උප්පන්නාති. යදිහං නෙසං පසුපෙස සන්නති මං ගහණාය උපගතානං තෙසං අහං යදි කුජෙකියං තෙසං ජිවිතං මද්දමානො පටිබලො හවෙය්‍යං, න කෙවලං තෙසඤ්ඤව අථබො යාවරජ්ජමපි මානුසනති යතො රජ්ජතො තෙසං ආගතානං මනුස්සානං සබ්බමි රජ්ජං පොථෙත්වා වුණ්ණ විවුණ්ණං කරෙය්‍යං; අපිවාහං සිල⁴ ජකඛාසාති එවං සමඤ්ඤාපි ව අහං අත්තති පතිට්ඨිතාය සිල⁴ රක්ඛාය සිලගුත්තියා භුතෙනා බන්ධා විය; න කුජොමි විනෙත අඤ්ඤාථතනනති තස්ස සිලස්ස අඤ්ඤාථතගුත්තං තෙසං සත්තානඤ්ඤව පොථානාදිවිධිං මස්සං විනෙත න කුජොමි, තත්ථ විතමපි න උප්පාදෙමි; පකඛිපනතං මමාල නෙති ආලාතත්මෙත පකඛිපනතං; “දිස්වාපි”ති වචනසෙසො. කස්මාති වෙ? සිලපාරමිපුරියා ඊදිසෙසු ණානෙසු සිලං අබණ්ඨනතස්ස මෙ න විරස්සෙව සිලපාරමිං පටිපුරෙස්සාතිති සිල පාරමිපටිපුරණත්ථං. තස්ස අඤ්ඤාථතතං විනෙත න කුජොමිති යොජනා. යදි නෙ මමනති ගාථායපි සිලරක්ඛාය දලහං කත්වා සිලස්ස අබිට්ඨිතභාවමෙව දස්සෙති. නාඤ්ඤා නොවෙමසස්සනති

තීන්දෙයුද්ධ; සිලබිණ්ඩු හයා මමාති මම සිලයා බණ්ඩන හයෙන; එවං පන විනෝතො බොධිසත්තෙ නිව්වලෙ සිතෙ හන්චරියො පදුමසරං ඔතරිතො තස්ස ලක්ඛණසම්පන්නිං දිස්වා 'එහි පුත්තා'ති රජතදුමසදීප්තාය සොණ්ඩාය ගහෙනො සත්තමෙ දිව්සෙ බාරණසිං පාපුණි. සො අත්තරුමයෙන වත්තමානොව රඤ්ඤ සාසනං පෙසෙසි. රුජ තගරං අලඛිතාරාපෙසි. හන්චරියො බොධිසත්තං කතගනිපරිභණ්ඩං අලඛිතතපරියතතං හත්තිසාලං තෙනො විවිත්ර සාතියා පරික්ඛිපාපෙතො රඤ්ඤ ආරොවෙසි. රුජ නාතග්ගරස භොජනං ආදාය ගතො බොධිසත්තස්ස දුපෙසි. සො මාතරං විතා ගොවරං න ගණ්ඨස්සාමිති පිණ්ඩං න ගණ්ඨි. යාවිතොපි අගහෙනො :-

“සා නුත සා කපණිකා අකා අපරිනායිකා,
බාණ්ණං පාදෙන සට්ටෙති ගිරිං වණ්ණාරණං පති”ති2.

ආහ. තං සුතො රුජ :-

“කා නු තෙ සා මහානාග අකා අපරිනායිකා,
බාණ්ණං පාදෙන සට්ටෙති ගිරිං වණ්ණාරණං පති”ති2.

පුට්ඨො.

“මාතා මෙ සා මහාරුජ! අකා අපරිනායිකා,
බාණ්ණං පාදෙන සට්ටෙති ගිරිං වණ්ණාරණං පති”ති2.

වුත්තෙ අජ්ඣ සත්තමො දිව්සො, මාතා මෙ ගොවරං න ලභිත්ථාති වදති ඉමස්ස ගොවරං අගණ්ඨනතස්ස, තසො :-

“මුඤ්ඤාපේතං මහානාගං යො යං හරති මාතරං,
සමෙතු මාතරා නාගො සහ සබ්බෙහි ඤාතිහි”ති2.

වතො මුඤ්ඤාපෙසි.

“මුත්තො ව බකිනා නාගො මුත්තො දුමතො¹ කුඤ්ඤරො,
මුත්තතං අස්සසිත්තාන අගමා යෙන පබ්බතො”ති2.

තත්ථ කපණිකාති වරාකා; බාණ්ණං පාදෙන සට්ටෙති අකිතාය පුත්තවිශේශදුක්ඛෙන ව පරිදෙවමානා තත්ථ තත්ථ රුක්ඛක ලිඛිතෙර පාදෙන සට්ටෙති; මණ්ණාරණං පතිති වණ්ණාරණ පබ්බතාහිමුඛි; තසම් පබ්බතපාදෙ පරිබ්බමමානාති අත්තො. අගමා ශෙන පබ්බතොති සො හත්තිනාගො බකිනා මුත්තො පොතං විස්සමිත්තා රඤ්ඤ දසරාජබලමහාරාහි බලමං දෙසෙතො අප මත්තො හොති. මහාරාජාති ඔවාදං දත්තා මහාජනෙන ගනිමාලා දිහි පුජ්‍යමානො² තගරා නික්ඛමිත්තා තදුක්ඛෙව මාතරා සමාගතො සබ්බං පවතතිං ආවිකම්. සා කුට්ඨමානසා :-

“විරං ජවතු සො රජා කාසිනං රථච්චිකිනො,
යො මෙ පුත්තං පමොවෙසි සද්ධු චුඛිතා¹ පචාසික”නති².

රඤ්ඤා අනුමොදනං අකාසි. රජා බොධිසත්තස්ස භූණේ පසිදිත්වා නලිනියා අවිදුරෙ ගාමං මාපෙත්වා බොධිසත්තස්ස මාතු වස්ස නිබ්බානං වට්ටං පට්ඨපෙසි. අපරභාගෙ බොධිසත්තො මාතරි මනාය නස්සා සරිරපරිහාරං කත්වා කුරුණිකඅස්සමපදං නාම ගතො. තස්මිං පන එතෙන නිමිට්තතෙනො තරිත්වා පඤ්ඤාසත්තා ඉසයො වසිංසු. තං වට්ටං තෙසං දත්වා රජා බොධිසත්තස්ස සමානරූපං සීලා පරිමං කාරෙත්වා මහාසකකාරං පවත්තෙසි. ජම්බුදීපවාසිනො අනු සංවච්ඡරං සනතිපතීත්වා හත්තිමහං නාම කරිංසු. තද්ධ රජා ආනන්දෙ අහොසි. හත්තීති මහාමායා. වනවිරකො දෙවදත්තො. මාතුපොසක හත්තීනාගො ලොකනාපො. ඉධාපි දුතපාරමී ආදයො යථාරහං නිද්ධාරෙතබ්බො. සීලපාරමී පන අතිසයවතීති සා එව දෙසනං ආරූප්පා. තථා තීරව්ජානගොතියං උප්පන්නොපි මුග්ගදෙව පුබ්බ දෙව පුබ්බොවරිය ආනුණේයාදිභාවෙන සබ්බඤ්ඤාමුදොධිනපි පසත්ථ භාවානුරූපං මාතුයා ගරුචිත්තං උපට්ඨපෙත්වා මාතා නාමෙසා පුත්තස්ස බහුපකාරා තස්මා මාතූපට්ඨානං නාම පණ්ණිනෙන පඤ්ඤාතතනති මතසි කත්වා අනෙකෙසං හත්තිසහස්සානං ඉස්සරාධි පතී මහානුභාවො යුථපතී නුත්වා තෙති අනුවතතිගමානො එකච්ඡි භාරෙ අනතරයං අගණත්වා යුථං පහාය එකකො නුත්වා උපකාරී බෙත්තං පුජේස්සාමිති මාතුපොසනං, මග්ගමුලනපුරිසං දිත්වා අනු කල්පාය තං ගගෙත්වා මනුස්සගොවර සම්පාපණං, තෙන ව කතාප රාධසහනං හත්ථාවරිය පමුබානං අත්තානං බන්ධුං ආගතපුරිසා නං සමන්තොපි සමානො සත්තාපනමත්තනපි තෙසං පිළිනා හවිස්සති මග්ගඤ්ච සීලස්ස බණ්ඩාදිභාවොති තථා අකත්වා සුදත්තන ඔපවයො³ විග්ග සුබෙතෙව ගහණුපගමිතං, මාතරං විනා නකිඤ්ච අජේඤ්ඤාගරිස්සාමිති සත්තාහමපි අනාගාරතා, ඉමිනාපාහං බන්ධාපි තොති විත්තං අනුපපාදෙත්වා රජානං මෙත්තාය එරණං, තස්ස ව නානා තයෙති ධම්මදෙසනාති එවමාදයො ඉධ මහාපුරිසස්ස භූණානුභාවා වෙදිතබ්බා. තෙන චුත්තං: “එවං අච්ඡරියා එතෙ අභිභූතා ව මහෙසිනො-පෙ-ධම්මස්ස අනුධම්මතො”ති.

මාතුපොසක වරියං පට්ඨමං.

දුතියං-භූමිදත්තොති භූමිසම⁴දත්තො; දත්තොති හි තද්ධ බොධි සත්තස්ස මාතෘපිතූති කතං නාමං. යස්මා පනෙසො නාග හවතෙ විරූපකම්මහාරාජහවතෙ ව නාවතීංසහවතෙ ව උප්පන්න පඤ්ඤා සම්මදෙව විනිවර්තනති. එකදිවසඤ්ච විරූපකම්මහාරාජෙ නාගපරි

1. වඩා.

2. ඔපභූගෙන.

3. භූමිමා.

4. මාතුපොසක ආත්තො.

සාය සද්ධිං නිදසපුරං ගතත්වා සකකං පරිවාරෙණා නිසිනෙන දෙව,
 නමනතරෙ පසෙකා සමුට්ඨාසි. තං කොචි කපේතුං නාසකති.
 සකෙකන පන අනුඤ්ඤානො පලුභිකවරගතො නුඤ්ඤා මහාසතෙතොව
 කපේසි. අථ නං දෙවරුජා දිබ්බගතිපුප්ඵති පුජෙණා දත්ත! ඤා.
 පඨවිසමාය විපුලාය පඤ්ඤාය සමනනාගතො ඉතො පට්ඨාය භූරි
 දත්තො නාමාති ආහ. භූරිති පඨවියා නාමං, තස්මා භූරිසමතාය
 භූතෙ අපේඨ රමනීති භූරිසංඛාතාය මහතීයා පඤ්ඤාය සමනනාග
 තත්තා මහාසතෙතා භූරිදත්තො භූරිදත්තොති පඤ්ඤාසිත්ථ. මහතීයා
 පන නාගිද්ධියා සමනනාගතත්තා මහිද්ධිකො වාති.

අතීතෙ හි ඉමසමිං යෙව කපෙප බාරණසිරිඤ්ඤා පුතො
 පිතරු රට්ඨතො පබ්බාජිතො චනෙ වසනොතා අඤ්ඤාතරුය නාග
 මාණවිකාය සංවාසං කපෙපසි තෙසං සංවාසමුඤ්ඤාය වෙ දුරකා
 ජායංසු-පුතො ව ධිතා ව. පුතත්තං සාගරමුභමදත්තොති නාමං
 කරිංසු, ධිතාය සමුද්දජාති. සො අපරභාගෙ පිතු අවමයෙන බාර
 ණසිං ගතත්වා රජුං කාරෙසි. අථ ධතරට්ඨො නාම නාගරුජා
 පඤ්චයෝජනසතීකෙ නාගභවනෙ නාගරජුං කාරෙතොතා තං
 අභූතවාදිකෙන විතත්සුලෙන නාම කච්ඡපෙන බාරණසිරි රුජා
 අත්තනො ධිතරං තුග්ගං දුතුකාමො, සා බො පන රුජධිතා
 සමුද්දජා නාම අභිරුපා දසසනීයා පාසාදිකා වාති කපිතං සුඤ්ඤා
 ධතරට්ඨො චත්තාරො නාගමාණවනෙ පෙසෙතො තං දුතුං
 අතිච්ඡන්තං නාගභිංසකාය භිංසාපෙතො 'දමමි'ති චුතෙන මහනං
 සක්කාරං පෙසෙතො මහතීයා නාගිද්ධියා මහනෙතන පරිවාරෙන
 තස්ස ධිතරං නාගභවනං නෙණා අග්ගමහෙසිට්ඨානෙ ධපෙසි. සා
 අපරභාගෙ ධතරට්ඨං පටිච්ච සුදසනො දත්තො සුභොගො
 අරිට්ඨොති චත්තාරො පුතෙන පටිලභි. තෙසු දත්තො බොධිසත්තො,
 සො පුබ්බෙ චුත්තනගෙනෙව සකෙකන තුට්ඨවිගෙන භූරිදත්තොති
 ගතිතනාමත්තා භූරිදත්තොනෙව පඤ්ඤාසිත්ථ. අථ නෙසං පිතා
 යෝජනසතීකං යෝජනසතීකං රජුං භාජෙණා අදුසි. මහනෙත¹
 යසො අහොසි. සොදුස සොලස නාගකඤ්ඤා සහස්සාති පරිවාරිංසු.
 පිතුපි එකයෝජනසතමෙව රජුං අහොසි. තයො පුත්තා මාසෙ
 මාසෙ මාතාපිතරො පසසිතුං ආගච්ඡන්ති. බොධිසත්තො පන අභිද්ධි
 මාසං ආගච්ඡති. සො එකදිවසං විරූපකෙඛන මහාරාජෙන සද්ධිං
 සක්කස්ස උපට්ඨානං ගතො වෙජ්ජනතං පාසාදං සුඛමමදෙවසභං
 පාරිච්ඡන්තක කොවිලාරං පණ්ඩුකමලලසිලාසනං දෙවච්ඡරුපරිවාරං
 අතිමනොහරං සක්කසමපතති. දිස්වා-එත්තකමත්තමපි නාගත්ත
 භාවෙ ධිතස්ස දුලුභං, කුතො සමො සමෙබ්බිති නාගත්තභාවං
 ජගුච්ඡිතො නාගභවනං ගතත්වා උපොසථවාසං වසිති සිලමෙව
 පග්ගණ්ඨස්සාමි, තං බොධිපරිපාවනං හොති ඉමසමිං දෙවලොකෙ

උපපතති කාරණං භවිස්සතීති විනෙතවා නාභගවතං භතවා ආහ :
 “අම භාත! අහං උපොසථකමං කරිස්සාමි”ති. තෙති “ඉධෙව උපො
 සථං උපවසාහි, බහිගතානං නාභානං මහනතං භය”නති වුතෙත
 එකචාරං තථා කත්වා නාභකඤ්ඤාදි උපද්දතො පුත වාරෙ මාතා
 පිතුනං අනාර්යවෙත්වා අතතනො භරියං ආමනෙතවා. “භද්දො!
 අහං මනුස්සලොකං භතවා යමුනාතීරෙ මහානිශ්ශ්වාධරුකෙඛා අපී
 තස්ස අවිදුරෙ වමමිකමන්තෙ භොගෙ ආභුජිත්වා වතුරඛගසමන්තා
 ගතං උපොසථං අබ්ධාය නිපජ්ජිත්වා උපොසථකමං කරිස්සාමි”ති
 නාභගවතනො තික්කමිත්වා තථා කරෙති. තෙන වුත්තං :- විරු
 පතෙඛන මහාරඤ්ඤා දෙවලොකමඤ්ඤානති ආදි.

තත්ථ විරුපතෙඛන මහාරඤ්ඤාදි විරුපතෙඛන නාම නාගාධිපති
 මහාරාජෙන; දෙවලොකනති තාවතීංස දෙවලොකං; අභ්ඤ්ඤානති
 අභ්ඤ්ඤා උපසංකමි අහං; ගාත්ථාති තත්මිං දෙවලොකෙ; පසංඝිං
 ඤානති අද්දකම් අහං; තුසලො නිපාතමත්තං. එකතතං සුඛ
 සමපපිනෙති එකතතං අවචනතමෙව සුඛෙත යමබ්බිභුතෙ; වුත්තං
 ගතං භගවතා : “සනති භික්කවෙ! ඡ එස්සායතනිකා නාම සග්ගා¹
 යාවඤ්ඤාදිං භික්කවෙ න සුකාරං අකතාණෙත පාපුණ්ණිකා යාව සුඛ
 සග්ගා”තිව. ගං සග්ගගමනාද්ධායාති තස්මිං සග්ගසමි උපපතති
 වසෙන ගමනත්ථාය; සිලබ්බතනති සිලසබ්බාතං වතං; අථවා
 සිලබ්බතනති උපොසථ සිලඤ්ඤාව මම වමං වමමජ්ජිකා හරන්තුති
 ආදිනා අතතනො සරීරාවයවපරිච්චාග සමාදියත සබ්බාතං වතඤ්ඤා;
 සරීරකිවචනති මුඛධොවනාදි සරීරපරිජ්ඣනං; කන්ධාන සාපන
 මනනකනති ඉන්ද්‍රියානි නිබ්බිසෙවනානි කාතුං සරීරධීතිමත්තකං
 ආහාරං ආහරිත්වා; චතුරො අභිඛති වත්තාරි අභිඛාති; අබ්ධිඤා
 යාති අබ්ධිතිත්වා; සෙමිති සයාමි; ඡවිශාති ආදි තෙසං චතුත්තං
 අභිඛාතං දස්සනං; තත්ථ ච ඡවිවමානං විස්සජ්ජනං එකං අභිගං,
 සෙසාති එකෙකමෙව මංසග්ගණෙනෙව වෙත්ථ රුහිරමපි සංගති
 තනති දට්ඨබ්බං. එතෙතනාති එතෙති; හරාතු සොති යස්ස එතෙති
 ඡවිආදිති කාරණං යං අපී, තස්ස මයා දිනනමෙවෙතං, සබ්බං සො
 හරන්තුති අතතනො අතතභාවෙ අතපෙකනිපචාරණං පචාරෙති.

එවං මහාසත්තස්ස ඉමිනා තියාමෙනෙව අනුදාමාසං උපො
 සථකමං කරොන්තස්ස දිසො අද්ධා විතිවතෙතා. එවං ගච්ජන්ත
 කාලෙ එකදිවසං අඤ්ඤාතරො තෙසාදමුභමණො සොමදතෙතන
 නාම අතතනො පුතෙතන සහ තං ධානං පත්වා අරුණ්ණගමන
 සමයෙ නාභකඤ්ඤාදි පරිචාරියමානං මහාසත්තං දිස්වා තස්ස
 සනතිකං අභමාසි. තාවදෙව නාභකඤ්ඤායො පඨවියං නිමුජ්ජිත්වා
 නාභගවතමෙව ගතා. මුඛමණො මහාසත්තං පුච්ඡි: “කො නුඛො
 ත්වං මාරිස දෙවො වා යකෙඛා වා නාගොවාති? බොධිසත්තො යථා

භූතං අත්තානං ආවිකක්ඛාසවායං ඉතො ගච්ඡෙය්‍ය, ඉමං මෙ වාසං මහා ජනස්ස පාකටං කරෙය්‍ය, තෙන මෙ උපොසථවාසස්ස අත්තරයොපි සීයා, යනනු නාහං ඉතො ඉමං නාගභවනං නෙත්වා මහතීයා සම්පත්තියා යොජෙය්‍යං. එවායං තත්ත්ව අභිරමිස්සති, තෙන මෙ උපොසථ කම්මං අදාමිතියං සීයාති. අථ නං ආහ: බ්‍රාහ්මණ! මහත්තං තෙ යසං දස්සාමි, රමණීයං නාගභවනං, එති තත්ව ගච්ඡාමාති, “සාමි! පුත්තො මෙ අපි තස්මි. ආගච්ඡන්තො ආගමිස්සාමි”ති. ගච්ඡ බ්‍රාහ්මණ! “පුත්තං ආනෙහීති. බ්‍රාහ්මණො ගන්ත්වා පුත්තස්ස තමත්ථං ආරො වෙත්වා තං ආනෙසි. මහාසත්තො තෙ උභොපි ආදාය අත්තනො ආනුභාවෙන නාගභවනං ආනෙසි. තෙසං තත්ථ දිබ්බො අත්ත භාවො පාතුහවි. අථ තෙසං මහාසත්තො දිබ්බසම්පත්තියං දත්වා වත්තාරි වත්තාරි නාගකඤ්ඤාසතාති අදාසි. තෙ මහතීං සම්පත්තියං අනුභවිංසු. බොධිසත්තො අපමන්තො උපොසථකම්මං කරොති, අනිදාමාසං මාතෘපිතුනං උපට්ඨානං ගන්ත්වා ධම්මකථං කථෙත්වා තතො ව බ්‍රාහ්මණස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා ආරොග්‍යං පුච්ඡන්තා “යෙන තෙ අත්තො තං වදෙය්‍යාසි”ති ආපුච්ඡන්තා අනුක්කණ්ඩමානො අභිරමාති වත්තා සොමදත්තෙනපි සද්ධිං පටිසන්ථාරං කත්වා අත්තනො නිවෙසනං ගච්ඡති. බ්‍රාහ්මණො සංවච්ඡරං තත්ථ වසිත්වා මඤ්ඤාදාය උක්කණ්ඩත්වා අතිව්ඡන්තමපි පුත්තං ගහෙත්වා බොධිසත්තං ආපුච්ඡන්තා තෙන දීයමානං ඛත්තං සබ්බකාමදදං මණ්ණිරතනමපි අලක්ඛිකතාය අගහෙත්වා මනුස්සලොකං ගන්ත්වා පබ්බජස්සාමිති ආහ. මහාසත්තො නාගමාණවතො ආණ්ඩෙත්වා තං සපුත්තකං මනුස්සලොකං පාපෙසි. තෙ උභොපි දිබ්බාභරණාති දිබ්බවත්ථාති ව ඔමුඤ්ඤත්වා නභාසිතුං එකං පොකඛරණීං ඕතරිංසු. තස්මිං ඛණෙ තාති අත්තරධායිත්වා නාගභවනමෙව අගමංසු. අථ පඨමතිවත්ථ කාසාවපිලොතිකාව සරීරෙ පටිමුඤ්ඤි. ඛත්තසරසත්තියො¹ ගහෙත්වා අරඤ්ඤං ගන්ත්වා මිගෙ වධිත්වා පුරිමතීයාමෙතෙව ජීවිකං කපොසුං, තෙන ව සමයෙක අඤ්ඤාතරො තාපසො සුපණ්ණරාජතො ලභං ආලම්බායනමත්තං තස්ස අනුච්ඡිකාති ඔසධාති මන්තුපචාරඤ්ඤා අත්තානං උපට්ඨානත්තස්ස අඤ්ඤාතරස්ස බ්‍රාහ්මණස්ස අදාසි. සො ලභො මෙ ජීවිතුපායොති කතිපාහං වසිත්වා තාපසං ආපුච්ඡන්තා පක්කමන්තො අනුපුබ්බෙක යමුනා තීරං පත්වා තං මත්තං සඤ්ඤා යන්තො මහාමග්ගෙන ගච්ඡති, තද්ද බොධිසත්තස්ස භවනතො තස්ස පරිවාරිකා නාගමාණවිකා තං සබ්බකාමදදං මණ්ණිරතනං ආදාය යමුනාතීරෙ වාච්ඤාසම්මත්තෙ ධම්මොපෙත්වා තස්සොගාසෙන රත්තියං කිමිත්වා අරුණුග්ගමනෙ තස්ස බ්‍රාහ්මණස්ස මත්තසද්ධං සුත්වා සුපණ්ණොති සඤ්ඤාය භයතප්පිතා මණ්ණිරතනං අගහෙත්වා පඨවියං නිමුජ්ජන්තා නාගභවනං අගමංසු. බ්‍රාහ්මණො මණ්ණිරතනං ආදාය

පාසාසි. තඟ්ගි. බණ්ණි සො නෙසාදමුඟවණො පුතෙතන සද්ධිං මහවධාය අරඤ්ඤං ගච්ඡන්තො තස්ස හතෙථ තං මණ්ණිරතනං දිස්වා ඉදං භූරිදහනස්ස සබ්බකාමදදං මණ්ණිරතනනි සඤ්ඤාතිත්වා තං ගණ්හිතුකාමො තෙන සද්ධිං අලලාපසලලාපං කත්වා මනත්වාදිභාවං ජාතිත්වා එවමිභාහ: “සථෙ මෙ ත්වං ඉමං මණ්ණිරතනං දස්සාසි, එවාහං තෙ මිභානුභාවං නාගං දස්සෙස්සාමි යං ත්වං ගහෙත්වා ගාමනීගම රාජධානියො වරනොතා බහුධනං ලව්ඡයි” ති. තෙන හි දස්සෙත්වා ගණ්හාගිති වුපෙතන තං ආදාය බොධිසත්තස්ස උපපාසකරණවර්තනෙ වංශිකමිත්තෙ තොගෙ ආභුජිත්වා නිපනනං අවිදුරෙ සිතො හත්ථං පසාදෙත්වා දස්සෙසි.

මහාසත්තො තං නෙසාදං දිස්වා අයං උපපාසකස්ස මෙ අනාරායං කෙරෙස්සාති නාගහවනං තෙත්වා මහාසමපතනීයං පතීට්ඨා පිනොපි න ඉච්ඡී, තතො අපකකමිත්වා සයං ගතතුකාමො මයා දියමානවපි¹ මණ්ණිරතනං ගණ්හිතුං න ඉච්ඡී. ඉදං පන අහි ගුණ්හිතං² ගහෙත්වා ආගච්ඡති, සවාහං ඉමස්ස මිත්තදුබ්බිතො භූජෙස්සියං, සිලං මෙ බණ්ණිං හවිස්සති, මයා බො පන පඨමං යෙව වතුරඛගසමනනාගතො උපපාසකො අධිසිතො, සො යථා අධිට්ඨි තොව භොතු, ආලම්බායනො මං ඡිද්දතු³ වා මා වා, තෙවස්ස භුජෙස්සියාමි⁴ ති විනොත්වා අකඛි නිමිලෙත්වා අධිට්ඨාතපාරමිං පුරෙවා රිතං කත්වා. භොගනතරෙ සිසං පකඛිපිත්වා නිවචලොව හුත්වා නිපජ්ජී. නෙසාදමුඟවණොපි “භො ආලම්බායන ඉමං නාගං ගණ්හ, මණ්ණි. මෙ දෙදී” ති ආග. ආලම්බායනො නාගං දිස්වා තුට්ඨො මණ්ණි. නිසමිඤ්ඤි අගණෙත්වා ගණ්හ මුඟවණාති හතෙථ ඛිපි. සො තස්ස හත්ථො හස්සිත්වා පඨවියං පතීතමෙත්තොව පඨවිං පවිසිත්වා නාගහවනමෙව ගතො. නෙසාදමුඟවණො මණ්ණිරතනතො භූරිදහනන සද්ධිං මිත්තභාවතො ව පරිකාශිත්වා නිපපච්චයොව පකකනොතො.

ආලම්බායනොපි මහානුභාවෙහි ඔසබෙහි අත්තනො සරිරං මනෙත්වා ථොතං බාදිත්වා බෙළං අත්තනො කායසමං⁴ පරි ගාවෙත්වා දිබ්බමනනං ජපනොතො බොධිසත්තං උපසංකමිත්වා නඛගුට්ඨෙ ගහෙත්වා ආකඛිතිත්වා සිසෙ දලහං ගණ්හනොතො මුඛ මස්ස⁵ විචරිත්වා ඔසබං බාදිත්වා මුඛෙ බෙළං ඔපි.⁶ සුච්ඡාතිතො මහාසත්තො සිලගෙදහයෙන අභුජෙත්වා අකඛිති න උමිලෙසි. අථ තං ඔසබමනනබලෙන නඛගුට්ඨෙ ගහෙත්වා හෙට්ඨා සිසං කත්වා සඤ්ඤාලෙත්වා ගතිතභොවරං ඡ්ඛිතාපෙත්වා භූමියං දීඝතො නිපජ්ජාපෙත්වා මසුරකං⁷ මද්දනොතො විශ හතෙථහි පරිමද්දි. අවසීති

1. I & IV. දිනො.

4. මු. කායමපි.

2. මු. අහිතුණ්හිතං.

5. I. II & V. මුඛස්ස.

3. I. ඡිද්ද.

6. I. ඛිපි. මු. ඔසිඤ්ඤි.

7. මු. ඔසුරකං.

වුණ්ණියමානාති¹ විශ අහෙසුං. පුත නඛතුටෙයි නං ගහෙතො දුස්සං පොඤ්ඤානො විශ පොඤ්ඤි. මහාසතොනා එවරුපං දුක්ඛං අනු භොතොනාපි තෙව කුණ්ඩිත්ථ. අඤ්ඤාදන්ත අතතනො සීලමෙව ආවජේසි. ඉති සො මහාසතනං දුබ්බලං කතො වලලීති පෙළං සරේන්තො මහාසතනං තත්ථ පකඛිපි. සරිරමපන මහනතං තත්ථ න පවිසති. අථ නං පණ්ණියා කොට්ටෙතො පවෙසෙතො පෙළං ආදාය එකං ගාමං ගන්තො ගාමමජේසි ඔතාරෙතො² නාගස්ස නව්වං දට්ඨුකාමා ආගච්ඡන්තුති සද්දමකාසි. සකලගාමවාසීනො සනති පතීංසු. තස්මිං බණ්ණ ආලම්බායනො 'කිකම්ම මහානාගා'ති ආග. මහාසතොනා විනොසි: "අජ්ජ මයා පරිසං තොසෙතොතන කිලිත්ථං වට්ටති, ආලම්බායනො බහුධනං ලභිතො නුටෙයි මං විස්සරේස්සති, යං යං එස මං කාරෙති තං තං කරිස්සාමිති. අථ නං සො පෙළතො කිකම්මතනං මහා ගොතිති ආග. සො මහා අහොසි. බුද්දකො³ වට්ටො විඵණො⁴-එකඵණො-විඵණො-යාවසහස්සඵණො- උට්ඨො නිවො-දිස්සමානකායො- අදිස්සමානඋපධිස්සකායො- නිලො-පිතො ලොහිතො-බද්ධො-මඤ්ජුටෙයි ගොති, ධුමං විස්සරේස්සති, ජාලසිංඛං උදකං විස්සරේස්සති වුතො තෙන වුතනං තං තං ආකාරං නිමිණිතො නව්වං දස්සෙසි. තං දිස්වා මනුස්සා අච්ඡරියබ්භුත විතත ජාතා බහු භිරඤ්ඤා සුවණ්ණ වත්ථාලඛිකාරදිං අදංසු. ඉති තස්මිං ගාමෙ සතසහස්සං ලභි. සො කිඤ්ඤාපි මහාසතනං ගණ්හතොනා සහස්සං ලභිතො තං විස්සරේස්සාමිති ආග. තං පන ධනං ලභිතො ගාමකෙපි තාව මයා එතතනං ධනං ලභ්බං නගරෙ කිරි⁵ බහුධනං ලභිස්සාමිති ධනලොභෙන න මුඤ්චි. සො තස්මිං ගාමෙ කුට්ඨංඛං සණ්ඨාපෙතො රතතමයං පෙළං කාරෙතො තත්ථ මහාසතනං පකඛි පිතො සුබයානකං ආරුක්ඛ මහනෙතන පරිවාරෙන ගාමනිගම රාජධානීසු තං කිලාපෙතො බාරණ්සිං පාපුණි. නාගරජස්ස මධුලාජං දෙති, අබ්බං සතතුඤ්ච දෙති, සො ගොවරං න ගණ්හි. අවිස්සරජන හසෙත ගොවරං අගණ්හනන්තම්ච ව නං වග්ගාගේ නගරවාසෙ ආදිං කතො තත්ථ තත්ථ මාසමානං කිලාපෙසි. තෙන වුතනං: සංඛිගො අකභාඤ්ඤානාති⁶ ආදි.

තත්ථ සංඛිගොති එසො නාගො අසුකස්ස නිත්‍රොධරුකඛස්ස සම්පෙ⁷ වමම්කමත්ථකෙ සධිතොති එවං ධානං දස්සෙතො කපිතො; අකභාඤ්ඤානාති අතතනා⁸ කතං උපකාරං අජනනෙතන මිතත දුබ්බිනා තෙසාදමුගමණෙනාති අබ්ධායො; ආලම්බනොති⁹ ආලම්බා

1. මු වුණ්ණියමානා.

2. මු. ඔතාරෙතො. I. ඔතරිතො.

3. I. උභිපො.

4. මු. විපසකො. ම. විසිපිකො.

I. තො. II & ජා: අ: විපපිකො.

5. මු: කිඤ්චි.

6. මු: අකභාඤ්ඤානො.

7. මු: අමුකස්මි. නිත්‍රොධසම්පෙ.

8. මු & I. අතතනො.

9. මු: ආලම්බායනො.

යන විජ්ජාපරිජප්පනෙන ආලම්බායනොති එවං ලභ්භානාමො අති
 ගුණධික වුභමණො; මමග්ගාතිති මං අක්කහෙසි; කිලෙති මං. නාති.
 නාතිනති තත් තත් ගාමතිගමජනපදරජධානිසු අත්තනො ජිවිතත්තං
 මං කිලාපෙති; තිණ්ණොපි ලභුකො¹ මමාති² අත්තනො ජිවිතප
 පිට්ඨාගො තිණ්ණලාභපරිට්ඨාගනොපි ලභුකො හුත්වා මම උපට්ඨා
 තිති අත්තො; පසම් උප්පානනා³ විශාති සිලවිතික්කමො පන වතු
 නහුතාබිකම්මෙයජනසත්තසත්තභවගාය මහාපසවියං පරිවත්තනා
 විය තතොපි තං ගාරියතරං හුත්වා මග්ගං උපට්ඨාතීති දසෙය්ති;
 නිරන්තරං භවිසන්නාති මම ජාතීනං අනෙකසත්තවපි අනෙක
 සත්තසු පි ජාතීසු තිරන්තරමෙව සිලස්ස අවිතික්කමනගෙතු
 මම ජිවිතං වජෙසං. වජ්තුං සකෙකාමි. නොව සිලං පඤ්ඤෙය්නති⁴
 සිලං පන සමාදින්නං එකමපි නොව තිඤ්ඤෙය්සං න විනාසෙය්සං;
 චතුසස්ස දිපාසං ගෙතුති වක්කවත්තරජ්ජරියාපි කාරණාති
 දසෙය්ති; ඉදං යදත්තං අත්තනො ජිවිතමපි පරිච්චිත්තං තද
 සිලමෙව රක්ඛිතං තාය ව සිලරක්ඛායං⁵ තථා අත්තකාරකෙසු
 නෙසාද ආලම්බායන වුභමණෙසු විත්තස්ස අඤ්ඤාථත්තං න කතං,
 තං දසෙය්තුං අපි චාති ඔසාන ගාථමාග. තං හෙට්ඨා වුත්තත්තමෙව.

එවං පන මහාසතෙන අතිගුණධික⁶ හත්තෙන තස්ස මාතා දුස්ස
 පිතං දිස්වා පුත්තඤ්ඤා තත් අපස්සන්ති සොකාතිභූතා අගොසි.
 අපස්සා ජෙට්ඨපුත්තො සුදස්සනො තං පට්ඨන්ති සුත්වා සුභොගං
 “භිමවත්තං ගන්ත්වා පඤ්ඤාසු මහානදීසු සත්තසු මහාසරෙසු භූරිදත්තං
 උපබ්බාසෙත්වා එති”ති පටිඤ්ඤි. කාණ්ඩර්ථං “දෙවලොකං ගන්ත්වා-සචෙ
 දෙවතාති ධම්මං සොතුකාමාති භූරිදත්තො තත් නිත්තො තතො
 තං ආනෙති”ති පටිඤ්ඤි. සයං පන මනුස්සලොකෙ ගවෙසිස්සාමිති
 තාපසචෙසෙන නාගහවත්තො තික්කමි. අවිච්ඡිති නාමස්ස චෙමො
 තික්කා හගිති බොධිසතෙන අබිමච්ඡන්තිනො තං අනුබ්බි⁷. තං
 මඤ්ඤාකවජ්ජං කත්වා ජට්ඨන්තරෙ පක්ඛිපිත්වා මහාසත්තස්ස උපොසථ
 කරණට්ඨානං ආදිං කත්වා සබ්බත් ගවෙසන්තො අනුක්කමෙන
 බාරණසි. පත්වා රාජවාරං අගමාසි. තද ආලම්බායනො රජබගණේ
 මහාජනස්ස මජ්ඣෙ රඤ්ඤාසු භූරිදත්තස්ස කිලං දසෙය්තුං පෙළුං
 විවරිත්වා එති මහානාගාති සඤ්ඤාමදසි. මහාසතෙනා සිසං නිගරිත්වා
 ඔලොකෙනෙනා ජෙට්ඨගාතිතං දිස්වා පෙළුතො තික්කමෙව තදති
 ඉබ්බො පායාසි. මහාජනො තිත්තො පටික්කමි. සො ගන්ත්වා තං
 අතිවාදෙත්වා නිවත්තිත්වා පෙළුමෙව පාවිජි. ආලම්බායනො “ඉමිනා
 අයං තාපසො දට්ඨො”ති සඤ්ඤාය මා හාසීති ආග. සුදස්සනො-අයං
 තාගො මග්ගං කිං කරිස්සති? මයා සදිසො අතිගුණධිකො නාම

1. වු : ලභුකො.

4. වු : භිද්දං.

2. වු : මසිති.

5. II. රක්ඛාය.

3. I. උබ්බත්තනා

6. වු : අතිගුණධික.

7. වු : අනුබ්බිති.

තනිති¹ තෙන වාදපටිවාදං සමුච්ඡාපෙනා නිං ඉමං නාගං ගතෙතිං ගජ්ජි,² අභං තං ඉමං මණ්ඩකවත්තං ඉවත්තො නාගසිංහං මිති හගිති. පනෙකාසිනා හත්තං පසාරෙසි. සා තස්ස සද්ධං සුචා ජවනනරෙ නිපනනා තිකකතං මණ්ඩකවත්තං* වත්තනා තිකකමිනා අංසකුටෙ නිසිදිනා උපපතිනා තස්ස හත්තලෙ නිඤ්චිකවත්තං පාතෙනා පුත තස්ස ජවනනරමෙව පාවිසි. සුදස්සනො විසඛිත්තුං දස්සනා ඉදං ඛිත්තුං සවෙ පඨවියං පතිස්සති, මහධි තිණ වතප්ප තයො. සබ්බෙ නස්සිස්සන්ති, සවෙ ආකාසෙ ඛිපියන්ති, සත්ත වස්සාති දෙවො න වස්සති, සවෙ උදකෙ පතිස්සති, යාවතා තත්ථ උදකජාතා පාණා සබ්බෙ මරෙය්සන්ති වනා රාජනං සද්දහාපෙත්තුං තයො ආවාටෙ බණ්ණපෙනා එකං නානා ගෙසජ්ජානං සුරෙසි, දුතියං ගොම යස්ස තතියං දිබ්බොසධාතස්සෙව පුරෙතා මජ්ඣෙ ආවාටෙ විසඛිත්තුං පකඛිපි. තං බණ්ණෙද්දෙව ධුමාසිනා ජලා උච්චිති. සා ගන්තා ගොමය වාටං ගණ්හි. තතොපි ජාලා උච්චාය දිබ්බොසධපුණ්ණං ගතෙති. දිබ්බොසධාති ව ඛිපෙනා තිබ්බාසි. ආලම්බයනං තත්ථ ආවාටස්ස අවිදුරෙ සිතං උසුමා එරිනා සරිරවත්ති උප්පාටෙනා ගතා, සෙත කුට්ඨි අපහාසි. සො හයතජ්ජනො නාගරාජනං විස්සජ්ජමිති තිකකතං වාටං නිවත්තරෙසි. තං සුචා බොධිසත්තො තෙන පෙළාය තිකකමිනා සබ්බාලභිකාර පතිමණ්හිතං අත්තභාවං මාපෙනා දෙව ලීලාය සිතො. සුදස්සනො ව අවිච්ඡිබ්බි ව තථෙව අවංසු. තතො සුදස්සනො අත්තනො භාගිනෙය්සභාවං රඤ්ඤා ආරොවෙසි. තං සුචා රාජ තෙ ආලිඛිනා සිසෙ වුමිනා අනොපුරං තෙනා මහත්තං සකකාරසමමානං කනා හුරිදත්තන සද්ධං පටිසන්තාරං කරෙන්නො තාත එවං මහානුභාවසම්පන්නං ආලම්බයනො කථං ගණ්හිති? පුච්ඡි. සො සබ්බං වින්තරෙන කථෙතා මහාරාජ රඤ්ඤා නාම ඉමනා නියාමෙන රජං කාරෙත්තුං වට්ඨන්ති මාතුලස්ස ධම්මං දෙසෙසි, අථ සුදස්සනො මාතුල මම මාතා හුරිදත්තං අපස්සන්ති කිලමති, න සකකා අමෙහි ඉධ පපඤ්චං කාතුන්ති මාතුලං ආපුච්ඡිනා හුරිදත්ත අවිච්ඡිබ්බි සද්ධං නාගහවතමෙව ගතො.

අථ තත්ථ³ මහාපුරිසො ගිලානසෙය්සාය නිපනො ගෙලඤ්ඤා⁴ පුච්ඡන්තං ආගතාය මහතියා නාගපරිසාය වෙදෙ ව යඤ්ඤා ව මුහුලෙණ ව සමාගෙවනා† කාණාරිට්ඨි කථෙන්නා තං වාදං භික්ඛුනා† නානාතයෙහි ධම්මං දෙසෙතා සිලසම්පදාය දිට්ඨිසම්පදාය පතිට්ඨ පෙනා යාවජ්චං සිලානි රකඛිනා උපොසථකම්මං කනා ආයුපරියොසානෙ සග්ගපදං සුරෙසි.

1. මු: තනි 2. මු: ගජ්ජිසි. 3. I. තස්ස. 4. I. & මු. ගීලාන.

*. 'මණ්ඩකවත්තං' ඉති බහුසු.

†. ඊදිසෙති පුප්ඵලකවණ්හි අත්තරිපො, හාගො කෙසුපි පොඤ්ඤාන දිස්සති.

තද මානාපිතෙර මහාරජතුලානි අගෙසුං, නෙසාදමුගමණො
 දෙවදනෙතා, සොමදනෙතා ආනන්දා, අවච්ඡුඛි උපපලවණණා,
 සුදස්සනො සාරිපුතො, සුභොගො මහාමොග්ගලානො, කාණ්ණ
 රිට්ඨො සුතකම්බනො, භුරිදනො ලොකනාමො.

තස්ස ඉධාපි සෙසපාරමියො ගෙට්ඨො වුත්තනසෙතෙව නිද්ධා
 රෙතබ්බො. ඉධාපි යොජනසතිකෝ අත්තනො නාගභවනට්ඨානෙ
 සොළසති නාගකඤ්ඤසහස්සෙති විතතරූපං. විශ පරිවාරියමානො¹
 දෙවලොක² සමපතතිසද්දිසෙ නාගලොකියුරියෙ ධීතොපි. ඉස්ස
 රියමදං අකත්වා අනිද්ධාමාසං මානාපිතු උපට්ඨානං කුලෙජෙට්ඨා
 පචාරනං, සකලාය නාගපරිසාය වාතුමමහාරාජ්කාය පරිසාය
 කාවචිංසපරිසාය සමුට්ඨිතපඤ්ඤානං තං තං පරිසමජේඛ කුමුද
 නාලකලාපං. විශ සුනිසිතසන්තෙ අත්තනො පඤ්ඤසන්තෙ
 කාවදෙව පච්ඡිද්ධො තෙසං විතතානුකුල ධම්මදෙසනං, වුත්තප්ප
 කාරං භොගසම්පත්තිං පහාය අත්තනො සරිරජ්චිතතිරපෙකම්බං.
 චතුරඛකසමන්තාගතං උපොසථාධිට්ඨානං, තත්ථ පටිඤ්ඤාය විසං
 වාදනභගෙන අභිගුණධීතභත්ථගමනං, තස්මිණ්ඤ චුළෙ විසමියං
 ඛෙලපාතනං නඬගුට්ඨො ගගෙත්වා ආවිඤ්ඤානං කම්බනං භූමියං
 සංඝනං මද්දනං පොඨනන්ති එවමාදිනා නානප්පකාරං විප්පකාරං
 කරෙන්නෙති එවරූපං මහාදුකම්බං අනුභවතොපි³ කුජකිත්වා ඔලො
 කනමනෙතන තං ජාරිකං කාතුං සමන්ත්සාපි සීලපාරමිං⁴ ආචර්ණ්වා
 සීලබණ්ඩනභගෙන ඊසකම්බි විතතස්ස විකාරාභාවො, ධනං ලභාමිති
 වා තස්ස විතතානුවතනං,⁵ සුභොගෙන පුතානිතස්ස අකතඤ්ඤානො
 මහාදුකිත්වා නෙසාදමුගමණස්ස සීලං අනඛිට්ඨිතිත්වාපි අකුජකිනං
 කාණ්ණරිට්ඨිත කපිතං මිඬ්ඡාවාදං භිද්ධිත්වා අනෙකපරියායෙන
 ධම්මං භාසිත්වා නාගපරිසාය සීලෙසු සමමාදිට්ඨියඤ්ඤා පටිට්ඨාපනන්ති,
 එවමාදයො බොධිසත්තස්ස ගුණානුභවා විභාවෙතබ්බො. තෙනෙනං
 වුට්ඨති: “එවං අච්ඡරියා එතෙ-පෙ-ධම්මස්ස අනුධම්මතො”ති.

භුරිදනන වර්ගං දුතියං.

තතියෙ-වමෙපය්‍යකොති අඛිගමගධරට්ඨානං අත්තෙර වමපා
 නාම තදී, තස්සා ගෙට්ඨා නාගභවනම්බි අවිදුරභවතතා වමපා නාම,
 තත්ථ ජතො නාගරුඡ වමෙපය්‍යකො; හිදුපි ධම්මකො ආසිනති
 තස්මිං වමෙපය්‍ය නාගරුඡකාලෙපි අභං ධම්මවාරි අහොසිං.

බොධිසත්තො හි තද වමපානාගභවනෙ නිබ්බතතිත්වා වමෙපය්‍යා
 නාම නාගරුඡ අහොසි මහිද්ධිකො මහානුභාවො. සො තත්ථ නාග
 රුඡං කාරෙන්නො දෙවරාජහොභස්මපත්තිසද්දිසං ඉස්සරියසම්පත්තිං.

1. මු: පරිවරියමානො.	3. I. අනුභවනොති.	5. I & II. විතතස්සානු
2. I & III. දෙවලොකං.	4. I. සීලස්ස පාරමිං.	පරිවත්තන.

අනුභවනොතා පාරමිපුරණයා අනොකාසනාවනො-කිං. මෙ ඉමාය තිරවන්නොතියා? උපොසථවාසං. වසිත්වා ඉතො චුක්ඛිත්වා සමමදෙව පාරමිතො පුරෙය්‍යාමිති තතො පට්ඨාය අත්තනො පාසාදෙ යෙව උපොසථකමමං. කණ්ඨි. අලඛකනාගමාණවිකා තස්ස සන්තිකං ආගවන්නති. සො ඉධ මෙ සීලයා අත්තරායො හවිස්ස තිති පාසාදතො නිකම්භිත්වා උය්‍යානෙ නිසිදති. තත්‍රාපි තා ආගවන්නති. සො විනොති: ඉධ මෙ සීලයා සඬිතිලෙසො හවිස්සති, ඉතො නාගභවනනො නිකම්භිත්වා මනුස්සලොකං ගන්ත්වා උපොසථ වාසං වසිස්සාමිති. සො තතො පට්ඨාය උපොසථදිවසෙසු නාගභවනා නිකම්භිත්වා එකස්ස පච්චන්තගාමස්ස අවිදුරෙ මග්ගසම්පෙ වමම්ක මන්තෙ “මම වමමාදිති අත්තිකා වමමාදිති ගණ්හනතු කිලාසප්පං වා කාතුකාමා කිලාසප්පං කරොනතු”ති සරිරං දුනමුඛෙ විස්සරේත්වා භොගෙ ආභුජිත්වා නිපතොතා උපොසථවාසං. වසති වාතුදදසියං පඤ්චදසියංඤ්ච. පාට්ටදෙ නාගභවනං ගවන්නි. තස්සොවං උපොසථං කරොනත්තස්ස දිසො අද්ධා විතිවනොතා.

අථ බොධිසත්තො සුමනාය නාම අත්තනො අග්ගමහෙසියා “දෙව තිං. මනුස්සලොකං ගන්ත්වා උපොසථං උපවෙසි,¹ සො ච සාසඬෙකා සප්පට්ඨගො”ති වුත්තො මඬගලපොකබරණ්ණීතිරෙ ධත්වා “සවෙ මං හදෙදු කොචි පහරිත්වා කිලමෙස්සති,² ඉමිස්සා පොකබරණ්ණියා උදකං ආවිලං හවිස්සති. සවෙ සුපණ්ණො ගණ්හියාති, උදකං පකකට්ඨියාති. සවෙ අභිගුණ්හිකො³ ගණ්හියාති, උදකං ලොතිතවණ්ණං හවිස්සති”ති තිණ්ණි නිමිත්තාති තස්සා ආවිකම්භිත්වා වාතුදුසිඋපොසථං අධිට්ඨාය නාගභවනා නිකම්භිත්වා තත් ගන්ත්වා වමම්කමන්තෙ නිපජ්ජි සරිරසොභාය වමම්කං සොභයමානො. සරිරං හිය්‍ය රජතදුමං. විය සෙතං අහොසි. මන්තො රත්ත කම්බලගෙණ්ඤ්ඤකො විය සරිරං නඬගලසිසප්පමාණං. භූරිදත්ත කාලෙ පන උගරුප්පමාණං, සඬිපාලකාලෙ එකදෙණ්හික නාවප්පමාණං.

තද්‍ර එකො බාරණ්සිමාණවො තක්කසිලං ගන්ත්වා ආලම්බා යන⁴ මන්තං උග්ගණ්හිත්වා තෙන මග්ගෙන අත්තනො ගාමං ගවන්නො මහාසත්තං දිස්වා⁵කිං මෙ භුවන්නෙත්තං ගාමං ගන්තුං? ඉමං නාගං ගහෙත්වා ගාමනිගමරාජධානිසු කිලාපෙනොති ධනං උප්පාදෙත්වා හමිස්සාමිති විනොත්වා දිබ්බසාධාති ගහෙත්වා දිබ්බමන්තං පට්ටවෙනත්වා තස්ස සන්තිකං අගමාසි. දිබ්බමන්තං සුතකාලතො පට්ඨාය මහාසත්තස්ස කණ්ණෙසු තත්තසලාකා පච්චෙසනකාලො විය අහොසි, මන්තො⁵ සිබරෙත අභිමන්තියමානො

1. වු: උපවෙසි.

2. වු: කිලමිස්සති.

3. වු: අභිගුණ්හිකො.

4. ම: ආලම්බායන.

5. වු: මන්තෙ.

විශ්. සො. “සො. කුසො. එසො”ති හොගනතරතො සීසං උක්ඛිපිත්වා ඔලොකෙනතො අභිගුණිකං දිස්වා විනොති: “මම විසං උග්ගතෙජ්ජං, සමාහං කුණ්ඩිත්වා නාසංවාතං විස්සජ්ජස්සාමි, එතස්ස සරිරං භුස මුට්ඨි විශ් විපජ්ජිතස්සති, අප් මෙ සීලං බණ්ඩං භවිස්සති, තං න ඔලොකෙස්සාමි”ති. සො අකඛිති නිමමිලොත්වා සීසං හොගනතරෙ රුපෙයි. අභිගුණිකා මුග්ගමණො ඔසංඛං බාදිත්වා මනතං පරිවතොත්වා බෙලං මහාසත්තස්ස සරිරෙ ඔප්. ¹ ඔසංඛානඤ්ච මනතස්ස ව ආනුභාවෙන බෙලෙන පුට්ඨි පුට්ඨිට්ඨානෙ පොවාතං උට්ඨාන කාලො විශ් අසොයි. අප් සො නභිගුට්ඨං ගහෙත්වා ආකඛිතිත්වා දීඝතො තීපජ්ජා පෙත්වා අප්පදෙන දණ්ණිකා උප්පිලොත්වා දුබ්බලං කත්වා සීසං දලගං උප්පිලෙයි. ² මහා සත්තො මුඛං විවරි. අප්ස්ස මුඛෙ බෙලං ඔපිත්වා ³ ඔසංඛමනත බලෙන දනොති භිද්ධි. මුඛං ලොභිතස්ස පුරි. මහාසත්තො අත්තතො සීලගෙදහයෙන එවරුපං දුක්ඛං අභිවාසෙත්තො අකඛිති උමමිලොත්වා ඔලොකනමත්තමපි නාකායි. සොපි නාගරාජතං දුබ්බලං කරිස්සාමිති නභිගුට්ඨතො පට්ඨාය අට්ඨිති සංවුණ්ණයමානො විශ් සකලසරිරං මිද්දිත්වා පට්ටවෙස්තං නාම වෙසෙයි. තත්තමජ්ජිතං. ⁴ නාම මජ්ජි. නභිගුට්ඨං ගහෙත්වා දුස්සපොස්තං නාම පොසෙයි. මහාසත්තස්ස සකලසරිරං ලොභිතමක්ඛිතං අසොයි. මහා වෙදනං ⁵ අභිවාසෙයි. අප්ස්ස දුබ්බලභාවං කරිත්වා වලලීති පෙළං කරිත්වා තත් තං පක්ඛිපිත්වා පච්චන්තගාමං නෙත්වා මහාජනස්ස මජ්ජන්ති කිලාපෙයි. නිලාදිපු වණ්ණපු වට්ටවතුරස්සාදිපු සංඝා නෙපු අණුං පුලාදිපු පමාණෙපු යං යං මුග්ගමණො ඉච්ඡති, මහා සත්තො තං තදෙව කත්වා නවති. එණසත්තමපි එණසත්තස්සමපි කාශෙති යෙව. මහාජනො පසිදිත්වා බහුධතමදයි. එකදිවස මෙව කතාපණසත්තස්ස සත්තස්සග්ගණිකෙ ව පරිකබ්බරෙ ලති. මුග්ගමණො ආදිතොව සත්තස්සං ලතිත්වා විස්සජ්ජස්සාමිති විනොති: තං පන ධනං ලතිත්වා “පච්චන්තගාමෙ යෙව තාව මෙ එත්තකං ධනං ලද්ධං, රුජ්ජමහාමත්තානං දස්සිතෙ කිරි බහුං ධනං ලතිස්සාමි”ති සකටඤ්ච පුබ්බානකඤ්ච ගහෙත්වා සකටෙ පරිකබ්බරෙ රුපෙත්වා පුබ්බානකෙ තිසිත්තො මහත්තත පරිවාරෙන මහාසත්තං ගාමනිගමරුකානිපු කිලාපෙත්තො බාරාණසියං උග්ගසෙත රඤ්ඤ [සත්තිකෙ] කිලාපෙත්වා විස්සජ්ජස්සාමිති අගමායි. සො මණ්ඩුකෙ මාරෙත්වා නාගරඤ්ඤ දෙති. ⁶ නාගරාජ පුත්තපුත්ත මං තිස්සාය මාරෙස්සතිති න බාදති. අප්ස්ස මමුලාජ්ජ අදයි. තෙපි ⁷ සමාහං ගොවරං ගණ්ණිස්සාමි අනොපෙළායමෙව මරණං භවිස්සතිති න බාදති. මුග්ගමණො මාසමත්තත බාරාණසියං පත්වා වාරගාමකෙ තං

1. මු: මංඤ්චි.

2. I. දෙයි.

3. මු: ඔපිඤ්චිත්වා.

4. I & III. තත්තමජ්ජිතං.

5. මු: මහාසත්තො වෙදනං.

6. I. අදයි.

7. මු: තෙපු.

කිලාපෙනො: බහුධනං ලභි. රජාපි තං පකෙකාසාපෙනා
අව්‍යාකම්පි කිලාපෙනිති ආහ. සාධු දෙව, සෙව පණ්ණරසෙ තුමාකං
කිලාපෙසාමිති ආහ. රජා සෙව නාගරජා රජබග්ගෙ නව්විසා
තිති මහාජනො සන්තිපතිතො පසාතුති හෙරි. වරපෙනා ධුන
දිවසෙ රජබග්ගං අලභිකාරපෙනා බ්‍රාහ්මණං පකෙකාසාපෙසි. සො
රතනපෙළාය මහාසත්තං තෙතො විත්තත්තරෙ පෙළං රපෙනා
තිසිදි. රජා පාසාදු ඔරුග්ග මහාජනපරිව්‍රිතො රජසනෙ තිසිදි.
බ්‍රාහ්මණො මහාසත්තං තීහරිතො නව්වාපෙසි. මහාසතෙනා තෙන
විනාතිච්චනාතාකාරං දසෙසි. මහාජනො සකභාචෙන සණ්ඨාතුං¹
න සකෙකාති. වෙඨකෙවස සහසාති පවත්තනාති.² බොධිසත්තස්ස
උපරි රතනවස්සං වසි. තෙන වුත්තං: හදුපි මං බම්මවාසිනති ආදි.

තත්ත හදුපි යද්ද ආහං වලෙපයාකො නාගරජා හොමි හදුපි;
බම්මවාසිනති දසකුසල කම්මපථබම්මං වරති එව න අණුමත්තම්පි
අබම්මතති බම්මචුරි; උපවුත්තං³ උපොසථනති අරිඨබ්‍යසමනනාගතස්ස
අරිහ්‍රපොසථසිලස්ස රතනවසෙන උපවසිතං⁴ උපොසථකම්මං;
ඤ්ජවාරම්භි කිලාතිති බාරණසියං උග්ගසෙනරඤ්ඤා ගෙහවාසෙ
කිලාපෙනි; සං සො චණ්ණං විත්තසෙතිති සො අභිගුණිකං⁵
බ්‍රාහ්මණො යං යං නිලාදිවණ්ණං හොතුති විනෙතති*; තෙනාහ:
නිලංව පිතං⁶ ලොභිතනති. තත්ත නිලං චාති වාසදො අතිශමන්තො,
ගාථාසුඛත්තං රස්සං කතො වුත්තො, තෙන වාසදොන වුත්තාවසිට්ඨං
ඔද්ධාදි වණ්ණවිසෙසඤ්ඤාව වට්ඨාදිසණ්ඨාන විසෙසඤ්ඤා අණුංචුලාදි
පමාණවිසෙසඤ්ඤා සංගණකාති. තස්ස විත්තානුවත්තනෙතොති තස්ස
අභිගුණිකස්ස විත්තං අනුවත්තනෙතො; විනාතිගාහනිගොති තෙන
විනාතිච්චනාතාකාරෙන පෙකඛජනස්ස උපරිභාමිති දසෙසි; න
සෙවලඤ්ඤා තෙන විනාතිතාකාරදස්සනං එව මග්ගං ආනුභාවො,
අට්ඨව ඵලං උද්භං කරෙය්‍යං, උදකම්පි ඵලං කරෙය්‍යං, මහාපඨවිං
ඤ්ඤො උදකං උදකම්පි ගඤ්ඤො පඨවිං කාතුං සකකුණෙය්‍යං,
ච්චංමහානුභාවො ට්ඨ; සද්දිහං නස්ස කුපෙසෙතොති තස්ස අභිගුණික
ත්තස්ස අහං යදි කුපෙසිය්‍යං; ඛණ්ණනි ජාතිකං කරෙති කොටුප්පා
දකඛණ්ණෙ එව භස්මං කරෙය්‍යං;

එවං හගවා තද්ද අත්තනො උපපජ්ජනකානත්තං⁷ පටිබාහන
සමත්තං දසෙසො ඉද්දති යෙන අධිප්පායෙන තං පටිබාහනං න
කතං තං දසෙසො යදි විනාතිච්ඤ්ඤා ගෙහස්සති ආදි මාහ. තස්සන්තො:-
අයං අභිගුණිකො මං අතිවිශ්‍ය බාධති; න මේ ආනුභාවං
ජනාති, හද්දස්ස මෙ ආනුභාවං දසෙසාමිති කුප්පිතො ඕලොකන

1. මු: & I. සකාසෙතුං.

2. මු: පවිසෙකසි.

3. පා: & මු: උපවුත්තං.

4. මු: & I උපවසිතං.

5. මු: අභිගුණික.

6. මු: I & III. නිලං පිතං.

7. මු: උපපජ්ජනකං අනත්තං.

*. 'විනෙතති' ඉති සබ්ධිතං.

මනෙතනාපි යදි විතතවසී අභවිසං, අථ සො භුසමුට්ඨි විය විපප කිරියති¹, අභං යථාසමාදින්නතො පටිභාසිසාමි සිලෙනො. තථා ව සති සිලෙන පටිභිනාසං බණ්ඩිතසිලස්ස යවායං මයා දීපඛකරස්ස දසබලස්ස පාදමුලතො පට්ඨාය අභිපත්තො උත්තමස්මා බුද්ධිභාවො, සො න සිජ්ඣති. කාමං භිජ්ජතුං² සොස්සාති අයං වතුමහා භුතිකො කායො මදනකුලවාසුපවයො³ අතිවුට්ඨාදනපරිමඤ්ඤා හෙදනවිධංසනධරෙවො⁴ කිසුචාපි භිජ්ජතු, විතස්සතු; ඉමෙව ඉමෙමිං එව යානෙ මහාවාහෙ බිත්තභුසමුට්ඨි විය විපපකිරියතු; නෙව සිලං පටිඤ්ඤාසං⁵ විකිරගෙන භුසං විසාති සිලං පන උත්තමත්ඨසිද්ධියා හෙතුභුතං ඉමෙමිං කලෙබරෙ භුසමුට්ඨි විය විපපකිරිනෙතපි නෙව භිඤ්ඤායං, කායජිවිතෙසු නිරිඤ්ඤෙතො හුත්වා සිලපාරමිං යෙව පුරෙ මිති විනෙතත්වා තං භාදිසං දුක්ඛං තදා අධිවාසෙසිනති දසෙයති.

මහාසත්තස්ස පන අභිතුණ්ඩික⁶ හත්තභස්ස මාසො පරිපුරි. එත්තකං කාලං නිරාහාරොව අගොසි. සුමනා 'අභිවිරායති මෙ සාමිකො, නො හුබො පචන්ති'ති පොකකරණිං⁷ *ඔලොකෙනති ලොභිතවණ්ණං උදකං දිස්වා අභිතුණ්ඩිකෙන ගතිතො භවිස්සතිති ඤාත්වා නාගභවතා නික්කමිත්වා වමමිකසන්තිතං ගන්ත්වා මහාසත්තස්ස ගතිතට්ඨානං කිලුමිතට්ඨානාඤ්ච දිස්වා රොදිත්වා කාඤ්චිත්වා පච්චන්ත ගාමං ගන්ත්වා පුච්ඡිත්වා තං පචන්ති. සුත්වා බාරාණසිං ගන්ත්වා රාජථාරෙ ආකාසෙ රොදමානා අට්ඨාසි. මහාසත්තො නච්චනෙතොව ආකාසං ඔලොකෙනෙතො තං දිස්වා ලජ්ජතො පෙළං පවිසිත්වා නිපජ්ජි. රාජා තස්ස පෙළං පවිට්ඨිකාලෙ 'කිනඤ්චො කාරණ'නති ඉතො විතො ව ඔලොකෙනෙතො තං ආකාසෙ සිතං දිස්වා 'කා හු තිං?'ති පුච්ඡිත්වා තස්සා නාගකඤ්ඤභාවං සුත්වා 'නිස්සංසයං බො නාගරාජා ඉමං දිස්වා ලජ්ජතො පෙළං පවිට්ඨා, අය්ඤ්ච යථා දස්සිතො ඉද්ධානු භාවො නාගරාජස්සෙව, න අභිතුණ්ඩිකස්සා'ති නිට්ඨං ගන්ත්වා 'එවං මහා නුභාවො අයං නාගරාජා, කථං ඉමස්ස හන්ඨං ගතො'ති පුච්ඡිත්වා 'අයං ධම්මොරි සිලවා නාගරාජා, වාතුද්ධි-පඤ්චද්ධිලපොසථං උපවසනෙතො අත්තනො සරිරං දුනමුබෙ තියාදෙත්වා මහාමග්ගසමිපෙ වමමිකමත්ඨකෙ නිපජ්ජති; තත්ථායමෙවෙන ගතිතො, ඉමස්ස දෙවධර්මපටිභාගා අනෙක සහස්සා ඉපිගො, දෙවලොකසම්පන්නසිද්ධි නාගභවතො සම්පන්නි, අයං මහිද්ධිකො මහානුභාවො, සකලපඨවිං පරිවතෙතතුං⁸ සමන්ත්ථො, කෙවලං සිලං මෙ භිජ්ජස්සතිති එවිරුපං විපපකාරං දුක්ඛං ව අනු භොති'ති⁹ ව සුත්වා සංවෙගපපනෙතො තාමදෙව තස්ස අභිතුණ්ඩිකස්ස බ්‍රාහ්මණස්ස බහුධනං මහන්තං යසං ව ඉස්සරියං ව දත්වා 'හන්ද හො!

1. සි. මු. විපපකිරිසසති. 5. සි. I II, III & මු. අභිතුණ්ඩික & අභිතුණ්ඩික
 2. සි. I, II, III, කුමමාසපවයො. 6. සි. I, II, & III. පටිගෙනතු. [කත්ථි.
 3. සි. I, II & III. අතිවුට්ඨාදන-පෙ-ධම්මොකාසො.
 4. සි. මු. පටිඤ්ඤාසං. 7. සි. I, II, III & මු. අනුභොසිති.
 8. සි. මු. පටිඤ්ඤාසං.

ඉමං නාගරාජානං විසෂ්පේජ්ඣිති විසෂ්පජාපෙසි. මහාසත්තො නාග වණ්ණං අනතරධාපෙත්වා මාණවකවණ්ණෙන දෙවකුමාරො විශ අට්ඨාසි. සුමනාපි ආකසනො ඔහරිත්වා තස්ස සතතිකෙ අට්ඨාසි. නාගරාජා රඤ්ඤා අඤ්ඤාං කත්වා 'එහි මහාරාජ! මයහං නිවෙසනං පසයිද්ධං ආගමිතං'ති යාචි. තෙනාග භගවා :-

“මුත්තො චචෙපය්‍යකො නාගො රාජානං එභද්ධවි,
නමො තෙ කාසිරාජත්ථු නමො තෙ කාසිවසීන;
අඤ්ඤාලිනෙත පගග්ගාමි¹ පසෙය්‍ය මෙ නිවෙසනති.”^a

අථ රාජා තස්ස නාගභවනගමනං අනුජාති. මහාසත්තො හං සපරිසං ගහෙත්වා නාගභවනං තෙත්වා අත්තනො ඉස්සරියසම්පන්නං දසෙය්‍යත්වා කතිපාගං නත්ථ වසාපෙත්වා ගෙරිං වරාපෙසි: ‘සබ්බො රාජපරිසා යාවදිව්ජකං’⁴ භිරඤ්ඤාසුවණ්ණොදිකං ධනං ගණන්තු’ති; රඤ්ඤා ව අනෙකෙහි සකටසතෙහි ධනං පෙසෙසි. ‘මහාරාජ! රඤ්ඤා නාම දුග්ගං දුහබ්බං, සීලං රක්ඛිතබ්බං, ධම්මිකා රක්ඛාවරණ ගුත්ති සබ්බත්ථි සංවිදුහිතබ්බො’ති දසති රාජධම්මකථාහි ඔවදිත්වා විසෂ්පේජ්ඣ. රාජා මහත්තෙන යසෙන නාගභවනා නික්කම්මිත්වා බාරුණසීමෙව ගතො. තතො පට්ඨාය කිර ජම්බුදීපහලං සතිරඤ්ඤා සුවණ්ණං⁵ ජාතං. මහාසත්තො සීලාති රක්ඛිත්වා අනුගාමිකං උපො සථකම්මං කත්වා සපරිසො සග්ගපුරං⁶ පුරෙසි. තද්‍ය අභිතුණ්ණිකො දෙවදත්තො අහොසි, සුමනා රාහුලමානා, උග්ගසෙනො සාරි පුත්තතෙජ්රො, චචෙපය්‍යකො නාගරාජා ලොකනාථො. තස්ස ඉධාපි යථාරහං සෙසපාරමියො නිද්ධාරෙතබ්බො. ඉධ බොධිසත්තස්ස අවජ්ජියානුභාවා හෙට්ඨා චුත්තනායා එවාති.

චචෙපය්‍යනාගවරියං තතියං.

වතුන්දෙ මුලබොධිති මහාබොධිපරිබ්බාජකත්තභාවං උපාදිය ඉධ මුලබොධිති සමඤ්ඤා ආරොපිතා, න පන ඉමස්මිං එව ජාතකෙ අත්තනො ජෙට්ඨභාතිකාදිනො මහාබොධිසත්තස්ස⁷ සම්භවතොති දට්ඨබ්බං. සුසීලවාති සුවස්සීලවා, සම්පන්නසීලොති අත්තො. භවං දිස්වානි භස්සොති කාමාදිභවං භාසිතබ්බභාවෙන පසයිත්වා. තෙක්කම්මනති එත්ථ වසද්දස්ස ලොපො දට්ඨබ්බො, තෙන “දිස්වානා”ති පදං ආකබ්බියති. ඉදං චුත්තං භොති: ජාති-ජරා-ව්‍යාධි-මරණං, අපාය දුක්ඛං, අතීතෙ වට්ඨමුලකං දුක්ඛං, අනාගතෙ වට්ඨමුලකං දුක්ඛං, පච්චුප්පනෙත ආහාරපරිශෙට්ඨිමුලකං දුක්ඛනති ඉමෙසං අට්ඨන්තං සංවෙගවත්තං පච්චවෙකකිණෙන සබ්බමපි කාමාදිහෙදං භවං සංසාර භයනො උපට්ඨගමනං දිස්වා නිබ්බාණං; තස්ස උපායභූතා සමථ

1. සි. I. II & III. පගග්ගාමි. 3. සි. මු. ජම්බුදීපහලෙ සිරඤ්ඤාසුවණ්ණං. [ජාතක.

2. සි. මු. යදිව්ජකං.

4. පදං-ම. 5 සි. මු. මහාසත්තස්ස. a. චචෙපය්‍ය

විපක්‍ෂයා; හදුපායභූතා ච පබ්බජ්ජාති ඉදං තිව්ඛමි නොක්කමමං අනුස්සවාදිසිද්ධොන ඤාණවක්‍ෂුණා තපපටිපක්කහො දිස්වා හාපස පබ්බජ්ජාගමනෙන අනෙකාදීනවාකුලා ගගට්ඨභාවා අභිනික්කමම ගතොති. දුතිසිසාති පොරාණදුතිසිසා, ගිහිකාලෙ පජ්ජතිභූතා. කන්ධසංගාතිහාති කඤ්චනසන්තිභතතවා. චට්ටෙ අනාපෙක්ඛාති සංසාරෙ නිරාලයා. නොක්කමමං අභිනික්කමිති නික්කමනාය¹ ගෙගහො නික්කමි, පබ්බජ්ජි අත්ථො. ආලයනති සත්තා එවෙනාති ආලයො, නණ්ණා; හදහාවෙන නිරාලසා. තතො එව ඤාතිසු නණ්ණාබ්බන්ධස්ස ජිත්තතතා² ජිත්තබ්බො. එවං ගිහිබ්බාභාවං දසෙස්සා ඉදංති පබ්බජ්ජානාවපි කෙසෙද්ව යං ගොති බ්බන්තං, තස්සාපි අභාවං දසෙස්සා අනාපෙක්ඛා කුලෙ ගණෙති වුත්තං. තත්ථ කුලෙති උපට්ඨාකාකුලෙ. ගණෙති තාපසගණෙ. සෙසා බ්‍රහ්ම චාරිතොති වුච්චන්ති.³ උපාගමුනති උභොපි මයං උපාගමිත්තා. නස්වාති බාරාණසිසාමනෙත. නිප්පාති පඤ්ඤාවනෙතා. නිරා කුලෙති ජනසංචාරරහිතතතා ජනෙති අනාකුලෙ. අප්පසද්දෙති මිගපක්ඛිනං උපට්ඨාපනතො තෙසං වස්සිත⁴සද්දෙනාපි විරහිතතතා අප්පසද්දෙ. රාජුඤ්ජානෙ වසාමුගොති බාරාණසිරඤ්ඤ උය්‍යානෙ මයං උභො ජනා හද වසාම. නත්‍රායං ආනුජ්ඣතිකථා:-

අතිතෙ ඉමස්මිං එව හද්දකපෙප්ඵ බොධිසත්තො බ්‍රහ්මලොකතො වට්ඨො අඤ්ඤාතරස්මිං කාසිකගාමෙ⁴ එකස්ස මහාවිහවස්ස බ්‍රාහ්මණස්ස පුතෙතා හුත්වා නිබ්බන්ති. හස්ස නාමගහණස්මයෙ බොධිකුමා රොති නාමං කරිංසු. වයප්පත්තකාලෙ පහස්ස තක්කසිලං ගන්ත්වා සිප්පානි⁵ උග්ගණන්ත්වා පච්චාගහස්ස අනිච්ඡමානකස්සෙව මාතා පිතරො සමජාතිකා කුලකුමාරිකා⁶ ආනෙසුං. සාපි බ්‍රහ්මලොකා වුත්වා උත්තමරූපධරා දෙවච්ඡරපටිභාගා. තෙසං අනිච්ඡමානානං එව අඤ්ඤමඤ්ඤං ආවාහවිවාහං කරිංසු. උභින්නාවපි පන තෙසං කිලෙසසමුද්ධාවරො⁷ න භූතපුබ්බො, සංරාගවසෙන අඤ්ඤමඤ්ඤං ඔලොකත්තමි නාගොසි, කා පන කථා ඉන්තර සංසග්ගෙ? එවං පරි සුඛසිලා අගෙසුං. අපරභාගෙ මහාසත්තො මාතාපිතුසු කාලකතෙසු තෙසං සරීරකිච්චං නත්වා තං පකෙකාසිත්වා⁸ 'හද්දෙ! නිං ඉමං අසීති කොට්ඨනං ගගෙත්වා සුබෙන් ජීවාති'ති ආහ. 'කිං පන අය්‍යපුත්තා'ති? 'මයං ධනෙන කිච්චං තත්ථි, පබ්බජ්ජාමි'ති. 'කිං පන පබ්බජ්ජා' 'ඉත්ථිතමපි න වට්ටති'ති? 'වට්ටති හද්දෙ!'ති. 'තෙන හි මයංගමපි ධනෙන කිච්චං තත්ථි, අහමපි පබ්බජ්ජාමි'ති තෙ උභොපි සබ්බං විභවං

1. සි. I. & II. නික්කමනයා III. නික්කමමනයා. 6. සි. මු. I. II & III. සමජාතිකුලකුමා.
 2. සි. I. II & III. භිත්තතතා. [රිකං. ආ. ජා. සමජාතිකකුලාකුමාරිකා.
 3. සි. I. II & III. වුච්චති. 7. සි. I. II. III & IV. කිලෙසසමුද්දහාගෙ.
 4. සි. මු. කාසිගාමෙ, ආ. ජා. හසිත-ස බ්බත්ථ, කාසිනිගමෙ & කාසිකනිගමෙ.
 5. සි. මු. & ආ. ජා. සබ්බසිප්පානි. 8. සි. මු. පකෙකාසාපෙත්වා.

පරිවර්තනය මහාදානං දන්වා නික්මගියා අරඤ්ඤං පරිබ්භාසා පබ්බතං උඤ්ඤාචරියාය ඵලාඵලෙති යාපෙන්නො පබ්බතාසුඛෙ නෙව දස සංවර්තරාති වසිත්වා ලොකමිලසෙවනන්ධාය ජනපද වාරිකං වරන්නො අනුපුබ්බෙන බාරාණසිං ගන්ත්වා රාජ්‍යයානෙ වසිංසු. තෙන වුත්තං: රාජ්‍යයානෙ වසාමුහොති. අපේකද්වසං රාජා උය්‍යානකීලං ගතො උය්‍යානස්ස එකපස්සෙ පබ්බතාසුඛෙන චිත්තා මෙන්නානං තෙසං සමීපධානං ගන්ත්වා පරමපාසාදිකං උත්තම රූපධරං පරිබ්බාජිකං ඔලොකෙන්නො කිලෙසවසේන පරිබ්භාසි විතො හුත්වා බොධිසත්තං 'අයං තෙ පරිබ්බාජිකා කිං හොති'ති පුච්ඡී. තෙන ව 'න කිංසුති හොති, කෙවලං එකපබ්බජ්‍යාය පබ්බ ජිත්වා, අපිච බො පන ගිඪිකාලෙ පාදපරිවාරිකා අහොසී'ති වුත්තො රාජා අයං කිරිතස්ස න කිංසුති හොති, අපිච බො පනස්ස ගිඪි කාලෙ පාදපරිවාරිකා අහොසී, යනනුනාහං ඉමං අනෙතපුරං පවෙසෙය්‍යං, තෙනෙවස්ස ඉමස්සා පටිපත්තිං ජාතිස්සාමිති අකිබාලො තත් අත්තනො පරිබ්භාසිතං නිවාරෙතුං අසකෙකානො අඤ්ඤාතරං පුරිසං ආණාපෙසි: 'ඉමං පරිබ්බාජිකං රාජනිවෙසනං තෙති'ති. සො තස්ස පරිපුණ්ණිත්වා 'අධිමො ලොකෙ වත්තති'ති ආදීනි වත්වා පරිදෙවමානං එව තං ආදය පායාසී. බොධිසත්තො තස්සා පරි දෙවනසඤ්ඤා¹ සුත්වා එකවාරං ඔලොකෙත්වා පුත න ඔලොකෙසී. සවෙ පනාහං වාරෙස්සාමි තෙසු චිත්තං පදෙසෙත්වා මයං සීලස්ස අත්ත රායො භවිස්සතිති සීලපාරමිං යෙව ආවරෙජ්ජන්නො තිසිදි. තෙන වුත්තං: උප්පාදිකස්ස නං ගන්ත්වා රාජා අදදස මුහම්මානිති ආදි. තත් තුසෙහසා කා? කස්ස භවිසාති තුස්සං තව එසා කා? කිං හරියා? උදුහු භගිනි වා සමානා? කස්ස අඤ්ඤස්ස හරියා? න මහෙං භවිසා එසාති කාමං² වෙසා මයං ගිඪිකාලෙ හරියා අහොසී, පබ්බජිත කාලතො පට්ඨාය න මයං හරියා එසා, නාපි අහමි ඵතිස්සා සාමිකො, කෙවලවපන සහධමො එකසාසනී; අහමි පරිබ්බාජකො, අහමි පරිබ්බාජිකා සමානධම්මා; පරිබ්බාජකසාසනෙ එකසාසනී; සමුහමවාරිණිති³ අත්තො. නස්සා සාරත්තාමධිනොති⁴ කාමරා ගෙන සාරත්තො හුත්වා පරිබ්භාසී. ගාහාපෙක්ඛානි වෙබ්බෙති⁵ වෙට්ඨෙති⁶ ගණ්ඨාපෙක්ඛා; වෙට්ඨෙති වා අත්තනො රාජපුරිසෙ ආණාපෙක්ඛා තං පරිබ්බාජිකං ගණ්ඨාපෙක්ඛා. නිපට්ඨෙය්‍යො⁷ බලසාති තං අනිවර්තනං එව ආකාශිතං-පරිකාශිතාදිනා⁸ නිපට්ඨ යන්නො බාධන්නො; තථාපි අනිවර්තනිං බලසා බලකකාරෙන රාජ පුරිසෙති ගණ්ඨාපෙක්ඛා අත්තනො අනෙතපුරං පවෙසෙසී. ඔදපත්ත

1. සී. I. II & III. පරිදෙවනං.

2. සී. I. II. III & IV. මුහම්මාරිණිති.

3. නස්සාසාරත්තාමධිතොකත්ථි.

4. සී. I. II & III. ගාහාපෙක්ඛා වෙබ්බෙති සී. මු. ගාහාපෙක්ඛා වෙබ්බෙති.

5. සී. I. II. III & සී. මු. වෙබ්බෙති.

6. සී. I. II & III. නිපට්ඨෙය්‍යො.

7. සී. I. II & III. පරිකාශිතාදිනා.

8. සී. I. II & III. පරිකාශිතාදිනා.

කිසාති¹ උදපතනං ආමසිකාං ගතිතභරියා ඔදපතතිකා නාම; ඉදං වචනං පුරාණදුතිසිකාභාවෙන උපලක්ඛණමත්තං දට්ඨබ්බං. සා පතස්ස බ්‍රාහ්මණවිවාහවසෙන මානාපිතුති සමපටිපාදිතා.² “ඔදපතන කිතියා”ති ව භාවෙන භාවලක්ඛණේ භූමමං. සහජානාති³ පබ්බජ්ජා ජාතිවසෙන සහජානා. තෙනෙවාහ; එකසාසනීති. “එකසාසනී”ති ව ඉදං භූමමතේ පට්ඨවතනං; එකසාසනියාති අත්තො. නිසන්ධිසාති නියන්ධියා. කොපො මෙ උපපජ්ජාති අයතෙන ගිහිකාලෙ භරියා බ්‍රාහ්මණී සිලවතී, පබ්බජ්ජකාලෙ ව සමුගමවාරිණීභාවතො⁴ සහ ජානා භගිනී, සා නුස්සං පුරතො බලකකාරෙන ආකඤ්චිකා නියතී, විබාසියතී⁵; බ්‍රාහ්මණ! කිං තෙ පුරිසභාවනති පුරිසමානෙන⁶ උස්සාහිතො විරකාලෙ සසිතො වම්මනබලතො කෙනපි පුරිසෙන සටිතො ‘සුසු’ති එණං කරොතො ආසිවිසො විය මෙත්තවිත්තතො⁷ කොපො සහසා වුට්ඨාසි. සහකොපෙ සමුපසන්නෙති කොපුපතතියා සහ; තස්ස උපතතිසමනනතරමෙවාති අත්තො. සිලබ්බනමනුස්සංගිනති අත්තතො සිලපාරමිං ආවජ්ජෙයිං. නතෙඨව කොපං නිගග්ගතිනති තස්මිං එව ආසනෙ යථානිසින්නොව තං කොපං නිවාරෙයිං. නාදුසිං වඩසිතුපරිති⁸ තතො එකවාරුපතතිතො උපරි උභං වඩසිතුං න අදුසිං. ඉදං වුත්තං ගොති-කොපෙ උපපන්නමතෙන එව නනු තිං බොධිපට්ඨබාජක! සබ්බපාරමියො පුරෙත්වා සබ්බසුද්ධානුසංගං පටි විජ්ඣතුකාමො? තස්ස තෙ කිම්දං සිලමතෙනපි උපලක්ඛණං? තසිදං ගුත්තං බුරුමතෙනාදකෙ⁹ ඔසිදන්තස්ස මහාසමුද්දස්ස පරතීරං ගණතිතු කාමතා විය ගොතිති අත්තානං පරිභාසිතො පටිසම්බානබලෙන තස්මිං එව බණේ කොපං නිගගගෙත්වා පුත්ත උපපජ්ජනවසෙනස්ස වඩසිතුං න අදුසිනති. තෙනෙවාහ; සදි නං බ්‍රාහ්මණීනති ආදි. තස්සත්තො : තං පට්ඨබාජකං බ්‍රාහ්මණීං සො රාජා වා අමට්ඨො වා කොපි තිණ්ණායපි නිසිතාය සත්තියා කොට්ටය්‍ය, බණ්ඩාබණ්ඩිකං යදි ජිනෙදය්‍ය, එවං සන්නෙපි සිලං අත්තතො සිලපාරමිං තෙව භිනෙදය්‍යං; කස්මා? බොසියා එව භාරණා; සබ්බත්ථ අබණ්ඩිතසිලෙනෙව සකකා සමවා සමොධිං පාපුණීතුං, න ඉහරෙතාති. න මෙසා බ්‍රාහ්මණී දෙදස්සාති සා බ්‍රාහ්මණී ජාතියා ගොතෙත්ත න කුලපාදෙසෙන ආචාර සමපතතියා විරපට්ඨයෙන පබ්බජ්ජාදිගුණසමපතතියා වාති සබ්බා කාරෙන න මෙ දෙදස්සා, න අපටියා එව; තස්සා මම අපටියභාවො කොපි නත්ති. නාපි මෙ බලං න විජ්ජනීති මය්‍යං බලං න න විජ්ජනී, අත්ති එව. අහං නාගබලො ථාමසමපන්නො,¹⁰ ඉච්ඡමානො සහසා උට්ඨතිතො තං ආකඤ්චිතෙන පුරිසෙ නිපෙඨායෙත්වා තං ගගෙත්වා

1. සි. I. II & III, ඔදපතතිකිතියාති.

2. සි. I. II & III, සමපතතිපාදිතා.

3. මු. පා. සහජා. [සි. මු. සමපාදිතා.

4. සි. I. II & III භාවතා.

5. සි. I. II, III & IV, විබාසිති.

6. සි. I. II & III සමානෙන.

7. සි. I. II & III, ආසිවිසමෙන.

8. මු. පා. වඩසිතුපරි. [විනෙතා.

9. ම. බුරුපදෙදකෙ.

10. සි. මු. බලසමපන්නො.

යව්වේතුට්ඨානං ගතත්තං සමන්තොති දසෙසති. සබ්බසංසාරං පිණ්ඩං මසනනති තභො පරිබ්බාජිකභො සතගුණෙන සහස්සගුණෙන සතසහස්සගුණෙන සබ්බසංසාරසංසාරානුමුක්ඛං මග්ගං පියං. නාසමා සිලානු රක්ඛිස්සනති තෙන භාරණෙන සිලමෙව අනුරක්ඛිස්සං.

අථ සො රාජා උය්‍යානෙ පටස්සවං අකත්වාච සිසතරං¹ ගතත්වා හං පරිබ්බාජිකං පනෙකාසාපෙත්වා මහනෙතන යසෙන නිමිනෙතසි. සා යසස්ස අගුණං පබ්බජ්‍යාය ගුණං අත්තනො බොධිසත්තස්ස ච මහනතං හොගක්ඛක්ඛං පහාය සංවෙගෙන පබ්බජ්‍යාචස්සවස්සව කපෙසි. රාජා කෙනචි පරියායෙන නස්සා මහං අලභනො විනොසි: ‘අයං පරිබ්බාජිකා සිලවතී කල්‍යාණධම්මා, සොපි පරිබ්බාජකො ඉමාය ආකඛ්ඪිත්වා නියමානාය න කිස්සුම් විප්පභාරං’² දසෙසසි,³ සබ්බත්ථ නිරපෙක්ඛවිතො,⁴ න බො මෙහං පතිරුපං යං ඵවරුපෙසු ගුණ වනොසු විප්පභාරො,⁵ යනත්තාහං ඉමං පරිබ්බාජිකං ගහෙත්වා උය්‍යානං ගතත්වා ඉමං, හං ච පරිබ්බාජිකං බමාපෙය්‍ය’නති. ඵලං පන විනොතවා පරිබ්බාජිකං උය්‍යානං ආනෙථාති පුරිසෙ ආණා පෙත්වා සයං පසම්භරං ගතත්වා බොධිසත්තං උපසම්භුතියා පුච්ඡී: ‘හො පබ්බජික! කිං මයා නාය පරිබ්බාජිකාය නියමානාය කොපො තෙ උප්පජ්ජිත්වාති?’ මහාසතො ආහ:-

“උප්පජ්ජි මෙ න මුක්ඛිත්ථ න මෙ මුක්ඛිත්ථ ජීවනො,
රජංව විපුලා වුට්ඨි බිප්පමෙව නිවාරසි”නති. a

හං සුත්වා රාජා කිනත්තබො ඵස කොපමෙව සක්ඛාය වදන්ති, උදුහු අසුසුං කිස්සුම් සිප්පාදිකනති විනොතවා පුන පුච්ඡී:-

“කිනෙත උප්පජ්ජි නො මුක්ඛි කිනෙත නො මුක්ඛි ජීවනො,⁷
රජංව විපුලා වුට්ඨි භතමං හං නිවාරසි”ති a

තත්ථ උප්පජ්ජිති ඵකචාරං උප්පජ්ජි. න මුක්ඛිත්ථාති කායචචි විභාරුප්පාදනවසෙන⁸ න මුක්ඛිත්ථං, න බග්ගි පවත්තිත්තං විස්සාපෙජ් සිනති අත්තො. රජංව විපුලා වුට්ඨිති යථා නාම ගිමහානං පච්ඡමෙ මාසෙ උප්පන්නං රජං විපුලා අකාලවුට්ඨිධාරා⁹ නිවාරෙති, ඵලං හං වූපසමෙතො නිවාරසිං; නිවාරෙසිනති අත්තො. අථස්ස මහාපුරිසො නානප්පකාරෙන කොපෙ ආදිනවං පකාසෙතො:-

“යමග්ගි ජාතෙ න පස්සති අජාතෙ සාධු පස්සති,
සො මෙ උප්පජ්ජි නො මුක්ඛි කොධො දුමෙමධගොවරො.

1. සි. මු. සිසං නගරං. ආ. ජා. සිසංගරං.

2. සි. II & III. විකාරං.

3. සි. I. II & III. දසෙසති.

4. සි. I. II & III. නිරපෙක්ඛනො.

5. සි. I II III & IV. විප්පභාරං.

a. මුලබොධිජාතක.

6. කා. පරිබ්බාජක.

7. සි. මු. කිනෙතමුක්ඛිත්ථ ජීවනො.

8. සි. මු. වසෙන පන. [වුට්ඨිවාර.

9. සි. මු. වුට්ඨිකානසො. සි. III.

යෙන ජාතෙන නිද්දන්ති අමිත්තා දුක්ඛමෙසිනො,
සො මෙ උපපජ්ජි නො මුඤ්ඤි කොධො දුමෙමධගොචරො.

යස්මිං ච ජායමානස්මිං සදත්තං නාවබුජ්ඣති,
සො මෙ උපපජ්ජි නො මුඤ්ඤි කොධො දුමෙමධගොචරො.

යෙනාභිභූතො කුසලං ජනාති
පරක්කරෙ¹ විපුලං වාපි අත්තං,
ස භිමසෙනො බලවා පමඤ්ඤි
කොධො මහාරාජ න මෙ අමුඤ්ඤවථ.

කට්ඨස්මිං මන්ධානස්මිං පාවනො නාම ජායති
තමෙව කට්ඨං දහති යස්මා සො ජායතෙ² ගිති.

එවං මිද්දස්ස පොසස්ස බාලස්ස අවිජානනො,
සාරමහා ජායතෙ කොධො සවිතොනෙව ඛයාති.

අග්ගිව නිණ්කට්ඨස්මිං කොධො යස්ස පවඤ්ඤි,
නීතියති තස්ස යසො කාලපකෙඛව චන්දිමා.

අනිකො ධුමකෙතුච නොධො යස්සුපසමමති,
ආපුරති තස්ස යසො සුක්කපකෙඛව චන්දිමා³ ති. a

ඉමාහි ගාථාහි ධමමං දෙසෙසි.

තත්ත න පස්සතිති අත්තත්තමපි න පස්සති, පගෙව පරත්තං. සාමු
පස්සතිති අත්තත්තං පරත්තං උභයත්තඤ්ච සමමදෙව පස්සති. දුමෙමධ
ගොචරෙති නිප්පඤ්ඤත්තං විසය භූතො. නිප්පඤ්ඤ වා ගොචරො
ආහාරො ඉක්කිනං එතස්සාති දුමෙමධගොචරො. දුක්ඛමෙසිනොති
දුක්ඛං ඉච්ඡන්තො. සදත්තන්ති අත්තනො අත්තං; වුඤ්ඤි. පරක්කරෙති¹
අපනෙය්‍ය; විනාසෙය්‍ය. ස භිමසෙනොති සො භිමාය භයජනනියා
මහතියා කිලෙසසෙනාය සමන්තාගතො. පමඤ්ඤිති බලවහාවෙන
සතොන පමඤ්ඤාසිලො.² නමෙ අමුඤ්ඤවථාති මම සන්තිකා මොක්ඛං
න ලභි. අබහන්තරෙ එව දමිතො නිබ්බිසෙවනො කතොති අත්තො.
බීරං විය වා මුහුතං දධිතාවෙන විතොන³ පතිට්ඨතිත්වාතිපි අත්තො.
මන්ධානස්මිනති අරණිසගිනෙ මපියමානෙ. “මථමානස්මි”නතිපි
පාසො. යස්මාති යතො කට්ඨා. ගිතිති අග්ගි. බාලස්ස අවිජානනොති
බාලස්ස අජානනාස්ස. සාරමහා ජායතෙති කාරණිකත්වය කාරණ
ලක්ඛණං⁴ සාරමහා අරණිමන්තනො විය පාවනො කොධො ජායතෙ.
සවිතොනෙවොති සොපි බාලො හෙතෙව කොධෙන කට්ඨං විය
අග්ගිනා ඛයාති. අනිකො ධුමකෙතුචාති අනිකුතො අග්ගි විය.
තස්සාති තස්ස අධිවාසනකතනතියා සමන්තාගතාස්ස පුග්ගලස්ස සුක්ක
පකෙඛව චන්ද්‍ර විය ලඤ්ඤා යසො අපරාපරං ආපුරතිති.

1. සි. I, II III, & IV, පරක්කරෙම.

2. සි. වු & සි. I, II, IV, ජායති.

a. වුලබොධිජාතනා.

3. සි. I, II & III, පමඤ්ඤිලො. [වෙන විතො.

4. සි. I, II III, & IV, බීරං විය වාමුදුරත්තවිහා.

5. සි. I II III IV, කාරණකත්වයලක්ඛණං.

රාජා මහාසත්තං ධම්මකථං සුඤ්ඤා මහාපුරිසං පරිබ්බාජි කඤ්ඤා¹ රාජගෙහනො ආගතං බමාපෙඤා කුමෙහ පබ්බජ්ජාසුඛං අනුභවනොතා ඉධෙව උය්‍යානෙ වසථ, අහං වො² ධම්මිකං රක්ඛාවරණං ගුහතිං කරිස්සාමිති වඤ්ඤා වඤ්ඤා පක්කාමි. තෙ උගොපි තතෙව වසිංසු. අපරභාගෙ පරිබ්බාජිකා කාලමකාසි. බොධිසත්තො හිම වන්තං පවිසිඤ්ඤා කුසාලිකාසුඤ්ඤායො නිබ්බන්ධනා ආයුපරියොසානෙ මුහුල්ලොකපරායනො අගොසි. තදා පරිබ්බාජිකා රාහුලමාතා අගොසි, රාජා ආනන්දත්තෙරො, බොධිපරිබ්බාජකො ලොකනාථො. තස්ස ඉධාපි යථාරහං සෙසපාරමියො නිද්ධාරෙතබ්බො. තථා මහන්තං භොගකබ්බං මහන්තං ව ඤ්ඤාපරිවට්ටං පහාය මහානිතිකබ්බං සදිසං ගෙහනො නිකබ්බං, තථා නිකබ්බිඤ්ඤා පබ්බජිතස්ස බහුජන සම්මතස්ස සත්තො පරමපටිච්ඡත්තාය කුලෙසු ව ගණෙසු ව අලය්‍යතා, අච්චන්තමෙව ලාභසක්කාරජ්ඣාප්තියං පරමවිවෙකාතිරිති, අතිසය වති ව අතිසලෙඛවුහති, තථාරූපාය සීලවතියා කල්‍යාණධම්මාය පරිබ්බාජිකාය අඤ්ඤාතකාය³ අත්තනො පුරතො බලකකාරෙත පරා මසියමානාය සීලපාරමිං⁴ ආවජේඤ්ඤා විහාරානාපත්ති, කතාපරාධෙ ව තසම් රාජී උපගතෙ නිව්චිත්තනං චෙත්තවිත්තනං උපට්ඨපෙඤා⁵ දිට්ඨධම්මිකසම්පරාධිකෙති සමනුසාසනනති එවමාදයො ඉධ මහා පුරිසස්ස ගුණානුභවා විභාවෙතබ්බාති. තෙනතං වුවචති: “එවං අච්ඡරියා එතෙ-පෙ-ධම්මස්ස අනුධම්මනො”ති.

චූලබොධිවරියං වතුත්ථං.

පඤ්ඤාමෙ මහිසො පවනවාරකොති⁶ මහාවනවාරි වනමහිසො යද භොමිති යොජනා. පබ්බජිකාසොති වයප්පත්තියා අභගපච්චඛනානං ව චූලභාවෙන අතිවඩ්ඪිකායො. බලවාති මහාබලො ථාම සම්පන්නො. මහනොති විපුලසරිරො, හත්තිකබ්බිප්පමාණො⁷ තදා කිර බොධි සත්තස්ස කායො භොතිති. හිමදස්සනොති මහාසරිරතාය වන මහිසජාතිතාය ව සීලං අජානන්තානං භයං ජනනතො භයානක දස්සනො. පබ්බාතෙති ඔලම්බකසීලාකුටියං.⁸ දඬාසයෙති ජලාසය සම්පෙ. භොනෙත්ථ ධානනති එත්ථ මහාවතෙ යො කොචි පදෙසො වනමහිසානං නිට්ඨනට්ඨානං භොති. නාහිං නාහිනති තත්ථ තත්ථ. විවරනොති විහාරථාසුභං විමංසිතුං විවරනොතා. ධානං අද්දස හද්දකනති එවං විවරනොතා තසම් මහාඅරඤ්ඤා හද්දකං මය්‍යං

1. සි. මු. පරිබ්බාජිකමපි සි. I, II & III.

2. සි. මු. හෙ.

3. සි. මු. අරඤ්ඤාගතාය. සි. I II III & IV

4. සි. I, II III, & IV, සීලපාරමි. [අඤ්ඤාථාය.

5. සි. මු. කිහිපිත්තං උපට්ඨපෙඤා.

6. සි. I, II & III. පවනවාරිණො.

7. සි. I, II, III & IV. හත්තික

8. සි. මු. සීලාකුටියං.

8. සි. මු. සීලාකුටියං.

එසුභං රුක්ඛමුලධානං අද්දකඛි;¹ දිස්වා ව නං ණානං උපගන්ධාන
නිධ්ධාමි ච සසාමි ච ගොවරං ගහෙත්වා දිවා හං රුක්ඛමුලධානං
ගන්ත්වා ණානං-සසනෙති චිත්තාමෙමිති දස්සෙති.

හදු කිරි බොධිසත්තො හිමවන්තප්පදෙසෙ මිනිසයෝති යං
නිබ්බන්තිත්වා වියප්පත්තො එමසමපන්නො මහාසරීරො ගඤ්ඤිකිප්ප
මාණො² පබ්බතපාදො³- පබ්බාර- හිරිදුග්ග- වන්තසොපු චිවරන්තො
එනං එසුභං මහාරුක්ඛමුලං දිස්වා ගොවරං ගහෙත්වා දිවා තත්ථ
වසති. අපේකො ලොලමක්කවො රුක්ඛා ඔහරිත්වා මහාසහන්තස්ස
පිටසීං අභිරුහිත්වා උච්චාරපස්සාවං භත්වා සිඛෙගසු ගණ්තිත්වා
ලම්බින්නො⁴ නඬුගුට්ඨෙ ගහෙත්වා දෙලායන්නො⁵ කිළි. බොධිසත්තො
බන්තිමෙත්තොහුද්දසමපදය හං හස්ස අනාචාරං න මන්තසාභාසි.
මක්කවො පුන්තපුන්තං තපේව භරොති. තෙන වුත්තං: අපේකං
කපිමාගන්ධානි ආදි. තත්ථ කපිමාගන්ධානි භාජි ආගන්ත්වා.
මහාරො පදසකිභරො. පාපොති ලාමනො. අනිජ්ජොති අත්තෙ ඉරි
යන්නෙ අයෙ ව න ඉරියන්නෙ අනරියො. තිඤ්ඤාචාරොති⁶ අත්තො.
ලහුති ලොලො. බහෙති බහිප්පදෙසෙ. මුත්තෙති පස්සාවං
කරොති. බහනෙති හරිසං ඔස්සජති. නන්ති හං මං; හදු මිනිස
හුතං මං. සකිමපි දිවසන්ති එකදිවසමපි දුසෙති මං සබ්බභාලමපි.
තෙත්තාහ: දුසෙති මං සබ්බභාලන්ති. න කෙවලඤ්ඤි දුතිය-හතිය-
චතුත්ථ දිවසමහතං, අප්බො සබ්බභාලමපි මං පස්සාවාදීති දුසෙති,
යදු යදු මුත්තාදීති කාතුභාමො හදු හදු මය්ගමෙව උපරි කරොතිති
දස්සෙති. උපද්දන්තො බාධිතො. තෙන සිඛෙගසු ඔලම්බිනාදිත්වා,
මුත්තාදි අසුචිමක්කණේන, හස්ස ච අපහරණත්ථං අනෙකචාරං
සිඛගහොටිති චාලගෙන ව, අනෙකචාරං කදුමපංසුමිස්සභං උදකං
සිඤ්ඤිත්වා ධොවනෙන ව නිපජිළිතො භොමිති අත්තො. සකෙබ්බාති
හස්මි රුක්ඛෙ අධිවත්ථා දෙවහා. මං ඉදමබ්බුමිති රුක්ඛකබ්බෙ
ධත්වා 'මහිසරාජ! කස්මා ඉමස්ස දුට්ඨමක්කටස්ස අවමානං සගසී'ති
ඉමමත්ථං පඤාසෙන්නො 'නාසෙන්නං ජවං පාපං සිඛෙගති' ව
බුරෙති වාති ඉදං වචනං මං අභාසි. ජවං වුත්තෙ නදු සකෙබ්බති
හදු තස්මි භාලෙ හස්මි යනෙබ් එවං වුත්තෙ සති අහං හං යකං
ඉදං ඉදති වක්කමානං අබ්බුමි අභාසිං. කුණපෙත්වාති කිලෙසාසුචි
පස්සරණෙන සුචිජාතිභාතං සාධුතං පරමජ්ඣවජ්ජනියවාය අකිත්ති
දුග්ගකිවායනෙන. කුණපසදිසවාය කුණපෙන. පාපෙත්වාති පාණාති
පාතාදි⁷ පාපෙන. අනිජ්ජොති අනරියානං අසාධුතං මාගචික⁸ නෙසා
දදිතං භික්ෂුජිකානං ධම්මවාය අනරියෙන. කිං කෙන භාරණෙන

1. සි. I. II & III. අද්දකඛි.

5. සි. I. II. III & IV කිලායන්නො.ව.

2. සි. I. II. III & IV. ගඤ්ඤිකිප්පමාණො. 6. සි. I. II. III. IV. V & VI. භික්කරෙති.

3. සි. I. II. III. IV. & සි. මු. පබ්බතපාදො. 7. සි. I. II. III & IV. සිඛෙගතො

4. සහ. ජා. අ ඔලම්බන්නො.

8. පාණාතිපාත.

9. සි. මු. මාගචික.

කිං දෙවතෙ! මං මහෙස්වරී? අසුතතං තයා චුතතං මං පාපෙ නියොජනනියාති දසෙස්සි. ඉදුති තස්මිං පාපධම්මෙ ආදිනවං පකාසෙන්නො සද්දිහනති ආදිමාහ. තස්සන්තො : හඤ්ඤ දෙවතෙ! අහං තස්ස යදි කුර්ඤ්ඤායං තතොපි ලාමකාහරෙ භවෙය්‍යං, යෙන හි අධම්මවරණෙන සො බාලමකකටො නිගිනො¹ නාම ජාතො, සචෙ පනාහං තතොපි බලවතරං පාපධම්මං වරෙය්‍යං, නනු තෙන තතො පාපතරෙ² භවෙය්‍යං. අධ්‍යානං වෙනං යදිහං³ ඉධලොකපරලොකං තදුතතරිඤ්ඤ ජාතිකාං සිතො එකනෙතතෙව පරිතිතාය පටිපන්නො එවරුපං පාපධම්මං වරෙය්‍යනති; කිඤ්ඤතිසො. සිලඤ්ඤ මෙ පඤ්ඤාප්පයාති අහඤ්ඤව බො පන එවරුපං පාපං කරෙය්‍යං, මය්‍යං සිලපාරමි බණ්ඩනා සියා. විඤ්ඤා ව ගරහෙස්ස මනති පණ්ඩිතා ව දෙවමනුස්සා මං ගරහෙය්‍යං, - 'පස්සාපි හො අයං බොධිසත්තො බොධි පරියෙසනං වරමානො එවරුපං පාපං අභාසි'ති. හිලිනා ජීවිනා වා පිති වා සඤ්ඤ අවධාරණෙ, එවං විඤ්ඤාති හිලිනා ගරහිතා ජීවිනාපි පටිසුද්ධනි පරිසුද්ධසිලෙන නුතා මනං වා මරණම්මෙව වරං, උත්තමං සෙය්‍යො. ක්‍යාහං ජීවිනහෙතුපි කාහාමි පරහෙස්වනනති එවං ජානන්නො ව අහං මය්‍යං ජීවිතනිම්මතතමපි පරසත්තවිතිංසනං කිං කාහාමි කිං කාරිස්සාමි; එහස්ස කරණෙන කාරණං තත්ථි⁴ අන්තො. අයං පන අඤ්ඤාපි මං විය මඤ්ඤමානො එවං අනාවාරං කරිස්සාති, තතො යෙසං වණ්ඤි⁵ මහිසානං එවං කරිස්සාති, තෙ එව එතං වධිස්සානති, සා එහස්ස අඤ්ඤාති මාරණා මය්‍යං දුක්ඛතො ව පාණාතිපාතතො ව මුත්ති හවිස්සාතිති⁶ ආහ. තෙන චුතතං :-

මමෙවායං මඤ්ඤමානො අඤ්ඤාපෙවං කරිස්සාති,
තෙව⁷ තත්ථ වධිස්සානති සා මෙ මුත්ති හවිස්සාතිති.

තත්ථ මමෙවාසනති මං විය. අඤ්ඤාපිති අඤ්ඤාසමපි. සෙසං චුතතත්මෙව. හිනමජ්ඣමඋක්ඛාටෙස්වති හිනෙ ව මජ්ඣිමෙ ව උක්ඛාටෙස් ව නිම්මතභූතෙ. සහනො අවමානිනනති⁸ විභාගං අකත්වා තෙහි පවත්තිතං අවමානං පරිභවං සහනො බමන්නො. එවං ලහති සප්පඤ්ඤාති එවං හිනාදිසු විභාගං අකත්වා බන්ධමෙත්තොනුද්දයං උපට්ඨපෙත්වා තදපරධෙ සහනො සීලාදිපාරමියො මුහුත්වා මහිසා සථාපජිනං යටිවජිතං සබ්බඤ්ඤානඤ්ඤාණං ලහති, පටිවිජ්ඣති; තස්ස තං න දුරෙති.

එවං මහාසත්තො අත්තනො අජ්ඣාසයං පකාසෙන්නො දෙව තාය ධම්මං දෙසෙස්සි. සො කතිපාහච්චයෙන අඤ්ඤත්ථ ගතො. අඤ්ඤා වණ්ඤමහිසො නිවාසථාසුභාය තං යානං⁹ ගතත්වා අධ්‍යාසි.

1. සි. I & II. හිනො.	5. ම. වණ්ඤානං.	6. සි. I. II. III. IV & V. සුමුත්ති
2. සි. I. II. III & IV පාටිට්ඨකරෙ.	7. සි. I. II. III & IV. තෙන.	
3. සි. මු. යදිදං.	8. සි. I. II. III & IV. අවහනං.	
4. සි. මු. කාරණෙන කාරණං තත්ථි.	9. සි. I. II. III IV. & V. වනං.	

දුට්ඨමකකවො සො එව අයනති සඤ්ඤාය තස්ස පිට්ඨං අභිරුහිතා තථෙව අනාවාරං අකාසි. අථ නං විධුනන්තො භූමියං පානෙනා සිඛෙනා හදයෙ විජ්ඣිතා පාදෙහි මද්දිතා සඤ්චුණ්ණසි. තද සීලවා මහිසරජා ලොකනාථො. තස්ස ඉධාපි හෙට්ඨා චුත්තනයෙ නෙව යථාරගං සෙසපාරමියො නිද්ධාරෙතබ්බො. තථා හත්ථිනාග-භූරි දත්ත-වළෙපයයනාගරුජවරියාසු විය ඉධ මහාසත්තස්ස ගුණානුභාවා විභාවෙනබ්බො.

මහිසරජවරියං පඤ්චමං.

ජට්ඨං-සුත්තානාභිනාසගාතිහොති යථා සුට්ඨ අපගතසබ්බ කාලකො හොති එවං අග්ගිමහි පකඛිපිතා සුත්තානකානක සතතිහො. මහිසර රුරුනාමාති ජාතිසිද්ධිනාමවසෙන¹ රුරුනාම මහිසරජා, ජාතිතො රුරු, මහානඤ්ච රජාති² අනෙථා. පරමසීලසමාගිනොති උත්තමසීලසමාගිනො, විසුද්ධසීලො වෙව සමාතිතවිනෙතො ව, විසුද්ධ සීලෙ වා සමමා ආතිතවිනෙතොති එවමෙත්ථ අනෙථා වෙදිතබ්බො. තද බොධිසත්තො රුරුමගයොතියං නිබ්බතති, තස්ස සර්වච්ඡවි සුට්ඨ තාපෙතො මජ්ඣිමනිකායාපට්ටවණ්ණො අහොසි, හත්ථපාද ලාබාරස පරිකමමකතා විය, නඛගුට්ඨං වමරීතඛගුට්ඨං විය, සිඛගාති රජතදුම වණ්ණොති, අකඛිති සුමජ්ජිතමණිගුලිකා විය, මුඛං ඔලලෙකිතා³ යථිත රත්තකමබ්බලගෙණ්ඩුකා⁴ විය. සො ජනසංසග්ගං පහාය විවෙකවාසං වසිතුකාමො පරිවාරං ජබ්බෙතො එකකොව ගඛගාතිවත්තනෙ රමණීයෙ සාලමිස්සකෙ සුපුප්ඵිතපවනෙ වසති. තෙන චුත්තං :-

රමෙව පදෙසෙ රමණීයෙ විවිතෙන අමනුස්සකෙ,
තත්ථ වාසං උපගඤ්ජං ගඛගාකුලෙ මනොරමෙති.

තත්ථ රමෙම පදෙසෙති මුත්තාසදිසවාලිකාචුණ්ණපණ්ඩරෙහි භූමි භාගෙහි, සිතිද්ධිගරිතතිණසත්ථිතෙහි වනත්ථලෙහි, විත්තත්ථරණෙහි විය නානාවිවිතෙතහි සීලාතලෙහි, මණ්ඩකිතිමලසලිලෙහි ජලාසයෙහි ව සමන්තාගතත්තා-යෙභුයෙයන ව ඉන්ද්‍රගොපකවණ්ණාය රත්තාය සුබසම්ප්පාය තිණජාතියා සඤ්ජන්තත්තා-රමෙව අරඤ්ඤාපපදෙසෙ. රමණීයෙති පුප්ඵිප්ඵලපලවාලඛිතවිපුලසාධාවිතදොති⁵ නානාවිධ දිජගඤ්ඤාපකුජ්ඣෙහි විවිධතරුලතාවනවිරුජ්ඣෙහි, යෙභුයෙයන අමබ සාලසණ්ඩමණ්ඩෙහි වනගහනෙහි උපසොතිත්තත්තා තත්ථ පවිට්ඨස්ස ජනස්ස රතිජනනත්තෙ රමණීයෙ. චුත්තමපි වෙනං රුරුජාතකො :-

“එතසමිං වතසණ්ඩසමිං අමබා සාලා ව පුප්ඵිතා,
ඉන්ද්‍රගොපකසඤ්ජන්තො එත්ථෙසො තිට්ඨති මගො”ති.

1. ම. ජාතිසිද්ධිත නාමෙත. 3. ම. ඔදහිතො. 4. සි. I, II, III, IV & V. හෙණ්ඩුකා.
2. සි. I, II, III, IV & V. මගජ 5. සි. I, II, III, VI & V. විතතෙති &
භිකො රුරුමහානඤ්ච රජති. සි. මු. විතතෙති.

විවිධතෙහි ජනවාසවිරහෙන සුඤ්ඤ, අමනුස්සකෙහි සඤ්ඤරණ මනුස්සානමපි තත් අභාවෙන මනුස්සරගිතෙ. මනෝරමෙති යථා චුත්තගුණසම්පන්නියා විසෙසනො පවිවෙකකාමානං මනෝ රමෙතීති මනෝරමෙ. අථ උපට්ඨගඛගායාති එත් අථාති අධිකාරෙ නිපාතො. තෙන මසි තත් තථා වසනෙන ඉදං අධිකාරනතරං උපපන්නනති දිපෙති. උපට්ඨගඛගායාති ගඛගානදියා උපරිසොතෙ. ධනිකෙහි පටි පිළිනොති ඉණං ගහෙත්වා තං දෘඪං අසනෙකානෙනා ඉණාසිකෙහි වොදියමානො.

එකො කිර බාරුණසිසෙට්ඨි අත්තනො පුත්තං ‘අයං සිප්පං උග්ගණ්හනෙනා කිලමිස්සති’ති කිඤ්චි සිප්පං න උග්ගණ්හාපෙසි; ගීත-වාදිත-නව්ව-බාදන-භොජනනො උඬං න කිඤ්චි අඤ්ඤසි; තං වසප්පත්තං පතිරුපෙන දුරෙන සංයොජෙත්වා ධනං නියාදෙත්වා මාතාපිතරො කාලමිකංසු. තෙසං සො අව්වයෙන ඉත්ථිඬුත්ත සුරුඬුත්තාදිති පරිචුතො නානාබ්‍යසනමුඛෙති සබ්බං ධනං විඬංසෙත්වා තත් තත් ඉණං ආදාය තමපි දෘඪං අසනෙකානෙනා ධනිකෙහි වොදියමානො ‘කිං මස්සං ජීවිතෙන, තෙනෙවමහි අත්තභාවෙන අඤ්ඤා විය ජාතො, මරණං මෙ සෙය්‍යා’ති විනේත්වා ඉණාසිකෙ ආහ: ‘තුමාකං ඉණපණ්ණාති ගහෙත්වා ආගච්ථ, ගඛගානිරෙ මෙ නිගිතං කුලසත්තකං ධනං අත්ථි, තං වො දස්සාමි’ති. තෙ තෙන සද්ධිං අගමංසු. සො ‘ඉධ ධනං, එත් ධනනති’ තිබ්බිතං ආවිකකනෙනා විය එවං මෙ ඉණමොකෙතා හවිස්සතිති පලාසිත්වා ගඛගායං පති. සො වණ්ඤසොතෙන වුයහනො කාරුඤ්ඤරවං රචි. තෙන වුත්තං අථ උපට්ඨගඛගායාති ආදි. තත් ජීවාමි වා මරමි වාති ඉමසමිං ගඛගාසොතෙ පතිතො ජීවාමි වා මාරමි වා, ජීවිතං වා මෙ එත් ගොතු මරණං වා. උභයථාපි ඉණාසිකපිලා න ගොතීති අධිප්පායො. මජ්ඣෙක ගඛගාය ගච්ඡතීති සො පුරිසො රත්තින්ද්‍රවං ගඛගාය වුයහමානො ජීවිතගවෙසස්ස විජ්ජමානතාය මරණං අප්පතෙනා මරණභයනජ්ජිනො හුත්වා කරුණං රවං රවනෙනා ගඛගාය මජ්ඣෙක මහොදකෙන ගච්ඡති; අථ මහාපුරිසො අසිසරත්ත සමයෙවස්ස තං කරුණං පරිදෙවිතසද්දං¹ සුත්වා ‘මනුස්සසද්දෙ සුයති, මා මසි ඉධ ධරනෙන මරතු, ජීවිතමස්ස දස්සාමි’ති විනේත්වා සයනගුම්බා වුට්ඨාය නදිතීරං ගන්ත්වා ‘අමොහා පුරිස! මා භාසි, ජීවිතං තෙ දස්සාමි’ති වත්වා අස්සාසෙත්වා සොතං ජිනුනෙනා ගන්ත්වා තං ඔට්ඨියං ආරොපෙත්වා තීරං පාපෙත්වා අත්තනො වසනට්ඨානං නෙත්වා පරිස්සමං විනොදෙත්වා එලාඵලානි දත්වා විහතීගච්චයෙන තං ආහ: ‘අමොහා පුරිස! අහං තං බාරුණසිගාමිමග්ගං පාපෙස්සාමි, තං අසුකට්ඨානෙ නාම කඤ්චනමිගො වසතීති මා කස්සපි ආරොවෙතී’ති. සො ‘සාධු සාමි’ති සම්පට්ච්ඡි. මහාසනෙනා තං අත්තනො පිට්ඨි.

ආරොපෙතො බාරණසීමග්ගෙ ඔතාරෙතො නිවන්ති. හෙත වුත්තං : නසාහං සද්දං සුඛාන කාරණං¹ පටිදෙවනොති ආදි. තත්ථ කොසි ඩං නිගේති තිං කො මහුසො අසි? කුභො ඉධ වුග්ගමානො ආග තොසිති අරො. අනතනො කාරණං² නති අනතනො කිරියං. ධනිකෙති භිනොති ඉණොසිකෙති උබ්බිග්ගො. නසිනොති උත්තො. නසා කඛාන කාරණං³ චජිඛා මම ජිවිතනති කාරුඤ්ඤං කඛා මහාකාරුණිය සමුසාගිහො මම ජිවිතං තසා පුරිසසා පරිච්ඡි ජිතා. පටිසිඛා නිහපිං නසාති නදිං පටිසිඛා සොහං ජිඤ්ඤො උජ්ජකමෙව ගන්තා මම පිට්ඨිං ආරොපෙතො තතො නං නිහරිං. නසාති උපයොගෙත්ථ සාමිවචනං. “තත්ථ”තිපි පාළි. තත්ථ නදි යනති අරො. අකිකාරමහි රතනිසාති අකිකාරසමයෙ කාල පකුරත්තියනති අරො. අසාත්ථ⁴ කාලමඤ්ඤාසාති පරිසාමං අප තෙතො එලාඵලාති දතො විහතිගච්ඡෙත කිලමඵසා විගහකාලං ජාතිතා. එකං නං වරං සාවාමිති අහං නං එකං වරං යාවාමි, මග්ගං එකං වරං දෙහිති අරො. කිං නං වරනති වෙ ආග: මා මං කසාපි වා චද්දති අසුකට්ඨානො සුවණ්ණමිගො වසතිති කසාපි රඤ්ඤො වා රුජමහාමත්තසා වා මං මා පාවද.

අථ තසමි පුරිසෙ බාරණසිං පටිච්ඡදිවසෙයෙව සො රුජා ‘අහං දෙව! සුවණ්ණවණ්ණං මිගං මග්ගං ධම්මං දෙසෙන්නං සුපි තෙන අද්දසං, අහං හි සච්ඡපිතා, අද්ධා සො විජ්ජති, තසමා කඤ්චනමිගසා ධම්මං සොතුකාමා, ලභිසාමි ජිවිසාමි,⁴ නො වෙ මෙ ජිවිතං නජී’ති අග්ගමගෙසියා චුත්තො නං අසාසෙතො ‘සවෙ මහුසාලොකෙ අසා,⁵ ලභිසාසී’ති වතො බ්‍රාහ්මණේ පනෙකාසා පෙතො ‘සුවණ්ණ’මිගා නාම ගොනති’ති පුච්ඡිතො ‘ආම දෙව! ගොනති’ති සුඛා සග්ගසථවිතං සුවණ්ණවලෙහාටකො ධපෙතො තං හජිකකකිං ආරොපෙතො නගරෙ හෙරිං වරුපෙසි: ‘යො සුවණ්ණමිගං ආවිකක්ඛාති තසා හජිතා සද්ධං ඉමං දසාමි’ති. තතො උත්තරිමපි දතුකාමො හුත්වා:-

“තසා ගාමවරං දමම් නාරියො ව අලඛකා,⁷

කො මෙතං⁸ මිගමකතාති මිගානං මිගමුත්තම”නතිa

ගාථං සුවණ්ණපටෙට් ලිඛාපෙතො සකලනගරෙ වාවාපෙසි.⁹ අථ සො සෙට්ඨිපුත්තො නං ගාථං සුඛා රුජපුරිසානං සනතිකං ගන්තො ‘රඤ්ඤො එවරුපං මිගං ආවිකක්ඛාමි, මං රුජානං දසොථා’ති ආග. රුජපුරිසා නං රඤ්ඤො සනතිකං තෙතො තමත්ථං ආරොවෙසුං, රුජා ‘සච්චං හො අද්දසා’ති පුච්ඡි. සො ‘සච්චං දෙව!

1. කාරුඤ්ඤං කත්ථි. 4 ම. ලභිසාමි වෙ මෙ ජිවිතං. 7 නාරියො සමලඛකා.

2. මු. පා. කාරණං. 5. ජා. අ. අනි.

8. ජා. පා. කොවෙතං.

3. මු. පා. අසානතං. 6. ජා. අ. සුවණ්ණවණ්ණමිගා. a ජාතක පාළි.

9. සි. 1, II. III. IV. V & VI. හෙරිං වරුපෙසි.

මයා සද්ධිං ආගව්ඡ්ඡා, අහං තං දසෙසසාමී'ති ආහ. රුජා තමෙව පුරිසං මග්ගදොසසකං කත්වා මහනෙතන පරිවාරෙන තං යානං ගතත්වා තෙන මිත්තදුභිතා පුරිසෙන දසසිතං¹ පදෙසං ආවුඛගන්තෙ පුරිසෙ සමන්තතොව පරිවාරෙත්වා උක්කුට්ඨිං කරොථාති වත්වා සයං කතිපයෙති ජනෙති සද්ධිං එකමනෙත අට්ඨාසි. සොපි පුරිසො අවිදුරෙ අට්ඨාසි. මහාසතෙතා සද්දං සුත්වා 'මහතො බලකායස්ස සදො, අද්ධා තමහා' මෙ පුරිසා භයෙන උපපන්නෙන භවිතබ්බ'නාති ඤාත්වා උට්ඨාය සකලපරිසං ඔලොකෙත්වා රඤ්ඤ ධීතට්ඨානෙ යෙව මෙ සොත්ථි භවිස්සතිති රුජාතිමුඛො පායාසි. රුජා තං ආගව්ඡ්ඡනං දිස්වා 'නාගබලො අවන්තරතො ආගවෙත්යයා'ති සරං සත්තයතිත්වා 'ඉමං මිගං සත්තාසෙත්වා සවෙ පලායති විජ්ඣිත්වා දුබ්බලං කත්වා ගණකිස්සාමී'ති බොධිසත්තාතිමුඛො අගොසි. මහාසතෙතා :

“ආගමෙති මහාරුජ! මා මෙ විජ්ඣ² රථෙසහ!,
කො හු නෙ ඉධමක්ඛාසි එතෙසො තිට්ඨතෙ³ මිගො”තිa

ගාථං අභාසි. රුජා තස්ස මධුරකථාය බජ්ඣත්වා සරං පටිසංහරිත්වා ගාරවෙන අට්ඨාසි. මහාසතෙතාපි රුජානං උපසඤ්ඤාමිත්වා මධුර පටිසන්තරං අභාසි. මහාජනොපි සබ්බාවුධාති අපනෙත්වා ආගතත්වා රුජානං පරිවාරෙසි. තෙන වුත්තං :-

නගරං ගතත්වාන ආවික්ඛි පුච්ඡිතො ධනගෙතුකො,
රුජානං සො ගගෙත්වාන උපගඤ්ජි⁴ මමනතිකතති.

තස්සත්ථො : යො මිත්තදුභි පාපපුරිසො ජිවිතං පරිචචජ්ඣත්වා තථා මයා පාණ්ඩුසංසයතො මොචිතො බාරුණසීතගරං ගතත්වා අත්තනා ලභ්ඛබ්බතනිමිත්තං රඤ්ඤ මං ආවික්ඛි, ආවික්ඛිත්වා සො රඤ්ඤ ගාහාපෙත්වං මග්ගදොසකො හුත්වා රුජානං ගගෙත්වා මම සතතිකමුපාගමිති.

මහාසතෙතා සුවණ්ණකිඩ්ඛිණීකං⁵ වාලෙතොතා විඨ මධුරස්සරෙන රුජානං පුත්ත පුච්ඡ : 'කොහු නෙ ඉධ මක්ඛාසි එතෙසො තිට්ඨතෙ⁶ මිගො'ති. තසමිං බණේ සො පාපපුරිසො ථොකං පටික්ඛමිත්වා සොන පථෙ අට්ඨාසි. රුජා 'ඉමිනා මෙ තිං දසසිතො'ති තං පුරිසං නිද්දසි. තතො බොධිසතෙතා :

“සචචං කිරෙවමාහංසු නරු එකච්චියා ඉධ,
කට්ඨං විපලාවිතං⁷ සෙයෙයා නතෙවෙකච්චියො නරො”තිb

1. ම. දෙසිතං.

2. සි. I. II & IV. ගතනො.

3. ජා. අ & ජා. පා. විජ්ඣ.

a. ජාතකපාලි.

7. ජා. අ. විපලාවිතං. ජා. පා. කපලාසිතං. ම. නිපලවිතං.

b. සචචං කිර ජුතක.

4. ජා. අ. තිට්ඨති.

5. සි. I. II. III & IV. උපගමජි.

6. සි. I. II. III & IV. කිංකිණිකං.

ගාථමාහ. තං සුඤ්ඤා රුජා සංවෙගජානෝ :

“කිනත්තු රුරු! ගරහසි මිගානං
කිනත්තු පකඤ්ඤානං කිං පන මනුස්සානං,
භයං හි මං විඤ්ඤති ‘නපපරුපං
සුඤ්ඤානං මානුසිං භාසමාන’නති

ගාථමාහ. නතො මහාපුරිසො ‘මහාරුජ! න මිගං න පකඤ්ඤා ගරහාමි,
මනුස්සං පන ගරහාමි’ති දසෙසනෙනා ආහ :

“සමුද්ධරිං වහනෙ වුය්ගමානං
මහොදකෙ සලිලෙ සිසසොනෙ,
නතොනිදුනං භයමාගතං මම
දුකෙධා හවෙ¹ රුජ! අසබ්බි සබ්බමො”ති.²

තත්ථ විප්ලාවිනානති උත්තාරිනං.³ එකවිඤ්ඤානි එකවෙවා.
මිත්තදුභි පාපපුරිසො උදකෙ මරනෙනාපි⁴ උත්තාරිනො නතෙව
සෙසො, කට්ඨං හි නානපපකාරෙන උපකාරය සංවත්තති, මිත්ත
දුභි පන විනාසාය, තසමා නතො කට්ඨමෙව වරතරනති. මිගානානති
රුරුමිගරුජ! මිගානං කිං අසුඤ්ඤානං ගරහසි, උදත්තු පකඤ්ඤා, ආද
මනුස්සානානති ප්‍රච්ඡ⁵. භයං හි මං විඤ්ඤති ‘නපපරුපනති මහනානං
භයං පටිලභති; අත්තනො සත්තකං විස කුරෙතීති අත්තො.

වහනෙති පතිතපතිතෙ වහිත්ථං සමත්තෙ ගබ්භාවගෙ. මහොදකෙ
සලිලෙති මහොදකීභූතෙ සලිලෙ. උභයෙතපි ගබ්භාවගස්ස බහුදකතං
දසෙසති. නතොනිදුනානති මහාරුජ! යො මයං තයා දසසිනො
පුරිසො, එසො මයා ගබ්භාවගෙ⁶ වුය්ගමානො අසිරිත්තසමයෙ
කරුණං පරිදෙවනෙනා නතො උත්තාරිනො; නතොනිදුනං ඉදං
මයං භයමාගතං, අසපුරිසෙහි සමාගමො නාම දුකෙධාති. තං සුඤ්ඤා
රුජා තස්ස කුජ්ඣිකා එවං බහුපකාරස්ස නාම ගුණං න ජානාති,
දුකං උප්පාදෙති, විජ්ඣිතා නං ජීවිතකයං පාපෙස්සාමි’ති සරං
සත්තයාති. තෙන වුත්තං :

යාවතා කරණං⁷ සබ්බං රඤ්ඤෙ ආරොචිතං මයා,
රුජා සුඤ්ඤාන වචනං උසුං තස්ස පකපපයි,⁷
ඉධෙව ඝාතසියාමි මිත්තදුභිං අනරියනති.

තත්ථ ඝාතනා කරණනති⁸ යං තස්ස මයා කතං උපකාර
කරණං, තං සබ්බං. පකපපයිති සත්තයාති. මිත්තදුභිනති අත්තනො
මිත්තෙසු උපකාරිසු දුභනසිලං. නතො මහාසතෙනා ‘එස බාලො

1. සි. I. II. III & IV. හවෙ.

5. සි. I. II. III. IV. V & VI. ගබ්භාවගෙ

2. සි. මු & ම. නිපලවිතනති උදාරිතං. මහොදකෙසලිලෙ.

3. ජා. අ. පහනෙනාපි & වරනෙනාපි

6. ජා. අ & මු. පා කාරණං.

4. ම. ප්‍රච්ඡති.

7. මු. පා. විකපපයි.

මං නිසාය මා නසී'ති විනේතො 'මහාරජ! වඩො නාමෙස බාලස්ස වා පණ්ඩිතස්ස වා න සාධුති පසංසිතො, අඤ්ඤදත්තී ගරහිතො එව; තස්මා මා ඉමං ඝාතෙහි, අයං යථාරුචි ගච්ඡතු, යඤ්ඤව තස්ස දස්සාමිති හයා පටිඤ්ඤනං¹ නමපි අභාපෙතොව දෙහි'ති ආහ; අභඤ්ඤ තෙ යං ඉච්ඡනං, හං කරිස්සාමි, අත්තානං තුස්සං දමිමි'ති ආහ. තෙන වුත්තං:

තමහං අනුරක්කනේනා නිමිතිං මම අත්තනා,
තිට්ඨතෙසො මහාරජ! කාමකාරෙ හවාමි තෙ'ති.

හත් නිමිතිනි හං මිත්තදුතිං පාපපුග්ගලං අනුරක්කනේනා මම අත්තනො අත්තනාවෙන හං පරිවත්තෙසිං, අත්තානං රඤ්ඤ නිය්‍යාදෙතො රුජහත්තො පත්තං තස්ස මරණං නිවාරෙසිනති අත්තො. තිට්ඨතෙසොති ආදි විනිමයාකාරදස්සනං. ඉදුති යදත්තං සො අත්තවිනිමයො කණො, හං දස්සෙතුං ඔසානගාඨමාහ. තස්සත්තො: හදු මං නිසාය හං මිත්තදුතිං පුරිසං හස්මිං රඤ්ඤ ජීවිතා වොරෙ පෙතුකාමෙ අහං අත්තානං රඤ්ඤ පරිචචජ්ජනො මම සීලමෙව අනුරක්කිං, ජීවිතං න පනාරක්කිං, යං පනාහමෙව අත්තනො ජීවිත නිරපෙක්කං සීලවා ආසිං, හං සමමාසමොධියා එව කාරණාති.

අථ රුජා බොධිසත්තෙහ අත්තනො ජීවිතං පරිචචජ්ජනා තස්ස පුරිසස්ස මරණෙ නිවාරෙනෙහ තුට්ඨමානසො 'ගච්ඡ හො! මිගරජස්ස අනුග්ගහෙන මම හත්තො මරණා මුත්තො'ති වතො යථාපටිඤ්ඤාය හං වස්ස ධනං දුපෙසි. මහාසත්තස්ස යථාරුචියා වරං² අනුජාතිතො හං නගරං තෙතො නගරඤ්ඤ බොධිසත්තඤ්ඤ අලභිකාරුපෙතො දෙවියා ධම්මං දෙසාපෙසි. මහාසත්තො දෙවිං ආදිං කතො රඤ්ඤ ච රුජපරිසාය ච මධුරය මනුස්සභාසාය ධම්මං දෙසෙතො රුජානං දසති රුජධම්මෙහි ඔවදිතො මහාජනං අනුසාසෙතො අරඤ්ඤං පටි සිත්වා මිගගණපරිවුත්තො වාසං කපෙපසි. රුජාපි මහාසත්තස්ස ඔවාදෙ යතො සබ්බසත්තානං අහයං දතො දුනාදීති පුඤ්ඤති කතො සුගතිපරායනො අහොසි.

හදු සෙට්ඨිපුත්තො දෙවදත්තො අහොසි, රුජා ආනඤ්ඤ, රුරුමිග රුජා ලොකනාපො. තස්ස ඉධාපි හෙට්ඨා වුත්තනායෙනෙව යථාරහං සෙසපාරමියො නිද්ධාරෙතබ්බො. තථා ඉධාපි පටිවෙකාරුමනාය³ ජන සංසග්ගං අනිච්ඡතො යුථං පහාය එකකම්මාරො අභිසරත්ත සමයෙ නදියා වුග්ගමානස්ස කරුණං පරිදෙවනත්තස්ස සද්දං⁴ සුත්වා සසිතා ධ්මානාමො උට්ඨාය නදීතිරං ගතො මහාගභියාය මහති උදකොසෙ වත්තමානෙහ අත්තනො ජීවිතං පරිචචජ්ජනා ඔතරිතො සොනං පට්ඨිත්තො හං පුරිසං අත්තනො පිට්ඨියං ආරොපෙතො තීරං පාපෙතො

1, ජා, අ. කපිතා.

2, සි. I, II, III, IV, V & VI.

යථාරුචියාවරණං.

3, සි. I, II, III & IV. විවෙකා

රමණතාය.

4, ම. අට්ඨකාරං පුරිසස්ස.

සමස්තාසෙත්වා එලාඵලාදීති දන්වා පරික්ෂමවිනෝදනං,¹ පුන නං අත්තනො පිට්ඨං² ආරොපෙත්වා අරඤ්ඤතො නිගරිත්වා මහාමග්ගෙ ඔතාරණං, සරං සත්තයතිත්වා විජ්ඣික්ඛාමිති අභිමුඛෙ ඩිත්තස්ස රඤ්ඤා නිබ්බයෙන හුත්වා පරිමුඛමෙව ගතත්වා පඨමතරං මනුස්සභාසාය ආල පිත්වා මධුරපටිසන්ථාරකරණං, මිත්තදුභිපාපපුරිසං හතතුක්කාමං රුජානං ධම්මකථං කත්වා පුනපි අත්තනො ජීවිහං පරිච්චජිත්වා මරණතො පමො වනං, තස්ස ව රඤ්ඤා යථාපටිඤ්ඤං ධනදූපනං, රඤ්ඤා අත්තනො වරෙ දියගමානෙ³ තෙන සබ්බසත්තානං අභයදූපනං, රුජානං පන දෙවිඤ්ඤා පමුඛං කත්වා මහාජනස්ස ධම්මං දෙසෙත්වා දුතාදිපු පුඤ්ඤාපු තෙසං පතිට්ඨාපනං, ලද්ධාභයානං මිගානං ඔවාදං දන්වා මනුස්සානං සස්සබ්බදන්තො නිවාරණං, පණණ්ඩසඤ්ඤාය ව තස්ස යාවජ්ජකාලා ථාවර කරණන්ති එවමාදයො මහාසත්තස්ස ගුණානුභාවා විහාවෙනබ්බාති.⁴

රුරුමිගරාජවර්ගං ජට්ඨං.

සත්තමෙ ජට්ඨෙලාති ජට්ඨාවන්තො, ජට්ඨබ්බිකනකෙසොති අත්ථො. උග්ගතාපනොති මනවජ්ට්ඨානං ඉන්ද්‍රියානං තාපනතො නිග්ගහණතො තපසඛිඛානං⁵ උග්ගතාපනං එහස්සාති=උග්ගතාපනො; සොරතපො සමිතින්ද්‍රියොති අත්ථො. අථවා නානප්පකාරෙ දිට්ඨධම්මිකාදිහෙදෙ අනත්ථ උග්ගරිණතො බගිජ්ඣිඛාපනතො සොරභිමහයානකට්ඨන වා උග්ගාති ලද්ධිකාමෙ කිලෙසෙ විරියාහපෙන සත්තාපනතො උග්ගෙ තාපෙතිති=උග්ගතාපනො. මානඤ්ඤා නාම නාමෙත්වාති නාමෙන මානඤ්ඤා නාම. මානඛහකුලෙ නිබ්බත්තියා ජාතියා ආගතං හිස්ස එතං නාමං. සිලවාති සිලසමපන්නො, පුපරිපුද්ධසිලො. සුස මාගිනොති උපචාරප්පණාසමාධිති සුට්ඨසමාගිතො. ක්කිනසමාපත්ති ලාභීති අත්ථො.

තද්ද හි බොධිසත්තො වණ්ඤාලයොතියං නිබ්බත්තිත්වා රුපෙන දුද්දසිකො බගිනගරෙ වණ්ඤාලගාමෙ වසති. මානඛහපණ්ඩිතොති පකාසනාමො⁶. අපේකදිවසං තසමිං නගරෙ නකබත්තෙ සොසිතෙ යෙභුයොගත නාගරා නකබත්තං කිලිනති. අඤ්ඤතරාපි බ්‍රාහ්මණ මහාසාලකඤ්ඤා සොළසපණ්ණරසවස්සදොසිකා දෙවනඤ්ඤා විය රුපෙන දස්සතියා පාසාදිකා අත්තනො විහවානුරූපං නකබත්තං කිලික්ඛාමිති පසුතබජ්ජභොජ්ජාදිති සකට්ටෙපු ආරොපෙත්වා සබ්බ සෙතං චලවර්ථමාරුග්ග මහතා පරිවාරෙන උග්ගානභූමිං ගච්ඡති. දිට්ඨමඛලිකා නාමෙසා කිර දුස්සණ්ඩිතං රුපං අවමඛලනති තං

1. සි I, II, III, IV & V, එලා

3. සි. මු & ම. යාච්චා දියගමානෙ

එලාදිකා පරික්ෂයං විනෝදෙත්වා.

4. සි I, II, III, IV & V, චෙදිතබ්බාති

2. සි. I, II, III, IV, V & මු. පිඨිය.

5. ම. තාපනතො තපසඛිඛානං.

6. සි. මු & ම. පකාසනාමො.

දට්ටු න ඉවත්ති. තෙතසා දිට්ඨමඛලිකානෙව සමඤ්ඤ උදපාදි. නද බොධිසත්තො කාලසොව උට්ඨාය පට්ටපිලොතිකං¹ නිවාසෙකා ජජ්ජරිතමුබහානං වේණුදණ්ඩං ගහෙකා භාජනගන්ධො නගරං පවිසති මනුසො දිස්වා දුර්වොව හෙසං දුරිකරණ්ණං හෙන වේණුදණ්ඩන සඤ්ඤං කඳුනෙතො. අථ දිට්ඨමඛලිකා 'උසාරථ, උසාරථා'ති උසාරණං කඳුනෙතති අත්තනො පුරිසෙති නිශ්ශමානා නගරවාර මජ්ඣේ මාහඛනං දිස්වා සො එසොති ආග. අග්ග! මාහඛනවණ්ඩා ලොති ව චුහොති 'ජ්ඣං දිස්වා ගහානං කුහො වුඛි'ති යානං නිවහනාපෙසි. මනුසො යං මයං උය්‍යානං ගහො බහුං බජ් භොජ්ජාදිං ලභෙය්‍යාම, හස්ස නො මාහඛෙන අත්තරුයො කහොති කුපිතා 'ගණ්ණථ වණ්ඩාල'නති ලෙඛිනුති පහරිතා විසඤ්ඤිභූතං පාහොති අගමංසු. සො විරෙතෙව සතිං පටිලිතිවා වුට්ඨාය මනුසො පුච්ඡී: 'කිං අය්‍යා වාරං නාම සබ්බසාධාරණං, උදුහු වාගමණානං එව කත'නති?' සබ්බසං සාධාරණනති. එවං සබ්බසාධාරණවාරෙ එකමන්තං අපකකමන්තං මං දිට්ඨමඛලිකාය මනුසො ඉමං අන්‍ය බ්‍යසනං පාපෙසුනති රජිකාය මනුසොනං ආරොවෙකා ගජුතං ඉමිසො මානං තිද්දිසොමිති හස්සා නිවෙසනවාරං ගහො අහං දිට්ඨමඛලිකා අලඳා න වුට්ඨිසොමිති නිපජ්ජී. දිට්ඨමඛලිකාය පිතා ඝරවාරෙ මාහඛො නිපන්නාති සුඛා 'හස්ස කාකණිකං දෙථ හෙලෙන සරිරං මකෙකො ගච්ඡතු'ති ආග. සො දිට්ඨමඛලිකා අලඳා න උට්ඨිසොමිච්චව ආග. හො වාගමණෙන, වෙ කාකණිකෙ දෙථ, මාසකං පාදං කහාපණං වෙ තිණි; යාව කහාපණසහං කහාපණසහස්සං දෙථාති වුත්තෙපි න සමපට්ච්ඡති එව. එවං හෙසං මනෙතන්තානං එව සුරියො අත්තං ගහො. අථ දිට්ඨමඛලිකාය මාහා පාසාදු ඔරුය්‍යා සාණිපාකාරං පරික්ඛිපාපෙකා හස්ස සනතිකං ගහො 'නාන මාහඛ! දිට්ඨමඛලිකාය අපදාමං බමථ, වෙ සගස්සාති ගණ්ණාතිති, යාව සහසහස්සං ගණ්ණාතිති වුත්තෙපි න සමපට්ච්ඡති, නිපජ්ජයෙව. එවං හස්සෙව ඡ දිවසෙ නිපජ්ජකා සත්තමෙ දිවසෙ සමපත්තෙ සමන්තා සාමන්තඝරං පටිවිස්සාඝරං ව මනුසො උට්ඨිතිවා 'තුමෙතව මාහඛං උට්ඨාපෙථ, දුරිකං වා දෙථ, මා අමෙත නාස සිත්ථා'ති ආගමංසු. නද කීර අයං තස්මිං දෙසෙ ධම්මො:- 'යස්ස ඝරවාරෙ එවං නිපජ්ජකා වණ්ඩාලො මරති, හෙන ඝරෙන සද්ධිං සත්තසත්තඝරවාසිනො වණ්ඩාලා ගොනති'ති. හො දිට්ඨමඛලිකාය මාහාපිහරෙ දිට්ඨමඛලිකා පට්ටපිලොතිකං නිවාසාපෙකා වණ්ඩාලානුච්ඡිකං පරික්කාරං දකා පරිදෙවමානං එව හස්ස සනතිකං නෙකා 'ගජදුති දුරිකං උට්ඨාය ගණ්ණාති'ති අදංසු. සා පසෙසු ධකා 'උට්ඨාති'ති ආග. සො 'අහං අතිවිශ්‍ය කිලනෙතා, ගන්ධෙ ගහෙකා මං උට්ඨාපෙති'ති ආග. සා තථා අකාසි. මාහඛො 'මයං

අනෙකා නගරේ වසිනු න ලභාම, එහි බහි නගරේ වණ්ඩාලයාම ගම්පහාමා'නි' නං අපසාය අත්තනො ගෙහං අගමායි. 'තසා පිටිං අභිරුහිතා'නි' ජාතනනාණකා වදනති. එවං පන ගෙහං ගතො ජාතිසංවොදවිතික්කමං අකත්වා භාතිපාහං ගෙහෙ වසිත්වා බලං ගහොවා විනෙතයි: 'අහං ඉමං බ්‍රාහ්මණමහාසාලකාදායං මයාං වණ්ඩාල ගෙහෙ වාසාපෙසිං,' හදදනි නං¹ ලාභගහසංග්‍රහපත්තං කරිසාමි'නි. සො අරඤ්ඤං පවිසිත්වා පබ්බජිත්වා සත්තාහබ්බන්තරෙයෙව අධිසමාපන්නියො පඤ්චාතිඤ්ඤයො නිබ්බන්තො ඉද්ධියා වණ්ඩාල ගාමවාලෙ ඔහාරිත්වා ගෙහවාලෙ සිතො දිට්ඨමබ්බලිකං පනෙකාසා පෙත්වා 'සාමි! කියාමං අනාථං භත්වා පබ්බජිතොසි'නි පරිදෙව මානං 'ඔං හඤ්ඤ! මා විනාසි, නව පොරුණකයසහො ඉද්ධති මහත්තභාරං යසං කරිසාමි, තිං පන මහාබ්‍රහ්මා මෙ සාමිකො, න ථොගෙහා, සො බ්‍රහ්මලොකාං ගතො, ඉතො සත්තමෙ දිවසෙ පුණ්ණමාය වන්දමණ්ඩලං භික්ඛුත්වා ආගම්සාතිනි පරිසාසු වදෙයාසි'නි වත්වා ගිමවන්තමෙව ගතො. දිට්ඨමබ්බලිකාපි බාරුණසියං මහාජනමඤ්ඤි තෙසු තෙසු ඤානෙසු හථා කපෙසි. අථ පුණ්ණමදිවසෙ බොධි සත්තො වන්දමණ්ඩලසා ගහනමඤ්ඤි ධීවකාලෙ බ්‍රහ්මත්තභාවං මාපෙත්වා වන්දමණ්ඩලං භික්ඛුත්වා වාදසයොජ්ඣිකං බාරුණසියං සකලං කාසිරිට්ඨඤ්ඤා එකොභාසං කත්වා ආකාසනො ඔහරිත්වා බාරුණසියං උපරි තික්කත්තං පරිබ්‍රාමිත්වා මහාජනෙත ගක්ඛමාලාදිති පූජයමානො වණ්ඩාලගාමාභිමුඛො අගොසි. බ්‍රහ්මහත්තා සන්තිපතිත්වා නං වණ්ඩාල ගාමකං ගත්වා දිට්ඨමබ්බලිකාය ගෙහං සුද්ධවත්තගක්ඛමාලාදිති දෙවවිමානං විය අලභිකාරිංසු. දිට්ඨමබ්බලිකා ව තද උතුනි ගොති. මහාසත්තො තත්ථ ගතො දිට්ඨමබ්බලිකං අභිසංඝාතො නාභියං පරමසිත්වා 'හඤ්ඤ! ගබ්බො තෙ පතිට්ඨිතො, තිං පුත්තං විජා'තිසාසි, ත්වම් පුත්තොපි තෙ ලාභගහසංග්‍රහපත්තා භවිසාථ, නව සිසංධොවන උදකං සකලජලේදිපෙ රුජ්ජනං අභිසෙකොදකං භවිසාති, නහානො දකං පන තෙ අමනොදකං භවිසාති, යෙ නං සිසෙ ආසිඤ්ඤාසානති,² තෙ සබ්බරොගෙහි මුච්චිසානති, කාලකණ්ණියා ව පරිමුච්චිසානති³ තව පාදපිට්ඨො⁴ සිසං යපෙත්වා වන්දන්තා සහසාං දසානති, වසන්ධානෙ යත්වා වන්දන්තා සහාං දසානති, වක්ඛුපථෙ යත්වා වන්දන්තා එකොකං කහාපණං දත්වා වන්දිසානති, අප්පමත්තා ගොති'නි නං ඔවදිත්වා ගෙහා තික්කමම මහාජනසා පසාන්තස්සෙව වන්දමණ්ඩලං පාවිසි. බ්‍රහ්මහත්තා සන්තිපතිත්වා දිට්ඨමබ්බලිකං මහත්තන්ත සක්කාරෙත නගරං පවෙසෙත්වා මහත්තන්ත සිරිසොභාගෙන තත්ථ වසාපෙසුං. දෙවවිමානසදිසඤ්ඤා නිවෙසනං කාරෙසුං. තත්ථ තෙත්වා උළාරං ලාභසක්කාරං උපතාමෙසුං. පුත්තලාභාදිසබ්බො බොධිසත්තන්ත

1. සි. I. II. III. IV & V වසාපෙමි.

4 සි. I. II. III. IV. V & VI.

2. සි. I. II. III. IV. V & VI. හන්දනං දුරිකං.

කාලකණ්ණි විවජ්ජිසානති

3. සි. I. II. III. IV. V & VI. අසිසිමසානති.

5. සි. මු. පාදපිට්ඨො

වුහකසදිසොව අහොයි. සොළසසහසානං බ්‍රාහ්මණො දිට්ඨමඛලිකාය පුත්තොන සහ නිබ්බුං භුඤ්ජනති, සහසාමන්තො නං පරිවාරෙනති, අනෙකසහසානං දුතං දියති. අථ මහාසත්තො 'අයං අධ්‍යානෙ අභිප්පසන්නො, හද්දස්ස දක්ඛිණේයෙස ජානාපෙස්සාමි'ති භික්ඛාය වරන්තො තස්සා ගෙහං ගන්ත්වා තෙන සද්ධිං සලලපිත්වා අගමාසි. අථ කුමාරෙ ගාථමාහ :-

කුතොනු ආගච්ඡසි රුමමාසි !¹

මනලලකො පංසුපිසාවකොව,
සඛකාරවොලං පටිමුච්ච කණේඤ්ඤ

කො'රෙ!² තුවං හොසි අදකක්ඛිණේයොසාති.³

තෙන වුහනං :- අනාවාරං අසහමානා දෙවතා තස්ස තෙසඤ්ච සොළසසහසානං බ්‍රාහ්මණානං මුඛං විපරිවත්තෙත්තං. තං දිස්වා දිට්ඨ මඛලිකා මහාසත්තං උපසඛකමිත්වා තමන්ථං ආරොවෙයි. බොධි සත්තො තස්ස අනාවාරං අසහන්නති යකෙති සො විප්පකාරෙ කතො, අපිච බො පන ඉමං උච්චිට්ඨපිණ්ඩකං තෙසං මුඛෙ ආසිඤ්චිත්වා තං විප්පකාරං වූපසමෙතිති ආහ. සාපි තථා කත්වා තං වූපසමෙයි. අථ දිට්ඨමඛලිකා පුත්තං ආහ : “තාත ! ඉමස්මි ලොකෙ දක්ඛිණේයො නාම මාතඛලපණ්ඩිතසදිසා භවන්ති, න ඉමෙ බ්‍රාහ්මණා විය ජාතිමත්තෙන මන්තසජ්ඣායනමත්තෙන වා මානන්දාදාති වත්තා යෙ තද්ද සීලාදිගුණවිසෙසස්ත්‍රතො ක්කානසම්පන්නිලාභිනො වෙච්ච පචෙචකමුඛා ව, තත්ත්වස්ස පසාදනං උපපාදෙසි”ති.

තද්ද වෙත්තවති⁴ නගරෙ ජාතිමත්තො නාම එකො බ්‍රාහ්මණො පඛල්ථිත්වා⁵ ජාතිං නිස්සාය මහත්තං මානමකාසි. මහාසත්තො තස්ස මානං භිඤ්ඤාමිති තං යානං ගන්ත්වා තස්සාසන්න උපරිසොත්තෙ වාසං කපෙපයි. තෙන වුහනං :-

අහඤ්ච බ්‍රාහ්මණො එකො ගඛ්භාකුලෙ වසාමුහො,
අහං වසාමි උපරි ගෙට්ඨා වසති බ්‍රාහ්මණොති.

අථ මහාසත්තො එකදිවසං දන්තකට්ඨං බාදිත්වා ඉදං ජාති මන්තස්ස ජවාසු ලග්ගතුති අධිට්ඨාය නදිසං පාතෙයි; තං තස්ස උදකං ආවමෙන්නස්ස ජවාසු ලග්ගි. සො තං දිස්වා තස්ස වසලාති වත්වා කුතොයං කාලකණ්ණී ආගතො, උපධාරෙස්සාමි⁶ නන්ති උඛං සොතං ගච්ඡන්තො මහාසත්තං දිස්වා ‘කිං ජාතිකොසි’ති පුච්ඡි. චණ්ඩාලො'සමිති. තයා නදිසං දන්තකට්ඨං පාතිතන්ති. ආම මයාති. තස්ස වසල චණ්ඩාල කාලකණ්ණී ! මා ඉධ වස,⁷ ගෙට්ඨා සොත්ත

1. ම. දුමමාසි, සි. කප්ඵි දුමෙරසි, දුබ්බරසි ඉතිව. 4. සි. මු. පඛල්ථිත්වාපි.

2. සි I. II. III IV. V. VI & මු. කො වා

5. සි. මු & ම. උපධාරෙමි.

3. සි. මු. භෙත්තමිති. a. ජාතකපාළි.

6. සි. මු. & ම. වසි.

වසාති' වඩා හෙට්ඨාසොහෙ වසනෙතනපි පාතිතෙ දන්තකට්ඨි පතිසොතං ආගන්තො ජවාසු ලග්ගනෙන නස්ස වසල ! සචෙ ඉධ වසිස්සාසි, සුත්තමෙ දිවසෙ සත්තධා තෙ මුද්ධා ඵලිස්සානිති' ආග. තෙන චුතතං :-

විවරනො අනුකුලමිති උද්ධං මෙ අස්සමද්දස,
තත්ථ මං පරිභාසිත්වා අභිසපි මුද්ධාථාලනනති.

තත්ථ විවරනෙ අනුකුලමිති උච්චිට්ඨදන්තකට්ඨි අත්තනො ජවාසු ලග්ග නස්ස ආගමනගවෙසනවසෙන ගඛාය නීරෙ අනු විවරනො. උද්ධං මෙ අස්සමද්දසාති අත්තනො වසනට්ඨානතො උපරිසොහෙ මම අස්සමං පණ්ණසාලං අද්දකම්. නත්ථ මං පරිභාසිත්වා මම අස්සමං ආගන්තො ජාතිං සුත්තං තථොච පටික්කමිත්වා සචණ්ඨ වාරෙ ධත්වා 'නස්ස වසල වණ්ඨාල කාලකණ්ණි ! මා ඉධවසි'ති ආදීති වඩා භයෙන සන්තපෙත්ථා. අභිසපි මුද්ධාථාලනනති සචෙ ජීවිතු කාමොසිථකොච සිසං පලායස්සුති වඩා සචෙ න පක්කමිස්සාති ඉතො හෙ සත්තම දිවසෙ සත්තධා මුද්ධා ඵලතුති මෙ අභිසාපං අද්දසි. කිං පන තස්ස අභිසාපෙන මුද්ධා ඵලතිති? න ඵලති, කුහකො පන සො, ඵචමයං මරණභයතප්පිතො දුරං පක්කමිස්සාතිති සද්දසය සන්තා සන්තථං තථා ආග. සද්දිහං නස්ස පකුප්පෙසසානති තස්ස මානත්ථඛස්ස කුචජවිලස්ස අහං යදි කුර්ඤ්ඤයං. සද්දි සිලං න ගොපසෙති සිලං යදි න රතෙකියං. ඉදං සිලං නාම ජීවිතනිරපෙකකං සමමදෙව රක්ඛි තබ්බනති යදි න විනොයසනති අත්ථො. ඔලොකෙත්ථානගං නස්ස කරෙසං ජාපිතං විශාති සවාහං තද්ද නස්ස අප්පතීතො අභවිස්සං, මම විත්තාවාරං සුත්තං මසි අභිප්පසන්නා දෙවතා බණ්ණෙතෙව තං භසමමුට්ඨිං විශ විද්ධංසෙය්‍යනති' අධිප්පායො. සත්ථා පන තද්ද අත්තනො අප්පතීතභාවෙ සති දෙවතාය සාධෙතබ්බං තස්ස අත්තථං අත්තනා කත්තබ්බං විශ කත්වා දෙසෙසි කරෙසං ජාපිතං විශාති. විතණ්ඨවාදී පනාග 'බොධිසත්තොච තං ජට්ටං ඉච්ඡමානො ඉද්ධියා ජාරිකං කරෙය්‍ය, ඵචං හි සති ඉමිස්සා පාළියා අත්ථො උජ්ජකමෙව තීතො ගොති'ති. සො ඵචමස්ස චචතියෙය්‍යා :- 'ත්ථං ඉද්ධියා පරුපස්සානං වදසි, ඉද්ධි නාමෙසා අධිට්ඨානා ඉද්ධි, විකුබ්බණා ඉද්ධි, මනොමයා ඉද්ධි, සුඤ්ඤවිප්ථාර ඉද්ධි, සමාසිවිප්ථාර ඉද්ධි, අරියා ඉද්ධි, කම්මවිපාකජා ඉද්ධි, පුඤ්ඤවතො ඉද්ධි, විජ්ජාමයා ඉද්ධි, තත්ථ තත්ථ සමමා පයොගපච්චයා ඉර්ඤ්ඤාදේවතා ඉද්ධිති දසවිධා. තත්ථ කතරං ඉද්ධිං වදසි'ති? භාව නාමයනති. කිං පන භාවනාමයාය පරුපස්සානකමමං ගොතිති? ආම ඵකචෙව ආවරියා ඵකවාරං ගොතිති වදනති, යථාති පරං පහ රිතුකාමෙන උදකභරිතෙ සචෙ ඕත්තෙ පරෙපි පහරියති, සචොපි තිජ්ජති. ඵචං භාවනාමයාය ඉද්ධියා ඵකවාරං පරුපස්සානකමමං ගොති, තතො පට්ඨාය පන සා නස්සති. අථ සො 'භාවනාමයාය ඉද්ධියා න ඵකවාරං න චෙ වාරං පරුපස්සානකමමං ගොති'ති වක්ඛා

1. සි. මු. & ම. වසාතිති. 2. සි. මු. ඵලතුති.

3. සි. I. II. III. IV. V. VI. VII & සි. මු. විඛි.සාපෙය්‍යනති.

පුළුච්ඡායා:- 'කීං භාවනාමයා ඉද්ධි කුසලා? අකුසලා? අව්‍යාකතා? සුඛාය වෙදනාය සම්පයුතතා? දුක්ඛාය වෙදනාය සම්පයුතතා? අදුක්ඛම සුඛාය වෙදනාය සම්පයුතතා? සම්පයුතතා? අවිතකකසම්චාරා? අවිතකකසම්චාර මතතා? අවිතකකසම්චාරා? කාමාවචරා? රූපාවචරා? අරූපාවච රා'ති? ජානනො,-'භාවනාමයා ඉද්ධි කුසලා, අව්‍යාකතා වා, අදුක්ඛම සුඛවෙදනියා¹ අවිතකකා අවිචාරා² රූපාවචරා වාති,³ වක්ඛති. සො වත්තබ්බො:- 'පාණාතිපාතවේතනා කුසලාදිසු කතරං කොට්ඨාසං හජන්ති? ජානනො වක්ඛති,-'පාණාතිපාතවේතනා අකුසලාව, දුක්ඛ වෙදනාව, සම්පයුතතා සම්චාරාව, කාමාවචරා වා'ති. එවං සනොත තව පඤ්ඤා නෙව කුසලතතිකොත සමෙති, න වෙදනතතිකොත, න විතකකතතිකොත, න භූමිතනරොතාති පාප්‍රියා විරෝධං දණ්ණෙන සංකුල පෙතබ්බො. යදි පන සො "පුනවපරං භික්ඛවෙ! ඉධෙකවෙවා සමණො වා බ්‍රාහ්මණො වා ඉද්ධිමා වෙතොවසිප්පතොතො අඤ්ඤාසා කුළුච්ඡායා ගබ්භං පාපකොත මනසානුපෙක්ඛිතා හොති 'අහො වත යනං කුළුච්ඡායා ගබ්භං න සොඤ්ඤා අභිනික්ඛමෙය්‍යා'ති. එවමපි භික්ඛවෙ කුසලස්ස උපසංඝො හොති"ති සංඛිත්තිං අනාරුලහං කුලුච්ඡායා උදගරෙය්‍ය. 'තස්සාපි ත්වං අත්ථං න ජානාසි, ඉද්ධිමා වෙතො වසිප්පතොතාති හි එත්ථ න භාවනාමයා ඉද්ධි අධිපෙතො, ආච්ඡායා ඉද්ධි අධිපෙතො; සා හි එත්ථ ලබ්භමානා ලබ්භතිති, භාවනාමයා ඉද්ධියා පරුපසාතො න සම්භවතියෙවා'ති සංකුලපෙතබ්බො. තො වෙ සංකුලතතිං උපෙති, කම්මං කතො උයොජෙතබ්බො. තස්මා අපා චුත්තතයෙනෙවෙත්ථ ගාථාය අත්ථො වෙදිතබ්බො. තථා පන තෙන අභිසංඝො මහාසනො 'සවාහං එතස්ස කුජ්ඣස්සාමි, සීලං මෙ අරහස්සිතං හවිස්සති, උපායෙනෙවස්ස මානං භිද්දස්සාමි, සා වස්ස රක්ඛා හවිස්සති'ති සත්තමෙ දිවසෙ සුරියස්සාමිතං වාරෙසි. මනුස්සා සුරියස්ස අනුගමනෙන උබ්බාලහා ජාතිමනනාපසං උපසංඝමිතො 'හනොත! කුලෙහ සුරියස්ස උග්ගනතුං න දෙථා'ති පුළුච්ඡා. සො 'න මෙතං කම්මං, ගම්භාතිරෙ පන එකො වණ්ඤාලනාපසො වසති, හස්සෙනං කම්මං සියා'ති ආහ. මනුස්සා මහාසත්තං උපසංඝමිතො 'හනොත! කුලෙහ සුරියස්ස උග්ගනතුං නදෙථා'ති පුළුච්ඡා. ආම ආවුසොති. කිංකාරණාති? කුලහං කං කුලුපකතාපසො මං තීර පරාධං අභිසංඝො, තස්මිං ආගන්තො බමාපනත්ථං මම පාදෙසු පතිතෙ සුරියං විස්සරෙස්සාමිති. තෙ ගන්තො තං ආකම්භිතො⁴ අනෙත්ථා මහාසත්තස්ස පාදමුලෙ තිපජ්ජාපෙත්ථා බමාපෙත්ථා 'සුරියං විස්සරෙස්ස භනොත'ති ආහංසු. න සකකා විස්සරෙස්සානු, සවාහං විස්සරෙස්සාමි, ඉමස්ස සත්තධා මුද්ධා එලියතිති. අථ හනොත! කීං කරොමාති. මහාසනො 'මත්තිකාපිණ්ඩං ආහරථා'ති ආහරපෙත්ථා ඉමං තාප සස්ස සීසෙ ඔපෙත්ථා තාපසං ඔතාරෙත්ථා උදකෙ ඔපෙත්ථා' යදි⁵

1. සි. I. II. III. V. IV & VI. අදුක්ඛමසුඛාවෙදනියා වා. 4. ම. වදි.සු. [ආකමෙත්තො.

2. සි. I. II. III. V. IV & VI. අවිතකකා අවිචාර වා. 5. I. II. III. V. IV. VI & ජා.

3. සි. I. II. III. V. IV & VI. රූපාවචරාති. 6. ම. වාසෙථ.

7. සි. I. II. III. V. IV. VI & VII. යදා.

සුරියො දිස්සති, තද් වාපසො උදකෙ නිමුල්ඡන්ති වන්තා රිසුයං විස්සජ්ජෙති. සුරියරස්මිති පුට්ඨමන්තොව මහතිකාපිණ්ඩො සැත්තොතිජ්ජි. වාපසො උදකෙ නිමුල්ඡ. හෙත චුත්තං :-

යං සො තද් මං අභිසපි කුපිතො දුට්ඨමානසො,
තස්සෙව මන්තෙ තිපති යොගෙන¹ තං පමොච්ඡිනති.

තත්ථ යං සො තද් මං අභිසපිති සො ජාතිමත්තජච්ඡ්‍රො යං මුග්ගථාලනං සක්කියං² තද් මං අභිසපි, මය්‍යං සාපං අද්දසි. නසෙසෙව මන්තෙ නිපතිති තං මය්‍යං උපරි හෙත ඉච්ඡිතං තස්සෙව පන උපරි තිපති, තිපත්තභාවෙන අට්ඨාසි. එවං හෙතං හොති යථා තං අපපදුට්ඨස්ස පදස්සන්තො. චුත්තං හෙතං භගවතා “යො අපපදුට්ඨස්ස නරස්ස දුස්සති-පෙ-පට්ටිවාතංව ඛින්නො”ති. සොගෙන³ නං පමොච්ඡිනති තං තස්ස භාසිතං මන්තථාලනං උපායෙන තත්තො පමොචෙසිං, තං වා ජච්ඡිං⁴ තත්තො පමොචෙසිං, යෙන උපායෙන තං න හොති, තථා අභාසිනති අන්තො. යං හි හෙත ජාරම්මාපරිභාවන සම්මාති⁵ නානාසමාපත්තිවිහාරපරිසුරිතාති⁶ සීලදිට්ඨිසමපද්ධති සුසංඛිත සත්තානෙ මහාකරුණාධිවාසෙ මහාසත්තෙ අරිසුපවාදනමං අභිසාප සංඛාතං ඵරුසවචනං පසුත්තං, තං මහාසත්තස්ස⁷ බෙත්තවිසෙස භාවන්තො තස්ස ව අජ්ඣාසසථරුසභාය දිට්ඨධම්මවෙදනීයං හුන්තා සචෙ සො මහාසත්තං න ඛමාපෙසි⁸ සත්තමෙ දිවසෙ විපච්චන සභාවං ජාතං, ඛමාපිතෙ පන මහාසත්තෙ පයොගසමපත්තිපට්ටිකාති නත්තා අවිජානධම්මතං⁹ ආපජ්ජි; අහොසිනම්මභාවන්තො. අයං හි අරිසුපවාදපාපස්ස දිට්ඨධම්මවෙදනීයස්ස ව ඛම්මතා. තත්ථ යං සත්තමෙ දිවසෙ බොධිසත්තෙ සුරියසුඤ්ඤාමනනිවාරණං කාතං, අයමෙත්ථ යොගොති අධිපෙත්තො උපායො. හෙත හි උබ්බාද්ධා මනුස්සා බොධිසත්තස්ස සන්තිකෙ තාපසං ආනෙත්වා ඛමාපෙසුං. සොපි ව මහාසත්තස්ස ගුණෙ ජාතිත්වා හස්මිං විත්තං පසාදෙසිති වෙදිතබ්බං. යමපත්තස්ස මන්තෙ මහතිකාපිණ්ඩස්ස ධූපතං, තස්ස ව සත්තධා ථාලනං කාතං, තං මනුස්සානං විත්තානුරක්කණන්තං, අඤ්ඤාදාති ‘ඉමෙ පබ්බජිතාපි සමානා විත්තස්ස වසෙ වත්තන්ති, න පන විත්තං අත්තන්තො වසෙ වත්තාපෙත්ති’ති මහාසත්තමපි හෙත සද්දිසං කත්වා ගණේගස්ස; තදස්ස නෙසං දීඝරත්තං අභිතාය දුක්ඛායාති. ඉද්දති යදන්තං තද් තස්මිං වාපසෙ විත්තං අදුස්සත්වා සුපරිසුද්ධිසීලමෙව රක්ඛිතං, තං දස්සෙතුං අනුරක්ඛිං මම සීලනති මසාන ගාථමාහ. තං හෙට්ඨා චුත්තත්ථමෙව. තද් මණ්ඩබෝසා උදෙත්තො, මාතඤ්ඤා ලොකනාපො. ඉධාපි සෙසපාරමියො නිද්ධාරෙත්තබ්බො, තථා නිභිත

1. සි. I. II. III. IV. V & VI. යො තෙන.

5. සි. I. II. III. IV. V & VI. විහාර

2. සි. I. II. III. IV. V & VI. සමන්තො.

6. සි. මු. මහාසත්තස්සෙව. [පරිසුරි.

3. සි. I. II. III. IV. V & VI. තං ජච්ඡිං.

7. සි. I. II. III. IV & V. ඛමාපෙති &

4. සි. I. II. III. IV & V. පරිභාවනසමන්තො.

8. සි. මු. ඛමො. [මු. නඛමාපෙසසති.

ජාතිකයන් සහෝ යථාධිපත්‍යය දිට්‍යමඛගලිකාය මානනිග්ගහො, පබ්බජිතො දිට්‍යමඛගලිකාය අවස්සයො භවිස්සාමිති උප්පන්නවිතො අරඤ්ඤං ගතවා පබ්බජිතො ස්වාතද්වසබ්බන්තරෙ යෙව යථාධිපත්‍යය ක්‍ෂාන්තිඤ්ඤා නිබ්බන්තනං, නහො ආගන්ත්වා දිට්‍යමඛගලිකාය ලාභග්ග යසග්ගප්පත්තියා උප්පායසම්පාදනං, මණ්ඩව්‍යක්‍රමාරස්ස මානනිග්ගහො, ජාතිමත්තතාපසස්ස මානනිග්ගහො, තස්ස ච අජානන්තස්සෙව භාවිතො ජිවිතන්තරයස්ස අප්පත්තං, මහාපරාධස්සාපි තස්ස අක්‍රුණිත්වා අත්තනො සිලානුරක්කණං, අච්ඡරියබ්‍රහ්මපාටිහාරියකරණන්ති එව මාදයො මහාසත්තස්ස ගුණානුභාවා විභාවෙනබ්බා.

මානබ්‍යපණ්ඩිතවරියං සත්තමං.

අට්ඨමෙ-මහෙසකෙතොති¹ මහාපරිවාරෙ. මහිඤ්ඤොති මහතියා දෙවිද්දියා සමන්තාගතො. ධම්මො නාම මහාසකෙතොති නාමෙන ධම්මො නාම මහානුභාවො දෙවපුත්තො. සබ්බලොකානුකම්පකොති විභාගං අකත්වා මහාකරුණාය සබ්බලොකං අනුගණ්හණකො.

බොධිසත්තො² තද්‍ය කාමාවචරදෙවලොකෙ ධම්මො නාම දෙව පුත්තො හුත්වා නිබ්බන්ති, සො දිබ්බාලඤ්ඤාරපතිමණ්ඩිතො දිබ්බරථ මහිරුක්ක අච්ඡරගණ්පරිවුත්තො මනුස්සෙසු සායමාසං භුඤ්ජන්තො අත්තනො අත්තනො සරවාරෙසු සුඛකාථාය නිසින්නෙසු පුණ්ණ මුප්පොසථදිවසෙ ගාමනිගමරජධානිසු ආකාසෙ ධත්වා පාණතිපානා දිති දසති අක්‍රසලකම්මපථෙති විරම්භො 'නිවිධසු වරිතධම්මං පුරෙථ, මත්තෙය්‍යා පෙත්තෙය්‍යා සාමඤ්ඤා මුභවඤ්ඤා කුලෙපෙට්ඨාපවාසිතො භවථ, සග්ගපරායණා හුත්වා මහත්තං යසං අනුභවිස්සථා'ති මනුස්සෙ දසක්‍රසලකම්මපථධම්මෙ සමාදප්පෙත්තො ජම්බුදීපං පදක්කිණං කරොති. තෙන වුත්තං:-

දසක්‍රසලකම්මපථෙ සමාදප්පෙත්තො මහාජනං,
වරම් ගාමනිගමං සම්මත්තො සපරිජ්ජන්තොති.

තත්ථ සම්මත්තොති ධම්මකෙති ධම්මවාදිති සහායෙති සහායොසං³. තෙන ච සමයෙන අධම්මො නාමෙකො දෙවපුත්තො කාමාවචර දෙවලොකෙ නිබ්බන්ති. සො "පාණං හන්ථ අදින්නං ආදියථා"ති ආදිනා⁴ තයෙන සත්තෙ අක්‍රසල⁵. කම්මපථෙ සමාදප්පෙත්තො මහතියා පරිසාය පරිවුත්තො ජම්බුදීපං පදක්කිණං කරොති තෙන වුත්තං

පාපො කදරියො යකෙතො දීපෙත්තො දසපාපකෙ,
සො වෙත්ථ මහියා වරති සම්මත්තො සපරිජ්ජන්තොති.

1. මහෙසකෙතො-කත්ථි, ම. මහාපකෙතො. 3. I. II. III. IV. V & VII ධම්මවාදිති
2. සි. මු. මහාසත්තො. 4. සි. මු. නානා. 5. සි. මු. දසඅක්‍රසල. [සහායො.

තත්ත්ව පාපමානි පාපධර්මෙහි සමන්තාගතො. කදම්බොති ඵලා
මච්ඡි. යථෙකානි දෙවපුත්තො. දිපෙතො දස පාපමානි 'සබ්බ
ලොකෙ ගොවරං' නාම සත්ත්වනං උපහොගපරිභොගාය ජානං, තස්මා
සත්තව ධර්මා¹ යං කිංචිද්ධි කත්වා ච අත්තා පිණෙතබ්බො, ඉන්ද්‍රියානි
සත්තපොතබ්බොති'ති ආදිනා තයෙන පාණාතිපාතාදිකෙ දස ලාමක
ධර්මෙ කත්තබ්බො කත්වා පකාසෙතො. සො වෙත්තාති සොපි
අධර්මො දෙවපුත්තො ඉමසම් ජම්බුදිපෙ. මනිසාති භූමියා ආසන්නො;
මනුස්සානං දස්සනසවණ්ණපචාරෙති අත්තො. තත්ත්ව යෙ සත්තා සාධු
කම්මිනා,² ධර්මගරුකො; තෙ ධර්මං දෙවපුත්තං තථා ආගච්ඡන්ත
මෙව දිස්වා ආසනා වුට්ඨාය ගක්ඛමාලාදිති පුජෙත්තා³ යාව චක්ඛුපථ
සමතික්කමණා තාව අභිත්ථන්ති, පඤ්ඤිතා නමස්සමානා තිට්ඨන්ති,
තස්ස වචනං සුත්වා අපාමනො සක්කම්මං පුඤ්ඤති කරොන්ති. යෙ
පත සත්තා පාපසමාචාරා කුරුරුකම්මන්තා, තෙ අධර්මස්ස වචනං සුත්වා
අබ්බනුමොදන්ති; තියොසොමන්තාය පාපානි සමාවරන්ති. එවං තෙ
තද අඤ්ඤමඤ්ඤස්ස උජ්ඣිප්පච්චතිකචාද, වෙව උජ්ඣිප්පච්චතිකතිරියා ච
හුත්වා ලොකෙ විවරන්ති. තෙනාහ භගවා:- "ධර්මවාදී අධර්මො ච
උභො පච්චතිනා මය"න්ති.

එවමපන ගච්ඡන්තො කාලෙ අපේකදිවසං තෙසං රථා ආකාසෙ⁴
සමමුඛා අගෙසුං. අථ තෙසං පරිසා⁵ තුමෙහ කස්ස තුමෙහ කස්සාති⁶
පුච්ඡන්ති මයං ධර්මස්ස මයං අධර්මස්සාති⁷ වන්ති මග්ගා ඔක්කමිත්වා⁸
විධා ජානා. ධර්මස්ස පත අධර්මස්ස ච රථා අභිමුඛා හුත්වා ඊසාය
ඊසං ආගච්ච අට්ඨංසු. තච රථං ඔක්කමාපෙත්වා⁹ මග්ගං මග්ගං දෙතිති
අඤ්ඤමඤ්ඤං මග්ගදුපතත්ථං විචාදං අකංසු. පරිසා ච තෙසං ආවුඛාති
අභිහරිත්වා¹⁰ යුග්ගසථා අගෙසුං. යං සක්ඛාය වුත්තං:-

ධුරෙ ධුරං සට්ඨන්තො සම්මතා පටිපථෙ උභො,
කලහො වත්තති හෙසමා කලසාණපාපකස්ස ව;
මග්ගා ඔක්කමන්තොය¹¹ මහායුද්ධො උපට්ඨිතොති.

තත්ත්ව ධුරෙ ධුරන්ති එකස්ස රජිසාය ඉතරස්ස රජිසං සට්ඨන්තො.
සම්මතාති සමාගතා සමමුඛි භූතා.¹² පුත 'උභො'ති වචනං උභොපි
මයං අඤ්ඤමඤ්ඤස්ස පච්චතිනා හුත්වා ලොකෙ විවරන්තො එකදි
වසං පටිමුඛං ආගච්ඡන්තො විසු පරිසාසු උභොසු පස්සෙසු මග්ගතො
ඔක්කන්තොසු¹³ සහරථෙත මයං උභො එව සමාගතාති දස්සනත්ථං

1. සි. I. II. III. IV. V & VI. ධරාධරං.	8. ම. මයං ධර්මස්ස පරිසා මයං අධර්මස්ස
2. සි. I. II. III. IV. V & VI. වඤ්චිතො.	9. ම. & ජ. අ. උක්කමිත්වා. [පරිසාති.
3. සි. I. II. III. IV. V & VI. ධර්මිනා.	10. ම. උක්කමිත්වා.
4. සි. මු & ම. පුජෙත්තො.	11. සි. I. II. III. IV. V & VI. ආහරිත්වා.
5. සි. I. ආකාසෙන.	12. ම. උක්කමන්තොය.
6. සි. I. II. III. IV. V & VI & ම. පරිසා පත තෙසං.	13. ම. සමමුඛිතො.
7. සි. I. II. III. IV. V. VI & සි. මු. තුමෙහ කස්සාති.	14. ම. උක්කන්තොසු.

වුත්තං. හෙසමාති හයජනකො. කල්‍යාණපාපකිංසා වාති කල්‍යාණං ව පාපකිංසා ව. මහාසුද්ධො උපෙට්ඨිතොති මහාසම්මාදො පච්චුපට්ඨිතො ආසි. අඤ්ඤාමඤ්ඤාං හි පරිසාය ව සුජිකුකාමනා ජාතා. තත්ථ හි ධම්මො අධම්මො ආහ: 'සම්ම! ත්වං අධම්මො, අහං ධම්මො', මග්ගො මග්ගං අනුච්ඡිකො, තව රථං ඔක්කමිත්වා' මග්ගං මග්ගං දෙති'ති. ඉතරො 'අහං දළහයානො බලවා අසන්නාසි,' නසමා මග්ගං න දෙමි, යුග්ගං පන කාරිසාමි, යො යුද්ධෙ ජිතිස්සති, තස්ස මග්ගො හොතු'ති ආහ. තෙනෙවාහ:-

යසොකරො පුඤ්ඤකරෙහමසම්
සද්දත්තො සමණ්ඩ්‍රාහමණානං,
මග්ගාරහො දෙවමනුස්සපුජිතො
ධම්මො අහං දෙති අධම්ම! මග්ගං.

අධම්මයානං දළහමාරුහිත්වා
අසන්නසන්නො බලවාහමසම්,
ස කිස්ස හෙතුමති තවජ්ජ දජ්ජං
මග්ගං අහං ධම්ම! අදින්නපුබ්බං.

ධම්මො හවෙ පාතුරහොසි පුබ්බෙ
පච්ජා අධම්මො උද්දාදි ලොකෙ,
ජෙට්ඨො ච සෙට්ඨො ච සන්නතනො ච
උය්‍යාති ජෙට්ඨස්ස කතිට්ඨි! මග්ගා.⁴

න යාවතාය නපි පාතිරුප්පා⁵
න අරහති හෙහං⁶ දදෙය්‍ය මග්ගං,
යුග්ගඤ්ඤි තො හොතු උභින්නමජ්ජ
යුග්ගස්මිං යො ජෙස්සති⁷ තස්ස මග්ගො.

සබ්බාදිසා අනුච්ඡවො 'හමසම්
මහබ්බලො අමිතයසො අතුලොසා,
ගුණෙහි සබ්බෙහි උපෙතරුපො
ධම්මො අධම්ම! ත්වං කථං විජෙස්සසි.⁸

ලොහෙන වෙ හඤ්ඤති ජාතරුපං
න ජාතරුපෙන හන්නති ලොහං,
සවෙ අධම්මො හඤ්ඤති ධම්මමජ්ජ
අයො සුචණ්ණං විය දස්සනෙය්‍යං.

සවෙ තුවං යුග්ගබලො අධම්ම!⁹
න තුග්ගං වුග්ගා ච ගුරු¹⁰ ච අත්ථි,
මග්ගඤ්ඤි තෙ දමම් පියාපටියෙන
වාචා දුරුත්තානිපි තෙ බමාමිති. a

1. ම. 'අහං ධම්මො'හි නදිස්සති.

5. සි. මු. ම. & ජ. අ. නපිපාතිරුපා.

2. ම. උසකමිත්වා & ජ. අ. ඔක්කමිත්වා. 6. සි. මු. & ජ. අ. වොහං.

3. සි. මු. & ම. අසන්නාසමි. 7. සි. මු. & සි. I, II & III. ජෙට්ඨති. 8. සි. මු. විසසජ්ජති.

4. සි. මු. මග්ගං. 9. ජ. අ. යුග්ගබලො'ස'ධම්ම. 10. ජ. අ. ගුරු. a. ජාතකපාළි.

ඉමා හි¹ නෙසං වචනපටිවචනකථා.² තත් සංඝාතයේති ධම්මෙ නියොජනවසෙන දෙවමනුස්සානං යසදායකො. දුතියපදෙපි එසෙව නයො. සද්දක්ඛනාති සද පුතො, තිච්චපසසෙවො. ස කිංකරණතුමති නවජ්ජ දජ්ජනති සොමති අහං අධම්මො, අධම්මයානරථං අභිරුද්දො, අභිතො, බලවා; කිංකරණං අජ්ජ හො ධම්ම! කස්සපි අදින්නපුබ්බං මග්ගං තුග්ගං දමමි. පාතුරහොසිති පඨමකපටිකකාලෙ ඉමසමිං ලොකෙ දසකුසලකම්මපඨධම්මො පුබ්බෙ පාතුරහොසි, පච්ඡා අධම්මො. ජෙට්ඨො වාති පුරෙ නිබ්බන්තොවෙන අහං ජෙට්ඨො ව සෙට්ඨො ව පොරුණකො ව, ත්වං පන කතිට්ඨො,³ තස්මා උය්‍යාහිති වදති. නපි පාතිරුපසාති අහං හි හොතො තෙව⁴ යාවතාය න පටි රුපවචනෙන න මග්ගාරහතාය මග්ගං දදෙය්‍යං. අනුචිසංඛාති අහං වතස්සො දිසා වතස්සො අනුදිසාති සබ්බො දිසා අත්තනො⁵ ගුණෙන පත්ථො පඤ්ඤානො. ලොහෙනාති අයොමුට්ඨිකෙන. හඤ්ඤාති හතිස්සති. යුද්ධබලො අධම්මාති සවෙ කුචං යුද්ධබලො අසි අධම්ම! වුද්ධා ව ගුරු⁶ වාති යදි තුග්ගං ඉමෙ වුද්ධා, ඉමෙ ගුරු⁷ පණ්ඩිතාති එතං නජී. පිසාපිසෙනාති පියෙන විය⁸ අප්පියෙන. අප්පියො සන්තො පියෙන විය නෙ මග්ගං දදමිති අත්තො.

මහාසත්තො හි තද විනේනසි 'සවාහං ඉමං පාපපුග්ගලං සබ්බ ලොකස්ස අභිතාය පටිපන්නං එවං මයා විලොමගාහං ගහෙත්වා සිතං අවජ්ජරං පහරිත්වා 'අනාචාර! මා ඉධ තිට්ඨ, සීසං පටිකකම, විතස්සා'ති වදෙය්‍යං, සො තංඛණ්ණෙද්දෙව මම ධම්මතෙජෙන භුස මුට්ඨි විය විකිරෙය්‍යං⁹, න ඛො පන මෙතං පතිරුපං. සවාහං සබ්බ ලොකං අනුකම්මපන්නො ලොකත්ථවර්ගං මත්තං පාපෙස්සාමිති පටිපජ්ජාමි. අයං ඛො පන පාපො, ආයං මහාදුක්ඛහාසී, සවායං මයා¹⁰ විසෙසනො අනුකම්මිතබ්බො, තස්මා තස්ස මග්ගං දස්සාමි, එවං මෙ සීලං සුචිපුද්ධං අබණ්ණිතං භවිස්සති'ති. එවං පන විනේනත්වා බොධිසත්තෙ 'සවෙ කුචං යුද්ධබලො'ති ගාථං වත්වා ථොකං මග්ගතො ඔක්කන්තමත්තෙ එව අධම්මො රථෙ ධාතුං¹¹ අසකොනානො අවං සිරො පඨවියං පතිත්වා පඨවියා විවරෙ දිනේන ගන්ත්වා අවිච්චති එව නිබ්බන්ති. තෙන වුත්තං "යදිහං තස්ස පකුප්පෙය්‍යං යදි භික්ඛෙ තපො ගුණ"නති ආදි.

තත් සදිහං නස්ස පකුප්පෙය්‍යනති තස්ස අධම්මස්ස යදි අහං කුප්පෙය්‍යං, සදි හික්ඛෙ තපො ගුණනති තෙනෙවස්ස කුප්පි තෙන මග්ගං තපොගුණං සීලසංවරං යදි විනාසෙය්‍යං. සහ පටිජන්තං නස්සාති¹ සපරිජන්තං නං අධම්මං. රජභුතනති රජම්ම භූතං, රජභාවං

1. සී. I. ඉමාපි. 6. සී. I. II. III. IV. V & VI. ගරුචාති.

7. සී. I. පියෙන වියා.

2. සී. මු. I. ගාථා.

8. සී. I. II. III. IV. V & VI. හපවය්‍ය.

3. සී. මු. ත්වං පන අධම්ම! කතිට්ඨො.

9. ම. අයති. දුක්ඛහාසිතාය මයා.

4. සී. I. II. III. IV. V & VI. හොමෙතෙව. 10. ම. අධම්මො ධාතුං [පරිජනනාති.

5. ම. වතස්සො දිසා වතස්සො අනුදිසා අත්තනො. 11. සී. I. II. III. IV. V & VI. සහ

පතනං¹ අහං කරෙය්‍යං. අපිච්ඡාදනාති එත් අහනති නිපාතමතනං. සිලරක්ඛාසාති සිලරක්ඛණත්තං. නිබ්බාපෙධානාති පටිගවෙව ඛනතිමෙතනානුද්‍යයස්ස උපට්ඨාපිතතනා තස්මිං අධිමෙම උපපජ්ජනක කොධස්ස අනුපපාදනෙනෙව දෙසපරිලාභවුපසමනෙන මානසං වුප සමෙතියා. සහ ජනෙංගානාකම්මියාති මයං පරිජනෙන සද්ධං මයො භික්කම්මියා තස්ස පාපස්ස අධිමමස්ස අහං මයං අද්දසිං. සහපඨනො ඛක්කගෙනති චුත්තතයෙන චිත්තස්ස වුපසමං කතියා මයං තෙ දමිති වතියා ථොකං මග්ගතො සහභික්කමණෙන. පාපසක්ඛය්‍යාති අධිමමදෙවපුත්තස්ස. නාචදෙති තංඛණං එව මහාපඨවි විවර මද්දසි. ජාතකට්ඨකථායමපන 'මග්ගඤ්ඤ වෙ දමිති'ති ගාථාය කපි තකඛණෙ එවාති චුත්තං. එවං තස්මිං භූමියං පතීනෙ වතුනත්තාධික විශොජ්ජනසත්තසහස්සඛගලා සකලං වරුචරං² ධාරෙන්නති පි මහාපඨවි 'නාගමිමං පාපපුරිසං ධාරෙමි'ති කථෙන්නති විය තෙන සීතධානෙ විධා භිජ්ජි. මහාසතො පන තස්මිං නිපතියා අපිච්චති නිබ්බතො රථධුරෙ යථාසිතොව සපරිජනො මහතා දෙවානුභාවෙන ගමන මග්ගෙනෙව ගතතියා අත්තනො භවතං පාවිසි. තෙනාහ භගවා:-

ඛනතිබ්ලො යුද්ධබ්ලං විජෙතියා
භනතියා අධිමමං නිගනෙතියා භූමියා,
පායාසි විජෙතියා³ අභිරුක්ඛ සඤ්ඤාං
මග්ගෙනෙව අතිබ්ලො සචන්තික්කමොති. a

තද අධිවෙමා දෙවදනො අහොසි, තස්ස පරිසා දෙවදත්තපරිසා. ධිමෙමා ලොකතාථො, තස්ස පරිසා බුද්ධිපරිසා. ඉධාපි ගෙට්ඨා චුත්තන යෙනෙව සෙසපාරමියො යථාරහං නිද්ධාරෙතඛබ්බා. තථා ඉධාපි දිබ්බෙහි ආයු-වණ්ණ-යස-සුඛ-ආධිපතෙයොති දිබ්බෙහෙව උලාරෙති කාමගුණෙහි සමපටිතස්ස සමබ්භිභූතස්ස අනෙකසහස්සසඛිධාති අච්ඡ රුති සබ්බකාලං පරිවාරියමානස්ස මහති පමාදට්ඨානෙ⁴ සීතස්ස සතො ඊසකමපි පමාදං අනාපජ්ජතියා ලොකත්ථවරියං මත්තං පාපෙස්සා මිති මාසෙ මාසෙ පුණ්ණමියං⁵ ධමමං දීපෙනො සපරිජනො මනුස්සපථෙ විවරතියා මහාකරුණාය සබ්බසතො අධිමමතො විවෙ වෙතියා ධිමෙම නියොජ්ජනං, අධිමෙමන සමාගතොපි⁶ තෙන කතං අනාචාරං අගණෙතියා තත්ථ චිත්තං අකොපෙතියා ඛනතිමෙතනානුද්‍යය මෙව පච්චුපට්ඨපෙතියා අඛණ්ඩං සුචිසුද්ධඤ්ඤ කතියා අත්තනො සීලස්ස රක්ඛණෙනති එවමාදයො මහාසත්තස්ස ගුණානුභවා විභාවෙතඛබ්බාති.

ධිමමදෙවපුත්තවරියං අට්ඨමං.

1. සි. I. II. III. IV. V. & VI. මයං. 5. සි. I. II. III. IV. V & VI. පාපෙස්සාමිති
2. සි. වුද්ධි. වරුචරං. සි. I II III IV. V. VI & වු. ධර්මරං. සො පුණ්ණමියං. [තපි තෙ
3. සි. I. II. III. IV. V & VI. විත්තා. 6 & සි. I. සහගතෙති තෙන IV & හසගතෙ
4. සි. I. II. III. IV. V & VI. පරිවාරිය මානස්ස පමාදට්ඨානෙන. a ජනකපාඨි.

තවමෙ පසුචාරවෙයිනි එවං නාමකෙ ජනපදෙ. නගරවරෙ කපිලාසනනි¹ කපිලානි එවං² ලභ්බනාමෙ උත්තමතගරෙ. නගර වරෙති වන්තා පුත පුරුත්තමෙති වචනං තස්මිං කාලෙ ජමුද්දිපෙ සබ්බතගරානං තස්ස නගරස්ස අග්ගනගරභාවදස්සනන්තං. ජයද්දිසො නාමාති රක්ඛඤ්ඤ අත්තනො පච්චජීකෙ ජීනෙ³ ජාතො, අත්තනො වා පච්චාමිත්තභුතං යක්ඛිණීසඞ්ඛාතං ජයද්දිසං ජාතොති ජයද්දිසොති එවං ලභ්බනාමො. සිලගුණමුපාගන්තොති ආචාරසීලසෛව උස්සාග සම්පන්නියාදි රාජගුණසූචි උපගතො, තෙන සමන්තාගතොති අන්තො. තස්ස⁴ රක්ඛඤ්ඤාති ජයද්දිසරක්ඛඤ්ඤ අහං පුත්තො අගොසිනනි වචනසෙසො. සුත්තධම්මොති යාවතා රාජපුත්තන සොතබ්බ ධම්මො නාම, තස්ස සබ්බස්ස සුත්තතා සුත්තධම්මො. බහුසුත්තොති අන්තො. අථවා සුත්තධම්මොති විසුත්තධම්මො. ධම්මවරියාය⁵ පතාසො පඤ්ඤාතො⁶. ලොකෙ පත්ථවකිත්තිධම්මොති අන්තො. අලිනිසනෙතොති එවං නාමො. ගුණවාති උදාරෙති මහාපුරිසගුණෙති සමන්තාගතො. අනුරත්ත⁷ පරිජනො සද්ධති සද්ධාදිගුණවිසෙසයොගතො චතුති සඞ්ගහවත්තූති සමමදෙව සඞ්ගහණතො ව සබ්බකාලං සමිත්තන⁸ පරිවාර ජනො. පිනා මෙ මිගවං ගනන්තා පොටිසාදං උපාගමිති මග්ගං පිනා ජයද්දිසරාජා මිගවං වරන්තො අරඤ්ඤමජ්ඣං ගන්තො පොටිසාදං මනුස්සබාදකං⁹ යක්ඛිණීපුත්තං උපගඤ්ඤී, තෙන සමාගමි.

ජයද්දිසරාජා කිර එකදිවසං මිගවං ගමිස්සාමිති තදනුරූපෙන මහතා පරිවාරෙන කපිලා¹⁰ නගරතො නික්කමි. තං නික්කන්තමත්ත මෙව තක්කසිලාලාසි නන්තො නාම බ්‍රාහ්මණො වතස්සො සත්ථාරහා ගාථා නාම කපේතුං ආදාය උපසඞ්කමිත්වා අත්තනො ආගමිතකාරණං රක්ඛඤ්ඤ ආරොවෙසි. රාජා නිවතනිත්වා සුඤ්ඤාමිති තස්ස වසනගෙහං¹¹ පරිබ්බයසූචි දූපෙත්වා අරඤ්ඤං පටිට්ඨං යස්ස පසෙන්න මිගො පලායති තස්සෙව සො ගිව්ඨාති වන්තා මිගෙ පරියෙසනෙතො විවරති. අපේකො පසදම්මො ජනස්ස පදසද්දෙන ආසයතො නික්කමිත්වා රක්ඛඤ්ඤ අභිමුඛො ගන්තො පලාසි.¹² අමච්චා පරිහාසං කරිංසු. රාජා තං අනුබන්ධිත්වා තියොජනමන්තො තං පරික්ඛිණ්ජවං සිතං විජ්ඣිත්වා පාතෙසි. පතිතං බග්ගෙන විධා කත්වා අනත්ථිකොපි මංසෙන මිගං ගගෙතුං නාසකකිති වචනමොවනන්තං කාපේ කත්වා ආගච්ඡන්තො එකස්ස නිශ්‍රොධස්ස මුලෙ¹³ දබ්බතිණෙසු නිසීදිත්වා ථොකං විස්සමිත්වා ගන්තුං ආරභී. තෙන ව සමයෙන තස්සෙව රක්ඛඤ්ඤ

1. ම. කපිලාසනනි

7. සි. I. II. III. IV. V & VI අනුරක්ඛ

2. සි. මු. කපිලානි එවං.

8. සි. I. II. III. IV. V & VI. සමපත්ත.

3. සි. I. II. III. IV. V & VI. රක්ඛඤ්ඤ අත්තනො 9 ම. මනුස්සමංස බාදකං.

පච්චජීකෙ ජීනෙ. සි. මු. ජීනෙ.

10 සි. මු. කපිලා. & ම. කපිලා

4. සි. I. II. III. IV. VI & මු. අථවා තස්ස.

11. සි. I. II. III. IV. V & VI. නිවාස

5. සි. මු. ධම්මවරියාය සමවරියාය.

12. අභිමුඛො පලාසි. [පගහ.

6. සි. මු. & සි. I. පඤ්ඤාතො.

13. සි. II. III. IV. V. VI & මු. නිශ්‍රොධරූක්ඛිණ්.

පේශිභානා ජානදිවසෙ එව එකාය යකිණියා බාදිතුං ගතිනො
 ආරකමනුසෙහි අනුබද්ධාය නාය නිද්ධමනමයෙන ගව්නනියා
 උරෙ ඝපිතො මානුසංකුසං මුඛෙන එතගගණෙන පුත්තසිනෙහං
 උප්පාදෙත්වා සංවඩ්ඪියමානො තදුභාරෙපයොගිතාය¹ මනුසං
 මංසං බාදනො අනුකකමෙන වුද්ධිපනො අත්තානං අත්තරධා
 පනත්තං² යකිණියා දින්නමසධමුලානුභාවෙන අත්තරගිනො
 නුත්වා මනුසංසං බාදිත්වා ජීවනො නාය යකිණියා මනාය
 නං ඔසධමුලං අත්තනො පමාදෙන නාසෙත්වා දිස්සමානරුපොව
 මනුසංසං බාදනො නයො උබ්බිග්ගං³ විරුපදස්සනො⁴ රුජ
 පුරිසෙහි පසිසිත්වා අනුබද්ධො පලාසිත්වා අරඤ්ඤං පටිසිත්වා
 තස්ස නිත්‍රොධස්ස මුලෙ වාසං කපෙපනො රුජානං දිස්වා ‘භකෙධාසි
 මෙ’ති හත්ථෙ අග්ගහෙසි. තෙන වුත්තා: සො මෙ පිත්‍රමගගහෙසි
 භතකධාසි මම මාවලීති ආදි. තත්ථ සො මෙ පිත්‍රමගගහෙසිති
 සො පොරිසාදෙ මම පිතරං ජයදදිසරුජානං අත්තනො නිසිත්ත
 රුකකසමිපමාගතං ‘මම භකෙධා තං ආගතොසි, හත්ථපරිපථද
 නාදිවසෙන මාවලී, වලන්තමපි අහං නං බාදිස්සාමි’ති හත්ථෙ අග්ග
 හෙසි. නස්සාති තස්ස යකිණිපුත්තස්ස. නසිනවෙධනොති විත්තු
 ප්‍රාසවසෙන තසිනො, සරීරපරිකමෙපන වෙධිනො. උභරුකමෙහාති
 උභිත්තං උභරුතං එභිභාවො, යෙන සො තප්පා පලාසිත්තුං⁵ නාසකි.
 මිගචං ගහෙත්වා මුඤ්ඤස්සති එත්ථ මිගචනති මිගචවසෙන ලභිත්තා
 නං මිගමංසං⁶ මිගචනති ආහ. ඉමං මිගමංසං⁷ ගහෙත්වා මං මුඤ්ඤස්සති
 අත්ථො. සො හි රුජා නං යකිණිපුත්තං දිස්වා භිනො උභරුකමිහං
 පත්වා බාණුකො විය අට්ඨාසි. සො වෙගෙන ගන්ත්වා නං හත්ථෙ
 ගහෙත්වා ‘භකෙධාසි මෙ ආගතොසි’ති ආහ. අථ නං රුජා සතිං
 පච්චුපට්ඨපෙත්වා ‘සවෙ ආහාරත්ථිකො, ඉමං තෙ මංසං දදමි, නං
 ගහෙත්වා බාද, මං මුඤ්ඤාහි’ති ආහ. නං සුත්වා පොරිසාදෙ ‘කිමිදං
 මස්සමෙව සන්තකං දත්වා මයා වොහාරං කරොසි, නත්තු ඉමං මංසංසුච
 තිඤ්ච මම හත්ථගතකාලනො පට්ඨාය මස්සමෙව සන්තකං, තස්මා
 තං පඨමං බාදිත්වා පච්ඡ මංසං බාදිස්සාමි’ති ආහ. අථ රුජා
 ‘මංසනිකකයෙනායං’ න මං මුඤ්ඤති, මයා ව මිගචං ආගච්ඡන්තන
 තස්ස මුහමණස්ස ‘ආගන්ත්වා තෙ ධනං දස්සාමි’ති පටිඤ්ඤ කතා,
 සවායං යනො අනුජාතිස්සති, සචං අනුරකිනො ගෙහං ගන්ත්වා
 නං පටිඤ්ඤං මොවෙත්වා පුත්ත ඉමස්ස යකිණස්ස හත්තත්තං⁸
 ආගචෙත්යන්’නති විනොත්තවා තස්ස තමත්තං ආරොවෙසි. නං සුත්වා
 පොරිසාදෙ ‘සවෙ තං සචං අනුරකිනො ගන්තුකාමොසි, ගන්ත්වා

1. සි. මු & ම. තදුභාරෙපයොගිතාය. 5 ම සො පලාසිත්තු.
 2. සි. I, II, III, IV V & VI. අත්තරධානත්තං. 6 සි. මු. මිගචමංසං.
 3 ජා. අ. උග්ගරුපෙ. 7 සි. I, II, III, IV, V, VI & ම. මිකකයෙන.
 4 මු. නගෙහා විරුපදස්සනො 8 සි. I, II, III, IV, V & VI හත්ථං & සි. මු. හත්ථකං.

තස්ස බ්‍රාහ්මණස්ස දුතබ්බං ධනං දන්තා සච්චං අනුරක්ඛනොතා සීඝං පුත ආගවේජ්ජයාසී'ති වන්තා රුජානං විස්සජේජසි. සො තෙන විස්සට්ඨො 'චං මා වින්තාසි, අහං පාතොව' ආගමිස්සාමී'ති වන්තා මග්ගනිමිත්තාති සලලකෙට්ඨනොතො අත්තනො බලකායං උපගන්ත්වා තෙන පරිවුතො නගරං පටිසිත්වා නං නන්දබ්‍රාහ්මණං පකෙකාසා පෙත්වා මහාරහෙ ආසනෙ නිසිදුපෙත්වා ගාථා' සුත්වා වත්තාරි සහස්සාති දන්තා යානං ආරුපෙත්වා 'ඉමං තකකසිලමෙව නෙථා'ති මනුස්සෙ දන්තා' බ්‍රාහ්මණං උය්‍යාපෙත්වා දුතියදිවසෙ පොරිසාදස්ස සතතිකං ගන්තුකාමො පුත්තං රජේ පතිට්ඨපෙත්වා අනුසාසනඤ්ච දෙනොතා තමත්ථං අරුචෙට්ඨ. තෙන වුත්තං :-

මීගචං ගහෙත්වා මුඤ්චස්සු කත්වා ආගමනං පුත,
බ්‍රාහ්මණස්ස ධනං දන්තා පිතා ආමන්තසි මම.
රජං පුත්ත! පටිපජ්ජ මා පමජ්ජ පුරං ඉදං,
කතං මෙ පොරිසාදෙන මම ආගමනං පුතාති.

තත්ථ ආගමනං පුතාති පුත ආගමනං පඤ්චස්ස පොරිසාදස්ස සඬගරං' කත්වා. බ්‍රාහ්මණස්ස ධනං දන්තාති තකකසිලතො ආගතස්ස නන්දනාමස්ස බ්‍රාහ්මණස්ස තා ගාථා සුත්වා වතුසහස්ස පරිමාණං ධනං දන්තා. පිතා ආමන්තසි මමනති මම පිතා ජයද්දිස රුජා මං ආමන්තෙසි. කථං ආමන්තෙසිති වෙ? අහ 'රජ'න්ති ආදි. තස්සන්තො : 'පුත්ත! ත්වං ඉමං කුලසන්නකං රජං පටිපජ්ජ, යථාහං ධමෙමන සමෙන' රජං කාරෙමි, එවං ත්වපි ඡත්තං උස්සාපෙත්වා රජං කාරෙහි, ත්වං ඉදං පුරං රක්ඛනොතා රජඤ්ච කාරෙන්නො මා පමාදමාපමජ්ජ, අසුකසීමි සානෙ තීග්‍රොධමුලේ' පොරිසාදෙන යකෙකත කතමෙතං මයා සඬගරං මම පුත තස්ස සතතිකං ආගමනං උද්දිස්ස, කෙවලං තස්ස බ්‍රාහ්මණස්ස ධනදුතත්ථං ඉධාගතො සච්චං අනුරක්ඛනොතා, තසමා තත්ථාහං ගමිස්සාමී'ති. තං සුත්වා මහා සතෙතා 'මා බො ත්වං මහාරාජ! තත්ථ අගමාසි, අහං තත්ථ ගමිස්සාමි. සච්චෙ පත ත්වං තාත! ගමිස්සසියෙව, අහමපි තයා සද්ධං ගමිස්සාමි යෙවහාති. එවං සන්නෙ මයං උහොපි න හවිස්සාමි, තසමා අහමෙව තත්ථ ගමිස්සාමීති නානප්පකාරෙත වාරෙන්නං රුජානං සඤ්ඤපෙත්වා මාතාපිතෙරෙ වන්දිත්වා පිතුඅත්ථාය අත්තානං පරිච්චිත්වා සොඤ්චි භාවාය පිතරි සාසිතවාදං පසුඤ්ඤමානෙ' මාතු-භතීති-භරියාසු ව සච්ච කිරියං කරෙන්නීසු ආවුධං ගහෙත්වා නගරතො තිකකමිත්වා අස්සුපුණ්ණමුචං මහාජනං අනුබ්‍රක්ඛන්තං ආපුච්ඡිත්වා පිතර් අකඛාත කයෙන යකඛවාසමග්ගං පටිපජ්ජ. යකඛිඤ්චුත්තොපි 'බත්තියා නාම

1. ම. තතො.

2. සි. I. II. III. IV. V & V. ඉමා ගාථා.

3. ම. නෙතීති දන්තා

4. සි. I. II. සන්නරං.

5. සි. මු & ම. ධමෙමන.

6. සි. මු & ම. තිත්‍රොධරායකමුලෙ.

7. සි. I. II. III. IV. V & VI. අසිධාර (අසුධාර එකමෙමුසු) පසුජ්ජමානෙසු.

බහුමායා, කො ජානාති? කිං භවිස්සති'ති රුක්ඛං අභිරුහිත්වා රඤ්ඤා ආගමනං ඔලොකෙනෙතො නිසින්නො කුමාරං ආගච්ඡන්තං දිස්වා 'පිතරං නිවතෙත්වා පුත්තො ආගතො භවිස්සති, නත්ති මෙ භය'න්ති ඔතරිත්වා තස්ස පිට්ඨං දස්සෙත්වා ච නිසිදි. මහාසතෙතො ආගන්ත්වා තස්ස පුරතො අට්ඨාසි. තෙන වුත්තං:-

මාතුපිතු ව චන්දිත්වා නිමිතිත්වාන¹ අත්තනා,
නිකම්පිත්වා ධනුං බග්ගං පොරිසාදං උපාගමිතති.

සසත්භක්ඛපගගානති ආවුඛපාණිං² මං අත්තනො සන්තිකං උපගතං දිස්වා. කදුචි සො නාසිස්සති'ති සො යකෙබ්බා අපි තසෙය්‍ය. තෙන ගිජ්ජිස්සති සිලනති තෙන තස්ස තාපුප්පාදනෙන මය්‍යං සිලං විතස්සිස්සති, සබ්බිලිය්‍යති. පරිනාසං කතො මය්‍යිති මයි තස්ස පරිනාසං කතෙ සති. සිලබණ්ඩහයා මය්‍යං නස්ස දෙස්සං න බ්‍යාහරිතති යථා ව සිලභෙදභයෙන නිතිතසත්ථො තස්ස සන්තිකං අගමාසි. එවං මය්‍යං සිලබණ්ඩහයා එව තස්ස³ පොරිසාදස්ස දෙස්සං අතිට්ඨමපි න බ්‍යාහරිං, කෙවලං පන මෙත්තචිත්තෙත්ත ගිත වාදී ඉදං ඉදං වක්ඛමානං වචනං අභාසි. මහාසතෙතො ව ගන්ත්වා පුරතො සිතො. යකම්ඤ්චුත්තො තං විමංසිතුකාමො 'කොසි තිං? කුතො ආගතො? කිං මං න ජානාසි ලුඤ්ඤ⁴ මනුස්සමං සබ්බාදකොති, කස්මා ව ඉධාගතොසි'ති ප්‍රච්ඡි. කුමාරෙ 'අහං ජයද්දිසරඤ්ඤා පුත්තො, තිං පොරිසාදකොති ජානාමි. පිතු ජිවිතං රක්ඛිතුං ඉධා ගතො. තස්මා තං මුඤ්ච, මං බාදු'ති ආග. පුත යකම්ඤ්චුත්තො 'මුබාකාරෙනෙව ගතස්ස⁵ පුත්තොති අහං ජානාමි. දුක්ඛරං පත තයා කතං එවං ආගච්ඡන්නොති'ති ආග. කුමාරෙ 'න ඉදං දුක්ඛරං යං පිතුඅත්ථ ජිවිතපරිචචජනං, මාතාපිතුගෙතු හි එවරූපං පුඤ්ඤං කත්වා එකත්තෙනෙව සයෙහ පමොදති, අහං ව 'අමරණධම්මො නාම කොචි සතෙතො නත්ති'ති ජානාමි. අත්තනා ව කිඤ්චි කතං පාපං නාම න සරාමි. තස්මා මරණතොපි මෙ භයං නත්ති. ඉදං සරීරං මයා හෙ නිස්සට්ඨං, අග්ගිං ජාලෙත්වා බාදු'ති ආග. තෙන වුත්තං:-

උජ්ජාලෙති⁶ මහාඅග්ගිං පපතිස්සාමි රුක්ඛවතො,
තිං පක්කකාල⁷ මඤ්ඤාය භක්ඛය මං⁸ පිතාමහාති.

තං පුත්වා යකම්ඤ්චුත්තො 'න සක්කා ඉමස්ස මංසං බාදිතුං, උපායෙන ඉමං⁹ පලාපෙස්සාමි'ති විනෙත්වා 'තෙන හි අරඤ්ඤං පවිසිත්වා සාරදුරුති ආහරිත්වා නිඤ්ඤමෙ අභිභාරෙ කරෙති, තත්ථ තෙ මංසං පවිත්වා බාදිස්සාමි'ති ආග. මහාසතෙතො තථා කත්වා තස්ස

1. සි. III & IV. නිපජිතිත්තං.

4. ම. ලුඤ්ඤා.

6. ම. උජ්ජලෙති.

2. සි. මු & ම. සසත්භක්ඛං උපගතං ආවුඛපාණිං. 7. ම. සමපක්ක 9. ම. නං.

3. සි. I, II, III, IV, V & VI. එතස්ස. 5. සි. මු. තං තස්ස. 8. ම. භක්ඛය තිං.

ආරෙවෙයි. සො තං ඔලොකෙනො¹ 'අයං පුරිසසීගො, මරණ
නොපි භයං නපී, එවං නිබ්බයො නාම න මයා දිට්ඨපුබ්බො'ති
ලොමහංසජාතො කුමාරං ඔලොකෙයි. කුමරෙ 'කිංසං මං ඔලො
කෙයි, න යථාච්ඡතං කෙරෙයි'ති. යකිණීපුත්තො මහාසත්තං 'සත්තධා
තස්ස මුද්ධා එලෙය්, යො නං බාදෙය්සා'ති ආහ. 'සවෙ මං න
බාදිතුනාමොයි, අපි භසමා අගතිං කාරෙයි'ති? 'නව පරිග්ගණන
තත්'නති. 'නිං ඉදුති මං කථං පරිග්ගණනියයි, යථං' තීරථින
යොති යං නිබ්බතොපි සකකස්ස දෙවරඤ්ඤා අත්තානං පරිග්ගණනිතුං
න අදුයි'නති ඉමමත්ථං දස්සෙතො:-

ඉදං හි සො බ්‍රාහ්මණං මඤ්ඤමානො,
සසො² අවාසෙයි සකෙ සරිරෙ,
තෙනෙව සො වජ්ඣමා දෙවපුත්තො,
සසඤ්ඤො⁴ කාමදුගජ්ඣ යකෙබ්බාති. a

ගාථමාහ. තත් සසො³ අවාසෙයි සකෙ සරිරෙති අත්තනො සරිර
ගෙතු ඉමං සරිරං බාදිතා ඉධ වසාති එවං සකෙ සරිරෙ අත්තනො
සරිරං දෙනො තං බ්‍රාහ්මණරූපං සකකං තත් වාසෙයි. සසඤ්ඤොති
'සයි'ති එවං සසසඤ්ඤා පුත්තො. කාමදුගොති කාමවට්ඨිනො. යකෙබ්බාති
දෙවො. එවං මහාසත්තො වජ්ඣ සසලකඛණං කප්පට්ඨියං පාටිභාරියං
සකිං කතා අත්තනො සකෙතනපි පරිගණනිතුං අසකකුණෙය්සතං
අහයි. තං සුත්තා පොරිසාදො අච්ඡරියබ්බුතචිත්තජාතො:-

වජ්ඣ යථා රුහුමුඛා පමුත්තො විරොවතෙ⁵ පණ්ණරසෙව භානුමා,
එවං තුවං පොරිසාදො පමුත්තො විරොව කම්පිලො! මහානුභාව!

පමොදයං⁶ පිතරං මාතරඤ්ච විරොවතෙ තඤ්ඤාති පකෙබ්බා'ති. b

ගාථං වතො 'ගච්ඡ මහාවීර'ති කුමාරං විස්සජේසි. සොපි තං
නිබ්බිසෙවනං කතා පඤ්චසීලාති දතා 'යකෙබ්බා නු බො එස නො'ති
විමංසෙනො 'යකබ්බානං අකඛිති රත්තාති ගොනති අතිමිසාති ව,
ජායා ව න පඤ්ඤායති, අසමභිතො ගොති; න ඉමස්ස තථා, තසමා
නායං යකෙබ්බා, මනුස්සො; මග්ගං කිර පිතු තයො භාතරො යකි
ණීයා ගතිතා, තෙසු තාය වෙ බාදිතා භවිස්සනති, එකො පුත්ත
සිනෙගෙන පටිජ්ඣතිතො භවිස්සති, ඉමිනා තෙන භවිතබ්බ'නති
තයග්ගාගෙන අනුමානෙන සබ්බඤ්ඤානඤ්ඤෙන විය අපිපරිතතො
තිට්ඨං ගතො මග්ගං පිතු ආවිසිත්තා රජේ පතිට්ඨාපෙස්සාමිති
විනෙතො 'න නිං යකෙබ්බා, පිතු මෙ ජේට්ඨභාතිකොයි, එහි මයා
සද්ධිං ආගතො කුලසන්නකං රජං පටිපජ්ජාමිති ආහ. තෙන

1. ම. සො විලොකෙතො.

4. සි, I II & IV. සසඤ්ඤො & සි. මු සසඤ්ඤො

2. සි. මු. සභානං & සි. I. යථංය.

5. ම. විරොවති.

6. ජා. පා. ආමොදයං.

3. සි. I. සෙසො & සි. II & IV. සොසො

a ජාතකපාලි b. ජාතකපාලි.

වුත්තං: 'කිං පිතා මහා'ති. කිං මම මහාපිතා'ති අනේවා. ඉතරෙන 'නාහං මනුස්සො'ති වුත්තෙ නං සද්ධාතබ්බස්ස දිබ්බවකුක්කතාප සස්ස සන්තිකං තෙසි. නාපසෙන 'කිං කරොන්තා පිතාපුත්තා අරඤ්ඤ විවර්ථා'ති පිතුභාවෙ කපිතෙ¹ පොරිසාදෙ සද්දගිකිං 'ගච්ඡ තාත! කිං, න මෙ රජේන් අනේවා, පබ්බජ්ජාමහ'නති තාපසස්ස සන්තිකෙ ඉපිපබ්බජ්ජං පබ්බජ්. තෙන වුත්තං:-

ඉති සීලවතං හෙතු නා 'රක්ඛිං මම ජීවිතං,
පබ්බාජෙසිං වහං තස්ස² සද්ද පාණාතිපාතිකතති.

තත් සීලවතං හෙතුති සීලවත්තානං මම පිතුතං හෙතු; අථ වා සීල-වතං හෙතුති සීල-වතහෙතු. මය්හං සීල-වත සමාදුනතිමිත්තං තස්ස අභිජ්ජන්තං. නස්සාති නං පොරිසාදං. අථ මහාසත්තො අත්තනො මහාපිතරං පබ්බජ්තං වජ්ඣකා නගරසමීපං ගතො කුමාරෙ කීර ආගතොති සුකා හට්ඨකුට්ඨින රඤ්ඤ නාගරෙති තෙගම ජානපදෙහි ව පවුට්ඨතො රජානං වජ්ඣකා සබ්බං පවත්තිං ආරෙ වෙසි. තං සුකා රජා තබ්බණ්ණෙඤ්ඤව හෙරිං වරුපෙකා මහත්තෙන පරිවාරෙන තස්ස සන්තිකං ගතො 'එහි භාතික! රජං පටිපජ්ජා හි'ති ආහ. 'අලං මහාරජා'ති. 'තෙන හි මය්හං උය්‍යානෙ වසා'ති. 'න ආගච්ඡාමි'ති. රජා තස්ස අස්සමස්ස අවිදුරෙ ගාමං නිවෙසෙකා හික්කං පට්ඨපෙසි. සො චූලකම්මාසදම්මනිගමො නාම ජාතො.

තද් මාතාපිතරෙ මහාරජකුලානි අහෙසුං, තාපසො සාරිපුත්තො, පොරිසාදෙ අභිකුලිමාලො, කනිධා උප්පලවණ්ණො, අග්ගමහෙසී රුහුලමාතා, අලීනසත්තුකුමාරෙ ලොකනාථො. තස්ස ඉධාපි හෙට්ඨා වුත්තනයෙනෙව යථාරහං සෙසපාරමියො තිද්ධාරතබ්බො. තථා පිතරු නිවාරියමානො අත්තනො ජීවිතං පරිච්චජ්ජා පිතුජීවිතරක්ක ණ්තං පොරිසාදස්ස සන්තිකං ගමිස්සාමිති නිවර්ඡයො, තස්ස ව සත්තාසපරිගරණ්තං නිහිතසත්ථස්ස ගමනං, අත්තනො සීලබණ්ඩනං මා හොතුති තෙන පියවාවාය සමුදවාරෙ, තෙන ව නානාතයෙහි පරිගණ්නියමානස්ස මරණසත්තාසාභාවො, පිතුඅනේ මය්හං සරීරං සඵලං කරිස්සාමිති³ හට්ඨකුට්ඨිභාවො, සකෙකනාපි පරිග්ගණ්නිකුං අසකකුණේයස්ස සසජාතියමපි පරිච්චාගන්තං අත්තනො ජීවිතනිර පෙක්කභාවස්ස ජානනං, තෙන සමාගමෙපි මය්හං ධෙවි විත්තස්ස විකාරාභාවො, තස්ස ව මනුස්සභාව-මහාපිතුභාවානං අවිපරිතො ජානනං, ඤාතමත්තෙ ව⁴ තං කුලසන්තකෙ රජේ පතිධ්වපෙතු කාමතා, ධම්මදෙසනාය සංවෙජේකා සීලෙසු පතිධ්වපනනති එව මාදයො ඉධ බොධිසත්තස්ස ගුණානුභාවා විභාවෙතබ්බාති.

අලීනසත්තුචරියං නවමං.

1. ම. විවර්ග කපිතෙ.

3. සි. මු. කරෙමිති.

2. සි. මු. පබ්බාජෙසිං වහන්තස්ස.

4. සි. මු. ජානනං තමන්තෙ ව.

දසමෙ සඛ්ඛපාලොති ආදීසු අයං සඛ්ඛපජ්ඣො. දෙවභොග සමපතතිසද්දිසාය මහතිසා නාගිඤ්ඤාය සමනනාගතතතා මහිඤ්ඤො. හෙට්ඨා චෙ, උපරි චෙති වතස්සො දුඨා ආවුධා එතස්සාති දුඨාවුධො. උග්ගතෙජ්ජිසතාය ඝොරමිඝො. නාගයොතිසිඤ්ඤාති විති ජ්වහාති සමනනාගතොති විජ්ජිවෙහා. මහානුභාවානමපි උරෙත ගමනතො උරගාති ලඤ්ඤාමානං නාගානං අධිපතිභාවතො උරගාධිභු¹. විතනං මග්ගානං විනිවිජ්ඣිතො සන්තිභාවෙන ගතට්ඨානසඛ්ඛානෙ වතුපසමෙ. අපරුපරං මහාජනසංවරණට්ඨානභූතෙ² මහාපමෙ. තතො එව මහාජනසමාකිණ්ණභාවෙන නානාජනසමාභූලෙ. ඉදති වක්ඛ මානානං වතුනනං අභිගානං වසෙන වතුරො අභෙග. අධිට්ඨාය අධිට්ඨාතිතො, විතෙන සපෙතො. යදහං සඛ්ඛපාලො නාම යථාචුත්ත රූපො නාගරුපා හොමි, තද හෙට්ඨා චුත්තපසකාරෙ ණානෙ වාසං උපොසථවාසවසෙන නිවාසං³ අභිපසංසිං කපෙපසිං.

මහාසකෙතො හි දුතසිලාදිපුඤ්ඤපසුතො නුඤ්ඤා බොධිපරිසෙසන වසෙන අපරුපරං දෙවමනුස්සගතිසු සංසරනොතො කදපි දෙවභොග සද්දිසසමපතතිකෙ⁴ නාගභවනෙ නිබ්බතතිතො සඛ්ඛපාලො නාගරුපා අහොසි මහිඤ්ඤො මහානුභාවො. සො ගච්ඡන්තො කාලෙ තාය⁵ සමපතතිසා විපවිසාරී නුඤ්ඤා මනුස්සයොතිං පනෙන්නො උපො සථවාසං වසි. අථස්ස නාගභවනෙ වසනතස්ස උපොසථවාසො න සමපජ්ජති, සිලං සඛ්ඛිලිස්සති. තෙන සො නාගභවනා නික්ඛමිතො කණ්ණවණ්ණාය නදියා අවිදුරෙ මහාමග්ගස්ස ව එකපදිකමග්ගස්ස ව අනතරෙ එකං වමමිකං පරික්ඛිපිතො උපොසථං අධිට්ඨාය වාතුදුස පණ්ණරසෙසු සමාදින්නසිලො ‘මම වමමාදිති අජිකා ගණ්ණනතු’ති අත්තානං දුතමුඛෙ විස්සරෙජ්ජිතො නිපජ්ජති,⁶ පාවිපදෙ නාගභවනං ගච්ඡති. තෙන චුත්තං: සුභාපරං යද හොමි සඛ්ඛපාලොති ආදි. තස්සත්ථො චුත්තො එව. යං පනෙත්ථ “ජ්වියා වමෙමනා”ති ආදිකං වතුරො අභෙග අධිට්ඨායා’ති චුත්තං වතුරභිගාධිට්ඨානදස්සනං; ඡ්විවමමාති හි ඉධ එකමභිගං. එවං උපොසථවාසං වසනතස්ස මහා සත්තස්ස දිසො අඤ්ඤා විනිවතො, අපේකදිවසං තස්මිං තථා සිලං සමාදිසිතො නිපනෙත සොලස භොජපුත්තා මංසං ආහරිස්සාමාති ආවුධගත්ථො අරඤ්ඤෙ වරනතො කිඤ්ඤි අලහිතො නික්ඛමන්තො තං වමමිකමත්ථකෙ නිපන්නං දිස්වා ‘මයං අජ්ජ ගොධිපොතකමපි න ලභිමහ, ඉමං නාගරුපානං වධිතො බාදිස්සාමා’ති විනෙත්තො ‘මහා බො පනෙස, ගස්සමානො පලායෙය්‍යාති’ යථානිපන්නකං යෙව නං භොගෙසු සුලෙහි විජ්ඣිතො දුබ්බලං කතො ගණ්ණියාමා’ති සුලාති ආදාය උපසඛ්ඛමිංසු. බොධිසත්තස්සාපි සරිරං මහනතං, එකදෙණික

1. සි. I & සි. මු. උරගාතිභු.

4. ම. දෙවභොගසමපතතිකෙ.

2. සි. I. II. අපරුපරං. සඤ්ඤවරණට්ඨානභූතෙ.

6. සි. මු & සි. I. II. නිපජ්ජ.

3. ම. උපොසථවාසං.

5. සි. IV. තාග.

7. සි. I II. IV. පලාපෙය්‍යාති.

නාවප්පමාණං, චට්ටෙතො සපිනං සුමනපුප්ඵදුමං. විශ්, ජ්ඤාප්පඵල සදිසෙති¹ අකකිති, ජයසුමනපුප්ඵසදිසෙන සිසෙන සමනනාගතං අතිවිශ් සොහති. සො තෙසං සොළසන්නං ජනානං පදසද්දෙන භොගනනරතො සිසං නිහරිතො රතනඅකකිණි උමමිලෙතො තෙ සුල ගතෙ ආගව්ජනෙන දිසො 'අජ් මය්හං මනොරථො මන්තං පාපුණ්ණං නි'ති අත්තානං දුනමුඛෙ නියසාදෙතො 'ඉමෙ මම සරීරං සතතිති කොට්ටතො ජ්ඤාචජ්ඤං කරොගොත න ඔලොකෙසාමි'ති අත්තනො සිලබණ්ඩගයෙන දළහං අධිට්ඨානං² අධිට්ඨතිතො සිසං භොගනනරෙ එව පචෙසෙතො නිපජ්ජි, අථ නං තෙ උපගතො නඛගුට්ඨෙ ගගෙතො ආකසින්නො භූමියං පාතෙතො තිබ්ණසුලෙති අධ්වසු ධානෙසු විජ්ඣිතො සකණ්ටකතාලවෙනගයට්ඨියො³ පහාරමුඛෙති පචෙසෙතො අධ්වසු ධානෙසු කාලෙති ආදාය මහාමය්හං පටිපජ්ජංසු. මහාසතෙතො සුලෙති විජ්ඣිතො පට්ඨාය එකට්ඨානෙපි අකකිති උමමිලෙතො තෙ න ඔලොකෙසි. තස්ස අධ්වති කාලෙති ආදාය නියමානස්ස සිසං ඔලඛිතො භූමිං පහරති.⁴ අථ නං සිසමය්හං ඔලඛිතීති මහාමය්හෙ නිපජ්ජා පෙතො සුමුමෙන සුලෙන නාසාපුටෙ විජ්ඣිතො රජ්ජකං පචෙසෙතො සිසං උකිපිතො කාපකොටියං ලග්ගෙතො පුන උකිපිතො මය්හං පටිපජ්ජංසු. තෙන වුත්තං:-

අද්දසංසු භොජපුත්තා බරු පුද්දා⁵ අකාරුණා
උපගඤ්ජං⁶ මමං තත් දණ්ඩමුග්ගරපාණිනො,
නාසාය විතිවිජ්ඣිතො නඛගුට්ඨෙ පිට්ඨිකණ්ටකෙ
කාලෙ ආරොපයිතො භොජපුත්තා හරිංසු මනති.

තත් භොජපුත්තාති පුද්දපුත්තා, බරුති කකබලා, එරුසකාය වචිකවමනා. පුද්දාති දරුණා, සොරමානසා. අකාරුණාති නික්ක රුණා. දණ්ඩමුග්ගරපාණිනොති මතුරස්සදණ්ඩගතො. නාසාය විතිවිජ්ඣිතොති රජ්ජකං පචෙසෙතුං සුමුමෙන සුලෙන නාසාපුටෙ විජ්ඣිතො. නඛගුට්ඨෙ පිට්ඨිකණ්ටකෙති නඛගුට්ඨපපදෙසෙ තත් තත් පිට්ඨිකණ්ටකසමිපෙ ව විතිවිජ්ඣිතොති සමඛෙතො. කාලෙ ආරොප යිතොති විජ්ඣිතො බඳුනෙසු අධ්වසු ධානෙසු වෙත්තලතාමණ්ඩ ලෙසු එකෙකසමි ඔවිජ්ඣිතො එකෙකං කාපං වෙ වෙ භොජපුත්තා අත්තනො බතො ආරොපෙතො⁷. සසාගරනං පඨවිනති සමුද්දපරි යන්නං මහාපඨවිං. සසානනං සපබ්බනනති සද්ධිං කානතෙති පබ්බ තෙති වාති සකානනං සපබ්බතඤ්ච. නාසාවානනි කාපසෙති සවාහං ඉච්ඡමානො ඉච්ඡන්තො කුජ්ඣිතො නාසාවානං විස්සරෙජය්හං, සමුද්දපරියන්නං සකානනං සපබ්බනං ඉමං මහාපඨවිං කාපෙය්හං,

1. ම. සතතිසෙති. 4 සි I. II. III භූමියං පහරි. 5 ම. පුද්ධා මරුපොපත්
2 සි. I. II. IV සිලබණ්ඩගයෙන අධිට්ඨානං. කෙසු සබ්බතෙව.
3. සි I. II. III. IV. V & IV කාලපවනලභියො. 6. සි. I උපගව්ජ, සි III. IV.
7. සි. I. II. IV. ආරොපයිතො. උපගව්ජ.

සහ නාසාවාතවිසංජනන ඡාරිකං කරෙය්‍යං, ඊදිසො¹ හද මය්‍යං ආනුභාවො, එවං සනෙතපි සුලෙහි විජකිසනෙනපි කොට්ටයනෙනපි සහතිහි භොජපුතෙන හි සුසාමිති දුබ්බලභාවකරණන්තං වෙත්ත ලතාපවෙසනන්තද්ධ සාරදරාහි නවෙත්තො කතෙති නිබ්බන්ධසුලෙහි අධිස්ස ධාතෙස්ස විජකිසනෙනපි දුබ්බලභාවකරණන්තං නිබ්බන්ධි සහතිහි තතිං තතිං කොට්ටයනෙනපි භොජපුතන්තං ලුඤ්ඤං න කුට්ඨාමි.² එසා මෙ සිලපාරමිති එවං මහානුභාවස්ස හථා අධිධනනතස්ස යං මෙ මය්‍යං සිලබණ්ඩගයෙන තෙසං අකුල්ලකිනා, එසා එකනෙත නෙව ජිවිතනිරපෙකකිභාවෙන පවත්තා මය්‍යං සිලපාරමි, සිලවසෙන පරමන්තපාරමිති අන්තො. හථා පත බොධිසතෙන තෙති නිශමානෙ මිටිලානගරවාසී ආලායො³ නාම කුට්ටිකො පඤ්චසකට්ඨනාති ආදය සුධයානකෙ නිසිදිත්වා ගව්න්තො තෙ භොජපුතෙන මහාසත්තං ගරනෙත දිස්වා කාරුඤ්ඤං උපපාදෙත්වා තෙ ලුඤ්ඤ ප්‍රච්ඡි: 'කිස්සායං නාගො නිගති, නෙත්වා විමං කිං කරිස්සාමා'ති. තෙ 'ඉමස්ස නාගස්ස මංසං සාදුඤ්ඤං මුදුඤ්ඤං ධුල්ලඤ්ඤං, පටිත්වා බාදිස්සාමා'ති ආහංසු. අථ සො තෙසං සොළසවාගගොණේ, පසතං පසතං සුවණ්ණමාසකෙ, සබ්බෙසං නිවාසනපාපුරුණාති;⁴ හරියානමපි තෙසං වන්ථාගරුණාති දත්වා 'සමමා! අයං මහානුභාවො නාගරුජා, අත්තනො සීලගුණෙන තුමාකං න දුබ්බි, ඉමං කිලමනෙතති බහුං තුමෙතති අපුඤ්ඤං පසුතං, විස්සරේජාමා'ති ආග. තෙ අයං අමාකා මනාපො හතෙබ්බා, බහු ව නො උරගා භුත්තපුබ්බා, තථාපි හව වචනං අමෙතති පුළුල් තබ්බං, තස්මා ඉමං නාගං විස්සරේජස්සාමා'ති විස්සරේජත්වා මහාසත්තං භූමියං නිපජ්ජාපෙත්වා අත්තනො කකබලනාය හා කණ්ඩවෙත්තලතා ආවුතා කොටියං⁵ ගගෙත්වා ආකඩ්ඪිතුං ආරම්භංසු. අථ සො නාගරුජානං කිලමනතං දිස්වා අකිලමෙනොව අසිනා ලතා ඡිඤ්ඤා දුරකානං කණ්ණවෙධනො වට්ඨගරුණනියමෙන අදුක්ඛාපෙනො සතිකං නිගරි. තස්මි කාලෙ තෙ භොජපුතනා යං බක්ඛනං තස්ස නත්තො පවෙ සෙත්වා පටිමුක්ඛං, තං බක්ඛනං සතිකං මොවධංසු. මහාසතෙනා මුත්තතං පාචිනාතිමුබ්බො ගතත්වා අස්සපුණ්ණෙහි තෙතෙතති ආලාරං ඔලො කෙයි. ලුඤ්ඤ ථොකං ගතත්වා 'උරගො දුබ්බලො, මනකාලෙ ගගෙත්වා ව නං ගමිස්සාමා'ති නිලිධංසු. ආලායො මහාසත්තස්ස අඤ්ඤාලිපගගස්ස 'ගවෙත්ව බො තිං මහානාග! මා නං ලුඤ්ඤ පුත ගගෙස්ස'නති වදනො ථොකං නාගං අනුගතත්වා නිවත්ති. බොධිසතෙනා⁶ නාගභවනං ගතත්වා තත් පපඤ්ඤං අකත්වා මහනෙත්ත පරිවරෙන නික්ඛමිත්වා ආලාරං උපසඤ්ඤමිත්වා නාගභවනස්ස වණ්ණං කපෙත්වා නං තත් තෙත්වා තිහි කඤ්ඤාසතෙති සද්ධිං මහත්තමස්ස යසං දත්වා

1. ම. එතාදිසො 4. ම. පාචුරණාති.

2. සි. I. II. III. IV. V. VI & මු. කුල්ලකි.

3. ම. අලායො.

5. සි මු. කණ්ඩාසිතා ආවුතා

කාලවෙත්තලතා කොටියං.

6. ම. මහාසතෙනා

දිබ්බති කාමෙති සන්තප්පෙයි. ආලාභේ නාගභවතො එකවස්සං වසිත්වා දිබ්බකාමෙ පරිභුඤ්ජිත්වා 'ඉච්ඡාමහං පබ්බජිතු'න්ති නාග රාජස්ස කථෙත්වා පබ්බජිතපරික්කාරේ ගහෙත්වා තතො නික්කම්භිත්වා ගිමවන්තපදෙසං ගන්ත්වා පබ්බජිත්වා තත්ථ චිරං වසිත්වා අපරභාගෙ වාරිකං වරන්තො බාරණ්සිං පත්වා බාරණ්සිරඤ්ඤා සමාගතො තෙන ආචාර¹සම්පත්තිං නිස්සාය පසන්නෙන 'ඤං උළාරභොගා මඤ්ඤා කුලා පබ්බජිතො, කෙන හුබො කාරණෙන පබ්බජිතොසි'ති පුට්ඨො අත්තනො පබ්බජ්ජාකාරණං කථෙන්නො ප්‍රඥානං හත්තො බොධි සත්තස්ස විස්සජ්ජාපනං ආදිං කත්වා සබ්බං පවත්තිං රඤ්ඤා ආවික්කිත්වා :

දිට්ඨා මයා මානුසකාපි² කාමා අසස්සතා විපරිණාමධම්මා,
ආදීනවං කාමගුණේසු දිස්වා සද්ධායහං පබ්බජිතොමහි රාජ!.

දුමුපථලා නීව පතනති මාණවා දහරු ව වුද්ධා ව සරීරභෙද,
එතමපි දිස්වා පබ්බජිතොමහි රාජ! අපණ්ණකං

සාමඤ්ඤමෙව සෙයෙතා³ති. a

ඉමාහි භාජාති ධම්මං දෙසෙයි. තං සුත්වා රාජා :

අද්ධා හවෙ සෙවිතබ්බා සපඤ්ඤා
බහුසසුතා යෙ⁴ බහුදානවිතතිනො,
නාගඤ්ච සුත්වාන තුවඤ්ච⁵ 'ලාර!
කාභාමි⁶ පුඤ්ඤති අනප්පකානි⁷ති b.

ආහ. අථස්ස තාපසො :

අද්ධා හවෙ සෙවිතබ්බා සපඤ්ඤා
බහුසසුතා යෙ බහුදානවිතතිනො,
නාගඤ්ච සුත්වාන මමඤ්ච රාජ!
කරෙහි පුඤ්ඤති අනප්පකානිති c.

එවං ධම්මං දෙසෙත්වා තතෙව වත්තාරෙ වස්සානං මාසෙ වසිත්වා පුත ගිම්මන්තං ගන්ත්වා යාවජ්චං වත්තාරෙ බ්‍රහ්මවිහාරේ භාවෙත්වා බ්‍රහ්මලොකුපගො අගොසි. බොධිසත්තො⁸පි යාවජ්චං උපොසථවාසං වසිත්වා සග්ගපදං පුරෙයි. සො⁹පි රාජා දුතාදීති පුඤ්ඤති කත්වා යථාකම්මං ගතො. තද ආලාභේ සාරිපුත්තතතෙරෙ අගොසි, බාරණ්සිරජා ආනන්දතෙරෙ, සඬ්ඛපාලනාගරජා ලොකනාථො.

තස්ස සරීරපරිව්වාගො දුතපාරමි, තථාරූපෙනපි විසතෙජෙන සමන්තාගතස්ස තථාරූපායපි පිළාය සති සීලස්ස අභින්නතා සීල පාරමි, දෙවභොගසම්පත්තිසදිසං භොගං පහාය නාගභවතො නික්කම්භිත්වා සමණධම්මකරණං තෙක්කම්මපාරමි, දුතාදි අත්ථං ඉදඤ්චි

1. ම. ආකාර. 3. ජා. පා. යෙව. 5. ජා. පා. කරොමි. b ජාතකපාළි.
2. ජා. පා. මානුසිකාපි. 4. ජා. පා. තවඤ්ච. 2. ජාතකපාළි. c ජාතකපාළි.

දඤ්ච කාතුං වට්ඨතීති සංවිදහනං පඤ්ඤපාරමි, කාමචිතකකම්මෙනා දනං අභිවාසනවිරියඤ්ච විරියපාරමි, අභිවාසනකකන්ති ඛන්ති පාරමි, සච්චසමාදානං සච්චපාරමි, අවලසමාදානාධිට්ඨානං අධිට්ඨාන පාරමි, භොජපුත්තෙ උපාදාය සබ්බසත්තෙසු මෙත්තානුදායතා මෙත්තාපාරමි, වෙදනාය සත්තකතවිප්පකාරෙසු ච මජ්ඣන්තනභාවො උපෙක්ඛාපාරමිති එවං දස පාරමියො ලබ්භන්ති. සීලපාරමි පන අතිසංවතීති කත්වා සා එව දෙසනං ආරුද්ධා. නථා ඉධ බොධි සත්තස්ස ගුණානුභාව 'යොජනසතිකො නාගභවතට්ඨානො'ති¹ ආදිනා භූරිදත්තවරියායං චුත්තනායෙන යථාරහං විජ්ඣාරො² තබ්බාති.

සබ්බපාලවරියං දසමං.

එතෙ හි යෙ ගජිනාගවරියාදයො ඉමස්මිං වග්ගෙ නිද්දිට්ඨා අතන්තරගාථාය ව 'ගජිනාගො භූරිදත්තො'ති ආදිනා උද්භවසෙන සබ්ගහෙත්වා දසසීනා නව වරියා, තෙ සබ්බ විසෙසතො සීලපාරමි පූරණවසෙන පවත්තියා සීලබලං එතෙසන්ති සීලබලා. සීලස්ස පරමත්ථපාරමිභූතස්ස පරික්කරණතො සත්තානස්ස ච පරිභාවනා වසෙන අභිසංඛරණතො පටික්ඛාති. උක්කංසගතාය සීලපරමත්ථ පාරමියා අසම්පූර්ණත්තා පදෙසො එතෙසං අත්ථි, න නිප්පදෙසොති පදෙසිකා සප්පදෙසා. කස්මාති වෙ? ආහ, ජීවිතං පරිරක්ඛිත්වා සීලාති අනුරක්ඛිත්තන්ති. යස්මා එතෙසු ගජිනාගවරියාදිසු අහං අතන්තො ජීවිතං එකදෙසෙන පරිරක්ඛිත්වා සීලාති අනුරක්ඛිති, ජීවිතවසෙන සබ්බථා පරිච්චිතං, එකත්තොත්තෙව පන සබ්බපාලස්ස මෙ සත්තො සබ්බකාලමපි ජීවිතං යස්ස කස්සච නියත්තං සබ්බපාලස්ස නාගරුජස්ස පන මෙ මහානුභාවස්ස උග්ගවිසතෙජස්ස සත්තො සමානස්ස සබ්බකාලමපි තෙති ලුද්දෙහි සමාගමෙ තත්තො පුබ්බෙපි පච්ඡාපි සත්තො එවං පුග්ගලවිභාගං අකත්වා යස්ස කස්සච සීලානුරක්ඛණත්මෙව ජීවිතං එකංසෙනෙව නිසන්තං නියාදිතං, දුතමුවෙ නියාට්ඨං, නස්මා සා සීලපාරමිති යස්මා ච තදෙවං තස්මා තෙන කාරණෙන සා පරමත්ථපාරමිභාවං පත්තා මග්ගං සීලපාරමිති දස්සෙති.

ඉති පරමත්ථපනිසා වර්ගාපිටකසංවර්ණනාය දසවිධවරිය
සබ්ගහස්ස විෂසසත්තො සීලපාරමි විභාවනස්ස

දුතියවග්ගස්ස අත්ථවර්ණණනා නිට්ඨිතා.

තතිය වග්ගස්ස පඨමෙ අමිනසසොති අපරිමිතපරිවාරවිභවො.
ගුරුපුත්තො සුබඤ්ඤොති රමමනගරෙ සබ්බදත්තස්ස නාම රඤ්ඤ
පුත්තො, නාමෙන සුබඤ්ඤො නාම. අයං හි බාරුණසී උදයජාතකෙ

1. ම. නාගභවතෙති.

2. ම. විභාවෙතබ්බාති.

සුදුදු¹ නගරං නාමජාතං. චූළසුතසොමජාතකෙ සුදසුනං නාම,
සොනනාන්දජාතකෙ බ්‍රහ්මවර්ධනං නාම, බණ්ඩහාලජාතකෙ. පුප්ඵවතී
නාම, ඉමෙමිං පන යුධඤ්ජයජාතකෙ රමමනගරං නාම අගොසි;
එමමස්ස කදුචී නාමං පරිවත්තති. තෙන වුත්තං: 'රුජපුත්තොති
රමමනගරෙ සබ්බදත්තස්ස නාම රඤ්ඤ පුත්තො'ති. තස්ස පන
රඤ්ඤ පුත්තසහස්සං අගොසි, බොධිසත්තො ජෙට්ඨපුත්තො; තස්ස
රුජා උපරජං අදුසි. සො ගෙට්ඨා වුත්තනයෙනෙව දිවසෙ දිවසෙ
මහාදුතං පවත්තෙයි. එවං ගච්ඡන්තො කාලෙ බොධිසත්තො එකදිවසං
පාතොව රඵචරං අභිරුක්ඛා මහනෙත්තං සිරිවිහවෙන. උය්‍යානකීලං
ගම්ඡන්තො රුක්ඛය්‍ය-තිණය්‍ය-සාබය්‍ය-මක්කවසුත්තජාලාදිසු මුත්ත
ජාලාකාරෙන ලග්ගෙ උස්සාවඛිඤ්ඤ දිස්වා 'සමම සාරපි! කිත්තාමෙ
ත'නති? පුච්ඡන්තා 'එතෙ දෙව! හිමසමයෙ පත්තකඋස්සාවඛිඤ්ඤ
නාමා'ති සුඤ්ඤා දිවසභාගං උය්‍යානෙ කීලීන්තා සායනනකාලෙ පට්ඨා
ගච්ඡන්තො තෙ අදිස්වා 'සමම සාරපි! කහං තෙ උස්සාවඛිඤ්ඤ, ත
තෙ ඉදුති පස්සාමි'ති පුච්ඡන්තා 'දෙව! සුරියෙ උග්ගච්ඡන්තො සබ්බෙ
භිජ්ජන්තා විලයං ගච්ඡන්ති'ති සුඤ්ඤා 'යථා ඉමෙ උපපජ්ජන්තා භිජ්ජන්ති,
එවං ඉමෙසං සත්තානං ජීවිතසංඛාරාපි තිණය්‍යෙ උස්සාවඛිඤ්ඤ
සදිසාව; තස්මා මයා ව්‍යාධි-ජරා-මරණෙහි අපිළිවෙන්නෙව මාතා
පිතරෙ ආපුච්ඡන්තා පබ්බජිත්වා වට්ටනී'ති උස්සාවඛිඤ්ඤමෙව ආරමභං
කන්තා ආදිතෙති විශ් තයො භවෙ පස්සන්තො අත්තනො ගෙගං
ආගන්තො අලභිකතපටියත්තාය විනිවිජ්ජසාලාය නිසින්නස්ස පිඤ්ඤ
සන්තිකමෙව ගන්තො පිතරං වන්දිත්වා එකමන්තං ධීතො පබ්බජ්ජං
යාපි. තෙන වුත්තං :-

උස්සාවඛිඤ්ඤං සුරියානපෙ පතිතං දිස්වාන සංවිජ්.

තඤ්ඤෙවාධිපතීං කන්තා සංවෙගමනුමුභසිං,

මාතුපිත්තු ව වන්දිත්වා පබ්බජ්ජමනුයාවහන්ති.

තත්ථ සුඤ්ඤානපෙති සුරියානපගෙතු, සුරියරසමිසමඵස්සනිමිත්තං.
සුඤ්ඤානපෙතොතිපි පාසො. පතිතං දිස්වානාති විනට්ඨං පස්සිත්වා.
පුබ්බෙ රුක්ඛය්‍යාදිසු මුත්තාජාලාදිආකාරෙන ලග්ගං හුන්තා දිස්ස
මානං සුරියරසමිසමඵස්සෙන විනට්ඨං පඤ්ඤවක්ඛන්තා ඔලොකෙත්වා.
සංවිජ්ජන්ති යථා එතාති, එවං සත්තානං ජීවිතාතිපි ලහුං ලහුං
භිජ්ජමානසභාවානිති අනිවචනාමනසිකාරවසෙන සංවෙග මාපජ්ජං.
තඤ්ඤෙවාධිපතීං කන්තා සංවෙගමනුමුභසිනති තඤ්ඤෙව
උස්සාවඛිඤ්ඤං අනිවචනං අධිපතීං මුඛං පුබ්බඛිගමං පුරෙවාරිකං
කන්තා තථෙව සබ්බසංඛාරානං ඉත්තරට්ඨිකිකතං පරිත්තකාලාං
මනසිකරුණෙනා එකවාරං උපපන්නං සංවෙගං පුත්තපුත්තං උපජාද
තෙන අනුවට්ඨෙයිසිං. පබ්බජ්ජමනුයාවහන්ති තිණය්‍යෙ උස්සාව

බිඤ්ඤා විශ් න වරටිඤ්ඤා සත්තානං ජීවිතෙ මයා බ්‍යාධි-ජරා-මරණෙහි අනභිභූතෙනෙව පබ්බජ්‍යා යත් එතාති න සන්ති තං අමත මහාභිබ්බාණං ගවෙසිතබ්බන්ති විනේතකා මාතාපිතරො උප සබ්බමිඤ්ඤා වජ්ඣන්තා 'පබ්බජ්‍යං මෙ අනුජානාපා'ති තෙ අහං පබ්බජ්‍යං යාමි, එවං මහාසත්තන පබ්බජ්‍යා යාමිතාය සංකල්පනගරෙ මගන්තං භොග්‍රාහලං අහොසි: 'උපරුජා කිර සුබ්බසුඤ්ඤො පබ්බජ්ඣකාමො'ති, භොත ව සමයෙන කාසිරට්ඨවාසිනො රුජානං දට්ඨං ආගන්ත්වා රමමිකෙ පටිවසන්ති, තෙ සබ්බෙපි සන්තිපතිංසු, ඉති සපරිඤ්ඤා රුජා නෙගමා වෙව ජානපද ව බොධිසත්තස්ස මාතා දෙවි ව සබ්බෙ ව ඔරොධො මහාසත්තං 'මා බො තං තාත! ක්ථමාර! පබ්බජ්'ති නිවුරෙසුං, තත් රුජා 'සචෙ තෙ කාමෙහි උභනං අගන්තෙ පරිපුරෙස්සාමි,' අජෙව රජ්‍යං පටිපජ්ජාති'ති ආහ, තස්ස මහාසත්තො -

මා මං දෙව! නිවාරෙහි පබ්බජන්තං රපෙසහ!

මා මං කාමෙහි සමමත්තො ජරාය වසමකුගුති

අත්තනො පබ්බජ්‍යාය ජ්ඤමෙව වත්තා-නං සුත්තා සද්ධිං ඔරොධෙහි මාතුයා කරුණං පරිදෙවන්තියා -

උස්සාවොව තිණ්ණමති සුරියස්සග්ගමනං පති,
එවමාසු මනුස්සානං මා මං අමිම! නිවාරයාති

අත්තනො පබ්බජ්‍යාකාරණං කපෙත්වා නාතප්පකාරං නෙහි යාමිය මානොපි අභිසංවර්ධිමානසංවෙගත්තා අනොසකතිතමානසො¹ පිය තරෙ මහති ඤ්ඤතිපරිවට්ටෙ උළාරෙ රුජ්ජාරියෙ ව නිරපෙකබ්බිතෙනා පබ්බජී, තෙන වුත්තං:-

යාවන්ති මං පඤ්ඤා සනෙගමා සරට්ඨකා,
අජෙව පුත්ත පටිපජ්ජ! ඉද්ධං ජීනං මහාමතිං,
සරුජකෙ සහොරොධෙ සනෙගමෙ සරට්ඨකෙ,
කරුණං පරිදෙවනෙ අනපෙකෙධා පරිවට්ඨන්ති,

තත් පඤ්ඤානි පග්ගති අඤ්ඤා, සනෙගමා සරට්ඨකාති නෙගමෙහි වෙව රට්ඨවාසීහි ව සද්ධිං සබ්බෙ රුජපුරිසා "මා බො තං දෙව! පබ්බජ"ති මං යාවන්ති, මාතාපිතරො පන "අජෙව පුත්ත! පටිපජ්ජ, ගාම-නිගම-රුජධාති අභිවුද්ධියා වෙපුලලපත්තියා ව ඉද්ධං, විභවසාරසමපත්තියා සස්සාදිතිපත්තියා ව ජීනං ඉමං මහාමතිං අනුසාස, ජත්තං උස්සාපෙත්වා රජ්‍යං කාරෙහි"ති යාවන්ති, එවං පන සහ රඤ්ඤති සග්ගසෙ, තථා සහොරොධෙ, සනෙගමෙ, සරට්ඨකෙ මහාජනෙ යථා සුඤ්ඤානමපි පගෙව පස්සන්නානං මගන්තං කාරුඤ්ඤං හොති එවං කරුණං පරිදෙවනෙ තත් අනපෙකෙධා අලග්ගවිත්තො අහං තද පබ්බජන්ති දස්සෙති.

1. ම. පුරයාමි.

3. සි. I, II, III, IV, අත්තනො

a ජාතකපාළි.

2. ම. මාතං කාමෙහි සපුත්තො.

සකකතමානොපි.

b. ජාතකපාළි.

ඉදුනි යදන්ථං චක්කවතතිසිරිසද්දිසං රජ්ජසිරිං, පියතරෙ සුද්ධි
බ්බුවෙ පහාය, සිතිඤ්ඤං පරිග්ගහපරිජනං, ලොකාභිමතං මහනතං
යසසුචි තිරපෙකෙබ්බං පරිච්චිජ්ජනති දසෙසුභං වෙ ගාථා අභාසි.

තත්ථ කොමලනති අනවසෙසං. ඉන්ද්‍රියාගාරං සමුද්දාපරියන්තාසුචි
පඨමං පබ්බජ්ජාධිප්පායෙන චජ්ජානො ඵලං සමාසමොධි සකකා
අධිගන්තුනති බොධිසා සෙව කාරණා න කිසුචි විනොසිං, න තත්ථ
ජ්ජසං ලග්ගං ජනෙසිනති අන්තො. නාසමාති යසමා මානාපිනරෙ, තසුචි
මහායසං රජ්ජසුචි මෙ න දෙසං, පියමෙව; තහො පන සතගුණෙන
සහසගුණෙන සහසගුණගුණෙන සබ්බසුඤ්ඤාසුඤ්ඤාණමෙව මයං
පියතරං; තසමා මානාදිති සද්ධිං රජ්ජං අහං තදු පරිච්චිජ්ජනති.

තදෙනං සබ්බං පරිච්චිජ්ජා පබ්බජ්ජාය මහාසතෙන තික්ක
මනෙන නස්ස කතිට්ඨභානා යුධිට්ඨිලකුමාරෙ නාම පිතරං වජ්ජිකා
පබ්බජ්ජං අනුජානාපෙක්ඛා බොධිසත්තං අනුබ්බන්ති. තෙ උභොපි නගරා
තික්කමුච මහාජනං තිවතෙනකා හිමවන්තං පවිසිත්වා මනොරමෙ
ථානෙ අස්සමපදං නත්වා ඉසිප්පබ්බජ්ජං පබ්බජ්ජා ක්කානාභිසුඤ්ඤායො
තිබ්බතෙනකා චනමුලප්ප්ලාදිති යාවජ්ජං යාපෙක්ඛා බ්‍රහ්මලොකපරයණා
අහෙසුං. තෙනාහ භගවා :-

උභො කුමාරං පබ්බජ්ජා යුධිසුඤ්ඤායො යුධිට්ඨිලො,
පහාය මානාපිනරෙ සබ්බං ඡෙත්වාන මච්චුනොති. 1

තත්ථ සබ්බං ඡෙත්වාන මච්චුනොති මච්චුමාරස්ස¹ සහකාරිතා²
කාරණභූතතා සත්තකං³ රුගදෙසමොගසබ්බං වික්කමාණවසෙන
ඡ්ඡිකා උභොපි පබ්බජ්ජාති. තදු මානාපිනරෙ මහාරජකුලාති
අහෙසුං; යුධිට්ඨිලකුමාරෙ ආනන්දත්තරෙ; යුධිසුඤ්ඤායො ලොකනාථො.
නස්ස පබ්බජ්ජනො⁴ පුබ්බෙ පච්චන්තමහාදුනාදීති වෙව රජ්ජාදි
පරිච්චාගො ච දුනපාරමි; කායවපිසංවරෙ සීලපාරමි; පබ්බජ්ජාදි
ක්කානාධිගමො ච නෙක්කමමපාරමි; අතිච්චතාමනසිකාරං ආදිං කත්වා
අභිසුඤ්ඤාධිගමපරියෙසානා පසුඤ්ඤා දුනාදීනං උපකාරනුපකාරධම්ම
පරිගණනපසුඤ්ඤා ච පසුඤ්ඤාපාරමි; සබ්බත්ථ තදන්තසාධනා විරියං
විරියපාරමි; සුඤ්ඤාබන්ධන අධිවාසනාබන්ධන ච බන්ධනපාරමි; පවිසුඤ්ඤාය
අවිසංවාදනං සච්චපාරමි; සබ්බත්ථ අවලසමාදුනාධිට්ඨානං අධිට්ඨාන
පාරමි; සබ්බසතෙනසු හිතවිත්තනාය මෙත්තාබ්‍රහ්මවිහාරවසෙන ච
මෙත්තාපාරමි; සත්තසංඛාරකාහවිප්පකාරඋපෙක්කා උපෙක්කනවසෙන
බ්‍රහ්මවිහාරවසෙන ච උපෙක්කා පාරමිති දසපාරමියො ලබ්භනති.
විසෙසතො පන නෙක්කමමපාරමිති වෙදිතිබ්බං. තථා අතින්තිවිරියාය
විය ඉධාපි මහාපුරිසස්ස අච්ඡරියගුණා යථාරහං නිද්ධාරෙතබ්බා : ඵලං
අච්ඡරියා ඵතෙ අබ්බුතා ච මහෙසිනො-පෙ-ධම්මස්ස අනුබම්මනාති.

යුධිසුඤ්ජය චරියං පඨමං.

a. ජාතකපාලි. 1. සි. මු. මාරස්ස. 3. සි. මු. සත්තකා. 4. සි. I, II, III:
2. සි. I, II, III, IV, V & VI ලහකාරි. IV & VI, පබ්බජ්ජා.

දුතියෙ ඉඤ්ජනෙන පුරුෂතමෙති¹ එවං නාමනෙ නගරවරෙ.
 කාමිනොති මාතාපිතුආදීති 'අහො වහ එකො පුතො උපපජ්ජ
 ය්‍යා'ති. එවං විරකාලෙ පජ්ජිතො. දසිනොති පියාසිතො. සොම
 නසොනාති විසසුනොති සොමනසොනාති එවං පනාසනාමො. සිලමාති
 දසකුසලකම්මපටිසිලෙන වෙව ආචාරසිලෙන ච සමන්තාගතො.
 ගුණසම්පන්නොති සද්ධා-බාහුසම්චාදිගුණෙති උපෙනො පරිපුර්ණො
 වා. කල්‍යාණපටිභානමාති නන්තංඉතිකත්තබ්බ සාධනෙන උපාය
 කොසල්ලසංඛාතෙන ච පුඤ්ජරෙන පටිභානෙන සමන්තාගතො. වුද්ධා
 පමාසිති මාතාපිතරෙ කුලෙජෙට්ඨාති එවං යෙ ජාතිවුද්ධා, යෙ ච
 සිලාදිගුණෙති වුද්ධා, හෙසං අපවායනසිලො. හිටිමාති පාපජ්ගුල්ක
 ලකම්භාය හිරියා සමන්තාගතො. සංඛගණසු ච කොට්ඨෙති දුන-
 පියවචන-අත්ථවරියා-සමානත්තවා සංඛාතෙති වතුති සංඛගණවුද්ධි
 යථාරහං සත්තානං සංඛගණෙසු කුසලො. එවරුපො රෙණුස්ස නාම
 කුරුරුජස්ස පුතො 'සොමනසො'ති විසසුනො යද් හොමිති
 සම්බන්ධො. නස්ස රසෙඤ්ඤ පටිභානෙති හෙන කුරුරුජෙන පති
 පති² අතිකම්භං උපසාහතබ්බභාවෙන පටිකරෙ වල්ලභො. කුහසි
 නාපසොති අසත්තගුණසම්භාවනලකම්භෙන කොහසෙඤ්ඤන ජීවිත
 සංඛප්පනකො³ එකො භාපසො, නස්ස රසෙඤ්ඤ සක්කාහබ්බො
 අහොසි. ආර්ථමනි එලාරමං; යත් එලාඑක-ලාමු-කුම්භණ්ඩ-තිප්පසාදි
 වල්ලප්ලාති වෙව හණ්ඩුලෙය්‍යසාදි සාකඤ්ච රෙට්ඨයිති.⁴ මාලා
 වච්ඡනති⁵ ජාතිඅතිමුත්තසාදිපුප්පගවෙජ්. හෙන පුප්ථාරමං දසොති.
 එත්ථ ච ආරමං කත්වා තත්ථ මාලාවච්ඡන්ති⁶ යථාමුත්තඵලවච්ඡන්ති⁷
 රෙපෙත්වා හතො ලද්ධධනං සංහරිත්වා යපෙනො ජීවිතිති අත්ථො
 වෙදිතබ්බො. තත්‍රායං ආනුපුර්වකථා :-

තද මහාරක්ඛිතො නාම භාපසො පඤ්චසත්තාපසපරිවාරෙ
 හිමවනෙන වසිත්වා ලොණබ්බිලසෙවනත්ථාය ජනපදවාරිකං වරනො
 ඉඤ්ජනෙනගරං⁸ ගතත්වා රුජ්ජය්‍යානෙ වසිත්වා සපරිසො පිණ්ඩාය
 වරනො රුජ්ජාරං පාපුණී. රාජා ඉසිගණං දිස්වා ඉරියාපථෙ
 පසන්නො අලඛිතමහානලෙ නිසිද්දපෙත්වා පණීතොහාරෙන පරි
 විසිත්වා "හනෙත! ඉමං වස්සාරතං මම උය්‍යානෙ යෙව වසා"⁹ති
 වත්වා හෙති සද්ධං උය්‍යානං ගතත්වා වසනට්ඨානාති කාරෙත්වා
 පබ්බජිතපරිකාරෙ දත්වා නිකම්භි. හතො පට්ඨාය සබ්බෙපි හෙ
 රාජතිවෙසනෙ භුක්ඤ්ජති. රාජා පන අපුත්තකො, පුතෙන පතෙති,
 පුතො නුපපජ්ජති. වස්සාරතනට්ඨයෙන මහාරක්ඛිතො හිමවනං
 ගමිස්සාමාති රාජානං ආපුරිත්වා රඤ්ඤ කතසක්කාරසම්මානො නිකම්භ
 මිත්වා අත්තරුමග්ගෙ මජ්ඣන්තිකසමයෙ මග්ගා ඔක්කම්ම එකස්ස

1. සි. II, සි. මු. ඉඤ්ජනපුරුෂතම

2. සි. I, II, III, IV. පටිපනති.

3. ම. ජීවිකාකප්පනකො.

4. සි. I, II. රෙට්ඨස්සති.

5. සි. I, II. මාලාගච්ඡති.

6. සි. I, II, III, IV & V. ගව්ඤ්ඤව.

7. සි. I, II, III & IV. මාලාගච්ඡන්ති.

8. ම. ඉඤ්ජන.

සඤ්ච්ඡායසා¹ රුකකසා හෙට්ඨා සපරිසො නිසීදි. තාපසා කථං සමුට්ඨා පෙසුං: 'රුජා අපුත්තකො, සාධු වතස්ස සවෙ රුජපුත්තං ලභෙය්‍යා'ති. මහාරකඛිතො තං කථං සුත්වා 'හවිස්සති නුබො රඤ්ඤ පුත්තො උදුහු නො'ති උපධාරෙන්නො 'හවිස්සති'ති ඤාතො 'මා කුමෙහ විත්ත සිත්ථ, අජ්ජ පච්චුසකාලෙ එකො දෙවපුත්තො වවිත්වා රඤ්ඤ අග්ග මහෙසියා කුච්ඡිමි නිබ්බතතිස්සති'ති ආග. තං සුත්වා එකො කුට්ඨරිලො 'ඉදුති රුජකුලපගො හවිස්සාමි'ති වින්තො තාපසානං ගමනකාලෙ ගිලානාලයං කතො නිපජ්ජතො 'එහි ගච්ඡාමා'ති වුත්තො 'න සකකාමි'ති ආග. මහාරකඛිතො තස්ස නිපන්නකාරණං ඤාතො 'යද්‍ය සකකාසි තද්‍ය ආගච්ඡෙය්‍යාසි'ති ඉසිගණං ආදාය ගිමවත්ත මෙව ගතො. කුහකො නිවතතිත්වා වෙගෙන ගතො රුජවාරෙ යත්වා මහාරකඛිතස්ස උපට්ඨාකතාපසො ආගතොති රඤ්ඤ ආරොවෙත්වා රඤ්ඤ වෙගෙන පකකාසාපිතො පාසාදං අභිරුග්ග පඤ්ඤාතො ආසතෙ නිසීදි. රුජා තං වජ්ජිත්වා එකමන්තං නිසින්නො ඉසිතං ආරොග්‍යං පුච්ඡිත්වා 'හන්නො! අභිබ්පං නිවතතිත්ථ, කෙනතෙත ආගතත්ථ'ති ආග. "මහාරුජ! ඉසිගණො සුබතිසින්නො 'සාධු වතස්ස සවෙ රඤ්ඤ වංසානුරකකකො පුත්තො උපපජ්ජෙය්‍යා'ති කථං සමුට්ඨාපෙසුං. අගං තං කථං සුත්වා 'හවිස්සති නුබො රඤ්ඤ පුත්තො, උදුහු නො'ති දිබ්බවකුක්කා ඔලොකෙන්නො 'මහිඤ්ඤා දෙවපුත්තො වවිත්වා අග්ගමහෙසියා සුබමාය කුච්ඡිමි නිබ්බතතිස්සති'ති දිස්වා 'අජානන්තා ගබ්භං නාසෙය්‍යං, ආවිකඛිස්සාමි තාව න'නති කුමාකං කථනත්ථාය ආගනො,කපිතං වො මයා, ගච්ඡාමහ"නති. රුජා 'හන්නො! න සකකා ගතතු'නති හට්ඨකුට්ඨො පසන්නවිත්තො කුහකතාපසං උය්‍යානං නෙත්වා වසනට්ඨානං සංවිද්ධිත්වා අද්ධි. සො නතො'පට්ඨාය රුජකුලෙ භුඤ්ජන්නො වසති. දිබ්බවකුක්කොත්ථෙවස්ස නාමං අගොසි. තද්‍ය බොධිසත්තො තාවතිංසභවත්තො වවිත්වා තත්ථ පටිසන්ධිං ගණති. ජාතස්ස ච නාමගගණදිවසෙ 'සොමනස්සො'ති නාමං කාරිංසු. සො කුමාරපරිගාරෙත වසිත්ති. කුහකතාපසොපි උය්‍යානස්ස එකපසෙ නානපසකාරං සුපෙය්‍යසාකඤ්ච ඵලචලිඤ්ඤාදයො ච රොපෙත්වා පණ්ණි කාතං හත්ථො විකාශිතන්නො ධනං සංගර්ථි.² අථ බොධිසත්තස්ස සත්ත වසසිකකාලෙ රඤ්ඤ පච්චන්තො කුට්ඨො, සො 'තාන! දිබ්බවකුක්ක තාපසෙ මා පමජ්ජා'ති කුමාරං පටිච්ඡාපෙත්වා පච්චන්තං වූපසමෙකුං ගතො. අප්ථකදිවසං කුමාරො ජරිලං පසසිස්සාමිති උය්‍යානං ගතො කුට්ඨරිලං එකං ගක්ඛිකාසාවං³ නිවාසෙත්වා එකං පාරුචිත්වා උභොගි හත්ථො වෙ සවෙ ගගෙත්වා සාකච්ඡුසමිං උදකං සිඤ්චන්තං දිස්වා 'අයං කුට්ඨරිලො අත්තන්නො සමණධම්මං අකත්වා පණ්ණිකකම්මං කරොති'ති ඤාතො 'කිං කරොසි පණ්ණිකගගපතිනා'ති තං ලජ්ජාපෙත්වා අවජ්ජිත්වා එව නිකම්මි. කුට්ඨරිලො 'අයං ඉදුනෙව එවරුපො, පච්ඡා කො

1. සි. මු. සමපන්නසඤ්ච්ඡායසා. 2. සි. I, II, III, IV, VI & VII. සංගර්.

3. සි. I, II, III, IV, V, VI, & මු. ගණික කාතාවං.

ජානාති කිං කරිස්සන්තිති, ඉදුනෙව නං නාසෙත්තුං වට්ඨති¹ති විනෙතත්තො රඤ්ඤා ආගමනකාලෙ පාසාණථලකං එකමන්තං බිපිත්වා පානියස්සටං භිඤ්ඤා පණ්ණසාලාය තිණානි විකිරිත්වා සරීරං තෙලෙන මකෙත්තො පණ්ණසාලං පවිසිත්වා සසිසං පාරුපිත්වා මහාදුක්ඛපපතොතො විය මඤ්ඤා නිපජ්ජි. රුජා ආගන්ත්වා නගරං පදක්ඛිණං කත්වා නිවෙසනං අප්පවිසිත්වා² මම සාමිකං දිබ්බවක්ඛක්ඛං පසසිස්සාමි³ති පණ්ණසාල චාරං ගතත්වා තං විපජ්ජාරං දිස්වා කිනත්තුවො එතනති අනෙතො පවිසිත්වා තං නිපන්තනං දිස්වා පාදෙ පරිමජ්ජනෙතො පුච්ඡි: 'කෙන තං භනෙත! එවං විගෙසිතො? කමජ්ජ යමලොකං කෙමි? තං මෙ සිසං ආවික්ඛා'ති. තං සුත්වා කුට්ඨරිලො නිත්තූනතොතො උට්ඨාය 'දිට්ඨො මහාරුජ! තං', තස්මි විස්සාසෙන අයං ඉමං විපජ්ජාරං පතොතො, තච පුත්තෙතනමති එවං විගෙසිතො'ති. තං සුත්වා රුජා චොරස්සානකෙ ආණ්ඩපෙසි: 'ගච්ඡ ඩුමාරස්ස සිසං ඡිඤ්ඤා සරීරං වස්ස බණ්ඩාබණ්ඩිකං ඡිඤ්ඤා රටියා රටියං'⁴ විකිරං'ති. තෙ මාතරා අලඛිකරිත්වා අත්තනො අබ්බක⁵ නිසිදුපිතං ඩුමාරං ආත්ඛසිංසු: 'රඤ්ඤා තේ වධො ආණ්ණෙතො'ති. ඩුමාරො මරණභයතජ්ජනො මාත්තු අබ්බතො⁶ උට්ඨාය 'රඤ්ඤා මං දස්සෙථ, සතති රුජනිච්චානි'ති. තෙ ඩුමාරස්ස වචනං සුත්වා මාරෙත්තුං අවිසසන්තො ගොණං විය රජ්ජයා පරිකඩ්ඪන්තො තෙත්වා රඤ්ඤා දස්සෙසුං. තෙන වුත්තං 'තමගං දිස්වාන කුභක'නති ආදි. තත්ථ පුස්සරසිංච අනණ්ඩුලනති තණ්ඩුලකණෙති විර ගිතං පුස්සරසි විය, දුමංච රුක්ඛං විය අනෙතො මහා සුසිරං, කදලිං **විස ව අසාරකං** සිලාදිසාරරගිතං තාපසං දිස්වා තත්ථ ඉමස්ස සතං සාධුතං කුසාදිධමෙමා, තස්මා **සාමඤ්ඤා** සමණභාවා සිල මත්තතොපි අපගතො, පරිහිතො අයං, තථාති **කිට්ඨසුක්ඛකධමම ජනිතො** පජ්ජිතගිරිසඛානසුක්ඛකධමෙමා. ජිවිතවුගතිකාරණාති කෙවලං ජිවිතස්සෙව ගෙතු අයං තාපසලිඛෙගත වරනිති විනෙතසිනති දස්සෙති. පරනතිගිති පරනෙතො පච්චනෙතො නිවාස භූතො එතෙසං අත්ථිති පරනතිතො, සිමන්තරිකවාසිතො; තෙති පරනතිගි අවචිකෙති පච්චන්තදෙස්සො ඛොතිතො අගොසි, තං පච්චන්තකොපං නිසෙධෙත්තුං වූපසමෙත්තුං ගච්ඡන්තො මම පිතා කුරු රුජා, 'තාත! සොමනස්සඤ්ඤාර! මයං සාමිකං උග්ගතපං'⁵ සොරතපං පරමසන්තිත්ථියං⁶ ජරිලං මා පමජ්ජි, සො හි අව්ගාතං සබ්බකාමදදෙ, තස්මා **සදිමජ්ඣං** විත්තරුපි යං තස්ස විත්තානුකූලං පමනෙතති අනුචතෙතතිති තද මං අනුසාසිති දස්සෙති. **නාමගං ගතවා** නුපට්ඨානිනති පිතුච්චනං අනතික්ඛනෙතො තං කුට්ඨාපසං උපට්ඨා තත්ථ ගතත්වා තං සාකච්ඡත්ථිමං උදකං ආසිඤ්ඤානං දිස්වා පණ්ණිකො

1. සි. III, IV & V ත. මම පසසිත්වා & සි. වු. ත. ම. පසසිත්වා & ම. ති. ම. පසසිත්වා.

2. සි. I, II, III, IV, V & VI. රටියං. 4. ම. අබ්බතො. 5. සි. වු. උග්ගතාපසං.

3. ම. අවෙත. 6. සි. වු. පරමසන්තිත්ථියං & සි. I, II, III, පරිමාරිතිත්ථියං.

අයනති ච සුඛා කච්චි නෙ ගහපති කුසලනති ගහපති නෙ සරිරං¹ කච්චි කුසලං? කුසලමෙව, හථාති සාකච්ඡුසමිං උදකං ආසිඤ්චයි, කිං වා නව ගිරිඤ්ඤං වා සුවණ්ණං වා ආගරියතු? නථාති පණ්ණිකවුතතිං අනුනිට්ඨිති ඉදං වචනං අහාසිං. **නෙති සො කුපිනො ආසිති** තෙන මයා වුතතගහපතිවාදෙන සො මානනිසිතො මානං අලලිනො කුහකො මයාං කුපිනො කුද්ධො අහොසි, කුද්ධො ච සමානො **සානාපෙමි තුවං අප්ප රථාං පබ්බාජසාමි** වානි ආග. තත් තුවං අප්පාති තිං අප්ප; ඉදුතියෙව රඤ්ඤා ආගතකාලෙති අත්ථො. **තිසෙධයිතා පච්චනනනති පච්චනනං වුපසමෙතා** නගරං අප්පවිට්ඨො තඤ්ඤං යෙව උය්‍යානං ගන්තා කුහකතාපසං **කච්චි නෙ හනෙත ඛමණ්ණං, සමමානො නෙ පච්චනනිනොති** කුමාරෙන හෙ සමමානො පච්චනනිනො අහොසි? **කුමාරෙ සථා නාසිසොති** යථා කුමාරෙ නාසියො, නාසෙතඤ්ඤා, සානාපෙතඤ්ඤා; හථා සො පාපො තස්ස රඤ්ඤා ආවිසි. **ආණාපෙසිති** මයාං සාමිකෙ ඉමසමිං දිබ්බ චක්ඛුතාපසෙ සති කිං මම න නිපථජ්ජති, තසමා පුත්තෙන මෙ අත්ථො නජී, තතොපි අයමෙව සෙය්‍යොති විනෙතතා ආණාපෙසි. කිනති? **සිසං නත්ථෙව ඡිඤ්ඤාති** යසමිං යානෙ නං කුමාරං පසංථ, තත්ථෙව තස්ස සිසං ඡිඤ්ඤා සරිරං වස්ස **කඬාන චතුරණ්ඩිකං** චතුරෙ ඛණ්ඩිකාතා රපියා රපියං නියනො විපිනො විපිං විකිපනතා දස්සෙථ. කස්මා? **සා ගති ජට්ඨලිලිනාති**² යෙති අයං ජට්ඨලො හිලි නො.³ තෙසං ජට්ඨලිලිනානං සා ගති, සා නිපථනති, සො විපාකොති. ජට්ඨලිලිනාති ච ජට්ඨලිලිනහෙතු⁴ සා තස්ස නිපථනති ඵවඤ්ඤත්ථ අත්ථො දට්ඨඤ්ඤා. **නත්ථා** ති තස්ස රඤ්ඤා ආණායං, තසමිං වා නාපසස්ස පරිභවෙ. **කාරණිකාති** සාහකා. වොරසාහකාති අත්ථො. **චණ්ඩාති** කුරුරු. **ලද්දති** සුදුරුණා. **අකාරුණාති** තස්සෙව වෙච්චනං කතං. අකාරුණාතිපි පාළි. තිකකරුණාති අත්ථො. **මාතුඅභෙක නිසින්නස්සාති** මම මාතු සුධම්මාය දෙවියා උච්ඡේදිත නිසින්නස්ස. නිසින්නස්සාති අනාදරෙ සාමිච්චනං. **ආකඬයිතා නසනති** මනති මාතරු අලඛකරිතා අත්තනො අභෙක නිසිදුපිනං මං රුජාණාය හෙ වොරසාහකා ගොණං විය රජ්ජයා ආකඬයිතා ආසාතනං නයනති. කුමාරෙ පන නියමානෙ දුසිගණපරිවුතා සද්ධිං ඔරෙධෙති සුධම්මා දෙවි නාගරුපි 'මයං නිරපරාධං කුමාරං මාරෙතුං න දස්සාමා'ති තෙන සද්ධිං යෙව අගමංසු. **ඛණ්ඩිතං ගාලං ඛණ්ඩිතනති** ගාලංඛණිතං ඛණ්ඩිතනානං හෙසං කාරණිකපුරිසානං. **ගජකිට්ඨාති** අපි මෙති මයා රඤ්ඤා වතතඛනාති රුජකිට්ඨාති අපි, තසමා රඤ්ඤා දස්සෙථ මං. **බ්‍රහ්මනති** තෙසං අගං ඵලං වචනං අචලං. රඤ්ඤා දස්සෙමිංසු පාපස්ස පාපසෙමිනොති අත්තනා පාපසීලස්ස ලාමකාචාරස්ස කුච

1. ම. සරිරස.

3. සි. I, II, III, IV & V. හිවිනො.

2. සි. මු. සා ගති ජට්ඨලාපසනති.

4. සි. I, II, III, IV & V. ජට්ඨලකතු.

තාපසස්ස සෙවනතො පාපසෙවිතො රඤ්ඤෙ මං දස්සාසිංසු. දිශානි
 නං සඤ්ඤපෙසිනති තං මම පිතරං කුරුරුජානං පසසිකා 'කසමා
 මං දෙව! මාරුපෙසි'ති වතා තෙන 'කසමා ව පත තං මයාං
 සාමිකං දිබ්බවක්ඛනාපසං ගහපතිවාදෙන' සමුදාවරි? ඉද්දඤ්ඤෙ
 විපසාකාරං කරි'ති වුතෙන'දෙව! ගහපතිඤ්ඤෙව ගහපතිති
 වදන්තස්ස කො මයාං දෙසො'ති වතා තස්ස නානාවිධාති මාලා
 ගවණාති රෙපෙකා පුප්ඵ-පණණ-ඵලාදීනං විකතිණනං¹ හත්තො වස්ස
 නාති දෙවසිකං විකතිණනෙනති මාලාකාරපණණිකෙති සද්දහාපෙකා
 මාලාවක්ඛ්‍යපණණවක්ඛ්‍යති උපධාරොථාති වතා² පණණසාලඤ්ඤෙ
 පවිසිකා පුප්ඵදි විකතිසං³ ලභං කභාපත-මාසකභණ්ඩිකං අත්තතො
 පුරිසෙති නිහරුපෙකා රුජානං සඤ්ඤපෙසිං, හස්ස කුටතාපසභාවං
 ජානාපෙසිං. මමඤ්ච වසමානාසිනති තෙන සඤ්ඤපනෙන 'සච්චං
 බො පත කුමාරෙ වදති, අයං කුටතාපසො පුබ්බෙ අපිට්ඨෙති විස
 හුතා ඉද්දති බහු' පරිග්ගහො ජානොති, යථා තස්මිං නිබ්බින්නො මම
 වසෙ වත්තති, ඵලං රුජානං මම වසමානෙසිං. තතො මහාසතො
 'ඵවරුපස්ස බාලස්ස රඤ්ඤෙ සනතිකෙ වසනතො හිට්ඨන්තං
 පවිසිකා පබ්බජිතුං යුත්ත'නති විනෙන්තා රුජානං ආපුච්ඡි: 'න
 මෙ මහාරුච! ඉධ වාසෙන අත්තො, අනුජානාථ මං, පබ්බජිස්සාමි'ති.
 රුජා 'තාත! මයා අනුපධාරෙතා තෙ වධො ආණ්ණෙනා, ඛෙථ
 මයාං අපරධ'නති මහාසත්තං බමාපෙකා 'අපෙච ඉමං රජං
 පටිපජ්ජාති'ති ආහ. කුමාරෙ 'දෙව! කිමත්ති මානුසකෙසු භොගෙසු,
 අහං පුබ්බෙ දීඝරත්තං දිබ්බභොගසම්පත්තියො අනුභවිං, න
 තත්ථාපි මෙ සම්මො, පබ්බජිස්සාමෙවාහං, න තාදිස්ස බාලස්ස
 පරිනෙය්‍යබ්බුද්ධිනො සනතිකෙ වසාමි'ති වතා තං ඔවදන්තො :-

අතිසමම⁴කතං කමමං අනවත්ථාය විනතිනං,
 භෙසජ්ජස්සෙව වෙහඬෙනා විපාකො හොති පාපකො.

තිසමම ව කතං කමමං සමමාවත්ථාය විනතිනං,
 භෙසජ්ජස්සෙව සමපතති විපාකො හොති භද්දකො.

අලසො ගිහි කාමභොගී න සාධු
 අසඤ්ඤෙහො පබ්බජිතො න සාධු,
 රුජා න සාධු අතිසමමකාරී
 යො පණ්ණිතො කොධතො සො න සාධු.

තිසමම බත්තියො කසිරි නාතිසමම දිසංපති,
 තිසමම කාරිතො රුජ! යසො කිත්තිඤ්ච වසිති.

1. ම. & තථාපි පනසි. I. II. III. IV. V & VI [පාපවාදෙන.

2. සි. I. II. III. IV. විකතානං.

4. සි. I. II. III. IV & V. විකතිණං

3. සි. I. II. III. IV & V. උපවායපෙකා. 5. ම. මහා. 5. ම & සි. I. II. III. තං.

නිසම ම දණ්ඩාං පණයෙය්‍ය ඉසුරු වෙහා කතාං තපනෙ භූමිපාල! සමා පණ්ඩි ව¹ නරසා අපා අනානුතපා තෙ භවනති පච්ඡා.

අනානුතපානි හි යෙ කරෙනති විහජ් කමායනනානි ලොකෙ, විඤ්ඤපසප්ථානි සුබ්‍රද්‍යානි භවනති බ්‍රහ්මානුමනානි² නානි.

ආගච්ඡං³ දෙවාරිකා බහහප්ථා කසාගියා⁴ හනතු මම ජනිතු! මානුච්ච අභිකසමිං⁵ අහං නිසිනො ආකඩ්ඪිතො සහසා⁶ තෙති දෙව!

කවුකලි සමාධං සුභිච්ඡං පතො⁷

මධුරං පියං ජීවිතං ලඛ රජ!

කිවෙන්නහං අජ්ඣ වා පමුතො⁸

පබ්බජ්‍යමෙවංගිමනො⁹ ගමසමිති. 8

ඉමාහි ගාථාහි බමම. දෙසෙසි. තත් අතිසමමානි අනුපධාරෙකා. අනමප්ථාසානි අවචන්ද්‍රපෙකා. වෙහවෙහානි විපතති. විපාකොති නිප්පතති. අසඤ්ඤානොති අසංවුතො, දුස්සිලො. පණයෙය්‍යානි පට්ඨපෙය්‍ය. වෙහානි වෙගෙන, සහසා. සමමා පණ්ඩි වානි සමා පණ්ඩිතා. යොතිසො ධම්මෙන විතොත කතා නරසා අපා පච්ඡා අනානුතපා භවනති අපො. විහජ්ජානි ඉමාහි කාතුං යුත්තානි, ඉමාහි අයුත්තානිහි එවං පඤ්ඤය විහජ්ජා. කමායනනානිහි කමානි. බ්‍රහ්මානුමනානිහි පණ්ඩිතෙහි අනුමනානි අනවජ්ජානි හොනති. කවුකලිහි දුක්ඛං අසානං සමාධං සුභිච්ඡං මරණහයං පතොතෙති. ලඛානි අත්තනො ඤ්ඤාබලෙන ජීවිතං ලඛිතා. පබ්බජ්‍ය මෙවංගිමනොනි පබ්බජ්ජාහිමුඛවිතොනා එවංගමසි.

එවං මහාසතොතා බමම දෙසිතෙ රජා දෙවිං ආමනොසි. දෙවි! ත්වං 'පුත්තං නිවතොති'ති. දෙවිපි කුමාරසා පබ්බජ්‍යමෙව රෙවෙසි. මහාසතොතා මාහාපිතරෙ වජ්ජිකා 'සච්චි මයං දෙසො අත්ථි, තං බමෙථා'ති බමාපෙකා මහාජනං ආපුච්ඡිකා හිමවනතාහි මුඛො අගමාසි. ගතෙ ච පන මහාසතොත මහාජනො කුච ජවිලං පොථෙකා ජීවිතකායං පාපෙසි. බොධිසතොපි සනාගරෙහි අමච්චපාරිසර්ජනී රජපුරිසෙහි අස්සුමුඛෙහි අනුබන්ධිමානො තෙ නිවතොසි. මනුසොසු නිවතොසු මනුසාවණ්ණනාගතො දෙවතාහි නිතො සත්තපබ්බතරුජයො අතිකකම්භො හිමවතො විසා කමුත්තා නිමිත්තාය පණ්ණසාලාය ඉසිපබ්බජ්ජං පබ්බජ්. තෙන වුත්තං:-

සො මං තත් බමාපෙසි මහාරජං අද්ඨමෙ,
සො හං තමං දුලුඬිකා පබ්බජං අනගාරියනති.

1. සි. I. II. III. IV V & VI. සමමා පණ්ඩිතා.

2. ජා. පා. බ්‍රහ්මානුමනානි.

3. සි. I, II. III. IV & V. ආයනතු & ජ. පා. ආඤ්ඤ 7; සි. I. II. III. IV & V.

4. සි. I. II. III. IV. V & VI & ජා. පා. කාසාගියා [කවුකලිසමාදං. සතිවච්ඡපතොතා.

5. ජාතකපාලි.

6. ම. අභිකසමිං.

7. ජා. පා. සහසා

8. සි & ම. I. II. III. වායු මුත්තො.

තත්ත්ව ව නම දුලභිඤානි කාමාදීනවදස්සනස්ස පටිපක්ඛගුහං සමෙමාගතමං විධම්හි. පබ්බජිනා උපාගඤ්ථො. අනුභාවිකානි පබ්බජ්ජං. ඉද්දති යදත්ථං තද්ද තං රාජ්‍යසිරියං පරිච්චන්තං, තං දස්සෙත්තුං 'න මෙ දෙස්ස'නති ඔසානගාථමාග. තස්සන්ධො චුත්තනගොච. එවං පන මහාසතෙත පබ්බජිතෙ යාච සොලසවස්සකාලා රුජකුලෙ පරිවාරිකවෙසෙන දෙවතායෙව තං උපට්ඨතිංසු. සො තත්ත්ව ඤානා භිඤ්ඤායො නිබ්බන්ධනා චුහම්ලොකුපගො අගොසි. තද්ද කුහතො දෙවදත්තො අගොසි, මාතා මහාමායා,¹ මහාරක්ඛිතනාපසො සාරිපුත්තන්ධෙරො, සොමනස්සකුමාරො ලොකනාථො. තස්ස යුධඤ්ජය වරියායං චුත්තනගෙනෙව දසපාරමියො නිද්ධාරෙහබ්බා. ඉධාපි තෙකම්මපාරමී ද්විසයවතිති සා එව දෙසනං ආරුළුනා. තථා සත්ත වස්සිකකාලෙ ඵල රුජකීවෙච්ඡු සමත්තා, තස්ස නාපසස්ස කුට්ඨරිල ගාවපරිගණනො, තෙන පසුත්තෙන රඤ්ඤා වධෙ ආණ්ණෙන සත්තා සාභාපො, රඤ්ඤා සත්තිකං ගන්තො නානානගෙහි තස්ස සදෙ සත්තං අත්තනො ව නිරපරාධතං මහාජනස්ස මජ්ඣෙක පකාසෙත්වා රඤ්ඤා ව පරනෙය්‍යමුද්ධිතං බාලගාවඤ්ච පට්ඨපෙත්වා² තෙන බමා පිතෙපි තස්ස සත්තිකෙ වාසතො රාජ්‍යසිරියගො ව සංවෙගමාපජ්ජිත්වා රඤ්ඤා නානපපසාරං යාවියමානෙන පි හත්ථගතං රාජ්‍යසිරියං.³ බෙල පිණ්ඩං විස ජ්ඣෙඛිත්වා කත්ථි අලග්ගවිත්තෙන හුත්වා පබ්බජ්ජං, පබ්බජිත්වා පටිවෙකාරාමෙන හුත්වා නවිරස්සෙව අපපකසිරෙත ක්කානා භිඤ්ඤා නිබ්බන්ධනනති එවමාදයො මහාසත්තස්ස ගුණානුභවා විහාසෙව තබ්බාති,

සොමනස්ස වරියං දුතියං.

තතියෙ අයොසරමහි සංවට්ඨිත්වා අමනුස්සඋපද්ධවපරිච්ඡන්තත්ථං චතුස්සාලවසෙන කතෙ මහති සබ්බඅයොමයෙ ගෙහෙ සංවට්ඨිත්වා නාමෙනාසි අයොසරෙහි අයොසරෙ ජාතසංවට්ඨිත්වා වෙනෙව අයො සරකුමාරෙහි නාමෙන පාකවො අගොසි.

තද්ද හි කාසිරඤ්ඤා අග්ගමහෙසියා පුරිමත්තගාවෙ සපතති තච ජාතං ජාතං පජං බාදෙය්‍යන්ති පත්තං ධපෙත්වා යක්ඛිනියොතියං නිබ්බන්ධා ඔසාසං ලභිත්වා තස්සා විජානකාලෙ වෙ වාගෙ පුත්තෙ බාදී. තතියවාරෙ පන බොධිසත්තො තස්සා කුච්ඡයං පටිසන්ධිං ගණ්හි. රුජා දෙවියා ජාතං ජාතං පජං එකා යක්ඛිනී බාදති, කිත්තුවො කාතබ්බනති මනුස්සෙහි සමවත්තන්ධො⁴ 'අමනුස්සා නාම අයොසරස්ස භායනති, අයොසරං කාතුං වට්ටති'ති චුත්තෙ කමාරෙ ආණ්ණපෙත්වා ථවෙන ආදිං කත්වා අයොමයෙගෙව සබ්බගෙහසමාරෙහි චතුස්සාලං මහත්තං අයොසරං නිද්ධාරෙත්වා පටිපක්ඛගබ්බං දෙවිං තත්ත්ව වාසෙසි.

1. ම. මාතා පිතරෙ රුජකුලානි අනෙසු.

2. සි. I, II, III, IV & V. පතිඤ්ඤාපෙත්වා.

3. සි. මු. රජ්ජය්‍යසිරියං & ම. රජ්ජ.

4. සි. මු. මනුස්සෙ සමවත්තිත්වා.

සා තත්ථ ඛඤ්ඤපුඤ්ඤලක්ඛණං පුත්තං විජාසී. අයොසරකුමාරොතො
 වස්ස නාමං කරිංසු. නං ධාතීනං දත්වා මහත්තං ආරක්ඛං සංවිද
 හිත්වා රුජා දෙවිං අනෙත පුරං ආනෙසී. යක්ඛතී උදකචාරං
 ගන්ත්වා වෙස්සවණස්ස උදකං වහන්තී ජීවිතකයං පත්තා. මහා
 සතෙතා අයොසරෙ යෙව වඩ්ඪිත්වා විඤ්ඤතං පත්තො තත්ථෙව
 සබ්බසිප්පාති උග්ගණ්හි. රුජා පුත්තං සොළසවස්සදොසිකං විදිත්වා
 රජ්ජමස්ස දස්සාමිති අමචෙව ආණාපෙසී : පුත්තං මෙ ආනෙ
 ථාති. තෙ සාධු දෙවෘති නගරං අලඛිතාරුපෙත්වා සබ්බාලඛිතාර
 විභුසිතං මඩගලවාරණං ආදාය තත්ථ ගන්ත්වා කුමාරං අලඛිතාරිත්වා
 ගඤ්ඤිතො නිසීදපෙත්වා නගරං පදක්ඛණං කාරෙත්වා රඤ්ඤ
 දස්සෙස්සං. මහාසතෙතා රුජානං වන්දිත්වා අට්ඨාසී. රුජා තස්ස සරිර
 සොභං ඔලොකෙත්වා බලවසිනෙහෙන නං ආලිඛිත්වා අජේව මේ
 පුත්තං අභිසිඤ්චාති අමචෙව ආණාපෙසී. මහාසතෙතා පිතරං
 වන්දිත්වා 'න මය්හං රජේන්ත අත්ථො, අහං පබ්බජිස්සාමි, පබ්බජ්ජං
 මෙ අනුජානාමා'ති ආහ. තෙන වුත්තං 'දුක්ඛෙන ජීවිතං ලද්ධං'ති¹
 ආදී. තත්ථ දුක්ඛෙත්වාති තාත ! තච භාතීකා වෙ ඵකාය යක්ඛතීයා
 බාදිත්වා, භුග්ගං පන තතො අමනුස්සභයතො නිවාරණත්ථං කතෙන
 දුක්ඛෙන මහතා ආයාසෙන ජීවිතං ලද්ධං. සමපිලෙ පතිපොසිතොති
 නානාවිධාය අමනුස්සරක්ඛාය සමබාධෙ, අයොසරෙ විජාතං කාලතො
 පට්ඨාය යාව සොළසවස්සප්පත්තියා සමබාධෙ සංවඩ්ඪිතොති අත්ථො.
 අජේව පුත්ත ! පටිපජ්ජ කෙවලං චස්සධං ඉමනති කඤ්චනමාලා
 ලඛිතතස්ස සෙනවජ්ජනස්ස හෙට්ඨා රතනරුසිමිති ධපෙත්වා නීති
 සඤ්ඤිති අභිසිඤ්චියමානො ඉමං කුලසත්තකං කෙවලං සකලං
 සමුද්ද පරියන්තං. තතො යෙව සහරට්ඨෙහිති සභාරට්ඨකං සහ නිග
 මෙහි මහාගාමෙහිති සභිගමං අපරිමිතෙන පරිවාරජනෙන සද්ධිං
 සජ්ජනං ඉමං චස්සධං මහාපඨවිං අජේව පුත්ත ! පටිපජ්ජ, රජ්ජ
 කාරෙහිති අත්ථො. වන්දිත්වා ඛතතිසං අඤ්ඤාපිං පගහෙත්වාන
 ඉදං චවනමබ්බිවනති ඛතතියං කාසිරුජානං මම පිතරං වන්දිත්වා
 තස්ස අඤ්ඤාපිං පණාමෙත්වා ඉදං චවනං අභාසිං. සෙ කෙවි මනිසා
 සත්තාති ඉමිස්සා මහාපඨවියා යෙ කෙවි සත්තා නාම. ගීතාලක්ඛට්ඨ
 මජ්ඣිමාති ලාමකා වෙව උත්තමා ව, උභින්නං වෙමජේඤ්ඤ භවත්තා
 මජ්ඣිමා ව. සකෙහි ගෙහෙති සබ්බෙ තෙ සකෙ ගෙගෙ. සකඤ්ඤතිහිති²
 සකෙහි ඤ්ඤතිහි සමෙමාදමානා විස්සට්ඨා අනුක්ඛණ්ඨිත්වා යථා විභවං
 වඩ්ඪන්ති. ඉදං ලොකෙ උත්තමිසෙනි ඉදමපන ඉමයමිං ලොකෙ
 අසදිසං, මය්හං ඵව ආවෙණ්ණිකං, කිං පන තං සමපිලෙ මම පොසන්නති
 සමබාධෙ මම සංවඩ්ඪනං, තථාති අසොසරමහි සංවඩ්ඪිත්වා අප්පගෙ
 චඤ්ඤාපිසෙති³ වන්දස්සරියානං පභා රහිතෙ අයොසරෙ. සංවඩ්ඪිත්වාමහිති
 සංවඩ්ඪිත්වා අමිති. සුභිඤ්ණපසමපුණ්ණාති සුභිගඤ්ඤානප්පකාරකුණප

1. 'ජීවිතො ලදමො'ති පොත්කෙසු දිස්සති.

3. මු. පා. සහඤ්ඤතිහි.

2. ම. විජයන.

4. 4. ම. අප්පගෙ අවන්දිමසුරියෙ'ති අභිසො.

සමුපුණ්ණො ගුප්තීරයසදිසා මාතුකුච්ඡිතො ජීවිතසංසයෙ වත්තමානෙ කථං මුච්ඡිතො නික්කමිතො. නානො භෞරනරෙති තතොපි ගබ්භ වාසතො දුරුණතරෙ අවිසුඛධ්වාසෙන දුක්ඛෙ. පක්ඛින්නොසො භෞරෙති පක්ඛින්නො අයොසරෙ. ඛනිනාගාරෙ සපිතො විය අහො සිනති දසෙය්ති. සද්ධිනති එත්ථ යදිති තිපානමත්තං. නාදිසනති යාදිසං පුබ්බෙ චුත්තං, නාදිසං පරමදුරුණං දුක්ඛං පත්වා අහං රජේ සද්ධි රජ්ජාමි¹ යදි රමිසුසාමි, එවං සනෙත පාපානං ලාමකානං නිහිතපුරිසානං උත්තමො නිහිතතමො සියා.² උක්කණ්ණිකොමහි කාසෙන්නාති අදුරිමුත්තගබ්භවාසාදිනා පුත්තිකායෙන උක්කණ්ණිකො නිබ්බිණ්ණො අමිති. රජේන්නමහි අනාඤ්ඤොති රජේත්තපි අනාඤ්ඤො අමිති. යක්ඛිනියා හත්තො මුත්තොපි හි නාහං අපරුමරෙ, කිමෙම රජේත්ත, රජං හි නාම සබ්බෙසං අනත්තං සනතිපානට්ඨානං, තත්ථ සිත්තාලතො පට්ඨාය දුන්තික්කමං හොති, තසමා තං අනුපගන්තො. නිබ්බුතිං පටිසෙසිසං සත්ථ මං මච්චු න මඤ්ඤෙති යත්ථ සිතං මං මහාසෙනො මච්චුරජා නාමඤ්ඤෙ න ඔත්ථරෙය්, න අභිභවෙය්, තං නිබ්බුතිං අමතමහානිබ්බාණං පරියෙසිසුසාමිති. එවාහං වින්ත සිඤ්ඤානාති එවං ඉමිනා වුත්තප්පකාරෙන නානප්පකාරං සංසාරෙ ආදි තවං පච්චෙකකිණෙන නිබ්බානෙ ආනිසංසදසුසනෙන ව යොනිසො විනෙතො. විරවනෙත මහාජනෙති³මයා විප්පයොගදුක්ඛාසහනෙන විරවනෙත මාතාපිතුපමුබ්බෙ මහනෙත ජනෙ.⁴ නාගොච ඛනිනං ඡෙත්වාති යථා නාම මහාබලො හත්තිනාගො දුබ්බලතරං රජ්ජබ්බිතං සුබ්බෙනෙව ඡීඤ්ඤි, එවමෙව ඤ්ඤිසම්භාදිභෙදසු තස්මිං ජනෙ තණ්හා ඛනිතසු ඡීඤ්ඤෙන ඛනිතං ඡෙත්වා කාන්තසම්භාතං මහාවතං පබ්බජ්ජපගමනවසෙන පාවිසිං. ඔසානගාථා වුත්තත්ථා එව. තත්ථ ව මහාසෙනො අත්තනො පබ්බජ්ජාධිප්පායං ජාතිත්වා'තාත! කිං කාරණං පබ්බජ්ජිති රඤ්ඤෙ වුත්තො 'දෙව! අහං මාතුකුච්ඡිතෙ දසමාසං' ගුප්තීරයෙ විය වසිත්වා මාතුකුච්ඡිතො නික්කන්තො⁵ යක්ඛිනියා භයෙන සොළුසවසුසාති ඛනිනාගාරෙ වසන්තො ඛති ඔලොකෙතුමපි න ලභිං, උසුද්දතිරයෙ පක්ඛින්නො විය අහොසිං, යක්ඛිනීතො මුත්තොපි අපරුමරෙ න හොමි, මච්චු නාමෙස න සක්කා කෙනවි ජිතිතුං, භවෙ උක්කණ්ණිකොමි, යාව මෙ ව්‍යාධි-ජර-මරණානි නාගච්ඡිනති, තාව දෙව පබ්බජ්ජත්වා ධම්මං වරිසුසාමි, අලමෙම රජේත්ත, අනුජාන මං දෙව! පබ්බජ්ජාති වත්තා:-

යමෙක රත්තිං පසමං ගබ්භෙ වසති මාණවො,
අබ්බුට්ඨිතොව සයති සගච්ඡං න නිවත්තනිති^a

1. සී. I. II, III & IV. රඤ්ජාමි.

5. ම. දසමාසෙ.

2. ම. සියං.

6. සී. මු. නික්කමනො.

3. ම & මු. පා. විරවන. මහාජනනි.

a. ජාතකපාලි.

4. ම. විරවන. මාතාපිතුපමුබ්බං මහන. ජනං.

ආදිතා වතුචිසතිශා ගාථාහි පිතුබමමං දෙසෙසා 'මහාරජ! තුමහාකං රජං තුමහාකමෙව හොතු, න මයං ඉමිතා අන්තො, තුමෙහති සද්ධිං කපේන්නමෙව බහාධි-ජර-මරණානි ආගවෙජ්ජයං, තිට්ඨං තුමෙහ'ති වසා අයද්ධමං ඡිඤ්ඤා මත්තහඤ්ඤි විශ කඤ්ඤනපඤ්ඤරං භිඤ්ඤා' සිහපොතකො විශ කාමෙ පහාය මාතාපිතරො වඤ්ඤා තිකකම්. අථස්ස පිතා 'අයං නාම කුමාරො පබ්බජිතුකාමො, කිමසිහ පනාහං, මමාපි රජේන්න අන්තො නඤ්ඤි'ති රජං පහාය තෙන සද්ධිං එව තිකකම්. තසම් තිකකමනෙන දෙවිපි අමච්චාපි බ්‍රාහ්මණ-ගහපති කාදයොපිති සකලරට්ඨවාසිනො හොගෙ'ජ්ඤෙස්සා තිකකම්සු. සමාගමො මහා අගොසි. පරිසා වාදසයොජනිකා ජාතා. තෙ³ ආදය මහාසත්තො හිමවන්තං පාවිසි. සතෙකා දෙවරජා තස්ස තිකකන්ත භාවං ඤාතා විස්සකමමං පෙසෙසා වාදසයොජනායාමං සත්තයොජන වින්දාරං අස්සමපදං කාරෙසි, සබ්බෙ ව පබ්බජිතපරික්කාරෙ පටියා දුපෙසි. ඉධ මහාසත්තස්ස පබ්බජ්ජා ව ඔවාදදුතඤ්ඤ වුහමලොක පරයණතා ව පරිසාය සමමාපටිපත්ති ව සබ්බා මහාගොච්ඤ්ඤවරියායං චුත්තත්තයෙනෙව වෙදිතබ්බා. තද මාතාපිතරො මහාරජකුලාති අගෙසුං, පරිසා බුද්ධිපරිසා, අයොසරපණ්ණිතො ලොකතාපො. තස්ස සෙසපාරමිතිද්ධාරණා ආනුභාවවිභාවනා ව හෙට්ඨා චුත්තත්තයෙනෙව වෙදිතබ්බාති.

අයොසරපණ්ණිතවරියං තතියං.

වතුන් සද්ධි හොමි කාසිනං සුරවරුන්නමෙති කාසිති බහු වචනවසෙන ලද්ධවොහාරස්ස රට්ඨස්ස නගරවරෙ බාරණසියං යසම් කාලෙ ජාතසංවරෙස්සා හුතා වසාමිති අන්තො. හගිති ව භානරෙ සත්ත නිබ්බන්තා සොඤ්ඤෙ ඤාලෙති උපකඤ්ඤනාදයො ඡ අහං වාති භානරෙ සත්ත සබ්බකතිට්ඨා කඤ්ඤනදෙවි නාම හගිති වාති සබ්බෙ මයං අට්ඨ ජනා මත්තජේඛිතනිර්වානාය සොඤ්ඤෙ උදිතො දිනෙ මහති බ්‍රාහ්මණකුලෙ තද නිබ්බන්තා ජාතාති අන්තො.

බොධිසත්තො හි තද බාරණසියං අසිතිකොටිවිභවස්ස බ්‍රාහ්මණ මහාසාලස්ස පුත්තො හුතා තිබ්බත්ති. තස්ස කඤ්ඤනකුමාරෙති නාමං කරිංසු. අථස්ස පදසා විවරණකාලෙ අපරෙ පුත්තො විජාසි. උපකඤ්ඤනකුමාරෙතිස්ස නාමං කරිංසු. තනො පට්ඨාය මහාසත්තං මහාකඤ්ඤනකුමාරෙති සමුද්වරන්ති. එවං පටිපාටියා සත්තපුත්තා අගෙසුං. සබ්බකතිට්ඨා පන එකා ධිතා, තස්සා කඤ්ඤන⁴ දෙවිති නාමං කරිංසු. මහාසත්තො වයපපත්තො තකකසිලං ගතවා සබ්බසිප්පාති උග්ගහෙතා පට්ඨාගඤ්ඤි. අථ නං මාතාපිතරො සරුවාසෙන බන්ධු කාමා අත්තනො සමානජාතිකුලතො තෙ දරිකං ආනෙස්සාමාති

1. ම. ඡිඤ්ඤා.

3. . තං.

2. ම & සි. I II. III IV. V. & VI. හොගානි.

4. ම. කඤ්ඤනා.

වදිංසු. සො 'අමම! නාහ! න මග්ගං සරුවාසෙන අන්තො, මග්ගං හි සබ්බො ලොකසන්නිවාසො ආදිතොනා විය සප්පට්ඨයො, බ්බන්තා ගාරං විය පට්ඨිබ්බන්තො, උක්කාරභූමි විය ජෙග්ගවෙණා හුන්වා උපට්ඨාති. න මෙ විතතං කාමෙසු රජ්ජති. අඤ්ඤා වො පුත්තො අත්ථි, තෙ සරුවාසෙන නිමන්තොපා'ති වන්තා පුත්තපුත්තං යාවිතොපි සභායෙහි යාවාපිතොපි න ඉවථි. අප් නං සභායා 'සමම! කිම්පන නිං පත්ථයන්තො කාමෙ පරිභුඤ්ජතුං න ඉවත්සි'ති පුට්ඨිංසු. සො තෙසං අත්තන්තො තෙකම්මෙඤ්ඤාසයං ආරොවෙසි. 'තෙන චුත්තං 'එතෙසං පුබ්බජො ආසි'නති ආදි. හත්ථ ඵනෙසං පුබ්බජො ආසිනති එතෙසං උපකඤ්ඤානා භාදිතං සත්තන්තං ජෙට්ඨභාතිකො අහං තදා අගොසිං. හිංසි සුක්ක මුපාගගොති සුක්කවිපාකත්තො සත්තානංසං විසොධන්තො ව සුක්කං පාපජ්ඣවත්තලක්කණ්හිරිං භුසං ආගතො, අතිවිය පාපං ජ්ඣවත්තො ආසිනති අන්තො. හවං දිස්වාන භසගො තෙකම්මොතිරන්තො අහනති කාමභවාදිතං විසෙන සබ්බං හවං පකඤ්ජතුං ආගවත්තං වණ්ඤාපජිං විය හිංසිතුං ආගවත්තං උක්කන්තාසිකං වධකං විය සිහං විය යකඛං විය රකඛසං විය සොරවිසං විය ආසිවිසං විය ආදිත්තං අභිගාරං විය සප්පට්ඨයං භයානකභාවන්තො පග්ගිත්වා නතො මුච්චන්තං ව පබ්බජ්ජා හිරන්තො, පබ්බජ්ජිතා කප්පනුබො ධම්මවර්ගා සමමා පටිපත්තිං පුරෙය්සං, ක්කානසමාපත්තියො ව නිබ්බන්තෙය්සනති පබ්බජ්ජා- කුසලධම්ම-¹ පඨ මජ්ඣිමානිදි² අභිරන්තො තදා අහං ආසිනති අන්තො. පඨිනාති මානාපිතුති පෙසිතා. ඵකමානසාති සමානජ්ඣාසයා පුබ්බෙ මයා එකවත්ඤ්³මනාප වාරිතො මානාපිතුති පතිත්තො පන මම පටිකඤ්ඤං අමනාපං වදන්තා, කාමෙහි මං නිමන්තෙහිති මානාපිතුති වා එක මානසා කාමෙහි මං නිමන්තෙහිති. කුලවංසං ධාරෙහිති සරුවාසං සණ්ඨපෙනො අත්තන්තො කුලවංසං ධාරෙහි පට්ඨපෙහිති. කාමෙහි මං නිමන්තෙහි සුන්ති අන්තො. සං නෙසං වචනං චුත්තන්ති තෙසං මම පියසභායානං වචනං යං චුත්තං. හිතිධම්මෙ සුඛාවහනති හිතිභාවෙ සති ගහට්ඨ භාවෙ ජිතස්ස පුරිස්ස්ස ඤායානුගතන්තො දිට්ඨධම්මික-සම්පරුසිකස්ස ව සුඛස්ස ආවහන්තො සුඛාවහං. නං මෙ අගොසි කාසිනන්ති නං තෙසං මග්ගං සභායානං මානාපිතුන්තො වචනං එකන්තන්තෙව තෙකම්මොතිරත්තො අමනාපභාවෙන මෙ කසීනං ඵරුසං දිවසං සත්තත්තොලසදිසං උගොපි කණ්ණං⁴ ක්කපෙනං විය අගොසි. නෙ මං තදා උක්කපෙනති තෙ මග්ගං සභායා මානාපිතුති අත්තන්තො ව උපතිමන්තණ්වසෙන අනෙකවාරං උපතීයමානෙ කාමෙ උභිමුඛං බිපන්නං ඡබ්බස්සනං පටිකම්පනං මං පුට්ඨිංසු. පත්ථි නං මමාති ඉතො විසුඛානරං කිත්තනුබො ඉමිනා පත්ථිතන්ති මයා අභිපජ්ජිතං මම නං පත්ථනං පුට්ඨිංසු: කිං නිං පත්ථයසි⁵ සමම! යදි කාමෙ න භුඤ්ජසිති. අත්තකාමොති අත්තන්තො අත්ථකාමො, පාපජිරුති

1. I, II & III පබ්බජ්ජාකුසලකම්මපට්ඨකථාති.

3. ම. එකවත්තො.

2. ම. කානාදි.

4. ම. කණ්ණාති.

5. සි. I, II & III, පත්ථයෙහි.

අපෝ. අත්තාමොතිපි පාළු. ගිනෙසිනනති මයො ගිනෙසිනං පිය සහායානං. කෙවි අත්තාමගිනෙසිනනති පඨනති. තං න සුඤ්ජරං. පිතු මාතු ව සාවසුනති තෙ මයො සහායා අතිවත්තනීයං මම පබ්බජ්ජාඡන්දං විදිත්වා පබ්බජ්ජුකාමතාදීපකං මයො වචනං පිතු මාතු ව සාවෙසුං. 'යයො අමම! තාත! ජානාථ එකතෙතනෙව මහාකඤ්චනකුමාරෙ පබ්බජ්ජසාති, න සො සකකා¹ කෙතවි උපායෙන කාමෙසු පතාරෙතු'නති² අවොවුං. මාතාපිතා එවමාසුති තද මයො මාතාපිතරෙ මම සහායෙහි වුත්තං මම වචනං සුත්වා එව මාහංසු: සබ්බෙව පබ්බජාම හොති. යදි මහා කඤ්චනකුමාරයා තෙකමමං අභිරුචිතං, යං තස්ස අභිරුචිතං, තදමහාකමපි අභිරුචිතමෙව, තස්මා සබ්බෙව පබ්බජ්ජම හොති. හොති තෙසං බ්‍රාහ්මණානං ආලපනං. පබ්බජාම බොතිපි පාඨො, පබ්බජාම එවාති අපෝ. මහාසත්තස්ස හි පබ්බජ්ජා ඡන්දං විදිත්වා උපකඤ්චනාදයො ඡ භාවරෙ භගිනී ව කඤ්චනදෙවි පබ්බජ්ජුකාමාව අගෙසුං, තෙන තෙපි මාතා පිතුහි සරුවාසෙන නිමන්තියමානා න ඉවජ්ජෙයෙව. තස්මා එවමාහංසු: සබ්බෙව පබ්බජාම හොති. එවඤ්ච පත වත්වා මහාසත්තං මාතා පිතරෙ පකෙකාසිත්වා අත්තනොපි අධිප්පායං තස්ස ආවිකක්ඛිත්වා 'තාත! යදි පබ්බජ්ජුකාමොසි, අසීතිකොට්ඨනං තව සත්තකං යථා සුඛං විස්සරෙජ්ජි'ති ආහංසු. අථ නං මහාපුරිසො කපතද්ධිකාදීනං විස්සරෙජ්ජිත්වා මහාභිනිකම්මනං නිකම්මිත්වා ගිමව්‍යතං පාවිසි. තෙන සද්ධිං මාතාපිතරෙ ඡ භාවරෙ ව භගිනී ව එකො දුස්සෙ එකා දුසි එකො ව සහායො සරුවාසං පහාය අගමංසු. තෙන වුත්තං:-

උභො මාතා පිතා මයො භගිනී සත්ත භාවරෙ,
අමිතධනං³ ඡක්ඛසිත්වා පවිසිමහා මහාවනනති.

ජාතකට්ඨකථායමපත මාතාපිතුසු කාලකතෙසු තෙසං කත්තබ්බක්ඛිච්චං කත්වා මහාසත්තො මහාභිනිකම්මනං නිකම්මිති වුත්තං. එවං ගිමවනතං පවිසිත්වා ව තෙ බොධිසත්තපමුඛා එකං පද්මසරං නිස්සාය රමණීයෙ භූමිභාගෙ අස්සමං කත්වා පබ්බජිත්වා වනමුලප්ලාහාරා යාපමංසු. තෙසු උපකඤ්චනාදයො අට්ඨජනා වාරෙන එලාඵලං ආගරිත්වා එකස්මිං පාසාණඵලකෙ අත්තනො ඉතරෙසඤ්ච කොට්ඨාසෙ කත්වා ගණ්ඩසඤ්ඤං දත්වා අත්තනො කොට්ඨාසං ආදාය වසනට්ඨානං පවිසනති. සෙසාපි ගණ්ඩසඤ්ඤාය පණ්ණසාලතො නිකම්මිත්වා අත්තනො අත්තනො පාපුණ්ණකොට්ඨාසං ආදාය වසනට්ඨානං ගන්ත්වා පරි භුඤ්ජිත්වා සමණධම්මං කරොනති. අපරභාගෙ භිසානි ආගරිත්වා තථෙව බාදනති. තත්ථ තථා සොරතපා පරිවාරිතින්ද්‍රියා⁴ කසිණ පරිකමමං කරොනතා විහරිංසු. අථ තෙසං සීලතෙජෙන සකකස්ස භවනං කමපි. සකෙකා තං කාරණං ඤාත්වා ඉමෙ ඉසයො විමංසිස්සාමිති

1. ම. න හො සකකා නො.

2. සි. I II, III, IV & උපකෙතුනති.

3. සි. I, II, III, IV & මු අසිතිධනං.

4. ම. පරමාදිතින්ද්‍රියා.

අතතතො ආනුභාවෙන මහාසත්තංසං කොට්ඨාසෙ තයො දිවසෙ අනතරධාපෙසි. මහාසත්තො පඨමදිවසෙ කොට්ඨාසං අදිසො 'මම කොට්ඨාසො පමුට්ඨො භවිස්සති'ති විනේතසි. දුතියදිවසෙ 'මම දෙසෙන භවිතබ්බං, පණාමනවසෙන මම කොට්ඨාසං න ංපිතනති මඤ්ඤ'ති විනේතසි. තතිය දිවසෙ නං කාරණං සුචා ඛමාපෙස්සාමිති සායණසමයෙ ගණ්ඨසඤ්ඤං දචා තාය සඤ්ඤාය සබ්බසු සනතිපති තෙසු තමත්ථං ආරොවෙචා නිසුපි දිවසෙසු තෙති ජෙට්ඨකොට්ඨාසස්ස ංපිතභාවං සුචා 'භූමෙහති මයං කොට්ඨාසො ංපිතො, මයා පන න ලඤ්ඤා, කිනත්තුවො කාරණ'නති ආහ. තං සුචා සබ්බව සංවේගපපත්තො අහෙසුං. තස්මිං අස්සමේ රුක්ඛදෙවතාපි අතතතො භවතතො ඔනරිතො තෙසං සනතිතො නිසිදි. මනුස්සානං හත්තො පලායිතො අරඤ්ඤං පටිට්ඨො එතො වාරණො අභිතුණ්ඨික¹ හත්තො පලායිතො මුත්තො සප්පතිලාපනතො එතො වානරො ව තෙති ඉසිති කතපරිවයා තද්ද තෙසං සනතිතං ගනාමා එකමනතං අට්ඨංසු. සකකොපි ඉසිගණං පරිගණ්ඨිස්සාමිති අදිස්සමානභායො තත්ථව අට්ඨාසි. තස්මිඤ්ච බණ් බොධිසත්තස්ස කතීට්ඨො උපකඤ්චනතාපසො උට්ඨාය බොධිසත්තං චන්දිතො සෙසානං අපට්ඨිති. දස්සෙතො 'අහං සඤ්ඤං පට්ඨපෙචා'² අතතානඤ්ඤව සොධෙතුං ලභාමි'ති පුට්ඨිතො 'ආම ලභාමි'ති වුත්තෙ ඉසිගණමජෙඤ්ඤ ංපථං කරොනෙතො :

අස්සං ගවං රජතං ජාතරූපං
භරියඤ්ච සො ඉධ ලභතං³ මනාපං,
පුත්තෙහි දුරෙහි සමබ්බි හොතු
භිසානි තෙ මුහමණ! යො අහාසිති⁴

ඉමං ගාථං අහාසි. ඉමං හි සො යතතකානි පියවණ්ණති හොනති, තෙහි විප්පයොගෙ තතතකානි දුක්ඛානි උපපජ්ජන්ති චන්ද්‍රිකාමෙ ගරහනෙතො ආහ. තං සුචා ඉසිගණො 'මාරිස! මාකථය' අති භාරියො තෙ සප්පො'ති කණ්ණෙ පිදහී. බොධිසත්තොපි අතිභාරියො තෙ සො සප්පො, න තං තාත! ගණ්ඨසි, තව පත්තාසනෙ නිසි දුති ආහ. සෙසාපි සප්පං කරොනතො යථාකකමං :

මාලඤ්ච සො කාසිකචන්දනඤ්ච
ධාරෙතු පුත්ත'ස්ස බහු භවනතු,
කාමෙසු තිබ්බං කුරුතං අපෙක්ඛං
භිසානි තෙ මුහමණ! යො අහාසි.

1. සි. I, II, III, IV & IV. අභිතුණ්ඨික & ම. අභිතුණ්ඨික. a ජාතකපාළි.

2. සි. I, II, III, IV, V & IV. අඤ්ඤං අපට්ඨපෙචා & ම. අඤ්ඤං සඤ්ඤං.

3. සි. මු. හරියඤ්ච සො ලභතං. 4. සි. මු. අහොසි-භබ්බිගාථාසු. [පට්ඨපෙචා.

5. සි. I, II & III. මාකථසිඤ්ච.

පසුතබ්බෙසු කසිමා යසසසි
පුතෙන ගිහි ධනිමා සබ්බකාමෙ,
වයං අපසංසං සරමාවසානු
තිසාති තෙ බ්‍රාහ්මණ! යො අහාසි.

සො බතතියො හොතු පසංයාකාරී
රුජාධිරුජා බලවා යසසසි,
සවානුරුතං මහිමාවසානු
තිසාති තෙ බ්‍රාහ්මණ! යො අහාසි.

සො බ්‍රාහ්මණො හොතු අවිතරුගො
මුහුත්තනකබ්බතපසෙසු¹ සුතෙනා,
සුජෙතු නං රට්ඨපති යසසසි
තිසාති තෙ බ්‍රාහ්මණ! යො අහාසි.

අජ්ඣායකං සබ්බසමත්තවෙදං
තපසසි නං² මඤ්ඤතු සබ්බලොකො,
සුජෙනතු³ නං ජානපද සමෙව්ව
තිසාති තෙ බ්‍රාහ්මණ! යො අහාසි.

වතුසංදං ගාමවරං සමිඳං
දින්නං හි සො භුඤ්ඤතු වාසවෙන,
අවිතරුගො මරණං උපෙතු
තිසාති තෙ බ්‍රාහ්මණ! යො අහාසි.

සො ගාමණී හොතු සහායමජේඛි.
නවෙව්හි හිතෙහි පමොදමානො,
මා රුජතො ව්‍යසනමලස්ස කිඤ්ඤි
තිසාති තෙ බ්‍රාහ්මණ! යො අහාසි.

නං⁴ එකරුජා පඨවිං විජිත්තා⁵
ඉත්ථි සහසංසංසං ධපෙතු අග්ගෙ,
සිමනතිතීනං පවරු භවාතු
තිසාති තෙ බ්‍රාහ්මණ! යා⁶ අහාසි.

ඉසීනං හි⁷ සා සබ්බසමාගතානං
භුඤ්ඤාය සාදුං අවිනම්පමානා,⁸
වරුතු ලාභෙන විකල්පමානා⁹
තිසාති තෙ බ්‍රාහ්මණ! යා⁶ අහාසි.

1. පඨෙසු-සබ්බත්ථෙව

2. ම. & මු තපසසිති මං.

3. ජ. පා & ජ. අ & සි. I. II. III.

4. ජ. අ. යං.

IV, V & VI සුජෙතු

5. ජ. අ විජෙත්තා.

6. ජ. පා & ජ. අ & සි I. II. III යො.

7. ජ. අ. දසීනං හි & ම & සි. සබ්බත්ථං,

8. ම. අවිකම්පමානා.

ඉසීනං.

9. සි. I & II & II, විකල්පමානා.

ආවාසිකො හොතු මහාවිහාරෙ
නවකමිකො හොතු කප්ඛහලායං,
ආලොකසක්ඛිං දිවසා කරොතු
භිසානි තෙ බ්‍රාහ්මණ! යො අහාසි.

සො බජ්ඣතං¹ පාසසතෙහි ඡලති²
රමමා වනා³ නියසතු රුජධානිං,
තුතෙහති⁴ සො හඤ්ඤතු පාවනෙහි
භිසානි තෙ බ්‍රාහ්මණ! යො අහාසි.

අලකකමාලී තිප්‍රකණ්ණපිට්ඨො⁵
ලට්ඨිහතො සප්පමුඛං උපෙතු,
සකච්ඡබ්‍රෙහො විසිඛං වරතු
භිසානි තෙ බ්‍රාහ්මණ! යො අහාසිති. a

ඉමා ගාථායො⁶ අවොචුං. තත්ථ නිබ්බනති චන්ද්‍රිකාමනිලෙස
කාමෙසු බහලං අපෙකකං කරොතු. කසිමානි සමපන්නකසිකමෙමා.
පුතෙත ගිහී ධනිමා සබ්බකාමෙති පුතෙත ලහතු, ගිහී හොතු, සත්ත
විධෙත ධනෙත⁷ ධනිමා හොතු, රූපාදිහෙදෙ සබ්බකාමෙ ලහතු.
වසං අපසස්සනති මහලලකකාලෙපි අපබ්බජ්ඣා අත්තනො වයං
අපසස්සනො පඤ්චකාමගුණසමිථං සරමෙව ආවසතු. ගජාධි
ගජාති රාජ්‍යං අත්තරෙ අතිරුජා. අවිනශ්ගොති පුරො
තිතධ්‍යාන තණ්හාය සතණ්හො. නපසසිනනති නපජීලසමපනොති තං
මඤ්ඤතු. චතුස්සදනති ආකිණ්ණමනුස්සභාය මනුස්සෙහි, පහුත
ධඤ්ඤාභාය ධඤ්ඤාන, සුලහදුරුභාය දුරුති, සමපනොදකභාය
උදකෙතාති චතුති උස්සන්නං. වාසමෙහාති වාසවෙන දින්නං විය
අවලං. වාසවහො ලභ්චරුහුභාවෙනෙකං⁸ රුජානං ආරාධෙත්වා.⁹
තෙන දින්නනතිපි අත්ථො. අවිනශ්ගොති කද්දමෙ¹⁰ සුකරෙ
විය කාමපඤ්ඤා නිමුග්ගොව හොතු. ගාමණීති ගාමජෙට්ඨකො.
නනති තං ඉත්ථිං එකගජාති අග්ගරුජා. ඉත්ථිසහස්සස්සාති
වචනං අට්ඨකථාය වුත්තං. සොලසන්නං ඉත්ථිසහස්සානං අග්ගට්ඨානෙ
ඤ්ජෙත්වා අත්ථො. සිමනනිනිනනති සිමන්නධරුතං. ඉත්ථිනනති
අත්ථො. සබ්බසමාගනානනති සබ්බසං සන්නිපතිනානං. මජ්ඣෙ
නිසිදිත්වා. අවිකමපමානාති අනොසකකමානා සාදුරසං භුඤ්ජතුති
අත්ථො. වරතු ලාහෙන විකක්ඛමානාති¹¹ ලාහහෙතු සිඛාරවෙසං
ගහෙත්වා ලාහං උප්පාදෙතුං වරතු. ආවාසිකොති ආවාසජ්ඣානකො.
කප්ඛහලායනති එවං නාමකෙ නගරෙ, තත්ථ කීර දබ්බසමාරා

1. ඡ. අ & ඡ. පා. බජ්ඣතු 6 සි I-VI. ගාථා. 9. සි. I-VI & 8 & 9. ආරෙවෙත්වා.
2. සි. I & II බම්මි & III & IV බම්මි & ඡා. අ ඡ්ඡි. 10. සි. I-VI & ම & 9. අවිත
3. ඡ. පා. ඡමමා වාතා 7 ඡ. අ. රත්තධනෙත. රහොති අවිතරහො කද්දමෙ.
4. සි. I-IV & ම & 9. ගුතෙහති. 8. සි. මු & ම වරතුනාවෙත්තව. 9. ඡාතකපාඨි.
5. සි. I-VI. අලකකමාලී නිප්‍ර කණ්ණපිට්ඨො. 11. සි. I-IV. විකක්ඛමානාති.

සුලභා. ආලෝකසංඝිං දිවසාති එකදිවසෙන එකමෙව වාතපාතං
කරෙතු. සො නිර දෙවපුතො කාසාපබ්බුද්ධිකාලෙ කර්මගලනගරං
නිසාය යොජනිතො මහාවිහාරෙ¹ ආවාසිකො සබ්බජේරෙ භුක්වා
ජ්ඣෙණ විහාරෙ නවකම්මානි² කරොතොතව මහාදුක්ඛං අනුභවි, තං
සක්ඛායාහ. පාසනෙතීති බහුති පාසෙති. ජමතීති වතුසු පාදෙසු
ගිවාය කට්ඨාගෙ වාති ජසු ආනෙසු. තුනෙතතීති³ විකංචකාති⁴ දිස
ලබ්බිති. පාවනෙතීති රසාපාවනෙති,⁵ අඛකුසකෙති වා. අලකකමාලිති
අතිතුණකිකෙන කණෙය් පරික්ඛිපිත්වා ධම්මාය අලකකමාලාය
සමනනාගතො. තිසුභංගානිපිට්ඨොති⁶ තිසුපිලකිනෙන පිලකිතපිට්ඨි
කණෙණො, කණෙණපිට්ඨො. ලබ්බිගතොති සපාකිලාපතං සික්ඛාපය
මානො ලබ්බියා හතො භුක්වා. සබ්බං තෙ කාමභොගස්ථාසං
අත්තනා අත්තනා අනුභුතදුක්ඛං ව ජගුච්ඡන්තා නථා නථා සපථං
කරොන්තා ඵවමාහංසු. අථ බොධිසත්තො 'සබ්බෙති ඉමෙති සපථො
කතො, මයාපි කාදුං වට්ටති'ති සපථං කරොන්තො :-

යො වෙ අනට්ඨං නට්ඨන්ති වාහ
කාමෙ ව සො ලහනං භුඤ්ඤාඤ්ඤා,
අගාරමජේකි මරණං උපෙතු
යො වා භොතොතො සුසංකතී⁷ කාදුච්ඡි⁸ දෙවති. a

ඉමං ගාථමාහ. නත් භොතොතාති හවතොතො. සුසංකතීති ආසංකතී.
කාදුච්ඡිති අඤ්ඤාතරං. අථ සකෙකා සබ්බෙපිමෙ කාමෙසු නිරපෙක්ඛාති
ජාතිත්වා සංවිශාමානසො 'න ඉමෙසු කෙනවිපි භිසාති නිතාති, තාපි
නායා අනට්ඨං නට්ඨන්ති වුත්තං, අපිව අහං තුමෙහ වීමංසිතුකාමො
අත්තරධාපෙසි'න්ති දසෙන්නො :-

වීමංසමානො ඉසිනො භිසාති
නිරෙ⁹ ගහෙත්වාන ඵලෙ නිබ්බිසං,
සුද්ධා අපාපා ඉසයො වසන්ති¹⁰
ඵතාති තෙ බ්‍රහ්මචාරී භිසාතීති. a

මසානගාථමාහ. සුත්වා බොධිසත්තො :-

න තෙ නථා නො පන කිලුනෙය්සා
න බන්ධවා නො පන තෙ සහායා¹¹
කිසමිං පරන්ථමා¹² සහස්සනෙත්තා !
ඉසිති තං කිලුසි දෙවරජාති. a

සක්කං තජේජසි. අථ නං සකෙකා :-

1. ජ. අ. ජ්ඣෙණමහාවිහාරෙ.	6. සි. I, II, කණෙණපිට්ඨො.
2. සි. I, II & III & ම. නවකම්මං.	7. ම. සංකතී. a. ජාතකපාළි.
3. සි. මු. තුනෙතති.	8. සි. මු & සි. I-VI, කිඤ්ඤ.
4. සි. I, II & III. විකංචකාති.	9. සි. මු. කිසෙය්සා.
5. ජ. අ. දසපාවනෙති	10. සි. මු. සපන්ති.
	11. සි. මු. සහායා.
	12. සි. මු. පරන්ථමා.

ආවරියො මෙසි පිතාව¹ මග්ගං
එසා පතිට්ඨා ඛලිතස්ස ඔග්ගම² !,
එකාපරධං ඛම භූරිපඤ්ඤ³ !

න පණ්ඩිතා කොධබලා භවනතී. ⁴

බමාපෙසි. මහාසතෙතා සකකස්ස දෙවරඤ්ඤා ඛමිත්වා සයං ඉසිගණං
බමාපෙනෙතා :-

සුචාසිතං ඉසිතං එකරතනං
යං වාසවං භූතපතීද්දසාම,⁵
සබ්බෙව භොනෙතා සුමනා භවනතු
යං බ්‍රාහ්මණො පච්චපාදී⁶ භිසානීති. ⁷

ආහ. තත්ථ න නො නිමානි දෙවරජ ! මයං තච නවා වා කිත්‍රිතබ්බ
සුතතකා වා - න භොම, නාපි⁸ තච ඤාතකා. සභාසාති හස්සං⁹
කාතබ්බා. අථ තිං කිසමිං පරජ්ඣගාති කිං උපජ්ඣකං කත්වා,
කිං තිස්සාය ඉසිති සද්ධිං කිලිසිති අත්ථා. එසා පතිට්ඨාති එසා තච
පාදච්ඡායා අජ්ජ මම ඛලිතස්ස අපරධස්ස පතිට්ඨා භොතු. සුචාසිතනති
ආයසමනතානං ඉසිතං. එකරතනිමපි ඉමස්මිං අරඤ්ඤා වසිතං
සුචසිතමෙව, කිං කාරණා? යං වාසවං භූතපතීං අද්දසාම; සචෙ හි
මයං නගරෙ අවසිමහා, න ඉමං අද්දසාම. භොගොගාති භවනෙතා,
සබ්බෙපි සුමනා භවනතු, භුස්සනතු, සකකස්ස දෙවරඤ්ඤා
ඛමනතු, කිං කාරණා? යං බ්‍රාහ්මණො පච්චපාදී¹⁰ භිසාති යස්මා
තුමාකං ආවරියො භිසාති අලහීති. සකෙකා ඉසිගණං වජ්ඣත්වා
දෙවලොකං ගතො. ඉසිගණොපි කිංතාභිසංඤ්ඤා තිබ්බතෙතත්වා ඔහම
ලොකුපගො අගොසි. තද උපකඤ්චනාදයො ඡ භාතරො සාරි
පුතන-මොග්ගලාන-මහාකස්සප-අනුරුඬා-පුණ්ණ - අනන්දත්ථො.
භගීති උපපලවණ්ණො, දුසි බුජ්ජුතතරා, දුසො විතෙතා ගහපතී,
රුක්ඛදෙවතා සාතාගිරො, වාරණො පාරිලෙය්‍යනාගො, වානරො
මධුචාසිට්ඨො,¹¹ සකෙකා කාලුදුසි, මහාකඤ්චනතාපසො ලොක
නාපො. තස්ස ඉධාපි ගෙට්ඨා චුතතනෙයෙනෙව දස පාරමියො
තිඤ්ඤාතරතබ්බා, තථා අච්චනතමෙව කාමෙසු අනපෙක්ඛනාදයො
ගුණානුභවා විභාවෙනතබ්බාති.

මහාකඤ්චනවරියං⁷ චතුත්ථං.

පඤ්චමෙ-නගරෙ බ්‍රහ්මවඩ්ඪනෙති⁸ බ්‍රහ්මවඩ්ඪනං නාමකෙ
නගරෙ. කුලවරෙති අග්ගකුලෙ. සෙසෙට්ඨති පාසංසතමෙ. මහා
සාලෙති මහාසාරෙ. අජාසහනති අජාසිං අහං. ඉදං චුතතං

1. සි. මු. පිතා ව.	5. සි. I-VI. හස්සං.	8. සි. I-VI. බ්‍රහ්මබකි
2. ජ. අ. භූතපතීද්දසා & සි. I-IV. භූතපතීද්දසාම. තෙති & ම. බ්‍රහ්මවඩ්ඪනෙති.		
3. සි. මු. පච්චපාදී.	6. සි. I-IV. මධුරවාසිට්ඨො.	9. සි. I-VI. බ්‍රහ්මබකිනා & ම.
4. සි. I-VI. නජාකාමි. 7. මු. පා & ජා. අ. සිතවරියං.		බ්‍රහ්මවඩ්ඪන.

හොඳි: තසමිං කාලෙ බ්‍රහ්මවර්ෂිකනනි ලභිතාමෙ බාරණසී තගරෙ යද් හොමි හවාමි පටිවසාමි, තද් අභිජාත¹ සමපන්නියා උදිතො දිතභාවෙන අග්ගෙ විජ්ජාවතසමපන්නියා² සෙට්ඨෙ අසීතිකොටි විභවතාය මහාසාලෙ තසමිං බ්‍රහ්මණකුලෙ අභං උපපජ්ජති.

තද් හි මහාසතෙතො බ්‍රහ්මලොකතො වට්ඨො බ්‍රහ්මවර්ෂික තගරෙ අසීතිකොටිවිභවස්ස අඤ්ඤාතරස්ස බ්‍රහ්මණමහාසාලස්ස පුතෙතො හුචො නිබ්බන්ති. තස්ස නාමගහණදිවසෙ සොණකුමාරෙති නාමං කරිංසු. තස්ස පදසා ගමනකාලෙ අඤ්ඤාපි සතෙතො බ්‍රහ්මලොකා වට්ඨො බොධිසත්තස්ස මාතූයා කුච්ඡිමි පටිසංක්ඛං ගණති, තස්ස³ නන්දකුමාරෙති නාමං කරිංසු. තෙසං උග්ගතින වෙද්දනං සබ්බසිප්පතිප්පන්නිපත්තානං වයපත්තානං⁴ රුපසමපදං දිස්වා කුච්ඡිගාමිනා මාතාපිතරෙ සරඛක්ඛිනෙන බක්ඛිස්සාමාති පඨමං සොණකුමාරං ආහංසු: තාත! තෙ පතිරුපකුලතො දුරිකං ආනෙස්සාම, ත්වං කුටුමං පටිපජ්ජාහිති. මහාසතෙතො 'අලං මග්ගං සරචාසෙන, අහං යාවජ්චං තුලෙන පටිජග්ගිත්වා තුමහාකං අවච යෙන පබ්බජ්ස්සාමි'ති ආහ. මහාසත්තස්ස හි තද් තයොපි හවා ආදිත්තං අගාරං විය අභිගාරකාසු විය ව⁵ උපට්ඨංගිංසු, විසෙසතො පනෙස නෙකබ්බමජ්ඣාසයො නෙකබ්බමාධිමුතෙතො අගොසි. තස්ස අභිප්පායං අජානන්තා තෙ පුත්තපුත්තං කථෙන්නාපි තස්ස වින්තං අලභිත්වා නන්දකුමාරං ආමනෙත්වා 'තාත! තෙන හි ත්වං කුටුමං පටිපජ්ජාහි'ති වත්වා තෙනාපි 'නාහං මම භාතරා ඡරිඤ්ඤාලො' සීසෙන උක්ඛිපාමි, අහවපි තුමහාකං අවචයෙන භාතර සද්ධිං පබ්බජ්ස්සාමි'ති වුත්තෙත 'ඉමෙ එවං තරුණා කාමෙ ජගන්ති, කිමඛ පත මයං සබ්බෙව පබ්බජ්ස්සාමා'ති විනෙත්වා 'තාත! කිං වො අමහාකං අවචයෙන පබ්බජ්ජාය, සබ්බෙ සගෙව පබ්බජාමා'ති වත්වා ඤාතිතං දුතබ්බසුත්තකං දත්වා දුසජ්ජනං භුජ්ස්සා කත්වා රඤ්ඤා ආරෙවෙත්වා සබ්බං ධනං විස්සරෙජ්ජත්වා මහාදුතං පවත්නෙත්වා වත්තාරෙපි ජනා බ්‍රහ්මවර්ෂිකතගර නික්ඛමිත්වා හිම වන්තප්පදෙසෙ පදුමපුණ්ඩරිකමණ්ඩිතං මහාසරං නිස්සාය රමණීයෙ ව්‍යාසණෙහි අස්සමං මාපෙත්වා පබ්බජ්ජත්වා තත්ථ වසිංසු. තෙන වුත්තං:-

තද්'පි ලොකං දිස්වාන අක්ඛිභුතං තමොත්ථං⁷,
වින්නං භවතො පතිකුට්ඨි තුත්තවෙගගතං විය.

දිස්වාන විවිධං පාපං එවං විනෙත්තසහං තද්,
කද් 'හං ගෙහා නික්ඛමම පටිසිස්සාමි කාන්තං.

තද්'පි මං නිමන්තිංසු කාමභොගෙහි ඤාතයො,
තෙසමපි ඡන්දමාවික්ඛිං මා නිමනෙතථ තෙන මං.

1. සී I-VI. අභිඤ්ඤාකාන.

2. සී. I-VI. විජ්ජාවතසමපන්නියා.

3. සී. මු & ම. තසස ජාතස්ස.

4. ම. 'වයපත්තාන'නති න දිස්සති.

5. ම. 'කාමා'ති අභිතො.

6. ම. කිපලසං. 7. සී I-VI. තමොත්ථිතං.

යො මෙ කතීධ්විකො භාතා නන්දෙ නාමාසි පණ්ණිනො,
සො 'පි මං අනුසික්ඛන්තො පබ්බජ්ජං සමරොවසී.

අහං සොණො ව නන්දෙ ව උභො මාතා පිතා මම,
තදු'පි භොගෙ ඡ්ඛෙධ්විතා පාවිසිඛ මහාවතනනි.

තත්ත තදු'පිති යද අහං බ්‍රහ්මවස්සනනගරෙ සොණො නාම
බ්‍රාහ්මණකුමාරෙ අහොසිං. **තදුපි ලොකං දික්ඛානාති** සකලපි
සත්තලොකං¹ පඤ්ඤවකඛුනා පසසිතා. **අනිභුතනති** පඤ්ඤවකඛු
චිරගෙන අකිපාතං, අකිභාවං වා පත්තං. **නමොස්සට්ඨනති**
අච්ඡර්කකාරෙන අභිභූතං. **විත්තං භවන්තො පත්තුමනීති** ජාති
ආදිසංවේගවජ්ඣුපච්චවේකකණෙන කාමාදිභවතො මම විත්තං සඛිකු
වති, සත්තිලියති, න විසරති **තුත්තවේගහනං විසාති** තුත්තං
වුච්චති අයොකණ්ටසිසො දීඝදණ්ඩා, යො පතොදෙති වුච්චති,
තෙන වේගසා අභිභතො යථා ගත්තාජාතියො සංවේගප්පතොතො
හොති, එවං මම විත්තං තදු කාමාදිභවපච්චවේකකණෙන සංවේ
ගප්පත්තනති දසෙය්. **දික්ඛාන විවිධං පාපනති** ගෙහං ආව
සත්තනති සරුවාසතිමිත්තං ඡන්ද-දෙසාදිවසෙන කඨිරමාතං නාතා
විධං පාණාතිපාතාදිපාපනමං වෙව තනතිමිත්තඤ්ච තෙසං ලාමක
භාවං පසසිතා. එවං **විනේශසහං තදුති** 'තදු නුබො අහං
මහාගඤ්ච වීය අයබන්ධනං සරබන්ධනං ඡන්දිතා ගෙහතො තික්ඛ
මණ්ටසෙන වතං පවිසිස්සාමිති, එවං තදු සොණකුමාරකාලෙ
විනේශසිං අහං. **තදුපි මං නිමනතිංසුති** න කෙවලං අයොසර
පණ්ණිතාදිකාලෙයෙව, අථබො තදුපි තසමිං සොණකුමාරකාලෙපි
මං මාතාපියුආදයො ඤානයො කාමභොගිනො කාමඡ්ඛාසයො
'එති තාත! ඉමං අසීතිකොට්ඨනං විභවං පටිපජ්ජ, කුලවංසං
පතිධ්විපෙති'ති උලාරෙති භොගෙති නිමනතයිංසු. **තෙසමපි ඡන්දං**
ආවිකාතිනති තෙසමපි මම ඤාතීතං තෙන කාමභොගෙන මා මං
නිමනතයිත්වා අත්තනො ඡන්දමපි ආවිකාමිං, පබ්බජ්ජාය නිත්තර්කාස
යමපි කපේසිං. යථාඡ්ඛාසයං පටිපජ්ජථාති අධිප්පායො. **සො'පි**
මං අනුසික්ඛන්තොති 'ඉමෙ කාමා නාම අප්පසාදාදි බහුද්‍රව්‍යා
බහුපායාසා'ති ආදිතා නයෙන නානප්පකාරං කාමෙසු ආදිතවං
පච්චවේකකිත්වා යථාහං සිලාදීති සික්ඛන්තො පබ්බජ්ජං රෙවෙසිං,
සො'පි නන්දපණ්ණිනො තපේව තස්ස තෙකධම්මෙන මං අනුසික්ඛන්තො
පබ්බජ්ජං සමගේවසීති. **අහං සොණො ව නන්දෙ** වාති තසමිං
කාලෙ සොණනාමකො අහං, මය්හං කතීධ්විභාතා නන්දෙ වාති.
උභො මාතා පිතා මමාති 'ඉමෙ නාම පුත්තකා එවං තරුණ
කාලෙපි කාමෙ ජහනති, කිමඛ පත මය'නති උප්පත්තසංවේගා
මම මාතාපිතරෙ ව. **භොගෙ ඡ්ඛෙධ්විතා** අසීතිකොට්ඨිභව
සමිද්ධො මහාභොගෙ අනපෙක්ඛපිත්තා බෙලපිණ්ඩං වීය පරිච්චජිතො,

මයං චතතාරුණපි ජනා භිමව්‍යාහපසදෙසෙ මහාවතං නෙකබමඡ්ඤාස
 යෙන පවිසිමානාති අනෙථා. පවිසිත්වා ච නෙ තත්ථ රමණියෙ භූමි
 භාගෙ අසංමං මාපෙත්වා තාපසපබ්බජ්ජාය පබ්බජිත්වා තත්ථ වසිංසු.
 තෙ උභොපි භාතරුණ මාතාපිතරුණ පටිජග්ගිංසු.¹ තෙසු නන්ද
 පණ්ඩිතො 'මයා ආභතඵලාඵලානෙව මාතාපිතරුණ බාදුපෙසාමි'ති
 භීයො ව² පුරිමගොවරගතිතට්ඨානතො ච යාති තාති අවසෙසාති.³
 ඵලාඵලාති පාතොව ආනෙත්වා මාතාපිතරුණ බාදුපෙති. තෙ
 තාති බාදිත්වා මුඛං විකඩාලෙත්වා උපොසපිතා හොතති. සොණ
 පණ්ඩිතො පත දුරං ගතත්වා මධුරමධුරති සුපකකාති ආහරිත්වා
 උපතාමෙති. අථ නං තෙ 'තාත! කතිට්ඨන ආභතාති මයං
 බාදිත්වා උපොසපිතා ජාතා, ඉද්දති තො අනෙථා තත්ථි'ති වදන්ති.
 ඉති තස්ස ඵලාඵලාති පරිභොගං න ලභන්ති, විතස්සන්ති. පුන
 දිවසෙසුපි⁴ තථෙවාති ඵලං පත සො පඤ්චාභිඤ්ඤාතාය දුරමපි ගතත්වා
 ආහරති, තෙ පත න බාදන්ති. අථ මහාසත්තො විනේනයි: මාතා
 පිතරුණ සුමුමාලා, නන්දෙව යාති තාති අපකකාති දුපකකාති ඵලා
 ඵලාති ආහරිත්වා⁵ බාදුපෙති, ඵලං සතෙත ඉමෙ න විරං
 පචතතිස්සන්ති, වාරෙමි නන්ති.⁶ අථ නං ආමනේතත්වා 'නන්ද! ඉතො
 පට්ඨාය ඵලාඵලං ආහරිත්වා මමාගමනං පතිමානෙහි, උභො එක
 තොව බාදුපෙසාමා'ති ආහ. ඵලං වුතේනපි අත්තනො පුඤ්ඤං
 පච්චාසිංසනේතා න තස්ස වචනමකාසි. මහාසත්තො තං උපට්ඨානං
 ආගතං 'න ත්වං පණ්ඩිතානං වචනං කරෙයි, අහං ජෙට්ඨා, මාතා
 පිතරුණ ව මමෙව භාරෙ, අහමෙව තෙ පටිජග්ගිස්සාමි, ත්වං ඉතො
 අඤ්ඤත්ථ යාති'ති තස්ස අවජ්රං පහරි. සො තෙත පණාමිතො' තත්ථ
 ණාතුං අසකේකානේතා තං වන්දිත්වා මාතාපිතුනං තමන්ථං ආරු
 වෙත්වා අත්තනො පණ්ණසාලං පවිසිත්වා කසිණං ඔලොකේත්වා තං
 දිවසමෙව අට්ඨ ව සමාපතතියො පඤ්ච ව අභිඤ්ඤායො නිබ්බතේත්වා
 විනේනයි: කිනත්තුවො අහං සිනේරුපාදතො රතත්වාලුකං⁷ ආහ
 රිත්වා මම භාතු පණ්ණසාලාපරිවෙණං ආකිරිත්වා බමාපෙසාමි,
 උදුහු අනොතත්තතො උදකං ආහරිත්වා බමාපෙසාමි, අථවා
 මෙ භාතා දෙවතාවසෙන බමෙය්‍ය⁸ චත්තාරුණ මහාරුජානො
 සකකඤ්ඤා දෙවරුජානං ආනේත්වා බමාපෙසාමි, ඵලං පත න
 සොභිස්සති, අයං ඛො මනොජො බුහව්වසින්නරුජා සකලජලේ
 දීපෙ අග්ගරුජානං ආදිං කත්වා සබ්බෙ රුජානො ආනේත්වා බමා
 පෙසාමි. ඵලං සතෙත මම භාතු ගුණො සකලජලේදීපං අවන්ථ
 රිත්වා ගමිස්සති, වන්දෙවි ය සුරියො විය ව පඤ්ඤාසිස්සති'ති. සො
 තාවදෙව ඉද්ධියා ගතත්වා බුහව්වසින්නගරෙ තස්ස රඤ්ඤා

1. සි. මු & ම. පටිජග්ගනති	4. සි. I-VI & සි. මු. දිවසාදිසුපි	7. ම. පලාපිතො.
2. සි. මු. භිග්ගො ව	5. සි. I-VI. අනෙත්වා.	8. ම. වාලික.
3. සි. I-VI. ආනිතාති & ම. අවසෙසාති.	6. සි. මු. වාරෙසසාමි තතති.	
9. සි. මු. බමාපෙය්‍ය.		

නිවෙසනදවාරෙ ඔතරිතො එකො නාපසො භූමෙන දට්ඨිකාමොති
 රඤ්ඤා ආරොවාපෙතො¹ තෙන කතොකාසො නස්ස සනතිකං
 ගතො² 'අහං අත්තනො බලෙන සකලජම්බුදීපෙ රජං ගහෙතො
 නව දස්සාමි'ති. කථවපන භූමෙන භනෙන! සකලජම්බුදීපෙ රජං
 ගහෙතො දස්සාමාහි? 'මහාරජ! කස්සචි වධවෙත්දං අනතො අත්තනො
 ඉද්ධියාව ගහෙතො දස්සාමි'ති මහතියා සෙනාය සද්ධිං නං ආදාය
 කොසලරට්ඨං ගතො³ නගරස්ස අවිදුරෙ බක්ඛාවාරං නිවෙසෙතො
 'සුඬං වා නො දෙතු වසෙ වා වත්තතු'ති කොසලරඤ්ඤා දුතං
 පාගෙයි. තෙන කුජ්ඣිතො සුඬසපේතන හුතො නිකබනෙතන
 සද්ධිං සුඬො ආරඬො අත්තනො ඉද්ධානුභාවෙන යථා දවින්නං සෙනානං
 පිළිනං න ගොති, එවං කතො යථා ව කොසලරජා තස්ස වසෙ වත්තති,
 එවං වචනපටිවචනගරණෙහි සංවිදති.⁴ එතෙනුපායෙන සකල
 ජම්බුදීපෙ රජානො තස්ස වසෙ වත්තාපෙයි. සො තෙන පරිතුට්ඨො
 නඤ්ඤ පණ්ඩිතං ආග: භනෙන! භූමෙහි යථා මස්සං පරිඤ්ඤානං,
 නථා කතං, බහුපකාරං මෙ භූමෙන, කිං අහං භූමනාකං කාරිස්සා
 මිති. අහං හි තෙ සකලජම්බුදීපෙ උපධ්වරජමපි⁵ ද. භූං ඉච්ඡාමි,
 කිමඛන පන හප්පි-අස්ස-රථ-මණ්ණි-මුත්තා-පවාල-රජන-සුවණ්ණ-දාසි-
 දස-පරිජනපරිවෙත්දනති. තං සුතො නඤ්ඤාතො 'න මෙ තෙ
 මහාරජ! රජේතන අනෙථා, නාපි හප්පියානාදීති, අපි ව බො තෙ
 රට්ඨෙ අසුකස්මිං නාම අස්සමෙ මම මාතාපිතථෙ පබ්බජිතො වසන්ති,
 තාගං උපට්ඨගතො⁶ එකස්මිං අපරාධෙ මම ජෙට්ඨතාතිනෙත
 සොණ්පණ්ඩිතො නාම මහෙසිනා පණ්ණාමිතො,⁷ සාගං නං ආදාය
 තස්සා සනතිකං ගතො⁸ බමාපෙස්සාමි, තස්ස මෙ තං බමාපතෙ
 සසායො ගොති'ති. රජා සාගුති සමපටිච්ඡිතො වතුච්ඡිතඤ්ඤාතිණී
 පරිමාණාය සෙනාය පරිවුතො එකසතරාජ්ජිති සද්ධිං නඤ්ඤාතං
 පුරකඛතො තං අස්සමපදං පතො වතුරඛතුලපපදෙසං මුඤ්චිතො
 ආකාසෙ සිතෙන කාපේත අනොත්තතො උදකං ආගරිතො පාතියං
 පටිසාමෙතො පරිවෙණං සමපජ්ජිතො මාතාපිතුනං ආසන්නපපදෙසෙ
 නිසින්නං කුකුරුතිසමපපිතං මහාසත්තං උපසඛිකම්මිතො නඤ්ඤාතො
 තං බමාපෙයි. මහාසත්තො නඤ්ඤාතං මාතරං පටිච්ඡාපෙතො
 අත්තනා යාවජීවං පිතරං පටිජගති. තෙසං පන රුජ්ජනං:-

ආනඤ්ඤ ව පමොදෙ⁵ ව සද්ද හසිතකිලිතං,
 මාතරං පරිවරිතො⁶ ලබ්භමෙතං විජානතා.

ආනඤ්ඤ ව පමොදෙ⁵ ව සද්ද හසිතකිලිතං,
 පිතරං පරිවරිතො⁶ ලබ්භමෙතං විජානතා.

දුතඤ්ඤ පියවජ්ජඤ්ඤ⁷ අත්ථවරියා ව යා ඉධ,
 සමානත්තතා ව⁸ බමෙමසු තත්ථ තත්ථ යථාරගං.

1. ජා. අ. පෙය්‍යවාසඤ්ඤා, 3. ම ආරොපෙතො. 5. උපරජ්ජමෙ. 7. ජා. අ පමොදෙ,
 2. ජා. අ. සමානත්තා ව. 4 ම. සංවිදසි. 6 ම. පලාපිතො, 8 සි 1-VI, 4 & 9. පරිවාරෙතො

එතෙ බො සඬගහා ලොකෙ රථසාංඝීව යායනො,
 එතෙ ව සඬගහා නායුසු න මාතා පුත්තකාරණා-
 ලහෙථ මානං පූජං වා¹ පිතා වා පුත්ත කාරණා,
 යස්මා ව සඬගහා එතෙ සමවේක්කනති පණ්ඩිතො.
 තස්මා මහත්තං පපෙපානති පාසංසා ව භවනති තෙ,
 බුහුමානී² මාතාපිතරෙ පුබ්බාවරියානි වුවචරෙ-
 ආනුකෙය්‍යා ව පුත්තානං පජාය අනුකම්පකා,
 තස්මා හි තෙ තමසෙය්‍යස සක්කරෙය්‍ය ව³ පණ්ඩිතො.
 අනෙතන අථ⁴ පානෙන වජේන සයනෙන ව,
 උච්ඡාදනෙන නහාපනෙන පාදනං ධොවනෙන ව.
 තාය නං පරිවරියාය මාතාපිතුසු පණ්ඩිතා,
 ඉධෙව⁵ නං පසංසනති පෙචච සග්ගෙ පමොදනීති. a

බුද්ධලීලාය ධම්මං දෙසෙසි. නං සුත්වා සබ්බෙපි තෙ රුජානො
 සබලකායා පසිදිංසු. අථ තෙ පඤ්චස්ස සීලෙස්ස පතිට්ඨාපෙත්වා දුතා
 දීසු අප්පමනතා හොථාති ඔවදිත්වා විසුසර්ජෙයි. තෙ සබ්බෙපි
 ධම්මෙත රජ්ජං කාරෙත්වා ආයුපරියොසානෙ දෙවනගරං පුරසිංසු.
 බොධිසත්තො 'ඉතො පට්ඨාය මාතරං පරිජග්ගාති'ති භාහරං නඤ
 පණ්ඩිතං පරිච්ඡාපෙත්වා අත්තතා යාවජ්චං පිතරං පරිජග්ගි. තෙ
 උභොපි¹ ආයුපරියොසානෙ බුහුමලොකපර්යණ අගෙස්සං. තද මාතා
 පිතරෙ මහාරුජකුලානි, නඤ පණ්ඩිතො ආනඤ්ඤෙරෙ, මනොජො
 රුජා සාරිපුත්තකෙරෙ, එකසතරුජානො අසීති මහාපෙර වෙව
 අඤ්ඤතරපෙර ව, වතුච්ඡිසතිඅකෙබ්බානිණී පරිසා බුද්ධපරිසා, සොණ
 පණ්ඩිතො ලොකනාථො. තස්ස කිඤ්චාපි සාතිසයා නෙක්කම්ම
 පාරම්, තථාපි හෙට්ඨා වුත්තනගෙතෙව සෙසපාරම්භො ව නිද්ධාරෙ
 තබ්බො. තථා අච්චනතමෙව කාමෙස්ස අනපෙක්කතා, මාතාපිතුසු
 තිබ්බො සගාරවසප්පතිස්ස භාවො, මාතාපිතුඋපට්ඨානෙන අතිත්ති,
 සතිපි නෙසං උපට්ඨානෙ සබ්බකාලං සමාප්තතිවිහාරෙති චිත්තිනාම
 නනති එවමාදයො මහාසත්තස්ස ගුණානුභාවා විභාවෙනබ්බාති.

සොණපණ්ඩිතචරියං පඤ්චමං.

නෙක්කම්මපාරම් නිට්ඨිතා.

ජට්ඨං-කාසිණ්‍යය අනුජොති කාසි¹ රඤ්ඤ අනුජො පුත්තො
 යද හොමි, තද මුග්ගපක්කොති නාමෙන නෙමිසොති වදනති මනති
 තෙමිසොති නාමෙන මුග්ගපක්කවතාධිට්ඨානෙන මුග්ගපක්කොති මාතා
 පිතරෙ ආදිං කත්වා සබ්බෙව මං වදනති සම්බකො. මහාසත්තස්ස හි

1. ක. අ පුජඤ්ච 3 ජා. අ&සි. I-VI සක්කරෙය්‍යාථ. 5 ජා. අ. ඉධෙව. 6. සි. I-VI කාසික
 2. ම. බුහුමා. හි. 4. ජා. අ. අනෙතනමිථො&සි. I-VI අනෙතනව අපො. a. ජාතකපාළි,

ජාතදිවසෙ සකලකාසිරිටෙති දෙවො වසිති. යසමා ව සො රඤ්ඤාදි
වෙව අමච්චාදිකඤ්ඤාදි හදයං උලාරෙනපි පිතිසිනෙහෙන තෙමය
මානො උපපන්නො, තසමා තෙමයකුමාරොති නාමං අහොසි. ඥාන
සිද්ධිසහසානානති සොලසනනං කාසි¹රඤ්ඤාදි ඉන්ද්‍රියාරසහසානං.
න විජ්ජති පුමොති පුතෙනා න ලබති, න කෙවලඤ්ඤාදි පුතෙනා එව,
සිතාපියං නති එව. අහොරතනානමච්චසෙන නිබ්බන්ධනා අහමෙක
කොති අපුත්තකසොච නසා රඤ්ඤාදි බහුනනං සංවච්ඡරනං
අතීතතනා අනෙකෙසං අහොරතනානං අච්චයෙන සකකදතතියො
අහමෙකකොච බොධිපරියෙසනං වරමානො නදු තසා පුතෙනා
හුතො උපපන්නොති සන්ධා වදති. නත්‍රායං ආනුභවිති කථා :-

අතීතෙ බාරණසියං කාසි¹රජා රජං කාරෙසි. තසා සොලස
සහසා ඉත්ථියො අහෙසුං. නාසු එකාපි පුතනං වා සිතරං වා න ලබති.
නාගර අමානං රඤ්ඤාදි වංසානුරකකො පුතෙනා නජීති විපපි
සාරි ජාතා සනතිපතියා රජානං පුතනං පඤ්ඤාති ආහංසු. රජා
සොලසසහසා ඉත්ථියො පුතනං පඤ්ඤාති ආණාපෙසි. නා වන්දිතං
උපධානාදිති කතො පඤ්ඤාතිතියොපි න ලබිංසු. අග්ගමහෙසි පනසා
මඤ්ඤාදිතා වන්දෙති නාම සිලසම්පන්නා අහොසි. රජා නිවෙසි පුතනං
පඤ්ඤාති² ආහ. සා පුණ්ණමදිවසෙ උපොසපිකා හුතො අත්තනො
සිලං ආවජ්ජෙත්වා 'සවාහං අබණ්ඩසිලා, ඉමිනා මෙ සචෙවන පුතෙනා
උපපජ්ජති' සචෙතිරියං අකාසි. තසා සිලතෙජෙන සකකසා ආසනං
උණ්ඨාකාරං දසෙසි. සකකා ආවජ්ජෙත්වා³ තං කාරණං ඤාත්වා
වන්දෙතිතා පුත්තපරිලාභසා උපායං කරියාමිති තසා අනුච්ඡිකං
පුතනං උපධාරෙන්නො බොධිසත්තං තාවතියංසචතෙ නිබ්බන්ධනා
තත්ථ යාවතාපුකං යතො තතො වතියො උපරිදෙවලොකෙ උපපජ්ජති
කාමං දිස්වා තසා සනතිකා ගතවා 'සමම! තසි මනුස්සලොකෙ
උපපන්න පාරමියො ව තෙ පුරිස්සනති,⁴ මහාජනසා ව වුඛසි
භවිස්සති, අයං කාසි¹රඤ්ඤාදි වන්ද නාම අග්ගමහෙසි පුතනං පඤ්ඤාති,
තසා කුච්ඡමි⁵ උපපජ්ජාතිති ආහ. සො සාධුති පටිසුඤ්ඤාත්වා තසා
කුච්ඡයං පටිසන්ධිං ගණති. තසා සහායා පඤ්ඤාතිතා දෙවපුත්තා ඛිණං
සුකා දෙවලොකා වතියො තසොව රඤ්ඤාදි අමච්චන්ද්‍රියානං කුච්ඡසු
පටිසන්ධිං ගණතිංසු. දෙවි ගබ්භසා පතිට්ඨිතභාවං ඤාත්වා රඤ්ඤාදි
ආරොවෙසි. රජා ගබ්භපරිහාරං දූපෙසි. සා පරිපුණ්ණගබ්භා ධඤ්ඤාදි
පුණ්ණලකභණ්ඩසම්පන්නා පුතනං විජාසි. තං දිවසමෙව අමච්චගෙහෙසු
පඤ්ඤාතිකාරසනාති විජාසිංසු. උභයමපි සුතො රජා මම පුත්තසා පරි
වාර එතෙති පඤ්ඤාතිතං දුරකසනානං පඤ්ඤාති ධාතිසනාති පෙසෙත්වා
කුමාරපසාධනාති ව පෙසෙසි. මහාසත්තසා පන අතිදීඝාදිදෙස

1. සි. I-VI & ම. කාසික. 3. සි. මු & ජ. අ. ආවජ්ජෙත්වා. 5. සි. මු & ම. කුච්ඡයං.

2. සි. I & VI පඤ්ඤාති. 4. සි. I-VI පුරිස්සනති & සි. මු. පරිපුරිස්සනති.

වජ්ජිනා අලමබ්භනා¹ මධුරථඤ්ඤා වතුසට්ඨිධානියො දන්තා මහනාං සකකාරං කන්තා වතුදෙවියා² පි වරං අදුසි. සා ගතිතකං කන්තා යපෙසි. දුරකො මහනා පරිවාරෙන වසිති. අථ නං එකමාසිකං අලභකරිත්වා රඤ්ඤා සනතිකං ආනබ්බංසු³. රුජා පියපුත්තං ඔලොකෙනා ආලිඛිත්වා අඛෙක නිසිදුපෙනා රමයමානො නිසිදි. තස්මිං බණේ වත්තාරෙඤ චොරු ආනිතා. රුජා තෙසු එකස්ස සකණ්ටකාහි කසාති පහාරසහස්සං ආණ්පෙසි. එකස්ස සංඛලිකාය බන්ධිතා බන්ධනාගාරපථවෙසනා, එකස්ස සරීරෙ සතතිපහාරදුකං, එකස්ස සුලාඤ්ඤාපණං. මහාසතෙතා පිතුකථං සුත්වා සංවෙගපථතො හුත්වා 'අහො මම පිතා රජුං නිස්සාය භාරියං නිරයගාමිකමං කඤ්ඤාති'ති විනොසි. පුනදිවසෙ නං සෙතව්ත්තස්ස හෙට්ඨා අලභිතනසිරිසයනෙ නිපජ්ජාපෙසුං. සො ථොකං නිද්දසිත්වා පටිබුද්ධා අකබ්භි උමමිලෙත්වා සෙතව්ත්තං ඔලොකෙනො⁴ මහනාං සිරිවිභවං පසයි. අථස්ස පකතියා⁵ පි සංවෙගපථතස්ස අතිරෙකවරං භයං උපපජ්ජි. සො කුතො හු බො අහං ඉමං රුජගෙහං ආගතොති උපධාරෙන්නො ජාතියාරඤ්ඤෙන දෙව ලොකතො ආගතභාවං ඤාත්වා තතො පරං ඔලොකෙනො උස්සද නිරයෙ පකකභාවං පසයි.⁶ තතො පරං ඔලොකෙනො තස්මිං යෙව නගරෙ රුජභාවං පසයි. අථ සො 'අහං විසති වස්සාති රජුං කාරෙත්වා අසිති වස්සසහස්සාති උස්සදනිරයෙ පවිම්, ඉදුති පුතපි ඉමස්මිං චොරගෙහෙ නිබ්බත්තොස්මි. පිතා⁷ පි මෙ හිගෙසා වතුසු චොරෙසු ආනි තෙසු ත්ථාරූපං ඵරූසං නිරයසංවත්තනිකං කථං කථෙසි. න මෙ ඉමිනා අවිරත⁸ විපුලානත්ථාවගෙන රජේත අත්ථො. කථනනුබො ඉමමනා චොරගෙහා මුච්චෙය්න්ති⁹ විනොතෙනො නිපජ්ජි. අථ නං එකා දෙවධිතා¹⁰ තාත! තෙමි ය කුමාර! මා භාසි. තිණි අභිගාති අභිධ්විතිත්වා තව සොත්ථි භවිස්සති'ති සමස්සාසෙසි. තං සුත්වා මහාසතෙතා රජුසංඛාතා අනත්තො මුච්චිතුකාමො සොළස සංවච්ඡරති තිණි අභිගාති අවලාසිධ්විතවසෙන¹¹ අභිධ්විති. තෙන වුත්තං කිච්ඡා ලද්ධං පියං පුත්තනති ආදි. තත්ථ කිච්ඡා ලද්ධනති කිච්චේත කසිරෙන විර කාලං පන්තාය ලද්ධං. අභිජානනති ජාතිසම්පන්නං. කායජුතියා වෙව ඤ්ඤාජුතියා ව සම්මතාගතතතා ජුතිකිරං. සෙතව්ත්තං බාරසිඛාන සසෙන පොසෙති මං¹² පිතාති මම පිතා කාසිරුජා¹³ 'මා නං කුමාරං රජො වා උස්සාවො වා'ති ජාතකාලතො පට්ඨාය සෙතව්ත්තස්ස හෙට්ඨා සිරිසයනෙ සයාපෙනා මහනොන පරිවාරෙන මං පොසෙති. නිද්දයමානො සයනවරෙ පබුජ්ඣිත්වා අහං ඔලොකෙනො පණ්ඩරං සෙතව්ත්තං අද්දසං. සෙතානං නිරයං ගන්තොති යෙන සෙතව්ත්තෙන තතො තතියෙ අත්තභාවෙ අහං නිරයං ගතො. සෙතව්ත්තසිසෙන රජුං වදති. සහදිට්ඨස්ස මෙ ජනනනති නං සෙතව්ත්තං දිට්ඨස්ස

1. ජ. අ. අලමබ්භනියො. 4. සි. I-VI & මු. පසයි. 7. සි. I & VI අධිධානවසෙන.

2. සි. මු & ම. නසි. 5. සි. I-VI අවිතර & ම. අවිදිත. 8. සි. I-V පොසෙසි මම.

3. ම. ඔලොකෙනා. 6. සි. මු. මුඤ්ඤායනති. 9. සි. I-VI & ම. කාසිරුජා.

දිට්ඨවතො මෙ සහ තෙන දස්සනෙන. දස්සනසමකාලමෙවාහි අපේ. **නාසො උපපජ්ඣිතො**වොති සුපරිච්ඡිදාදිතවතො භාග්‍යතකො චිත්තු ප්‍රාසො උදපාදි. **විනිවජ්ජං සමාපනෙහි** කථාහං ඉමං **මුඤ්ඤෙය්‍යනති**¹ කථනනුබො අහං ඉමං රජං කාලකණ්ණිං මුඤ්ඤෙය්‍යනති එවං විවා රණං ආපජ්ජං. **සුඛබ්බාලොභිතා මස්සනති** පුබ්බ ඵකස්මිං අත්ත භාවෙ මම මාතා භූතපුබ්බා තස්මිං ඡතෙන අබ්වජ්ජා දෙවතා මය්‍යං අත්තාමිති ගිතෙසිති, **සා මං දිස්වාන දුක්ඛිතං තිසු ධාතෙසු සොජ්ඣිති** සා දෙවතා මං තථා වෙතොදුක්ඛන දුක්ඛිතං දිස්වා මුග-පක්ඛ-බබ්බරභාවසංඛාතෙසු තිසු රජදුක්ඛතො තික්ඛමණ්ණකාරණෙසු යොජෙයි. **පණ්ඩිවවස්සනති** පණ්ඩිවවං, අයමෙව වා පාසො. **මා විභාවසාති** මා පකාසෙති. **බාලමනොති** බාලොති ඤාතො. **සබ්බොති** සකලො අනෙතා ජනො වෙව බතිජනො ව. **බ්විනාසතුති**² නිහරපේහං කාලකණ්ණිකනති අවජානාතු. එවං **නව අපේඨා භවිස්සති** එවං යථා චුත්තනායෙන අවජාතිතබ්බභාවෙ සති තුය්‍යං ගෙහතො තික්ඛමණෙන ගිතං පාරමිපරිපූරණං භවිස්සති. **තෙ නං චවනනති** තෙ එතං තිණ්ණි අඛනාති අබ්බිඨනාති වචනං. **අත්තකාමාසි මෙ අමමාති** අමම! දෙවතෙ! මම අත්තකාමා අසි. **තික්ඛකාමාති** තස්සෙව පරියායවචනං. අපේඨාති වා එත්ථ සුඛං වෙදිතබ්බං, ගිතනති තස්ස කාරණභූතං පුඤ්ඤං. **සාගරෙව ඵලං ලභිනති** 'වොරගෙහෙ වතා 'හං ජාතො, අනු මෙ මහා වතානපේඨා'ති සොකාසාගරෙ ඔසිදනෙතා තස්සා දෙවතාය අහං වචනං සුචා සාගරෙ අහං ඔසිදනෙතා³ 'විශ ඵලං පතිට්ඨං අලභිං. රජකුලතො තික්ඛමණොපායං අලභිනති අපේඨා. **නසො අග්ඛෙ අබ්බිඨති**නති යාව ගෙහතො තික්ඛමිං තාව තිණ්ණි අඛනාති කාරණාති අබ්බිඨති. ඉදුති තාති සරුපතො දස්සෙතුං මුගො අභොසිනති භාඨමාහ. තත් **පණ්ඩාති** පිඨසප්පි. සෙසං සුච්ඤෙඤෙය්‍ය මෙව. එවං පත මහාසතෙන දෙවතාය දිත්තනායෙ ධම්මා ජාතවස්සතො පට්ඨාය මුගාදිභාවෙන අත්තානං දස්සෙනෙ මාතාපිතරෙ ධාති ආදයො ව⁴ මුගානං හනුපරියොසානං නාම එවරුපං න ගොති, බබ්බතං කණ්ණසොතං නාම එවරුපං න ගොති, පිඨසප්පිතං හත්ථපාදු නාම එවරුපා න ගොති, භවිතබ්බමෙත්ථ කාරණෙන, විමංසිස්සාම න'නති විනෙත්වා බිරෙන තාව විමංසිස්සාමාති සකලදිවසං බිරං න දෙනති, සො සුස්සනෙතාපි බිරන්ද්‍රාය සද්දං න කරෙති, අථස්ස මාතා'පුත්තො මෙ ජාතො, බිරමස්ස දෙථා'ති බිරං දුපෙයි. එවං අත්තරත්තාර බිරං අදන්වා එකසංවච්ඡරං විමංසනතාපි අත්තරං න පසයිංසු. තතො කුමාරකා නාම පුබ්බජ්ජකං පියායනති, ඵලාඵලං පියායනති, කිලාභණ්ඩකං පියායනති, භොජනං පියායනති; තාති තාති පලොභනිතාති උපනෙත්වා විමංසනවසෙන පලොභෙනතා යාව පඤ්චවස්සකාලා අත්තරං න පසයිංසු. අථ නං දුරකා නාම අග්ගිතො භායනති, මත්තහජිතො

1. ම. මුඤ්ඤෙය්‍යනති.

2. ම. පා බ්විනාසතු

භාගනති, සප්තනො භාගනති, උක්තිතතාසිකපුරිසනො භාගනති, තෙති විමංසිසාමාති. යථා තෙතිස්ස අනන්තො න ජාගති, තථා පුරිමමෙව සංවිදුනිත්වා අතිභාගනකාකාරෙන උපගච්ඡන්තො කාරෙසුං. මහා සතෙතො නිරයභගං ආවජේත්වා ඉතො සතගුණෙන සහස්සගුණෙන සතසහස්සගුණෙන නිරයො¹ භාසිතබ්බොති නිච්චලොව හොති. එවමපි විමංසිත්වා අනතරං න පස්සන්තො පුන දුරකා නාම සමජ්ජන්තිකා හොන්තීති සමජ්ජං කාරෙත්වාපි, මහාසතතං සාතියා පරික්කපිත්වා අජා නන්තසෙසංව චතුසු පසෙසසු සංඛසද්දෙහි හෙරිසද්දෙහි ව සහසා එක නින්නාදං කාරෙත්වාපි, අක්කිකාරෙ සටෙහි දීපං උපනෙත්වා සහසා ආලොකං දස්සෙත්වාපි, සකලං සරීරං එත්ඤ්ඤෙන මකෙඛත්වා බහුමක්කි කෙ යාතෙ නිපජ්ජාපෙත්වාපි² නභාපනාදීති අකත්වා උච්චාර-පස්සාව මත්ථකෙ නිපන්නං අජ්ඣුපෙක්කිත්වාපි, තත්ථ පලිපන්නං සයමානං පරි භාසෙති අනෙක්කාසනෙහි ව සටෙට්ඨාපි, හෙට්ඨාමඤ්ඤෙව අග්ගිකපලලං කත්වා උණ්භසන්තාපෙන පිළෙත්වාපිති එවං නානාවිධෙහි උපායෙහි විමංසන්තාපිස්ස අනතරං න පසස්සිංසු. මහාසතෙතො හි සබ්බත්ථ නිරය භගමෙව ආවජේත්වා අධිට්ඨානං අකොපෙනෙතො නිච්චලොව අහොසි. එවං පණණ්ණවස්සාති විමංසිත්වා අථ සොළසවස්සකාලෙ පිඨසප්පි නො වා හොන්තු මුගඛධිර වා, රජනියෙසු අරජන්තො දුස්සනියෙසු අදුස්සන්තො³ නාම නත්ථි, නාටකාතිස්ස පච්චුපට්ඨාපෙත්වා විමංසිසාමාති කුමාරං ගක්කොදකෙන නභාපෙත්වා දෙවපුත්තං විශ අලඛකරිත්වා දෙවවිමානකපපං පුප්ථගක්කිදුමාදීති එකාමොදපමොදං පාසාදං ආරෙ පෙත්වා උත්තමරුපධරු විලාස⁴ සමපන්නා දෙවච්ඡරාපටිභාගා ඉත්ථියො උපට්ඨපෙසුං 'ගච්ඡ්ථ නච්චාදීති කුමාරං අහිරමාපෙථා'ති. තා උප ගන්තො තථා කාතුං වායමිංසු. සො බුද්ධිසම්පන්නතාය 'ඉමා මම සරීර සමථස්සං මා වින්දිංසු'ති අස්සාසපස්සාසෙ නිරුක්කි.⁵ තා තස්ස සරීර සමථස්සං අවින්දන්තියො 'ථද්ධිසරීරෙ එස, නායං මනුස්සො, යකෙඛා භවිස්සති'ති පකකමිංසු. එවං සොළසවස්සාති සොළසති මහාවිමංසාති අනෙකාති ව බුද්ධකම්මංසාති පරිගණතිතුමසක්කුණ්ණිත්වා මානාපිතරෙ 'හාත! තෙමිස⁶ කුමාර! මයං තච අමුගාදිභාවං ජානාම, නති තෙසං එව රුපාති මුඛ-කණ්ණ-සොන-පාදාති හොන්ති, ත්වං අමෙගති පතෙත්වා ලභිපුත්තකො, මා නො නාසෙති, සකලජලබුද්ධිපෙ රුජ්ජනං සන්තිකා⁷ ගරහතො මොවෙතිති සහ විසුං විසුං ව⁸ අනෙකචාරං යාමිංසු. සො තෙති එවං යාවිශමානොපි අසුණ්ණොතො විශ හුත්වා නිපජ්ජ. අථ රුජා මහා සත්තස්ස උභො පාදෙ කණ්ණස්සොතෙ ජ්වහං උභො ව ගතෙත්තුසලෙහි පුරිසෙහි විමංසාපෙත්වා යදි අපිඨසප්පිආදීනං විශස්ස පාදදයො⁹, තථාපි අයං පිඨසප්පි මුගඛධිරෙ මඤ්ඤෙ, ජිද්ධෙ කාලකණ්ණි¹⁰ පුරිසෙ ඉමසමිං ගෙගෙ වසන්තො තයො අන්තරයා පඤ්ඤායන්ති ජිවිතස්ස වා

1. සි. I-VI නිරයෙ. 4. සි. I-VI නිරුපකි & ජා. අ. සහනිරුමිති. 5. සි. I & VI පිඨ.

2. සි. I-VI දස්සනියෙසු අදස්සන්තො. 6. ම. සන්තිකෙ. 8. සි. I & VI විශ පාදදයො.

3. සි. මු & ම. භාවවිලාස. 7. සි. මු & සි. I-VI සපරිසඤ්ඤා. 9. සි. I-VI කාලකණ්ණික.

ජත්තසස්ස වා මහෙසියා වාති ලක්ඛණපාඨකෙති ඉද්දති කපිතං, ජාත දිවසෙ පන භූමනාකං දොමනස්ස පරිහරණන්ථං ධඤ්ඤපුඤ්ඤලක්ඛණොති වුත්තනන්ති අමටෙවති ආරොචිතං සුඤ්ඤා අන්තරායහයෙන භිතො 'ගච්ඡන්තං අවමඛගලරටෙති පඤ්ජාපෙඤ්ඤා පච්ඡමවාරෙන නිගර පෙඤ්ඤා ආමකපුස්සානෙ නිබ්බතා'ති ආණ්ඩපෙසි. තං සුඤ්ඤා මහාසතෙතා හට්ඨො¹ උදග්ගො අගොසි: විරස්සං වත මෙ මනොරථො මන්ථනං පාපු ඤ්ඤාසීති, තෙන වුත්තං 'තතො මෙ හන්තපාදෙ වා'ති ආදි. තත්ථ මඤ්ඤාසීති මඤ්ඤාපසෙත විමංසිඤ්ඤා. අනුනානන්ති හන්තාදීති අපිකලතං. නිඤ්ඤාසුන්ති එවං අනුනාතයවොපි සමානො මුගාදි විශ දිස්සමානො 'රජ්ජං කාරෙතං අහබ්බො, කාලකණ්ණිපුරිසො අය'නති ගරහිංසු. නිද්දිසුන්ති පාඨො, වදිංසුති අන්තො. ඡබ්බිතං අනුමොදිසුන්ති රුජ දස්සනන්ථං ආගතා සබ්බෙපි ජනපදවාසිනො සෙනාපති-පුරොගිත පමුඛා රුජපුරිසා තෙ සබ්බෙපි එකමනා සමානචිත්තා සුඤ්ඤා අන්තරාය පරිහරණන්ථං රඤ්ඤා ආණන්තා භූමියං නිබ්බතවසෙන මම ඡබ්බිතං මුඛසංකොචං අකඤ්ඤා අභිමුඛභාවෙන සාධු සුට්ඨ ඉදං කත්තබ්බමෙවති අනුමොදංසු. ණො² මෙ අන්තො සමිජ්ජකාති යස්සන්තාය යදන්තො තතො මුගාදිභාවං අධිවස්තවසෙන දුක්ඛාරවරණං විණ්ණං, වරිතං; සො අන්තො මම සමිජ්ජකාති, තෙසං මම මාතාපිතුආදිතං මතිං අධිපපායං සුඤ්ඤා සො අහං මම අධිපපායසමිජ්ජකතෙන හට්ඨො අනුපට්ඨාපෙඤ්ඤා භූමියං නිබ්බතානුජාතනෙන සංවිග්ගමානසො අගොසිනති වචනසෙසෙන³ සබ්බෙඤ්ඤා වෙදිනබ්බො.

එවං කුමාරස්ස භූමියං නිබ්බතෙන රඤ්ඤා ආණන්තෙ වඤ්ඤෙවී තං පවන්ති සුඤ්ඤා රුජානං උපසංකම්ඤ්ඤා දෙව! කුමෙහති මග්ගං වරෙ දිනෙනා, මයා ව ගතිතං කඤ්ඤා ධර්මෙනා, තං මෙ ඉද්දති දෙවති. ගණ්ණ දෙවීති. පුත්තසස්ස මෙ රජ්ජං දෙවති. පුත්තො තෙ කාලකණ්ණි, න සකකා දුකුන්ති. තෙනති දෙව! යාවජ්චං අදෙනො සත්තවස්සාති දෙවති. නමපි න සකකාති. ඡවස්සාති, පඤ්ඤා වත්තාරි තිඤ්ඤා වෙ එකං වස්සං; සත්තමාසෙ, ඡ පඤ්ඤා වත්තාරෙ තයො වෙ එකං මාසං අභිමාසං, සත්තාහං දෙවති. සාධු ගණ්ණාති. සා පුත්තං අලභිකාරුපෙඤ්ඤා තෙමිය කුමාරස්ස ඉදං රජ්ජන්ති⁴ නගරෙ හෙරිං වරපෙඤ්ඤා නගරං අලභිකා රෙඤ්ඤා පුත්තං හපිකකිකිං ආරොපෙඤ්ඤා සෙනවත්තං මන්තෙ කාරු පෙඤ්ඤා නගරං පදකිකිකිං කඤ්ඤා ආගතං අලභිකාසිරිසයෙන නිපඤ්ඤා පෙඤ්ඤා සබ්බරත්ති යාචි: 'නාත! තෙමිය! තං නිස්සාය සොළසවස්සාති නිද්දං අලභිඤ්ඤා රෙදමානාය මෙ අකිකිති උපපක්කාති,⁵ ණොකෙන හදයං හිජ්ජති විශ, තව අපිසසපිඤ්ඤාදිභාවං ජාතාමි, මා මං අනාථං කරි'ති. ඉමිනා නියාමෙන ඡදිවසෙ යාචි. ඡට්ඨෙ දිවසෙ රුජා සුතඤ්ඤා නාම සාරථිං පකෙකාසාපෙඤ්ඤා සෙව පානොව අවමඛගලරටෙන කුමාරං නිගරිකා

1. සි. මු. තුඛ්භට්ඨො.

3. සි. I-II. වසෙන.

5. සි. I & VI උපපති.

2. සි. මු-සි. III යො.

4. 5. ම & ජා. අ. තෙමියකුමාරස්ස රජ්ජන්ති.

ආමකපුසානෙ භූමියං තිබතිතා පඨවිවංශිකකකමමං කතා ඵභිති ආහ.
 තං සුතා දෙවී 'නාහ! කාසිරුජා'නං සෙව ආමකපුසානෙ තිබතිතං
 ආණ්ඩපෙසි, සෙව මරණං පාපුණ්ණිකාති'ති ආහ. මහාසතෙතා තං සුතා
 'තෙමිය! සොළසවස්සාති නයා කතො වායාමො මන්තං පතෙතා'ති
 හට්ඨො උදගොභා අගොසි. මාතුයා පනස්ස හදයං භිජ්ජනාකාරං විය
 අගොසි. අථ තස්සා රතතියා අව්වයෙන පාතොව සාරපි රථං ආදාය
 වාරෙ ධපෙතා සිරිගබ්ගං පටිසිත්වා 'දෙවී! මා මග්ගං කුජ්ඣි, රඤ්ඤ
 ආණ්ඩ'ති පුත්තං ආලිඛිත්වා නිපන්නං දෙවිං පිට්ඨිගන්තො අපතෙතා
 කුමාරං උක්ඛිපිත්වා පාසාදා ඔත්ති. දෙවී උරං පහරිත්වා මහාසද්දෙන
 පරිදෙවිත්වා මහානලෙ ඔතිසි. අථ තං මහාසතෙතා ඔලොකෙතා මසි
 අකපේනෙන මාතු සොකො බලවා හවිස්සාතිති කපේතුකාමො හුත්වාපි
 'සවෙ කපේස්සාමි සොළසවස්සාති කතො වායාමො මොකො හවිස්සාති,
 අකපේනෙනා පනාහං අත්තනො ව මාතාපිතුනඤ්ච පච්චයො හවිස්සා
 මි'ති අභිවාසෙසි. සාරපි මහාසතනං රථං ආරොපෙතා පච්චමාරුති
 මුඛං පෙසෙස්සාමිති¹ පාවිතවාරුතිමුඛං පෙසෙසි.² රථො නගරං නික්ඛ
 මිත්වා දෙවතානුභාවෙන තියොජනං ණානං ගතො. මහා
 සතෙතා සුට්ඨතරං කුට්ඨවිතො අගොසි. තත්ථ වතසටං සාරපියං
 ආමකපුසානං විය උපට්ඨාසි. සො ඉදං ණානං සුඤ්ජනති රථං ඔක්කමා
 පෙතා මග්ගපස්සෙ ධපෙතා රථා ඔරුග්ගා මහාසතතස්ස ආහරණ
 හණ්ඩං ඔමුඤ්චිත්වා හණ්ඩකං කතා ධපෙතා කුඤ්ඤං ආදාය අවිදුරෙ
 ආවාටං බතිතුං ආරති. තෙන වුත්තං: නභාපෙතා'නුලිමිසිත්වාති ආදි.
 තත්ථ නභාපෙතාති සොළසගණ්ඨොදකසටෙති නභාපෙතා. අනු
 ලිමිසිත්වාති සුරතිවිලෙපනෙන විලිමෙපතා. වෙසෙත්වා රුජවෙසි
 නන්ති කාසිකරුජ්ජනං පවෙණ්ණියාගතං රුජමකුටං සිසෙ පටිමුඤ්චිත්වා.
 අභිසිඤ්චිත්වාති තස්මි රුජකුලෙ රුජාභිසෙකතියාමෙන අභිසිඤ්චිත්වා.
 ජනෙනනි කාරෙසුං සුරපදකතිණන්ති සෙනව්ජනෙනා ධාරියමානෙන
 මං නගරං පදකතිණං කාරෙසුං. සත්තාහං ධාරසිත්වානාති මග්ගං මාතු
 වතුදෙවියා වරලාභනවසෙන ලද්ධං සත්තාහං මම සෙනව්ජනං ධාර
 සිත්වා. උග්ගනෙ රවිමණ්ඩලෙති නතො පුත්ත දිවසෙ සුරියමණ්ඩලෙ
 උග්ගතමතෙන අවමඔගලරථෙන මං නගරතො නිහරිත්වා භූමියං තිබත
 තත්ථං සාරපි සුත්තෙක වතමුපගච්ඡි. සජ්ජස්සාති සත්තඥොඅස්සං.
 යුගෙ යොජ්තස්සං මෙ රථං මනුෂ්‍යො උක්කමාපනවසෙන ඵකො
 කාසෙ කතා. හත්ථමුඤ්චිත්වාති මුඤ්චිතහන්තො. රථපාජනතො මුත්ත
 හන්තොති අන්තො. අථවා හත්ථමුඤ්චිත්වාති හත්ථමුත්තො. මම
 හත්තො මුඤ්චිත්වාති අන්තො. කාසුත්ති ආවාටං. නිබ්බාතුන්ති නිබ්බතිතුං.
 ඉදුති යදන්තං මයා සොළසවස්සාති මුගවතාදි³ අභිට්ඨානෙන දුක්කර
 වරියා⁴ අභිට්ඨිතා, තං දස්සොතුං අභිට්ඨිතමභිට්ඨානන්ති ගාථාවයමාහ.

1. සි. I-VI & ම. කාසිකරුජා.

3. සි. මු. රථං පෙසෙසි

5. සි. මු. කීරියා

2. සි. මු. රථං පෙසෙස්සාමිති.

4. සි. මු. මුගවතාදි (භාවං).

තත්ථ නාජේජනො විවිධකාරණාති මිමාසිකකාලනො පට්ඨාය යාච සොළසසංවච්ඡර ඵඤ්ඤපටිසෙධනාදිති විවිධෙති නානපාතාරෙති කාරණෙති නාජයනො භයවිද්ධංසනවසෙන විගෙසියමානො. සෙසං සුච්ඤ්ඤයාමෙව.¹

අථ මහාසතො² සුනඤ්ඤ කාසුං බතනො අයං මෙ වායාම කාලොති උට්ඨාය අතනො හත්පාදෙ සමාගිනා රථා ඔතරිතුං මෙ බලං අපීති ඤාතා විතතං උපපාදෙසි³. නාචදෙවස්ස පාදපතිට්ඨානං වාහපුණ්ණභක්තවමමං විය උග්ගනතා රථස්ස පච්ඡිමනතං ආගච්ච අට්ඨාසි. සො ඔතරිනා කතිපයෙ වාරෙ අපරපරං වසිකමිනා යොජන සහමපි ගතතුං මෙ බලං අපීති ඤාතා රථං පච්ඡිමනො ගගෙනා කුමාරකානං කිළිනායාතකං විය උකම්පිනා සවෙ සාරපි මයා සද්ධිං පටි විරුපේකියා, අපි මෙ පටිවිරුප්ඤ්ඤා බලනාති සලලකෙට්ඨා පසාධ නන්දාය විතතං උපපාදෙසි. නං බණ්ඤෙඤ්ච සකකස්ස ආසනං උණ්ණා කාරං දස්සෙසි. සකකො වා කාරණං ඤාතා විස්සකමමං ආණාපෙසි : ගච්ඡ කාසිරුප්පුතතං⁴ අලභිකරොගිති. සො සාග්ගිති වන්දාදිබෙති ව මානුසෙති ව අලභිකාරෙති සකකං විය නං අලභිකරි. සො දෙවරුප් ලීලාය සාරපියං බතනොකාසං ගතො ආවාටතිරෙ ධන්වා-

කිනත්ථ සනතරමානොච කාසුං බතසි සාරපි!

පුට්ඨො මෙ සමම අකතාති කිං කාසුයා කරියසි⁵ති. a

අහ. තෙන උද්ධං අනොලොකෙතොච :

රඤ්ඤා මුගො ව පකෙට්ඨා ව පුතො ජාතො අවෙතසො,
සොමති රඤ්ඤා සමප්පිට්ඨො පුතතං මෙ නිබනං වනෙති. a

වුතො මහාසතො :

න බගිරෙ න මුගොසමි න පකෙට්ඨා න ව පඞ්ගුලො,
අධමමං සාරපි කසිරු මං වෙ⁶ නිබනං වනෙ.

උරුං බාහුඤ්ඤා මෙ පස්ස භාසිනඤ්ඤා සුණොති මෙ,
අධමමං සාරපි කසිරු මං වෙ⁵ නිබනං වනෙ⁷ති. a

වන්දා පුන තෙන ආවාටබතනං පහාය උද්ධං ඔලොකෙතො වස්ස රුප සච්ඡතං දික්ඛා මනුස්සො වා දෙවො වාති අජානනොන :

දෙවතානුසි ගනිබ්බො ආදු සකෙකා පුරිඤ්ඤා,
කො වා නිං කස්ස වා පුතො කථං ජානෙමු වං මයනති. a

වුතො :

නමති දෙවො න ගනිබ්බො නමති⁸සකෙකා පුරිඤ්ඤා,
කාසිරඤ්ඤා අහං පුතො යං කාසුයා නිබ්ඤ්ඤාසි⁷. a

1. ප. සං. සුච්ඤ්ඤයාමෙව. නිපාටො සිහලපොත්තකසු න දිස්සති.

2. ම මහාසතො.

5. සි. මු & සි. I-VI & ම. මංඤ්ඤා.

3. ම & ජා. අ. රථා ඔතරිතුං. විතතං උපපාදෙසි.

6. සි. I & VI නපි.

4. සි. I & VI කාසිරුප්පුතතං.

7. ජා. අ නිඤ්ඤාසි

a ජාතක පාදි.

තස්ස රඤ්ඤා අභං පුතො යං තිං සමුපජ්චයි,
අධම්මං සාරපි කයිරු මං චෙ¹ තිං නිබ්බානං වතො.

යස්ස රුක්කස්ස ඡායාය නිසිදෙය්‍ය සයෙය්‍ය වා,
ත තස්ස සාධං භික්ඛෙය්‍ය² මිත්තදුබ්බො හි පාපකො.

යථා රුක්කො තථා රුජා යථා සාධා තථා අභං,
යථා ඡායුපගො පොසො එවං තුම්භි සාරපි!
අධම්මං සාරපි කයිරු මං චෙ¹ තිං නිබ්බානං වතොති. a

ආදිනා නයෙන ධම්මං දෙසෙත්වා තෙන නිව්‍යානනන්ධං යාවිතො අති
ව්‍යානනකාරණං පබ්බජ්ජාප්තං තස්ස ව ගෙතු නිරයභායාදිකං අතීත
භවෙ අත්තනො පවත්තිං විත්ථාරෙන කපේත්වා නාය ධම්මකථාය
නාය ව පටිපත්තියා නස්මිම්පි පබ්බජ්තුකාමෙ ජාතො.³

රථං තිය්‍යානයිත්වාන අනණො එති සාරපි,
අනණස්ස හි පබ්බජ්ජා එතං ඉසිති වණ්ණෙනානති. a

වත්වා තං විස්සජේජයි, සො⁴ රථං ආහරණානි ව ගෙත්වා රඤ්ඤා
සන්තිකං ගන්ත්වා තමන්ධං ආරොවෙයි. රුජා තාවදෙව මහාසත්තස්ස
සන්තිකං ගමිස්සාමිති නගරතො නිග්ගච්ඡි⁵සද්ධිං වතුරඛිනියා
සෙතාය ඉත්ථාගාරෙහි නාගරජානපදෙහි ව. මහාසත්තොපි බො
සාරපිං උය්‍යාජේත්වා පබ්බජ්තුකාමො ජාතො, තස්ස චිත්තං ඤාත්වා
සකෙකා විස්සකම්මං පෙසෙයි: 'තෙමිසපණ්ණිතො පබ්බජ්තුකාමො,
තස්ස අස්සමපදං පබ්බජ්තපරික්කාරෙ ව මාපෙති'ති, සො ගන්ත්වා
තිස්සෙජනිතො ව්‍යාසණෙහි අස්සමං මාපෙත්වා රත්තිධාන-දිවාධාන-
චිකිත්තමණ්-පොකුරණි-ඵලරුක්කසමපන්නං කත්වා සබ්බෙ ව පබ්බජ්ත
පරික්කාරෙ⁶ මාපෙත්වා සකධානමෙව ගතො, බොධිසත්තො තං දිස්වා
සකකදත්තියභාවං ඤාත්වා පණ්ණසාලං පවිසිත්වා වත්ථානි අපනෙත්වා
තාපසවෙසං ගෙත්වා කඨ්ඨන්ධරෙ නිසිනො පඤ්චඅභිඤ්ඤායො අධ්ම ව
සමාපත්තියො නිබ්බතොත්වා පබ්බජ්ජාපුබ්බො අස්සමෙ නිසිදි. කාසි
රුජාපි⁷ සාරපිනා දසසිත්තමග්ගෙන ගන්ත්වා අස්සමං පවිසිත්වා මහා
සත්තො⁸ සහ සමාගන්ත්වා කතපටිසත්ථාරෙ රජේත් නිමනොයි.
තෙමිසපණ්ණිතො තං පටිකම්පිත්වා අනෙකාසාරවොසාරං අතිවච
තාදිපටිසංයුත්තාය ව කාමාදිතවපටිසංයුත්තාය ව ධම්මො කථාය රුජා
නං සංවෙජේයි. සො සංවිග්ගමානසො සරුවාසෙ උක්කණ්ණිතො පබ්බ
ජ්තුකාමො හුත්වා අමචෙව ඉත්ථාගාරෙ ව පුච්ඡි. තෙපි පබ්බජ්තුකාමො
අගෙසුං, අථ රුජා වන්දෙද්විං ආදිං කත්වා සොලුසසහස්සො ඔරොධෙ ව

1. සි, මු & සි I-VI & ම. මඤ්ඤා. a ජාතන පාලි. 6. ම. සබ්බෙ ව පරික්කාරෙ.

2. ජා, අ. හඤ්ඤාය. 4. සි, I-VI & මු, සාරපි. 7. සි, I & VI කාසිකරජාපි.

3. රඤ්ඤා ඉමිහනි අබ්බො, 5 සි, I-VI & මු, නික්කමිත්වා ගච්ඡි.

8. ම. ගන්ත්වා මහාසත්තො.

අමව්වාදිකෝ ව පබ්බජ්ඣුකාමෝ ඤාතො නගරේ හෙරිං වරුපෙයි: 'යෙ මම පුත්තස්ස සන්තිකෝ පබ්බජ්ඣුකාමා, තෙ පබ්බජනතු'ති. සුවණ්ණ කොට්ඨාගාරදීති ව විවරුපෙතො විස්සජ්ජාපෙයි. නාගරං ව යථාපසාරි තෙ යෙව ආපණේ විවච්චාරුතොව ගෙහාති ව පහාය රඤ්ඤාදු සන්තිකං අගමංසු. රුජා මහාජනෙන සද්ධිං මහාසත්තස්ස සන්තිකෝ පබ්බජි. සක්කදත්තියා තියොජනිකං අස්සමපදං පරිපුරි. සාමන්තරුජානො කාසිරුජා පබ්බජිතොති සුඤ්ඤා බාරුණසිරුජං ගහෙස්සාමාති නගරං පවිසිතො දෙවනගරසද්ධිසං නගරං සත්තරත්තනගරිතං දෙවවිමානකප්පං රුජතීවෙසනඤ්ච දිස්වා ඉමං ධ්‍යානං නිස්සාය හයෙන හවිතබ්බන්ති තාවදෙව තික්කමිතො පායාසුං. තෙසං ආගමනං සුඤ්ඤා මහාසත්තො වනන්තං' ගතත්වා ආකාසෙ නිසීදිතො ධම්මං දෙසෙයි. තෙ සබ්බෙ සද්ධිං පරිසාය හස්ස සන්තිකෝ පබ්බජංසු. එවං අපරොපි අපරොපිති මහා සමාගමෝ අගොයි. සබ්බෙ ඵලාඵලාති පරිභුඤ්ඤා සමණධම්මං කණ්ඩන්ති. යො භාමාදිවිතකකං¹ විතකෙකති තස්ස විතතං ඤාතො මහාසත්තො තත්ථ ගතත්වා ආකාසෙ නිසීදිතො ධම්මං දෙසෙති.² සො ධම්මසවණසප්පායං ලභීතො සමාපත්තියො අභිඤ්ඤායං ව තිබ්බන්තති. එවං අපරොපි අපරොපිති³ සබ්බෙපි ජීවිතපරියොසානෙ බ්‍රහ්මලොක පරයණං අනෙසුං. තිරවජ්ජනගතොපි මහාසත්තෙ ඉසිගණේපි විතතං පසාදෙතො ඡත්‍ර කාමසග්ගෙසු තිබ්බන්තිංසු. මහාසත්තස්ස බ්‍රහ්මචරියං චිරං දීඝමධ්‍යානං පවත්තිත්ථ. තද් ඡන්තෙ අධිවත්ථා දෙවතා උපපල වණ්ණා අගොයි, සාරපි සාරිපුත්තන්තෙරෙ, මාතාපිතරෙ මහාරුජ කුලාති, පරිසා බ්‍රහ්මපරිසා, තෙමිසපණ්ණිතො ලොකනාථො. හස්ස අධිධානපාරමි ඉධ මත්ථකං පත්තා. සෙසපාරමියොපි යථාරහං නිද්ධාරෙතබ්බා. තථා මාසජාතකාලනො පට්ඨාය තිරයහයං, පාප භිරුතා, රජ්ජගුවජා, තෙක්කමමතිමිත්තං මුගාදිභාවාධිට්ඨානං, තත්ථ ව විරෙඛිප්පව්වය⁴ සමොධානෙපි තිව්වලභාවොති එවමාදයො ගුණානු භාවා විහාවෙතබ්බාති.

තෙමිස පණ්ණිත චරියං ඡට්ඨං.

අධිධාන පාරමි නිවසිතා.

සත්තමෙ සද්ද අහං කපි ආසින්නි යස්මිං කාලෙ අහං කපි යොනියං නිබ්බන්තිතො වුද්ධිමත්තිය නාගබලො ථාමසමපන්නො අස්ස පොතකප්පමාණො මහාසරිතෙ කපි හොමි. නදිකුලෙ දරිසසෙති⁵ එකිස්සා නදියා නිතර එකස්මිං දරිහාගෙ⁶ යද්ද වාසං කාපෙපමිති අත්තො.

1. සි. I-VI. වනනගරං.

4. සි. I-VI. අපරොපි අපරොපිති.

2. සි. I-VI. කාමමිතකකං.

5. සි. I-VI. විරෙඛිප්පව්වය

3. ම. අද්දසෙයි. 6. සි. I-VI. නදිකුලෙ නදිපසෙයි. 7. සි. I-VI. නදිහාගෙ.

තදා කිරි බෝධිසත්තො යුථපරිහරණං අකත්වා එකවරෙ භුක්වා විහාසී. තස්සා පන නදියා වෙමජේඛ ඵෙකො දීපකො නානපසකාරෙහි අමුපනසාදිති ඵලරුකෙබ්බි සමපනෙතො. බෝධිසත්තො ථාම ජව සමපනතාතාය නදියා ඔරිමතිරිතො උපපතිතො දීපකස්ස පන නදියා ව¹ මජේඛ² ඵෙකො පිට්ඨිපාසාණො අප්පි, තස්මිං පනති. තතො උපපතිතො තස්මිං දීපකෙ පනති. සො තත්ථ නානපසකාරුති ඵලාඵලාති බාදිතො සායං තෙනෙව උපායෙන පච්චාගන්තො අත්තතො වසන්ධානෙ වසිතො පුනදිවසෙපි තථෙව කාරෙති. ඉමිනා නියාමෙන වාසං කපෙපසි. තස්මිං පන කාලෙ ඵෙකො කුමභිලො සපජාපතිකො තස්සා නදියා වසති. තස්ස භරියා බෝධිසත්තං අපරපරං ගච්ඡන්තං දිස්වා තස්ස හදයමංසෙ දොහළුං උපපාදෙතො කුමභිලං ආහ: 'මයං බො අය්‍ය පුත්ත! ඉමස්ස වානරස්ස හදයමංසෙ දොහළො උපපනො'ති. සො 'සාධු හඳො! ලච්ඡසි'ති වතො අජ්ජ තං සායං දීපකතො ආගච්ඡන්ත මෙව ගණ්හිස්සාමිති ගන්තො පිට්ඨිපාසාණෙ නිපජ්ජි. බෝධිසත්තො දිවසං³ ගොවරං වරිතො සායණ්හසමයෙ දීපකෙ සිතොව පාසාණං ඔලොකෙතො අයං පාසාණො ඉදුනි උච්චතරෙ බායති, කිනනුබො කාරණන්ති විනෙතසි. මහාසහනස්ස හි උදකපමාණස්සව පාසාණප්ප මානස්සව සුවචන්ද්‍රාපිතමෙව හොති. තෙනස්ස එතදහොසි: 'අජ්ජ ඉමිස්සා නදියා උදකං තෙව හායති, අථ ව පනායං පාසාණො මහා භුක්වා පඤ්ඤා යති, කච්චිනුබො එත්ථ මයං ගණ්හනන්දාය කුමභිලො නිපනො'ති. සො විමංසිස්සාමි තාව නන්ති තත්ථෙව ධුතො පාසාණෙන සද්ධිං කපෙන්නො විස! 'හො, පාසාණ'ති වතො පටිච්චනං අලහනො යාව තතියං 'පාසාණ! පාසාණ'ති ආහ. පාසාණො පටිච්චනං න දෙති. පුනපි බෝධිසත්තො 'කිං හො! පාසාණ! අජ්ජ මයං පටිච්චනං න දෙසි'ති ආහ. කුමභිලො 'අද්ධා අයං⁴ පාසාණො අඤ්ඤාසු දිවසෙසු වානරිඤ්ඤා පටිච්චනං දෙති මඤ්ඤා, අජ්ජ පන මයා ඔත්ථිතතො න දෙති, හඤ්ඤා දස්සාමිස්ස පටිච්චනන්ති විනෙතො 'කිං වානරිඤ්ඤා'ති ආහ. කොසි ඩංකි? 'අහං කුමභිලො'ති. 'කිමත්ථ එත්ථ නිපනොසි'ති. 'තව හදයං පත්ථයමානො'ති. බෝධිසත්තො විනෙතසි: 'අඤ්ඤා මෙ ගමනමග්ගො තප්පි, පටිරුඤ්ඤං⁵ වත මෙ ගමන'නති. තෙන වුත්තං:

පිළිනො සුංසුමාරෙන ගමනං න ලභාමහං,
යමෙහාකාසෙ අහං ධුතො ඔරං පනාමහං⁶,
තත්ථච්ඡි සහනුවධකො කුමභිලො ලුඤ්දස්සනොති.

තත්ථ පිළිනො සුංසුමාරෙනාති අධිකථායං වුත්තමෙවත්ථං 'යමෙහාකාසෙ'ති ගාථාය පාකටං කාරෙති. තත්ථ යමෙහාකාසෙති යස්මිං නදීමජේඛ සිතපිට්ඨිපාසාණසංඛාතෙ පදෙසෙ ධුතො. ඔරංති

1. සි. මු. දීපකස්ස පාරිමිතරිතො නදියා ව & ම. දීපකස්ස ඔරිමතිරිතො නදීපපථ ව

2. සි. 1-IV. වෙමජේඛ. 4. ම කුමභිලො අයං. 6. සි. මු & මු. පා ඔරපාරං.

3. ම. තං දිවසං. 5. සි. IV. පටිරුඤ්ඤං. 7. සි. 1-IV. ගතාමහං.

දීපසංඛාතා ඕරතීරු. සාරණති තදා මම වසනට්ඨානභූතං නදියා පර තීරං. පනාමහනති උපපතියා පතාමි අහං. නසථවතීති තස්මිං පිට්ඨි පාසාණප්පදෙසෙ සන්තභූතො වධකො එකතොතනෙව සාතකො පට්ඨත්තිකො ලුද්දදස්සනො සොරරූපො භයානකදස්සනො තිසිදි.

අථ මහාසතෙතා විනෙතසි: 'අඤ්ඤා මෙ ගමනමග්ගො නත්ථි, අජ්ජ මයා කුමහිලො වඤ්ඤානබ්බො, එවං හි අයං ව මහතා පාපතො මයා පරිමොචිතො සියා, මග්ගඤ්ඤා ජීවිතං ලභ්මි'නති. සො කුමහිලං ආහ: 'සමම! කුමහිල! අහං කුග්ගං උපරි පතියාමි'ති. කුමහිලො 'වානරිඤ්ඤ! පපඤ්ඤං අකත්වා ඉතො ආගච්ඡාමි'ති ආහ. මහාසතෙතා 'අහං ආගච්ඡාමි, නිං පන අත්තනො මුඛං විවරිත්වා මං තව සනතිකං ආගතකාලෙ ගණ්ණාතී'ති අවොච. කුමහිලානඤ්ඤා 'මුඛෙ විවචෙ අකඛිති තිම්මිලනති', සො තං කාරණං අසල්ලකෙතො මුඛං විවරි. අථස්ස අකඛිති තිම්මිලංසු. සො මුඛං විවරිත්වා සබ්බසො තිම්මිලිගක්ඛි¹ හුත්වා තිපජ්ජි. මහාසතෙතා තස්ස තථාභාවං ඤාත්වා දීපකතො උපපතියො ගතත්වා කුමහිලස්ස මත්ථකං අක්කමිත්වා තතො උපතනෙතො විජ්ජල්ලතා විශ විජේජානමානො පරතීරෙ අට්ඨාසි. තෙන චුත්තං:

සො මං² අසංසි එහිති අහමෙමිති තං වදිං,

තස්ස මත්ථකමක්කමම පරකුලෙ පතිට්ඨතිනති.

තත්ථ අසංසිති අහාසි. අහමෙමිති අහමි ආගච්ඡාමිති තං කපෙසිං. තතො යසො පන තං දීපකං අමුඛ-ජලමු-පනසාදිඵලරූකඛ සණ්ඨමණ්ඩිතං රමණීයං නිවාසයොග්ගඤ්ඤා ආගච්ඡාමිති පන පටිඤ්ඤාය දිත්තාත්තා සචං අනුරක්කිනෙතො මහාසතෙතාපි ආගමියාමෙවාති තථා අකාසි. තෙන චුත්තං:

නා තස්ස අලිකං භණ්ණිතං යථාචාවං අකාසහනති.

යසාං චෙත්තං සචවානුරක්කණං අත්තනො ජීවිතං පරිච්චජ්ජිත්වා කතං, තස්මා ආහ:

'සචෙවන මෙ සමො නත්ථි එසා මෙ සච්චපාරමි'ති.

කුමහිලො පන තං අච්ඡරියං දිස්වා ඉමිතා වානරිඤ්ඤා අති අච්ඡරණං කතනති විනෙතත්වා 'හො! වානරිඤ්ඤ! ඉමසමිං ලොකෙ වතුහි ධම්මෙහි සමන්තාගතො පුග්ගලො අමිතො අභිභවති, තෙ සබ්බෙපි කුග්ගං අබ්බතනරෙ අත්ථි මඤ්ඤාති ආහ:

යසොතෙ වතුරෙ ධම්මා වානරිඤ්ඤ! යථා තව,

සචං ධම්මො ධිති වාගො දිට්ඨං භො අතිවත්තනීති.^a

තත්ථ ශස්සාති යස්ස කස්සපි පුග්ගලස්ස. එතෙති ඉද්දති වත්තබ්බෙ පට්ඨකඛතො දස්සෙති. වතුරෙ ධම්මාති වත්තාරෙ ගුණා. සච්චනති විචිසච්චං. මම සනතිකං ආගමියාමිති වත්වා මුසාවාදං අකත්වා ආගතො

1 සි මු භග්ගක

3. සි. මු & ම. නිම්මිලනති

5. සි. I-IV, මෙ.

2. සි. I-VI, කුමිලො.

4. සි. I-VI, නිලිතිතකති.

a. ජාතකපාළි.

නමැති එතනෙන්¹ වසිසවං. බමෙමැති විවාරණාපඤ්ඤා. එවං කතෙ ඉදං නාම භවිස්සතිති පවත්තා තෙ එසා විවාරණාපඤ්ඤා. ධිනීති අබ්බොච්ඡන්තං විරියං වුවවති, එතලපි තෙ අත්ථි. වාගොති අත්ත පරිවොගො. තිං අත්තානං පරිවච්ඡිකා මම සන්තිකං ආගතො, යං පනාහං ගණනිකුං නාසකං මය්හමෙව දෙසො. දිට්ඨිනති පච්චාමිත්තං. සො අතිමත්තනීති යස්ස පුග්ගලස්ස යථා තව එවං තෙ වත්තාරෙ ධම්මා අත්ථි, සො යථා මං තිං අප්ප අතිකකතො, තථෙව අත්තනො පච්චාමිත්තං අතිකකමති, අභිභවතිති.

එවං කුමහිලො බොධිසත්තං පසංසිකා අත්තනො වසන්ධානං ගතො. තද්ද කුමහිලො දෙවදත්තො අගොසි. තස්ස හරියා විඤ්චමාණ විකා, කපිරුජා පන ලොකනාථො. තස්ස ඉධාපි ගෙට්ඨා වුත්තනසෙ තෙව සෙසපාරමියො නිද්ධාරෙතබ්බො. තථා උදකස්ස පාසාණස්ස ව පමාණවච්ඡානෙන ඉද්දති පාසාණො උච්චතරෙ බායනීති පරිගණකන වසෙන පාසාණස්ස උපරි සුංසුමාරස්ස නිපන්නභාවජානනං, පාසාණෙන කථනාපදෙසෙන තස්සත්ථස්ස නිව්ඡයගමනං, සුංසුමාරස්ස උපරි අකකමිකා සහසා පරතීරෙ පතිට්ඨානවසෙන සිසකාරිතාය² තස්ස මහතා පාපතො පරිමොචනං,³ අත්තනො ජිවිතරක්කණං, සච්ච වාචානුරක්කණඤ්චාති එවමාදයො ගුණානුභවා විභාවෙතබ්බො.

කපිරාජවරියං සන්තමං.

අට්ඨමෙ නාපසො සච්චසඤ්ඤාති සච්චසඤ්ඤා අභ්‍යාතබ්බො සච්චනාමො නාපසො යද්ද යස්මිං කාලෙ හොමි, තද්ද. සච්චන ලොකං පාලෙසිනති අත්තනො අවිසංවාදදිභාවෙන සන්තලොකං ජමුදිපෙ තත්ථ තත්ථ සන්තතිකායං පාපතො නානාවිධා අත්තත්තො ව රක්ඛිං. සමග්ගං ජනිමකාසගනති තත්ථ තත්ථ කලහ-විග්ගහ-විවාදපත්තං මහාජනං කලහෙ ආදීනවං දස්සෙත්වා සාමග්ගියං ආතිසංසකථනෙන සමග්ගං අවිච්චදමානං සමෙමාදමානං අහමකාසිං.

තද්ද හි බොධිසත්තො බාධණසියං අඤ්ඤාතරස්මිං බ්‍රාහ්මණමහා සාලකුලෙ නිබ්බන්ති. තස්ස සච්චොති නාමං කරිංසු. සො වයප්පත්තො තකකසිලං ගන්ත්වා දිසාපාමොකකස්ස ආවරියස්ස සන්තිකෙ සිප්පං උග්ගණතිත්වා න විරස්සෙව සබ්බසිප්පනිප්ථතතිං පත්තො ආවරියෙන අනුඤ්ඤාතො බාධණසිං පච්චාගන්ත්වා මානාපිතරෙ වජ්ඣිකා තෙති අතිනජ්ඣයමානො තෙසං විත්තානුරක්කණත්ථං කතිපාහං තෙසං සන්තිකෙ වසි. අථ නං මානාපිතරෙ පටිරුපෙන දුරෙන සංයොජේතු කාමා⁴ සබ්බං විභවජානං ආවිකක්ඛිත්වා ඝරාවාසෙන නිමිනෙත්තං. මහා සත්තො තෙකම්මථස්සාසයො අත්තනො තෙකම්මපාරමිං පරිමුගෙතු කාමො ඝරාවාසෙ ආදීනවං පබ්බජ්ජාය ව ආතිසංසං නානප්පකාරතො

1. සි. මු. & ම. එවනෙත

2. ම. සිසකාරිතාය.

3. සි. 1-VI. පරිමොචාපනං.

4. සි. මු සංයොජේතුකාමො.

කපේචා මාතෘපිතුනං අසුමුඛානං රුද්මානානං¹ අපරිමාණං
 හොගකකකං අනන්තං යසං මහන්තඤ්ඤාදිපරිවට්ටං පභාස මහානා
 ගොව අයසසිඛලිකං සරබකුතං ඡිද්දනොනා නිකම්භිනා හිමවන්තප්ප
 දෙසං පවිසිනා ඉසිපබ්බජ්ජං පබ්බජිනා වනමුලප්ලාඨලෙහි
 යාපෙනොනා න වීරසෙසව අට්ඨ සමාපත්තියො පඤ්ඤා අභිසංඝයො ව
 නිබ්බන්ධනො කුසුමානිලං කිලියමානො සමාපත්තිවිහාරෙන විහරති.
 සො එකදිවසං දිබ්බවක්ඛනා ලොකං ඔලොකෙනොනා අද්දස සකල
 ජව්වුදිපෙ² මනුසෙස යෙභුසෙසන පාණාතිපානාදිදසඅකුසලකම්ම
 පට්පසුතෙ³, කාමනිදනං කාමාධිකරණං අඤ්ඤාමඤ්ඤා විවාදපනෙන.
 දිසා එවං⁴ විනොකසි: 'න බො පන මේතං පතිරුපං, යදිදං, ඉමෙ
 සතෙන⁵ එවං පාපපසුතො විවාදපනෙ⁶ ව දිසා අජිත්තපෙකණං,
 අහං හි සතෙන සංසාරපඬකතො උද්ධරිනා නිබ්බාණප්ලෙ පතිට්ඨ
 පෙසාමිති මහාසමෙධාධියානං පටිපනො, තසමා තං පටිඤ්ඤා
 අවිසංවාදෙනො යනනුතාහං මනුසුපථං ගන්වා නෙ නෙ සතෙන
 පාපතො ඔරමාපෙය්‍යං, විවාදඤ්ඤා නෙසං වූපසමෙය්‍ය'නති. එවං පන
 විනොකසි මහාසතෙනා කාරුණිය⁷ සමුසාගිතො සන්තං⁸ සමාපත්ති
 සුඛං පභාස ඉද්ධියා තත් තත් ගන්වා තෙසං විතානුකුලං ධම්මං
 දෙසෙතො කලහ-විශගහ-විවාදපනෙ සතෙන දිට්ඨධම්මිකඤ්ඤා
 සම්පරාසිකඤ්ඤා විරොධෙ ආදීනවං දසෙතො⁹ අඤ්ඤාමඤ්ඤා සමගෙහ
 සමාගතෙ අකාසි. අනෙකාකාරවොකාරඤ්ඤා පාපෙ ආදීනවං විහා
 වෙනොනා නො සතෙන විවෙචෙනා එකචෙව දසසු¹⁰ කුසලකම්මපට්
 ධම්මෙසු පතිට්ඨාපෙසි. එකචෙව පබ්බාජෙතො සිලසංවරෙ ඉන්ද්‍රිය
 ගුත්තියං සතිසම්පජ්ඣෙඤ්ඤා පවිචෙකවාසෙ කුසානාභිසංඝයෙ ව
 පතිට්ඨාපෙසි. තෙන වුත්තං :

පුනාපරං යද් හොමි තාපසො සච්චසට්ඨායො,
 සච්චන ලොකං පාලෙසිං සමග්ගං ජනමකාසගනති.

ඉධාපි මහාපුරිසස්ස හෙට්ඨා වුත්තනායෙනෙව සෙසපාරමියො
 නිද්ධාරෙතබ්බා, නථා ගුණානුභාවා ච විහාවෙතබ්බා.

සච්චතාපසචරියං අට්ඨමං.

තවමෙ මගධෙ වට්ඨපොනකොති ආදීපු අයං සබ්බපතො :
 මගධරට්ඨ අඤ්ඤානරඤ්ඤා අරඤ්ඤාපපදෙසෙ වට්ඨකයොතියං
 නිබ්බන්ධනො අනුකොසං පදලෙචා අවිරතිකඤ්ඤානාය තරුණො
 මංසපෙසිභුතො තෙනා එව අඤ්ඤාතපෙකකා වට්ඨකච්ඡාපකො යද්
 අහං කුලාවකෙ යෙව හොමි. මුඛගුණධානපිනා¹⁰ මග්ගං මාතා
 අත්තනො මුඛගුණධානකා කාලෙන කාලං ගොවරං ආහරිතො මං

1. සි. මු. & ම. රුද්මානානං. 4. සි. I-VI. එවංඤ්ඤා. 7. සි. මු. & ම. මහාකාරුණිය
 2. සි. I-VI අද්දස ජව්වුදිපෙක. 5. සි. මු. යදිමෙ සතෙන. 8. සි. මු. සන්තකං.
 3. සි. මු. & ම. කම්මපට්ඨපසුතෙ. 6. සි. මු. විවාදමාපනෙන. 9. සි. I-V. දස.
 10. සි. මු. & සි. I-VI & ම. මුඛගුණධානකානරිකාති.

පොසෙති¹. නසා ඵසෙත ජිවාමිති පරිසෙදනත්ඤ්ඤව පරිභාව
නත්ඤ්ඤව සමථදෙව කාලෙන කාලං මම අභිසයනවසෙන පුසනතියා
නසා මම මාතුයා සරීරසමථසෙත ජිවාමි, විහරමි, අත්තභාවං
පවතෙනමි. නත්ති මෙ කාසිකං බලනති මයං පන අතිතරුණතාය
කායසනතිසිතං බලං නත්ති. සංවච්ඡරෙති සංවච්ඡරෙ සංවච්ඡරෙ.
ගිමහසමසෙති ගිමහකාලෙ. සුතරුකකසාබානං අඤ්ඤමඤ්ඤං සට්ඨන
සමුප්පන්නෙන අගතිනා තස්මි පදෙසෙ දුට්ඨානො² පදිප්පති පඤ්ඤති
සො නථා පදිපිතො. උපගච්ඡති අමහාභනති මයං මාතාපිතුතඤ්ඤාති
අමහාකං වසනට්ඨානප්පදෙසං අත්තනො පටිට්ඨානසං අසුඛාසාපි
සුඛාභාවකරණෙන පාවනතො³ පාවතොති ව ගතමගෙන ඉකිනසං
භසමභාවාවහනතො කණ්ණවතනති⁴ ව ලඛිතාමො අගති චතරුකක
ගවෙජ් දහනො කාලෙන කාලං උපගච්ඡති. එවං උපගතො තදුපි.
සද්දුසිනොති ධම්මමග්ගති⁵ එවං සද්දං කරෙන්නො. අනුරවදසංකං
ගෙනං දුට්ඨතිතො. මහාසිඛිති පබ්බතකුටසදිසානං⁶ ඉකිනානං වසෙන
මහතියො සිඛා එතස්සාති මහාසිඛි. අනුසුබ්බති අනුකකමෙන නං
අරඤ්ඤප්පදෙසං කාපෙතො දහනො අගති මම සමිපට්ඨානං
උපාගමි. අගතිමග්ගසාති වෙගෙන ආගච්ඡතො අගතිනො⁷ භයෙන
භීතතසිතා විතතුත්තාසසමුට්ඨිතෙන කායසං ඡලතිතතෙන ව⁸ උත්තාසා
මාතාපිතරෙ. අත්තානං පටිමොචසුනති අගතිනා අනුපද්දනට්ඨාන
ගමනෙන අත්තනො සොත්භාවමකංසු. මහාසතොති හි තදු මහා
ගෙණ්ඩකප්පමාණො⁹ මහාසරීරෙ අගොසි. නං මාතාපිතරෙ කෙනවි
උපායෙන ගහෙත්වා ගතතුමසකෙකානතා¹⁰ අත්තසිනෙගෙන අභිසුය්
මානා පුත්තසිනෙගං ඡබ්බිත්වා පලාසිංසු. පාදෙ පකෙඛ පඤ්ඤාමිති
අත්තනො උභො පාදෙ උභො පකෙඛ ව භූමියං ආකාසෙ ව ගමන
සරේජ් කරෙන්නො පසාරෙමි, ඉරියාමි, වායාමි. පටිභාමිතිපි පාඨො.
වෙභාසගමනයොගෙන කාතුං ජ්භාමිති අත්තො, පටිභාමිතිපි¹¹ පට්ඨනති.
තස්සත්තො පාදෙ පකෙඛ ව පටි විසුං ජ්භාමි, ගමනත්තං වායමාමි.
ගමනවායාමකරණත්තමෙව, කසමා? යසමා නත්ති මෙ කාසිකං බලං
සොහං අගතිනො නත්තාති සො අහං එවං භූතො පාද-පකෙඛ
වෙකලලෙන ගමනවිරහිතො මාතාපිතුතනං අපගමනෙන වා අප්පටි
සරණො. තත්ත දුට්ඨතිඋපද්දතෙ වතෙ තස්මි වා කුලාවතෙ සීතොව
එවං ඉදුති වත්තබ්බාකාරෙන තදු විතෙතසිං. දුතිසඤ්ඤත්තං 'අහ'නති
නිපාතමත්තං දට්ඨබ්බං. ඉදුති තදු අත්තනො විනතිතාකාරං දසෙත්තං
'යෙසාහ'නති ආදිමාහ. තත්ත සෙසාහං උපට්ඨාවෙසං ගීතො නසිත
වෙධිතොති මරණභයෙන භීතො තතො එව විතතුත්තාසෙන තසිතො
සරීරකමපනෙන වෙධිතො¹² යෙසං අහං පකිනන්තරං¹³ එතරහි දුට්ඨති

1. සි. I-VI, පොසෙසි. 6. සි. I-VI, පබ්බතකුටදහනං. 11. සි. I-VI, පටිභාමිතිපි.
2. සි. මු. දුට්ඨයො. 7. සි. I-VI අගතිනො. 12. සි. මු. වෙධිතො. [පකිනන්තො.
3. සි. මු. & සි. III, පාපතො. 8. සි. මු. ඡලතිතතෙන ව. 13. සි. I-IV.
4. සි. මු. සමම. 9. සි. මු & සි. I-IV & ම. & ඡ. අ. ගෙණ්ඩකප්පමාණො.
5. මු. පා. බුමබුමං & සි. I-VI, බුමබුමං. 10. සි. මු. ගතතුං අසකකුණතො.

උපද්දතො ජලද්දගං විශ මඤ්ඤමානො පටිසිද්ධං උපධාවේයං **තෙ**
මම මාතාපිතරො මං එකකං එව ඔහාස ජනිතො¹ පක්කගතො. කථං
මෙ අජ්ජ කාතවෙති කථනනු මයා අජ්ජ කාතබ්බං. පටිපජ්ජිතබ්බනති
අපේවා. එවං මහාසතෙතො ඉති කතතබ්බතාසමුමුලොහා හුත්වා සීතො
පුන විනෙතයි: 'ඉමයම් ලොකෙ සීලගුණො නාම අප්පි, සච්චගුණො
නාම අප්පි, අතීතෙ පාරමියො පුරෙත්වා බොධිතලෙ නිසීදිත්වා
අභිසම්බුද්ධා සීල-සමාධි-පඤ්ඤ-විමුක්ති-විමුක්තිඤ්ඤාදය්සනසමපන්නා
සච්චානුදයකාරුඤ්ඤබනතිසමන්නාගතො² සබ්බසතෙතස්ස සමපච්චත්ත
මෙත්තාභාවනා සබ්බඤ්ඤාමුද්ධා නාම අප්පි, තෙති ව පටිවිද්ධො එකත්ත
නිය්සාණගුණො ධම්මො අප්පි, මයි වාපි³ එතං සච්චං⁴ අප්පි, සංවිජ්ජ
මානො එතො සභාවධම්මො පඤ්ඤායති, තසමා අතීතබුද්ධො චෙව තෙති
පටිවිද්ධගුණෙ ව ආවජේත්වා මයි විජ්ජමානසච්චං සභාවධම්මං ගහෙත්වා
සච්චකිරියං කත්වා අග්ගිං පටික්කමාපෙත්වා අජ්ජ මයා අත්තතො
චෙව ඉධවාසිනං සෙසපාණ්ණිකඤ්ච සොත්ථිභාවං කාතුං වට්ටතිති
එවං පන විනෙතත්වා මහාසතෙතො අත්තතො ආනුභාවෙ ය්ත්වා යථා
චිත්තිතං පටිපජ්ජි. තෙන වුත්තං.

අප්පි ලොකෙ සීලගුණො සච්චං සොවේය්ස 'හුද්දයා,
තෙන සච්චන කාහාමි සච්චකිරියමුත්තමං.⁵
ආවජේත්වා ධම්මබලං සරිත්වා පුබ්බකෙ ජිනෙ,
සච්චබලමමය්සාය⁶ සච්චකිරියමකාසගතති.

තත්ථ යද මහාසතෙතො අතීතෙ පටිතිබ්බුත්තානං බුද්ධානං ගුණේ
ආවජේත්වා අත්තති විජ්ජමානං සච්චසභාවං ආරබ්භ යං ගාථං වත්වා
තද සච්චකිරියමකාසි, තං දය්සෙත්වා 'සන්ති පක්ඛා'ති ආදි වුත්තං.
තත්ථ **සන්ති පක්ඛා අපගනා**ති මයං පක්ඛා නාම අප්පි, උපලබ්භනති,
තෙ ව බො-න සක්කා එතෙති පතිතුං ආකාසෙ ගතතුනති **අපගනා.**
සන්ති පාද අවඤ්චනාති පාදපි මෙ අප්පි, තෙති පන මෙ වඤ්චිතුං
පදවාරගමනෙන⁷ ගතතුං න සක්කාති **අවඤ්චනා. මාතා පිතා ව**
නික්කගතාති යෙ මං අඤ්ඤත්ථ තෙය්සං, තෙපි මරණහයෙන මම
මාතාපිතරො නික්කගතො. **ජාතවෙද්ද**ති අග්ගිං ආලපති. සො හි
ජාතොව වෙදියති⁸ බ්‍රුමජාලට්ඨානෙන පඤ්ඤායති⁹ තසමා ජාතවෙදෙති
වුච්චති. **පටික්කමා**ති පටිගච්ඡ, නිවත්තාති ජාතවෙදං ආණාපෙති.
ඉති මහාසතෙතො සච්ච මයං පක්ඛානං අත්ථිභාවො, තෙ ව පසාරෙත්වා
ආකාසෙ අපත්තභාවො, පාදනං අත්ථිභාවො, තෙ ව උක්ඛිපිත්වා
අවඤ්චනභාවො, මාතාපිතුනං මං කුලාවකෙ යෙව ඡබ්බිත්වා පලාත
භාවො ව සච්චසභාවහුතො¹⁰ එව. ජාතවෙද! එතෙන සච්චන තිං

1. සී. I-VI. තිත්වා. 5. ජ. අ. සච්චකිරියමුත්තමං. 6. සී. මු. & ජ. අ. මපක්ඛාය

2. සී. I-VI. පචජානඤ්ඤකාරුඤ්ඤබනතිසමන්නාගතො 7. ජ. අ. පදවාරගමනෙන

3. සී. I-VI. මයිපි. & ජ. අ. මයං වාපි. 8. සී. I-VI. වෙදියති [සච්චසභාවහුතො.

4. ම. එකසච්චං. 9. ජ. අ. වෙදියති පඤ්ඤායති. 10. සී. I. සපක්ඛා සභාවහුතො & ම.

ඉතො පටික්කමාති කුලාවතො නිපන්නාව සච්චකිරියං අකාසි, තස්ස සහ සච්චකිරියාය සොළසකරිසමතෙන ආනෙ ජාතවෙදෙ පටික්කමි, පටික්කමනො ව නිජකාසමානො¹ ව² අරඤ්ඤං ගතො උදකෙ පන³ ඔපිලාපිතඋක්කා විය තත්ථ නිබ්බාසි, හෙන වුත්තං :

සහ සච්ච කතෙ⁴ මය්‍යං මහාපඡ්ඣිතො සිඛි,⁵

වජ්ජෙසි සොළස කරිසාති උදකං පනා යථා සිඛිති.

සා පනෙසා බොධිසත්තස්ස වට්ටකයොනියං තස්මිං සමයෙ බුද්ධා ගුණානං ආවජ්ජනපුබ්බිකා සච්චකිරියා අනඤ්ඤසාධාරණාති ආහ :

සච්චන මෙ සමො නත්ථ එසා මෙ සච්චපාරමිති,

තෙනෙව හි තස්ස ආනස්ස සකලෙපි ඉමස්මිං කප්පෙ අග්ගිනා අනභිභවතීයත්තා නං කපපට්ඨියපාටිභාරියං නාම ජාතං, එවං මහා සත්තො සච්චකිරියවසෙන අත්තනො තත්ථ වාසිනං සත්තානඤ්ච සොත්ථි කත්වා ජීවිතපරියොසානෙ යථාකමමං ගතො,

තද්‍ය මාතාපිතරෙ එතරගි මාතාපිතරෙ අග්ගෙසුං, වට්ටකරුජා පන ලොකනාපො, තස්ස හෙට්ඨා වුත්තනයෙනෙව සෙසපාරමියොපි යථාරුහං නිද්ධාරෙනබ්බා, තථා දුවගිමිති තථා හෙරවාකාරෙන අවත් රිත්ථා ආගච්ඡන්තො තස්මිං වයෙ එකකො හුත්වාපි සාරදං අනාපඡ්ඡන්තා⁶ සච්චවාදිධම්මගුණෙ⁷ බුද්ධගුණෙ ව අනුස්සරිත්වා අත්තනො එව ආනුභාවං නිස්සාය සච්චකිරියාය තත්ථ වාසිනම්පි සත්තානං සොත්ථිභාවාපාදනා දයො ආනුභවා විභාවෙනබ්බා,

වට්ටකරාජවරියං නවමං.

දසමෙ සද්‍ය හොමි මච්ඡන්ජා මහාසරෙති අතීතෙ මච්ඡයොනියං නිබ්බන්ධිත්වා කොසලරට්ඨෙ සාවත්ථියං ජෙනවතෙ පොක්කරණ්ඩොනෙ වලලිගහනපරික්ඛිතෙන එකස්මිං මහාසරෙ මච්ඡානං චතුහි සසිගහ චක්ඛුහි රඤ්ජනතො යද්‍ය අහං රුජා හොමි, මච්ඡගණපට්ටුතො තත්ථ පටිවසාමි, තද්‍ය උණෙහති උණහකාලෙ ගිමහසමයෙ, සුඛිසසන්නාපෙති ආදිවසන්නාපෙන, සරෙ උදකං ඛිසථාති තස්මිං සරෙ උදකං ඛිසිත්ථ, ජිජ්ජත්ථ, තස්මිං හි රට්ඨෙ තද්‍ය දෙවො න වස්සි, සස්සාති මිලාසිංසු, වාපි ආදිසු උදකං පටික්කයං පරියාද්‍යනං අගමාසි, මච්ඡකච්ඡපා කලලගහනං පටිසිංසු, තස්මිමපි සරෙ මච්ඡා කද්දුමගහනං පටිසිත්වා තස්මිං තස්මිං ආනෙ නිලිසිංසු, නනොති තතො උදකපටික්කයහො අපරභාගෙ, කුලලසෙනකාති කුලලා වෙව සෙනා ව, හක්කසනති දිවාරතති, මච්ඡ උපනිසිදිසාති තත්ථ තත්ථ කලලපිට්ඨෙ උපනිසිදිත්වා කලලගහනං

1. සි 1-VI, පටික්කමනො පන කාසමානො එව & සි. මු & ම පටික්කමනො ව. නං කාසමානො එව. 3. ජ. අ. සච්චකතෙ. 5. සි. මු & ම විස්සරමනාපඡ්ඡන්තා
2. සි. I-IV, උදකෙන. 4. ජ. අ. පඡ්ඣලිසිඛි. 6. සි. මු & ම සච්චාදිගුණෙ.

පවිසිතා නිපතෙන මවෙජ් කාකා වා¹ ඉතරෙ වා දිවා වෙව රතතිඝ්ඛි
 කණ්ඩග්ග² සදිසෙති චූණෙඛිති කොට්ටනා කොට්ටනා නිගරිතා
 විපථඤ්ඤානෙ භක්ඛයනති. අථ මහාසතෙතා මච්ඡානං නං ව්‍යසනං
 දිසා මහාකරුණාය සමුස්සාතිතභද්දයො ‘යපෙනා මං ඉමෙ මම’
 ඝූනකෙ³ ඉමසො දුක්ඛා මොවෙචුං සමෙත්වා නාම අඤ්ඤා නජී,
 කෙන නුබො අහං උපායෙන තෙ ඉතො දුක්ඛතො මොවෙය්‍යා⁴ නති
 විනොතනො⁵ යනනුතාහං පුබ්බකෙති මහෙසීති ආවිණ්ණසමාවිණ්ණං⁶
 මග්ගි ව සංවිජ්ජමානං සච්චබමමං නිස්සංග සච්චනිරියං කතා දෙවං
 වස්සාපෙනා මම ඤ්ඤතිසංඝස්ස ජීවිතදානං දදෙය්‍යං, තෙන ව සක
 ලස්සාපි ආහාරුපජීවිනො සත්තලොකස්ස මහාඋපකාරෙ සමපාදිතො
 මයා⁷ ති නිව්ජයං කතා දෙවං වස්සාපෙනා සච්චනිරියං අකාසි. තෙන
 වුත්තං ‘එවං විනොතසභා⁸ නති ආදි. තත්ථ සභ ඤ්ඤාති පිළිනොති
 මයං ඤ්ඤාති සද්ධිං තෙන උදකපරික්ඛයෙන පිළිනො. සභාති⁹ වා
 නිපාතමත්තං. මහාකරුණිකතාය තෙන බ්‍යසනෙන දුක්ඛතෙති
 ඤ්ඤාති කාරණභූතෙති පිළිනො. ඤ්ඤතිසංඝදුක්ඛදුක්ඛිතොති අත්ථො.
 බමමස්ථනති බමමභූතං අත්ථං. බමමතො වා අතපෙනං අත්ථං. කිං තං?
 සච්චං. අද්දස¹⁰ පසංසෙනා මයං ඤ්ඤාති අපසංගං අද්දසං. අනික්ඛ
 සෙනා මහාවිතාසං. සද්ධම්මනති සතං සාමුත්තං බුද්ධාදීනං එකස්සාපි
 පාණිනො අභිංසනසංඛාතං බමමං. අනුස්සවො පරමස්ථං විවිජ්ජන
 සෙනා තං බො පන පරමත්ථං සච්චං¹¹ අවිපරිතසභාවං කතා විත්ත
 යතෙනා. සං ලොසනි බුච්ඡස්සනනති යදෙනා බුද්ධිපච්චෙකබුද්ධි
 සාවකානං එකස්සාපි පාණිනො අභිංසනං, තං සබ්බකාලං තථා
 භාවෙන¹² බුච්චං සස්සනං විවිජ්ජනං සච්චනිරියං අකාසිනති සබ්බකො.
 ඉද්දා තං බමමං මහාසතෙතා අත්තති විජ්ජමානං ගහෙනා සච්චවචනං
 පයොජෙතුකාමො කාලවණ්ණං කද්දමං මිධා බ්‍රහ්මතා¹³ අඤ්ඤ
 රුක්ඛසාරසට්ඨකවිණ්ණමහාසරිඳෙ පුබ්බොතලොගිතඛිනමණිසදිසාති
 අක්ඛිති උමමිලොකා¹⁴ ආකාසං ඔලොකෙනො¹⁵. ‘යතො සරුම
 අත්තාන’ නති ගාථමාග. තත්ථ යතො සරුම අත්තානනති යතො
 පට්ඨාය අහං අත්තභාවසංඛාතං අත්තානං සරුම, අනුස්සරුම.
 යතො පත්තනාසම් විඤ්ඤානනති යතො පට්ඨාය තාපු තාපු ඉති
 කත්තබ්බතාපු විඤ්ඤානං විජානනභාවං පත්තනාසම්; උද්ධං ආරෙ
 ගතවසෙන ඉතො යාව මයං කායවචිකමානං අනුස්සරණසමත්තා
 විඤ්ඤාතපාතති එව, එත්ථනතරෙ සමානජාතිකානං බාදනට්ඨානෙ
 නිබ්බතොපි තණ්ඩුලකණපමාණවපි මච්ජං මයා න බාදිතපුබ්බං,
 අඤ්ඤවපි කඤ්චි පාණං සඤ්චිච්චි හිංසිතබ්බවපි බාසිතං¹⁶ නාභිජානාමි,
 පගෙව ජීවිතා වොරෙපිතං. එතෙනා සච්චමජ්ජනනාති යදෙනං මයා

1. සි. මු & සි I-VI, කාකාදිවා. 5. ම. ආවිණ්ණං සමාවිණ්ණං. 8. සි. මු. තවාහුත
 2 1. සි. I-VI, කණ්ඩග්ග & ජා. අ. කණ්ඩග්ග සදිසෙති. 9. ම. බ්‍රහ්මතා, [වෙන
 3. සි. මු. මම. 6. සි. I-VI, මහාති. 10. ම. උමමිලොකා. 11. ම. උලෙ
 4. සි. මු. ඤ්ඤතො. 7. සි. I-VI, පරමසච්චං. 12. සි. VI, බාසිතං. [තෙනො,
 24

කාසී පාණ්ණ අභිංසනං වුත්තං, සචෙ එතං සචං තථං අවි පරිතං,¹ එතෙන සචචචතෙන පඤ්ඤනො මෙසො අභිවස්සතු, ඤාති සඛ්ඤං මෙ දුක්ඛා පමොවෙනුති වත්ථා පුත අත්තනො පරිවාරික වෙට්ඨං ආණ්ණපෙනො විශ පඤ්ඤනං දෙවරුජානං ආලපෙනො 'අභිත්තයා'ති ගාථමාහ. තත් අභිත්තයා පඤ්ඤනාති පඤ්ඤනො වුච්චති මෙසො. අයං පන මෙසවසෙන ලභ්භාමං වස්සවලාහක දෙවරුජානං ආලපති. අයං භිස්ස අධිප්පායො : දෙවො නාම² අත්තිත්ත යන්නො³ විඤ්ඤලතා අතිව්ජාරෙනො පවස්සෙන්නො පි තසොහති, තස්මා ත්වං අභිත්තයන්නො⁴ විඤ්ඤලතා නිව්ජාරෙනො වස්සාපෙ හිති. **නිධිං කාසීස්ස නාසස්සාති** කාසා කලලං පටිසිත්වා සීතෙ මචේත්තුණෙකින කොට්ටොති නිගරිත්වා බාදනති, තස්මා තෙසං අනෙතො කලලෙ මචේත්තා නිධි වුච්චනති, තං කාසසඛ්ඤස්ස නිධිං දෙවං වස්සාපෙනො උදකෙන පටිව්ජාදෙත්වා නාසෙති. **කාසිං සොකාස රුකෙහිති** කාසසඛ්ඤො ඉමයමිං මහාසරෙ උදකෙන පුණේණ මචේත් අලහමානො සොවිස්සති, තං කාසගණං ත්වං ඉමං කඤ්ඤං පුරෙන්නො සොකාය රුකෙහි, සොකස්සත්ථාය පන වස්සාපයථ. යථා අනෙතො නිජ්ඣානලකඛණං සොකං පාපුණාති එවං කරොතිති අත්ථො. **මචේත් සොකා පමොවස්සාති** මම ඤාතකෙ සංඛිච මචේත් ඉමමහා⁵ මරණසොකා පමොවෙහි මඤ්ඤ සොකා පමොවයාති ජාතකෙ පඤනති. තත් වකාරෙ සමපිණ්ණිත්තො. මඤ්ඤ මම ඤාතකෙ වාති සඛෙඛච සොකා පමොවෙහි, මච්ජානං හි අනොදකභාවෙන පච්චජි කානං සාසභාවං⁶ ගච්ජාමාති මරණසොකො,⁷ මහාසත්තස්ස පන තෙසං අත්තයස්සනං පටිච්ච කරුණායත්තො කරුණාය පටිච්ච ඉබ්බෙන සොකසමභාවො වෙදිතඛෙබ්බා. එවං බොධිසත්තො අත්තනො පරිවාරිකවෙට්ඨං ආණ්ණපෙනො විශ පඤ්ඤනං ආලපිත්වා සකලෙ කොසලරට්ඨං මහාවස්සං වස්සාපෙසි. මහාසත්තස්ස හි සීලතෙජෙන සච්චකිරියාය සමකාලමෙව සක්කස්ස පණ්ඩිතමඛලසීලාසනං උණ්හා කාරං දස්සෙසි. සො කීන්ත්වොති ආවජේත්තො තං කාරණං ඤාත්වා වස්සවලාහකදෙවරුජානං පකෙකාසාපෙනො 'තාත! මහාපුරිසො මච්ඡරුජා ඤාතිනං මරණසොකෙන වස්සාපනං ඉච්ඡති, සකලං කොසලරට්ඨං එකමෙසං කත්වා වස්සාපෙහි'ති. ආහ. සො සාමුති සමප පිච්ඡත්වා එකං වලාහකං නිවාසෙත්වා එකං පාරුපිත්වා මෙසගීතං භායන්නො පාවිතලොකධාතුඅතිමුඛො පායාසි, පකඤ්ඤි⁸. පාවිත දිසාභාගෙ බලමණ්ඩලමත්තං එකං මෙසමණ්ඩලං උට්ඨාය සත්තපටල සහස්සපටලං හුත්වා අභිත්තයත්තං විඤ්ඤලතා නිව්ජාරෙනං අධො මුඛපිතඋදකකුමහාකාරෙන විස්සාදමානං සකලං කොසලරට්ඨං

1. ම එතං සචං අවිපරිතං.

5. ම. තමනා.

7. සි. මු. මහාමරණසොකො.

2. සි. I-VI දෙවො පන නාම.

6. සි. මු. සභාවං.

3. ම. අත්තිත්තයන්නො & සි. I VI. අත්තිත්තයන්නො.

8. සි. මු. & ම. අතිමුඛො

4. ම. අතිත්තයන්නො & සි. I VI. අතිත්තයන්නො.

පකඤ්ඤි.

මහාමෙසෙන අපේක්ෂාත්‍රි. දෙවො අවේනනාධාරං වය්‍යනෙනා
මුහුතෙනෙනෙව තං මහාසරං¹ පුරෙසි. මව්‍යං මරණභයනො මුච්චිංසු.
කාකාදයො අපභිට්ඨා² අහෙසුං. න කෙවලං මව්‍යං එව, මනුස්සාපි
විවිධසංස්ථානී සමපාදෙනා වතුපදාදයොපිති සබ්බෙපි වය්‍යපථවිනො
කාසිකවෙතසිකුදකඛනො මුච්චිංසු. තෙන චුත්තං:

සහකතෙ සච්චවරෙ පඤ්ඤනො අභිගජ්ජය,³

එලං නිත්තඤ්ච පුරෙනො ඛණෙන අභිවය්‍යපාති.

තත්ථ ඛණෙන අභිවය්‍යපාති අදකාසිත්වා සච්චකිරියංඛණෙනෙව⁴
අභිවසි. කාත්වා විජිසමුත්තමනති දෙවෙ අවය්‍යනෙන කිං කාතබ්බනති
කොසජ්ජං අනාපජ්ජත්වා ඤාතත්ථවරියාසමපාදනමුඛෙන මහතො
සත්තනිකායස්ස⁵ හිතසුඛතිප්පාදනං උත්තමං විරියං කත්වා. සච්චනෙජ්
බලසසිනො මම සච්චානුභාවබලං නිසසිනො⁶ හුත්වා තදා මහාමෙසං
වය්‍යාපෙසිං. යසමා වෙතදෙවං⁷ තසමා “සච්චන මෙ සමො තත්ථි
එසා මෙ සච්චපාරම්”ති මහාමච්ඡරජකාලෙ⁸ අත්තනො සච්ච
පාරමියා අනඤ්ඤසාධාරණභාවං දස්සෙසි ධම්මරුජා. එවං මහාසතෙනා
මහාකරුණාය සමුස්සාහිතහදයො සකලරට්ඨ මහාවය්‍යං වය්‍යාපන
වසෙන මහාජනං මරණදුක්ඛනො මොවෙත්වා ජීවිතපරියොසානෙ යථා
කම්මං ගතො. තදා පඤ්ඤනො ආනන්දනේරො අහොසි, මච්ඡගණො
මුද්ධපරිසා, මච්ඡරුජා ලොකනාටො. තස්ස හෙට්ඨා චුත්තනයෙනෙව
සෙසපාරමියො නිද්ධාරෙතබ්බා. තථා අත්තනො සමානජාතිකානං
බාදනට්ඨානෙ මච්ඡයොනියං නිබ්බතතිත්වා තණ්හලකණමත්තමපි මච්ඡං
ආදිං කත්වා කස්සපිපි පාණිනො අබාදනං, තිට්ඨතු බාදනං,⁹ එක
සත්තස්සපි අවිහෙරුනං, තථා සච්චකරණෙන දෙවය්‍ය වය්‍යාපනං,
උදකෙ පරිකම්ඤෙ කලලගහනෙ නිමුජ්ජනවසෙන අත්තනා අනුභව
මානදුක්ඛං විරහාවෙන අගණෙත්වා ඤාතිසංඝස්සෙව තං දුක්ඛං
අත්තනො හදයෙ කත්වා අසහනායස්ස සබ්බභාවෙන¹⁰ කරුණායනා,¹¹
තථා ව පටිපත්තිති එවමාදයො ගුණානුභාවා විභාවෙතබ්බාති.

මච්ඡරාජ වරියං දසමං.

එකාදසමෙ ඛණකදීපාසනො ඉසිති එවනනාමකො තාපසො,
බොධිසතෙනා හි තදා දීපායනො නාම අත්තනො සහායං මණ්ඩබ්‍රහ්මා
පසං සුලෙ උත්තාසිතං උපසඬ්ඛමිත්වා තස්ස සීලගුණෙන තං අවිජ්
ගතෙනා තියාමරතති සුලං නිස්සාය සීතො තස්ස සරීරතො පග්ගරිත්වා

1. සි. I-VI මුහුතෙනෙනෙව මහාසරං. 9. තිට්ඨතු බාදනනති සිහලපොත්තෙසු න

2. සි. මු. & ම. අතුට්ඨා, 5 ම. සත්තකායස්ස 10. සි. I VI & මු. සච්චභාවෙන. [දිසසති.

3. සි. මු. අභිගජ්ජය 6. සි. මු. & ම. බලසත්තනිස්සිනො.

4. සි. I II III VI & මු. 7 සි. මු. යසමා වෙතං දෙවං. 11. සි. I-IV, කරුණායනා, සච්චකිරියංඛණෙනෙව. 8. මහාසතෙනා මහාමච්ඡරජකාලෙ.

පතිතපතීතෙහි ලොභිතබිඤ්ඤාති සුකෙබති කාලවණ්ණසරිත්තාය කණ්ණ
දීපායනොති පාකවො අහොසි. පඤ්ඤාසංඝයානිති සාධිකාති
පඤ්ඤාසංඝයානි. අවචන්තසංයෝගෙ උපයෝගවචනං. අනතිරතො
වරිං අනන්ති පන්තසෙතාසනෙසු වෙව අභිකුසලධමෙසු ව අනති
රතිවාසං¹ වසනොතා අහං බ්‍රහ්මවරියං අවරිං.² පබ්බජිතා සත්තාහ
මෙව ති³ තද මහාසනොතා අතිරතො බ්‍රහ්මවරියං වරි, තතො පරං
අනතිරතිවාසං වසි. කසමා පන මහාපුරිසො අනෙකසත්තසංයෝග
අත්තහාවෙසු අතිතෙකධමඤ්ඤාසයො⁴ බ්‍රහ්මවරියවාසං අතිරමිතා ඉධ
තං නාතිරමි? පුට්ඨජ්ජනභාවයො වඤ්ඤාලභාවතො. කසමාව පුන න අගාරං
අඤ්ඤාවසිති? පඨමං තෙකධමඤ්ඤාසයෙන කාමෙසු⁵ දෙසං දිස්වා
පබ්බජි, අපංසො අයොනිසො මනසිකාරෙන අනතිරති උපපජ්ජි; සො තං
විනොදෙකුමසකොතොතොපි⁶ කම්මඤ්ඤා ඵලඤ්ඤා සද්දගිතො තාව
මහන්තං විහවං පහාය අගාරස්මා නිකම්මෙනො⁷ යං පජති, යදි පුන⁸
තදන්තමෙව නිවතොතා 'ඵලමුගො වපලො වතායං කණ්ණදීපායනො'ති
ඉමං අපවාදං ජිගුච්ඡෙනො අත්තතො හිරුත්තපපභෙදහයෙන⁹. අපිව
පබ්බජ්ජා පුඤ්ඤං නාමෙතං විඤ්ඤාති බුද්ධාදීති පසන්ධං, තෙහි ව
අනුධම්මං, තස්මාපි සභාපි දුකෙබන සභාපි දෙමනස්සෙන අස්සුමුඛො
රෙදමානොපි බ්‍රහ්මවරියවාසං වසි, න තං විස්සජ්ජෙයි. වුත්තඤ්ඤාතං:

සද්ධාය නිකම්ම පුන නිවතොතා
සො ඵලමුගො වපලො¹⁰ වතායං,
ඵතස්ස වාදස්ස ජිගුච්ඡමානො
අකාමකො වරුමි බ්‍රහ්මවරියං.

විඤ්ඤාපපසන්ධාදි සත්තඤ්ඤා ධාතං,
ඵවමහං¹¹ පුඤ්ඤාකරෙ හවාමිති. a

න කොපි එතං ජානාතීති එතං මම අනතිරතිමනං බ්‍රහ්මවරිය
වාසෙ අතිරතිවිරතිනවිත්තං¹² කොපි මනුස්සභූතො න ජානාතී, කසමා?
අහං හි කස්සවි නාමිකං. 'මම මාතසෙ විතො අරති වරති
පවත්තති'ති කස්සවි න කප්ථෙයි, තස්මා න කොපි මනුස්සභූතො එතං
ජානාතීති. සබ්බමවාදීති තාපසපබ්බජ්ජාය සමානසිකත්තාය සබ්බම
වාරි. මණ්ඩලෙබ්බාති ඵලංතාමකො. සභාසොති ගිහිකාලෙ පබ්බජිත
කාලෙ ව දළුතමිත්තතාය පියසහායො. මහාඉසීති මහානුභාවො ඉසි.
සුබ්බකම්මසමායුතො සුලමාගෙපනං ලභීති කතොකාසෙන
අත්තතො පුබ්බකමෙතන යුතොතා සුලාරෙපණං ලභී, සුලං උත්තා
සිතො. තත්ත්වං ආනුසුබ්බිකථා:

1. සි. මු. අනතිරතො වාසං 5. ම. කාමෙසු ව. 8. ම. පජති, පුන. a. ජත්තපාලි.
2. සි. මු. අවරිං. 6. සි. මු. අසනෙතොතෙහි. 9. ම. ජිගුච්ඡෙනො හිරුත්තපප
3. ම. සත්තාහමෙව. 7. සි. මු. & සි. I-VI. නිකම්මෙනො. භෙදහයෙන.
4. සි. මු. අතිතිකම්මඤ්ඤාසයො 10. ජා, අ. ඵලමුගො ව බාලො. [රතිරතිතා විතො.
5. ම. තෙකධමඤ්ඤාසයො. 11. ජා, අ. ඵවමහං. 12. සි. I-III, & ම. අසි

අතීතෙ වංසරට්ඨි කොසමිසං කොසමිකො නාම රුජා රජං කාරෙසි. තද ඛොධිසතොතා අඤ්ඤාතරංගමි නිගමෙ අසීතිකොපි විභවස්ස බ්‍රාහ්මණමහාසාලස්ස පුතොතා හුන්වා තිබ්බතති. නාමෙන දීපායනො නාම.¹ තාදිසස්සෙව බ්‍රාහ්මණමහාසාලස්ස පුතොතා බ්‍රාහ්මණ කුමාරෙ තස්ස පියසහායො අහොසි. නාමෙන මණ්ඩබොසා නාම. තෙ උහොපි අපරහාගෙ මාතාපිතුතං අවචයෙන කාමෙසු දොසං දිස්වා මහාදුතං පටිපෙත්තන්වා² කාමෙ පහාය ඤාතිමිත්තපරිජනස්ස රෙදනතස්ස පරිදෙවනතස්ස නික්කමිත්වා ගිමවනතපපදෙසෙ අස්සමිං කන්වා පබ්බජිත්වා උඤ්ජාවරියාය වනමුලප්ලාහාරෙන යාපෙතොතා පරෙපණ්ණාස වස්සාති වසිංසු. කාමච්ඡදං වික්කමෙනතුං නාසකම්භිසු. තෙ න ක්කානම්භතවපි තිබ්බහෙත්තසු. තෙ ලොණමිලිලසෙවනන්වාය ජනපදවාරිකං වරන්තා කාසික³ රට්ඨං සමපාපුණ්ණිසු. තත්‍රෙකස්මිං⁴ නිගමෙ දීපායනස්ස ගිතිසහායො මණ්ඩබොසා නාම පටිවසති. තෙ උහොපි තස්ස සතතිකං උපසඛකම්භිසු. සො තෙ දිස්වා අත්තමනො පණ්ණසාලං කාරෙත්වා⁵ චතුති පච්චයෙති උපට්ඨති.⁶ තෙ තන්ථ තිණ්චතතාරි වස්සාති වසිත්වා තං ආපුච්ඡිත්වා වාරිකං වරන්තා බාරුණසි සමිපෙ අභිමුත්තක⁷ සුසානෙ වසිංසු. තන්ථ දීපායනො යථාතිරන්තං විහරිත්වා පුත තස්මිං නිගමෙ මණ්ඩබොසා අත්තනො සහායස්ස සතතිකං ගතො. මණ්ඩබොසාපසො තන්ථෙව වසි. අපේකදිවසං එකො චොරො අත්තො තගරෙ චොරිකං කන්වා ධනසාරං ආදාය නික්කමෙනො පබ්බදොති ගෙහසාමිකෙති නගරරක්ක⁸ මනුස්සෙති ච අනුබදො. තිද්ධමනෙත නික්කමිත්වා වෙගෙන සුසානං පටිසිත්වා තාපසස්ස පණ්ණසාලචාරෙ භණ්ඩිකං ඡට්ඨෙතිත්වා පලායි. මනුස්සා භණ්ඩිකා 'දිස්වා අරෙ' දුට්ඨජපිල! රතනිං චොරිකං කන්වා දිවා තාපස වෙසෙන වරසි⁹ති තජේජත්වා පොථෙත්වා තං ආනෙත්වා¹⁰ රඤ්ඤ දස්සයිංසු. රුජා අනුපපරික්කිත්වා ච සුලෙ උත්තාසෙථාති ආහ. තං සුසානං නෙත්වා බදිරසුලෙ ආරොපයිංසු. තාපසස්ස සරිරෙ සුලං න පටිසති. තතො නිමබ්බසුලං ආහරිංසු. තවපි න පටිසති. තතො අයසුලං ආහරිංසු. තවපි න පටිසති. තාපසො කිනත්තුවො මෙ පුබ්බ කමන්ති විනොතයි. තස්ස ජාතිස්සරඤ්ඤං උපපජ්ජි. ගෙන පුබ්බකමං අදාස. සො කිර පුරිමත්තහාවෙ වසිස්සිපුත්තො හුන්වා පිතුරුක්ක තච්ඡතට්ඨානං ගන්ත්වා එකං මක්කිකං ගගෙත්වා කොවිලාරසකලිකාය සුලෙන¹¹ විස විජ්ඣති. තස්ස තං පාපං ඉමස්මිං ණනෙ ඔකාසං ලති. සො න සකකා ඉත්තො පාපතො මුව්චිතුන්ති¹² ඤාත්වා රුජපුරිසෙ ආහ: 'සවෙ මං සුලෙ උත්තාසෙතුකාමන්ථ, කොවිලාරසුලං ආහරථා'ති. තෙ තථා කන්වා තං සුලෙ¹³ උත්තාසෙත්වා ආරක්කං දත්වා පක්කමිංසු.

1. සි. මු. දීපායනො නාම ජාතො. 5. සි. මු. කරිත්වා. 9. සි. I-VI. චොරෙ.

2. ම. පටිකම්භිත්වා. 6. සි. මු. තෙ උපට්ඨති 10. සි. II & ම. ආදාය නෙත්වා [විස

3. සි. මු. කාසි. 7. සි. I අභිමුත්තක & II. අභිමුත්තක. 11. සි. I-VI & සි. මු. සුලෙ

4. සි. I-IV. තපෙත්තස්මිං. 8. සි. මු. නගරරක්කිත 12. සි. I VI. මුඤ්ඤාති

13. සි. I-IV. තථා කන්වා සුලෙ.

තද්‍ය කණ්ඩදීපායනෝ විරදිටො¹ මෙ සභායොති මණ්ඩබ්‍යසාස
සනතිකං ආගව්ජ්ජෙනා නං පවතති සුචා නං ධානං ගන්තා
එකමන්තං සීතො කිං සමම කාරකොසිති පුච්ඡිතා න කාරකොවහිති
වුත්තො අත්තනො මනොපදෙසං රක්ඛිතුං සකඛි න සකඛිති පුච්ඡි. සමම !
යෙහි අහං ගහිතො තෙව තෙසං න රඤ්ඤෙ උපරි මය්‍යං මනොප
දෙසො අත්ථිති. එවං සන්නො නාදිසය්‍ය සීලවතො ඡායා මය්‍යං
සුඛාති වතා කණ්ඩදීපායනො සුලං නිස්සාය නිසිදි. ආරක්ඛක
පුරිසා නං පවතති රඤ්ඤෙ ආරොවෙසුං. රුජා අනිසාමෙතා මෙ
කතනති වෙගෙන තත්ථ ගන්තා කසමා භන්නො තිං² සුලං නිස්සාය
නිසින්නොසි³ති දීපායනං පුච්ඡි. 'මහාරුජ! ඉමං තාපසං රක්ඛන්නො
නිසින්නොසමි⁴ති. කිං පන තිං න ඉමස්‍ය කාරකභාවං ඤාතා එවං
කරොසිති? සො කමමස්‍ය අවිසොධිතභාවං⁵ ආවිකඛි. අපසං දීපායනො
රඤ්ඤෙ නාම නිසමමකාරිනා භවිතබ්බනති :

අලසො ගිහී කාමභොගී න සාධු
අසඤ්ඤායො පබ්බජිතො න සාධු,
රුජා න සාධු අනිසමකාරී
යො පණ්ඩිතො කොට්ඨො සො න සාධුති.⁶

ආදීනි වතා ධම්මං දෙසෙසි. රුජා මණ්ඩබ්‍යතාපසය්‍ය නිද්දෙසභාවං
ඤාතා සුලං හරපාති⁴ ආණාපෙසි. සුලං හරන්තා හරිතුං නාසකඛිංසු.
මණ්ඩබ්‍යො ආහ: 'මහාරුජ! අහං පුබ්බෙ කතකමමදෙසෙන එවරුපං
ආයාසං පතෙතා, මම සරිරතො සුලං හරිතුං න සකකා, සවෙපි
මය්‍යං ජීවිතං දුතුකාමො කකවෙත ඉමං සුලං වම්මසමං කතා
ජිඤ්ඤෙති⁵ති. රුජා තුථා කාරෙසි. සුලං අනෙතා යෙව අභොසි. න
කිඤ්ඤි පිලං ජනෙසි. තද්‍ය කිර සුමුමං සකලිකං හිරං⁶ ගහෙතා
මකඛිකාය වච්චමය්‍යං පවෙසෙසි. තං තය්‍යෙව අනෙතා අභොසි.⁷
සො තෙන කාරණෙන අමරිතා අත්තනො ආයුක්ඛයෙනෙව මරි.
තසමා අයමපි න මනොති.⁸ රුජා තාපසෙ වඤ්ඤිතා ඛමාපෙතා
උභොපි උය්‍යානෙව⁹ වසාපෙන්නො පටිජග්ගි. තතො පට්ඨාය සො
ආණ්ඩමණ්ඩබ්‍යො නාම ජාතො. සො රුජානං උපනිස්සාය තත්ථෙව
වසි. දීපායනො පන තස්ස වණං එයුක්කං කරිතා⁹ අත්තනො ගිහී
සභායමණ්ඩබ්‍යෙන කාරිතං පණ්ණසාලමෙව ගතො. තෙන වුත්තං :

සමුගමවාරී මණ්ඩබ්‍යො සභායො මෙ මහාඉසී,
පුබ්බකමම සමායුත්තො සුලමාරොපණං ලභී.
තමහං උපට්ඨතිතාන ආරොග්‍යමනුපාපසිං,
ආපුච්ඡිතාන ආගඤ්ඤිං යං මය්‍යං සකමය්‍යමනති.

1. ම. විර. දිටො. 5. සි. I. සකලකං හිරං. a. ජතකපාලි.
2. සි. I-VI. & ම. කසමා තිං භන්නො. 6. සි. I. තස්‍යා අනෙතා එව & සි. II. තස්‍යා.
3. සි. I-VI. අසොධිතභාවං. 7. ම. න මනො. අනෙතායෙව. & ම. තස්ස අනෙතා එව.
4. සි. I. සුලං හරාති. 8. සි. 1 & IV. උය්‍යානෙ. 9. සි. 1-VI කතා.

තත්ථ ආපුච්ඡිකානාති මග්ගං සහායං මණ්ඩබ්බාපසං
 ආපුච්ඡිකා. සං මග්ගං සකමග්ගමනති යං තං මග්ගං ගිඪිසහායෙන¹
 මණ්ඩබ්බාබ්බමණෙන කාරිතං සකං මම සන්තතං අසංමපදං
 පණණසාලා, තං උපාගඤ්ඤි. තං පන පණණසාලං පවිසන්තං දිඨ්ථා
 සහායස්ස ආරොවෙසුං. සො සුඤ්ඤාච කුට්ඨවිනේනා සපුත්තදුරෙ ඛත්ත
 ගතිමාලථාණිතාදිති² ආදාය පණණසාලං ගතවා දිපායනං වන්දිතා
 පාදෙ ධොවිතා පානකං පායෙතා ආණිමණ්ඩබ්බාසං පවන්ති
 සුණ්ණෙනා නිසීදි. අප්පං පුත්තො යඤ්ඤදත්තකුමාරෙ නාම වඩ්ඛමණි
 කොටියං ගෙණ්ඤුකොන³ කිලි. තත්ථ වෙකස්මිං වමමිකෙ ආසිවිසො
 වසති. කුමාරෙන භූමියං පහටගෙණ්ඤුකො⁴ ගතවා වමමිකනිලෙ ආසි
 විසස්ස මන්තෙක පති. කුමාරෙ අජානෙනා බිලෙ හත්ථං පවෙසෙයි.
 අප් නං කුඨො ආසිවිසො හත්ථං ඛයි. සො විසවෙගෙන මුච්ඡිතො
 තත්ථෙව පති. අප්පං මාතාපිතරෙ සපෙපන දට්ඨභාවං ඤාතා කුමාරං
 උකම්පිතා තාපසස්ස පාදමුලෙ නිපජ්ජාපෙතා 'හතෙනා!⁵ ඔසධෙන වා
 මනෙතන. වා පුත්තං තො⁶ නිරුගං කරුථා'ති ආහංසු. සො අහං
 ඔසධං න ජානාමි, නාහං වෙජ්ජකමමං කරුණාමි, පබ්බජිතොවෙති.
 'තෙන හි හතෙන! ඉමස්මිං කුමාරකෙ මෙතනං කතා සච්ඡිකිරියං
 කරුථා'ති. තාපසො 'සාඤ්ඤි' සච්ඡිකිරියං කරුණාමි'ති වතා යඤ්ඤ
 දත්තස්ස සිසෙ හත්ථං ධපෙතා සච්ඡිකිරියං අකාසි. තෙන වුත්තං:
 'සහායො බ්‍රාහ්මණො මග්ගං'නති ආදි. තත්ථ ආගච්ඡං පාපුත්තාගනනති
 අතිපි අතිගමනං අතිගමිංසු. වට්ඨමනුකම්පනති බිපනවට්ඨසණ්ඨාන
 තාය⁷ වට්ඨනති ලද්ධතාමං ගෙණ්ඤුකං අනුකම්පනො. ගෙණ්ඤුකනිලිං
 කිලිනෙනාති අත්ථො. ආසිවිසමකොපයිති භූමියං පතිගතො හුත්වා
 වමමිකනිලගතො ගෙණ්ඤුකොන⁸ තත්ථ සීතං කණ්ණසප්පං සිසෙ
 පහරිතා රෙසෙයි. වට්ඨගනං මග්ගං අනෙකෙනාති තෙන වට්ඨෙන
 ගතං මග්ගං ගවෙසනො. ආසිවිසස්ස හත්ථෙන උත්තමඛගං පර
 මසිති වමමිකනිලං පවෙසිගෙන අත්තනො හත්ථෙන ආසිවිසස්ස සිසං
 චුයි. විසබලසිසොති විසබලනිසිසිතො අත්තනො විසවෙගං නිසාය
 උප්පජ්ජනකපෙපො. අඩංසි දුරකං ඛණෙනි නස්මිං පරමසිතකකණේ
 ඵව තං බ්‍රාහ්මණකුමාරං ඛයි.⁹ සහද්දෙධාති ඛංසෙන සගෙව; දට්ඨ
 සමකාලමෙව. ආසිවිසෙනාති ඝොරවිසෙන. නොනාති තෙන දුරකස්ස
 විසවෙගෙන මුච්ඡිතස්ස භූමියං පනතෙන අහං දුකම්පිතො අගොසිං.
 මම වාහසි නං දුකම්පනති තං දුරකස්ස මාතාපිතාඤ්ඤ දුකං මම
 වාහසි;¹⁰ මග්ගං සරිරෙ විය මම කරුණාය වාගෙයි. නාහනති තෙ
 තස්ස දුරකස්ස මාතාපිතරෙ අහං මා සොච්ඡ¹¹ මා පරිදෙවථාති
 ආදිනා නයෙන සමස්සාසෙතා. සොකසලලිනොති සොකසලලවනො.

1. සි. මු. යං. තං. ගිඪිසහායෙන.

5. 'හතෙන'ති මරමෙපොඤ්ඤා න දිස්සති.

2. ම. සපුත්තදුරෙ ගතිමාලථාණිතාදිති.

6. ම. පුත්තකං. 9. ම. ඛාසි. 10. ම. වහසි.

3. සි. I-VI. &. සි. මු. ගෙණ්ඤුකොන.

7. 'සාඤ්ඤි'ති මරමෙපොඤ්ඤා න දිස්සති.

4. සි. I-IV. &. සි. මු. ගෙණ්ඤුකො.

8. ම. වට්ඨසණ්ඨානතාය 11. ම. මාසොච්ඡ.

අගනගරී සෙවන; තනො එව මරං උතතමං සවකිරියං අකාසි. ඉදුති
තං සවකිරියං සරුපෙත් දසෙහුං 'සත්තාගමෙවා'ති ගාථමාග.
තත් සත්තාගමෙවාති පබ්බජිතදිවසතො පට්ඨාය සත්තාගාති¹ එව.
පසගතවිනෙකාති කමමථලසද්ධාය පසන්නමානසො. සුඤ්ඤාදිකොති
පුඤ්ඤාදන අත්තකො, ධම්මජ්ඣසුත්තො. අථාපරං යඤ්චිතිනනති අථ
තසමා සත්තාගා උතතරි යං මම බුහවරියවරණං. අකාමකො වාහිති
පබ්බජ්ජං අතිව්ජනෙතො එව. එතෙන සවෙචන සුච්ඡි හොතුති සවෙ
අතිරෙකපඤ්ඤාසවසානාති. අනභිරතිවාසං වසනෙන මයා කසාපි
අජානාපිතභාවො සවෙචො, එතෙන සවෙචන යඤ්ඤාදතතකුමාරසං
සොඤ්චි හොතු, ජීවිතං පටිලභතුති. එවං පන මහාසත්තෙන සව
කිරියාය කතාය යඤ්ඤාදතතසං සරීරහො විසං භසසිත්වා පඨවිං
පාටිසි. කුමාරෙ අකකිති උමමිලෙත්වා මානාපිතරෙ ඔලොකෙත්වා
අමම නාතා ති වත්වා වුට්ඨාසි. තෙන වුත්තං:

සහසවෙච කතෙ මයං විසවෙගෙන වෙධිතො,
අබුජ්ඣත්වාන වුට්ඨාසි අරෙගොවාසි² මාණවොති.

තසංකප්පො: මම සවකරණෙන සහ සමානකාලමෙව³ තතො පුබ්බ
විසවෙගෙන වෙධිතො කමපිතො විසඤ්ඤාදිභාවෙන අබුජ්ඣත්වා සීතො
විගතවිසත්තො පටිලභසඤ්ඤා සහසං වුට්ඨාසි, සො මාණවො කුමාරෙ
විසවෙගෙන අරෙගො ව අගොසිති. ඉදුති සත්වා නසං අතතතො⁴
සවකිරියාය පරමන්දිපාරමිභාවං දසෙහෙනො 'සවෙචන මෙ සමො
නත්ථි එසං මෙ සවපාරමි'ති ආග. තං උතතානත්මෙව. ජාතකට්ඨ
කථායමපන මහාසඤ්ඤා සවකිරියාය කුමාරසං එතපපදෙසතො
උද්ධං විසං භසසිත්වා විගතං, දුරකසං පිතු සවකිරියාය කට්ඨොඋද්ධං,
මාතු සවකිරියාය අවසිට්ඨසරීරතො විසං භසසිත්වා විගතනති ආගතං.
තථා හි වුත්තං:

යසමා දුනං නාහිනන්දිං කදුචි
දිසවානාගං අතිට්ඨා වාසකාලෙ
නවාපි මෙ අපට්ඨතං අවෙදුං⁵
බහුසුත්තා සමණබ්බාහමණා ව
අකාමකො වා හි අහං දදුමි
එතෙන සවෙචන සුච්ඡි හොතු
ගතං විසං ජීවතු යඤ්ඤාදතෙනො.

ආසිවිසො තාත! පහුතතෙරො
යො තං අබංසි⁶පිතර උදිට්ඨ,
තසමිඤ්ච මෙ අපට්ඨතාය අජ්ජ
පිතරි ව තෙ නත්ථි කොචි විසෙසො,
එතෙන සවෙචන සුච්ඡි හොතු
ගතං විසං ජීවතු යඤ්ඤාදතෙනොති. 8

1. සි. මු. සත්තා ගාති.

2. මු. & සි. මු. අරෙගො.

3. සි. I-VI, සමෙව සමානකාලමෙව.

4. සි. මු. සත්වා අතතතො. 8. ජාතකපාඨි.

5. සි. මු. & සි. I-VI & ම. අවිදුං.

6. සි. I-VI, අවමුසි ජ, අ. අදසි.

තත්ථ වාසකාලෙති වසනන්තං ගෙහං ආගතකාලෙ. නි වාපි මෙ අපට්ඨනං. අපෙදුනති¹ බහුසසුතාපි² සමණ්ණාගමණං ‘අයං නෙව දුතං අතිතඤ්ඤි න අමුතං’ති ඉමං මම අපට්ඨසභාවං නෙව ජාතියං. අහං හි තෙ පියවකුඤ්ඤි යෙව ඔලොකෙමිති දීපෙති. එතෙන සමෙවනාති සවෙ අහං දදමානොපි³ විපාකං අසද්දගිත්වා අත්තනො අනිවර්තය දෙමි, අනිවර්තාවස්ථෙ මෙ පරෙ න ජානනති, එතෙන සමෙවන සුචරිඨි ගොතුති අත්තො. ඉතරගාථාය නානාති පුත්තං ආලපති. සසුතනොපකාති බලවට්ඨෙසො. පනති පදරු. අයමෙව වා පාඤා. උදිට්ඨාති උද්ධං ගතත්වා, වමම්කසිලතො උට්ඨගිත්වාති අත්තො. ඉදං වුත්තං ගොති: ‘තාත! යඤ්ඤදත්ත! තසමිඤ්ඤි ආසිවිසෙ තව පිතරි⁴ අපට්ඨසභාවෙන මග්ගං කොචි විසෙසො තත්ථි, තඤ්ඤි පන අපට්ඨසභාවං ඔපෙත්වා අජ්ජ මයා න කොචි ජානාපිහපුබ්බො, සවෙ එතං සච්චං, එතෙන සමෙවන සුචරිඨි ගොතු’ති. එවං බොධිසත්තො කුමාරෙ අරෙගෙ⁵ ජාතෙ තස්ස පිතරං ‘දුතං දදනෙතන නාම කමමඤ්ඤි ඵලඤ්ඤි සද්දගිත්වා දුතබ්බ’නති කමමඵලසද්දාය නිවෙසෙත්වා සයං අනභිරුතියං විනොදෙත්වා ක්කානාභිඤ්ඤායො උපපාදෙත්වා ආසුපරියොසානෙ මුත්තලොකපරු යණො අගොසි. තදු මණ්ඩබෙසා ආනඤ්ඤෙත්රෙ අගොසි, තස්ස හරියා විසාබා, පුත්තො රුහුලත්තෙරො, ආණ්ඩමණ්ඩබෙසා සාරිපුත්තත්තෙත්රෙ, කණ්ණදීපායනො ලොකනාපො. තස්ස ඉධ පාළියා ආරුළුතා සච්ච පාරම්. සෙසා ව පාරම්යො ගෙට්ඨා වුත්තතයෙනෙව නිද්ධාරෙතබ්බො, තථා අතවසෙසට්ඨාගොගපරිච්චාගාදයො ගුණානුභවාති.⁶

කණ්ණදීපායනවර්ගං එකාදසමං.

දවාදසමෙ සුභාසකාමො මහිපතිති එවංතාමො බතතියො. මහා සතොතා හි තදු ,කුරුරමට්ඨි ඉඤ්ජපත්තනගරෙ කොරවරයස්ස රඤ්ඤාදු අග්ගමහෙසියා කුච්ඡ්ඡිති නිබ්බතති. තං සුතවිත්තතාය¹ වඤ්ජමාන සොමමවදනතාය² සුතසොමොති සඤ්ජාතියං. තං වයප්පත්තං සබ්බ සිප්පතිප්පත්තිප්පත්තං³ මානාපිතරො රජෙජ් අභිසිඤ්ඤිංසු. ගතිනො⁴ පොට්ඨසාදෙනාති පුරිසානං මනුස්සානං අදනතො බාදනතො පොරි සාදෙති ලද්ධානාමෙන බාරණසිරිඤ්ඤා දෙවනාබලිකමත්ථං ගතිතො. බාරණසිරිථා හි⁵ තදු මංසෙන විතා අභුඤ්ජනො අඤ්ඤං මංසං අල භනෙනන භතතසාරකෙන මනුස්සමංසං බාදපිතො රසතණ්ණාය බද්ධො හුත්වා මනුස්සෙ සාතෙත්වා මනුස්සමංසං බාදනො අමච්ච පාරිසජ්ජපුබ්බෙති නාගරෙති නෙගමජානප්පදෙති⁶ ව උද්ධාගිතෙන

1. සි. I-VI & ම 5 සි. මු & ම. ගුණානුභවා විකාලෙකබ්බාති. 2. සි. I-VI තනො. & සි මු. අවිඤ්ඤති. 3. ජ. අ. සුතවිත්තකතාය. 4. සි. I-VI බාරණසිරිථා. 5. සි. I-VI හි. මු. බහුසසුතා. 6. සි. මු සොමමවණ්ණතාය. 7. සි. මු. නිගමජානප්පදෙති 8. ම තඤ්ඤි පිතරි 8. සි. මු. සබ්බසිප්පාති. & ම. නෙගමජානප්පදෙති 4 සි. මු. ආරෙගෙ. නිප්පත්තිප්පත්තං. & සි I-VI සබ්බසිප්පතිප්පත්ති. පත්තං.

කාලහත්තා නාම අත්තනො සෙනාපතිනා 'දෙව'යදි රජෙක අත්තනො මනුස්සමං සබ්බදනතො විරමාති'ති වුතො 'රජං පරගුණොපි මනුස්සමං සබ්බදනතො න ඔරමිස්සාමි'ති වතො තෙඤ්ඤා රට්ඨා පබ්බජිතො අරඤ්ඤං පටිසිත්වා එකස්මිං නිශ්‍රොධමුලෙ¹ වසනො බාණ්ණප්පහාරෙන පාදෙ ජාතස්ස වණස්ස එසුභාවාය 'සකලජලමුදිපෙ එකසතබ්බති යානං ගලලොහිතෙන බලිකමමං කරියාමි'ති දෙවතාය ආයාචනං කත්වා සත්තාහං අනාගාරතාය වණෙ එසුකෙ ජාතෙ දෙවතානු භාවෙන සොඤ්ඤි මෙ² අහොසිති සඤ්ඤාය බලිකමමන්³ රුජානො ආනෙස්සාමිති ගච්ඡන්තො අතීතභවෙ සහායභූතෙන යකෙඛන සමාගතත්වා තෙන දින්නමන්තබලෙන අබිකතර⁴ එමජ්ජපරික්කම සමපනො හුත්වා සත්තාහබ්බන්තරෙ යෙව සතං රුජානො ආනෙත්වා අත්තනො වසනතිශ්‍රොධරුකෙඛි ඔලලෙඛත්වා බලිකමකරණසජ්ජා අහොසි. අථ තස්මිං රුකෙඛි අබිවත්වා දෙවතා තං බලිකමමං අතිච්ඡන්ති උපායෙන තං නිසෙධෙස්සාමිති පබ්බජිතරුපෙන තස්ස අත්තානං දස්සෙත්වා තෙන අනුබද්ධො තියොජනං ගතත්වා පුත අත්තනො දිබ්බරුපමෙව දස්සෙත්වා 'තිං මුසාවාදී, තයා සකලජලමු දිපෙ රුජාතො ආනෙත්වා බලිකමමං කරියාමිති පටිසුත්තං, ඉදුති යෙ වා තෙ වා⁵ දුබ්බලරුජානො ආනෙසි, ජලමුදිපෙ ජෙට්ඨකං සුතසොමරුජානං සවෙ නානෙස්සසි, න මෙ තෙ බලිකමමෙන අත්තො'ති ආහ. සො 'දිට්ඨා මෙ අත්තනො දෙවතා'ති භූසිත්වා 'සාමි! මා වින්තසි, අහං අජෙජ්ජ සුතසොමං ආනෙස්සාමි'ති වතො වෙගෙන මිගාජිතං⁶ උය්‍යානං ගතත්වා අසංවිනිතාය ආරක්ඛාය පොකඛරණිං ඔතරිත්වා පදුමනීපතෙන න සිසං පටිච්ඡාදෙත්වා අට්ඨාසි. තස්මිං අත්තොඋය්‍යානගතෙ යෙව බලවපවඩුසෙ සමන්තා තියොජනං ආරක්ඛා ගණිතාසු. මහාසත්තො පාතොව අලබ්භතහත්තිකකිඛිර ගතො වතුරඬිතිතියා සෙනාය නගරතො තිකම්මි. තදු තක්කසිලනො නන්දො නාම බ්‍රාහ්මණො වතස්සො සතාරහගාථායො ගහෙත්වා වීසං යොජනසතං මග්ගා අතික්කමම තං නගරං පතො රුජානං පාචිත දවාරෙන තිකම්මන්තං දිස්වා හත්ථං උක්ඛිපිත්වා 'ජයතු හම්මි මහා රුජා'ති වත්වා⁷ ජයාපෙසි. රුජා හත්තිනාගං උපසඛකම්මිත්වා, කුතො නු තිං බ්‍රාහ්මණ! ආගච්ඡසි? කිම්ච්ඡසි? කිතො දජ්ජන්ති ආහ. බ්‍රාහ්මණො 'කුමෙහ සුතවිතසාකාති සුත්වා වතස්සො සතාරහගාථායො ආදාය කුමානං දෙසෙත්වා⁸ ආගතොමි'ති ආහ. මහාසත්තො කුට්ඨ මානසො හුත්වා 'අහං උය්‍යානං ගතත්වා නගාසිත්වා ආගතත්වා සොස්සාමි, තිං මාඋක්කණ්ඨි'ති වතො ගච්ඡටි බ්‍රාහ්මණස්ස අසුකගෙහෙ නිවායං ඝාසච්ඡාදනඤ්ඤි සංවිදුග්ථාති ආණාපෙත්වා උය්‍යානං පටිසිත්වා

1. සි, මු, & ම. නිශ්‍රොධරුකමුල. 5. සි, I-VI & සි, මු. යෙන වා තෙන වා.
 2. සි I-VI & ම, මම සොඤ්ඤි. 6. සි, මු, & ම මිගාජිත & ජා, අ මිගාජිතයානං.
 3. I-VI & සි, මු. දෙවතාය බලිකමමන්. 7. ජයතු හට්. මහා රුජාති වතොති සිහල
 4. සි, මු. අබිකතර. 8. සි I-VI දස්සෙත්වා. [මරමිපොත්තකෙසු න දිස්සති.

මහතනං ආරක්ඛං සංවිධාය ඔද්ධාරිකානි ආහරණානි මුඤ්ඤිනි¹ මඤ්ඤකම්මං කාරෙතො උබ්බට්ඨිතසර්දේ² ඓසාකකරණියා රුජවිභවෙන නභාසිනො පච්චුත්තරිනො උදකඤ්ඤාභණ්ඩාපකෙ නිවාසෙතො අවධාසි අපංසා ගඤ්ඤිමාලාලභිකාරෙ උපහරිංසු. පොරිසාදෙ ‘අලභිකතරුජා’³ භාරිකො භවිස්සති, සලලුත්තකාලෙ යෙව නං ගණ්ණිස්සාමි’ති⁴ නදනොතො බග්ගං පරිවතොතොතො ‘අභමසම් පොරිසාදෙ’ති නාමං සාවෙතො උදකා නික්කම්. තස්ස සද්දං සුඤ්ඤා ගන්තොදොදාදො ගන්තිආදිතො භග්ගංසු. බලකායො දුරෙ සිතොව⁵ පලාසි. ඉතරො අත්තනො ආයුධානි⁶ ඡ්ඤෙඤ්ඤා උරෙන නිපජ්ජි. පොරිසාදෙ රුජානං උක්කපිනො බන්ධෙ නිසීදුපෙතො සමමුඛවර්ගානෙ යෙව අවධාරකභන්ධං පාකාරං ලභිසිනො පුරතො ගලිත⁷ මදමත්තවරවාරණෙ⁸ කුමො අකක මිනො පබ්බතකුටාති විශ පාතොතො වාතජවර්ගිපි අසාරතනාති පිට්ඨියං අකකමිනො පාතොතො රථසීසෙ අකකමිනො පාතොතො භමරිකං භමනොතො විශ නීලකාති නිග්‍රොධපත්තාති මදුනොතො විශ එකවෙගෙනෙව තියොජනමග්ගං ගන්තො කිඤ්ඤි අනුබකුත්තං අදිසො සතිකං ගච්ඡන්තො සුතසොමස්ස කෙසෙති උදකඤ්ඤානි අත්තනො උපරි පතනානාති අසුඛඤ්ඤාති සඤ්ඤාය ‘කිම්දං සුත සොමොපි මරණං අනුසොවනො රොදති’ති ආග. මහාසතො‘නාභං මරණං’ අනුසොමාමි, කුතො රොදනා?¹⁰ අපිව බො සභිගරං¹¹ කතො සච්චාපනං නාම පණ්ණිතානං ආවිණ්ණං, නං න නිපජ්ජතිති අනුසොමාමි, කස්සපදසබලෙන දෙසිතා වතස්සො සතාරා ගාථායො ආදාය තක්කසිලනො ආගතස්ස බ්‍රාහ්මණස්ස ආගන්තුකවර්ගනං කාරෙතො ‘නභාසිනො ආගන්තො’¹² සුඤ්ණිස්සාමි,¹³ යාව මමාගමනා ආගමෙහි’ති සභිගරං කතො උග්ගානං ගතො, ත්වං ච තා ගාථායො සොතුං අදනො මං ගණ්ණි’ති, තෙන වුත්තං:-

ගහිතො පොරිසාදෙන බ්‍රාහ්මණෙ සභිගරං සරිනති.

තත්ථ බ්‍රාහ්මණෙ සභිගරනති නන්දබ්‍රාහ්මණෙ අත්තනා කතං පටිඤ්ඤං අනුස්සරිං. ආවුණ්ණිකා කිරිමලෙති තත්ථ තත්ථ උග්ගානාදිසු ගන්තො අත්තනො බලෙන ආනිතානං එකසතබ්බතියානං හත්තලෙ ඡිද්දං කතො රුකෙක ලම්බනත්ථං රජ්ජං පටිමුඤ්ඤිනො, එනෙ සමපමිලා ජෙඤ්ඤාති එතෙ එකසතබ්බතියෙ ජිවගාහං ගහෙතො උග්ගාපාදෙ අබොසිරෙ කතො පණ්ණියා සිසං පහරන්තො භමණවසෙන හත්තලෙ ආවුණ්ණිකා රුකෙක ආලම්බනවසෙන සබ්බසො ආහාරුපවෙජ්ඣෙන

1. සි. මු. & ම. මුඤ්ඤිනො.

6. ම ආවුධානි.

11. සි I-VI. සකකාරං.

2. සි. මු. & ම. උපතනීතසර්දො.

7. සි. මු. & ම. පගලිත & සි. II. පගලිත.

3. සි. මු. & ම. අලභිකා.

8. සි. මු. මත්තමරවාරණ & සි I-VI මදමත්තවාරණං.

කාලෙරුජා.

9. සි. මු. මරණනො.

12. සි. I-VI ආගතො.

4. සි. I & II. සලලුත්තකාලෙ යෙව ගණ්ණිස්සාමි.

13. සි. මු. & ම. සොස්සාමි.

5. සි. මු. දුරෙසිතො තතො ව.

10. සි. I-VI. රොදනො.

සබ්බථා පමිලාපෙනා විශ්වාසෙනා බෙදපෙනාති අනේ. සඤ්ඤානේති බලිකමමනේ සාධෙනාබබ්බ. උපනසී මමනති මං උපතෙසි. තථා උපතියමානො පන මහාසතෙනා පොරිසාදෙන 'කිං තං මරණෙනා භායසී'ති වුතෙන 'නාහං මරණෙනා භායාමි, තස්ස පන බ්‍රාහ්මණස්ස මයා කතො සබ්බරෙ න පරිමොචිතොති අනුසොවාමි, සචෙ මං¹ විස්සජ්ජස්සසි, තං ධම්මං සුඤ්ඤා තස්ස ච සක්කාරසමානං කතො පුන ආගමිස්සාමි'ති. නාහං² සද්දහාමි යං තං මයා විස්සජ්ජිතො ගතො පුන මම හත්ථං ආගමිස්සසීති. සමම! පොරිසාද! මයා සද්ධං ඵකාවරියකුලෙ සිකතිතො සහායො හුඤ්ඤා 'අහං³ ජිවිතභෙත්තිති න මුසා කපෙමි'ති⁴ කිං න සද්දහසීති. කිඤ්ඤාපි මෙ ඵතෙන වාචාමතතකෙන:

අසිඤ්ඤා සත්ඤ්ඤා පරමසාමි
සපථමපි තෙ සමම! අහං කරෙමි,
තයා පමුතෙනා අනණො භවිතො
සච්චානුරක්ඛි පුනරුච්ඡස්සන්ති. a

මහාසතෙනා ඉමාය ගාථාය වුතතාය පොරිසාදෙ 'අයං සුතසොමො බතතියෙහි අකතතබ්බං සපථං කරෙමිති වදති, ගතො අනා ගච්ඡන්තොපි මම හත්ථො න මුච්චිස්සති'ති විනේතො:

යො තෙ කතො සබ්බරෙ බ්‍රාහ්මණෙන
රටෙඨ්ඨ සකෙ ඉස්සරියෙ සීතෙන,
තං සබ්බරං බ්‍රාහ්මණස්සපදයං⁵
සච්චානුරක්ඛි පුනරුච්ඡස්සති. b

විස්සජ්ජසී, මහාසතෙනා රුහුමුඛා මුතෙනා වන්දෙ විය නාගබලො ථාමසමපතෙනා බිප්පමෙව තං නගරං සමපාපුණ්ඨි. සෙනාපියස්ස 'සුත සොමරුජා පණ්ණිතො, පොරිසාදං දමෙතො ඕහමුඛා පමුතනමතතවර වාරණො⁶ විය ආගමිස්සති'තිව රුජානං පොරිසාදස්ස දතො ආගතාති ගරහභයෙන ව බිතිනගරෙ යෙව නිවිට්ඨා තං දුරතොව ආගච්ඡන්තං දිස්වා පච්චුග්ගන්තො වන්දිතො 'කච්චිත්ථ මහාරුජ! පොරිසාදෙන කිල මිතො'ති පටිසන්තාරං කතො පොරිසාදෙන මස්සං මාතාපිතුහිපි දුක්ඛාර තරං කතං, තථා රුපො නාම වණ්ණො සාහසිකො මමං සද්දහිතො මං විස්සජ්ජසී'ති⁷ වුතෙන රුජානං අලඛකරිතො හත්ථිකතං ආරෙ පෙනා පරිවාරෙනා නගරං පාවිසී. තං දිස්වා සබ්බෙ නාගරා තුසසිංසු. සොපි ධම්මසොණ්ඩතාය මාතාපිතරෙපි අනුපසඤ්ඤාති නිවෙසනං ගතො බ්‍රාහ්මණං පකෙකාසාපෙනා තස්ස මහන්තං සක්කාරසමානං කතො ධම්මගරුතාය⁸ සයං නිවාසනෙ නිසීදිතො 'තුලෙනා මස්සං ආභතා සතාරහගාථා සුණොමි⁹ ආවරියා'ති ආග. බ්‍රාහ්මණො මහා

1. සි. මු. සචෙතාමං. 5. සි. I-IV & සි. මු. & ම. සමපදය. 8. සි. මු. ධම්මගරුතාය.
2. සි. මු. & ම. නාගමිදං. 6. සි. I-IV. & වාරණො & ම. පමුතනවාරණො.
3. ජා. අ අයං. 7. ම. මම සද්දහිතො. 9. ම. සුණොමි.
4. සි. I-IV & ම. සි. මු. කපෙමි & ජා. අ. කපෙමිති. a. ජාතකපාළි. b. ජාතකපාළි.

සතෙතන යාවිතකාලෙ ගතෙති හතේ උබ්බට්ඨො පසිබ්බකතො
මනොරමං පොත්ථකං තිහරිතො උහොති හතේති ගගෙතො 'තෙනති
මහාරුජ! සුඤ්ඤානි'නි¹ පොත්ථකං වාවෙනො ගාථා අභාසි:

සනිදෙව සුතසොම! සබ්බි හොති² සමාගමො,
සා නං සබ්බන් පාලෙති නාසබ්බි බහුසබ්බමො.³

සබ්බිරොව⁴ සමාසෙථ සබ්බි කුබ්බෙථ සත්ථං,
සතං සඤ්ඤාමමඤ්ඤාය සෙයොසා හොති න පාපියො.

ජරනති වෙ රුජරථා සුවිතතා
අපො සරිරමි ජරං උපෙති,
සතඤ්ඤා බමෙමා න ජරං උපෙති
සතො ගවෙ සබ්බි පවෙදයනති.

තතඤ්ඤා දුරෙ පඨවි ව දුරෙ
පාරං සමුද්දායන දුරෙ,
තතො ගවෙ දුරතරං වදනති
සතඤ්ඤා බමමං⁵ අසතඤ්ඤා රුජාති. a

තා⁶ සුතො මහාසතො සථලං මෙ ආගමනනති තුට්ඨවිතො ඉමා
ගාථා තෙව සාවකභාසිතා, න ඉසිභාසිතා, න කපිභාසිතා,⁷ න දෙව
භාසිතා,⁸ සබ්බඤ්ඤාතව භාසිතා; තිනත්තුවො අග්ගනතී විතොතො⁹
ඉමං සකල¹⁰ වක්කවාලං යාව මුහුලොකා සතතරතනපුණ්ණං කතො
දිනොපි තෙව අනුච්ඡිකං කතං තාම හොති, අහං බො පනස්ස
තියොජනසතිකෙ කුරුරට්ඨි සතතයොජනිකෙ ඉන්ද්‍රපත්තනගරෙ
රජං දුදුං පහොමි, රජං කාතුං පනස්ස භාගං නපි, තථා හිස්ස
අබ්බලක්කණානුසාරෙන අප්පානුභාවතා දිස්සති, තස්මා දිනනමි රජං
න ඉමසමි. තිට්ඨතීති විතොතො 'ආවරිය! තුමෙහ අඤ්ඤාසං බතතියානං
ඉමා ගාථායො දෙසෙතො කිං ලභථා'ති පුට්ඨි. එකෙකාය සතං සතං
මහාරුජ! තෙතෙව සතාරහගාථා නාම ජාතාති. අථස්ස මහාසතො:
තං ආවරිය! අතතනා¹¹ ගගෙතො විවරණභණ්ඩස්ස අග්ගං න ජානාසිති:

සහස්සියො ඉමා ගාථා න ඉමා ගාථා සතාරහා,
වත්තාරි තං සහස්සාති බිප්පං ගණ්ණාති¹² මුහුමණාති.

වත්තාරි සහස්සාති දුපෙතො එකං සුබයානකං දතො මහතා සකකාර
සමානෙතෙව තං උයොසාජෙතො මාතාපිතරො වජ්ඣිතො අහං මුහුම
ණෙන ආහතං සඤ්ඤාමරතනං පුජෙතො තස්ස ව සකකාරසමානං

1. ම. සුඤ්ඤානිති,	6. සි. මු. නං & සි I-VI නං,	11. ම. තං අතතනා.
2. ජා. අ. හොතු.	7. න කපිභාසිතාති සි. මු. පොත්ථකෙ න දිස්සති.	
3. සි මු& සි. I-VI. සමාගමො,	8. න දෙවභාසිතාති සිහලපොත්ථකෙහු න දිස්සති.	
4. I-VI. සබ්බිරොව. a. ජාතකපාලි	9. සි. මු. විතොතො,	12. සි I-IV & සි.
5. සි, I-VI ම. බමමො.	10. සි. මු. සකලමුඨි.	මු. ගණ්ණ,

කතො ආගමිස්සාමිති පොරිසාදස්ස පටිඤ්ඤං දතො ආගතො, තත්ථ
 යං බ්‍රාහ්මණස්ස කාතබ්බං පටිපජ්ජතබ්බං තං කතං, ඉද්දති පොරි
 සාදස්ස සන්තිකං ගමිස්සාමිති වතො තෙනති 'තාත! සුත්තස්සොම! කිං
 නාමෙතං කථෙසි, 'චතුරුඛිතිතියා සෙනාය වොරං ගණිතස්සාම, මා
 ගච්ඡ වොරස්ස සන්තික'න්ති යාවිංසු. සොළසසහස්සා නාවකිත්ථියො
 සෙසපරිජනාපි 'අවෙහ අනාපෙ¹ කතො කුතිං ගච්ඡයි දෙවා'ති පරි
 දෙවිංසු. පුනපි කිරුරජා වොරස්ස² සන්තිකං ගමිස්සාමිති එකකොලා
 හලං අහොසි. මහාසතෙනා පටිඤ්ඤාය සච්චාපනං³ නාම සාමුතං
 සපුරිසානං ආවිණ්ණං, සොපි මම⁴ සද්දහිත්වා විස්සජෙය්‍යසි, තස්මා
 ගමිස්සාමි යෙවති මාතාපිතරෙ වන්දිත්වා සෙසජනං⁵ අනුසාසෙත්වා අස්ස
 මුඛෙන තාතපසකාරං පරිදෙවනෙනන ඉත්ථංගාරදිනා ජනෙන අනු
 ගතො නගරං නිකම්ම තං ජනං නිවතෙනතුං මග්ගෙ දණ්ඩකෙන
 කිරියං ලෙඛං කතො ඉමං මම ලෙඛං මා අතිකක්මිංසුති⁶ වතො
 අගමාසි. මහාජනො තෙජවතො මහාසත්තස්ස ආණං අතිකක්මිතුං
 අසකෙක්කානෙනා මහාසද්දෙන කන්දිත්වා රෙදිත්වා නිවතති. බොධි
 සතෙනා ආගතමග්ගෙනෙව තස්ස සන්තිකං අගමාසි. තෙන වුත්තං
 'අපුච්ඡ මං පොරිසාදෙ'ති ආදි. තත්ථ කිං ඩං ඉච්ඡයි නිස්සජ්ජන්ති⁷
 තිං අත්තනො නගරං ගන්තුං මම හත්තො නිස්සජනං කිං ඉච්ඡයි,
 තිං මයා තක්කසිලාදිසු විරපරිචිතො සච්චවාදීති⁸ වදයි, තස්මා
 සථාමති තෙ කාහාමි යථාරුචිං⁹ තෙ කරිස්සාමි. සදි මෙ ඩං
 සුනෙතිසිති සවෙ පුන තිං එකංසෙනෙව මම සන්තිකං ආගමිස්සයි.
 පණ්ණ ආගමනං මමාති පගෙව මම ආගමනං තස්ස පොරිසාදස්ස
 පටිසුණිත්වා පාතොව ආගමිස්සාමිති පටිස්සවං කතො. රජ්ජං නිසාදසි.
 නද්දති තද පොරිසාදස්ස සන්තිකං ගන්තුකාමො ඉදං වො¹⁰ රජ්ජං
 පටිපජ්ජතාති¹¹ මාතාපිතුතං තියොජනසතිකං රජ්ජං නියසාදෙසිං.
 කස්මා පන රජ්ජං නියසාදසිති? අනුස්සවිත්වා සද්ධම්මන්ති¹² යස්මා
 පන පටිඤ්ඤාය සච්චාපනං නාම සතං සාමුතං මහාබොධිසත්තානං
 පවෙණි කුලවංසො, තස්මා තං සච්චපාරමිතාධිමම පුබ්බකං පොරුණං
 ජිනෙති බුද්ධාදීහි සෙවිතං අනුස්සරිත්වා සච්චං අනුරකිනෙනා තස්ස
 බ්‍රාහ්මණස්ස ධනං දත්වා අත්තනො ජිවිතං පරිච්චද්දිත්වා පොරිසාදං
 උපාගමිං.¹³ නන්දි මෙ සංසරෙ නන්දාති තස්මිං පොරිසාදස්ස සන්තිකං
 ගමනෙ 'අයං මං කිනත්තබො සාතෙස්සති උදුහු තො'ති මග්ගං
 සංසයො නන්දි, වණ්ණො සාගසිකො මයා සද්ධං එකසත්තබන්ධියෙ
 දෙවතාය බලිකම්මකරණසජෙජා එකනෙතනෙව සාතෙස්සතිති
 ජානනෙනා එව කෙවලං සච්චවාටං අනුරකිනෙනා අත්තනො
 ජිවිතං පරිච්චද්දිත්වා තං උපාගමිං, යස්මා වෙනදෙව, තස්මා සවෙවන

1. සි. මු. අනාථං.	6. සි. I, II, ලෙඛමං. නිකක්මිං. සුති & ම. ඉමං මයි සෙනහා
2. සි. I-VI, තස්ස.	මානිකක්මි සුති
3. සි. මු. පච්චාගමනං.	10. ම. තෙ.
4. ම. මම.	7. සි. මු. & සි. I-VI, නිසසජ්ජති.
5. සි. මු. සෙසපරිජනං.	11. ම. පටිපජ්ජතාති.
	8. සි. මු. සච්චවාදිවාති.
	12. මු. පා. සතං ධම්මන්ති.
	9. සි. මු. යථාරුචි.
	13. I-VI, උපගමිජ්.

මෙ සමො තත්‍ව, එසා මෙ පරමන්තාවපසන්නා සව්වපාරමිති. උපාගතෙ පත මහාසතෙත විකසිතපුණ්ඩරිකපද්මසසිරිකමස්ස මුඛං දිස්වා අයං විගතමරණභයො¹ හුන්වා ආගතො, කිස්ස නුබො එස ආනුභාවොති විනොතොතා තස්ස මඤ්ඤ ධම්මස්ස සුතතා අයං එවං තෙජවා තිබ්බයො ව ජාතො, අභවපි තං සුන්වා තෙජවා තිබ්බයො ව භවිස්සා මිති සනතිට්ඨානං කන්වා පොරිසාදො මහාසතතං ආහ 'සුඤ්ඤාම සත්ථාරහගාථායො' යාසං සවණන්ථ ත්වං අත්තතො නගරං ගතො'ති, තං සුන්වා බොධිසතෙතා 'අයං පොරිසාදො පාඨමෙමො, ඉමං² ථොකං තිස්සගෙච්චා ලජ්ජාපෙච්චා කපේස්සාමි'ති-

අධම්මකස්ස පුද්දස්ස නිව්වං ලොභිතපාණිනො,
තත්ථි සව්වං කුතො ධම්මො කිං සුතෙන කරිස්සසිති³

වච්චා පුත තෙන සුට්ඨතරං සඤ්ඤාතසවණාදරෙන-

සුන්වා ධම්මං විජානනති⁴ නරු කල්‍යාණපාපකං,
අපි ගාථා සුඤ්ඤානාත ධම්මෙ මෙ රමතෙ⁵ මනොතිb

වුතෙත 'අයං අතිවිශ සඤ්ඤාතාදරෙ සොතුකාමො, හන්දස්ස කපේස්සා මි'ති විනොතන්වා තෙනති සම්ම! සාධුකං සුඤ්ඤාති, මනසිකරෙහිති වච්චා තන්දමුඛමණෙන කරිතතියාමෙනෙව ගාථානං සකකම්මං ට්‍රිතිං කන්වා ජිකාමාවචරදෙවලොකෙ එකකොලාහලං කන්වා දෙවතාසු සාධුකාරං දදමානාසු⁶ මහාසතොතා පොරිසාදස්ස-

සකිදෙව මහාරජ! සබ්බි ගොති සමාගමො,
සා නං සබ්බති පාලෙති නා'සබ්බි බහුසබ්බගමො.

සබ්බිරෙව⁷ සමාසෙඨ සබ්බි කුබ්බෙඨ සන්ථවං,
සතං සඤ්ඤාමමඤ්ඤාය සෙයොසා ගොති න පාපියො.

ඒරනති වෙ රජරථා සුචිත්තා
අපො සරිරමපි ජරං උපෙති,
සතඤ්ඤා ධම්මො න ජරං උපෙති
සතොතා හවෙ සබ්බි පවෙදයනති.
තතඤ්ඤා දුරෙ පඨවි ව දුරෙ
පාරං සමුද්දස්ස තදුහු දුරෙ,
තතො හවෙ දුරතරං වදනති
සතඤ්ඤා ධම්මං⁸ අසතඤ්ඤා රජාති.c

ධම්මං කපේසි. තස්ස තෙන සුකරිතතා වෙව අත්තතො ව පුඤ්ඤානුභාවෙන⁹ ගාථා සුඤ්ඤාතස්සෙව සකල්සරීරං පඤ්ඤාවණණාය පිතියා පරිසුරි. සො බොධිසතෙත මුදුවිතොතා හුන්වා 'සම්ම සුතසොම!

1. සි. I-VI, විගතභයො. 5. ම. නිරමෙ. 6. සි. I-VI, දදමානා අහෙසු.

2. සි. I-VI, & ම. සුඤ්ඤාම භාවගාථායො. 7. සි. I-VI, භුබ්බිදෙව. a. ජාතකපාලි.

3. සි. මු. & සි. I-VI, අයං.

8. සි. මු. ධම්මං.

b. ජාතකපාලි.

4. සි. I-VI, සුන්වාත ධම්මං ජානනති. 9. සි. I-VI, පඤ්ඤානුභාවෙන. c. ජාතකපාලි.

දුතබ්බසුත්තකං හිරුදසද්දිං න පසාංගි, එකෙනාය ගාථාය එකෙකං වරං දසාංගි¹ති ආහ. අථ නං මහාසත්තො 'කං අත්තනොපි හිතාති අජානනො පරස්ස කිං නාම වරං දසසි²ති අපසාදෙතො පුන තෙන 'වරං ගණ්හථා'ති යාවිතො සබ්බපථං 'අහං විරකාලං නං අරෙගං³ පසෙසය්'නති වරං යාපි. සො 'අයං ඉද්දති මෙ වයිනා මංසං බාදිකුකාමස්ස මහානන්තරස්ස මය්ගමෙව ජීවිතමිච්ඡති'ති කුට්ඨ මානසොව විනේතො වරස්ස ගතිතභාවං අජානනො අදසි. මහා සත්තො හි උපායකුසලතාය තස්ස විරං ජීවිකාමතාපදෙසෙන අත්තනො ජීවිතං යාපි. අථ⁴පරෙසනං බහ්නියානං ජීවිතං දෙහිති දුතියං වරං, තෙසං සකෙ රටෙඨ පටිපාදනං තතියං වරං, මනුස්ස මංසබාදනතො විරමණං චතුත්ථං වරං යාපි. සො තිණි වරුති දතො චතුත්ථං වරං⁵ අදකුකාමො අඤ්ඤං වරං⁶ ගණ්හාහිති චතොපි මහා සත්තෙන නිපට්ඨිමිතො තමපි අදසි යෙව. අථ බොධිසත්තො පොරිසාදං නිබ්බිසෙවනං කතො තෙනෙව රුජානො මොවාපෙතො භූමියං නිපජ්ජාපෙතො දුරකානං කණ්ණතො සුත්තවට්ටි විය සතිකං රජ්ජයො නීහරිතො පොරිසාදෙන එකං තවං ආහරුපෙතො පාසාණෙන සංසිතො සම්මකිරියං කතො තෙසං හත්තලාති මකෙබ්බි, තං බණ්ඤ්ඤව ථාසුකා අගොසි. විහතීහං තන්තෙව වයිනා තෙ අරෙගෙ කාරෙතො සො තෙහි සද්ධිං අභිජ්ජනසසභාවං මිත්තසත්ථං කාරෙතො තෙහි සද්ධිං තං බාරුණසිං තෙතො රජෙජ්ජ පතිට්ඨාපෙතො අපමනතො ගොථාති තෙ රුජානො අත්තනො අත්තනො නගරං පෙසෙතො⁷ ඉන්ද්‍රපත්තනගරතො ආගතාය අත්තනො චතුරභිතිතො සෙනාය පරිවුතො නගරං⁸ ගතො⁹ කුට්ඨපමුදිතෙන නාගරජනෙන¹⁰ සම්පරි වාරියමානො අනෙතාපුරං පටිසිනා මාතාපිතරෙ වන්දිතො මහාතලං අභිරුද්ධි. අථ මහාසත්තො ජ් දුතසාලායො කාරෙතො දෙවයිනං මහාදුතාති පවත්තනො සීලාති පරිසුරෙතො උපොසථං උප වසනො පාරමිතො අනුමුඤ්ඤි. තෙති රුජානො මහාසත්තස්ස ඔවාදෙ යතො දුතාදීති පුඤ්ඤති කතො ආයුපරියොසානෙ සත්ත පුරං¹¹ පුරසිංසු. තද පොරිසාදෙ අබ්බුලිමාලන්තරෙ අගොසි. කාල හත්ති අමච්චො සාරිපුත්තන්තරෙ, නන්දමුග්ගමණො ආනන්දන්තරෙ, රුක්ඛදෙවතා මහාකස්සපන්තරෙ, රුජානො බුද්ධිපරිසා, මාතාපිතරෙ මහාරුජකුලාති, සුත්තසොමරුජා¹² ලොකතාථො. තස්ස ගෙට්ඨා වුත්ත තයෙනෙව සෙසපාරමියොපි නිද්ධාරෙතබ්බො. තථා අලිනසත්ත වරියාවණ්ණතාය විය මහාසත්තස්ස ගුණානුභාවා විහාවෙතබ්බාති.

මහාසුත්තසොම චරියං දවාදසමං.

සම්මපාරමි නිවසිතා.

1. සි. මු. & සි. I-VI, ආරෙගය.	5. සි. මු. & සි. I-VI, පවෙසෙතො.
2. සි. මු. අථස්ස.	6. සි. මු. & සි. I-VI, අත්තනො නගරං.
3. සි. මු. චතුත්ථං.	7. සි. I-VI, ගතො.
4. ම. අඤ්ඤං.	8. සි. මු. & සි. I-VI, නගරජනෙන.
	9. ම. සත්තපදං.
	10. සි. මු. & සි. I-VI, සුත්තසොමමහාරුජා.

තෙරසමෙ සාමො සද්ධ වනෙ ආසිනති හිමවනතසමිං මිගසමච
තාය නාම නදියා තීරෙ මගති අරඤ්ඤෙ භාමො¹ නාම තාපසකුමාරෙ
යද් අහොසි. සකෙකන අතිනිමමිනොති සකකස්ස දෙවනමිඤ්ඤස්ස
උපදෙසසමපන්නියා ජාතත්තා සකෙකන නිබ්බතතිනො ජතීනො.
තත්තායං ආනුපුබ්බි කථා:-

අතීතෙ බාරණසිනො අවිදුරෙ නදියා තීරෙ එකො නෙසාද
ගාමො අහොසි. තත් ජෙට්ඨනෙසාදස්ස පුත්තො ජාතො. තස්ස
දුකුලොති නාමං අකංසු.² තස්සා එව නදියා පරතීරෙපි එකො
නෙසාදගාමො අහොසි. තත් ජෙට්ඨනෙසාදස්ස ධිතා ජාතා. තස්සා
පාරිකාති නාමං අකංසු. තෙ උහොපි බ්‍රහ්මලොකනො ආගතා සුඛ
සත්තා. තෙසං වයපපත්තානං අතිව්ජ්ජානානං යෙව ආවාහ-විවාහං
කරිංසු. තෙ උහොපි කිලෙසසමුද්ධං අනොතරිතො බ්‍රහ්මානො විශ
එකනො වසිංසු. න ව කිඤ්චි නෙසාදකමමං කරෙන්නති.³ අථ දුකුලං
මාතාපිතරෙ 'තාත! ත්වං නෙසාදකමමං න කරෙසි, නෙව ඤරවාසං
ඉච්ඡසි, කිං නාම කරිස්සසි'ති ආහංසු. සො 'තුමෙතසු අනුජාතනෙතසු
පබ්බජිස්සාමි'ති ආහ. තෙන හි පබ්බජාහිති. චෙපි ජනා හිමවනතං
පටිසිත්තා යස්මිං ධානෙ මිගසමචතා නාම නදී, හිමවනතනො ඔත
රිත්වා ගඛනං පත්තා⁴ තං ධානං ගතත්වා ගඛනං පහාය⁵ මිගසමචතාහි
මුඛා අභිරුහිංසු. තද් සකකස්ස භවනං උණ්ණාකාරං දස්සෙසි. සකෙක
තං කාරණං ඤත්වා විස්සකචමුත්තා තස්මිං ධානෙ අස්සමං මාපෙසි.
තෙ තත්ථ ගතත්වා පබ්බජිත්තා සකකදත්තියෙ අස්සමෙ කාමාවචර
මෙත්තං භාවෙත්වා පටිවසිංසු. සකෙකාපි තෙසං උපට්ඨානං ආගච්ඡති.
සො එකදිව්සං තෙසං වකඛු පරිහාසිස්සන්නති ඤත්වා උපසඛකමිත්තා
'භනෙත! වො වකඛුනං අනතරයො' පඤ්ඤායති, පටිපඤ්ඤානං පුත්තං
ලඤ්ඤං වට්ටති, ජානාමි තුමහාකං සුඛවිත්තතං,⁶ තස්මා පාරිකාය
උතුනිකාලෙ තාහි හත්ථෙත පරාමසෙය්‍යාථ, එවං වො පුත්තො
ජායිස්සති, සො වො උපට්ඨතිස්සති'ති වත්වා පකකාමි. දුකුලපණ්ණිනො
තං කාරණං පාරිකාය ආවිකම්මිත්තා තස්සා උතුනි කාලෙ⁷ නාහිං
පරමසි. තද් බොධිසත්තො දෙවලොකනො වටිත්වා තස්සා කුච්ඡිමති
පටිසත්තං ගණ්ණති. සා දසමාසවචයෙන සුවණ්ණවණ්ණං පුත්තං
විජායි. තෙනෙවස්ස සුවණ්ණසාමොති නාමං කරිංසු. තං අපරහාගෙ
වඩ්ඪිත්වා සොළසවස්සද්දෙසිකච්ඡි මාතාපිතරෙ රකිතතා අස්සමෙ
තිසිද්ධපෙත්වා සයමෙව වතමුලථලාථලත්තාය ගච්ඡන්නති. අථෙකදිව්සං
වනෙ ථලාථලං ආදාය නිවත්තත්වා අස්සමපදතො අවිදුරෙ මෙසෙ
උට්ඨිතෙ රුක්කමුලං පටිසිත්තා වචමිකච්ඡන්තො සීතානං සරිරතො
සෙදගකම්මස්සකෙ උදකෙ තස්මිං වචමිකච්ඡලෙ සීතස්ස ආසිවිසස්ස
නාසාපුටං පටිට්ඨෙ ආසිවිසො කුණ්ඩිත්වා නාසාවාතෙන පහරි. චෙ

1. සි. මු. සුවණ්ණසාමො. 4. ජ. අ. පත්තා.

2. සි. I-VI & ම. කරිංසු. 5. සි. I-VI, තං ධානං පහාය.

3. සි. III, කරිංසු. 6. සි. මු. & ම. වකඛුමත්තරයො.

7. සි. මු. & ම. සුඛවිත්තං.. 8. සි. I-VI & සි. මු. & ම.

[උතුනි කුමා නාසාතොලෙ.

අකුසා හුකුසා පරිදෙවමානා විරපිංසු. අථ මහාසතෙනා මම මාන,
පිතරො අතිවිරයනති¹, කා හුබො තෙසං පවනති පටිමග්ගං ගතතා
සද්දමකාසි. තෙ තස්ස සද්දං සඤ්ජාතිනා පටිසද්දං කතා පුතන
සිතෙනෙන 'තාත! සාම! ඉධ පරිපජ්ඣො අත්ථි, මා ආගමී'ති වතා සද්දානු
සාරෙන සයමෙව සමාගමිංසු. සො 'කෙන වො කාරණෙන වකුකුති
විතට්ඨාති'ති පුච්ඡිතා 'තාත! මයං න ජානාම දෙවෙ වස්සනෙන රුකක
මුලෙ වවමිකමන්තෙ සීතා, අථ² න පස්සාමා'ති වුතනමතෙන ඵව
අඤ්ඤාසි: 'තත්ථ ආසිවිසෙත භවිතබ්බං, තෙන කුඤ්ඤාන නාසාවානො
විස්සාටෙඨා භවිස්සාති'ති. අථ 'මා විතනයිත්ථ. අහං වො පටිජග්ගිස්සාමී'ති
මාතාපිතරෙ අස්සාමං තෙතා තෙසං රතතිට්ඨාන-දිව්වාට්ඨානාදිසඤ්චර
ණට්ඨානෙ රජ්ජුකෙ බන්ධි. තතො පට්ඨාය තෙ අස්සමෙ ධපෙතා
වනමුලඵලාඵලාති ආහරති. පාතොව වසනට්ඨානං සමමජ්ජති,
පාතීයං ආහරති, පරිභොජනීයං උපට්ඨාපෙති, දන්තකට්ඨ-මුබොද
කාති දතා මධුරඵලාඵලං දෙති. තෙති මුබෙ විකබාලිතෙ සයං
පරිභුඤ්ජතා මාතාපිතරෙ වන්දිතා තෙසං අවිදුරෙ යෙව අවජ්ජති:
'කිනනුබො ඉමෙ ආණාපෙනති'ති.³ විසෙසෙන ව මෙතතං බහුලමකාසි.
තෙනස්ස සතතා අපපටිකුලා අගෙසුං. යථාපස්ස සතතා,⁴ ඵවං
සතතානං සො බොධිසතො අපපටිකුලො. ඵවං සො දිවසෙ දිවසෙ
ඵලාඵලත්ථාය අරඤ්ඤං ගච්ඡන්තොපි ආගච්ඡන්තොපි මිගගණපරි
වුතො⁵ ඵව අගොසි. සීහව්‍යග්ගාදිවිපකබසතොපි⁶ තෙන සද්ධිං
අතිවිශ් විස්සන්තා. මෙතතානුභාවෙන පනස්ස වසනට්ඨානෙ අඤ්ඤ
මඤ්ඤං තිරව්ජානගතා⁷ මුදුවිතතතං පටිලභිංසු. ඉති සො සබ්බත්ථ
මෙතතානුභාවෙන අභිරු අනුත්‍රාසී බ්‍රහ්මා විශ අවෙරො විහාසි. තෙන
වුතතං 'පවතෙ සීහව්‍යග්ගෙ ව මෙතතාය මුපනාමසි'නති ආදි. තත්ථ
මෙතනාස මුපනාමසිනති මකාරො පදසක්කරො, මෙතනාභාවනාය
කුරුරකමතෙන සීහව්‍යග්ගෙපි ඵරි, පගෙව⁸ සෙසසතෙනති
අබ්පායො. අථවා මෙතතා අයති පවතති ඵතෙනාති මෙතතායො,
මෙතතා භාවිතා, තං මෙතතායං, උපනාමසිං සතෙනසු අනොධිසො
උපතෙසිං. සීහව්‍යග්ගෙහිතිපි පායො. තස්සන්තො: න කෙවලමගමෙව,
අථබො පවතෙ සීහව්‍යග්ගෙහි යසමිං මහාවතෙ තද අහං විහරමි, තත්ථ
සීහව්‍යග්ගෙහි සද්ධිං අහං සතෙනසු මෙතතං උපනාමෙසිං⁹, සීහව්‍යග්ගා
පි හි තද මමානුභාවෙන සතෙනසු මෙතතවිතතතං පටිලභිංසු, පගෙව
ඉතරෙ සතතාති දසෙසති. පසදම්ගෙවග්ගෙහිති පසදම්ගෙහි වෙව වර
ගෙහි ව.¹⁰ පඤ්චාරෙඤ්චාති ඵතෙහි අතතානං පරිවාරිතං කතා තසමිං
අවසිං. ඉදුති තද අතතතො මෙතතාභාවනාය ලද්ධං ආතිසංසං

1. ම. විරයනති.

5. සි. I-VI ගච්ජන්තොපි මිගගණපරිවුතො.

2. සි. මු. මයං සි. I-VI. තං.

6. සි. මු & සි. I-VI. සීහව්‍යග්ගාදිවි පකබසතොපි.

3. සි. මු. ඉමෙ ආලපනතිති

7. ම. තිරව්ජානා.

9 ම. උපතසිං.

. & ම ඉමෙ ආලපසසනතිති

8. සි. I-VI, සීහව්‍යග්ගෙහිති 10. සි. මු. & පසදම්ගෙහි

4. සි. මු & ම. යථාපස්ස සතතානං. පරිපට්ටිකොති පගෙව. [මෙව වනසුකරෙහි ව.

මත්තකපානතිං ව දසෙය්‍යානුං 'න මං කොචි උත්තසනි'ති ඔසානගාථමාහ.
 තස්සත්ථො: සසබ්බිලාඤ්ඤිකො භීරුකපාතිකොපි කොචි සතෙතො මං න
 උත්තසනි, න උබ්බිජෙත්ති;¹ අභවපි කසෙය්‍යානුං සිහව්‍යග්ගාදිතිරව්‍යානතො
 යකබාදිඅමනුස්සතො ලුඤ්ඤොතිතපාණිමනුස්සතොති කුතොවිපි න
 භාසාමි, කසමා? යසමා මෙතනාබ්ලෙහුපසථදොං² විරකාලං³ භාවි
 තාය මෙතනාපාරමිතායානුභාවෙන උපත්ථගිතො තස්මිං පමනෙ
 මහාඅරඤ්ඤාදි නද්‍ර මාමි අභිරමාමිති. සෙසං සුච්ඤ්ඤායාමෙව. එවං
 පත මහාසතෙතො සබ්බසතෙත මෙතනායතෙතො මාතාපීතරො ව සංවුක්ඛං
 පටිපත්තනෙතො එකදිවසං අරඤ්ඤාතො මධුරඵලාඵලං ආහරිතො
 අස්සමෙ උපෙතො මාතාපිතරො වජ්ඣිකා පාතියං ආදාය ආගමිස්සා
 මිති මිගගණපරිවුතො වෙ මිගෙ එකතො කතො තෙසං පිට්ඨියං
 පාතියසංථං⁴ උපෙතො හතෙත ගහෙතො නදීතිත්ථං අගමාසි. තස්මිං
 සමයෙ බාරණසියං පිලියතෙතො⁵ තාම රුජා රජං කාරෙසි. සො
 මිගමංසලොභෙන මාතරං රජං පටිච්ඡාපෙතො සත්තඤ්ඤාපුට්ඨො
 ගිමවතනං පටිසිත්තො මිගෙ වග්ගිත්තො මංසං බාදිත්තො විරතෙතො මිග
 සමමතං නදිං පතො අනුපුබ්බත සාමස්ස පාතියගහණතිත්ථං පතෙතො
 මිගපදවලඤ්ඤං දිස්වා ගච්ඡන්තො⁶ තං තථා⁷ ගච්ඡන්තං දිස්වා මයා
 එතතකං කාලං එවං විවරතෙතො මනුස්සො න දිට්ඨිපුබ්බො, දෙවො
 නුබො එස නාගො නුබො,⁸ සවාහං උපසඤ්ඤාමිත්තො පුච්ඡිස්සාමි, සහසා
 පක්කමෙය්‍යාති යනනුතාහං එතං විජ්ඣිත්තො දුබ්බලං කතො පුච්ඡෙය්‍යනති
 විතෙතත්තො මහාසත්තං⁹ නුභාත්තො වාකවීරං තිවාසෙත්තො අජිත්චම්මං
 එකාසං කරිත්තො පාතියසංථං පුරෙත්තො උක්ඛිපිත්තො වාමංසකුචෙ උපත
 කාලෙ ඉද්දති තං විජ්ඣිත්තො සමයොති විසල්ලිකෙතන සරොත දක්ඛිණ
 පසෙය්‍ය විජ්ඣති. සරො වාමපසෙය්‍ය නික්කමි. තස්ස විඤ්ඤාචං ඤාත්තො මිග
 ගණො භිතො පලායි. සාමපණ්ණිතො පත විමොපි පාතියසංථං යථා වා
 තථා වා අමුඤ්ඤිත්තො¹⁰ සතිං පවුට්ඨපෙතො සතිකං ඔත්තාරෙත්තොවාලුකං
 විසුභිත්තො උපෙතො දිසං වචන්තො මාතාපිතො වසන්තොනහාගෙ
 සිසං කතො නිපජ්ජිත්තො මුඛෙන ලොගිතං ඡබ්බිත්තො මම කොචි වෙරි¹¹
 තාම නත්ති, මමපි කත්ථි වෙරං තාම නත්ති වත්තාඉමං ගාථමාහ:-

කො නු මං උසුතා විජ්ඣති පමත්තං උදකභාරකං,¹²
 බත්තියො මුගහමණො වෙසෙය්‍යා කො මං විදොති නිලියතිති. a

තං සුත්තං රුජා අයං මයා විජ්ඣිත්තො පාතිතොපි¹³ තෙව මං අකෙකාසනි,
 න පරිභාසනි, හදයමංසං සම්බාහනෙතො විස පියවවනෙන සමුද්ධරති,
 ගමිස්සාමිස්ස සන්තිකන්ති විතෙතත්තො උපසඤ්ඤාමිත්තො අත්තානං

1. සි. 1-6 & සි. මු. තපෙත්ති. 5. සි. II. පිලියසංකො, & ම. පිලියසංකො, 10 ම. අනුක්‍රමෙන
 2. සි. I-VI. මෙතො. 6. සි. මු. & ම. ආගච්ඡන්තො, [භා. & සි. I-VI. අනුක්‍රමෙන
 බ්ලෙක පසථො. 7. සි. I-VI. තහං. 11. ම. වෙරෙ. a. ජාතකපාළි.
 3. සි. මු. & ම. විරකාල. 8. සි. මු. නාගො. 12. සි. I-VI. භාරියං.
 4. ම. අටං. 9. ම. මහාසත්තසං. 13. සි. මු. පඨමියං පාතිතොපි,

අනන්තා ව විද්වත්වං ආවිකන්තා 'කො වා නිං කස්ස වා පුතෙතා'ති මහාසත්තං පුච්ඡි. සො 'සාමො නාමාහං දුක්ඛදුප්පණිතස්ස නාම තෙසාද ඉසිනො පුතෙතා, කිස්ස පන මං විජ්ඣි'ති ආහ. සො පඨමං මහසඤ්ඤායාති මුසාවාදං¹ වන්තා අහං ඉමං නිරපරාධං අකාරණෙන විජ්ඣිනති අනුසොවිත්වා යථාභූතං ආවිකන්තා තස්ස මාතෘපිතුනං වසන්ධස්ථානං පුච්ඡිත්වා තත්ථ ගන්ත්වා තෙසං අනන්තානං ආවිකන්තා තෙහි කතපටි සන්ථාරෙ 'සාමො මයා විද්ධො'ති වන්තා තෙ පරිදෙවනෙන සොකමා පනෙන 'යං සාමෙන කතන්තං පරිවාරිකකවිමං, නං කන්තා අහං වො උපධිමහිස්සාමි'ති සමස්සාසෙත්වා, සාමස්ස සන්තතිකං² ආනෙයි. තෙ තත්ථ ගන්ත්වා නානපපකාරං පරිදෙවිත්වා හස්ස උරෙ හන්තං³ ධපෙත්වා පුතත්තස්ස මෙ සරිරෙ උසුමා වත්තතෙව⁴ විසවෙගෙන විසඤ්ඤිතං ආපනෙතා භවිස්සතීති නිබ්බිඨභාවන්තා සචචකිරියං කරිස්සාමාති විනෙතන්තා :-

යං කිඤ්චත්ථී කතං පුඤ්ඤං මයං⁵ වෙව පිතු ව තෙ,
සබ්බෙන තෙන කුසලෙන විසං සාමස්ස හඤ්ඤතුති⁶ a

මාතරු,

යං කිඤ්චත්ථී කතං පුඤ්ඤං මයං වෙව මාතුයා⁷ ව තෙ,
සබ්බෙන තෙන කුසලෙන විසං සාමස්ස හඤ්ඤතුති⁸ b

පිතරු,

පබ්බන්තාහං ගක්ඛමාදනෙ චිරරත්තං⁹ තිවාසිති,
න මෙ පියතරෙ කොචි අඤ්ඤා සාමා¹⁰ න විජ්ජති;
එතෙන සචචචජේතං¹¹ විසං සාමස්ස හඤ්ඤතුති¹² c

දෙවතාය ව සචචකිරියාය කතාය මහාසත්තො බ්‍රහ්මා වුට්ඨාසි. පද්මපත්ත පලාසෙ උදකඛිඤ්ඤ විස විනිවට්ටෙත්වා¹³ ආබාධො විගතො. විද්ධවස්ථානං අරෙහං පාකතිකමෙව අහොසි. මාතෘපිතුනං වක්ඛුති උපපජ්ජංසු. ඉති මහාසත්තස්ස අරෙහතා, මාතෘපිතුනඤ්ච වක්ඛුපටිලාභො, අරුණ්ණගමනං, තෙසං වතුනං අස්සමෙ යෙව අවන්තනනති¹⁴ සබ්බං එකකඛණේ යෙව අහොසි. අථ මහාසත්තො රඤ්ඤා සද්ධං පටිසන්තාරං කන්තා 'ධම්මං වර මහාරුජා'ති ආදිතා ධම්මං දෙසෙත්වා උත්තරිමපි ඔවදිත්වා පඤ්ච පිලාති අද්දසි. සො තස්ස ඔවාදං සිරසා පටිග්ගහෙත්වා වන්දිත්වා බාරණසිං ගන්ත්වා දුතාදිති පුඤ්ඤති කන්තා සග්ගපරායණො අහොසි. බොධිසත්තොපි සද්ධං මාතෘපිතුති අභිඤ්ඤාසමාපත්තියො නිබ්බතෙත්වා ආයුපරියොසානෙ බ්‍රහ්මලොකුපගො අහොසි. තද්ද රුජා ආනන්දකේතරෙ අහොසි, දෙවධිතා උපපලවණණො, සකෙකා අනුරුද්ධො,¹⁵ පිතා මහාකස්සපකේතරෙ, මාතා හද්දකාපිලානී, සාම

1. ම. මුසා. 6. සි. I-VI, විසං තෙ සාම හඤ්ඤතු 9. සි. මු & සි. I-VI, සාමො.

2. සි. I-VI සමස්ස සෙත්වා සන්තතිකං. 10. සි. මු. සචචචන & ම. සචචචචන.

3. ම. හපෙ. 7. සි. මු. & ම. මාතු 11. ම. නිවත්තිත්වා. 13. සකෙකා අනුරුද්ධොති

*4. සි. I-VI, වත්තති තෙන. 12. සි. මු. & ම. අවධිතනනති. සිහලපොළකෙසු න

5. සි. I-VI. මම, 8. සි. මු. චිරරත්තා & ම. චිරරත්තා. a, b, c, ජාතකපාට්‍රි. [දිසාති,

පණිනො ලොකනාපො. නස්ස හෙව්වා චුත්තනගෙහෙව සෙසපාර මියො නිද්ධාරෙනබ්බො. තථා විසපිතෙන සලලෙන දක්ඛිණපසෙසන පවිසිත්වා වාමපසෙසො විතිවිජ්ඣිතවසෙන විද්දොපි කිසද්ධි කාය විකාරං අනත්වා උදකසට්ඨස්ස භූමියං නික්ඛිපනං, වධිකෙ අඤ්ඤානෙපි ඤානෙ විය විත්තවිකාරාහංවො, පියවචනෙන සමුද්දවාගො, මාතාපිතු උපට්ඨානපුඤ්ඤානො මග්ගං පරිභානීති¹ අනුසොවනමත්තං, අරොගෙ ජානෙ රඤ්ඤා කාරුඤ්ඤං මෙත්තවිත්තඤ්ඤා² උපට්ඨපෙත්වා ධම්මදෙසනා, ඔවාදදනනති එවමාදයො ගුණානුභාවා චිතාවෙනබ්බාති.

සාමපණ්ඩිතවර්ගං තෙරසමං.

චුද්දසමෙ ජිහ්වජාති විස්සුනොති එකරජාති ඉමිනා අනුත්තරමෙක ජලබ්දිපතලෙ පාකවො. මහාසත්තො හි තදු බාරණසී රඤ්ඤා පුත්තො හුත්වා නිබ්බත්ති. වයපත්තො සබ්බසිප්ප³ නිප්පත්ති. පත්තො⁴ හුත්වා පිතු අවචයෙන රජ්ජං කාරෙත්තො කුසලසීලාවාර සද්ධාසුතාදිඅනඤ්ඤසාධාරණගුණවිසෙසයොගෙන පාරමිපරිපාවතෙන ව⁵ ජලබ්දිපතලෙ අදුතිත්තො පටානභාවෙන ව එකරජාති පකාස නාමො අහොසි. පරමසීලං අබ්බිකාසාති සුපරිපුද්ධකායිකාවා ව සික්කංචරසඛාතඤ්ඤාව සුපරිපුද්ධමනොසමාවාරසඛාතඤ්ඤාව පරමං උත්තමං දසකුසලකම්මපථසීලං සමාදුතවසෙන ව අවිතික්කමන වසෙන ව අබ්බිතිත්වා, අනුට්ඨිතිත්වා. පසාසාමි මහාමඤ්ඤාති නියො ජනසතිකෙ කාසිරට්ඨෙ⁷ මහතී මහිං අනුසාසාමි, රජ්ජං කාට්ඨෙ. දසකුසලකම්මපථෙති පාණාතිපාතා වෙරමඤ්ඤා යාව සමාදිට්ඨිති එතස්මිං දසවිධෙ කුසලකම්මපථෙ, එතෙ වා අනවසෙසතො සමාදය වත්තාමි. චතුති සඛගහවජ්ඣුතිති දුතං පියවචනං අත්ථවර්ගා සමානත්ත තාති ඉමෙති චතුති සඛගහවජ්ඣුති සඛගණනකාරණෙති යදු එකරජාති විස්සුනො හොමි, තදු යථාරහං මහාජනං සඛගණනමිති සබ්බෙකො. එවනති දසකුසලකම්මපථසීලපරිපුරණං චතුති සඛගහ වජ්ඣුති මහාජනං සඛගණනනති යථා චුත්තෙන ඉමිනා ආකාරෙන අප්පමත්තස්ස. ඉධ ලොකෙ පරත්ථ වාති ඉමස්මිං ලොකෙ යං අප්ප මජ්ජනං, තත්ථ දිට්ඨධම්මකෙ අත්ථෙ, පරලොකෙ යං අප්පමජ්ජනං, තත්ථ සම්පරාධිකෙ අත්ථෙ අප්පමත්තස්ස මෙ සත්තොති අත්ථො. දබ්බ සෙත්තොති එවං නාමකො කොසලරජා. උපාගනත්වාති චතුරබ්බිතිං සෙතං සත්තයතිත්වා අබ්බුය්‍යානවසෙන මම රජ්ජං උපගන්ත්වා;⁸ අවජ්ඣද්දන්තො පුරං මමාති මම බාරණසීතගරං බලකකාරෙන ගණනෙත්තො. තත්ත්වං ආනුපුබ්බි කථා :-

1. සි. මු. & ම. පරිභාසනනති.	4. ම. නිප්පත්තිප්පත්තො ව	7. ම. කාසිරට්ඨෙ
2. සි. මු. & ම. මෙත්තඤ්ඤා.	5. සි. මු. පරිභාසෙන ව.	8. සි. I-VI, උප
3. සි. I-VI, සබ්බසිප්පෙ, ව.	6. සි. මු. & ම. කායවායො.	ගන්ත්වා පුත.

මහාසතෙතා හි තද නගරස්ස වතුසු ද්වාරෙසු වතස්සො, මජ්ඣේ ඵකං, නිවෙසනද්වාරෙ ඵකනති ඡ දුතසාලායො කාරෙතො කපණ්ණි කාදිනං දුතං දෙති, සීලං රතඛති, උපොසථකමමං කරොති, ඛනතිමෙතනානුද්දයසමපනො අඛෙක නිසිතනං පුතනං පරිනොසය මානො විය සබ්බසතො පරිනොසයමානො ධම්මෙත රජං කාරෙති. තස්සෙකො අමච්චො අනෙත පුරං පද්දසිඤ්ඤා අපරහාගෙ පාකච්චො ජානො. අමච්චො රඤ්ඤා ආරොවෙසුං. රුජා පරිගණ්හනො තං අතතනා පමිච්චකතො ඤාතො තං අමච්චං¹ පකෙකාසාපෙතො 'අනිබ්බල! අසුතතං තෙ කතං, න ඤාම මම විජිතෙ වසිතුං අරහසි, අතතනො ධනඤ්ඤා පුතතදුරඤ්ඤා ගහෙතො අඤ්ඤාත්ථ යාති'ති රට්ඨා ඵබ්බාපෙසි. සො කොසලජනපදං ගතො දබ්බසෙනං නාම කොසලරුජානං උපට්ඨගතො අනුකකමෙන තස්ස විස්සාසිකො සුතො ඵකදිවසං තං රුජානං ආග: 'දෙව! බාරණ්ඨීරජජං නිමමකකිකමධුපටල සදිසං, අතිමුද්දකො රුජා, සුඛෙනෙව තං රජජං ගණිතුං සකකා'ති.² දබ්බසෙනො බාරණ්ඨීරඤ්ඤා මහානුභාවතාය තස්ස වචනං අසද්දගතො මනුස්සෙ පෙසෙතො කාසිරට්ඨො ගාමසාතාදීති³ කාරෙතො තෙසං වොරුතං බොධිසතෙතන ධනං දුතො විස්සජ්ජනභාවං සුතො අතිවිය ධම්මිකො රුජාති ඤාතො බාරණ්ඨීරජජං ගණිසියා මිති බලවාගතං ආද්ය නියසාසි. අප බාරණ්ඨීරඤ්ඤා මහායොධා 'කොසලරුජා ආගච්ඡති'ති සුතො 'අමහාකං රජජසීමං අනුකකමෙන මෙව⁴ තං පොථෙතො ගණ්හාමා'ති අතතනො රඤ්ඤා වදිංසු. බොධිසතෙතො 'තාතා! මං නියසාය අඤ්ඤාසං කීලමනතිච්චං තප්පි, රජජජිකා රජජං ගණ්හනතු, මා ගමිත්වා'ති නිවාරෙසි. කොසලරුජා ජනපදමජ්ඣං පාවිසි. මහායොධා පුතපි රඤ්ඤා තථෙව වදිංසු. රුජා පුරිමතයෙනෙව නිවාරෙසි. දබ්බසෙනො බතිතගරෙ ංතො 'රජජං වා ඡදතු යුද්ධං වා'ති ඵකරුජස්ස සාසනං පෙසෙසි. ඵකරුජා 'තප්පි මයා යුද්ධං, රජජං ගණ්හනතු'ති පටිසාසනං පෙසෙසි. පුතපි මහායොධා 'දෙව! ත මයං කොසලරඤ්ඤා නගරං පටිසිතුං දෙම, බතිතගරෙ යෙව තං පොථෙතො ගණ්හාමාති ආහංසු. රුජා පුරිමතයෙනෙව නිවාරෙතො නගරද්වාරාති අවාපුරුපෙතො මහාතලෙ පලුඛකමජ්ඣෙති නිසිදි. දබ්බසෙනො මහතොත බලවාගතො නගරං පටිසිඤ්ඤා ඵකමපි පටිසනතුං අසස්සනො සබ්බරජජං හත්ථගතං කතො රුජතිවෙසනං ගතො මහාතලං ආරායන නිරපරධං බොධිසතං ගණ්හාපෙතො ආවාටෙ නිබනාපෙසි. තෙන වුතනං:-

දබ්බසෙනො උපාගතො අවජ්ඣනො පුරං මම,
රුජ්ජපථෙව නිගමෙ සබලට්ඨො සරට්ඨකො;
සබ්බං හත්ථගතං කතො කාසුයා නිබති මමනති.

1. ම. කං.

2. ම. භජකාසිති.

3. සී. මු. & සී. I-VI. ගාමජනපදසාතාදීති.

4. ම. අනොකකමෙව.

තත් අක්ෂපට්ඨෙති අමච්ච-පාරිසර්-බ්‍රාහ්මණ-ගහපතිආදිකෙ
රුජානං උපනිස්සාය ජීවනෙන. නිගමෙති තෙගමෙ. සබ්බලොකෙති
සෙනාපරියාපනතාය බලෙ තිට්ඨන්ති බ්ලට්ඨා, හත්ථාරොහාදයො;
බ්ලට්ඨෙති සහාති සබ්බලොකෙ. සරට්ඨකෙති සරත්තපදෙ, රුක්ෂපට්ඨෙ
තිගමෙ ව අඤ්ඤාදි සංඛිං හත්ථගතං කත්වා. කාසුසො නිබ්බති මමන්ති
සබ්බවාහනං සකලං මම රජං ගහෙත්වා මමි ග්‍රහපමාණෙ
ආවාටෙ නිබ්බාපෙසි. ජාතකෙපි:-

අනුත්තරෙ කාමගුණෙ සම්ඥෙ
භුක්තාන පුබ්බෙ වසි එකරුජා,
සො'දුති දුග්ගෙ තරකමති¹ බිත්තො
තපපජගෙ² වණ්ණබලං පුරුණන්ති³

ආවාටෙ බිත්තහාවො ආගතො. ජාතකට්ඨකථායමපන සික්කාය
පක්ඛිපාපෙත්වා උත්තරාමාසෙ ගෙට්ඨා සිසං ඔලමෙබ්බිති වුත්තං.
මහාසතො වොරුරුජානං ආරබ්භ මෙත්තං හාවෙත්වා කසිණපරිකමමං
කත්වා ක්වාහාභිඤ්ඤාදො නිබ්බත්තො කාසුසො උග්ගන්ත්වා ආකාසෙ
පලලඬෙකන නිසිදි. තෙන වුත්තං:-

අමච්චමණ්ඩලං රජං ජිතං අනෙත පුරං මම,
අව්ඡ්ඤ්ඤාන ගතිතං පියපුත්තංව පසංගන්ති.

තත් අමච්චමණ්ඩලන්ති තස්මිං තස්මිං රුජකිට්ඨෙ රඤ්ඤාදි අමා
සහ වත්තන්ති⁴ අමච්චා, සද්ධිං වා තෙසං මණ්ඩලං සමුග්ගං. ජිතන්ති
බ්ලට්ඨාහතෙන තගරජතපදදිති සම්ඥං රජං, ඉත්ථාගාර-දසි-දස-
පරිජනෙති වෙච්ච වත්ථාහරණාදි⁵ උපහොගුපකරණෙති ව සම්ඥං මම
අනෙතපුරස්ථා අව්ඡ්ඤ්ඤා ගතිතං ගණන්තං⁶ අමිත්තරුජානං
නිස්සාය අත්තනො පියපුත්තංව පසංගං අහං, තාය එවං භූතාය
මෙත්තාය මෙ සමො සකලලොකෙ නත්ති, තස්මා එවං⁷ භූතා එසං
මෙ මෙත්තාපාරමි පරමත්ථපාරමිභාවං⁸ පත්තාති අබ්භසායො. එවං
පන මහාසතො තං වොරුරුජානං ආරබ්භ මෙත්තං එරිත්වා ආකාසෙ
පලලඬෙකන නිසිත්තෙ තස්ස සරිතෙ දුග්ගො උපපජ්ජි. සො 'බ්‍රහ්මාමි
බ්‍රහ්මාමි'ති භූමියං අපරපරං පරිවත්තති. කිමෙත්තන්ති වුත්තෙ 'මහා
රුජ! කුමෙහ නිරපරාධං බමමිකරුජානං ආවාටෙ නිබ්බාපෙසිත්වා'ති.
'තෙන හි වෙගෙන ගන්ත්වා තං උග්ගරුජා'ති ආහ. පුරිසා ගන්ත්වා තං
රුජානං ආකාසෙ පලලඬෙකන නිසිත්තං දිත්වා ආගන්ත්වා දබ්බසෙ
නස්ස ආරෙවෙසුං. සො වෙගෙන ගන්ත්වා වඤ්ඤා බමාපෙත්වා
'කුමෙහානං රජං කුමෙහව කාරෙථ, අහං වො වොරෙ පරිබාහෙස්සා
මි'ති වත්වා තස්ස දුට්ඨාමච්චස්ස රුජාණං කාරෙත්වා පනකාමි.

1. සි. වු. නගරමිති. 4. ම. වත්ථාලඬකාරාදි 7. සි. වු. පරමත්ථභාවං. 2. ජතකපාලි.
2. ම. & සි. I-VI. තපජජගෙ. 5. සි. වු. ගතිතං ගතිතාකාරං ගණන්තං. & ම. ගතිතං.
3. සි. I-VI. අසමා පවත්තති. 6. සි. I-VI. එවමෙව. ගතිතාකාරං ගණන්තං.

බොධිසත්තෙතොපි රජ්ජං අමච්චානං නියසාදෙත්වා ඉසිපබ්බජ්ජං පබ්බජ්ජිතා මහාජනං සීලාදිගුණේසු පතිට්ඨපෙත්වා ආයුපරිණයාසානෙ බ්‍රහ්මලොකපරායණො අනුගාමි. තද්‍ය දබ්බසෙනො ආනන්දත්ථෙරො අගොසි, එකරුජා ලොකනාපො. නස්ස දිවසෙ ඡත්ත දුතසාලාසු ඡ සත්තසහස්සවිස්සජ්ජනෙන පච්චන්ඨිකරඤ්ඤා සකිලරජ්ජපරිච්චාගෙන ච දුතපාරමී, නිව්චසීල-උපොසථකමමවසෙන පබ්බජිතස්ස අනවසෙස සීලසංවරවසෙන ච සීලපාරමී, පබ්බජ්ජාවසෙන ක්‍රියානාගිගමවසෙන ච නෙක්කමමපාරමී, සත්තානං හිතාහිතවිචාරණ¹වසෙන දුතාදී² සංවිදහනවසෙන ච පඤ්ඤාපාරමී, දුතාදීපුඤ්ඤසමාරයස්ස අබ්‍රහ්මසහනවසෙන කාමවිචක්කාදීවිනොදනවසෙන ච විරියපාරමී, දුට්ඨාමමවස්ස දබ්බසෙනරඤ්ඤා ච අපරාධසහනවසෙන බන්ධිපාරමී, යථාපරිඤ්ඤා දුතාදී³ අවිසංවාදනවසෙන සච්චපාරමී, දුතාදීතං අවලසමාදුතාබිට්ඨානවසෙන අබිට්ඨානපාරමී, පච්චන්ඨිකෙපි එකනෙතන හිතඵරණවසෙන⁴ මෙත්තාක්‍රියානනිබ්බත්තනෙන ච මෙත්තාපාරමී, දුට්ඨාමමෙවන දබ්බසෙනෙන ච කතාපරාධෙ හිතෙසීති අත්තනො අමච්චාදීති නිබ්බන්ධිතෙ උපකාරෙ ච අජ්ඣුපෙක්ඛණෙන රජ්ජුචපත්තකාලෙ පච්චන්ඨිකරඤ්ඤා කරකෙ බිත්තකාලෙ සමානචිත්තතාය ච උපෙක්ඛාපාරමී වෙදිතබ්බා. චුත්තං හෙතං :-

පණ්ණජ්ජ⁵ දුක්ඛෙන සුඛං ජනිත්තු !
 සුඛෙන වා දුක්ඛමසස්සසාති,⁶
 උභයත්ථ සන්තො අභිනිබ්බුත්තතො
 සුඛෙ ච දුක්ඛෙ ච භවන්ති තුලාති.^{7a}

යස්මා පනෙත්ථ මෙත්තාපාරමී අනිසයවතී තස්මා තදත්ථදීපනත්ථං සා එව පාළි ආරුලුහා, තථා ඉධ මහාසත්තස්ස සබ්බසත්තෙසු ඔරසපුත්තෙ විශ් සමානුකම්පනාදයො ගුණවිසෙසා නිද්ධාරෙතබ්බාති.⁸

එකරාජචරියං චූදද්දසමං.

(මෙත්තාපාරමී නිවසිතා.)

පණ්ණරසමෙ 'සුසානෙ සෙය්‍යං කපෙපමි'ති එත්ථායං ආනුපුබ්බිකථා:- මහාසත්තො හි තද්‍ය මහති උළාරභොගෙ කුලෙ නිබ්බන්ධිතා චුද්ධි මන්ත්‍රාය දිසාපාමොක්ඛස්ස ආචරියස්ස සන්තිකෙ ගරුචාසං වසන්තො සබ්බසිපෙප⁹ නිපථන්ති. පත්වා කුලඝරං ආගන්ත්වා මාතාපිතුනං අවමයෙන ඤාතකෙහි 'කුටුම්භං සණ්ඨපෙහි'ති යාවියමානොපි අතිච්චතා

1. I-VI, විධාරණ.

4. සි. මු. & ම. සිතුවසංහාර.

8. ම. විභාවෙතබ්බාති.

2. සි. මු. & ම. දුතසීලාදී.

5. I-VI, පනුජ්.

7. සි. I-VI තුස්සා. a. ජාතකපාළි.

3. සි. මු. & ම. දුතාදීතා.

6. සි. I-VI, මසස්සසාමි.

9. ම. සිප්පානං.

මහසිංහාරමුඛෙත සබ්බභවෙසු අභිවක්ඛමාන¹ සංවෙගො කායෙ ව අසුභ සඤ්ඤං පටිලභිතා² සර්වාසපජ්ඣිබ්බොධාධිභූතං කිලෙසගහනං අනො ගාගෙනාව විරකාලසමපරිවිතං තෙකඛමථජ්ඣාසයං උපමුඤ්ඤායමානො මහන්තං භොගකඛන්ධං පභාය පබ්බජ්ඣුකාමො හුන්වා පුත්ත විනෙන්ඨි: 'සවාහං පබ්බජ්ඣාමි, ගුණසමභාවනාසක්කන්තො³ භවිස්සාමි'⁴ති. සො ලාභ සක්කාරං ජ්ඣාදිත්තෙනා පබ්බජ්ජං අනුපගන්තවා 'පගොමි වාහං ලාභා ලාභාදිසු නිබ්බිකාඤ්ඤා භොදු'⁵න්ති අත්තානං තනෙකනෙන්තා විසෙසන්තො පරපරිභවසහනාදිපටිපදං පුරෙන්නො උපෙක්ඛාපාරමිං මත්තං පාපෙස්සාමිති නිවත්ථවත්ථෙතෙව ගෙගන්තො නිකම්භිතා පරමසලෙඛ චුත්තිකොපි අබලබලො අමනුමනෙද විය පරෙසං අවිත්තකරුපෙන භිලිතපරිභූතො⁶ හුන්වා ගාමනිගමරුජධානීසු එකරත්තිවාසෙනෙව වරති. යත් පත මහන්තං පරිභවං පටිලභති,⁷ තත් විරමි වසති. සො නිවත්ථවත්ථෙ ජ්ඣෙණ්ණ පිලොතිකඛණ්ණික, තස්මිඤ්ඤ ජ්ඣෙණ්ණ කෙතවි දින්නං අගණ්ණන්තො හිරිකොපිතපටිච්ඡාදනමත්තෙන්තෙව වරති. එවං ගච්ඡන්තො කාලෙ එකං නිගමගාමං අගමාසි. තත් ගාමදුරකා බුත්ත ජාතිකා වෙධවෙය්‍යා; යෙ කෙවි රුජවලලහානං පුත්ත-නත්ත-දුසා දයො ව උච්චා උන්නාලා වපලා මුඛර විකිණ්ණවාවා කාලෙනකාලං කිලා බහුලා විවරන්ති. දුග්ගතෙ මහලලකෙ පුරිසෙ ව ඉත්ථියො ව ගච්ඡන්තො දිස්වා භස්මං පුටෙන පිට්ඨියං ආකිරන්ති. කෙතකිපණ්ණං කච්ඡන්තරෙ ඔලබෙන්නති. තෙන විපසකාරෙන පරිවත්තිතා ඔලොකෙනෙන යථාචර්ජකීප්පිතා දසොන්තා උපහසන්ති.⁸ මහාපුරිසො තස්මිං නිගමෙ තෙ එවං විවරන්තො බුත්තදුරකෙ දිස්වා ලදොවා වතදුති මෙ උපෙක්ඛා පාරමියා පරිපුරණ්ණපායොති විනෙන්තො තත් විගාසි. තං තෙ බුත්තදුරකා පසස්සිතා විපසකාරං කාදුං ආරහන්ති. මහාසත්තො තං අසහන්තො විය ව තෙහි භායන්තො විය ව උට්ඨතිතා ගච්ඡති. තෙ තං අනුබන්ධන්ති. සො තෙහි අනුබන්ධමානො 'එත්ත නත්ති කොපි පටිවත්තා'ති සුසානං ගන්තො අට්ඨිකං සිසුපධානං කන්තා සයති. බුත්තදුරකාපි තත් ගන්තො ඔට්ඨුභනාදිකං නානපසකාරං විපසකාරං කන්තා පක්කමන්ති. එවං තෙ දිවසෙ දිවසෙ කඤ්ඤන්ති එව. යෙ පත විඤ්ඤා පුරිසා තෙ එතං කඤ්ඤන්තො පස්සන්ති, තෙ තෙ පටිබාහිතො අයං මහානුභාවො නපස්සී, මහායොගීති ව ඤාත්වා උලාරං සක්කාර සමානං කඤ්ඤන්ති. මහාසත්තො පත සබ්බත් එකසදිසොව භොති, මජ්ඣන්තභූතො. තෙන චුත්තො:-'පුසානෙ සෙය්‍යං කපෙපමි'ති ආදි.

තත් සුසානෙ සෙය්‍යං කපෙපමි ජට්ඨිකං උපධායාති ආමක සුසානෙ ජට්ඨිකකලෙබරන්තො සොනසිගාලාදීති තතිං තතිං විකම්භෙන්තසු අට්ඨිකෙසු එකං අට්ඨිකං සිසුපධානං කන්තා සුචිමිති ව

1. සි. 1-VI, අභිවක්ඛමාන.

3. සි. 1-VI, නිතපරිභූතො.

2. සි. 1-VI, ගුණසමභාවනාසක්කන්තො.

4. සි. 1-VI, ලභති.

සි. මු. & ම. ගුණසමභාවනා පාකපටා. 5. සි. 1-VI, මහස්සන්ති. & ම උපහසන්ති.

අසු විවිධ ව සමානවිත්තතාය තසම් පුසානෙ සෙය්‍යං කපොමි; සයාමිති අන්‍යො. ගොමණ්ඩලාති ගාමදරකා. රූපං දසෙය්‍යනනාපසකනති යථාචර්ජකිත්‍රිතාය ඔවුහුහන-උපහසන-උමිහනාදිති කණ්ණසොනෙ සලාකප්පවෙසනාදිති ව අතිකකඩලං අනපාසං නානපසකාරං¹ විපකාරං කරෙතති. අපරෙති තෙසු එව ගාමදරකෙසු එකවෙව. උපාය නාති උපනෙහනිති අයං ඉමෙසු පරිභවවසෙක එවරූපං විපකාරං කරොනෙතසු න කිසුචි විකාරං දසෙය්‍යති, සමානනෙ නුබො කිදිසොති පරිගණ්හනතා විවිධං බහුං ගකුමාලං² භොජනං අඤ්ඤාති ව උපාය නාති පණ්ණාකාරති උපහරනති. අපරෙති වා තෙති අනාචාරගාමදර කෙති අඤ්ඤා විඤ්ඤා මනුස්සා 'අයං ඉමෙසං එව විවිධවි විපකාරං කරෙතතානං න කුපපති, අඤ්ඤාදඤ්ඤා බතතිමෙතතානුද්දයං යෙව තෙසු උපට්ඨපෙති, අහො! අච්ඡරියපුරිසො'ති³ හට්ඨා බහුං වතිමෙති එතසම් විපපිපජ්ජනෙති අපුඤ්ඤං පසුතනති සංවිහගමානසාව සුත්වා බහුං ගකුමාලං විවිධං භොජනං අඤ්ඤාති ව උපායනාති උපනෙතති, උපහරනති. සෙ මෙ දුක්ඛං උපහරනනිති යෙ ගාම දරකා මය්‍යං සරීරදුක්ඛං උපහරනති, උපනෙතති. උපදහනනිතිපි පාසො. උපාදෙනනිති අන්‍යො. සෙ ව දෙනති සුඛං මමාති යෙ ව විඤ්ඤා මනුස්සා මම මය්‍යං සුඛං දෙනති, මාලාගකුසභාජනාදි සුමුප කරණෙති මම සුඛං උපහරනති. සබ්බසං සමන්තා භොමිති කන්චිපි විකාරානුපපත්තියා සමානවිත්තතාය විවිධානවි තෙසං ජනානං සමකො එකසදිසො භොමි, හවාමි. දසා කොපො න විජ්ජනිති යසමා මය්‍යං උපකාරකෙ මෙතතවිත්තතාසබ්බාතා දසා, අපකාරකෙ මනොපදෙසසබ්බාතො කොපොපි න විජ්ජනි. තසමා සබ්බසං සමකො භොමිති දසෙය්‍යති. ඉදති හගවා තද උපකාරීසු⁴ අපකාරීසු ව සතෙතසු සමුපවිතඤ්ඤාසමාරය්‍ය අතතනො සමාන විත්තතා විකාරාභාවො යා ව ලොකධම්මෙසු අනුපලිත්තතා අහොසි, තං දසෙය්‍යතුං 'සුබදුක්ඛෙ කුලාභුතො'ති ඔසානගාපමාහ. තත් සුඛ දුක්ඛෙති සුඛෙ ව දුක්ඛෙ ව. කුලාභුතාති සමකං ගතිත කුලා විය ඔනති-උනනති-අපනතිං වජේත්වා මජ්ඣිත්තභුතො. සුබදුක්ඛ ගහණෙනෙව වෙත් තනතිමිත්තභාවතො ලාභාලාභාපි ගතිතාති වෙදිතබ්බං. සසෙසුති කිත්තිසු. ඤ්ඤෙසුති නිත්තසු. සබ්බකාති සබ්බෙසු සුඛාදීසු ලොකධම්මෙසු. ඉති හගවා තද සබ්බසතෙතසු සබ්බලොකධම්මෙසු ව අනඤ්ඤාසාධාරණං අතතනො මජ්ඣිත්තභාවං කිත්තෙත්වා තෙන තසම් අතතභාවෙ අතතනො උපෙක්ඛාපාරමියා සිඛාපත්තභාවං විභාවෙනො 'එසා මෙ උපෙක්ඛාපාරමී'ති දෙසනං තිට්ඨපෙසි. ඉධාපි මහාසත්තස්ස පඨමං දුතපාරමි නාම විසෙසතො සබ්බවිභවපරිච්චාගො. යෙ කෙචි ඉමං සරීරං ගහෙත්වා යං කිසුචි

1 සි. 1-VI. & ම. නානපසකාර. රූප. 3. ම. අච්ඡරියමනුසෙය්‍යති
2. සි. 1-VI. ගකුමාලං. 4 සි. 1-VI. උපකාරෙසු.

අත්තනො ඉව්චිතං කරොන්තුති අනපෙක්ඛිතාවෙන අත්තනො අත්ත භාවපරිච්ඡාගොව දුනපාරමි, භිනාදිකායස්ස සබ්බස්ස අකත්තබ්බස්ස අකරණං සීලපාරමි, කාමස්සාදවිමුඛස්ස ගෙගතො නික්ඛන්තස්ස සතො කායෙ අසුභසද්දසුත්තමුඛානා තෙක්ඛම්මපාරමි, සමොධිසමාරාධනං උපකාරධම්මපරික්ඛානණේ තප්පට්ඨපක්ඛපභාණේ ච කොසල්ලං අවිපරි තතො ධම්මසභාවවිජ්ජනනා ච පද්දසුපාරමි, කාමවිතක්කාදි විනොදනං දුක්ඛාධිවාසනා ච¹ විරියපාරමි, සබ්බාපි අධිවාසනක්ඛන්ති ඛන්තිපාරමි, ච්චිසච්චං සමාදුනාපිසංවාදනෙන විරතීසච්චිකුල්ලං සච්චපාරමි, අනවජ්ජ ධම්මෙ අවලසමාදුනාධිධානං අධිධානපාරමි, අනොධිසො සබ්බ සත්තෙත්ථ මෙත්තානුද්දග්ගභාවො මෙත්තාපාරමි, උපෙක්ඛාපාරමි පනස්ස යථාචුත්තවස්සෙනෙව වෙදිතබ්බාති දසපාරමියො ලබ්භන්ති. උපෙක්ඛා පාරමි වෙත් අභිසංගමනීති කත්වා සායෙව දෙසනං ආරුළුතා. තථා ඉධ මහාසත්තස්ස මහන්තං භොගක්ඛන්ධං මහන්තකුල්ලං සද්ධිපරිච්චං පහාය මහාභීතීක්ඛමණ්ණසද්ධිං ගෙගතො නික්ඛමණ්ණං, තථා නික්ඛමිත්තා ලාභසක්කාරං ජිගුච්ඡන්තො පරෙසං සමොචනං² පරිහරිත්තුකාමස්ස පබ්බජ්ජාලිඛිතං අගභෙත්වා විතෙතනෙව අනවස්සෙසං පබ්බජ්ජාගුණේ අධිස්භිත්වා පරමස්ස ධම්මාදරො, පරමපටිච්ඡනා, පටිවෙකාභීරතී, උපෙක්ඛ ණාධිප්පායෙන අත්තනො කායජිවිතනිර්වේකකා, පරෙහි අත්තනො උපරිකතවිප්පකාරධිවාසනං, උක්කංසගතං³ සල්ලෙඛවුත්ති, බොධි සමාරොපට්ඨපක්ඛානං කිලෙසානං පනත්තාවෙන⁴ ඛිණ්ණසමානං විය පරෙසං උපකාරපකාරෙත්ථ නිබ්බිකාරභාවගෙතුභුතෙන සබ්බත්ථ මජ්ඣිමනිකායාවෙන සමුට්ඨාපිතො ලොකධම්මෙහි අනුපලෙපො, සබ්බ පාරමිතං මුද්ධාග්ගාය⁵ උපෙක්ඛාපාරමියා සිබාපත්තීති එවමාදෙයො ගුණානුභාවා විහාවෙනබ්බාති.

මහාලොමහංසවරියං පණ්ණරසමං.

උපෙක්ඛාපාරමි නිවසිනා.

‘සුධස්සෝ’ති ආදිකා උද්දනගාථා. තත්ථ භික්ෂෙහිනාති භිසාප දෙසෙන මහාකස්සුත්තවරියං දස්සෙති. ඡසානනිකෙද්ධාති ඉමිනා සොනපණ්ණිත්තවරියං දස්සෙති. තථා මුලපෙක්ඛාති මුලපක්ඛාපදෙසෙන තෙමිසපණ්ණිත්තවරියං දස්සෙති. උපෙක්ඛාපාරමි සිසෙන මහාලොම හංසවරියං දස්සෙති. ආසි ඉති වුඤ්ථං මහෙසිනාති යථා සාරිපුත්ත තුස්සං එතරහි දෙසිතං, ඉති එවං ඉමිනා විධානෙන මහන්තානං දුනපාරමිආදිතං බොධිසමාරාධනං එසත්තො මහෙසිනා තදු බොධිසත්තභුතෙන මයා වුත්ථං විණ්ණං වරිතං පටිපත්තං ආසි;

1. සි. 1-VI, දුක්ඛාධිවාසන විරියකුල්ල.	4. සි. III, පහායනභාවෙන සි. IV.
2. සි. III, පරිහරිතං.	පහානුභාවෙන & ම පහනුභාවෙන.
3. සි. 1-VI, උක්කංසන්තස්ස.	5. සි. 1-VI, සමුද්දග්ගාය.

අහොසිති අන්‍යෝ. ඉදුනි පාරමිපරිපූරණවසෙන විරකාලපචතතිතං ඉධ වුත්තං අවුත්තඤ්ච අත්තනො දුක්ඛාරකිරියං එකජ්ඣං කන්‍යා යදන්තං සා පචතතිතා, තඤ්ච සංඛිංසෙනෙව දසෙස්සාදුං 'එවං ඛුත්ථිධං' නති ගාථමාග. තන් එවනති ඉමිනා වුත්තනසෙන. ඛුත්ථිධං දුක්ඛනති අකිත්තිපණ්ණිනාදිකාලෙ කාරපණ්ණාදිආභාරතාය තඤ්ච යාවකස්ස¹ දන්තා ආභාරූපවේද්දිනා ව ඛුත්ථිධං නාතපකාරං දුක්ඛං, තථා කුරුරුජාදිකාලෙ සක්කස්ස සමපතතිසදිසා සමපතති ව ඛුත්ථිධා. ගමාගමෙති බ්‍රහ්මකෙ වෙව මහනෙත ව හවෙ, හවාහවෙ වා වුද්ධිභාතියො අනුභවිත්වා ඛුත්ථිධෙති දුක්ඛෙති අවිහඤ්ඤමානො ඛුත්ථිධාති ව සමපතතිති අනාකඛ්ඛියමානො පාරමිපරිපූරණපසුතො එව හුත්වා තදනුරූපං පටිපතතිං පටිපතො උත්තමං අනුත්තරං සමාසමොධිං සංඛිංසෙස්සාදුං පතො; අධිගතොසමිති අන්‍යෝ. ඉදුනි යාසං පාරමිතං පරිපූරණන්තං එසා දුක්ඛාරවරියා විරං පචතතිතා, තාසං අනවසෙසතො පරිපූරණභාවං තෙත ව පත්තබ්බ ඵලස්ස අත්තනා අධිගතභාවං දසෙස්සාදුං 'දන්තා දුතබ්බකං දුතං සීලං පුරෙත්ථිසෙසතො'ති ආදි වුත්තං. තන් දන්තා දුතබ්බකං දුතනති තද අනුත්තරං සමාසමොධිං අභිසම්බුජ්ඣිත්වා අභ්‍යන්තරපටිපදං පටිපතොත මහාබොධිසතොත දුතබ්බං දෙය්‍යධම්මං බාහිරං රජ්ජාදිං, අඛන්තරං අඛන්තයන්තාදිං දන්තා පරිච්ඡිත්වා, තතො එව වරධන පරිච්චාගො පුත්තපරිච්චාගො දුරපරිච්චාගො අඛන්තපරිච්චාගො රජ්ජ පරිච්චාගොති² පඤ්චමහාපරිච්චාගපරියොසානං දුතපාරමි-දුතඋප පාරමි-දුතපරමන්තපාරමිපභෙදං දුතං අනවසෙසතො සමපාදෙත්වාති අන්‍යෝ. තන් අකිත්තිව්‍යාභවණකාලෙ සංඛිංසෙස්සාදිකාලෙති එවමාදිසු ඉධ ආගතෙසු, අනාගතෙසු පන විසයාසෙවසිකාලෙ වෙලාමකාලෙති එවමාදිසුපි දුතපාරමියා මහාපුරිසස්ස පුරිත්තතභාවානං පරිමාණං නාම තත්ථි. එකනෙත්ත පනස්ස සසපණ්ණිතකාලෙ:-

භික්ඛාය උපගතං දිස්වා සක්කත්තානං පරිච්ඡිං,
දුතෙන මෙ සමො තත්ථි එසා මෙ දුතපාරමිති. a

එවං අත්තපරිච්චාගං කරොන්තස්ස දුතපාරමි³ පරමන්තපාරමි නාම ජාතා, ඉතරෙසු පන යථාරහං පාරමි උපපාරමියො⁴ වෙදිතබ්බා.

සීලං පුරෙත්ථිසෙසතොති තථා අනවසෙසතො කායිකො සංවරෙ වාචසිකො සංවරෙ කායිකවාචසිකො සංවරො ඉන්ද්‍රිය සංවරෙ ඡෝර්තෙ මත්තඤ්ඤානා සුචිසුද්ධාජිවනාති⁵ එවමාදිකං බොධිසත්ත

1. ම. තං ධ යාවකස්ස.	3. ස. I-IV. දුතපරමන්තපාරමි.	4. සි I පාරමිඋපපාරමිසොති & IIIV. පාරමිසො උපපාරමිසොති.
2. සි. මු. & ම. රජ්ජපරිච්චාගො අඛන්තපරිච්චාගො ජමිත්තපරිච්චාගොති & සි. I-VI. අඛන්තපරිච්චාගො නයන්තපරිච්චාගො හරිත්තපරිච්චාගො අත්තපරිච්චාගොති.		a. චිරියාපිටකපාළි.
		5. සි. මු. මිසුඛාජමිතා.

සීලං සමපාදෙනෙතන සීලපාරමි-සීලඋපපාරමි-සීලපරමත්තපාරමිපස
හෙදං පුරෙතබ්බං සබ්බං සීලං¹ පුරෙතො, සමමදෙව සමපාදෙනො.
ඉධාපි සීලවතාගරුජකාලෙ² වලෙපය්‍යනාගරුජකාලෙති එවමාදිසු ඉධ
ආගතෙසු, අනාගතෙසු ව මහාකපිකාලෙ ජග්ගුන්‍යකාලෙති එවමාදිසු
මහාසත්තස්ස සීලපාරමියා පූරිතත්තභාවානං පරිමාණං නාම තත්ථි.
එකනෙතන පනස්ස සබ්බපාලකාලෙ :

සුලෙති විජ්ඣයනෙතපි කොට්ඨයනෙතපි සත්තිති,
හොජපුතෙත න කුපපාමි එසා මෙ සීලපාරමිති.³

එවං අත්තපරිව්වාගං කරුණත්තස්ස සීලපාරමි පරමත්තපාරමි නාම
ජාතා. ඉතරෙසු පන යථාරහං පාරමි-උපපාරමියො වෙදිතබ්බා.

නෙකබ්බමෙම පාරමිං ගතඤ්ඤා නිව්වෙධෙති මහාභිනිකම්මෙණ
පාරමිපරමුක්කංසං ගතත්වා. තත්ථ සුධස්සයකාලෙ සොමනස්ස
කුමාරකාලෙති එවමාදිසු ඉධ ආගතෙසු, අනාගතෙසු ව හත්ථිපාල
කුමාරකාලෙ මධ්‍යදෙවකාලෙති එවමාදිසු මහාරජං පහාය නෙකබ්බම
පාරමියා පූරිතත්තභාවානං පරිමාණං නාම තත්ථි. එකනෙතන
පනස්ස චූලසුත්තසොමකාලෙ :

මහාරජං හත්ථගතං බෙලුපිණ්ඩං ව ඡබ්බසිං,
වජ්‍රතො න හොති ලගතං එසා මෙ නෙකබ්බමපාරමිති.⁴

එවං නිස්සම්භතාය රජං ඡබ්බෙත්වා නිකම්මන්තස්ස නෙකබ්බමපාරමි
පරමත්තපාරමි නාම ජාතා. ඉතරෙසු පන යථාරහං පාරමි-උපපාර
මියො වෙදිතබ්බා.

පණ්ඩිතෙ පටිපුච්ඡිත්වාති⁵ කිං කුසලං කිං අකුසලං කිං සාවජ්‍යං කිං
අනවජ්ජනති ආදිනා⁶ කුසලාදිධම්මකම්මඵලවිභාගං⁷ සත්තානං උප
කාරුචගං අනවජ්ජකම්මායන්ත-සිප්පායන්ත-විජ්ජාධ්‍යානාදිං පණ්ඩිතෙ
සප්පඤ්ඤ පටිපුච්ඡිත්වා. එතෙත පඤ්ඤා පාරමිං දස්සෙති. තත්ථ විචුර
පණ්ඩිතකාලෙ මහාගොවිඤ්ඤපණ්ඩිතකාලෙ කුද්දුලපණ්ඩිතකාලෙ අරක
පණ්ඩිතකාලෙ බොධිපරිබ්බාජකකාලෙ මහොසධපුණ්ඩිතකාලෙති
එවමාදිසු පඤ්ඤාපාරමියා පූරිතත්තභාවානං පරිමාණං නාම තත්ථි.
එකනෙතන පනස්ස සෙතකපණ්ඩිතකාලෙ :

පඤ්ඤාය විචිතනෙතාහං බ්‍රාහ්මණං මොවසිං දුබ්බා,
පඤ්ඤාය මෙ සමො නත්ථි එසා මෙ පඤ්ඤාපාරමිති.⁸

අනෙතාහස්සගතං සප්පං දස්සෙත්තස්ස පඤ්ඤාපාරමි පරමත්තපාරමි
නාම ජාතා.

1. සී. I-VI පුරෙතබ්බං සීලං. 3. සී. I-6. & බ්‍ර. ආදිකං. 3. මරියාපිටකපාඨි.
2. සී. I-VI, සීලවරුජකාලෙ. 4. සී. බ්‍ර. & ම. කුසලධම්මවිභාගං කම්ම-කම්මඵලවිභාගං.

විරිය. කඩාන උත්තමනති සමමාසලොධිං පාපෙත්තුං සමන්තාය උත්තමං පධානං විරියපාරමිං¹ කතා උපපාදෙතා. තත් මහාසිලව රුජකාලෙ පඤ්චාවුඛකුමාරකාලෙ මහාවාතරිඤ්ඤාලෙති² එවමාදිසු විරියපාරමියා පූරිතත්තභාවානං පරිමාණං නාම නත්ති. එකනෙත්ත පනස්ස මහාජනකකාලෙ :

අතිරදසසි ජලමජ්ඣෙකි හතා සබ්බෙව මාත්‍රසා,
විත්තස්ස අඤ්ඤාදා නත්ති එසා මෙ විරියපාරමිති.

එවං මහාසමුද්දං තරන්තස්ස විරියපාරමි පරමන්දිපාරමි නාම ජාතා.

බන්ධිසා පාරමිං ගන්ධොති අභිවාසනකබන්ධිආදිබන්ධිපර මුක්කංසභාවං පාපෙත්තො බන්ධියා පාරමිං පරමකොටිං ගන්තො. බන්ධිපාරමිං සමපාදෙතොති අත්තො.

තත් මහාකපිකාලෙ මහිසරුජකාලෙ රුරුමිගරුජකාලෙ බමම දෙවපුත්තකාලෙති එවමාදිසු බන්ධිපාරමියා පූරිතත්තභාවානං පරිමාණං නාම නත්ති. එකනෙත්ත පනස්ස බන්ධිවාදිකාලෙ :

අවෙනතංව කොට්ටනෙත තිණ්ණන ඵරසුනා මමං,
කාසිරාජෙ න කුපපාමි එසා මෙ බන්ධිපාරමිති.

එවං අවෙනතභාවෙන විය මහාදුක්ඛං අනුභවන්තස්ස බන්ධිපාරමි පරමන්දිපාරමි නාම ජාතා.

කඩා දළහමබ්බානනති කුසල³සමාදානාධිට්ඨානං තස්ස තස්ස පාරමිසමාදානස්ස තදුපකාරකස්ස සමාදානස්ස ව අභිට්ඨානං දළහතරං අසිට්ඨං කතො. තං තං චිතසමාදානං අතිචන්තිභාවෙන අභිට්ඨානිකාති අත්තො. තත් ජොතිපාලකාලෙ සරහබ්බකාලෙ තෙමිකාලෙති එව මාදිසු අභිට්ඨානපාරමියා පූරිතත්තභාවානං පරිමාණං නාම නත්ති. එකනෙත්ත පනස්ස තෙමියකුමාරකාලෙ :

මාතා පිතා න මෙ දෙස්සා නපි දෙස්සං මහායසං,
සබ්බඤ්ඤානං පියං මය්හං තසමා චතමබ්බිට්ඨිනති.

එවං ජීවිතං පරිච්චේදනා චනං අභිට්ඨානන්තස්ස අභිට්ඨානපාරමි පරමන්දි පාරමි නාම ජාතා.

සමමවාචානුරක්ඛිසාති සච්චවාචං අනුරක්ඛිතො ජීවිතානන්තරයෙපි අනරියවොහාරං ගුප්ථං විය ජීගුච්ඡන්තො පරිහරිතො සබ්බසො අවිසං වාදිභාවං රක්ඛිතො. තත් කපිරුජකාලෙ සච්චතාපසකාලෙ මච්ඡරුජ කාලෙති එවමාදිසු සච්චපාරමියා පූරිතත්තභාවානං පරිමාණං නාම නත්ති. එකනෙත්ත පනස්ස මහාසුත්තසොමකාලෙ :

1. සි. මු. පඨානං විරියනති විබ්බෙදි විරියපාරමිං. 2. සි. I-VI. මහාවාතරකාලෙති.
3. සි. මු. කුසලබ්බම.

සච්චාචං අනුරක්කනොතා වජ්ඣාමම ජීවිතං,
මොවෙසිං එකසතං ඛතතිසෙ එසා මෙ¹ සච්චපාරමිති. a

එවං ජීවිතං වජ්ඣා සච්චං අනුරක්කනොතා සච්චපාරමි පරමත්ථපාරමි නාම ජාතා.

මෙතනාය පාරමිං ගතංඤාති සබ්බසතෙනසු අනොධිසො හිතුප සංභාරලක්කණංය² මෙතනාය පාරමිං පරමුක්කංසතං පඤා. තත්ථ චූලධම්මපාලකාලෙ මහාසීලවරජකාලෙ සාමපණ්ණිතකාලෙති එවමාදීසු මෙතනාපාරමියා පූරිතත්තභාවානං පරිමාණං නාම නත්ථි. එකතොත්ත පනස්ස සුවණ්ණසාම³ කාලෙ :

න මං කොචි උත්තසති නපිහං භායාමි කස්සචි,
මෙතනාබලෙත්තපත්ථො රමාමි පවතෙ තදුති. a

එවං ජීවිතමපි අනොලොකෙඤා මෙතනායනනස්ස මෙතනාපාරමි පරමත්ථපාරමි නාම ජාතා.

සමමානනාමමානනෙති සකකච්චපුජාසකකාරාදීනා සමමානනෙ නිට්ඨුහනාදීනා අවමානනෙ ච සබ්බත්ථ ලොකධම්මෙ ච සමකො සමචිතො නිබ්බිකාරෙ හුඤා උත්තමං අනුත්තරං සබ්බසුද්ධතං අධිගතොසමීති අත්ථො. තත්ථ වානරිඤ්ඤාලෙ කාසිරජකාලෙ ඛෙම මුභවණ්ණකාලෙ අට්ඨසෙතපරිබ්බාජකාලෙති එවමාදීසු උපෙක්ඛා පාරමියා පූරිතත්තභාවානං පරිමාණං නාම නත්ථි. එකතොත්ත පනස්ස මහාලොමහාසකාලෙ :

සුඤ්ඤානෙ සෙය්‍යං කප්පෙමි ඡවට්ඨිං උපධායහං,⁴
ගොමණ්ඩලා උපාගනඤා රූපං දස්සෙන්න තප්පකනති. a

එවං ගාමදරකෙසු නිට්ඨුහනාදීති වෙච මාලාගනුපහාරාදීති ච සුඛ දුක්ඛං උපපාදෙනොසුපි උපෙක්ඛං අනතිවත්තන්ත්සං⁵ උපෙක්ඛා පාරමි පරමත්ථපාරමි නාම ජාතා.

ඉති භගවා

එවං බහුච්චං දුක්ඛං සමපනති ච බහුච්චං,
භවාහවෙ අනුභවිඤා පතොතා සමොධිබ්බුත්තමනති. a

සමමාසමොධිං අධිගනතුං ඉමස්මිං හද්දකපෙප අත්තනා කතං දුක්ඛාර වර්ගං සමොධිපෙනෙව චඤා පුන :

දඤා දුභවකං දුතං සීලං පුරෙත්තිසෙසතො,
තෙක්ඛමෙව⁶ පාරමිං ගතංඤා පතොතා සමොධිබ්බුත්තමං. a

1. සි. මු. බතො පරමත්ථ.

2. සි. I-VI; භුමිසංභාරලක්කණංය

3. එකරාජ-සබ්බත්ථ.

4. සි. I-VI, උපනිධාය.

5. සි. I-VI, අනවතතිත්තස්ස.

6. සි. I-VI, තෙක්ඛමෙ. a, වර්ගාපිටකපාලි,

පණ්ඩිතෙ පරිපූර්ණා විරියං කතාන උත්තමං,¹
 බන්ධනා පාරමිං² ගන්තා පතෙතා සමෝධිමුත්තමං.

කතා දළහමධිට්ඨානං සච්චවාචානුරක්ඛය,
 මෙත්තාය පාරමිං ගන්තා පතෙතා සමෝධිමුත්තමං.

ලාභාලාභෙ යසායසෙ සම්මානනාවමානනෙ,
 සබ්බත් සමකො නුතා පතෙතා සමෝධිමුත්තමනා:

අත්තනා සමමදෙව පරිපූර්ණා දස පාරමියෝ දසෙති. ඉමයම් පන
 යානෙ යතා මහාබෝධියානපටිපත්තියං උස්සාහජාතානං කුලපුත්තානං
 බෝධිසමාරොපු නානපසාරකොසලුත්ථං සබ්බපාරමීසු පක්ඛණ්ණක
 කථා කථෙතබ්බා.

තත්‍රිදං පඤ්ඤාකම්මං: කා පතෙතා පාරමියෝ? කෙනටෙති
 පාරමියෝ? කතීවිධා චෙතා? කො තාසං කමෝ? කාති ලක්ඛණ-
 රස-පච්චපට්ඨාන-පදට්ඨානාති? කො පච්චයෝ? කො සංකීලෙයෝ?
 කිං වොදුතං? කො පටිපකෙඛා? කා පටිපත්ති? කො විභාගෝ?
 කො සංගහෝ? කො සමපාදනුපායෝ? කීත්තකෙන කාලෙන සමපා
 දනං? කො ආනිසංසෝ? කිං චෙතාසං ඵලනති?

තත්‍රිදං විස්සජ්ජනං: කා පතෙතා පාරමියෝති තණ්හා-මාන-
 දිට්ඨිති අනුපහතා කරුණුපායකොසලුපරිග්‍රහනිතා දුකාදයෝ ගුණ
 පාරමියෝ. කෙනටෙති පාරමියෝති තෙන දුකසීලාදිගුණවිසෙස
 යෝගෙන සත්තුත්තමාය පරමා මහාසත්තා බෝධිසත්තා. තෙසං
 භාවෝ කම්මං වා පාරමී; දුකාදිකිරියා. අථවා පුරෙතීති පරමෝ.
 දුකාදීනං ගුණානං පුරකො පාලකො වාති බෝධිසත්තො පරමෝ.
 පරමස්ස අයං, පරමස්ස වා භාවෝ කම්මං වා=පාරමී; දුකාදිකිරියාව.
 අථවා පරං සත්තං අත්තති මවති බන්ධනී ගුණවිසෙසයෝගෙන,
 පරං වා අධිකතුරං මජ්ඣති සුජ්ඣති³ සංකීලෙසමලතො, පරං වා සෙට්ඨං
 තිබ්බාණං විසෙසෙන මයති ගච්ඡති, පරං වා ලොකං පමාණභූතෙන
 ඤාණවිසෙසෙන ඉධ ලොකං විශ මුතාති පරිවර්තීති, පරං වා අතිවිශ
 සීලාදිගුණගණං අත්තතො සත්තානෙ මිත්තොති පක්ඛිපති, පරං වා
 අත්තභූතතො ධම්මකායතො අඤ්ඤං පටිපකම්මං වා අනන්තරං⁴
 කීලෙසවොරගගනං මිත්තාති හිංසතීති පරමෝ; මහාසත්තො. පරමස්ස
 අයනති ආදි චුත්තනයෙන යොජෙතබ්බං. පාරෙ වා තිබ්බාණෙ මජ්ඣති
 සුජ්ඣති සතෙත ව සොධෙති, තත්ථ වා සතෙත මවති බන්ධනී
 යොජෙති, තං වා මයති ගච්ඡති ගමෙති ව, මුතාති වා තං යථාවතො,
 තත්ථ වා සතෙත මිත්තොති පක්ඛිපති, කීලෙසාදයෝ වා සත්තානං
 තත්ථ මිත්තාති හිංසතීති පාරමී; මහාපුරිසො. තස්ස භාවෝ කම්මං වා
 පාරමිතා; දුකාදිකිරියාව. ඉමිනා නයෙන පාරමීසද්දත්ථො වෙදිතබ්බා.

1. මු. පා. මුත්තමං.

3. ම. පුඤ්ඤති.

2. වරියාපිටකපාළි.

2. සි. I-VI, බන්ධනපාරමිං.

4. සි. මු. තදනන්තරං.

කනිවිධානි සංඛිට්ඨපතො දසවිධා. තා පන පාළියං සරූපතො ආගතා යෙව. යථා වාග්:¹

“විවිකතොතා තද දක්ඛිං පඨමං දුතපාරමිං,
පුබ්බකොති මහෙසීනි ආසෙවිතනිසෙවිත”නති.

ආදි. තථානි² “කති නු බො භතෙන! බුද්ධිකාරකා ධම්මා? දස බො සාරිපුත්ත! බුද්ධිකාරකා ධම්මා. කතමෙ දස? දුතං බො සාරිපුත්ත! බුද්ධිකාරකො ධම්මො. සීලං, නෙකකම්මං, පඤ්ඤා, චිරියං, ඛනති, සම්මං, අභිධ්මානං, මෙත්තා, උපෙක්ඛා බුද්ධිකාරකො ධම්මො. ඉමෙ බො සාරිපුත්ත! දස බුද්ධිකාරකා ධම්මාති. ඉදමචොව භගවා. ඉදං වත්ථා සුගතො අථාපරං එතදචොව සත්ථා:³

දුතං සීලඤ්ච නෙකකම්මං පඤ්ඤා චිරියෙන⁴ පඤ්චමං,
ඛනතිසම්මමභිධ්මානං මෙතත්ථුපෙක්ඛානිමා⁵ දසා’ති

කෙවි පන ඡබ්බිධානි වදනති. තං එතාසං සංගහවසෙන වුත්තං. සො පන සංගහො පරතො ආවිභවියාති. කො නාසං කිමොති එත්ථ ‘කමො’ති⁶ දෙසනාකකමො. සො ච පඨමසමාදුතගෙනුකො. සමා දුතං පරිවශගෙනුකං ඉති යථා ආදිමති පච්චිතා සමාදින්නා ව,⁷ තථා දෙසිතා. තත්ථ දුතං සීලස්ස බහුපකාරං සුකරඤ්චාති තං ආදිමති වුත්තං. දුතං⁸ සීලපරිග්ගහිතං මහපථලං ගොති මහානිසංසනති දුතානන්තරං සීලං වුත්තං. සීලං නෙකකම්මපරිග්ගහිතං, නෙකකම්මං පඤ්ඤාපරිග්ගහිතං, පඤ්ඤා චිරියපරිග්ගහිතා, චිරියං ඛනතිපරිග්ගහිතං, ඛනතිසම්මපරිග්ගහිතා, සම්මං අභිධ්මානපරිග්ගහිතං, අභිධ්මානං මෙත්තා පරිග්ගහිතං, මෙත්තා උපෙක්ඛාපරිග්ගහිතා මහපථලා ගොති මහානි සංසාති මෙත්තානන්තරමුපෙක්ඛා වුත්තා. උපෙක්ඛා පන කරුණා පරිග්ගහිතා, කරුණා ච උපෙක්ඛාපරිග්ගහිතාති⁹ වෙදිනබ්බා. කථමපන මහාකාරුණිකා. බොධිසත්තා සත්තෙසු උපෙක්ඛා ගොනති? උපෙක්ඛිතබ්බසුතෙසු¹⁰ කඤ්චි කාලං උපෙක්ඛිතා ගොනති, න පන සබ්බත්ථ සබ්බද වාති. කෙවි. අපරෙ පන: න සත්තෙසු උපෙක්ඛිතා, සත්තකතෙසු¹¹ පන විපසකාරෙසු උපෙක්ඛිතා ගොනතිති.

අපරෙ නයො: පචුරජනෙසුපි පවත්තියා සබ්බසත්තසාධාරණතො අපපථලන්නා සුකරන්නා ච ආදිමති දුතං වුත්තං. සීලෙන දුග්ගා-පටිග්ගාගකසුද්ධිතො, පරනුග්ගහං වත්ථා පරපිලානිවත්තිවචනතො, කිරියාධම්මං වත්ථා අකිරියාධම්මවචනතො, ගොගසම්පන්නගෙනුකං වත්ථා භවසම්පන්නගෙනුකවචනතො ච දුග්ගා අනන්තරං සීලං වුත්තං. නෙකකම්මෙන සීලසම්පන්නසිද්ධිතො, කාය-වච්ඡිවරිතං වත්ථා මනො

1. සී. I-VI. & සු. වි. යථාග. 6. සු. වි. කමොත.ම. 9 සු. වි. උපෙක්ඛාපරිග්ගහිතා.

2. සී. මු. අපරමපි වුත්තං. 7. සී. I-VI. සමාදින්නා ච පන. 10. සී. I-VI.

තථානි & සු. වි. යථාවාග. 8. සී. I-VI. & ම. අපිච දුතං. [උපෙක්ඛිතබ්බසුතන නක.

3. සී. I-VI. & ම. සත්ථා අපරමපි වුත්තං. 11. සී. I-VI. සබ්බසත්තෙසු

4. ම. චිරිය 5. ම. මෙතත්ථුපෙක්ඛාච නෙ දසාති & සී. 1-6. මෙතත්ථුපෙක්ඛාච නෙ දසාති.

සුවරිතවචනතො, විසුඛිසීලස්ස සුඛෙනෙව¹ ක්කානසමිජ්ඣිකතො, කාමොපරාධපභාණේන පයොගසුඛිං² වත්ථා කිලෙසාපරාධපභාණේන ආසගසුඛිවචනතො, විනික්කමපපභාණේ සීතස්ස³ පරිසුට්ඨානපපභාණවචනතො ව සීලස්ස අනන්තරං තෙක්කමමං චුත්තං. පඤ්ඤාය තෙක්කමමස්ස සිද්ධිපරිසුඛිතො, ක්කානාභාවෙන පඤ්ඤාභාවවචනතො, (සමාධිපදට්ඨානා හි පඤ්ඤා, පඤ්ඤාපච්චුපට්ඨානො ව සමාධි.) සමථ නිමිත්තං⁴ වත්ථා උපෙක්ඛානිමිත්තවචනතො, පරතිතජ්ඣානෙන⁵ පරතිතකරුණුපායකොසලලවචනතො ව තෙක්කමමස්ස අනන්තරං පඤ්ඤා චුත්තා. විරියාරමෙන පඤ්ඤානිච්චසිද්ධිතො සත්තසුඤ්ඤාතා ධම්ම නිජ්ඣානකකන්තිං වත්ථා සත්තතිතාය ආරම්භස්ස අමච්ඡරියතා වචනතො,⁶ උපෙක්ඛානිමිත්තං වත්ථා පග්ගහනිමිත්තවචනතො,⁷ නිසමම කාරිතා වත්ථා උට්ඨානවචනතො⁸ ව (නිසමමකාරිතො හි උට්ඨානං⁹ එල විසෙසමාවච්ඡිති.) පඤ්ඤාය අනන්තරං විරියං චුත්තං. විරියෙන තිතික්කා සිද්ධිතො, (විරියවා හි ආරභුමිවරියතතා සත්තසංඛාරෙහි උපතිතං දුක්ඛං අභිභුය්‍ය විහරති.) විරියස්ස තිතික්කාලඤ්ඤාරභාවතො,¹⁰ (විරිය වතො හි¹¹ තිතික්කා සොහති.) පග්ගහනිමිත්තං වත්ථා සමථනිමිත්ත වචනතො, අව්චාරමෙන උභවචදෙසපපභාණවචනතො, (ධම්ම නිජ්ඣානකකන්තිතා හි උභවචදෙසො පතිගති.) විරියවතො සාතච්ච කරණවචනතො, (බන්තිබහුලො හි අනුභුතො සාතච්චකාරී හොති.) අපපමාදවතො¹² පරතිතකිරියාරමෙන පච්චුපකාරතණ්ඨාභාවවචනතො, (යාථාවතො¹³ ධම්මනිජ්ඣානෙ හි සති නණ්ඨා න හොති.) පරතිතාරමෙන පරමෙපි¹⁴ පරිකතදුක්ඛසහනතාවචනතො ව විරියස්ස අනන්තරං බන්ති චුත්තා. සචෙවන බන්තිතා විරුධිට්ඨානතො,¹⁵ අපකාරිතො අපකාරබන්තිං වත්ථා තදුපකාරකරණේ අවිසංවාද වචනතො, බන්තිතා අපවාදවාචාවිකමපනෙන¹⁶ භූතවාදිතාය අවිජ්ඣතවචනතො, සත්තසුඤ්ඤාතාධම්මනිජ්ඣානකකන්තිං වත්ථා තදුප මුඤ්ඤිත¹⁷ ඤ්ඤාණසච්චවචනතො ව බන්තිතා අනන්තරං සච්චං චුත්තං. අධිට්ඨානෙන සච්චසිද්ධිතො, (අවලාධිට්ඨානස්ස හි විරති සිජ්ඣති.) අවිසංවාදිතං වත්ථා තත්ථ අවලභාවවචනතො, (සච්චසන්ධො හි¹⁸ දුතාදිසු පටිඤ්ඤානුරූපං නිවචලොව පවත්නති.) ඤ්ඤාණසච්චං වත්ථා සමහාරෙසු පවත්තිනිට්ඨාපන¹⁹ වචනතො, (යථාභූතඤ්ඤාණවා හි බොධිසමහාරෙ අධිට්ඨානි,²⁰ තෙ ව නිට්ඨපෙති.) පටිපකෙහි අකමපියභාවතොති

1. සු. වී. විසුඛිසීලස්ස සුමුඛෙනෙව.

2. සී. I-VI. & සී. මු. පයොගසුඛි.

3. සු. වී. විනික්කමපපභාණේන සීතස්ස.

4. සී. මු. & ම. සමාධිනිමිත්තං.

5. සී. මු. & ම. පරතිතකාරිතො. [අමච්ඡරියතා.

6. සී. I-VI. & සී. මු. සමථනිමිත්තවචනතො & ම.

7. සී. I-VI. පග්ගහනිමිත්තතාභාවවචනතො

8. සු. වී. උට්ඨානවචනතො ව.

9. සී. I-VI. උපට්ඨාන.

10. සී. I-VI. තිතික්කාසංඛාරභාවතො.

11. සී. I-IV. විරියභාවපතාති.

12. සු. වී. අපපමාදතො.

13. සී. I-VI. යාථාවචනතො.

14. සී. I-VI. & සී. මු. පරමෙපි.

15. සු. වී. විරුධිට්ඨානතො.

16. සී. I-VI. අපවාදතා විකපප

17. සී. I-VI. තදුමුමුඤ්ඤිත. [නෙත.

18. සී. I-VI. සච්චසන්ධොති.

19. සී. මු. නිට්ඨාන.

20. සී. I-VI. & සු. වී. අතිභිට්ඨති.

සමවස්ස අනන්තරං අබ්බිකානං වුත්තං. මෙතන්තං පරිනිතකරණ සමාදානාධිකානසිද්ධිනො, අබ්බිකානං වන්තා හිත්තුපසංභාරවචනනො, (බොධිසමානරෙ හි අබ්බිකානමානො මෙතන්තා විහාරි හොති.) අවලාබ්බිකා නස්ස සමාදානා විකොපනෙන¹ සමාදානසබ්භාවනො² ව අබ්බිකානස්ස අනන්තරං මෙතන්තා වුත්තා. උපෙක්ඛාය මෙතන්තා විසුද්ධිනො, සතෙතසු හිත්තුපසංභාරං වන්තා තදපරධෙසු උද්ඝිනතා³ වචනනො, මෙතන්තා භාවනං වන්තා තනතිස්සන්දභාවනාවචනනො, හිතකාමසතෙතපි⁴ උපෙක්ඛායොති අවජ්ජියගුණතාවචනනො ව මෙතන්තං අනන්තරං උපෙක්ඛා වුත්තාති එවමෙතාසං කමො වෙදිතබ්බො.

කාති ලක්ඛණ-රස-පච්චුපට්ඨාන-පදට්ඨානානිති එත්ථ අවිසෙසෙන තාව සබ්බාපි පාරමිසො පරානුග්ගහලක්ඛණො, පරෙසං උපකාරකරණරසා, අවිකම්පනරසා වා, හිතෙසිතාපච්චුපට්ඨානා, බ්‍රහ්මිකත පච්චුපට්ඨානා වා, මහාකරුණාපදඨානා, කරුණුපායකොසලපදඨානා වා.

විසෙසෙන පන යස්මා කරුණුපායකොසලපරිග්‍රහනිතා අනතුපකරණපරිවෘතුවෙනතා දානපාරමිතා. කරුණුපායකොසලපරිග්‍රහනිතා කායවපිසුචරිතං අත්තො අතත්තබ්බවිරතී කතත්තබ්බකරණවෙනතාදයො ව සිලපාරමිතා. කරුණුපායකොසලපරිග්‍රහනිතො ආදීනවදස්සනපුබ්බභිගමො කාමභවෙති තික්කමණවිත්තුපපාදෙ, නෙක්ඛමමපාරමිතා. කරුණුපායකොසලපරිග්‍රහනිතො ධම්මානං සාමසුද්ධවිසෙසලක්ඛණවබ්බොධො පඤ්ඤාපාරමිතා. කරුණුපායකොසලපරිග්‍රහනිතො කායවිතෙතති පරිනිතාරමෙතා විජිසපාරමිතා. කරුණුපායකොසලපරිග්‍රහනිතං සත්තසංඛාරපරධසහනං අදෙසපට්ඨානො තදකාරපවතෙතා විත්තුපපාදෙ බහනිපාරමිතා. කරුණුපායකොසලපරිග්‍රහනිතං විරතීවෙනතාදිහෙදං අවිසංවාදනං සමවපාරමිතා. කරුණුපායකොසලපරිග්‍රහනිතං අවලසමාදානාධිකානං තදකාරපවතෙතා විත්තුපපාදෙ අබ්බිකානපාරමිතා. කරුණුපායකොසලපරිග්‍රහනිතො ලොකස්ස⁵ හිතසුබ්බපසංභාරෙ අත්තො අව්‍යාපාදෙ මෙතන්තාපාරමිතා. කරුණුපායකොසලපරිග්‍රහනිතා අනුතය-පටිසම්භිදාංසනී ඉට්ඨානිට්ඨෙසු සත්තසංඛාරෙසු සමපවත්ති උපෙක්ඛාපාරමිතා.

තස්මා පරිවෘතලක්ඛණො දානපාරමි,⁶ දෙය්‍යධම්මෙ ලොභ විඤ්ඤාසනරසා, අනාසනති පච්චුපට්ඨානා, භවසම්පත්ති⁷ පච්චුපට්ඨානා වා, පරිවෘජ්තබ්බවන්තූපදට්ඨානා. සීලනලක්ඛණො සිලපාරමි, සමාදානලක්ඛණො පතිට්ඨානලක්ඛණො වාති වුත්තං හොති. දුස්සීලා විඤ්ඤාසනරසා, අනවජ්ජරසා වා; සොවෙය්‍යපච්චුපට්ඨානා, හිරෙතනපප

1. සු. වි. සමාදානා විකොපන.

2. ම. & සු. වි. සමභවතො.

3. සි. I-VI. උද්ඝිනභාව.

4. සි. I-VI. හිතකාමපතෙතපි

& සු. වි. හිතකාමතෙත.

5. සි. මු. & ම. ධම්මානං සාමසුද්ධ

විසෙසලක්ඛණාවලොකස්ස

6. සු. වි. පරිවෘතලක්ඛණං දානං.

(අඤ්ඤාභාවි පාරමිසදෙද න දිස්සති.)

7. සි. මු. & සි. I-VI & ම. භවභිභවසම්පත්ති.

පදවියානා. කාමනො ව භවනො ව නික්කමණලක්කණං නොක්කමම පාරමි, නදදිනවච්ඡාචනරසා, තතො ඵව විමුඛභාවපච්චුපට්ඨානා, සංවෙගපදවියානා. යථාසභාවපට්ටෙධලක්කණං පඤ්ඤාපාරමි, අනඛ ලිතපට්ටෙධලක්කණං වා; කුසලිස්සාසඛිත්තඋසුපට්ටෙධො විශ. විසයො භාසනරසා, පදීපො විශ. අසමමාහපච්චුපට්ඨානා, අරඤ්ඤගතසු දෙසිකො විශ. සමාධිපදවියානා වතුසච්චපදයානා වා. උස්සාගලක්කණං විශිෂ්ටපාරමි, උපත්ථනනරසා, අසංසිදනපච්චුපට්ඨානා, විරියාරමාවත්ථු පදවියානා, සංවෙගපදවියානා වා. ඛමනලක්කණං ඛනනිපාරමි, ඉට්ඨා නිට්ඨසගනරසා, අධිවාසනපච්චුපට්ඨානා, අවිරෙධපච්චුපට්ඨානා වා. යථාභුතදස්සනපදවියානා. අවිසංවාදනලක්කණං සමමපාරමි. යථා සභාවච්ඡාචනරසා,¹ සාදුතාපච්චුපට්ඨානා, සොරච්චපදවියානා, බොධි සමානරෙසු අධිට්ඨානලක්කණං² අධිට්ඨානපාරමි. තෙසං පට්ටකකාභි භවනරසා, තත්ථ අවලතාපච්චුපට්ඨානා, බොධිසමාරපදවියානා. ගිතා කාරපච්චතනිලක්කණං³ මෙතනාපාරමි, නිතුපසංහාරරසා, ආසානවිත යනරසා වා, සොමමභාවපච්චුපට්ඨානා, සත්තානං මනාපභාවදස්සන පදවියානා. මජ්ඣිමනිකාරපච්චතනිලක්කණං උපෙකකාපාරමි, සම භාවදස්සනරසා, පටිසානුකයවුපසමපච්චුපට්ඨානා, කමමස්සකතාපච්ච වෙකකණපදවියානා.

ඵත්ථ ව කරුණුපායකොසලපරිග්ගගිතතා දුනාදීනං පරිච්චාගාදි ලක්කණස්ස විසෙසනභාවෙන⁴ වත්තබ්බා. කරුණුපායකොසල පරිග්ගගිතානි හි දුනාදීනි බොධිසත්තසත්තානෙ පච්චතානි දුනාදි පාරමියො නාම ගොතති.

කො පච්චසො?ති අභිනිගායෙ තාව පාරමීනං පච්චයො ගොති. යො අයං :

“මනුස්සත්තං ලිඛගසමපනති හෙතු සත්ථාරදස්සනං,

පබ්බජ්ජා ගුණසමපනති අධිකායෙ ව ඡන්දනා;

අට්ඨධම්මසමොධානා අභිනිගායෙ සමජ්ඣති”ති^a

ඵචං වුත්තො අට්ඨධම්මසමොධානසමපාදිතො “තිණේණාහං^b තාරෙයං, මුත්තො මොවෙයං, දන්තො දමෙයං, සන්තො සමෙයං, අස්සන්තො අස්සාසෙයං, පරිනිබ්බුතො පරිනිබ්බාපෙයං,^c සුඤ්ඤා සොධෙයං, බුඤ්ඤා බොධේයං”නති ආදිනගපපවත්තො^d අභිනිගායෙ; සො අවිසෙසෙන සබ්බපාරමීනං පච්චයො. තපපවත්තියා හි උද්ධං පාරමීනං පටිච්ච සුපට්ඨානං-සමාදුනාධිට්ඨානනිපථනතියො මහාපුරිසානං සමනවනති. තත්ථ මනුස්සත්තනති මනුස්සත්තභාවො. මනුස්සත්තභාවෙ යෙව හි ධර්මා බුද්ධත්තං පඤ්ඤානස්ස පත්ථනා සමජ්ඣති, න නාගසුපණ්ණොදි

1. සු. වී. යථාවතො විභාවනරසං.

4. සී. I-VI, විසෙසනභාවෙන.

2. සු වී. අධිට්ඨානලක්කණං.

5. සී. I-VI, භිණ්ණනං. a. බුඬ්චංසපාමි.

3. සී. I-VI, නිකකරණපච්චතනිලක්කණං. 6. ම & සී. III & සු. වී. පරිනිබ්බාපෙයයං.

7. සී. I-VI, & සී. මු. & ම. බොධෙයනති පච්චෙයනා.

ජාතිසු සීතස්ස. කසමාති වෙ ? බුද්ධිභාවස්ස අනනුච්ඡිකභාවතො. **උඛග සමමනනී**ති මනුස්සත්තභාවෙ සීතස්සාපි පුරිසස්සෙව පඤ්ඤා සමිජ්ඣිති. න ඉඤ්ඤා, න පණ්ඩිත-නපුංසක-උභතොබ්‍යඤ්ඤානානං වා සමිජ්ඣිති. කසමාති වෙ ? යථාචුත්තතභාරණතො ලක්ඛණපාරිපුරිසා අභාවතො ව. චුත්තඤ්ඤානං : “අට්ඨානමෙතං භික්ඛවෙ අනවකාසො, යං ඉඤ්ඤා අරහං අස්ස සමමාසමබ්බුද්ධො”¹ ති විජ්ඣාතේ. තසමා මනුස්සජාතිකස්සාපි ඉඤ්ඤා උඛග සීතස්ස පණ්ඩිතාදීනං වා පඤ්ඤා න සමිජ්ඣිති. **හෙතුනි** උපතිස්සයසමපතති. මනුස්සපුරිසස්සාපි හි උපතිස්සයසමපත්තස්සෙව හෙතුසමපතති යා පඤ්ඤා සමිජ්ඣිති, න ඉතරස්ස. **සඤ්චාරදස්සනනති** සඤ්ච සමබ්බුච්ඡාභො; ධර්මානකබුද්ධස්සෙව හි සනතිනෙ පඤ්ඤානස්ස පඤ්ඤා සමිජ්ඣිති. පරිනිබ්බුතෙ පන භගවතී වෙනියස්ස සනතිනො² වා බොධිමුලෙ වා පරිමාය වා පච්චෙකබුද්ධි³ බුද්ධිසාවකානං වා සනතිනෙ පඤ්ඤා න සමිජ්ඣිති. කසමා? අධිකාරස්ස බලවභාවාභාවතො. බුද්ධානං එව පන සනතිනෙ පඤ්ඤා සමිජ්ඣිති, අභිසංඝස්ස උළාරභාවෙන තදධිකාරස්ස බලවභාවාපතතිතො. **පබ්බජ්ජාති** බුද්ධස්ස භගවතො සනතිනෙ පඤ්ඤානස්සාපි කමම-කිරියවාදිසු තාපසෙසු වා භික්ඛුසු වා පබ්බජිතස්සෙව පඤ්ඤා සමිජ්ඣිති, නො හිතිලිඛග සීතස්ස. කසමා ? බුද්ධිභාවස්ස අනනුච්ඡිකභාවතො. පබ්බජිතා එව හි මහාබොධිසත්තා සමමාසමබ්බොධිං අධිගච්ඡන්ති, න ගහට්ඨභූතා. තසමා පණ්ඩිතකාලෙ ව පබ්බජ්ජාලිඛං එව හි යුත්තරූපං, කිඤ්චිගුණසමපත්තිඅධිට්ඨාන භාවතො. **ගුණසමමනනී**ති අභිඤ්ඤාදිගුණසමපදා. පබ්බජිතස්සාපි හි අට්ඨසමාපතතිලාභිතො පඤ්ඤාභිඤ්ඤාස්සෙව පඤ්ඤා සමිජ්ඣිති, න යථාචුත්තගුණසමපතති යා විරතිතස්ස. කසමා? පාරම්පට්ඨවයස්ස⁴ අසමප්ථ භාවතො. උපතිස්සයසමපතති යා අභිඤ්ඤාසමපතති යා ව සමන්තාග තත්තා මහාපුරිසා කතාභිනිභාරා සයමෙව පාරම් පට්ඨවෙතුං⁵ සමප්ථා හොනති. **අධිකාණෙනි** අධිකො උපකාරෙ. යථාචුත්තගුණසමපත්තොපි හි යො අත්තනො ජීවිතමපි බුද්ධානං පරිච්චජ්ඣා තස්මිං කාලෙ අධිකං උපකාරං කරොති, තස්සෙව අභිනිභාරෙ සමිජ්ඣිති, න ඉතරස්ස. **ජදනාති** කතතුකාමතාකුසලච්ඡෙද. යස්ස හි යථාචුත්තධම්ම සමන්තාගතස්ස බුද්ධිකාරකධම්මානං අප්ථාය මහනෙතො ඡදෙද මහති පඤ්ඤා මහති කතතුකාමසතා අඤ්ඤා, තස්සෙව සමිජ්ඣිති, න ඉතරස්ස. තත්තිදං ඡදෙද මහත්තාය මපමමං යො සකලවකකවාලගබ්භං එකොද කිභූතං අත්තනො බාහුබලෙනෙව උත්තරිත්වා පාරං ගතතුං සමප්ථා, සො බුද්ධත්තං පාපුණාතීති සුත්වා තං දුක්ඛාරතො අදහනො ‘අහං තං උත්තරිත්වා පාරං ගමිස්සාමි’ති ඡදෙදාතො හොති, න තත්ථ සමෙකාවං අපජජති. තථා යො සකලවකකවාලං චිත්තවිකානං විගතමුත්තං අධිගාරානං පුරං පාදෙති අකකමනො අතිකකමිත්වා

1. සී. I-VI. වෙනියසනතිනෙ.

2. සී. I-VI. & ම. පච්චෙක

බුද්ධිභාවකානං.

3. VI. & ඤ. පරිවයස්ස.

4. සී. මු. පට්ඨවෙතුං. & ම. පච්චෙතුං.

5. අභිඤ්ඤාර I. හි පංත.

පරභාගං පාපුණ්ණිභූ සමන්තො-පෙ-න තත් සංකොචං ආපජ්ජති. තථා යො සකලවක්කවාලං සත්තිසුලෙභි¹ සුතිසිතථලෙභි² තිරන්තරං ආකිණ්ණො පාදෙහි අක්කමන්තො අතික්කමිත්වා-පෙ-න තත් සංකොචං ආපජ්ජති. තථා යො සකලවක්කවාලං තිරන්තරං සතවෙථගුමෙ සඤ්ජන්තං කණ්ඨකලතාවනගහනං විනිවිජ්ඣිත්වා පරභාගං ගන්තුං සමන්තො-පෙ-න තත් සංකොචං ආපජ්ජති. තථා යො චත්තාරි අසංකිය්‍යාති සත්තසංඝස්සඤ්ච කපෙප තිරයෙ පච්චිත්වා බුද්ධිත්තං පත්තබ්බන්ති සුත්වා තං දුක්කරතො අදහන්තො අහං තත් පච්චිත්වා බුද්ධිත්තං පාපුණ්ණිස්සාමිති ඡන්දජාතො හොති, න තත් සංකොචං ආපජ්ජති³ ඵවමාදිනා නයෙන ඵත් ඡන්දස්ස මහන්තභාවො වෙදි තබ්බො.

ඵවං අධිබ්බසමන්තාගතො පනායං අතිනිශායෙ, අත්තො තෙසං අධින්නං අභින්නං සමොධානෙන තථා පවත්තො විත්තුපපාදෙහි වෙදිතබ්බො. සො සමමදෙව සමමාසමොධියා පණ්ඩානලක්කණො. 'අහො වතාහං අනුක්කරං සමමාසමොධියං අභිසම්මුජ්ඣෙය්‍යං, සබ්බසත්තානං භිතසුඛං තිප්පාදෙය්‍ය'න්ති ඵවමාදිපත්තාරසො. බොධිසමාරහෙභූභාවපච්චුපට්ඨානො. මහාකරුණාපදට්ඨානො. උප නිස්සයසමපත්තිපදට්ඨානො වා. අවිනේතය්‍යං බුද්ධිභූමිං අපරිමාණං⁴ සත්තලොකතිතඤ්ච ආරබ්භ පවත්තියා සබ්බබුද්ධිකාරකධම්මල භූතො පරමහද්දතො පරමකල්‍යාණො අපරිමෙය්‍යපපභාවො පුඤ්ඤ විසෙසොති දට්ඨබ්බො. යස්ස ච උපපත්තියා සහෙව මහාපුරිසො මහාබොධියානපටිපත්තිං⁵ ඕතිණ්ණො නාම හොති නියතභාවසමධි ගමිතතො, තතො අතිවත්තනසභාවත්තා බොධිසත්තොති සමඤ්ඤං පටිලහති. සබ්බභාවෙන සමමාසමොධියං සමාසත්තමානසභා බොධි සමාරසික්කාසමන්තා වස්ස සන්තිට්ඨති. යථාචුත්තාතිනිශාරසමිජ්ඣි තෙන හි මහාපුරිසා සබ්බඤ්ඤාහඤ්ඤානිගමිතපුබ්බලිච්ඡෙගන සයද්ද ඤ්ඤෙන සමමදෙව සබ්බපාරමිතො පටිච්චිත්වා⁶ සමාදාය අනුක්කමෙන පරිපුරෙන්නති. තථා කතමහාභිනිශායෙ හි සුමෙධපණ්ඩිතො පටිපජ්ජි. යථාහ :-

“ගන්දු බුද්ධිකරෙ ධම්මෙ විචිතාමි ඉතො විතො,
උඤ්ඤං අධො දස දිසා යාවතා ධම්මධාතුයා;
විචිතන්තො තද දක්ඛිං පඨමං දුකපාරමි”න්ති⁷

විජ්ඣායෙ. තස්ස ච අතිනිශාරස්ස වත්තායෙ පච්චයා වත්තායෙ හෙතු වත්තාරි ව බලාති⁸ වෙදිතබ්බාති. තත් කතමෙ වත්තායෙ පච්චයා ? ඉධ මහාපුරිසො පස්සති තථාගතං මහතා බුද්ධානුභාවෙන අවජ්ජි යබ්බුතං පාටිහාරියං කරෙන්නං, තස්ස තං නිස්සය තං ආරමමණං කත්වා මහාබොධියං විතං සන්තිට්ඨති: ‘මහානුභාවා වතායං ධම්ම

1. සි. I-VI. ම. සත්තිසුලෙභි.

4. ම. & සි. මු. මහාබොධියානං පටිපත්ති.

2. සි. I-VI. & සි. මු. & ම. & ජා. අ.

5. සි. මු. & සි. I-VI. පාරමිතො ච විචිත්වා.

3. සි. I-VI. අපපමාණං. [ථලෙහි.

6. ම. ඵලාති. 7. බුද්ධිංසපාළි.

ධාතු, යස්සා සුපට්ඨිඤ්ඤානා හගවා එවං අවර්ජයබ්බුතධමෙමො අවිනේතය්‍යානුභාවො වා'ති. සො තමෙව මහානුභාවදස්සනං නිස්සාය නං පච්චයං කත්වා සමේධාබ්බියං අබ්බුච්චනේතො තත්ථ විතතං යපෙති. අයං පස්මො පච්චයො මහාභිනිහාරාය. තගෙව බො පස්සති තථා ගතස්ස යථාටුත්තං මහානුභාවතං, අපිච්ච බො සුණ්ණාති 'එදිසො ච එදිසො ච හගවා'ති. සො තං නිස්සාය නං පච්චයං කත්වා සමේධාබ්බියං අබ්බුච්චනේතො තත්ථ විතතං යපෙති. අයං දුතියො පච්චයො මහාභිනිහාරාය. තගෙව බො පස්සති තථාගතස්ස යථාටුත්තං මහානුභාවතං, තපි තං පරතො සුණ්ණාති අපිච්ච බො නාථාගතස්ස ධම්මං දෙසෙන්නස්ස "දසබ්බසමන්තාගතො භික්ඛවෙ තථාගතො"ති අදිනා බුද්ධානුභාවපටිසංයුත්තං ධම්මං සුණ්ණාති. සො තං නිස්සාය නං පච්චයං කත්වා සමේධාබ්බියං¹ අබ්බුච්චනේතො තත්ථ විතතං යපෙති. අයං තතියො පච්චයො අභිනිහාරාය. තගෙව බො පස්සති තථාගතස්ස යථාටුත්තං මහානුභාවතං, තපි පරතො සුණ්ණාති, තපි නාථාගතස්ස ධම්මං සුණ්ණාති. අපිච්ච බො උළාරජ්ඣාසයො කල්‍යාණාබ්බුත්තකො 'අහමෙතං බුද්ධ චංසං බුද්ධතතනං බුද්ධපච්චෙණ්ණං බුද්ධධම්මතං පරිපාලෙස්සාමී'ති² යාව දෙව ධම්මං එව සක්කරේතො ගරුකරේතො මාතේතො පුජෙතො ධම්මං අපවායමාතො තං නිස්සාය නං පච්චයං කත්වා සමේධාබ්බියං³ අබ්බුච්චනේතො තත්ථ විතතං යපෙති. අයං චතුසො පච්චයො මහාභිනිහාරාය.

තත්ථ කතමෙ වතොරෙ හෙතු. මහාභිනිහාරාය? ඉධ මහා පුරිසො පකාතියා උපනිස්සයසමපනො⁴ හොති පුරිමකෙසු බුද්ධොසු කතාබ්බකරෙ; අයං පස්මො හෙතු මහාභිනිහාරාය. පුනච්චරං මහාපුරිසො පකාතියා කාරුණ්ණිකාසයො හොති කාරුණ්ණිකුත්තො, සත්තානං දුක්ඛං අපනෙතුකාමො අපිච්ච අත්තනො කායජිවිතං පරිච්ච ජිත්වා; අයං දුතියො හෙතු මහාභිනිහාරාය. පුනච්චරං මහාපුරිසො සකලහොපි වට්ඨදුක්ඛතො සහගතිතාය ව දුක්ඛර වරියතො සුවිරම්භි කාලං සවෙතො වායමනො අනිබ්බිතො හොති අනුත්‍රාසී යාව ඉවජිතත්ථිපථතති;⁵ අයං තතියො හෙතු මහාභිනිහාරාය. පුනච්චරං මහාපුරිසො කල්‍යාණමිත්තසන්තිසසිතො හොති; යො⁶ අභිතතො නිවාරෙති, ගිතෙ පතිට්ඨපෙති; අයං චතුසො හෙතු මහාභිනිහාරාය.

තත්‍රායං මහාපුරිසස්ස උපනිස්සයසමපද;⁷ එකතෙතනෙවස්ස යථා අරුණාසයො සමේධාබ්බිතො හොති සමේධාබ්බිපොණො සමේධාබ්බි පබ්බාදෙ, නථා සත්තානං ගිතවරියා. යතොවාතෙන⁸ පුරිමබුද්ධානං සන්තිකෙ සමේධාබ්බියං⁹ පණ්ණානං කතං හොති මනස්ස වාචාය ව: 'අහමපි එදිසො සමමාසබ්බුද්ධො හුත්වා සමමදෙව සත්තානං නිත්‍යසුඛං නිපථාදෙය්‍ය'නති.

1 සි. I-VI, & ම. සමේධාබ්බියා. 4 සි. මු. නිපථතතිතො. 6 සි. මු. උපනිස්සයසමපදය.

2 සි. I-VI, පරිපාලෙස්සාමිති. 5. යි. I-VI, තෙ. 7 සි. I-VI, ආරම්භෙණො. [වියා.

3 සි. මු. & සි. I-IV, සමපනෙතොච & ම. සමපනෙතොච. 8. සි. I-VI, බොධාය & ම. සමේධා

එවං සමපනනුපතියාසං පනස්ස ඉමානි උපතියාසමපනතියා. ලිඛාති භවතති, යෙහි සමනනාගතස්ස යාවකබොධිසතෙතති ව පච්චික බොධිසතෙතති ව මහාවිසෙසො මහනතං තානාකරණං පඤ්ඤායති ඉන්ද්‍රියතො පටිපත්තිතො කොසල්ලතො ව. ඉධ උපතියාසමපනතො මහාපුරිසො යථා විසදිත්‍රියො හොති විසදඤ්ඤො, න තථා ඉතරෙ. පරතිතාය පටිපනතො හොති, න අත්තතිතාය. තථාහි සො යථා බහුජනතිතාය බහුජනසුඛාය ලොකානුකම්පාය අන්ධාය නිතාය සුඛාය දෙවමනුස්සානං පටිපජ්ජි, න තථා ඉතරෙ. තත්ථ ව කොසල්ලං ආවහති ධානුපපත්තිකපටිභාතෙන¹ ධානාධානකුසල්ලතාය ව. තථා² මහාපුරිසො පඤ්ඤාය දුනජ්ඣාසයො හොති දුනාභීරතො, සති දෙය්‍යධම්මෙ දෙති එව, න දුතතො සඤ්ඤාවං ආපජ්ජති, සතතං සම්මාං සංවිභාගසිලො හොති, පමුදිතොව දෙති ආදරජාතො, න උදුසිතවිතො; මහනතමපි දුතං දත්තා න ව³ දුතෙන සනතුට්ඨො හොති, පගෙව අපපං. පරෙ සඤ්ඤා උස්සාහං ජනෙතොනා දුතෙ වණ්ණං භාසති, දුනපටිසංසුතතං ධම්මකථා⁴ කරොති, අඤ්ඤා ව පරෙසං දෙනොන දිස්වා අත්තමනො හොති, භගට්ඨානෙසු ව පරෙසං අභයං දෙතිති එවමාදීති දුනජ්ඣාස යස්ස මහාපුරිසස්ස දුනපාරමියා ලිඛාති.

තථා පාණාතිපාතාදීනි පාපධම්මෙහි හිරියති ඔත්තපති සත්තානං අවිගෙඤ්ජාතිකො⁵ හොති. සො තතො සුබසිලො අසංඝො අමායාපී උජ්ජජාතිකො⁶ සුචචො⁷ සොච්චස්සකාරණීයෙහි ධම්මෙහි සමනනාගතො මුදුජාතිකො අත්ථෙධො අනතිමානී. පරසත්තකං තාදියති අත්තමසො තිණ්සලාකං උපාදාය. අත්තතො හත්ථෙ තික්ඛිතතං ඉණං වා ගහෙත්වා පරං න විසංවාදෙති. පරස්මිං වා අත්තතො සත්තකෙ බ්‍යාමුල්ලො විස්සරිතො⁸ වා තං සඤ්ඤාපෙත්වා පටිපාදෙති, යථා තං න පරහත්ථගතං හොති. අලොලුපො හොති පරපරිගහගෙසු, පාපකං විත්තමපි න උපාදෙති. ඉත්ථිබ්‍යසනාදීනි දුරතො පරිවජෙජ්ජති. සච්චවාදී සච්ච සක්ඛො භික්ඛානං සක්ඛාතා සතිතානං අනුපපදානා පිඨවාදී මිතිත පුබ්බභගමො පුබ්බභාසී අත්ථවාදී ධම්මවාදී අනභිජ්ඣාලු අබ්‍යාපත්ත විතො, අවිපරිතදස්සනො කම්මස්සකතඤ්ඤොන සච්චානුලොමික ඤ්ඤොන, කතඤ්ඤා කතවෙදී වුද්ධාපවාසී සුවිසුද්ධාජීවො ධම්මකාමො පරෙපි ධම්මෙ සමාදපෙතා සබ්බෙත සබ්බං අභිච්චතො සතෙත නිවාරොතා⁹ කිච්චසු පතිට්ඨාපෙතා, අත්තතා ව තත්ථ කිච්ච යොගං ආපජ්ජතා, කත්වා වා පත සයං අකත්තබ්බං සිසඤ්ඤා ව තතො පටිවිරතො හොතිති එවමාදීති සිලජ්ඣාසයස්ස මහාපුරිසස්ස සිලපාරමියා ලිඛාති.

1. සි. මු. & ම. ධානුපපත්තිපටිභාණත.

2. සි. I-VI & සි. මු තත්ථ.

3. සි. I-VI. තති.

4. සි. I-VI. දුනපටිසංසුතතධම්මකථා.

5. සි. I-VI. අවිගෙඤ්ජාතිකො.

6. ම උජ්ජජාතිකො.

7. සි. මු. & ම & සි. I-VI. සුබ්බිචො.

8. සි. I-VI. & ම. විසරිතො.

9. ම. අභිච්චතො නිවාරොතා.

තපා මඤ්ඤිලෙසො හොති මඤ්ඤිවරණො පච්චෙකඤ්ඤාසයො අවිකේවපබ්බුලො, න තස්ස පාපකා විතක්කා විතතං අනාසාවනති,¹ විචේකගහස්ස වස්ස අප්පකසිරෙනෙව විතතං සමාධියති, අමිත්ත පනෙඛපි තුවටං මෙතතවිත්තතා² සනතිට්ඨති, පගෙව ඉතරයමි; සතිමා ව හොති විරක්කතමපි විරහාසිතමපි සරිතා අනුස්සරිතා, මෙධාපී ව හොති ධම්මොප්පඤ්ඤාස සමන්තාගතො, නිපකො³ ව හොති තාපු තාපු ඉතිකත්තබ්බතාපු, ආරඬ්ඨවිරියො ව හොති සත්තානං හිත කීරියාපු, බන්තිබලසමන්තාගතො හොති සබ්බසහො, අවලාධිට්ඨානො ව හොති දළහසමාදුකො, අප්ප්ලපෙකකකො ව හොති උපෙකකායාති ශෙපු ධම්මෙපුති එවමාදීති මහාපුරිසස්ස නෙකබ්බමඤ්ඤාසයාදීනං වසෙන නෙකබ්බමපාරමිථාදීනං ලිඛ්භාති වෙදිතබ්බාති.

එවමෙතෙති බොධිසම්මාරලිඛෙහි සමන්තාගතස්ස මහාපුරිසස්ස යං වුත්තං “මහාභිනිහාරය කල්‍යාණමිත්තසනතිස්සයො හෙතු”⁴ති, තත්‍රිදං සඛේපතො කල්‍යාණමිත්තලක්ඛණං: ඉධ කල්‍යාණමිත්තො සද්ධාසම්පන්නො හොති සීලසම්පන්නො සුතසම්පන්නො වාගසම්පන්නො විරියසම්පන්නො සතිසම්පන්නො සමාධිසම්පන්නො පඤ්ඤාසම්පන්නො. තත්ථ සද්ධාසම්පන්නියා සද්දහති තපාගතස්ස බොධිං කම්මඵලඤ්ච. තෙන සම්මාසම්මොධියා හෙතුභූතසත්තොපු හිතෙසිතං න පරිච්චජති. සීලසම්පන්නියා සත්තානං පියො හොති මනාපො ගුරු⁴ භාවතියො වොදකො පාපගරති වත්තා වචනකම්මො. සුතසම්පන්නියා සත්තානං හිතසුඛාවහං ගම්හිරං ධම්මකපං කත්තා හොති. වාගසම්පන්නියා අප්පිච්චො හොති සන්තුට්ඨො පච්චිත්තො අසංසට්ඨො. විරියසම්පන්නියා ආරඬ්ඨවිරියො හොති සත්තානං හිතපටිපත්තියං. සතිසම්පන්නියා උපට්ඨිතසති හොති අනවජ්ජධම්මෙපු. සමාධිසම්පන්නියා අවිකම්මෙතො හොති සමාහිතවිත්තො. පඤ්ඤාසම්පන්නියා අවිපරිතං පජානාති. සො සතියා කුසලාකුසලානං ධම්මානං ගතියො සමනේසමානො පඤ්ඤාස සත්තානං හිතාහිතං යථාභූතං ජාතිත්වා සමාධිනා තත්ථ එකග්ග විත්තො⁵ හුත්වා විරියෙන අහිතා සත්තෙ නිසෙධෙත්වා හිතෙ නියො ජෙති. තෙනාග:

පියො ව ගරු⁴ භාවතියො වත්තා ව වචනකම්මො,

ගම්හිරඤ්ච කපං කත්තා නො වට්ඨානෙ නියොප්පකොති.

එවං ගුණසමන්තාගතඤ්ච කල්‍යාණමිත්තං උපනිස්සාය මහාපුරිසො අත්තනො උපනිස්සායසම්පන්නිං සම්මදෙව පරියොදපෙති. සුචිපුද්ධා සස්පයොගො ව හුත්වා වතුහි බලෙහි සමන්තාගතො නවිරෙනෙව අභිබ්බෙහ සමොධානෙත්වා මහාභිනිහාරං කරෙනො බොධිසත්තභාවෙ පටිට්ඨහති අතිවත්තිධම්මො නියතො සම්මොධිපරයණො.

1. I-VI, අනවාසවනති.

3. ම. නෙපකො.

5. සි, මු. එකවිත්තො.

2. සි. I & V, මෙතතං විත්තං.

4. ම. ගුරු.

තසයිමාති වතනාරි බලාති: අස්සිතතිකබලං යා සමමාසමොධියං අතතසන්නියසයා ධම්මගාරවෙන අභිරුචි, එකතනතිනනස්සියසයා; යාය මහාපුරිසො අතනාධිපති ලජ්ජාස්සියසයො අභිනිහාරස්ස පනතා ව හුචා පාරමියො පුරෙචා සමමාසමොධියං පාපුණාති. බාහිරබලං: යා සමමාසමොධියං පරසන්නියසයා අභිරුචි, එකතනතිනනස්සියසයා; යාය මහාපුරිසො ලොකාධිපති මානස්සියසයො¹ අභිනිහාරස්ස පනතා ව හුචා පාරමියො පුරෙචා සමමාසමොධියං පාපුණාති. උපතිස්සයබලං: යා සමමාසමොධියං උපතිස්සයසමපතියා අභිරුචි, එකතනතිනනස්සිය සයනා; යාය මහාපුරිසො තිකඛිජ්ජියො විසදධාතුකො සතිසන්නියසයො අභිනිහාරස්ස පනතා ව හුචා පාරමියො පුරෙචා සමමාසමොධියං පාපුණාති. පයොගබලං: යා සමමාසමොධියං තජ්ජා පයොගසමපද, සතකච්ච භාරිතා; යාය මහාපුරිසො විපුඤ්ඤාපයොගො තිරනතරභාරි අභිනිහාර සමපනතා ව හුචා සමමාසමොධියං පාපුණාති. එවමයං වතුති පච්චයෙහි වතුති හෙතුහි වතුති ව බලෙහි සමපනතසමුදගමො² අධිසිත සමොධානසමපාදිතො අභිනිහාරෙ පාරමිතං පච්චයො මූලකාරණ භාවතො, යස්ස ව පචතියා මහාපුරිසෙ වතනාරෙ අච්ඡරියා අබ්බතා ධම්මා පතිට්ඨහනති, සබ්බසත්තතිකායං අතතතො ඔරසපුත්තං³ විස පියවිතෙතනං. පරිගණනාති, න වස්ස විත්තං පුත්තං⁴ සසිඛිලෙසවසෙන සසිඛිලියසති, සත්තානං හිතපුබාවතො වස්ස අස්සියසයො පයොගො ව ගොති, අතතතො ව බුද්ධිකාරකධම්මා උපරුපරි වසින්නති, පරිපච්චනති; යතො ව මහාපුරිසො උදාරතමෙන පුද්දස්සතිසන්දෙන කුසලාභිසන්දෙන පවත්තියා පච්චයෙන සුබස්සාභාරෙන සමනතාගතො සත්තානං දකඛිණෙසෙතා උත්තමගාරවට්ඨානං අසදිසං පුද්දස්සතෙකවත්තස්සව ගොති. එව මනෙකතුණො අනෙකාතිසංසො මහාභිනිහාරෙ පාරමිතං පච්චයොති වෙදිතමබ්බා.

යථා ව අභිනිහාරෙ, එවං මහාකරුණා උපායකොසලලස්සව, තත්ථ උපායකොසලලං නාම දුතාදිතං බොධිසම්මාරභාවස්ස තිමිත්ත භූතා පස්සු. යාහි මහාකරුණාපායකොසලලනාහි මහාපුරිසානං අතතපුබතිරපෙකඛතා, තිරනතරං පරහිතකරුණාපසුත්තා, සුදුකඛි රෙහිපි මහාබොධිසත්තවරිතෙහි විසාදභාවො, පසාදසම්බුද්ධියන⁵ සවණානුස්සරණකාලෙසුපි සත්තානං හිතපුබපටිලාභගෙභූතාවො ව සමපජ්ජති. තථා හිස්ස පස්සුය ය බුද්ධිභාවසිද්ධි. කරුණාය බුද්ධිකම සිද්ධි. පස්සුය සයං හරති. කරුණාය පරෙ තාමෙති. පස්සුය පර දුකං පරිජානාති. කරුණාය පරදුකඛපතිකාරං ආරහති. පස්සුය ව දුකෙකි නිබ්බිදෙති. කරුණාය දුකං සමපටිච්ඡති. තථා පස්සුය නිබ්බාණාභිමුඛො ගොති. කරුණාය වට්ඨං පාපුණාති.⁶ තථා කරුණාය සංසාරහිමුඛො ගොති. පස්සුය තත්ත නාහිරමති. පස්සුය ව

1. සි. මු. නිත්තස්සියසයා 3. සි. මු. සමපනතා සමුදගමො & සි. I-VI, සමනතා සයාය මහාපුරිසො. 4. ම. පුත්ත. 5. සි. I-VI, සමදස්සන. [යතො, 2. ම. මහාපසසයො. 6. සි. I-VI, කරුණාය තං න පාපුණාති.

සබ්බස්ස වීරජ්ජති. කරුණානුගතතතා න ච න සබ්බස්සං අනුග්ගහාය පවිසන්තා. කරුණාය සබ්බස්සි අනුකම්පති. පඤ්ඤානුගතතතා න ච න සබ්බස්ස වීරත්තවිජ්ජෙතා. පඤ්ඤාය ච අගඛිකාරමමඛිකාරාභාවො. කරුණාය ආලයියදීනතාභාවො.¹ තථා පඤ්ඤාකරුණාහි යථාකතමං අත්ත පරනාථතා, ධිරවීරභාවො, අනන්තානන්තපඤ්ඤානන්තා, අත්තගිත පරගිතනිපථතී, නිබ්බයාහිංසනකතාවො.² ධම්මාධිපතිලොකාධිපතිතා, කතඤ්ඤාපුබ්බකාරිභාවො, මොහතණ්ඩු, විගමො, වීරජාචරණධිද්ධි, බලවෙසාරජ්ජතිපථතීති සබ්බස්සාපි පාරමිතාථලස්ස විසෙසෙන උපාය භාවතො පඤ්ඤා-කරුණා පාරමිතං පච්චයො. ඉදංඤ්ඤා ද්වයං පාරමිතං විය පණ්ඩානස්සාපි පච්චයො.

තථා උස්සාහ-උමමග්ග-අවස්ථාන-ගිතවරියා ච පාරමිතං පච්චයාති වෙදිතබ්බා;³ යා බුද්ධිභාවස්ස උපපත්තිධ්මානතාය භූමියොති වුච්චතී. තත්ථ උස්සාහො නාම බොධිසම්මාරුතං අබ්භුස්සගතවීරියං. උමමග්ගො නාම බොධිසම්මාරෙරස්ස උපායකොසලලභුතා පඤ්ඤා. අවස්ථානං නාම අධිධ්මානං, අවලාධිධ්මානතා. ගිතවරියා නාම මෙත්තාභාවතා, කරුණාභාවතා ව; තථා තෙකම්මචපවිචෙකඅලොභාදෙසාමොහ නිස්සරණපභෙද ඡ අර්ක්කාසයා. තෙකම්මචමර්ක්කාසයා හි බොධිසත්තා ගොතති කාමෙස්ස සරාවාසෙ ච දෙසදස්සාවිනො, තථා පවිචෙකර්ක්කාසයා සඛගණ්ණාය දෙසදස්සාවිනො, අලොභර්ක්කාසයා ලොභෙ දෙසදස්සාවිනො, අදෙසර්ක්කාසයා දෙසෙ දෙසදස්සාවිනො, අමොහර්ක්කාසයා මොහෙ දෙසදස්සාවිනො, නිස්සරණර්ක්කාසයා සබ්බතවෙස්ස දෙසදස්සාවිනොති. තස්මා එතෙ බොධිසත්තානං ඡ අර්ක්කාසයා දුනාදීනං පාරමිතං පච්චයාති වෙදිතබ්බා.⁴ න හි ලොභාදීස්ස ආදීනවදස්ස තෙන අලොභාදීනං අධික්ඛාලෙන ච විනා දුනාදිපාරමියො සම්භවතී. අලොභාදීනං හි අධික්ඛාලෙන පරිච්චාගාදිකීන්තවිත්තතා අලොභර්ක්කාසයාදිතාති වෙදිතබ්බා. යථා වෙතෙ එවං දුනර්ක්කාසයනාදයොපි බොධියා⁵ වරන්තානං බොධිසත්තානං දුනාදිපාරමිතං පච්චයො. දුනර්ක්කාසයා හි බොධිසත්තා තප්පටිපකෙධි මචේත්තෙරෙ දෙසදස්සාවිනො හුත්වා සමමදෙව දුනපාරමිං පරිපුරෙතී. සීලර්ක්කාසයනාය දුස්සීලෙහි⁶ දෙසදස්සාවිනො හුත්වා සමමදෙව සීලපාරමිං පරිපුරෙතී. තෙකම්මචමර්ක්කාසයනාය කාමෙස්ස සරාවාසෙස්ස ව, යථාභුතඤ්ඤාසයනාය අධ්මානෙ විවිකිච්ඡාය ව, විරියර්ක්කාසයනාය කොසජජ්ජ, ඛනතියර්ක්කාසයනාය අකම්මතියං, සච්චර්ක්කාසයනාය විසංචාදෙ, අනධිධ්මානර්ක්කාසයනාය අධිධ්මානෙ, මෙත්තර්ක්කාසයනාය බ්‍යාපාදෙ, උපෙකාර්ක්කාසයනාය ලොකධිමෙමස්ස ආදීනවදස්සාවිනො හුත්වා සමමදෙව තෙකම්මචාදිපාරමියො පරිපුරෙතී. දුනර්ක්කාසයනාදයො දුනාදීනං පාරමිතං⁷ නිබ්බන්ධිකාරණත්තා පච්චයො.

1. සි. මු. & ම. ආලයියදීනවතාභාවො & සි. I-VI. ආලයිය නිත්තතාභාවො.

2. සි. මු. නිබ්බයාහිංසනකතාවො & ම. නිබ්බයාහිංසනකතාවො.

3. සි. මු. පච්චයොති වෙදිතබ්බා.

5. සි. මු. & සි. I-VI. දුස්සීලෙ.

4. ම. මොධියා.

6. ම. & සි. I-VI. දුනාදිපාරමිතං.

තථා අපරිවෘතතපරිවෘතතාදිසු යථාකකමං ආදීනවතිසංසප්චච
 වෙකකණා දුතාදිපාරමිතං පච්චයො. තත්ථායං පච්චවෙකකණා
 විධි:-¹ බෙත්ත-වත්ත-භිරුද්ධ-සුචණ්ණ-ගො-මහිස-දුසි-දුස-පුත්ත-
 දුරුදිපරිග්ගහඛ්‍යාසත්තවිත්තානං සත්තානං බෙත්තාදීනං වත්තකාම
 භාවෙන ඛුප්පත්තියභාවතො, රුජවොරුදිසාධාරණභාවතො, විවාද
 ධිට්ඨානතො, සපත්තකාරණතො,² තිස්සාරතො, පටිලාභ-පරිපාලනෙසු
 පරිවිභෙදනගෙතුතො, විනාසනිමිත්තඤ්ච සොකාදිඅතෙකවිහිතඛ්‍යාස
 නාවගතො, තදසත්තනිදුතඤ්ච³ මචේර්මලපරිසුට්ඨිතවිත්තානං අපා
 යුප්පත්තියගතුභාවතො⁴ ති එවං විවිධවිපුලානත්ථාවහාති පරිග්ගහවත්තනි
 නාම. තෙසං පරිවෘතතො යෙව එකො සොභිභාවොති පරිවෘතතො
 අප්පමාදෙ කරුණිගො. අපිච යාවකො යාවමානො අත්තනො භුග්ගස්ස
 ආචිකකතො මග්ගං විස්සාසිකොති ව, පභාය ගමනියමත්තනො
 සත්තකං ගගෙත්වා පරලොකං යාගිති මග්ගං උපදෙසකොති ව,
 ආදිතෙත විය අගාරෙ මරණගතින්ත ආදිතෙත ලොකෙ තතො මග්ගං
 සත්තකස්ස අපවාහකසභායොති ව, අපවාහිතස්ස වස්ස ත්‍යාතිකෙකප
 ථානභුතොති ව, දුතසංඛ්‍යාතෙ කල්‍යාණකම්මසම්මි සභායභාවතො
 සබ්බසම්පත්තීනං අග්ගභුතාය පරමදුලලභාය බුද්ධභුමියා සම්පත්තී
 ගෙතුභාවතො ව පරමො කල්‍යාණමිත්තොති ව පච්චවෙකකිතබ්බං.⁵
 තථා උලාරෙ කම්මති අතෙතාගං සමාපිතො, තසමා සා සමාපිතා
 අවිතථා කාතබ්බාති ව, එකත්තභෙදිතාය ජීවිතස්ස අයාපිතෙතාපි
 මයා දුතබ්බං පගෙව යාපිතෙතාති ව, උලාරජ්ඣාසයෙති ගවෙසිත්වා
 දුතබ්බතො සයමෙවාගතො මම පුඤ්ඤානාති ව, යාවකස්ස දුතාප
 දෙසෙන මග්ගමෙවායමනුග්ගගොති ව, අගං විය අයං සබ්බොපි
 ලොකො මයා අනුග්ගගෙනබ්බොති ව, අසති යාවකෙ කථං මග්ගං
 දුතපාරමි පුරෙය්‍යාති ව, යාවකානමෙව වත්ථාය මයා සබ්බො⁶
 පරිග්ගගෙනබ්බොති ව, මං අයාපිත්වා මම සත්තකං යාවකා කද
 සයමෙව ගණෙතස්සනති ව, කථමගං යාවකානං පියො වස්සං මනා
 පොති ව, කථං වා තෙ මග්ගං පියා වස්සු මනාපාති ව, කථං වාගං
 දදමානො දත්වාපි ව අත්තමනො අස්සං පමුදිතො පිතිසොමනස්ස
 ජාතොති ව, කථං වා මෙ යාවකා භවෙය්‍යං උලාරෙ ව දුතජ්ඣාස
 යොති ව, කථං වාගමයාපිතො⁷ එව යාවකානං හදයමඤ්ඤය දදෙ
 ය්‍යනති ව, 'සති'⁸ ධනෙ යාවකෙ ව අපරිවෘතතො මහති මග්ගං
 වක්ඛානති ව, කථං වාගං අත්තනො අඛ්‍යාති ජීවිතං වාපි යාවකානං
 පරිවච්ඡෙය්‍යනති ව පරිවෘතතනිත්තතා උපට්ඨපෙතබ්බා. අපිච අත්තො
 නාමායං නිරපෙකබ්බං දුසකම්මනුගච්ඡති, යථා නං නිරපෙකබ්බං බෙදක
 කිට්ඨොති ව⁹ අත්තො නිරපෙකබ්බතාය විත්තං උපපාදෙතබ්බං. යාව

1. සි. මු. & I-VI, පච්චවෙකකිතබ්බං.

2. සි. මු. කාරණතො.

3. සි. මු. තදසත්තනිදුතඤ්ච.

4. සු. වී. සමාවතො.

5. සි. I-VI, & ම. පච්චවෙකකිතබ්බං.

6. සු. වී. සබ්බොපරිග්ගතො.

7. සි. මු. කථං. වාගං. මං. යාපිතො & සි. I-VI.

8. සි. මු. & සි. I-VI. සති ව.

9. කථමගමයාපිතො.

9. සි. මු. කිතසොතිව.

මානෝ පන යදි පියපුග්ගලෝ ගොති, පියෝ මං යාමුතිති සොමනස්සං උපපාදෙනබ්බං. අථ උද්ඝාතපුග්ගලෝ ගොති, අයං මං යාවමානෝ අද්ධා ඉමිනා පරිච්චාගෙන මිත්තො ගොතිති සොමනස්සං උපපාදෙනබ්බං:දදන්තොපි හි යාවහානං පියෝ භගාතිති. අථ පන වෙරි පුග්ගලෝ යාවති, 'පච්චස්සිනෝ මං යාවති, 'අයං මං යාවමානෝ අද්ධා ඉමිනා පරිච්චාගෙන වෙරි පියෝ මිත්තො ගොති'ති විසෙසෙන සොමනස්සං උපපාදෙනබ්බං. එවං පියපුග්ගලෙ විය මෙකිත්තවෙරිපුග්ගලෙසුපි මෙත්තාපුබ්බබ්බමං භාරුණං උපට්ඨපෙත්වා ව දනබ්බං. සචෙ පනස්ස වීරකාලපරිභාවිතතා ලොභස්ස දෙය්‍යධම්මවිසයා ලොභධම්මා උපපජ්ජෙය්‍යං, තෙන බොධිසත්තපටිඤ්ඤන ඉති පටිසංඤ්ඤිකම්බනබ්බං: 'නත්‍ර භයා සප්පුරිස! සමෙබ්බාධාය¹ අභිනිභාරං නරොත්තෙන සබ්බ සත්තානං උපකාරත්වාය අයං කායෝ නිස්සංඛො, තප්පරිච්චාගම යඤ්ච පුඤ්ඤං? තත් තාම හෙ බාහිරෙපි චක්ඛුසම්. අභිසංඛප්ප වත්ති භස්සිනානසද්ධිං ගොති, තත්තා භයා න කත්ථි සමෙබ්බා උපපාදෙනබ්බං, සෙය්‍යථාපි නාම මගනො හෙසජ්ජරුකකස්ස නිට්ඨතො මුලං මුලප්පිකා හරන්ති, පපටිකං-නවං-බක්ඛං--විට්ඨං-සාරං-සාබං-පලාසං-පුප්ථං--² එලං එලප්පිකා හරන්ති, න භස්ස රුකකස්ස මය්‍යං³ සත්තං එතෙ හරන්තිති විතකකස්මුද්ධායෙ ගොති, එවමෙව සබ්බලොක නිත්තාය උස්සුකකමාපජ්ජන්තාන මයා දුක්ඛෙ අභ්‍යාඤ්ඤකෙ නිච්චා සුචිමිති කායෙ පරෙසං උපකාරාය විනිසුජ්ජමානෙ අණුමතොනාපි මිච්ඡා විතකකො න උපපාදෙනබ්බං. කො වා එත්ථ විසෙසො අජ්ඣාත්තික බාහිරෙජු මහාභූතෙසු එකත්තභෙදන-විකිරණ-විද්ධං සන්ධිමෙවසු? කෙවලං පන සමමොගවිජමතිතමෙන: යදිදං එතං මම, එසො 'ගමයම්, එසො මෙ අත්තාති අභිනිවෙසො. තස්මා බාහිරෙජු විය අජ්ඣාත්තිකෙසුපි කර-වරණ-නායනාදිසු මංසාදිසු ව අත්තපෙකෙඛන හුත්වා තං තදප්පිකා⁴ හරන්තුති නිස්සංඛිතෙන න භවිතබ්බන්ති. එවං පටි සංඤ්ඤිකතො වස්ස සමෙබ්බාධාය¹ පභිත්තත්තස්ස කායජිවිතෙසු තිර පෙකකස්ස අප්පකසිරෙනෙව කාය-වච්චි-මනොකමමාති සුචිසුද්ධාති ගොන්ති. සො චිසුද්ධිකාය-වච්චි-මනොකමමනො චිසුද්ධාජ්චො ඤ්ඤ⁵ පටිපත්තියං ධිතො අපාසුපායකොසලසමන්තාගමෙන තියොසො මත්තාය දෙය්‍යධම්මපරිච්චාගෙන අභයදන-සද්ධිමධ්දනෙති ව සබ්බ සත්තෙ අනුග්‍රහණිත්වං සමන්තො ගොතිති. අයං තාව දනපාරමියං පච්චවෙකිණං නයො.

සීලපාරමියං පන එවං පච්චවෙකිත්තබ්බං: ඉදං හි සීලං නාම ගමෙහාදකාදිති විසොධෙත්‍වං අසංකුණ්ණයස්ස දෙසමලස්ස විකාලන ජලං, හරිවජ්ජනාදිති විතෙත්‍වං අසංකුණ්ණයස්ස රුගාදිපරිලාහස්ස විනයනං, හාරමකුට්ඨකාදිති පවුරජනාලකාරෙති අසාධාරණො සාධුතං අලකාරවිසෙසො. සබ්බදිසාවායනතො අතිත්තිමො සබ්බ

1. ම. & සු. ටි. බොධාය. 3 ම. න මයහං. 5 සී. I-IV. සී. මු. පඤ්ඤං.
2. සී. I-VI. පුප්ථං පුප්ථකිකා. 4. සී. මු. තං තං තදප්පිකා.

සබ්බකාලානුරූපො ව පුරුහිගඤ්ඤා. බන්ධියමහාසාලාදීහි දෙවතාහි ව
වන්දනියාදිභාවාවනනතො පරමො විසිතරණමනො. වානුමහා
රුජ්ඣාදිදෙවලොකාග්‍රහණ¹ සොපානපනති. ඤානාභිඤ්ඤානං අධිගමි
පායො. නිබ්බාණමහානගරස්ස සමපාපකමනො. සාවනසබ්බාධි² පච්චික
බොධි³ සමමාසමෙබ්බාධිතං පතිට්ඨානභූමි. යං යං වා පතිවිජිතං පඤ්ඤා
තස්ස තස්ස සමිඤ්ඤානුපායභාවතො විනාශමණිකපරුකබාදිතො ව අති
සෙති. චුත්තං වෙතං භගවතා: “ඉරකිස්සති භික්ඛවෙ සීලවතො චෙතො
පණ්ඩි විපුඤ්ඤානා”⁴ති, අපරමපි චුත්තං: “ආකප්ඤ්ඤා වෙ භික්ඛවෙ
භික්ඛු සමුගමවාරිතං පියො වස්සං මනාපො ගරු⁵භාවතියො වාහි, සීලෙ
සෙවසං පරිපුරකාරි”⁶ති⁷ ආදී. තථා “අවිප්පට්ඨසාරත්ථාති”⁸බො ආනන්ද
කුසලාති සීලාති”⁹ති. c “පඤ්ඤිමෙ ගහපතයො ආනිසංසා සීලවතො
සීලසම්පදාය”¹⁰ති ආදිපුත්තානඤ්ඤා වසෙන සීලස්ස ගුණා පච්චවෙකි
තබ්බො. තථා අග්ගිකඤ්ඤාපමසුභතාදීනං වසෙන සීලවීරගෙ ආදීතවා
පීතිසොමනස්සනිමිත්තතො අත්තානුවාද-පරුපවාද-දණ්ඩ-දුග්ගතිභයා
භාවතො, විඤ්ඤාති පාසංසභාවතො, අවිප්පට්ඨසාරගෙහුතො, සොත්ථිට්ඨා
නතො, අභිජනසාපහෙය්‍යාධිපතෙය්‍යාසුරුපට්ඨාතබ්බකුමිත්තසම්පත්ති
අතිස්සනතො¹¹ව සීලං පච්චවෙකිතබ්බං. සීලවතො හි අත්තතො
සීලසම්පදායෙහු මහග්ගං පීතිසොමනස්සං උපපජ්ජති: “කතං වත
මයා කුසලං, කතං කල්‍යාණං, කතං භීරුත්තාණ”¹²නති. තථා සීලවතො
අත්තා න උපවදති, න පරෙ විඤ්ඤා. දණ්ඩ-දුග්ගතිභයානං සමභවො
ඵව නත්ති. සීලවා පුරිසපුග්ගලො කල්‍යාණධම්මොති විඤ්ඤානං පාසං
සො ගොති. තථා සීලවතො ‘යවායං කතං වත මයා’¹³ පාපං, කතං
ලුඤ්ඤං, කතං කිබ්බිසනති දුග්ගතිස්සං විප්පට්ඨසාරෙ උපපජ්ජති; සො න
ගොතිති. සීලඤ්ඤා නාමෙතං අප්පමාදාධිට්ඨානතො භොගබ්‍යසනාදි
පරිහාරමුඛෙන මහගො අත්ථස්ස සාධනතො මඬගලභාවතො ව පරමං
සොත්ථිට්ඨානං. තිභිතල්ලෙවාපි සීලවා බන්ධියමහාසාලාදීනං පුජනියො
ගොතිති කුලසම්පත්තී අතිසෙති සීලසම්පද. “තං කිං මඤ්ඤාසි
මහාරුජ! ඉධ තෙ අස්ස දුසො කමමකරෙති”¹⁴ ආදි වචනං වෙත්ථ
සාධකං. වොරුදීති අසාධාරණතො, පරලොකානුගමනතො, මහපථල
භාවතො, සමථාදිගුණාධිට්ඨානතො ව බාහිරධනං අතිසෙති සීලං.
පරමස්ස විහරිස්සාරියස්ස අධිට්ඨානභාවතො බන්ධියාදීනං ඉස්සාරියං
අතිසෙති සීලං; සීලනිමිත්තං හි තත්තං සත්තනිකායෙසු සත්තානං
ඉස්සාරියං. වස්සසතදිස්සපමාණතො ජිවිතතො ඵකාගමි සීලවතො
ජිවිතස්ස විසිට්ඨතාවචනතො සති ව ජිවිතෙ සික්ඛාතික්ඛිපනස්ස

1. සි. 1-VI දෙවලොකාග්‍රහණස්ස.

2. ම. සාවනසමෙබ්බි සි & සි. 1-VI. සාවන

3. ම. ප-ච්චිකසමෙබ්බාධි. [සමපනති.

a අභිගුහාර නිපාතද්වය. 6. සි. I-VI. අභිසෙතතො. [අභිගුහාර පඤ්ඤා.

4. ම. ගුරු.

7. සි. I-VI. & සි. මු. කතංමයා.

b. මජ්ඣිමනිකාය. ආකප්ඤ්ඤාසුත්ත.

5. සි. 1-VI. අප්පට්ඨසාරත්ථාති.

c සංයුක්තනිකාය මහාවග්ග.

d. දී. නි. මහාපරිනිබ්බානසුත්ත &

e. දිඝ්ඤ්ඤාසංඝාමඤ්ඤාපල.

මරණතාවචනතො සීලං ජීවිතතො විසිට්ඨතරං. වෙරිනම්පි මනුස්සස්ස භාවාවගනතො ජරුරෙගච්චතනිති අනභිභවතීයතො ව රුපසමපත්තීං අභිසෙති සීලං. පාසාදහමමියාදියානවිසෙසෙ රුප-සුවරුප-සෙනා පභිආදිට්ඨානවිසෙසෙ ව අභිසෙති සීලං. සුඛවිසෙසාධිට්ඨානභාවතො භාවසිතිඥො සත්තිභාවවරෙපි බඤ්ඤාපනෙ මිත්තපනෙ ව අභිසෙති එකත්තතිහසමපාදනතො පරලොකානුගමනතො ව. “න නං¹ මාතා පිතා කායිකං”තීa ආදි වචනඤ්ඤාත් සාධකං. නථා හථි-අසු-රථ-පතනි² බලකායෙති මනතාගදසොත්ථාන³ උපයොගෙති ව දුරුරුකං අත්තානං ආරකකාභාවෙන සීලමෙව විසිට්ඨතරං, අත්තාධිතතො අපරුධිතතො මහාවිසයතො ව. නෙතෙවාන : “ධම්මො හවෙ රකකිති ධම්මවාරිතනි”b ආදි. එවමනුකගුණසමන්තාගතං සීලනති පච්ච වෙකකන්තස්ස අපරිපුර්ණණං වෙව සීලසමපදා පාරිසුරිං ගච්ඡති, අපරි සුඤ්ඤා ව පාරිසුඤ්ඤා. සචෙ පනස්ස දීඝරත්තං පරිවයෙන සීලපරිපක්කා ධම්මා දෙසාදයො අත්තරත්තරු උපපජ්ජෙය්සං, තෙන බොධිසත්ත පරිඤ්ඤාන එවං පරිසංසුචිකම්මතබ්බං : නනු තයා බොධිය පණ්ඩිතානං කතං ? සීලවිකලෙන ව න සකසා ලොකියාපි සමත්තියො පාපුණ්ණං, පගෙව ලොකුත්තරු. සබ්බසම්පන්නං පන අග්ගභූතාය සමමා සමෙධාධියා අධිට්ඨානභූතෙන සීලෙන පරමුක්කංසගතෙන භවිතබ්බං. තස්මා ‘කිච්ච අණ්ඩි’නති ආදිනා වුත්තනයෙන සමමා සීලං රකකිතෙන න සුච්ඡිතරං⁴ තයා පෙසලෙන භවිතබ්බං. අපි ව තයා ධම්මදෙසනාය යානත්තයෙ සත්තානං අවතාරණ-පරිපාචනාති කාතබ්බාති. සීල විකල්පස්ස ව වචනං න පච්චිතබ්බං ගොති, අසප්පායායාරාචාරස්ස විය වෙජ්ජස්ස තිතිච්ඡන්තං. තස්මා කථායං සද්ධියො නුචා සත්තානං අවතාරණ-පරිපාචනාති කාරෙයන්ති සභාවපරිසුඛසීලෙන භවිතබ්බං. කිංඤ්ඤා ක්කානාදිගුණවිග්ගසයොගෙන මෙ සත්තානං උපකාරකරණ⁵ සමත්තා පඤ්ඤාපාරම්ආදිපරිපුර්ණඤ්ඤා යොනාදයො ව ගුණා සීල පාරිසුඤ්ඤා විනා න සමභවනතිති සමමදෙව සීලං පරිසොධෙතබ්බං.

නථා “සමාධො සරුවාසො රජාපථො”තීc ආදිනා සරුවාසෙ, “අට්ඨකඛකල්පමා කාමා”තීd ආදිනා “මාතාපි පුත්තොන විචදති”තීe ආදිනා ව කාමෙපු, “සෙය්සථාපි පුරිසො ඉණං ආදාය කමමානත පයො, ජෙය්සා”තීf ආදිනා කාමච්ඡන්දපු ආදිනවදස්සනපුබ්බභිමා වුත්ත විපරිගයෙන “අබ්බොකාසො පබ්බජ්ජා”තීg ආදිනා පබ්බජ්ජාදිපු ආනිසංසපරිසංඝාවසෙන නෙකධම්මපාරමියං පච්චවෙකකණං වෙදි තබ්බං. අයමෙත්ථ සමෙධපො. විජාරෙ පන දුක්ඛකඛකිම්මංස සුත්තාදිවසෙන වෙදිතබ්බං.

1. ම. තෙතං. 4. සි. I-IV. & ම සුච්ඡි. 5. ම. උපකාරණ. & සි. I-VI. උපකාරක.

a. ධම්මපදපාළි උත්තවග්ග. 11. c. දිඝ. නි. සාමානුකූලසුත්ත.

2. සි. I-VI. රථාදිති. d. ම. නි. අලගදු සුත්ත.

3. සි. මු. & ම. යොගවස්සාන & සි. III. භොගවස්සාන. f. ම. නි. IV. වග්ග. මහා

b. මහාධම්මපාල ජනක. e. ම. නි. දුක්ඛකඛකිම්මංස. [අසසුරසුත්ත.

තථා පඤ්ඤාය විනා දුනාදයො ධම්මා න විපුජ්ඣන්ති, යථාසකං
 බ්‍යාපාරසමන්තා ව න භොන්තිති පඤ්ඤාගුණා මනසි කාතබ්බා. යථෙව හි
 ජීවිතෙන විනා සරිරයන්තං න සොභති, න ච අත්තන්තො කිරියාසු
 පටිපත්තිසමන්තං භූතාති, යථා ච වක්කාදීති ඉන්ද්‍රියාති විඤ්ඤාණෙන
 විනා යථාසකං විසයෙසු කිච්චං කාතුං නප්පගොන්ති; එවං සද්ධාදීති
 ඉන්ද්‍රියාති පඤ්ඤාය විනා සකිච්චපටිපත්තියං අත්මන්තාතිති පරිච්චාගාදි
 පටිපත්තියං පඤ්ඤා පට්ඨානකාරණං. උම්මේථිතපඤ්ඤාවක්ඛුකා හි
 මහාබෝධිසත්තා අත්තන්තො අභිග්‍යවේඨිතාතිපි දත්වා අත්තත්තුක්කංසකා
 අපරිච්චිතා ච භොන්ති. භෙසජ්ජරුක්කා විස විකප්පරිතිතා කාලතත
 යෙපි සොමනස්සජාතා. පඤ්ඤාවසෙන හි උපායකොසලලයොගතා
 පරිච්චාගො පරිතිතප්පවත්තියා දුනපාරමිභාවං. උපෙති, අත්තන්තං හි
 දුනං වඬිසිද්ධිසං භොති, තථා පඤ්ඤාය අභාවෙන තණ්හාදිසංඝිති
 ලෙසාවිසොගතො සීලස්ස විපුද්ධි එව න සමභවති, කුතො සබ්බඤ්ඤා
 ගුණාධිට්ඨානභාවො? පඤ්ඤාවා එව ච සරාවාසෙ කාමගුණෙසු
 සංසාරෙ ව ආදිනවං පබ්බජ්ජාය ක්කාන්තමාපත්තියං නිබ්බාණෙ ව
 ආතිසංසං සුට්ඨි සලලකෙඛනෙනා පබ්බජ්ජා ක්කාන්තමාපත්තියො
 නිබ්බතෙනවා නිබ්බාණාභිමුඛො පරෙ ව තත්ත පතිට්ඨපෙති. විරියඤ්ච
 පඤ්ඤාවිරිතං යටිච්ඡිතමන්තං න සාධෙති දුරුරමභාවතො. වරමෙව හි
 අනාරමෙහා දුරුරමභතො. පඤ්ඤාසහිතෙන පන විරියෙන න කිඤ්චි
 දුරුරිගමං, උපායපටිපත්තිතො. තථා පඤ්ඤාවා එව පරපකාර
 දීනං අධිවාසකජාතිකො භොති, න දුපපඤ්ඤා; පඤ්ඤාවිරිතස්ස ව
 පරෙහි උපතීනා අපකාරු බන්ධියා පටිපක්කමෙව අනුමුඛෙනති;
 පඤ්ඤාවතො පන තෙ බන්ධිසමපත්තියා පරිමුඛග්ණවසෙන අස්සා
 පිරිභාවාය සංවත්තන්ති. පඤ්ඤාය¹ එව තිණ්ඤි සච්චාති තෙසං
 කාරණාති පටිපක්කෙව යථාභුතං ජාතිත්වා පරෙසං අවිසංවාදකො
 භොති. තථා පඤ්ඤාබලෙන අත්තානං උපත්තමෙහත්වා ධිතිසමපදාය
 සබ්බපාරමිසු අවලසමාදුනාධිට්ඨානො භොති. පඤ්ඤාවා එව හි පිය
 මජ්ඣිමනිකායෙ² විභාගං අකත්වා සබ්බන්තිතුපසංභාරකුසලො භොති.
 තථා පඤ්ඤාවසෙන ලාභාලාභාදිලොකධම්මසන්තිපාතෙ නිබ්බි
 කාරතාය මජ්ඣිමෙහා භොති. එවං සබ්බාසං පාරමිතං පඤ්ඤාව
 පාරිසුද්ධිගෙනති පඤ්ඤාගුණා පච්චවේඨන්තිතබ්බා. අපිච්ච පඤ්ඤාය
 විනා න දස්සනසමපත්ති, අත්තන්තො ව දිට්ඨිසමපදං න සීල
 සමපදා, සීලදිට්ඨිසමපදාවිරිතිතස්ස න සමාධිසමපදා, අසමාහිතෙන ව
 න සක්කා අත්තග්ගිතමත්තමපි සාධෙත්තුං, පගෙව උක්කංසගතං
 පරිතිතන්ති. පරිතිතාය පටිපක්කෙන නත්ත තයා සක්කච්චං පඤ්ඤාය
 පරිවුද්ධියං³ ආයොගො කාරණියොති? බොධිසත්තෙන අත්තා ඔවදි
 තඤ්ඤා. පඤ්ඤානුභාවෙන හි මහාසත්තො වතුරුධිට්ඨානාධිට්ඨිතො

1. ම. & සි. මු. පඤ්ඤාවා 2. සි. 1-VI, & සි. මු. වෙරිතං.

3. ම. & සි. මු. පඤ්ඤාය පාරිසුද්ධියං.

වතුහි සභගහවස්සුහි ලොකං අනුගණනෙනා සතොත නියයාණ මග්ගෙ අවතාරෙති. ඉන්ද්‍රියානි ච නෙසං පරිපාවෙති. තථා පඤ්ඤා බලෙන ඛනියතනාදිසු පරිවය¹ බහුලො පවත්නිතිවත්තියො යථා වතො පරිජානෙනා දුකාදයො ගුණේ විසෙසනිබ්බන්ධානියභාවං නයෙනා බොධිසත්තසික්ඛාය පරිපුරකාරී භූතීති එවමාදිනා අනෙකාකාරවොකාරෙ පඤ්ඤාගුණේ වචන්පෙත්වා පඤ්ඤාපාරමි අනුමුභෙතබ්බා.

තථා දිස්සමානානිපි ලොකියකමමානි නිභිතවිරියෙන පාපුණ්ණිං අසක්කුණෙය්‍යානි. අගණිතබ්බෙදෙන පන ආරඬ්ඨවිරියෙන දුර්ගිගමං නාම නස්සි. නිභිතවිරියො හි සංසාරමහොසතො සබ්බසතො සත්තා රෙය්‍යාමිති ආරඬ්ඨබ්බමෙව න සක්කුණාති. මජ්ඣිමො ආරඬ්ඨා අනන්ද වොසානමාපජ්ජති. උක්කඬ්ඨවිරියො පන අත්තසුඛරිපෙකෙකා ආරම්භපාරමිගිගවජ්ජනිති විරියසම්පත්ති පච්චෙක්ඛිතබ්බා. අපිච යස්ස අත්තතො එව සංසාරපබ්බතො සමුද්ධරණ්‍යමාරමො, තස්සාපි න විරියස්ස සිච්චිභාවෙ මනොරථානං මන්තප්පත්ති සක්කා සම්භාවෙත්වා, පගෙව සදෙවකස්ස ලොකස්ස සමුද්ධරණ්‍යං කතාතිනිහාරෙනාති ව රුහාදිනං දෙසගණනං මත්තමහාගජානං විය දුනතිවාර² භාවතො, තනතිදුකානඤ්ච කම්මසමාදුකානං උක්ඛිතතාසික්ඛවධකසදිසභාවතො, තනතිමිත්තානඤ්ච දුග්ගතීනං සබ්බද වීච්චමුඛභාවතො, තත් නියොජ කානඤ්ච පාපමිත්තානං සදු සන්තිගිතභාවතො, තදෙවොදකාරිතාය ව බාලස්ස පුපුර්ජනභාවස්ස සති සම්භවෙ යුත්තං සයමෙව සංසාරදුක්ඛතො නිස්සරිතුනති මිථ්‍යා විතකකා විරියානුභාවෙන දුර්ගවත්තීති ව; යදි පන සමොධි අත්තාධිනෙන විරියෙන සක්කා සමගිගත්තං, කිමෙත්ථ දුක්ඛරත්ති ව එවමාදිනා නයෙන විරියගුණා³ පච්චෙක්ඛිතබ්බා.

තථා ඛනති නාමායං නිරවසෙසගුණපටිපක්ඛස්ස කොධස්ස⁴ විධි මනතො ගුණසම්පාදනෙ සාමුත්තමප්පටිතතමායුධං, පරිභිභව⁵ සමන්තං අලභිකාරෙ, සමණමුග්ගණානං බලසම්පද, කොධගිවිනසන උදකාධාරු, කල්‍යාණස්ස කිත්තිසද්දස්ස සඤ්ජාතිදෙසො, පාපපුග්ගලානං වචිවිස⁶ චූපසම්කරෙ මත්තාගදෙ, සංවරෙ ධිතානං පරමා ධිරපකාති, ගමිරු සයතාය සාගරෙ, දෙසමහාසාගරස්ස වෙලා, අපායවාරස්ස පිදහන කථාං, දෙවමුග්ගලොකානං ආරුහණසොපානං;⁷ සබ්බගුණානං අධිවාසනභූමි, උත්තමා⁸ කායවචිමනොවිසුද්ධිති මනසි කාතබ්බං. අපිචෙතෙ සත්තා ඛනතිසම්පත්තියා අභාවතො ඉධ ලොකෙ⁹ නප්පත්ති, පරලොකෙ ව තපනියධම්මානුයොගතොති ව; යදිපි පරපකාර නිමිත්තං දුක්ඛං උප්පජ්ජති, තස්ස පන දුක්ඛස්ස බෙත්තභූතො අත්ත භාවො, ධිජභූතඤ්ච කම්මං මයා අභිසංඛිතන්ති ව; තස්ස ව දුක්ඛස්ස

1. ම. පටිවය.

4. සි. I-VI. & සු. වි. පරභිභවතෙ. 7. සි. I-VI. උක්කම.

2. සි. I-VI. දුක්ඛවාරණ 5. සි. I-VI. සි. මු. ඤ. ම. වරිච්ඡසය. 8. සි. I-VI. සු. වි.

3. සි. I-VI. විරියස්ස ගුණා. 6. සි. I-VI. ආරෙත්තං සොපාණං.

ඉධිචෙව

ආණ්ඩුකාරණමෙතනති ව; අපකාරකො අසති කථං මයං ඛනති සම්පද සම්භවතීති ව; යදිපායං ඵතරති අපකාරකො, අයං නාම පුබ්බෙ අනෙත මයං උපකාරෙ කතොති ව; අපකාරෙ ඵච වා ඛනතිනිමිත්තතාය උපකාරෙති ව; සබ්බෙපිමෙ සත්තා මයං පුත්තසද්දසා, පුත්ත කතාපරධෙසු ව භො කුර්ක්ඛස්සතීති ව; යෙන කොධපිසාවාවෙසෙන¹ ව අයං මයං අපරජ්ඣති, ස්වායං කොධභූතාවෙසො මයා විනෙතබ්බොති ව; යෙන අපකාරෙන ඉදං මයං දුක්ඛං උපපන්නං, තස්ස අභවපි නිමිත්තතනති ව; යෙති ධම්මෙති අපකාරෙ² කතො, යත්ථ ව කතො, සබ්බෙපි තෙ තස්මිං ඵච බණේ නිරුද්ධා, කස්සිදුති කෙත කොධො³ කාතබ්බොති ව; අනත්තකතාය සබ්බධම්මානං කො කස්ස අපරජ්ඣතීති ව පච්චවෙක්ඛනෙනත ඛනතිසම්පද අනුමුඤ්ඤතබ්බො.

යදි පනස්ස දීඝරත්තං පරිවයෙන පරපකාරනිමිත්තකො කොධො විත්තං පරියාදය තිසේය්‍ය, තෙන ඉතිපටිසංඝදික්ඛිතබ්බං: ඛනතිනාමෙසා පරපකාරස්ස පටිපක්ඛපටිපත්තිනං පච්චුපකාර⁴ කුරුණන්ති ව; අපකාරෙ ව මයං දුක්ඛපතිසා සද්ධාති දුක්ඛප්පාදනෙන සද්ධාය සබ්බ ලොකෙ අනභිරුතිසංඝද්ධං ව පච්චයොති ව; ඉතිපටිපත්ති හෙසා යදිදං ඉට්ඨාතිට්ඨ විසයසමායොගො, තත්ථ අතිට්ඨ විසයසමායොගො මයං න සියාති තං කුතෙත්ථ ලබ්භාති ව; කොධවසිකො සත්තො කොධෙන උම්මනෙතො වික්ඛිත්තවිනෙතො තත්ථ කිං පච්චපකාරෙතාති ව; සබ්බෙපිමෙ සත්තා සම්මාසම්මුද්ධෙන ඔරසපුත්තා විස පරිපාලිතා, තස්මා න තත්ථ මයුචිත්තකොපො කාතබ්බොති ව; අපරධකෙව-සති ගුණේ, ගුණවති මයා කොපො න කාතබ්බොති ව; අසති ගුණේ විසෙසෙන කරුණාසි තබ්බොති ව; කොපෙන ව මයං ගුණයසා නිතීයන්තීති ව; කුර්ක්ඛනෙන මයං දුබ්බණ්ණදුක්ඛසෙය්‍යාදයො සපත්තකත්තා ආගච්ඡන්තීති ව; කොධො ව නාමායං සබ්බාභිතකාරකො සබ්බාභිතවිනාසකො බලවා පච්චජීකොති ව; සති ඛනතියා න කොචි පච්චජීකොති ව; අපරධ කෙන අපරධනිමිත්තං යං ආයතීං ලද්ධබ්බං දුක්ඛං, සති ව ඛනතියා මයං තදභාවොති ව; වින්තනෙන කුර්ක්ඛනෙනත ව මයා පච්චජීකො යෙව අනුවත්තීතො භොතීති ව; කොධෙ ව මයා ඛනතියා අභිභූතෙ තස්ස දුසභූතො පච්චජීකො සම්මදෙව අභිභූතො භොතීති ව; කොධ නිමිත්තං ඛනතිගුණපරිච්චාගො මයං න යුතෙතාති ව; සති ව කොධෙ ගුණවිරෝධපච්චනිකධම්මෙ කථං මෙ සිලාදිධම්මා පාරිජුරිං ගවේඡ්‍යස්සං, අසති ව තෙසු කථාහං සත්තානං උපකාරබහුලො පටිඝද්ධනුරුපං උත්තමං සම්පත්තිං පාපුණ්ණාමීති ව; ඛනතියා ව සති බතිද්ධා විකෙඨපා භාවතො සමාභිතස්ස සබ්බෙ සබ්බාරා අනිච්චතො දුක්ඛතො සබ්බෙ ධම්මා අනත්තභවා නිබ්බාණ්ණෙව අසඬ්ඛනාමනසත්තපණ්ණිතතාදිභාවතො නිජ්ඣානං බමනති, බුද්ධධම්මා ව අවිනේතය්‍යාපරිමේය්‍යප්පභාවාති.

1. සු. වි. කොධගතාවෙසෙන. N. සි. I-VI. කොධපිසාවෙසෙන.

2. සු. වි. අපරධො. 3. ම. & සු. වි. කොපො. 4. සි. මු. පච්චුපකාරස්ස.

තතො ච අනුලොමියං බන්ධනයං සීතො කෙවලා ඉමෙ අත්තත්ත නියතාච 'රහිතා ධම්මෙත්තා යථාසංඝං පච්චයෙති උපපජ්ජන්ති, වයන්ති,¹ න කුතොචි ආගච්ඡන්ති, න කුභිඤ්චි ගච්ඡන්ති, න ච කන්ථචි පතිට්ඨිතා, න වෙත්ථ කොචි කසුභචි බ්‍යාපාදෙති අභ්‍යාසාරමමඛකාරා ධිට්ඨානතා නිජ්ඣානං බමති යෙන බොධිසත්තො බොධියා නියතො අනාවතතිධම්මො භොතිති එවමාදිතා බන්ධිපාරමියා පච්චවෙකක්ඛණා වෙදිතබ්බො.

තථා සචෙවන විනා සීලාදීනං අසමගචතො පටිඤ්ඤානුරූපං පටිපත්තියා අභාවතො ච සච්චධම්මානික්කමෙ ච සබ්බපාපධම්මානං සමොසරණතො අසච්චසක්කියා අපච්චසිකභාවතො ආයතිඤ්ච අනා දෙය්‍යවචනතාවහන්තො² සමපන්නසච්චයා ච සබ්බගුණාධිට්ඨාන භාවතො සච්චාධිට්ඨානෙන සබ්බ³බොධිසමහාරානං පාරිසුද්ධිපාරිසුරි සාමජ්ජිකො සභාවධම්මාපිසංවාදනෙන සබ්බබොධිසමහාරක්ඛිච්ච කරණතො බොධිසත්ත⁴පටිපත්තියා ච පරිනිපථත්තතොති ආදිතා සච්චපාරමියා සමපත්තියො පච්චවෙකක්ඛිතබ්බො.

තථා දුතාදිසු දළහසමාදුතං, තමපටිපක්කසන්තිපාතෙ ච තෙසං අවලාභිට්ඨානං, තත්ථ ච ධිරචිරභාවං විනා න දුතාදිසමහාරං සමෙබ්බාධි නිමිත්තා සමගචන්තිති ආදිතා අධිට්ඨානෙ ගුණා පච්චවෙකක්ඛිතබ්බො.

තථා අත්තතිතමතෙන අවතිට්ඨනෙනාපි සත්තෙසු භිතචිත්තතං විනා⁵ න සක්කා ඉධලොකපරලොකසමපත්තියො පාපුණ්ණිකාං, පගෙව සබ්බසත්තෙ නිබ්බාණසමපත්තියං පතිට්ඨාපෙතුකාමෙනාති ව; පච්ඡා සබ්බසත්තානං ලොකුත්තරසමපත්තිං⁶ ආකඛිධනෙනා ඉදුනි ලොකීය සමපත්තිආකඛිධා යුත්තරූපාති ව; ඉදුනි ආසයමතෙනා පරෙසං භිතසුමුපසංභාරං කාතුං අසක්කානෙනා කදු පයොගෙන තං සාධෙස්සාමිති⁷ ව; ඉදුනි මයා භිතසුමුපසංභාරෙන සංවඩ්ඪිතා පච්ඡා ධම්මසංවිභාගසභායා මයං භවිස්සන්තිති ව; එතෙති විනා න මයං බොධිසමහාරං සමගචන්ති, තස්මා සබ්බබුද්ධිගුණවිභුතිනිපථත්ති කාරණත්තා මයං එතෙ පරමං පුඤ්ඤකෙඛිත්තං, අනුත්තරං කුසලා යත්තං, උත්තමං භාරවට්ඨානන්ති ව සවිසෙසං සත්තෙසු සබ්බෙසු භිතජ්ඣාසයනා පච්චුපට්ඨාපෙතබ්බො. කිඤ්ච කරුණාධිට්ඨානතොපි සබ්බසත්තෙසු මෙත්තා අනුමුභෙතබ්බො. විමරියාදීකතෙන හි වෙනසා සත්තෙසු භිතසුමුපසංභාරනිර්නස්ස තෙසං අභිතදුක්ඛාපනසන්නාමතා බලවති උපපජ්ජති, දළහමුලා කරුණාව සබ්බෙසං බුද්ධිකාරකා ධම්මානං ආදි වරණං පතිට්ඨා - මුලං මුඛං පමුඛන්ති එවමාදිතා මෙත්තාය ගුණා පච්චවෙකක්ඛිතබ්බො.

1. සි. මු. & සි. I-VI, විතස්සන්ති.

4. සි. මු. බොධිසමහාර.

7. සි. මු. & ම. & සි.

2. සි. I-VI, වචනභාවතො.

5. සි. මු. භිතචිත්තං තං විනා.

[I-VI, සාදිස්සාමි.

3. සි. මු. සබ්බෙසො.

6. සි. මු. & සි. I-VI, සමපත්ති.

තථා උපෙක්ඛාය අභාවෙ සන්නති කතා විපජ්ජාදි විතතස්ස විකාරං¹ උප්පාදෙය්‍යං; සති ච විතතවිකාරෙ දුනාදිනං සමොද්ධං සමභවො ඵව නජීති ච; මෙතනාසිනෙහෙන සිනෙතිනෙ විතත උපෙක්ඛාය විනා සමොද්ධං පාරිජුද්ධි න ගොතීති ච; අනුපෙක්ඛකො සමොරෙසු පුඤ්ඤසමොරං තබ්බිපාකඤ්ච සත්තතිතන්ධං පරිණාමෙත්තුං න සකෙකාතීති ච; උපෙක්ඛාය අභාවෙ දෙය්‍යධම්මං² පටිග්ගාගකානං³ විභාගං අකත්වා පරිච්ඡිද්ධං න සකෙකාතීති ච; උපෙක්ඛාරගිනෙන ජීවිත පරික්ඛාරානං ජීවිතස්ස ච අත්තරයං අමනසිකරිත්වා සිලවිසොධනං කාත්තුං න සකෙකාතීති ච; තථා උපෙක්ඛාවසෙන අරතීරතීසහස්සෙව පන නෙක්ඛම්මලසිද්ධිනො, උපපත්තිනො ඉක්කණ්වසෙන සබ්බසමොර කිච්චතිප්පත්තිනො, අච්චාරඤ්ඤා විරියස්ස අනුපෙක්ඛණේ පධාන කිච්චාකරණෙනො, උපෙක්ඛායෙ ඵව තීතික්ඛාතීජ්ඣානසමභවනො, උපෙක්ඛාවසෙන සත්තසිඤ්ඤානං අවිසංවාදනනො, ලොකධම්මානං අජික්ඛපෙක්ඛණෙන සමාදින්නධම්මෙසු අවලාඨිට්ඨානසිද්ධිනො, පරප කාරදිසු අනාභොගවසෙනෙව මෙතනාච්චාරතීප්පත්තිනොති සබ්බ සමොධිසමොද්ධං සමාදුනාඨිට්ඨානපාරිජුරිතීප්පත්තියො උපෙක්ඛානු භාවෙන සමපජ්ජනතීති ඵවමාදිනා නයෙන උපෙක්ඛාපාරමී පච්ච වෙක්ඛිතබ්බො.

ඵවං අපරිච්චාගපරිච්චාගාදිසු යථාක්කම්මං ආදිනවානිසංස පච්ච වෙක්ඛණා දුනාදිනං පාරමීනං පච්චයොති දට්ඨබ්බො. තථා සප රික්ඛාර පඤ්චදස වරණධම්මා පඤ්ච ච අභිඤ්ඤායො. තන්ධ වරණ ධම්මා නාම: සීලසංවරෙ, ඉන්ද්‍රියෙසු ගුත්තථාරතා, භොජනෙ මත්තඤ්ඤාතා, ජාගරියානුයොගො, සත්ත සද්ධම්මා, වත්තාරි ක්කානාති ව. තෙසු සීලාදිනං වතුන්තං තෙරසාපි ධුතධම්මා අපට්ඨිත්තාදයො ච පරික්ඛාරං⁴, සද්ධම්මෙසු සද්ධාය බුද්ධධම්මසබ්බසීලවාගදෙවතුපසමා නුස්සති- ලුච්ඡුග්ගලපරිවජ්ජන- සීනිඤ්ඤාග්ගලසෙවන- පසාදනීයධම්ම පච්චවෙක්ඛණ-තදබිමුත්තතා පරික්ඛාරෙ. භිරෙත්තප්පානං අකුසලා දිනවපච්චවෙක්ඛණ- අපායාදිනවපච්චවෙක්ඛණ- කුසලධම්මුප්පත්ථාන භාවපච්චවෙක්ඛණ⁵- භිරෙත්තප්පරිහිතපුග්ගලපරිවජ්ජන-භිරෙත්තප්ප සමපත්තපුග්ගලසෙවන- තදබිමුත්තතා; බාහුසච්චස්ස පුබ්බයොග- පරිපුජ්ජකභාව- සද්ධම්මාභියොග- අනවජ්ජවිජ්ජාට්ඨානාදිපරිවය-පරි පක්ඛිත්තියතා- කිලෙසදුරිතාව- අපසංසුතපරිවජ්ජන-බහුසුත්තසෙවන- තදබිමුත්තතා; විරියස්ස අපායභයපච්චවෙක්ඛණ-ගමනවිවි⁶ පච්ච වෙක්ඛණ-ධම්මමහත්තපච්චවෙක්ඛණ-ඵනමිච්චිනොදන-කුසිතපුග්ගල පරිවජ්ජන- ආරඤ්චිවියපුග්ගලසෙවන- සමමප්පධානපච්චවෙක්ඛණ- තදබිමුත්තතා; සතියා සතිසමපඤ්ඤා⁷-මුට්ඨස්සතිපුග්ගලපරිවජ්ජන-

1. ම. විපජ්ජාරං.

5. සී. I-VI, කුසලධම්මසමප්පාචනා පච්චවෙක්ඛණ.

2. සී. I-VI, දෙය්‍ය.

3. සු. වී. පටිග්ගාගකෙසු.

6. ම. & සී. මු. නමනවිවි.

4. සු. වී. & ම. පරික්ඛාරෙ.

7. සු. වී. සබ්බසමපඤ්ඤා.

උපට්ඨිතසතිප්‍රග්‍යාලසෙවන-තදබ්බුත්තතා; පඤ්ඤාය පරිපුර්ණතාව-
 වස්ත්‍රවිසදකිරියා-ඉන්ද්‍රියසමත්තපටිපාදන-දුප්පඤ්ඤප්‍රග්‍යාලපරිවර්ජන-
 පඤ්ඤාවනනප්‍රග්‍යාලසෙවන- ගමභිරක්‍ෂණවරියපට්ඨවෙකකණ- තදබ්බු
 මුත්තතා; වඩුනාං කිංතානං සීලාදිවතුක්‍ෂණං, අධ්‍යානං සාය ආරම්භණෙසු
 පුබ්බභාවභාවතා, ආවර්ජනාදිවසිභාවකරණඤ්ච පරිකබ්බා. තත්ථ
 සීලාදීනි පයොගසුද්ධියා සත්තානං අභයදුනො, ආසයසුද්ධියා ආමිස
 දුනො, උභයසුද්ධියා ධම්මදුනො සමන්තො භොතිති ආදිනා වරණාදීනං
 දුනාදිසමායානං¹ පට්ඨවභාවො යථාරහං නිද්ධාරෙනබ්බො, අති වින්ධාර
 භයෙන න නිද්ධාරසමායානි. එවං සමපත්තිවක්‍ෂාදයොපි දුනාදීනං
 පට්ඨයොනි වෙදිතබ්බො.

කො සංඛිතිලෙසො? ති අවිසෙසෙන තණ්හාදීනි පරමධ්‍යානවො
 පාරමිතං සංඛිතිලෙසො. විසෙසෙන පන දෙය්‍යධම්ම-පටිග්‍යාහකවිකපපා
 දුනපාරමියා සංඛිතිලෙසො. සත්ත-කාලවිකපපා සීලපාරමියා, කාමභව-
 තදුපසමෙසු අභිරුහි-අනභිරුහිවිකපපා නෙකධම්මපාරමියා, අහං මමානි
 විකපපා පඤ්ඤපාරමියා, ලිනුඤ්චවිකපපා චිරියපාරමියා, අත්ත-පර
 විකපපා ඛනතිපාරමියා, අදිට්ඨාදිසු දිට්ඨාදිවිකපපා සච්චපාරමියා, බොධි
 සමාරනතබ්බිපකෙකසු දෙස-ගුණවිකපපා අබිට්ඨානපාරමියා, නිතානිත
 විකපපා මෙත්තාපාරමියා, ඉට්ඨානිට්ඨවිකපපා උපෙකබ්බාපාරමියා
 සංඛිතිලෙසොති දට්ඨබ්බො.

කිං වොදුනනි? තණ්හාදීනි අනුපසානො යථා චුත්තවිකපප
 විරහො ව එතාසං වොදුනනති වෙදිතබ්බො. අනුපගනා හි තණ්හා-මාන-
 දිට්ඨි- කොට්ඨපනාහ- මක- පලාස- ඉස්සා- මච්ඡරිය- මායා- සායෙය්‍ය-
 ථමන-සාරමන-මදප්පමාදදිති කිලෙසෙහි දෙය්‍යපටිග්‍යාහකවිකපපාදි
 රතිතා ව දුනාදිපාරමියො පරිසුද්ධා පහස්සරු භවනති.

කො පටිපකෙකො? ති අවිසෙසෙන සබ්බෙපි සංඛිතිලෙසා² සබ්බෙපි
 අකුසලා ධම්මා එතාසං පටිපකෙකො. විසෙසෙන පන සුබ්බෙ චුත්තා
 මච්ඡරුදයොනි වෙදිතබ්බො. අපිච දෙය්‍යධම්ම-පටිග්‍යාහක-දුනපලෙසු
 අලොභාදෙසසාමොහගුණයොගතො ලොභදෙසසාමොහපටිපකං දුනං,
 කායාදිදෙසසාමොහපමනො ලොභාදිපටිපකං සීලං, කාමසුඛපරුප
 සාත අත්තකිලමපරිවර්ජනතො දෙසත්තයපටිපකං නෙකධම්මං,
 ලොභාදීනං අනිකරණතො³ ඤ්ඤායාම අනිකරණතො ලොභාදිපටි
 පකං පඤ්ඤා, අලිනානුඛිතඤ්ඤායාරම්භවසෙන ලොභාදිපටිපකං චිරියං,
 ඉට්ඨානිට්ඨසුඤ්ඤානං ඛමණතො ලොභාදිපටිපකං ඛනති, සතිපි
 පරෙසං උපකාරෙ අපකාරෙ ව යථාභුතපවත්තියා ලොභාදිපටිපකං
 සචම්මං, ලොකධම්මෙ අභිකුශ්ල යථාසමාදිනොසු සමායොරෙසු ව අවල

1. සී. I-VI, සමාදනානං. 2. සු. වි. &. සී. I-VI, කිලෙසා,
 3. සී. මු. &. සී. I-VI, අනිකරණතො.

නනො ලොභාදිපටිපක්ඛං අධිධානං, නිවරණවිවෙකනො ලොභාදි පටිපක්ඛං මෙතනා, ඉධානිට්ඨස්ස අනුනාය-පටිසම්ඛංසනනො සමප්ප වත්තිතො ච ලොභාදිපටිපක්ඛං උපෙක්ඛා'ති දට්ඨබ්බො.¹

ඛා පටිපනතිති දනපාරමියා නාව සුමුපකරණ-සරිර-ජීවිත පරිව්වාගෙන හයාපනුදනෙන ධම්මොපදෙසෙන ච බහුධා සත්තානං අනුගහකරණං පටිපනති. නත්ථ ආමිසදුතං අභයදුතං ධම්මදුතනති දුතබ්බවත්ථුවසෙන තිවිධං දුතං. නෙසු බොධිසත්තස්ස දුතබ්බවත්ථු අජ්ඣකතිනං බාහිරනති දුට්ඨං. තත්ථ බාහිරං අනන්තං පානං සරං වත්ථං යානං මාලා විලෙපනං ගඤ්ඤා සෙය්‍යාවසථපදිපෙය්‍යනති² දසවිධං; අනනාදිනං බාදනීයභොජනීයාදිවිභාගෙන අනෙකවිධඤ්ඤා. තථා රූපාරම්මණං යාව ධම්මාරම්මණනති ආරම්මණතො ඡබ්බිධං. රූපාරම්මණාදිනඤ්ඤා තීලාදිවිභාගෙන අනෙකවිධං. තථා මණ්ඩ-කාක-රජන-මුත්තා-පවාලාදි, බෙත්ත-වත්ථු-ආරාමාදි, දුසි-දුස-ගො-මහිසාදි නානාවිධවිභවුපකරණවසෙන අනෙකවිධං. තත්ථ මහාපුරිසො බාහිර වත්ථුං දෙනෙතා³ යො යෙන අභිකො තං තස්ස දෙති. දෙනෙතා ච තස්ස අභිකොති සයමෙව ජානනෙතා අයාවිතොපි දෙති, පගෙව යාවිතො. මුත්තවාගො දෙති, නො අමුත්තවාගො. පුරිසත්තං දෙති, නො අපරිසත්තං. සති දෙය්‍යධම්මෙ න පවුට්ඨපකාරසනතිසසිතො දෙති. අසති දෙය්‍යධම්මෙ හි පරිසත්තෙ සංවිභාගාරහං සංවිභජති. න ච දෙති පරුපසාතාවහං සත්ථ-විස-මජ්ජාදිකං, නාපි කීලනකං, යං අනත්ථුපසංගිතං පමාදවහඤ්ඤා. න ච ගිලානස්ස යාවකස්ස පානභොජනාදි අසපපායං පමාණරහිතං වා දෙති, පමාණයුත්තං පන සපපායමෙව දෙති. තථා යාවිතො ගහධානං ගහධානුච්ඡිකං දෙති. පබ්බජිතානං පබ්බජිතානුච්ඡිකං දෙති. මාතාපිතරෙ ඤාතිසාලොභිතා මිත්තාමච්චා පුත්තදුරදසකම්මකරුති එතෙසු කස්සචිපිලං අජනෙනෙතා දෙති. න ච උලාරං දෙය්‍යධම්මං පටිජානිත්වා ලුඛං දෙති. න ච ලාභසකකාර-සිලොකසනතිසසිතො දෙති. න ච පවුට්ඨපකාරසනතිසසිතො දෙති. න ච ඵලපාටිකබ්බි දෙති, අඤ්ඤත්‍ර සම්මාසම්බොධියා. න ච යාවතෙ දෙය්‍ය ධම්මං වා ජිගුච්ඡෙනො දෙති. න ච අසඤ්ඤානානං යාවකානං අකෙකා සක-රෙසකානම්පි අපට්ඨං දුතං දෙති. අඤ්ඤාදත්ථු පසන්නවිතො අනුකම්පනො සකකම්මමෙව දෙති. න ච කොතුහලමභගලිකො හුත්වා දෙති. කම්මඵලමෙව පන සද්දහනෙතා දෙති. නපි යාවතෙ පසිරූපාසනාදිති පරිකිලෙසෙත්වා⁴ දෙති, අපරිකිලෙසනො⁵ එව පන දෙති. න ච පරෙසං වඤ්ඤානාධිපපායො භෙදනාධිපපායො වා දුතං දෙති, අසබ්බිලිට්ඨවිතො එව දෙති. නපි ඵරුසවාටො භාකුටිමුඛො දුතං දෙති, පියවාදි පන පුබ්බභාසී මිත්තවචනො හුත්වා දෙති. යසම්ඤ්ඤ

1. සි. මු. ෧. ම. ෧. සි. I-VI, දට්ඨබ්බං.	3. ම. දදනෙතා.
2. ම. අනන්තං පානං වත්ථං යානං මාලාගඤ්ඤා	4. සි. I-V, පරිකිලමෙත්වා.
විලෙපනා ආඝනං සෙය්‍යාවසථං පදිපෙය්‍යං.	5. සි. 1.-VI අපරිකිලමෙත්තො.

දෙය්‍යධමෙව උළාරමිනුඤ්ඤාය වා විරපරිවයෙන වා ගෙඩසභාව
 තාය වා ලොහධමෙව අධිමතොගා ගොති. ජානනොතා බොධිසත්තො
 තං බිජ්ජමෙව පටිච්චිනොදෙතො යාවකෙ පරිසෙසිත්වාපි දෙති. යඤ්ච
 දෙය්‍යවඤ්ච පරිත්තං, යාවකොපි පච්චුපට්ඨිනො, තං අචින්නත්වාපි
 අත්තාතං බාධෙත්වා¹ දෙනො යාවකං සමමානෙති, යථා තං අතිත්ති
 පණ්ණිනො. න ච මහාපුරිසො අත්තනො පුත්ත-දුර-දුස-කමමකර-
 පොරිසෙ යාවිනො තෙ අසඤ්ඤාපිතෙ දෙමනස්සප්පතෙන යාවකාතං
 දෙති. සමමදෙව පන සඤ්ඤාපිතෙ සොමනස්සප්පතෙන දෙති.
 දෙනො ව යකරකකසපිසාවාදිනං වා මනුස්සානං වා කුරුර
 කමමනාතං ජානනොතා න දෙති. තථා රජජමි තාදිසානං න දෙති,
 යෙ ලොහස්ස අභිතාය දුක්ඛාය අත්තාය පටිපජ්ජති, යෙ පන
 ධම්මිකා ධමමෙන ලොකං පාලෙති, තෙසං දෙති. එවං තාව බාහිර
 දුතෙ පටිපත්ති වෙදිතබ්බං.

අජ්ඣත්තිකදුකං පන මිති ආකාරෙහි වෙදිතබ්බං. කථං ?
 යථා නාම හොවි පුරිසො ඝාසව්ජාදනගෙහු අත්තාතං පරස්ස
 නිස්සජ්ජති, විධෙය්‍යභාවං උපගච්ඡති දුසව්‍යං; එවමෙව මහාපුරිසො
 සමෙබ්බිගෙහු නිරුමිසවිතො සත්තාතං අනුත්තරං හිතසුඛං
 ඉච්ඡන්තො අත්තනො දුනපාරමිං පරිපුරෙතුකාමො අත්තාතං
 පරස්ස නිස්සජ්ජති, විධෙය්‍යභාවං උපගච්ඡති. යථාකාමකරණීයතං
 කර-වරණ-නගනාදිඅභිපච්චිභිං තෙන තෙන අභිසානං අකමපිතො
 අනොලීනො² අනුප්පදෙති, න තත්ථ සජ්ජති, න සමෙබ්බාං ආපජ්ජති;
 යථා තං බාහිරවඤ්චමි. තථාහි මහාපුරිසො මිති ආකාරෙහි
 බාහිරවඤ්චං පරිවච්ජති. යථා සුඛපරිභොගාය වා යාවකාතං තෙසං
 මනොරථං පරිපුරෙන්නො, අත්තනො වසිභාවාය වා, තත්ථ සබ්බෙන
 සබ්බං මුත්තවාගො එවමහං නිස්සභිගභාවතාය සමෙබ්බං පාපු
 ණීස්සාමිති. එවං අජ්ඣත්තිකවඤ්චසමිති වෙදිතබ්බන්ති.

තත්ථ යං අජ්ඣත්තිකවඤ්චං දියමානං යාවකස්ස එකතෙතනෙව
 හිතාය සංවත්තති, තං දෙති, න ඉත්තරං. න ච මහාපුරිසො මාරස්ස
 මාරකාසිකාතං දෙවතාතං වා මිහිංසාසිප්පායානං අත්තනො අත්තභාවං
 අභිප්පච්චිභිනාති වා ජානමානො දෙති, මා තෙසං අත්තෙතා අගොසීති.
 යථා ව මාරකාසිකාතං, එවං හෙති අක්ඛිවිට්ඨානමපි න දෙති. නපි
 උමත්තකාතං. ඉහරෙසං පන යාචියමානො³ සමනතතරමෙව දෙති.
 තාදිසාය යාවතාය ච දුලලභාවතො තාදිසස්ස ච දුකස්ස දුක්කර
 භාවත්වා. අභයදුකං පන රුජතො වොරතො අග්ගිතො උදකතො
 වෙරිපුඤ්ඤතො සීහව්‍යස්සාදිවාලුමගතො නාග-යකඩ-රක්කස-පිසාවා
 දිතො සත්තාතං හයෙ පච්චුපට්ඨිනො තතො පරිත්තාණභාවෙන
 වෙදිතබ්බං. ධම්මදුකං අසංකිලිට්ඨවිත්තස්ස අචිපරිතා ධම්මදෙසනා,

1. සි, I.-IV. බොධෙත්වා.

2. ම, අලිපනා.

3. ම, යාචියමාන.

මහාසිංහෝ හිතසුඤ්ඤා උපදෙසෝ දිට්ඨධම්මිකසම්පරිකපරමන්දිපතිවසෙන; යෙන සාසනෙ අනොතිණ්ණානං අවතාරණං ඔතිණ්ණානං පරිපාවතං. තත්ථායං නයෝ: සඤ්ඤිපතො නාව දුක්ඛකථා සීලකථා සත්තකථා කාමානං ආදීනවො සංඛිතිලෙසො ව නෙක්ඛම්මෙ ආනිසංසො. විත්ථාරතො පන සාවකබොධියං අධිමුත්තවිත්තානං සරණගමනං සීලසංවරේ ඉන්ද්‍රියෙසු ගුත්තවාරතා භොජනෙ මත්තඤ්ඤානා ජාගරියානුයෝගො සත්ත සංඛිතිමා අට්ඨතිංසාය ආරම්මණෙසු කම්මකරණවසෙන සම්පානුයෝගො රූපකායාදිසු¹ විපස්සනාහිතිවෙසෙසු යථාරහං අභිතිවෙසමුඛෙන විපස්සනානුයෝගො. තථා විසුද්ධිපරිපදා සම්මත්තගහණං තිස්සො විජ්ජා ඡ අභිඤ්ඤා වතස්සො පරිසම්භිදා සාවකබොධීති එතෙසං ගුණසංඛිතිත්තවසෙන යථාරහං තත්ථ තත්ථ පතිට්ඨාපනා පරියොදපනා ව. තථා පච්චේකබොධියං සම්මාසම්මොධියංඤ්ඤා අධිමුත්තානං සත්තානං යථාරහං දුක්ඛාදිපාරමිතං සභාවරස-ලක්ඛණාදිසංඛිතිත්තවසෙන තිසුපි අවත්ථාසු තෙසං බුද්ධානං මහානුභාවනා විභාවනෙන යානද්වයපතිට්ඨාපනා පරියොදපනා ව. එවං මහාපුරිසො සත්තානං ධම්මදානං දෙති.

තථා මහාපුරිසො සත්තානං ආමිසදානං දෙනෙතා ඉමිනානං දුක්ඛානං සත්තානං ආසු-වණ්ණ-සුඛ-බල-පරිභානාදිසම්පන්නිඤ්ඤා රමණීයං අග්ග ඵලසම්පන්නිඤ්ඤා නිප්පාදෙය්‍යනති අත්තදානං දෙති. තථා සත්තානං කාමතිලෙසපිපාසාවූපසමාය පානං දෙති. තථා සුචණ්ණවණ්ණනාය හිරිතත්තපාලකාරස්ස ව නිප්පන්නියා වත්ථාති දෙති. තථා ඉද්ධිවිධස්ස වෙච නිබ්බාණසුඛස්ස ව නිප්පන්නියා යානං දෙති. තථා සීලගතිනිප්පන්නියා ගතිං දෙති. තථා බුද්ධිගුණසොභානිප්පන්නියා මාලාවිලෙපනං දෙති. බොධිමණ්ඩාසනනිප්පන්නියා ආසනං දෙති. තථා ගතසෙය්‍යානිප්පන්නියා සෙය්‍යං දෙති. සරණභාවනිප්පන්නියා ආවසථං දෙති. පඤ්ඤාවකවුප්පිලාභාය පදීපෙය්‍යං දෙති. බ්‍යාමප්පභානිප්පන්නියා රූපදානං දෙති. බ්‍රහ්මස්සරනිප්පන්නියා සද්දදානං දෙති. සබ්බලොකස්ස පියභාවාය රසදානං දෙති. බුද්ධිසුමිලාලභාවාය ඵොට්ඨබ්බදානං දෙති. අජරාමරභාවාය හෙසජ්ජදානං දෙති. කිලෙසදසව්‍යවිමොචනත්ථං දසානං භුජ්ස්සනාදානං දෙති. සංඛිතිමාහිරතියා අනවජ්ඣිබ්බාරතිහෙතුදානං දෙති. සබ්බෙපි සත්තෙ අරියාය ජාතියා අත්තතො පුත්තභාවූපනායනාය පුත්තදානං දෙති. සකලස්සපි ලොකස්ස පතිභාවූපගමනාය දුරදානං දෙති. සුබලක්ඛණසම්පන්නියා සුචණ්ණ-මණි-මුත්තා-පචාලාදිදානං දෙති. අනුබ්‍යඤ්ඤාසම්පන්නියා නානාවිධවිභුසනදානං, සංඛිතිමකොසාධගමාය විත්තකොසදානං, ධම්මරූපභාවාය රජ්ජදානං, ක්‍ෂානාදිසම්පන්නියා ආරාමුය්‍යානනලාකවන²දානං, වක්කඛිතිතෙහි පාදෙහි බොධිමණ්ඩුපසංඛිතමණාය වරණදානං, වතුරේසනිත්ථරණාය සත්තානං සංඛිතිමහත්දානත්ථං හත්ථ

දුතං, සද්ධිනිසාදි¹ පටිලාභාය කණ්ණිකාදිදුතං, සමන්තවස්සුපටි
ලාභාය වස්සුදුතං, දසසතසවණානුසාරණපාරිවරියාදිසු ආබ්බකාලං
සබ්බසත්තානං ගිතසුඛාවගො සබ්බලොකෙන ව උපජ්චිතබ්බො
මෙ කායො භවේයාති මංසලොගිතාදිදුතං, සබ්බලොකුත්තමො
භවේයානති උත්තමඛගදුතං දෙති. එවං දදන්තො ව² න අනෙසකාය
දෙති, න ව පරෙපසානෙන, න භයෙන, න ලජ්ජාය. න දකුණිණිය
රෙසනෙන,³ න පණිනෙ සති ලුබ්, න අතකුකංඝනෙන, න පර
වගනෙන, න ඵලාභිකාඛාය, න යාවකජ්ඣුච්ඡාය, න අවිතතිකාරෙන
දෙති. අපබො සකකච්චා දෙති, සහජෙන දෙති, කාලෙන දෙති,
විතතිකායා දෙති, අවිභාගෙන දෙති, තිසු කාලෙසු සොමනසසිතො
දෙති, තතො එව ව⁴ දතො න පච්ඡානුතාපි ගොති. න පටිග්ගාහක
වසෙන මානාවමානං කරෙති. පටිග්ගාහකානං පියසමුදාවරෙ ගොති,
වදඤ්ඤ යාවගොගො සපරිවාරදයකො. අනාදුතං හි දෙනො⁵ තං
සපරිවාරං කතො දසසාමිති වන්දිති සද්ධිං දෙති. තථා වන්දුතං
දෙනො තං සපරිවාරං කතො දසසාමිති අනාදිති සද්ධිං දෙති.
යානදුතාදිසු පි එසෙව නයො. තථා රුපදුතං දෙනො ඉතරුම
ණාතිපි තස්ස පරිවාරං කතො දෙති. එවං සෙසෙසුපි. තත් රුපදුතං
නාම නිල-පිත-ලොගිත-ඛද්දතාදිවණ්ණාදිසු පුථු- වන්- ධාතුසු
අඤ්ඤතරං ලභිතො රුපවසෙන ආභුජිතො රුපදුතං දසසාමි, රුපදුතං
මයානති විනෙතතො තාදිසෙ දකුණිණියෙස දුතං පතිට්ඨපෙති
සවච්ඡුකං කතො. එවං රුපදුතං නාම. සද්දදුතං පන හෙරිසද්දවසෙන
වෙදිතබ්බං. තත් සද්දං කඤ්චුලාති විය උපපාටෙතො⁶ නිලුපපලනන්තං
විය ව හන්ට්ඨපෙතො දුභුං න සකකා. සවච්ඡුකං පන කතො දෙනො
සද්දදුතං දෙති නාම. තස්මා යද්ද සද්දදුතං දසසාමිති හෙරිමුදිඛගාදිසු⁷
අඤ්ඤතරෙන තුරියෙන තිණ්ණං රතනානං උපහාරං කරෙති
කාරෙති ව.⁸ සද්දදුතං මෙති හෙරිආදිති ධ්වෙති ධ්වෙති ව, ධම්ම
කපිකානං පන සරහෙසජ්ජං තෙලථාණිතාදිති දෙති, ධම්මසවණං
සොසෙති,⁹ සරහඤ්ඤං භණති, ධම්මකථං කපෙති, උපතිසිත්තකකථං
අනුමොදනකථාදි කරෙති, කාරෙති ව. තද්ද සද්දදුතං නාම
ගොති. තථා ගකුදුතං මුලගකුදිසු අඤ්ඤතරං රජනියං ගකුච්ඡුං
පිංසිතමෙව වා ගකුං - යං කිඤ්චි ලභිතො ගකුච්ඡෙන ආභුජිතො
ගකුදුතං දසසාමි, ගකුදුතං මයානති බුද්ධරතනාදිතං පුජං කරෙති,
කාරෙති ව. ගකුපුජනන්තය අගරු-වන්දනාදිකෙ ගකුච්ඡුකෙ පරිච්ච
ජති. ඉදං ගකුදුතං. තථා මුලරසාදිසු යං කිඤ්චි රජනියං රසවච්ඡුං
ලභිතො රසවසෙන ආභුජිතො රසදුතං දසසාමි, රසදුතං මයානති
දකුණිණියානං දෙති. රසවච්ඡුමෙව ධඤ්ඤගවාදිකං පරිච්චජති.
ඉදං රසදුතං. තථා ථොට්ඨබ්බදුතං මඤ්චපිඨාදිවසෙන අන්රණ-පාපුර

1. සි. I-VI, සද්ධිනිසා.

4. සි I-VI, එවඤ්ඤ.

7. අන්තරාලිති මුඛඛගාදිසු.

2. සි. I-VI, දදන්තො පන.

5. ම. දදන්තො.

8. ම. කරෙති ව කාරෙති ව.

3. සි. I-VI, දකුණිණියෙසගෙවනෙන. 6. ම. උපපාටෙතො. 9. ම. සි III, සොසාපෙති.

ණාදිවසෙන ව වෙදිතබ්බං. යද් හි මඤ්ච-පිඨ-නිසි-බ්බොහනාදිකං නිවාසනපාරුපණාදිකං වා සුඛසම්පන්නං රජනීයං අනවජ්ජපොඨ්ඛබ්බ වන්ත්ථං ලභිත්වා පොඨ්ඛබ්බවසෙන ආභුජිත්වා පොඨ්ඛබ්බදුතං දක්ඛාමි, පොඨ්ඛබ්බදුතං මයහනති දක්ඛිණෙය්‍යානං දෙති. යථාචුත්තං පොඨ්ඛබ්බවන්ත්ථං ලභිත්වා පරිච්චජති. ඉදං¹ පොඨ්ඛබ්බදුතං. ධම්මදුතං පන ධම්මාරම්මණස්ස අධිපොනතතා ඔජ-පාන-ජීවිතදුතවසෙන වෙදි තබ්බං. ඔජාදිපු හි අඤ්ඤතරං රජනීයං වන්ත්ථං ලභිත්වා ධම්මාරම්මණ වසෙන ආභුජිත්වා ධම්මදුතං දක්ඛාමි, ධම්මදුතං මයහනති සප්පි-නව නිතාදිඔජදුතං දෙති. අම්බපානාදි අඨ්ඨවිධපානදුතං දෙති. ජීවිත දුතනති ආභුජිත්වා සලාකහනන-පක්ඛිනහනනාදීති දෙති. අථාසුක භාවෙන අභිභුතානං බ්‍යාධිතානං වෙජ්ජ පච්චුපඨ්ඨාපෙති, ජාලං ථාලාපෙති, කුමිනං, විඬංසාපෙති, සකුණපඤ්ඤරං විඬංසාපෙති, බක්ඛිනෙන බඬ්ඛානං සත්තානං බක්ඛිනමොක්ඛං කාරෙති, මාසානහෙරිං වරුපෙති, අඤ්ඤති ව සත්තානං ජීවිතපරිත්තාණන්ධං එවරුපාති කම්මාති කඳෙති, කාරුපෙති ව. ඉදං ධම්මදුතං නාම. සබ්බමෙතං යථාචුත්තං දුතසම්පදං සකලලොකතිත්තසුඛාය² පරිණාමෙති. අත්ත නො ව සම්මාසම්මොධියා අකුප්පාය විමුත්තියා අපරික්ඛයස්ස ජන්දස්ස, අපරික්ඛයස්ස මිරියස්ස, අපරික්ඛයස්ස සමාධිස්ස, අපරික්ඛයස්ස පටිහානස්ස, අපරික්ඛයස්ස ඤාණස්ස³ අපරික්ඛයාය විමුත්තියා පරිණා මෙති. ඉමඤ්ච දුතපාරමිං පටිපජ්ජන්තො මහාසන්තො ජීවිතෙ අනිච්චසඤ්ඤ පච්චුපඨ්ඨාපෙනබ්බා, තථා භොගෙසු, බ්‍රහ්මාධාරණතා ව⁴ උත්තසං මනසිකාතබ්බා. සන්තොසු ව මහාකරුණා සත්තං සම්මං පච්චුපඨ්ඨාපෙනබ්බා. එවං හි භොගෙ ගහෙනබ්බසාරං ගණ්හන්තො ආදිත්තො විය අභාරතො සබ්බං සාපතෙය්‍යං අත්තානඤ්ච බහි නිහරන්තො න කිඤ්චි සෙසෙති. න කන්ථවි විභාගං කරොති. අඤ්ඤදන්ති තීරපෙකෙබ්බා⁵ නිස්සජ්ජති එව. අයං තාව දුතපාරමියා පටිපත්තික්කමො.

සීලපාරමියා පන අයං පටිපත්තික්කමො: යස්මා සබ්බඤ්ඤ සීලාලඛකාරෙහි සන්තො අලඛකරිතුකාමෙන මහාපුරිසෙන ආදිතො අත්තනො එව තාව සීලං විසොධෙතබ්බං. තත්ථ ව චතුති ආභාරෙහි සීලං විපුජ්ඣති: අජ්ඣාසයවිපුද්ධිතො, සමාදුතතො, අවිතික්ක මණතො, සති ව විතික්කමෙ පුත පටිපාකාතිකකරණතො. විපුද්ධා සයතාය හි එකවෙවා අත්තාධිපති හුත්වා පාපජ්ඣවජ්ජනසභාභවා අජ්ඣත්තං හිරිධම්මං පච්චුපඨ්ඨාපෙත්වා සුපරිපුද්ධිසමාවාදෙ භොති. තථා පරතො සමාදුතෙ⁶ සති එකවෙවා ලොකාධිපති හුත්වා පාපතො උත්තසන්තො ඔත්තප්පධම්මං පච්චුපඨ්ඨාපෙත්වා සුපරිපුද්ධිසමාවාදො භොති. ඉති උභයථාපි එතෙ අවිතික්කමණතො සීලෙ පතිට්ඨහනති. අථ පන කදවි සතිසම්මොසෙන සීලස්ස බණ්ඩාදිභාවො සියා, තාය

1. ම. එ.වං.

3. සි. I-VI. කානසස්.

5. සි. I-VI. නිරවසෙසතො.

2. මු. භිකාය සුඛාය.

4. මු. බ්‍රහ්මාධාරණතාව.

6. සි. I-VI. සම්මානතො.

සෙව යථාච්ඡිත්තාය හිරොත්තපසමපතනියා භිපපමෙව නං චූට්ඨානාදිනා පටිපාකතිනං කුරෙති. තසිදං සීලං වාරිත්තං වාරිත්තනති දුට්ඨං. තත්ථායං බොධිසත්තස්ස වාරිත්තසීලෙ¹ පටිපතතික්කමො: සබ්බසත්තෙත්තසු තථා දසාපනතවිත්තෙන න භවිතබ්බං, යථා සුපිනනෙත්තනපි න ආඝාතො උපපජේය්‍ය. පරුපකාරතිරහතාය පරසත්තකො අලගඤ්ඤා විය න පරමසිතබ්බො. සවෙ පබ්බජිතො හොති අමුභවරියතොපි ආරාධාරී හොති, සත්තවිධමෙථුනසංයොගවීරහිතො, පගෙව පරදුරගමනතො. සවෙ පන අපබ්බජිතො ගහට්ඨො සමානො පරෙසං දුරෙසු සද පාපකං චිත්තමපි න උපපාදෙති. කපෙන්නො ව සචං ගිතං පියං වචනං² පරිමිතමෙව ච කාලෙන ධම්මං කථං³ භාසිතා හොති. සබ්බත්ථ අනතිර්ක්කාල අබ්‍යාපනතවිත්තො අවිපරිතදස්සනො කමමස්සකත ඤාණෙන ව සමන්තාගතො සමමග්ගතෙත්තසු සමමා පටිපනෙත්තසු නිවිට්ඨ සඤ්ඤා හොති, නිවිට්ඨපෙමො. ඉති චතුරපාය-වට්ටදුක්ඛානං පඨ භූතෙහි අකුසලතමමපථෙහි අකුසලෙහි ධම්මෙහි ව ඔරමිත්වා සග්ග මොක්ඛානං පඨභූතෙත්තසු කුසලතමමපථෙත්තසු පතිට්ඨිත්තස්ස මහාපුරිසස්ස පරිසුද්ධාසසපයොගතාය යථාහි පජ්චිත්තානං සත්තානං භිත්තසුමුපසංභිතා මනොරථා සිසං සිසං අභිනිපථජ්ජනති, පාරමිසො පරිපුරෙන්නති, එවං භූතො හි අයං. තත්ථ හිංසානිවත්තියා සබ්බසත්තානං⁴ අභයදානං දෙති. අපසාසිරෙනෙව මෙත්තාභාවනං උපපාදෙති.⁵ එකාදස මෙත්තානිසංසෙ අධිගව්ජති. අප්පාබාධො හොති අප්පාතබ්බකා, දීඝා සුක්කො සුබ්බහුලො ලක්ඛණවිසෙසං පාපුණ්ණති, දෙසවසාසනඤ්ඤා සමුච්ඡිදති. තථා අදින්නාදානනිවත්තියා වොරදීහි අසාධාරණෙ හොගෙ අධිගව්ජති. අපරෙහි අනාසඤ්ඤානිසො පියො මනාපො විස්සසනිසො විභවසමපතතිසු අලග්ගවිත්තො පරිච්චාගසීලො ලොභවාසනඤ්ඤා සමුච්ඡිදති. අමුභවරියනිවත්තියා අලොලො හොති, සත්තකායවිත්තො සත්තානං පියො හොති මනාපො අපරිසඤ්ඤානිසො. කල්‍යාණො වස්ස කිත්තිසඤ්ඤා අබ්‍භූග්ගව්ජති. අලග්ගවිත්තො හොති මාතුගාමෙසු. අලුද්ධාසසො තෙක්ඛමබ්බහුලො ලක්ඛණවිසෙසෙ අධිගව්ජති. ලොභ වාසනඤ්ඤා සමුච්ඡිදති. මුසාවාදනිවත්තියා සත්තානං පමාණභූතො හොති පට්ටසිකො ථෙතො ආදෙය්‍යවචනො, දෙවතානං පියො මනාපො සුරහිගනිමුඛො ආරක්ඛිතකායවිචිසමාවොරෙ, ලක්ඛණ විසෙසෙ ව අධිගව්ජති, කිලෙසවසනඤ්ඤා සමුච්ඡිදති, පෙසුඤ්ඤා නිවත්තියා පරුපක්කමෙහිපි අහෙජ්ජකායො හොති අහෙජ්ජරිවාරෙ, සඤ්ඤාමෙව ව අහෙජ්ජනකසඤ්ඤා, දළභමිත්තො භවත්තරපරිචිත්තනමපි සත්තානං එකත්තමයො අසඬ්ඛිලෙසබ්බහුලො. ඵරුසවාසනිවත්තියා සත්තානං පියො හොති මනාපො, සුබසීලො මධුරවචනො සමාව නිසො. අට්ඨඛනසමන්තාගතො වස්ස සරෙ නිබ්බන්තති. සමපප්පාප නිවත්තියා සත්තානං පියො හොති මනාපො ශුරු⁶ භාවනිසො ව,

1. සී. III, වාරිත්තසීලෙ. 3. සී. I-VI, ධම්මකථං 5. ම. සමපාදෙති.

2. ම. පියං.

4. ම. සත්තානං.

6. ම. ශුරු ව & සී. I-IV, ගරු.

ආදෙය්‍යවවතො ව පරිචිතාලාපො. මහෙසකෙකා ව හොති මහානු
භාවො. සංනුප්පතතිකෙන පරිභානෙන පඤ්ඤානං බ්‍යාකරණකුසලො
බුද්ධිභූමියඤ්ච ඵකාය ඵච වාචාය අනෙකභාසානං සත්තානං අනෙකෙසං
පඤ්ඤානං බ්‍යාකරණසමන්තො හොති. අනභිජ්ඣාලුත්තාය ඉච්ඡිතලාභී
හොති, උළාරෙජු ව හොගෙජු රුචිං පටිලහති, බහතියමහාසාලාදිතං
සමමතො හොති, පච්චයීකෙහි අනභිභවතීයො, ඉන්ද්‍රියවෙකල්ලං න
පාපුණ්ණි, අපපටිපුග්ගලො ව හොති. අබ්‍යාපාදෙන පියදස්සනො
හොති සත්තානං සමභාවතීයො. පරගිතාභිතඤ්ඤාය ව සතෙන අප්ප
කසිරෙනෙව පසාදෙති, අලුබසභාවො ව හොති මෙත්තාවිහාරී, මහෙ
සකෙකා ව හොති මහානුභාවො. මිච්ඡාදස්සනාභාවෙන කල්‍යාණේ
සභායෙ පටිලහති, සිසවෙජ්දම්පි පාපුණ්ණෙනා පාපකම්මං න කරෙති.
කම්මස්සකතාදස්සනතො අකොතුගලමඛලිකො ව හොති, සද්ධම්මෙ
වස්ස සද්ධා පතිට්ඨිතා හොති මූලජාතා, සද්දහති ව තථාගතානං
බොධිං, සමයන්තරෙජු නාභිරමති උක්කාරට්ඨානෙන විය රුජහංසො,
ලක්ඛණන්තයපරිජානනකුසලො හොති, අන්තෙ ව අනාවරණඤ්ඤා
ලාභී, යාව බොධිං න පාපුණ්ණි තාව තසම් තස්මි සත්තතිකායෙ
උක්කාට්ඨකකට්ඨා ව හොති, උරුළාරුළාරු සමපතතීයො පාපුණ්ණි.
ඉති හිදං සීලං නාම සබ්බසම්පත්තිනං අධිට්ඨානං, සබ්බබුද්ධිගුණානං
පභවභූමි, සබ්බබුද්ධිකාරකධම්මානං ආදි වරණං මුඛං පමුඛනති
බහුමානනං¹ උපපාදෙත්වා කායවච්ඡංගමෙ ඉන්ද්‍රියදමනෙ ආජීව
විජුද්ධියං පච්චයපරිභොගෙ ව සතිසම්පජ්ඣඤ්ඤාබලෙන අප්පමනෙතන
ලාභසක්කාරසිලොකං මිත්තමුඛපච්චන්තිකං විය සල්ලකෙඛත්වා “කිකිව
අණ්ඩ”නති ආදිතා චුත්තනායෙන සක්කම්මං සීලං සම්පාදෙතබ්බං.
අයං තාව වාරිතනසිලෙ පටිපත්තිකකමො.

වාරිතනසිලෙ පන පටිපත්ති ඵලං වෙදිතබ්බං. ඉධ බොධි
සත්තො කල්‍යාණමිත්තානං ගරුට්ඨානීයානං අභිවාදනපච්චුට්ඨානං
අඤ්ජලිකම්මං සාමිච්ඡාමමං කාලෙන කාලං කත්තා හොති. තථා
තෙසං කාලෙන කාලං උපට්ඨානං කත්තා හොති. ගිලානානං
කායවෙය්‍යාවටිකං. සුභාසිතපද්ධති සුත්වා සාධුකාරං කත්තා හොති,
ගුණවත්තානං ගුණේ වණ්ණණතා, පරෙසං අපකාරෙ බන්තා, උපකාරෙ
අනුස්සරිතා, පුද්ගලාදීනි අනුමොදිතා, අත්තනො පුඤ්ඤති සමමා
සමෙබ්බාධියා පරිණාමෙනා, සබ්බකාලං අප්පමාදවිහාරී කුසලෙජු
ධම්මෙජු, සති ව අච්චයෙ අච්චයතො දිස්වා නාදිසානං සහධම්මිකානං
යථාභූතං ආචිකත්තා, උත්තරි ව සමමා පටිපත්ති සම්මදෙව පරිපුරෙතා.
තථා අත්තනො අනුරුපාසු අඤ්ඤාසංගිතාසු සත්තානං ඉතිකත්තබ්බ
නාසු දකෙබ්බා අනලසො සභායභාවං උපගමන්ති, උප්පන්නෙසු ව
සත්තානං බ්‍යාධිආදිදුකෙඛසු යථාරහං පතිකාරවිධායකො, ඤාති
භොගාදිබ්‍යසනපතිනෙසු සොකාපනොදනො² උල්ලප්පන³ සභාවා

1. ම. බහුමානං. 2. සී. I-VI, සොකවිනොදනො.

3. සී. I-VI, උල්ලප්පන & සී. මු. උල්ලප්පන.

වටසීතො¹ හුඬා නිග්ගාහකානං ධම්මෙනෙව නිග්ගණ්හනකො යාවදෙව අකුසලා වුට්ඨාපෙනා කුසලෙ පතිට්ඨාපනාය. පග්ගහාරහානං ධම්මෙනෙව පග්ගණ්හනකො. යානි පුරිමකානං මහාබොධිසත්තානං උළාරතමානි පරමදුක්කරුනි අවිනේයාසානුභාවානි සත්තානං එකත්තගිත සුඛාවහානි වරිතානි, යෙහි තෙසං බොධිසම්මාරු සමවදෙව පරිපාකං අගමංසු, තානි සුඬා අනුබ්බිග්ගො අනුත්‍රාසො 'තෙපි මහාපුරිසා මනුස්සා එව, කමෙන පන සිත්තාපාරිපුරියා භාවිතත්තභාවතා, තාදිසය උළාරතමාය ආනුභාවසම්පත්තියා බොධිසම්මාරෙසු උක්කංස පාරමිපත්තා අගෙසු; තස්මා මයාපි සීලාදිසික්කාසු සමවදෙව තථා පටිපජ්ජතබ්බං, යාය පටිපත්තියා අගමපි අනුක්කමෙන සික්කං පරිපුරෙතො එකත්තතො තං පදං අනුපාපුරුණිස්සාමි'ති සද්ධා පුරෙ වාරිකං විරියං අවිස්සපේජනේතා සමවදෙව සීලෙසු පරිපුරකාරී හොති. තථා පටිච්ඡන්තකල්‍යාණො² හොති, විවටාපරුබො අපට්චේෂා සත්තුට්ඨා පටිච්ඡේතො අසංසට්ඨා දුක්ඛසහො අපරිතස්සන්තරාතිකො අනුද්ධිතො අනුත්තලො අවපලො අමුඛරේ අවිකිණ්ණවාචො සත්තිඤ්ඤා සත්තමානසො කුහනාදිමිච්ඡාජ්වරගිතො ආචාර-ගොවර සම්පන්නො අණුමත්තෙසු වජේජසු භයදස්සාවි සමාදය සික්කති සික්කා පදෙසු ආරද්ධිවිරියො පගිතවේතො කායෙ ව ජීවිතෙ ව තිරපෙකේතො අපමත්තකම්පි කායෙ ජීවිතෙ වා අපෙක්කං නාධිවාසෙති, පජ්ගති, විනොදෙති, පගෙව අධිමත්තං. සබ්බෙපි දුස්සීලාසහෙතුහුතෙ කොටුප නාගාදිකෙ උපක්කිලෙසෙ පජ්ගති, විනොදෙති; අපමත්තකෙන ව විසෙසාධිගමනෙ අපරිතුට්ඨා හොති. න සබ්බොවං ආපජ්ජති. උපරුපරි විසෙසාධිගමාය වායමති. යෙන යථාලද්ධා සම්පත්ති භාන භාගියා වා සීතිභාගියා වා න හොති, තථා මහාපුරිසො අකුසානං පරිණායකො හොති, මග්ගං ආවික්කති. බ්බිරනං හත්ථමුද්දය සඤ්ඤා දෙති, අත්ථමනුග්ගාගෙති, තථා මුග්ගං. පිඨසප්පිකානං පිඨං දෙති, යානං ඡදති වාගෙති වා, අස්සද්ධානං සද්ධාපටිලාභාය වායමති. කුසීනානං උස්සාගජනනාය, මුට්ඨස්සතිනං සතිසමායොගාය, විබ්භන්ත විත්තානං සමාධිසම්පදය, දුප්පඤ්ඤානං පඤ්ඤාධිගමාය වායමති. කාමච්ඡදපරිපුට්ඨිතානං කාමච්ඡදපටිච්ඡිතොදනාය වායමති. බ්‍රහ්මපාද-පිනමිද්ධං-උද්ධචකුකුචව-විතිකිච්ඡාපරිපුට්ඨිතානං විතිකිච්ඡාපිනොදනාය වායමති. කාමවිතක්කාදිඅපකතානං කාමවිතක්කාදිමිච්ඡා විතක්කාපිනොදනාය වායමති. පුබ්බකාරීනං සත්තානං කතඤ්ඤානං නිස්සාය පුබ්බභාගි පියවාදි සම්භාහකො සදිසෙන අධිකෙන වා පවුට්ඨ කාරෙන සමානේතා හොති. ආපදසු සහායකිච්චං අනුතිට්ඨති. තෙසං තෙසඤ්ච සත්තානං පකතිං සභාවඤ්ච පරිජානිත්වා යෙහි යථා සංවසිතබ්බං හොති, තෙහි තථා සංවසති. යෙසු ව යථා පටිපජ්ජතබ්බං හොති, තෙසු තථා පටිපජ්ජති. තඤ්ච බො අකුසලතො වුට්ඨාපෙනා

1. සී. I-VI, සභාව උට්ඨිතො.

2. සී. III, පරිපුරුණිකල්‍යාණො.

කුසල පතිට්ඨාපනවසෙන, න අඤ්ඤාථා¹. පරචිත්තානුරක්කණං හි බොධිසත්තානං යාවදෙව කුසලාභිවබ්බියා. තථා භිත්තකාසයෙපි පරෙ න හිංසිතබ්බො,² න බණ්ණිතබ්බො³ න මඩකුභාවමාපාදෙ තබ්බො. න පරස්ස කුකකුච්චං උප්පාදෙතබ්බං. න නිග්ගහට්ඨානෙන වොදෙතබ්බො. න නීවතරං පටිපන්නස්ස අත්තා උච්චතරෙ ඔපෙ තබ්බො. න ච පරෙසු සබ්බෙන සබ්බං අසෙඡිනා භවිතබ්බං, න අනාසෙවිනා භවිතබ්බං, න අකාලසෙවිනා. සෙවිතබ්බයුත්තෙ පන සත්තෙ දෙසකාලානුරූපං සෙවති. න ච පරෙසං පුරතො පියෙ විගරහති, අප්පියෙ වා පසංසති, න අවිස්සට්ඨිස්සාසී හොති. න ධම්මිකං උපතීමන්තණං පටික්ඛිපති. න සඤ්ඤාතතිං උපගච්ඡති. නාධිකං පටිගණ්හති. සද්ධාසම්පන්නො⁴ සද්ධානිසංසකථාය සම්පහංසති. සීල-සුත-වාග-පඤ්ඤාසම්පන්නො⁵ පඤ්ඤාසම්පන්නකථාය⁶ සම්පහංසති. සචෙ පන බොධිසත්තො අභිඤ්ඤාබලපත්තො හොති, සමාදූපන්නෙ සත්තෙ අභිඤ්ඤාබලෙන යථාරහං නිරයාදිකෙ දුස්සොන්නො සං චෙජේන්තා⁷ අස්සද්ධාදිකෙ සද්ධාදිසු පතිට්ඨාපෙති, සාසනෙ ඔත්තාරෙති, සද්ධාගුණාදිසම්පන්නො⁸ පදිපාවෙති. එවමයං මහාපුරිසස්ස වාරිත්ත භූතො අපරිමාණො පුඤ්ඤාභිසංඤ්ඤා කුසලාභිසංඤ්ඤා උපරාපරි අභි වබ්බතීති වෙදිතබ්බං. අපි ච යා සා ‘කිං සීලං? කෙනවෙධිත සීල’න්ති? ආදිනා පුච්ඡං කන්තා ‘පාණාතිපාතාදීහි විරමන්තස්ස වත්තපටිපත්තිං වා’ පුරෙන්නස්ස වෙත්තාදයො ධම්මො සීල’න්ති ආදිනා නයෙන නානප්ප කාරණො සීලස්ස විත්ථාරකථා විසුද්ධිමයො වුත්තා, සා සබ්බාපි⁹ ඉධ ආහරිත්වා වත්තබ්බං. කෙවලං හි තත්ථ සාවකබොධිසත්තවසෙන සීලකථා ආගතා, ඉධ මහාබොධිසත්තවසෙන කරුණුපායකොසලල පුබ්බභගමං කන්තා වත්තබ්බාති අයමෙව විසෙසො. යතො ඉදං සීලං මහාපුරිසො යථා න අත්තන්තො දුග්ගතිං පරික්ඛිලෙසවිමුත්තියා සුගති යමපි න රජ්ජසම්පත්තියා, න චක්කවත්ති-න දෙව-න සක්ක-න මාර-න බ්‍රහ්මසම්පත්තියා පරිණාමෙති. තථා න අත්තන්තො තෙවිජ්ජතාය න ජලිභිඤ්ඤාතාය, න චතුපටිසම්පද්ධිගමාය, න සාවකබොධියා, න පදේධිකබොධියා පරිණාමෙති. අථබො සබ්බඤ්ඤාභාවෙන සබ්බ සත්තානං අනුත්තරසීලාලම්බකාරසම්පාදනත්ථමෙව පරිණාමෙතිති. අයං සීලපාරමියං පටිපත්තික්කමො.

තථා යසමා කරුණුපායකොසලලපරිග්ගහිතා ආදිනවදස්සන පුබ්බභගමා කාමෙති ච භවෙති ච නික්කම්ණවසෙන පචත්තා කුසල විත්තූප්පත්ති නෙක්කම්මපාරමී, තසමා සකලසම්බිලෙසනිවාසනට්ඨාන තාය පුත්තදුරාදීහි මහාසම්බොධිතාය කසිවණීජ්ජාදිනානාමිධ කම්මන්තා

1. සී. මු. තං අඤ්ඤාථා & සී. I-VI, අඤ්ඤාථා.
2. සී. I-VI, දස්සාමිපිතබ්බො න හිංසිතබ්බො.
3. බණ්ණිතබ්බොති සීහලපොත්තෙසු න දිස්සති.
4. සී. මු. සඨාසම්පන්නො.
5. සී. මු. පඤ්ඤාසම්පන්නො.

6. සී. I-VI, පඤ්ඤාභිසංසකථාය.
7. සී. I-VI, සංචෙජේන්නො.
8. සී. මු. සම්පන්නො.
9. සී. I-VI, වත්තපටිපත්තිං වා.
10. ම. වුත්තා සබ්බාහි.

ධිවිඛානබ්‍යාකූලතාය ව සරුවාසංගත නෙකකම්ම¹ සුඛාදීනං අනොකා සතං, කාමානඤ්ච සත්ථායාලයනමධුබ්‍රික්කු විය ව අවිලිග්ගාමානා පරිත්තසංඝාදා විපුලානත්ථානුබ්‍රික්කාති ව, විජ්ජුලලනොභාසෙන ගහෙ තබ්බතච්චං විය, පරිත්තසංගුප්පලබ්‍යා, උමචත්තසංගුප්පලබ්‍යා රෙ විය විපරිත්තසංගුප්පල අනුභවිත්තබ්‍යා, කර්මසාවච්ඡාදනසුඛං විය පතිකාර භූතා, උදක² නෙමිතඛිකුලියා තනුදකපානං³ විය අතිත්තිකර. ඡාතඤ්ඤානාභොජනං විය සාබ්‍යා, බ්‍රිසාමිසං විය බ්‍රහ්මසන්නිපාත කරණං, අග්ගිසන්නාපො විය කාලතතයෙපි දුක්ඛුප්පතතිගෙකුභූතා, මකකටාලෙපො විය බ්‍රික්කුමිත්තා,⁴ සාතකාවච්ඡාදනකිසාලයො⁵ විය අනත්ථාදනා සපත්තගාමවාසො විය භයධ්මානභූතා⁶ පච්චජික පොසකො⁷ විය කිලෙසමාරදීනං ආමිසභූතා, ඡණ්ඩප්පතතිගෙ විය විපරිණාමදුක්ඛා, කොටරග්ගි විය⁸ අනෙතාදහකා, පුරුණකුපාව ලබ්බිවිරණමධුබ්‍රික්කං විය⁹ අනෙකාදීනවා, ලොඤ්ඤාදනපානං විය පිපාසාගෙකුභූතා, සුරුමෙරයං විය නිවර්ජනසෙවිතා, අපසංඝාදනාය අවසිතඛිකුලපමාති¹⁰ අදීනා ව නයෙන ආදීනවං සලලකෙඤ්චා තබ්බි පරියයෙන නෙකකම්මෙ ආතිසංඝං පසංගෙන නෙකකම්ම-පච්චෙක-උපසම්ප්පාදිසු නිත්තපොණපබ්‍යාරවිතෙතන නෙකකම්මපාරමියං පටිපජ්ජිත්තබ්‍යං. යසමා පන නෙකකම්මං පබ්බජ්ජාමුලකං, තසමා පබ්බජ්ජා තාව අනුධ්මානබ්‍යා. පබ්බජ්ජමනුකිට්ඨනෙතන ව මහා සතෙතන අසති බුද්ධපාදෙ කම්මවාදීනං කිරියවාදීනං තාපසපරිබ්‍යාජ කානං පබ්බජ්ජා අනුධ්මානබ්‍යා. උපනෙතසු පන සමාසම්මුද්ධෙසු තෙසං සාසනෙ එව පබ්බජ්ජිත්තබ්‍යං. පබ්බජ්ජිතා ව යථාට්ඨතෙත සිලෙ පතිට්ඨිතෙත තසං එව හි සිලපාරමියා වොදපනත්ථං¹¹ බුත්තභූතා සමාදනබ්‍යා. සමාදීනාබුත්තධම්මා හි මහාපුරිසා සම්මදෙව නෙ පරි භරන්තා අපිට්ඨා සනතුධ්මා සලෙල-පච්චෙක-අසංසග්ග-විරියා රම්භ-සුභරතාදිගුණසලිල¹² වික්ඛාලිතකිලෙසමලතාය අනවජ්ජ සිල වතභූත¹³ පරිසුද්ධිසම්බසම්බාලාය පොරුණෙ අරියවංසතතයෙ පතිසිතා වතුත්ථං භාවනාරම්භාසම්බාලාය අරියවංසං අධිගනතුං¹⁴ වත්තාරියාය ආරම්භණෙසු යථාර්ථං උපමාරපණ්ණොදො කිනං උපසම්පජ්ජ විහරන්ති. එවං හිසං සම්මදෙව නෙකකම්මපාරමි පරිසුරිතා හොති, ඉමසමිං පන ධානෙ තෙරසති බුත්තධම්මෙහි සද්ධිං දස කසිණාති දස අසුභාති දසානුස්සතිගො වත්තාරෙ බුහවිසාරා වත්තාරෙ ආරුප්පා¹⁵ එකා සඤ්ඤා එකං වච්ඡානනති වත්තාරියාය සමාධි භාවනාය කම්මධ්මානාති භාවනාවිධානඤ්ච විත්ථාරතො වත්තබ්‍යාති.

1. ම. නිකාමමුඛාදීනං. 5. සි. III, කිලෙසො 5. 9. ම. අසිකඛිකුලපමාති. සි. I-VI නිකාමමුඛාදීනං. 10. සි. VI, වොදනත්ථං.
 2. සි. මු. උදකෙ. 6. සි. I-V, පොසකා. 11. සි. I-VI, & සි. මු. ගුණා සමිල.
 3. ම. නියා තනුදකපාණං. 8. 7. ම. කොඨාග්ගිවිය. 12. සි. මු. සිලවතභූතා. සි. I-VI, නිසංවතුදකපාණං. සි. I-VI, කම්මාරග්ගිවිය. 13. සි. VI, අධිගතභූතං.
 4. සි. I-VI, බ්‍රික්කුමිත්තසාතකා. 8. සි. I-VI, මධුබ්‍රික්කු විය. 14. සි. I-VI, අරුපා.

තං පනෙතං සබ්බං යස්මා විසුද්ධිමයෙන සබ්බාකාරතො වින්දාරෙත්වා
 වුත්තං, තස්මා තත්ථ වුත්තතයෙනෙව වෙදිතබ්බං. කෙවලං හි තත්ථ
 සාවකබොධිසත්තයා වසෙන වුත්තං, ඉධ මහාබොධිසත්තයා වසෙන
 කරුණුපායකොසලපුබ්බභගමං කත්වා චත්තබ්බනති¹ අයමෙව විසෙ
 සොති. එවමෙත්ථ නෙකධම්මපාරමියා පටිපත්තිකකමො වෙදිතබ්බො.

තථා පඤ්ඤාපාරමිං සමපාදෙතුකාමෙන යස්මා පඤ්ඤා ආලෝකො
 වීඪ අක්කිකාරොන මොහෙන සහ න වත්තති, තස්මා මොහකාරණාති
 තාව බොධිසත්තෙන පරිවජේතබ්බාති. තත්ථිමාති මොහකාරණාති :
 අරති, තන්ද්දි, චිත්තභිකා, ආලසියං, ගණසංඛගණිකාරුමතා, නිද්දාසීලතා,
 අතිච්ඡයසීලතා, ඤාණස්මිං අකුතුහලතා, මිච්ඡාමානො, අපරිපුච්ඡකතා,
 කායස්ස න සමමා පරිහාරෙ, අසමාහිතවිත්තතා, දුපපඤ්ඤානං පුග්ග
 ලානං සෙවනා, පඤ්ඤාවන්තානං අපසිරුපාසනා, අත්තපරිභවො,
 මිච්ඡාවිකප්පා, විපරිතාභිතිවෙසො, කායදල්ලිබ්බලතා, අසංවෙග
 සීලතා, පඤ්ඤා නිවරණාති; සංඝේධපතො යෙ වා පන ධම්මෙ ආසෙවතො
 අනුප්පන්නා පඤ්ඤා නුප්පජ්ජති, උප්පන්නා පරිහායති. ඉති ඉමාති
 සමමොහකාරණාති පරිවජේතනෙනා බාහුසංවේච ක්කිනාදිපු ව යොගො
 කරණීයො. තත්ථායං බාහුසංවේචස්ස විසයවිභාගො : පඤ්ඤාකකික්කි,
 ද්වාදසායතනාති, අට්ඨාරස ධාතුයො, චත්තාරි සම්මාති, බාවිසතිජ්ඣයාති,
 ද්වාදසපදිකො පටිච්චසම්ප්පාදො, තථා සතිපට්ඨානාදයො කුසලාදි
 ධම්මප්පකාරහෙදා ව;² යාති ව ලොකෙ අතච්ඡාති විජ්ජධානාති,
 යෙ ච සත්තානං හිතපුබ්බවිධානයොග්ගා බ්බාකරණවිසෙසා. ඉති එවං
 පකාරං සකලමෙව සුතවිසයං උපායකොසලපුබ්බභගමාය පඤ්ඤාය
 සතියා විරියෙන ව සාධුකං උග්ගහණ-සවණ-පරිවය-පරිපුච්ඡාති
 මගහෙත්වා තත්ථ ව පරෙසං පතිට්ඨාපනෙන සුතමයා පඤ්ඤා නිබ්බත්තෙත
 තබ්බො.³ තථා සත්තානං ඉති කත්තබ්බනාසු දානුප්පත්තික⁴ පටිභාන
 භූතා ආශාපායකොසලභූතා ව පඤ්ඤා හිතෙසිතං නිස්සාය තත්ථ
 තත්ථ යථාරහං පවත්තෙතබ්බො. තථා බ්බාදිනං සභාවධම්මානං ආකාර
 පරිචිතකකණමුඛෙන තෙ නිජ්ඣානං බමාපෙත්තෙන චිත්තාමයා
 පඤ්ඤා නිබ්බත්තෙතබ්බො. බ්බාදිනං යෙව පන සලකණ-සාමඤ්ඤා
 ලකණපරිග්ගහණවසෙන⁵ ලොකීයපරිඤ්ඤා⁶ නිබ්බත්තෙනෙන පුබ්බ
 භාගභාවනාපඤ්ඤා සමපාදෙතබ්බො. එවං හි නාමරූපමත්තමිදං,
 යථාරහං පච්චයෙහි උප්පජ්ජති වෙව නිරුජ්ඣති ව, න එත්ථ කොචි
 කත්තා වා කාරොතා වා; හුත්වා අභාවධේන අතිච්චං, උදයබ්බය
 පරිපිළනධේන⁷ දුක්ඛං, අවසචන්තනධේන අත්තතාති අජ්ඣත්තික
 ධම්මෙ බාහිරකධම්මෙ ව නිබ්බිසෙසං පරිජානෙනො තත්ථ ආසංඛං

1. ම. වුත්තනති. 5. සි. I-VI. පරිග්ගහණසවණවසෙන.
 2. සි. මු. හෙදො ව. 6. සි. I-VI. ලොකීයා පරිඤ්ඤා & ම. ලොකීයපරිඤ්ඤා
 3. 'තස්මා තත්ථ වුත්තතයෙනෙව-පෙ-සුතමයා පඤ්ඤා නිබ්බත්තෙතබ්බො'. අයං පාඨො
 4. සි. I-VI, & ම. බාහුප්පත්තික. [සිභලපොත්ථකෙසු ආදිසසති.
 7. සි. I-VI. උදයබ්බයං පිළනධේන.

පජ්ඣනෙතා පරෙ ව තත්ථ තං ජගාපෙනෙතා කෙවලං කරුණං විසෙතෙව යාව න බුද්ධගුණං¹ හත්තලං ආගච්ඡන්ති, තාව යානත්තයෙ සතෙන අවතාරණපරිපාවනෙහි පතිට්ඨපෙනෙතා ක්කාන-විමොක්ඛ-සමාධි-සමාපන්නියො අභිඤ්ඤයො ව ලොකියා වසිභාවං² පාපෙනෙතා පඤ්ඤය මත්ථං පාපුණාති. තත්ථ යා ඉමා ඉද්ධිවිධසද්දණං, දිබ්බසොත ධාතුසද්දණං, වෙතොපරියසද්දණං, පුබ්බෙතිවංසානුස්සතිසද්දණං, දිබ්බ චක්ඛුසද්දණං, යථාකමුඛපගසද්දණං, අනාගතංසද්දණණනති සපරිගණකා පඤ්චලොකියඅභිඤ්ඤසංඛාරා භාවනාපඤ්ඤ, යා ව ඛක්ඛායතන-ධාතු ඉන්ද්‍රිය-සච්ච-පටිච්චසමුපපාදදිගෙදෙසු භූමිභූතෙසු ධම්මෙසු උග්ගහ-පරිපුච්ඡාවසෙක සද්දණපරිවයං කත්වා සිලවිසුද්ධි විත්තවිසුද්ධිති මූල භූතාසු ඉමාසු විසු විසුද්ධිසු පතිට්ඨාය දිට්ඨිවිසුද්ධි කාමොපිතරණ විසුද්ධි මග්ගාමග්ගසද්දණදස්සනවිසුද්ධි පටිපදසද්දණදස්සනවිසුද්ධි සද්දණ දස්සනවිසුද්ධිති සරීරභූතා ඉමා පඤ්ච විසුද්ධියො සමපාදෙනෙතන භාවෙනබ්බා ලොකියලොකුත්තරගෙද භාවනාපඤ්ඤ, නාසං සමපා දනවිධානං³ යසො “තත්ථ එකොපි නුඨො බහුධා ගොති”ති ආදිකං ඉද්ධි විසුබ්බණං කාතුකාමෙන ආදිකමිකෙත යොගිනාති ආදිනා, “ඛක්ඛාති රූපකඛඤ්ඤා වෙදනාකඛඤ්ඤා සඤ්ඤාකඛඤ්ඤා සංඛාරකඛඤ්ඤා විඤ්ඤාණකඛඤ්ඤා”ති ආදිනා ව විසඤ්චිතාගෙන සද්ධිං විසුද්ධිමග්ගෙ සබ්බාකාරණො විජ්ජාපරෙතො චූතං, තස්මා තත්ථ චූතතයෙනෙව වෙදිතබ්බං. කෙවලං හි තත්ථ සාවකබොධිසත්තස්ස වසෙන පඤ්ඤ ආගතා, ඉධ මහාබොධිසත්තස්ස වසෙන කරුණුපායකොසලී පුබ්බභූතං කත්වා වත්තබ්බා. සද්දණදස්සනවිසුද්ධිං අපාපෙතො පටිපද සද්දණදස්සනවිසුද්ධියං යෙව විපස්සනා යපෙතබ්බාති අයමෙව විසෙසො. එවමෙත්ථ පඤ්ඤපාරමියා පටිපත්තිතකාමො වෙදිතබ්බො.

තථා යස්මා සමමාසමොධියා කතාභිනීගාරෙන මහාසතෙතන පාරමිපරිපූරණත්ථං සබ්බභාලං සුත්තපසුතෙතන භවිතබ්බං ආබ්භා පරිකරණෙන, තස්මා කාලෙන කාලං “කො නුබො අජ්ජ මයා පුඤ්ඤ සමහාරෙ සද්දණසමහාරෙ වා උපවිනො? කී වා මයා පරිහිතං කත”න්ති දිවසෙ දිවසෙ පටිච්චෙකඛනෙතන සාත්තභිතත්ථං උස්සාගො කරණියො. සබ්බෙසමපි සත්තානං උපකාරය අත්තනො පරිග්ගහභූතං චන්ද්‍ර කායෙ ජිවිතෙ ව නිරපෙකඛවිතෙතන ඔක්ඛජිතබ්බං. යං කිංඤ්චි කමමං කරෙති කායෙන වාචාය වා, නං සබ්බං සමොධියං නිත්තවිතෙත නෙව කාතබ්බං. බොධියා පරිණාමෙනබ්බං. උලාරෙහි ඉතරෙහි ව කාමෙහි විනිවත්තවිතෙතනෙව භවිතබ්බං. සබ්බාසුපි ඉතිකත්තබ්බ කාසු උපායකොසලං පටිපුට්ඨපෙතො පටිපජ්ජිතබ්බං. තස්මිං තස්මිං සත්තභිතෙ ආරාධිවිරියෙන භවිතබ්බං. ඉට්ඨානිට්ඨාදිසබ්බසගෙන අපි සංවාදිනා සමබ්බපි සත්තා අනොධිසො මෙත්තාය කරුණාය ව එරි

1. සි. VI. සාවතා බුච්ඡගුණං. 2. සි. මු. & සි. VI. ලොකියවසිභාවං.

3. සි. මු. සමපාදකවිධානං.

තබ්බො. යා කාවි සහතානං දුක්ඛප්පතති, සබ්බො සා අත්තති පාටිකඛිනී
 තබ්බො. සබ්බෙසසුද්ධ සහතානං පුඤ්ඤං අබහුමොදිතබ්බං. බුද්ධානං
 මහනන්තා මහානුභාවතා අභිණ්ඨං පච්චවේකකිතබ්බො. යං කිඤ්චි කමමං
 කුරෙති කායෙන වාචය වා, නං සබ්බං බොධිති න්ත්තවිත්තපුබ්බසිගමං
 කාතබ්බං. ඉති ඉමිනා හි උපායෙන දුතාදිසු යුත්තපයුත්තස්ස ථාවතො
 දුලාපරක්කමස්ස මහාසත්තස්ස බොධිසත්තස්ස අපරිමෙය්‍යො පුඤ්ඤ
 සමාහරෙ ඤ්ඤාණසමාහරෙ ච දිවසෙ දිවසෙ උපවියති. අපි ච සහතානං පරි
 භොගත්ථං පරිපාලනත්ථස්සද්ධ අත්තතො සරිරං ජීවිතස්සද්ධ පරිච්චේදිනා
 බුප්පිපාසාසිතුණ්හවාතානපාදිදුක්ඛපතිකාරෙ පරියෙසිතබ්බො, උපතෙ
 තබ්බො ච. යස්සද්ධ යථාපුත්තදුක්ඛපතිකාරථං සුඛං අත්තතා පරිලභති,
 තථා රමණීයෙසු ආරම්භය්‍යානපාසාදහලාකාදිසු අරඤ්ඤායතනෙසු ච
 කායවිත්තසත්තාපාභාවෙන අභිනිබ්බත්තතා අත්තතා සුඛං පරි
 ලභති. යස්සද්ධ සුණාති බුද්ධානුබුද්ධපච්චේකබුද්ධා මහාබොධිසත්තා ච
 නෙක්ඛමමපරිපතති යං සීතා දිට්ඨංඛමසුඛවිහාරභූතං ඊදිසං නාම
 ක්කානසමාපතති සුඛං අනුභවන්ති තං සබ්බං සබ්බසත්තෙසු අනො
 ධිසො උපසංහරතිති අයං තාව නයො. අසමාහිතභූමියං පතිට්ඨිතස්ස
 සමාහිතභූමියං පන පතිට්ඨිතො අත්තතා යථානුභූතං¹ විසෙසාධිගම
 නිබ්බත්තං පිනිපස්සද්ධිසුඛං සමාධිං යථාභූතං² ඤ්ඤාණස්සද්ධ සත්තෙසු
 අධිමුච්චතො උපසංහරති³ පරිණාමෙති. තථා මහති සංසාරදුක්ඛ
 භාසා ච නිමිත්තභූතෙ කිලෙසාභිසංඛාරදුක්ඛෙ නිමුග්ගං සත්තතිකායං
 දිස්වා තත්තාපි ඡේදනභෙදනථාලනපිංසනගති⁴ සත්තාපාදිජනිතා දුක්ඛා
 නිප්පා බරු කට්ඨකා වේදනා නිරන්තරං විරතාලං වේදියතො නාරකො,
 අඤ්ඤමඤ්ඤං කුජ්ඣිකසත්තාපනවිග්ගෙහගතිංසනපරධිනතාදිහි මහා
 දුක්ඛං අනුභවතො නිර්වර්තනගතො, ජොතිමාලාකුලසරිරෙ බුප්පිපාසා
 වාතානපාදිහි ඛය්‍යමානෙ ච පරිසුස්සමානෙ ච වන්තබෙලාදිආභාසෙ
 උද්ධමානුං විරවතො නිජ්ඣාමතණ්හිකාදිකො මහාදුක්ඛං වේදියමානෙ
 පෙනෙ ච පරියෙට්ඨිමුලකං මහනං අනගබ්බසනං පාපුණතො
 හත්ථවේදදිකාරණායොගෙන දුබ්බණ්ණදුද්ධිකදළිඳුදිභාවෙන බුප්පි
 පාසාදිආබාධයොගෙන බලවතොති අභිභවතීයතො පරෙසං වග
 නතො⁵ පරධිනතො⁶ පරෙසං අභිභවනතො ච නාරකො පෙනෙ
 නිර්වර්තනගතෙ ච අභිසයතො අපායදුක්ඛනිබ්බිසෙසං දුක්ඛමනු
 භවතො මනුස්සෙ ච තථා විසයවිසපරිභොගවිකිත්තවිත්තතාය
 රුහාදිපරිලාගෙන ඛය්‍යමානෙ වාතවේගසමුට්ඨිතජාලාසම්භුසුක්ඛකට්ඨ
 සන්තිපාතෙ අග්ගිකබ්බෙහි විශ අනුපසන්නපරිලාගවුත්තිකෙ අනුප
 සන්නතිගතපරධිනෙ කාමාවචරදේවෙ ච මහතා වායාමෙත විදුර
 මාකාසං විගාහිතසකුන්තා විශ බලවතා දුරෙ පාණිනා ඛිත්තසරු
 විශ ච සතිපි විරප්පවත්තියං අනිච්චනතිකතාය⁷ පාතපරියොසානා අත

1. සි. මු. යථා.

4. සි. මු. පිහනගති.

7. සි. I. අනිච්චනතිකතා

2. සි. මු. යථාභූතසුඛං.

5. සි. I පරෙසං හන්තො.

යථාපරියෙසං.

3. සි. මු. ථවං උපසංහරති. 6. සි. මු. පරෙසං පරධිනො.

කිකකනනජාතිජරාමරණා ඵවාති රූපාරූපාවචරදෙවෙ ව පසන්නෙනන මහනාං සංවේශං පච්චුපට්ඨපෙඤා මේහතාය කරුණාය ව අනො ධිසො සත්තා ඵරිතබ්බා. ඵචං කායෙන වාචාය මනසා ව බොධිසම්මාරෙ තීරනතරං උපවිනනෙනන යථා පාරමිසො පාරිසුරිං ගච්ඡන්ති, ඵචං සකකච්චකාරිනා සාතච්චකාරිනා අනොලිතවුත්තිනා උස්සාගො පවනෙනතබ්බො. විරියපාරමි පරිසුරෙතබ්බො. අපි ව අවිනෙතය්‍යා පරි මේය්‍යවිපුලොලාරවිමලතිරුපකකිලෙසගුණතිවයතිධානගුත්තස්ස බුද්ධි භාවස්ස උස්සකකිඤ්ඤා සම්පගංසනගොග්ගං විරියං නාම අවිනෙත ය්‍යානුභාවමේව, යං න පවුරජනා සොතුමිපි සකකුණන්ති, පගෙව පරිපජ්ඣං. තථා හි කිවිධා අභිනීභාරවිනතූපපත්ති, වතසෙසා බුද්ධි ගුමියො, වතතාරි සසගගවඤ්ඤා, කරුණොකාසතා, බුද්ධිබෙමෙපු සච්ඡිකරණෙන විසෙසපච්චයො නිජ්ඣානබන්ති, සබ්බධමෙමපු තිරුප ලෙපො, සබ්බසතෙනපු පුත්තසඤ්ඤා, සංසාරදුකෙබ්බි අපරිබෙදො, සබ්බ දෙය්‍යධම්මපරිච්චාගො, තෙන ව තීරතිමානතා, අධිසිලාදිඅධිධානං, තත්ථ ව අවඤ්චලතා, කුසලකිරියාපු පිතිපාමොජ්ජං, විවෙකතිත්ත විත්තතා, ඤානානුයොගො, අනවජ්ඣධමෙමන අතිත්ති, යථාපුත්තස්ස ධම්මස්ස පරෙසං හිතජ්ඣාසයෙන දෙසනා, සත්තානං ඤායෙ නිවේසනං, ආරම්භදළහතා, ධීරවීරභාවො, පරාපවාදපරුපකාරෙපු විකාරාභාවො, සච්චාධිධානං, සමාපත්තිපු වසිභාවො, අභිඤ්ඤාපු බලපපත්ති, ලකඤ්ඤාතතායාවබොධො, සතිපට්ඨානාදිපු යොගකම්මාහිසොගෙන ලොකුත්තරමග්ගසම්මාරසම්මාරණං, නවලොකුත්තරාචකකනාති ඵච මාදිකා සබ්බා බොධිසම්මාරපරිපත්ති විරියානුභාවෙනෙව සම්ජ්ඣතිති අභිනීභාරතො යාව මහාබොධි අනොස්සජනෙනන සකකච්චං තීරනතරං විරියං යථා උපරුපරි විසෙසාවගං ගොති ඵචං සම්පාදෙ තබ්බං. සම්පජ්ජමානෙ ව යථාචුත්තෙ විරියෙ බන්තිසච්චාධිධානාදයො ව දුතසිලාදයො ව සබ්බෙපි බොධිසම්මාරා තදධිතවුත්තිතාය සම්පන්නා ඵච ගොන්ති. බන්තිආදිපුපු ඉමිනාව නයෙන පරිපත්ති වෙදිතබ්බා. ඉති සත්තානං සුමුපකරණපරිච්චාගෙන බහුධා අනුග්ගහකරණං, දුතෙන පරිපත්ති, සිලෙන තෙසං ජීවිතසාපතෙය්‍යාදුරරකධාඅභෙද පියහිතවචනාවිහිංසාදිකාරණාති, තෙකබ්බෙමන තෙසං ආම්සපටිග්ග ගණධම්මදුතාදිනා අනෙකවිධා හිතවරියා, පඤ්ඤාය තෙසං හිතකරණු පායකොසලං, විරියෙන තත්ථ උස්සාගාරම්භඅසංඝීරාති, බන්තියා තදපරුධසහනං, සච්චෙන තෙසං අවඤ්චනතදුපකාරකිරියාසමා දුතවිසංවාදනාදි, අධිධානෙන තදුපකාරකරණෙ අනත්ථසම්පාතෙපි අවලනං, මෙත්තාය තෙසං හිතපුබ්බානුචිත්තනං, උපෙකකාය තෙසං උපකාරපකාරෙපු විකාරානාපත්තිති ඵචං අපරිමාණෙ සතෙත ආරබ්භ අනුකම්මිතපබ්බසත්තස්ස මහාබොධිසත්තස්ස පුළුල්ලෙනෙහි අසාධාරණො අපරිමාණො පුඤ්ඤඤාණසම්මාරුපවයො ඵත්ථ පරි පත්තිති වෙදිතබ්බං; යො වෙතාසං පච්චයො චුත්තො, තස්ස ව සකකච්ච සම්පාදනං.

කො විභාගෝ?ති. දස පාරමිගෝ, දස උපපාරමිගෝ, දස පරමන්
පාරමිගෝති සමංඝිස පාරමිගෝ. තන්ත කතාභිනිහාරස්ස බොධිසත්තස්ස
පරිතිතකරුණාභිනිත්තාසයගොස්ස කණ්ඩම්මවොතිණ්ණා සුක්ක
ධම්මා පාරමිගෝ ඵව, තෙති අවොතිණ්ණා සුක්කධම්මා උපපාරමිගෝ,
අකණ්ණා අසුක්කා පරමන්තපාරමිගෝති කෙවි. සමුදගමනකාලෙසු වා
සුරියමානා පාරමිගෝ, බොධිසත්තභූමියං පුණ්ණා උපපාරමිගෝ, බුද්ධ
භූමියං සබ්බාකාරපරිපුණ්ණා පරමන්තපාරමිගෝ. බොධිසත්තභූමියං වා
පරිතිතකරණතො පාරමිගෝ, අත්තතිත්තකරණතො උපපාරමිගෝ,
බුද්ධභූමියං බලවවෙසාරජ්ජමධිගමෙන උභයගිතපරිපුණ්ණතො
පරමන්තපාරමිගෝ. ඵවං ආදිමජ්ඣිපරියොසානෙසු පණ්ඩිතාරමනපරි
නිට්ඨානෙසු තෙසං විභාගෝති අපරෙ. දෙසුපසම්කරුණාපකතිකානං
භවස්සබ්බිමුත්තිස්සබපරමස්සබපාත්තානං පුඤ්ඤපවයභෙදතො තබ්බි
භාගොති අඤ්ඤෙ. ලජ්ජාසතිමානාපස්සයානං ලොකුත්තරධම්මාධි
පතීනං සීලසමාධිපඤ්ඤාගරුකානං තාරිත්තරිත්තාරාධිතුතං අනුබුද්ධ
පච්චෙකබුද්ධසමාසමුද්ධානං පාරමි උපපාරමි පරමන්තපාරමිති බොධි
සත්තස්ස පාත්තතො යථාච්ඡිත්තවිභාගෝති කෙවි. විත්තපණ්ඩිතො
යාව වච්ඡණ්ඩි තාව පච්ඡතා සමහාර පාරමිගෝ, වච්ඡණ්ඩිතො
යාව කායපණ්ඩි තාව පච්ඡතා උපපාරමිගෝ, කායපණ්ඩිතො
පභූති පරමන්තපාරමිගෝති අපරෙ. අඤ්ඤෙ පන පරපුඤ්ඤානුමොදන
වසෙන පච්ඡතා සමහාරා පාරමිගෝ, පරෙසං කාරුපනවසෙන පච්ඡතා
උපපාරමිගෝ, සයං කරණවසෙන පච්ඡතා පරමන්තපාරමිගෝති
වදන්ති. තථා භවස්සබ්බාගො පුඤ්ඤාද්දණ්ණසමහාරෙ පාරමි, අත්තතො
තිබ්බාණස්සබ්බාගො උපපාරමි, පරෙසං තදුභයස්සබ්බාගො පරමන්ත
පාරමිති ඵකෙ. පුත්තදුරධනාදිඋපකරණපරිව්වාගො පන දුතපාරමි,
අත්තතො අභගපරිව්වාගො දුතඋපපාරමි, අත්තතො ජීවිතපරිව්වාගො
දුතපරමන්තපාරමිති. තථා පුත්තදුරධකස්ස තිවිධස්සාපි ගෙතු අවි
තික්කමණ්ණවසෙන තිස්සොපි සීලපාරමිගෝ. තෙසු ඵව තිවිධෙසු
වජ්ඣස්ස ආලයං උපවජ්ඣිකා තික්කමණ්ණවසෙන තිස්සො නෙක්ඛම්ම
පාරමිගෝ. උපකරණභගජීවිතතණ්හං සමුගතිකා සත්තානං ගිතාගිත
විනිවර්ජ්ජකරණවසෙන තිස්සො පඤ්ඤාපාරමිගෝ. යථාච්ඡිත්තභෙදනං
පරිව්වාගාදීනං වායමනවසෙන තිස්සොපි විරියපාරමිගෝ. උපකරණභග
ජීවිතතතරුසකරුතං බමණ්ණවසෙන තිස්සො ඛන්තිපාරමිගෝ. උප
කරණභගජීවිතගෙතුසච්චාපරිව්වාගවසෙන තිස්සො සච්චපාරමිගෝ.
දුතාදිපාරමිගෝ අකුප්පාධිට්ඨානවසෙනෙව සමිජ්ඣිකති, උපකරණාදි
විතාසෙපි අවලාධිට්ඨානවසෙන තිස්සො අධිට්ඨානපාරමිගෝ. උප
කරණාදිඋපසානකෙසුපි සතෙතස්ස මෙත්තාය අවිජ්ඣනවසෙන තිස්සො
මෙත්තාපාරමිගෝ. යථාච්ඡිත්තවජ්ඣත්තයස්ස උපකාරුපකාරෙසු සත්ත
සබ්බාරෙසු මජ්ඣත්තතාපටිලාභවසෙන තිස්සො උපෙක්ඛාපාරමිගෝති
ඵවමාදිනා ඵනෙසං විභාගො වෙදිතබ්බොති.

කො සඛගතො? කි. එත්ථ පන යථා එතා විභාගතො කිංසම්බාපි දුනපාරමිථොදිභාවතො දසවිධා. එවං දුනසීලබන්ධනවිරියඤ්ඤා සභාවෙන ඡබ්බිධා. එතාසු හි තෙනකම්මපාරමි සීලපාරමියා සඛගතිතා, තස්සා පබ්බඤ්ජනාවෙන. තීවරණවිවේකභාවො පන ක්කානපාරමි, යා කුසලධම්මභාවෙ ඡතිපි සඛගතිතා. සච්චපාරමි සීලපාරමියා එක දෙසො එව. වම්මිරතිපච්චවේකඤ්ඤාණං¹ පන පඤ්ඤාපාරමියා සඛගතිතා. මෙතතාපාරමි ක්කානපාරමියා එව. උපෙක්කාපාරමි ක්කාන පඤ්ඤාපාරමිති. අධිධානපාරමි සබ්බාහිපි සඛගතිතා.

එතෙසඤ්ච දුනාදිනං ඡන්තං ගුණානං අඤ්ඤාමඤ්ඤාසම්බන්ධානං පඤ්චදසස්සගලාදීති පඤ්චදසස්සගලාදිසාධකානි ගොනති. සෙය්‍යපීදං? දුනසීලස්සගලෙන පරගිතාහිතානං කරණාකරණස්සගලසිද්ධි. දුන බන්ධනස්සගලෙන අලොභාදෙසස්සගලසිද්ධි. දුනවිරියස්සගලෙන වාගසති ස්සගලසිද්ධි. දුනඡ්ඛානස්සගලෙන කාමදෙසපපහාණස්සගලසිද්ධි. දුන පඤ්ඤාස්සගලෙන අරියයානධුරස්සගලසිද්ධි. සීලබන්ධනාදියෙන පයොගා සංවයසිද්ධි. සීලවිරියවයෙන භාවනාවයසිද්ධි. සීලක්කානවයෙන දුස්සීලා පරිසුද්ධානපපහාණවයසිද්ධි. සීලපඤ්ඤාවයෙන දුනවයසිද්ධි. බන්ධනවිරියස්සගලෙන බමානෙජවයසිද්ධි. බන්ධනස්සගලෙන විරෝධානුරෝධපපහාණස්සගලසිද්ධි. බන්ධනපඤ්ඤාස්සගලෙන සුඤ්ඤාතාබන්ධනපටිවේධි දුක්ඛසිද්ධි. විරියඡ්ඛානදුක්ඛාන පග්ගහාවිකේධපදුක්ඛසිද්ධි. විරියපඤ්ඤා දුක්ඛාන සරණදුක්ඛසිද්ධි. ක්කානපඤ්ඤාදුක්ඛාන යානදුක්ඛසිද්ධි. දුනසීල බන්ධනතිකේධා ලොභාදෙසමොහපපහාණතතිකසිද්ධි. දුනසීලවිරියතතිකේධා භොගජීවිතකායසාරාදුනතතිකසිද්ධි. දුනසීලක්කානතතිකේධා සුඤ්ඤාකිරියවන්ත්තතිකසිද්ධි. දුනසීලපඤ්ඤාතිකේධා ආමිසාභයධම්ම දුනතතිකසිද්ධි² කි. එවං ඉතරෙහිපි තිකේධි වතුකකාදීහි ව යථා සම්භවං තිසාති ව වතුකකාදීති ව යොජෙනබ්බාති. එවං ඡබ්බිධානමපි පන ඉමාසං පාරමීනං වතුහි අධිධානෙහි සඛගතො වේදිතබ්බො. සබ්බපාරමීනං සමුහසඛගතො හි වත්තාරි අධිධානාති. සෙය්‍යපීදං:- සච්චාධිධානං, වාගාධිධානං, උපසමාධිධානං, පඤ්ඤාධිධානනති. තත්ථ අධිතිධාති එතෙන එත්ථ වා අධිධානි අධිධානමත්තමෙව වා තන්ති=අධිධානං, සච්චඤ්ච තං අධිධානඤ්ච, සච්චස්ස වා අධිධානං, සච්චං අධිධානමෙතස්සාති වා=සච්චාධිධානං. එවං සෙසෙසුපි. තත්ථ අවිසෙසතො නාච ලොකුත්තරකතාහිනිගාරස්ස අනුකම්පිතසබ්බ සත්තස්ස මහාසත්තස්ස පටිඤ්ඤානුරූපං සබ්බපාරමිපරිග්ගහතො සච්චාධිධානං, තෙසං පටිපක්කපරිච්චාගතො වාගාධිධානං, සබ්බපාරමිතා ගුණෙහි උපසමතො උපසමාධිධානං, තෙහි එව පරගිතොපාය තොසලුතො පඤ්ඤාධිධානං, විසෙසතො පන යාවකජනානං අවිසංවාදෙත්වා දස්සාමිති පටිජානනතො පටිඤ්ඤං අවිසංවාදෙත්වා දුනතො දුනං අවිසංවාදෙත්වා අනුමොදනතො මච්ජරියාදිපටිපක්ක

1. සී. මු. & ම. වම්මිරති සච්චපක්ක ඤ්ඤාණසච්චපක්ක.

පරිව්වාගතො දෙය්‍යධම්මපට්ඨානානං දුතං, දෙය්‍යධම්මකයෙසු
 ලොහදෙසමොහගයවුපසමතො යථාරහං යථාකාලං යථාධිධානානුචි
 දුතතො පඤ්ඤාතතරතො කුසලධම්මානං චතුරධිධානපදධානං දුතං.
 තථා සංවරසමාදුතස්ස අවිනිකකමණ්ණො, දුසසිලාපරිව්වාගතො,
 දුච්චරිතවුපසමතතො පඤ්ඤාතතරතො ච චතුරධිධානපදධානං
 සිලං. යථාපට්ඨාසං ඛමණ්ණො පරපරධම්මකපාපරිව්වාගතො තොධ
 පරිසුච්චානවුපසමතතො පඤ්ඤාතතරතො ච චතුරධිධානපදධානං
 බනති. පට්ඨාසංහුරුපපරිතකරණතො විසදපරිව්වාගතො අකුසල
 වුපසමතතො පඤ්ඤාතතරතො ච චතුරධිධානපදධානං විරියං.
 පට්ඨාසංහුරුපං ලොකානිතානුචිතතතො තීවරණපරිව්වාගතො විතත
 වුපසමතතො පඤ්ඤාතතරතො ච චතුරධිධානපදධානං ක්කානං.
 යථාපට්ඨාසං පරිතතායකොසලොතො අනුපායකිරියාපරිව්වාගතො
 මොහජපරිලාහවුපසමතතො සබ්බඤ්ඤාතාපරිලාහතො ච චතුර
 ධිධානපදධානං පඤ්ඤා. තත්ථ ඤෙය්‍යපට්ඨාසංහුරුපානෙහි සච්චා
 ධිධානං. චන්ද්‍රිකාමකිලෙසකාමපරිව්වාගෙහි වාගාධිධානං. දෙස
 දුකකවුපසමෙහි උපසමාධිධානං. අනුබොධපරිවේධෙහි පඤ්ඤාධිධානං.
 තිවිධසච්චපරිග්‍රහිතං දෙසතතයවිරෙධි සච්චාධිධානං. තිවිධවාග
 පරිග්‍රහිතං දෙසතතයවිරෙධි වාගාධිධානං. තිවිධවුපසමපරිග්‍රහිතං
 දෙසතතයවිරෙධි උපසමාධිධානං. තිවිධඤ්ඤාණපරිග්‍රහිතං දෙසතතය
 විරෙධි පඤ්ඤාධිධානං. සච්චාධිධානපරිග්‍රහිතානි වාගුපසමපඤ්ඤ
 ධිධානානි අවිසංවාදනතො පට්ඨාසංහුරුපානතො ච. වාගාධිධාන
 පරිග්‍රහිතානි සච්චාධිධානපරිග්‍රහිතානි පට්ඨාසංහුරුපානතො
 සබ්බපරිව්වාගඵලතො ච. උපසමාධිධානපරිග්‍රහිතානි සච්චාධිධානපඤ්ඤ
 ධිධානානි කිලෙසපරිලාහවුපසමතතො කාමුපසමතතො කාමපරි
 ලාහවුපසමතතො ච පඤ්ඤාධිධානපරිග්‍රහිතානි සච්චවාගුපසමාධිධා
 නානි ඤාණපුබ්බඛතමතො ඤාණානුපරිවතතතො වානි එවං සබ්බාපි
 පාරමිසො සච්චාභාවිතා වාගපරිබ්‍රාහ්මණා උපසමොපමුඛිතා
 පඤ්ඤාපරිසුද්ධා. සච්චං හි එතාසං ජතතභෙදා. වාගො පරිග්‍රහිත
 භෙදා. උපසමො පරිවුධිභෙදා. පඤ්ඤා පාරිසුද්ධිභෙදා. තථා ආදිච්චි
 සච්චාධිධානං සච්චාපට්ඨාසංහුරුපානං. මජ්ඣෙකා වාගාධිධානං කතපණ්ණී
 ධානස්ස පරිතතාය අතතපරිව්වාගතො. අතෙත උපසමාධිධානං
 සබ්බවුපසමපරිග්‍රහිතානං. ආදිමජ්ඣෙකපරිග්‍රහිතානං පඤ්ඤාධිධානං
 තසමිං සති සමනවතො අසති අභාවතො යථාපට්ඨාසංහුරුපානතො.
 තත්ථ මහාපුරිසා සතතමතතතිතපරිතකරෙහි ගරුපියභාවකරෙහි
 සච්චවාගාධිධානෙහි භිනිභුතා ආමිසදුතෙන පරෙ අනුග්‍රහණනති.
 තථා අතතතිතපරිතකරෙහි ගරුපියභාවකරෙහි උපසමපඤ්ඤ
 ධිධානෙහි ච පබ්බජිතභුතා ධම්මදුතෙන පරෙ අනුග්‍රහණනති. තත්ථ
 අනෙකභවෙ බොධිසත්තස්ස චතුරධිධානපරිපුරණං. පරිපුරණංචතුර
 ධිධානස්ස හි වරිමකභවුපසතතිනි එකෙ. තත්ථ හි ගබ්බාකකතති
 භීතිඅභිනිකමණ්ණෙසු පඤ්ඤාධිධානසමුදාගමෙන සතො සමපජාතො

සම්මාධිට්ඨානපාරිසුරියා සමපති ජාතො උත්තරුභිමුඛො සත්තපදච්ඡිකා
 ගාරෙන ගතත්වා සබ්බා දිසා ඔලොකෙනවා සම්මානුපරිවත්තිනා වට්ඨාසා :
 “අග්ගොගමසම් ලොකස්ස ජෙට්ඨොගමසම් ලොකස්ස සෙට්ඨොගමසම්
 ලොකස්සා”¹ති තිකඛතත්වා සිහනාදං නදි. උපසමාධිට්ඨානසමුදගමෙන
 ජිණ්ණාතුරමතපබ්බජිතදස්සාවිනො චතුබ්බමපදෙසකොවිදස්ස යොබ්බ
 නාරෙග්ගජිවිතසමපත්තිමදුතං උපසමො. වාගාධිට්ඨානසමුදගමෙන
 මගභො ඤාති පරිචට්ටස්ස ගත්ථගතස්ස ව චක්කවත්තිරජ්ජස්ස අතපෙක්ඛ
 පරිච්චාගොති. දුතියෙ යානෙ අභිසම්බොධියං චතුර්ධිට්ඨානං පරි
 පුණ්ණන්ති නෙවි. තත්ථ හි යථාපරිඤ්ඤං සම්මාධිට්ඨානසමුදගමෙන
 චතුණ්ණං අරියසම්මානං අභිසමයො, නතො හි සම්මාධිට්ඨානං පරි
 පුණ්ණං. වාගාධිට්ඨානසමුදගමෙන සබ්බකිලෙසුපක්කිලෙසපරිච්චාගො,
 තතො හි වාගාධිට්ඨානං පරිපුණ්ණං. උපසමාධිට්ඨානසමුදගමෙන පරමුප
 සම්පපත්ති², තතො හි උපසමාධිට්ඨානං පරිපුණ්ණං. පඤ්ඤාධිට්ඨානසමුද
 ගමෙන අනාවරණඤ්ඤාපටිලාභො, තතො හි පඤ්ඤාධිට්ඨානං පරි
 පුණ්ණන්ති. තං අසිද්ධං. අභිසම්බොධියාපි පරමත්ථාවතො. තතියෙ හි
 යානෙ ධම්මචක්කපචතතනෙ චතුර්ධිට්ඨානං පරිපුණ්ණන්ති අඤ්ඤා.
 තත්ථ හි සම්මාධිට්ඨානසමුදගතස්ස ද්වාදසහි ආකාරෙහි අරියසම්ම
 දෙසනාය සම්මාධිට්ඨානං පරිපුණ්ණං. වාගාධිට්ඨානසමුදගතස්ස සද්ධම්ම
 මහායාගකරණෙන වාගාධිට්ඨානං පරිපුණ්ණං. උපසමාධිට්ඨානසමුද
 ගතස්ස සයං උපසන්නස්ස පරෙසං උපසමනෙන උපසමාධිට්ඨානං
 පරිපුණ්ණං. පඤ්ඤාධිට්ඨානසමුදගතස්ස වෙනෙය්‍යානං ආසයාදිපරි
 ජානනෙන පඤ්ඤාධිට්ඨානං පරිපුණ්ණන්ති. තදපි අසිද්ධං. අපරිගොසි
 තත්තා බුද්ධිකම්මස්ස. චතුරත්ථ යානෙ පරිනිබ්බාණෙන චතුර්ධිට්ඨානං
 පරිපුණ්ණන්ති අපරෙ. තත්ථ හි පරිනිබ්බතත්තා පරමත්ථාවසම්පත්තියා
 සම්මාධිට්ඨානං පරිපුණ්ණං, සබ්බුපධිපටිතියගෙන වාගාධිට්ඨානං
 පරිපුණ්ණං, සබ්බසංඛාරූපසමෙන උපසමාධිට්ඨානං පරිපුණ්ණං, පඤ්ඤා
 පයොගජානනපරිනිබ්බාණෙන³ පඤ්ඤාධිට්ඨානං පරිපුණ්ණං. තත්ථ මහා
 පුරිසස්ස විසෙසෙන මෙනවාබෙතෙන අභිජාතියං සම්මාධිට්ඨාන
 සමුදගතස්ස සම්මාධිට්ඨානපරිපුරණමභිව්‍යත්තං. විසෙසෙන කැරුණා
 බෙතෙන අභිසම්බොධියං පඤ්ඤාධිට්ඨානසමුදගතස්ස පඤ්ඤාධිට්ඨාන
 පරිපුරණමභිව්‍යත්තං. විසෙසෙන මුදිතාබෙතෙන ධම්මචක්කපච
 තතනෙ වාගාධිට්ඨානසමුදගතස්ස වාගාධිට්ඨානපරිපුරණමභිව්‍යත්තං.
 විසෙසෙන උපෙක්ඛාබෙතෙන පරිනිබ්බාණෙන උපසමාධිට්ඨානසමුද
 ගතස්ස උපසමාධිට්ඨානපරිපුරණමභිව්‍යත්තන්ති දට්ඨබ්බං. තත්ථ සම්මා
 ධිට්ඨානසමුදගතස්ස සංවෘසෙන සීලං වෙදිතබ්බං. වාගාධිට්ඨානසමුද
 ගතස්ස සංවොහාරෙන සොවෙය්‍යං වෙදිතබ්බං. උපසමාධිට්ඨානසමුද
 ගතස්ස ආපදපු ථාමො වෙදිතබ්බො. පඤ්ඤාධිට්ඨානසමුදගතස්ස
 සාකච්ඡාය පඤ්ඤා වෙදිතබ්බො. එවං සීලාජිවිතතද්වයිවිපුද්ධියො
 වෙදිතබ්බො. තථා සම්මාධිට්ඨානසමුදගමෙන දෙසාගතීං න ගච්ඡති

1. සී. මු. පරමුපසම්පත්ති.

2. සී. මු. පඤ්ඤා පයොජනපරිනිබ්බාණෙන.

අවිසංවාදනතො. වාගාධිට්ඨානසමුදගමෙන ලොභාගතිං න ගව්ඡති අනභිසංගතො. උපසමාධිට්ඨානසමුදගමෙන නයාගතිං න ගව්ඡති අනපරාධතො. පඤ්ඤාධිට්ඨානසමුදගමෙන මොහාගතිං න ගව්ඡති යථා භූතාවබෝධතො. හථා පඨමෙන අදුට්ඨො අධිවාසෙති. දුතියෙන අප්‍රඥො පටිසෙවති. තතියෙන අභිතො පරිවජෙත්ති. චතුස්ථෙන අසමුලුලොකා විනෝදෙති. පඨමෙන නෙකබ්බමසුඛපත්ති. ඉහරෙති පටිවෙකඋපසමසමෝධිසුඛපත්තියො හොනතීති දට්ඨබ්බො. හථා විවෙකජපිටිසුඛසමාධිජපිටිසුඛඅපිටිජකායසුඛසතිපාරිසුඛිජඋපෙක්ඛා සුඛපත්තියො එතෙහි චතුති යථාකකමං හොනති. එවමනෙකාගුණානු බ්බෙති චතුති අධිට්ඨානෙහි සබ්බපාරමීසමුගසංගතො වෙදිතබ්බො. යථා ච චතුති අධිට්ඨානෙහි සබ්බපාරමීසංගතො, එවං කරුණා පඤ්ඤාපිටිති දට්ඨබ්බං. සබ්බොපි හි බොධිසම්මාදේ කරුණාපඤ්ඤාති සංගතීතො, කරුණාපඤ්ඤාපරිග්ගතීතා හි දුතාදිගුණා මහාබොධි සමහාරං භවනති බුද්ධාගතසිද්ධිපරියොසානාති එවමෙනාසං සංගතො වෙදිතබ්බො.

කො සමපාදනුපායො? ති. සකලස්සාපි පුඤ්ඤදිසමහාරස්ස සමමා සමෝධිං උද්දිස්ස අනවසෙසසමහාරණං අවෙකලලකාරිතායොගෙන, තත්ථ ච සකකච්චකාරිතා ආදරබහුමානයොගෙන, සාතච්චකාරිතා නිරන්තරයොගෙන, චිරකාලාදියොගො ච අනුතරඅවොසානාපජ්ජ නෙතාති. තං පනස්ස කාලපරිමාණං පරතො ආවිභවිස්සති. ඉති චතු රංගයොගො එතාසං පාරමීතං සමපාදනුපායො. හථා මහාසතෙතො බොධාය පටිපජ්ජනෙන සමමාසමෝධාය බුද්ධානං පුරෙතරමෙව අනුතා නියසාදෙනබ්බො: ඉමාහං අත්තභාවං බුද්ධානං නියසාදෙමිති. තං තං පරිග්ගතීතවච්ඡුඤ්ඤා පටිලාභතො පුරෙතරමෙව දුතමුඛෙ නිස්සජ්ජතබ්බං. යං කිඤ්චි මය්හං උපපජ්ජනං ජීවිතපරිකාරජාතං සබ්බං තං සති යාවතො දස්සාමි. තෙසං පන දිනනාවසෙසං එව මයා පරිභුඤ්ජ්ඣතබ්බතති එවං හිස්ස සමමදෙව පරිච්චාගාය කතෙ විහතාතිසංඛාරෙ යං උපපජ්ජති පරිග්ගතච්ඡුං අවිඤ්ඤාණකං සවිඤ්ඤා ණකං වා, තත්ථ සෙ ඉමෙ පුබ්බෙ දුතෙ අකතපරිවයො පරිග්ගත ච්ඡුස්ස පරිත්තභාවො උලාර මහුඤ්ඤානා පරිකායවිත්තාති චත්තාරෙ දුතවිතිබ්බා. තෙසු යද මහාබොධිසත්තස්ස සංවිජ්ජමානෙසු දෙය්‍ය ධම්මෙසු පච්චුපට්ඨිතෙ ච යාවකජ්ජනෙ විත්තං න පක්ඛඤ්ඤා න කමති, තෙන නිට්ඨමේත්ථ ගත්තබ්බං: “අද්ධාහං දුතෙ පුබ්බෙ අකත පරිවයො, තෙන මෙ එතරහි දුතුකම්පනා විත්තෙ න සණ්ඨාති”ති. සො “එවං මෙ ඉතො පරං දුතාභිරතං විත්තං භවිස්සති, ගඤ්ඤං ඉතො පට්ඨාය දුතං දස්සාමි. නත්තු මයා පටිගඤ්චෙව පරිග්ගතච්ඡුං යාවකානං පරිච්චත්ත”නති දුතං දෙති මුත්තවාගො පයනපාණී වොස්සග්ගරතො යාවයොගො දුතසංවිභාගරතො. එවං මහාසත්තස්ස පඨමො දුත විතිබ්බෙකො භතො හොති විගතො සමුච්ඡිනෙතො. තථා මහාසත්තො දෙය්‍යධම්මස්ස පරිත්තභාවෙ සති වෙකලෙ ච ඉති පරිසංඤ්චිතබ්බි:

“අයං බො පුබ්බෙ අදුනසීලතාය එතරහි එවං පච්චයමිකලො¹ජානො, තසමා ඉදුති මයා පරිතෙතන වා හීනෙන වා යථාලභොත දෙය්‍ය ධම්මෙන අත්තානං පිළෙඤ්ඤා² දුනමෙව දුනබ්බං; යෙනාහං ආය තිමපි දුනපාරමීං මන්තං පාපෙස්සාමි”³ති. සො ඉතරිතරෙන තං දුනං දෙති මුත්තවාගො පයතපාණී වොස්සග්ගරතො යාවයොගො දුන සංවිහාගරතො. එවං මහාසත්තස්ස දුතියො දුනවිනිබ්බො හතො ගොති විහතො සමුච්ඡින්නො. තථා මහාසත්තො දෙය්‍යධම්මස්ස උළාර මනුස්සකාය අදකුකමසතාවිතෙත උපපජ්ජමානෙ ඉති පරිසංඝදිකකති : ‘තනු තයා සපුරිස! උළාරතමා සබ්බසෙසා සමමාසමෙබ්බාධි අභිපජ්ජිතා? තසමා තදන්තං තයා උළාරමනුස්සෙකෙව දෙති දෙය්‍යධම්මෙ දකුං යුත්ත රුප’නති. සො උළාරං මනුස්සෙකෙව දෙති මුත්තවාගො පයතපාණී වොස්සග්ගරතො යාවයොගො දුනසංවිහාගරතො. එවං මහාපුරිසස්ස තතියො දුනවිනිබ්බො හතො ගොති විහතො සමුච්ඡින්නො. තථා මහාසත්තො දුනං දෙනෙතා⁴ යද දෙය්‍යධම්මස්ස පරිකකියං පස්සති, සො ඉති පරිසංඝදිකකති : ‘අයං බො පුබ්බෙ තාදිසස්ස දුනස්ස අත්තානං එවං භොගානං පරිකකයො දිය්‍යති. හන්දුහං යථාලභොත දෙය්‍යධම්මෙන පරිතෙතන වා විපුලෙන වා දුනමෙව දදෙය්‍යං, යෙනාහං ආයතිං දුන පාරමීයා මන්තං පාපුණ්ණාමි’⁵ති. සො යථාලභොත දුනං දෙති මුත්තවාගො පයතපාණී වොස්සග්ගරතො යාවයොගො දුනසංවිහාග රතො. එවං මහාසත්තස්ස චතුස්ථො දුනවිනිබ්බො හතො ගොති විහතො සමුච්ඡින්නො. එවං යෙ යෙ දුනපාරමීයා විනිබ්බානුතා අනන්තං තෙසං තෙසං යථාරහං පච්චවෙකකිත්වා පරිවිනොදනං උපාසො. යථා ව දුනපාරමීයා, එවං සීලපාරමීආදිසු දට්ඨබ්බං. අපිච යං මහාසත්තස්ස බුද්ධානං අත්තසන්තිය්‍යාතනං, තං සමමදෙව සබ්බපාරමිතං සමපාදනු පායො. බුද්ධානං හි අත්තානං තිය්‍යාදෙත්වා භිතො මහාපුරිසො තත්ත තත්ත බොධිසම්මාරපාරිපුරියා සචෙතො වායමනො සරිරස්ස සුමුපකරණානසු උපචේදකෙසු දුස්සගෙසුපි කිචෙවසු දුරතිසමගවෙ සුපි⁶ සත්තසබ්බාරසමුපණිතෙසු අනන්තෙසු තිබ්බෙසු පාණ්ඩරෙසු ‘අයං මයා අත්තහාවො බුද්ධානං පරිච්චතො, යං වා තං වා එන්තො තු’ති තනතිමිත්තං න කමපති න වෙධති ඊසකමපි අස්සෙථත්තං න ගච්ඡති, කුසලාරමෙන අස්සෙදදන්තී අවලාබිට්ඨානොව ගොති. එවං අත්ත සන්ති ය්‍යාතනමපි එතාසං සම්පාදනුපාසො. අපිච සමාසතො කතාභිනිතා රස්ස අත්තති සිනෙහස්ස පරිසොසනං⁷ පරෙසු ව සිනෙහස්ස පරිවිබ්බනං එතාසං සම්පාදනුපාසො. සමමාසමෙබ්බාධිසමධිගමාය හි කතමහාපණි ධානස්ස මහාසත්තස්ස යථාවතො⁸ පරිජානනෙන සබ්බෙසු ධම්මෙසු අනුපලිත්තස්ස අත්තති සිනෙහො පරිකකියං පරියාදනං ගච්ඡති, මහාකරුණාසමාසෙවනෙන පන පියපුත්තෙ විය සබ්බසත්තෙ සමපස්ස

1. සී. I-VI පච්චයමකලො. 3. සී. I-VI, දදෙනො. 5. ම & සී. මු. පරියොසානං.

2. සී. III, චිත්තෙතාපි.

4. සී. I-VI, දුරතිසමගවෙසු. 6. සී. -VI, යථාවතො,

මානසය හෙයු මෙතොකරුණාසිනෙහො පරිවර්තනී, තතො ච තං තදවන්තානුරූපං අතත-පරසනතානෙයු ලොහදෙසමොහවිගමෙන විදුරිකතමව්ජරියාදිබොධිසමහාරපටිපකෙබා මහාපුරිසො දුන-පිය වචන-අන්වරියා-සමානතතතාසඛිතානෙහි වතුහි සඛිගවජුහි වතුර ධිට්ඨානානුගතෙහි අවචනතං ජනසං සඛිගකරණෙන උපරි යානතත යසං¹ අවතාරණං පරිපාවනඤ්ච කරෙති. මහාසතතානං හි මහාකරුණා මහාපඤ්ඤා ච දුතෙන අලභිකතා, දුතං පියවචනෙන, පියවචනං අන්වරියාය, අන්වරියා සමානතතතාය අලභිකතා සඛිගතිතා ව. තෙසං සබ්බෙපි සතෙන අතතතා නිබ්බිසෙසෙ කන්ධා බොධිසමහාරෙයු පටි පජ්ජනතානං සබ්බන්තං සමානසුබ්දකඛතාය සමානතතතාය සිද්ධි. බුද්ධිභූතානමපි ච තෙහෙව වතුහි සඛිගවජුහි වතුරධිට්ඨානපරි පුරිතාහිවුද්ධෙහි ජනසං අවචනතිකසඛිගකරණෙන අතිතිවෙසනං² සිජ්ඣති. දුතං හි සමමාසවුද්ධානං වාගාධිට්ඨානෙන පරිපුරිතාහිවුද්ධං, පියවචනං සමාධිට්ඨානෙන, අන්වරියා පඤ්ඤාධිට්ඨානෙන, සමානතතතා උපසමාධිට්ඨානෙන පරිපුරිතාහිවුද්ධා. තථාගතානං හි සබ්බ සාවකපථෙවකවුද්ධෙහි සමානතතතා පරිනිබ්බාණෙ; තත්‍ර හි තෙසං අවිසෙසකො ඵනිභාවො. තෙනෙවාහ : 'නාපි විමුත්තියා නානතත'නති.³ ගොනති වෙත් :

“සචො වාහි උපසනෙතා පඤ්ඤවා අනුකම්පකො,⁴
සමහචො සබ්බසමහාරෙ කන්තාමන්තං න සාධගෙ.”

මහාකාරුණිකො සන්ධා හිතෙසි ච උපෙකකිකො,
නිරපෙකෙබා ච සබ්බන්තං අහො ! අව්ජරියො ජිනො.

විරතො⁵ සබ්බධමෙමසු සතෙනසු ච උපෙකකිකො,
සද්ද සතතිතෙ යුතෙතො අහො ! අව්ජරියො ජිනො.

සබ්බද්ද සබ්බසතතානං හිතාය ච සුඛාය ච,
උග්ගතෙතො අනිලාසු ච අහො ! අව්ජරියො ජිනො.”

කිතතකෙන කාලෙන සමපාදනනති ? ගෙට්ඨිමෙන තාව පරිවේජ දෙන වතතාරි අසඬෙධයාති මහාකප්පානං සතසහසසඤ්ච. මජ්ඣිමෙන අධික අසඬෙධයාති මහාකප්පානං සතසහසසඤ්ච. උපරිමෙන පන⁶ සොළස අසඬෙධයාති මහාකප්පානං සතසහසසඤ්ච. එතෙ ව හෙද යථාකකමං පඤ්ඤාධික-සද්ධාධික-විරියාධිකවසෙන ඤාතබ්බා. “පඤ්ඤාධිකානං හි සද්ධා මඤ්ඤා ගොති, පඤ්ඤා තිකබ්බා. සද්ධාධිකානං පඤ්ඤා මජ්ඣිමා ගොති. විරියාධිකානං පඤ්ඤා මඤ්ඤා, පඤ්ඤානුභාවෙන ච සමමාසවෙබාධි අධිගතතබ්බා”හි අධිකපායං වුතතං. අපරෙ පන විරියසං තිකබ්බ-මජ්ඣිම-මුද්දහාවෙන බොධිසතතානං අයං කාලවිභාගොති වදනති. අවිසෙසෙන පන විමුත්තීපරිපාවතීයානං ධම්මානං තිකබ්බ-

1. උ. සාහසනගෙ 3. සි I-VI & සි. මු. නානතතතතනති. 5. සි. මු. & ම. විරතෙතො.

2. සි. I-VI & ම. අසඬිතය. 4. සි. මු. & ම. අනුකම්පකො. 6. සි. I-VI, උපරිමෙන.

මජ්ඣිම- මුද්ගාලෙක යථාච්ඡාදනාලභෙදෙන බොධිසත්තො නෙසං පාරිසුරිං ගච්ඡන්තීති. තයොපෙන¹ කාලභෙදා සුත්තානිපි වදන්ති. එවං තිව්ඛා හි බොධිසත්තා අභිනිහාරකකණේ භවන්ති: එතො උග්ගපි තඤ්ඤා, එතො විපචිතඤ්ඤා, එතො තෙයොසානි. තෙසු යො උග්ගපි තඤ්ඤා, සො සමමාසමුද්ධායා සමමුඛා චතුප්පදිකං² ගාථං සුණන්තො ගාථාය තනීයපදෙ අපරියොසිතෙ එව ඡති අභිඤ්ඤාති සහපට්ඨමනිදාති අරහත්තං අබිගන්තුං සමිද්ධුපනිස්සයො භොති, සචෙ සාවකබොධියං අබිමුත්තො සියා. දුතියො භගවතො සමමුඛා චතුප්පදිකං ගාථං³ සුණන්තො අපරියොසිතෙ එව ගාථාය චතුප්පදෙ ඡති අභිඤ්ඤාති අරහත්තං අබිගන්තුං සමිද්ධුපනිස්සයො භොති, යදි සාවකබොධියං අබිමුත්තො සියා. ඉහතෙ පන භගවතො සමමුඛා චතුප්පදිකං ගාථං සුඤ්ඤා පරියොසිතො ගාථාය ඡති අභිඤ්ඤාති අරහත්තං අබිගන්තුං⁴ සමිද්ධුපනිස්සයො භොති. තයොපෙන චිත්තා කාලභෙදෙන කතාහි නිහාරා බුද්ධානං සන්තිකෙ ලද්ධාකාරණං ච අනුකාමෙන පාරමිතො පරිසුරෙත්තො යථාකාමං යථාච්ඡාදනභෙදෙන කාලෙන සමමාසමෙබ්බාධිං පාපුණන්ති. තෙසු තෙසු පන කාලභෙදෙසු අපරිසුරණේසු තෙ තෙ මහාසත්තා දිවසෙ දිවසෙ වෙස්සානාරදාසදිසං මහාදානං දෙනානාපි තදනුරූපෙ සීලාදිසබ්බාපාරමිධම්මෙ අචිත්තානාපි පඤ්ච මහා පරිව්වාලෙ පරිව්ච්ජනනාපි ඤානත්ථවරියා ලොකත්ථවරියා බුද්ධත්ථවරියා පරමකොථිං පාපෙත්තාපි අන්තරං ව⁵ සමමාසමුද්ධා හවිස්සන්තීති තෙතං යාතං චිජ්ජති. කසමා? ඤාණස්ස අපරිපච්චනතො, බුද්ධාකාරක ධම්මානං අපරිනිව්ඛානතො. පරිච්ඡින්නකාලනිප්ථාදිතං විශ හි සස්සං යථාච්ඡාදනාලපරිච්ඡේදෙන පරිනිප්ථාදිතා සමමාසමෙබ්බාධි, තදනන්තරං සබ්බස්සාමෙක වායමනෙත්තාපි න සකකා අබිගන්තුන්ති පාරමි පාරිසුරි යථාච්ඡාදනාලවිසෙසෙන සමපජ්ජන්ති වෙදිතබ්බං.

කො අභිසංඝොති? යෙ තෙ කතාහිනිහාරානං බොධිසත්තානං:-

එවං සබ්බභිගසමත්තා බොධියා නිශ්චා නරා,
සංසරං දීඝමද්ධානං කප්පකොට්ඨතෙතිපි;
අච්චිමහි නුප්පජ්ජන්ති තථා ලොකන්තරෙසු ව.

නිජ්ඣාමතණ්හා බුප්පිපාසා න භොන්ති කාලකඤ්ඤා,⁶
න භොන්ති බුද්ධා පාණා උප්පජ්ජන්තාපි දුග්ගතිං.

ජායමානා මනුස්සෙසු ජවමානා න භවන්ති තෙ,
සොහවෙකලලා නඤ්ඤා න භවන්ති මුග්ගකකිකා.

ඉප්පිභාවං න ගච්ඡන්ති උභතොබ්සඤ්ඤාපණ්ඩකා,
න භවන්ති පරියාපත්තා බොධියා නිශ්චා නරා.

1. සි. තයොපෙන.

3. සි. I-VI, චතුප්පදගාථා.

5. සි. III & ම. අන්තරං.

2. සි. I-VI, මතුපද.

4. මු. & ම. පහතු.

6. ම. කාලකඤ්ඤා.

මුහුණතා ආනන්තරිකෙති සබ්බන්දා සුඛගොචරා,
මිච්ඡාදිට්ඨං න සෙවනති කම්මකිරිතදස්සනා.

වසමානාපි සග්ගෙසු අසඤ්ඤා නුපපජ්ජරෙ,
සුඛාචාරෙසෙසු දෙවෙසු හෙතු නාම න විජ්ජති.

නෙකකම්මතිත්තා සප්පරිසා විසංයුත්තා භවාහවෙ,
වරනති ලොකන්ධරියා පුරෙත්තා සබ්බපාරමිති.

එවං සංවණ්ණිතා ආනිසංසා, යෙ ව “සත්තො සම්පජානො ආනන්ද! බොධිසත්තො තුසිතා කායා ච්චිත්තා මානුකුච්ඡිං¹ ඔක්කමති”ති ආදිනා සොලස අච්ඡරියබහුතධම්මපට්ඨකාරා, යෙ ව “සීතං ව්‍යපගතං² හොති උණ්හඤ්ඤා උපසම්මති”ති ආදිනා, “ජායමානො බො සාරිපුත්ත! බොධිසත්තො අයං දසසහස්සී ලොකධාතු සඞ්ඛම්පති සම්පකම්පති සම්පවෙධති”ති ආදිනා ව චත්තිංසපුබ්බතිමිත්තපට්ඨකාරා, යෙ වා පනඤ්ඤාපි බොධිසත්තානං අධිප්පායසම්පන්නං කම්මාදිසු වසිභාවොති එවමාදයො තත්තත්ත ජාතකවුද්ධවාසාදිසු දස්සිතාකාරා ආනිසංසා, තෙ සබ්බෙපි එතාසං ආනිසංසා. තථා යථානිදස්සිතහෙද අලොභාද්දසාදිගුණසුගලාදයො වාති වෙදිතබ්බො. අපි ව යස්මා බොධිසත්තො අභිනිහාරතො පට්ඨාය සබ්බසත්තානං පිතුසමො හොති තිතෙසිත්තාය. දක්ඛණ්ණස්සො ගරුභාවතීයො පරමඤ්ඤා පුඤ්ඤාකෙතනං හොති ගුණවිසෙසයොගෙන. යෙභුයෙත්ත ව මනුස්සානං පියො හොති, අමනුස්සානං පියො හොති, දෙවතාහි අනුපාලීයති, මෙත්තාකාරුණිකපරිභාවිතසත්තාත්තාය. වාලමිගාදීනි ව³ අනභිභවතීයො හොති. යස්මිං යස්මිඤ්ඤා සත්තතිකායෙ පච්චාජායති, තස්මිං තස්මිං උලාරෙන වණ්ණෙන උලාරෙන යසෙන උලාරෙන සුඛෙන උලාරෙන බලෙන උලාරෙන ආධිපතෙයෙත්ත අඤ්ඤා සත්තෙ අභිභවති පුඤ්ඤාවිසෙසයොගතො. අප්පාඛාධො හොති අප්පාතබ්බෙකා. සුවිසුඛා වස්ස සඛා හොති සුවිසද⁴. සුවිසුඛං විරියං. සති-සමාධි-පඤ්ඤා සුවිසද⁵. මන්දකිලෙසො හොති මන්දදර්ථො මන්දපරිලාභොති. කිලෙසානං මන්දභාවෙනෙව සුවවො හොති පදකම්මණ්ණාති. ඛමො හොති සොරතො. සබ්බලො හොති පටිසන්තාරකුසලො. අකෙතාධිකාරො අනුපතාති අමකම්මි හොති අපලාසී. අතිසුක්කම්මි හොති අමච්ඡරි. අසයො හොති අමායාපි. අප්ඨො හොති අත්තිමාති. අසාරඤ්ඤා⁶ හොති අප්පමත්තො. පරතො උපතාපසහො හොති පරෙසං අනුපතාපි. යස්මිඤ්ඤා ගාමකෙතෙන පටිවිසති, තත්ත සත්තානං භයාදයො උපද්දවා යෙභුයෙත්ත අනුප්පත්තා නුප්පජ්ජති, උප්පත්තා ව වුපසම්මනති. යෙසු ව අපායෙසු උප්පජ්ජති, න තත්ත පවුර්ජනො විශ දුක්ඛෙන අධිමත්තං පිළියති, තිසෙසාසොමත්තාය සංවෙගමාපජ්ජති. තස්මා මහාපුරිසස්ස යථාරහං තස්මිං තස්මිං භවෙ

1. සි. I-VI මානුකුච්ඡමිති.

4. සි. I-VI, සුවිසුඛාපස්ස

2. සි. I-VI, බ්‍යාඛිතං ව්‍යපගතං.

සඛා හොති සුවිසද.

6. සි. වු 1 & 2.

3. ම. වාලමිගාදීනි ව.

5. සි. I-VI, විසුඛා.

අශාරමෙයො.

ලබ්‍යමානා එතෙ සත්තානං පිතුසමතාදකඛිණේය්‍යතාදයො ගුණ විසෙසා ආනිසංසානි¹ වෙදිතබ්බා. තථා ආයුසමපද රූපසමපද කුල සමපද ඉසුසරියසමපද ආදේය්‍යවචනතා මහානුභාවතානි එතෙපි මහාපුරිසස්ස පාරමිතං ආනිසංසානි¹ වෙදිතබ්බා. තත්ථ ආයුසමපද නාම තස්සං තස්සං උපපතතිස්සං² දීඝායුකතා විරට්ඨිතිකතා; තාය යථාරථානි කුසලසමාදානානි පරියොසාපෙති. බ්‍රහ්මඤ්ච කුසලං උපවිනොති. රූපසමපද නාම අභිරූපතා දස්සනීයතා පාසාදිකතා; තාය රූපපමාණානං සත්තානං පසාදුවහො හොති සමභාවතීයො. කුලසමපද නාම උළාරෙරු කුලෙසු අභිනිබ්බතති; තාය ජාතිමදදිමද මත්තානාවපි³ උපසංඛතමණ්ණියො හොති පඤ්ඤාපාසනීයො; තෙන තෙ නිබ්බිසෙවතෙ කරොති. ඉසුසරියසමපද නාම මහාවිභවතා මහෙ සකඛතා මහාපරිවාරතා ව; තානි සංඛගෙනතබ්බෙ⁴ චතුති සංඛගච්ඡන්ති සංඛගණතිතුං, තීක්‍ෂ්ණෙනතබ්බෙ ධම්මෙන තීක්‍ෂ්ණෙනතුඤ්ච සමත්ථො හොති. ආදේය්‍යවචනතා නාම සද්ධෙය්‍යතා පච්චසිකතා; තාය සත්තානං පමාණභූතො හොති, අලඛ්‍යනීයා වස්ස ආණා හොති. මහානුභාවතා පමාණ ආනුභාවමහන්තා; තාය පරෙති න අභිභූයති. සයමෙව පන පරෙ අඤ්ඤදන්ථි අභිභවති ධම්මෙන සමෙන යථාභූතගුණෙති ව. එව මෙතෙ ආයුසමපදදේයො මහාපුරිසස්ස පාරමිතං ආනිසංසා, සයඤ්ච අපරි මාණස්ස පුඤ්ඤසමාරයස්ස පරිවුට්ඨිගෙනුභූතා යානතතයෙ සත්තානං අවතාරණස්ස පරිපාවනස්ස ව කාරණභූතානි වෙදිතබ්බා.

සිං. එලනති? සමාසතො නාව සමමාසමුද්ධානාවො එතාසං ඵලං. විජාරිතො පන චතරිංසමහාපුරිසලක්ඛණ-අසීතිඅනුබ්‍රාහ්මණ-බ්‍රාහ්මප්‍රාහ්මදිඅනෙකගුණගණසමුප්ප්‍රරූපනායසමපතති, අබ්ධාන-දස බ්‍ර-වතුචෙසාරජ්ජ-ජ්ජසාධාරණඤ්ඤාණ-අබ්ධාරසාවෙණිනමුද්ධාධම්මපා තුති අනන්තාපරිමාණගුණසමුදයොපසොභිනි ධම්මකායසිරි, යාවතා පන බ්‍රහ්මාණා ඥෙ අනෙකෙතිපි කපෙපති සමමානමුද්ධෙතාපි වාවාය පරි යොසාපෙතුං න සකකා, ඉදමෙතාසං⁵ ඵලං. වුත්තඤ්ඤවතං භගවතා :-⁶

“බ්‍රද්ධා‘පි බ්‍රද්ධස්ස භණ්ණස්ස වණ්ණං
කප්පමි වෙ අඤ්ඤමහාසමානො,
බ්‍රද්ධං කපෙපා විරදීසමන්තරෙ
වණ්ණං න බ්‍රද්ධං තථාගතස්සා”ති.

එවමෙත්ථ පාරමිසු පකිණ්ණකකපා වෙදිතබ්බා.

යං පන පාලියං “දත්තා දුතබ්බකං දුත”නති ආදිතා සබ්බාපි පාරමි එකජකං දසෙස්සා පරතො “කොසජ්ජං භගවතො දිස්වා”ති ආදිතා පරියොසානගාථාවයං වුත්තං, තං යෙති විරියාරම්භමෙත්තා

1. සි. I-VI. අං. සං. සං.

2. සි. I-VI. උපපතතිස්සං.

3. සි. I-VI. ජාතිමදදිමද.

4. සි. I-VI. සංඛගණතිතබ්බෙ.

5. සි. I-VI. ඉදමෙව තාසං.

6. සි. I-VI. වුත්තඤ්ඤවතං.

භාවනා අපමාද විභාරෙහි යථා වුත්තා බුද්ධිකාරකධර්මා විසදභාවං ගතා සමමාසමෝධිසඛිධානා ච අත්තනො විමුත්ති පරිපාවිතා, තෙති වෙනෙය්‍යානම්පි විමුත්තිපරිපාවනාය ඔවාදදුන්නන්. වුත්තං. තත්ථ භොසජ්ජං භගනො දිස්වා විජිසාරමහඤ්ච බෙමනොති ඉමිනා පටිපක්ක ආදීනවදස්සනමුබෙන විරියාරමෙන ආතිසංසං දස්සෙති. ආරද්ධවිජිසා භොථා'ති ඉමිනා විරියාරමෙන නියොජෙති. යස්මා ච-

“සබ්බපාපස්ස අකරණං කුසලස්ස උපසම්පදා,
සවිත්තපරියොදපනං එතං බුද්ධානසාසන”න්ති

සඤ්ඛපනො, විත්ථාරනො පන සකලෙන බුද්ධිවචනෙන පකාසිතා සබ්බාපි සම්පන්නියො එකනෙතනෙව සම්මප්පධානාසිතා, තස්මා භගවා විරියාරමෙන නියොජෙත්වා එසා බුද්ධාන සාසනීති ආහ. තත්‍රායං සඤ්ඛපනො: යවායං සබ්බසංඝිතිලෙසමුලභාවනො සබ්බානන්ධවිධාය කන්ති භොසජ්ජං භගනො තප්පටිපක්කතො වතුහි යොගෙහි අනු පද්දවභාවසාධනතො විරියාරමහඤ්ච බෙමනො දිස්වා අබිසිලසික්කාදි සම්පාදනවස්සෙත විරියස්ස ආරමෙහා සම්මප්පධානානුයොගො, තත්ථ යං සම්මදෙව නියොජනං, ‘ආරද්ධවිජියා භොථා’ති, එසා බුද්ධානං භග වත්තානං අනුසාසනී අනුසිට්ඨි ඔවාදෙති. සෙසභාථාසුපි ඉමිනාව නයෙන අත්ථො වෙදිතබ්බො. අයං පන විසෙසො: විමාදනති විරුද්ධ වාදං; ඡ විවාදව්‍යුත්තසෙත විවදනනති අත්ථො. අවිමාදනති විවාද පටිපක්කං මෙත්තාවචිකම්මං මෙත්තාභාවනං වා; අථවා අවිවාදහෙතු භූතං ඡබ්බිධං. සාරණීයධම්මං. සමග්ගාති අවග්ගා, කායෙන වෙච්චිත්තෙන ච අවිරහිතා¹ අවිසුත්තාති අත්ථො. සබ්බලාති සකඬ්ලා² මුදුසිලා; අඤ්ඤමඤ්ඤමති මුදුගදයාති අත්ථො. එසා බුද්ධාන සාසනීති එත්ථ සබ්බෙන සබ්බං විවාදමනුපගම්ම යදිදං ඡසාරණීයධම්මපරිපුරණ මසෙන සමග්ගවාසෙ නියොජනං, එසා බුද්ධානං අනුසිට්ඨිති යොජෙ තබ්බං. සමග්ගවාසං හි වසමානා සිල-දිට්ඨිසාමඤ්ඤගතා අවිවදමානා සුබෙනෙව තිස්සො සික්කා පරිපුරෙස්සන්තිහි සත්ථා සමග්ගවාසෙ නියො ජනං අත්තනො සාසනනති දස්සෙසි. පමාදනති පමජ්ජනං, කුසලානං ධර්මානං පමුස්සනං, අකුසලෙසු ව ධර්මෙසු විත්තවොස්සග්ගං. වුත්තං හෙතො: “තත්ථ කතමො පමාදෙ? කායදුච්චරිතෙ වා වච්චුච්චරිතෙ වා මනොදුච්චරිතෙ වා පඤ්චසු වා කාමගුණෙසු විත්තස්ස වොස්සග්ගො වොස්සග්ගානුප්පදනං කුසලානං වා ධර්මානං භාවනාය අසකකම්ම කිරියතා අසාතම්මකිරියතා අනුට්ඨිතකිරියතා ඔලීනවුත්තිතා නිකම්මත ඡන්දතා නිකම්මතධුරතා අනාසෙවනා අභාවනා අබ්‍රහ්මිකම්මං, යො එවරුපො පමාදෙ පමජ්ජනා පමජ්ජිතත්තං; අයං වුව්චති පමාදෙ.” අපමාදනති අපමජ්ජනං. තං පමාදස්ස පටිපක්කතො වෙදිතබ්බං. අත්ථතො හි අපමාදෙ නාම සතියා අවිප්පවාසොති ච නිව්චං උපට්ඨිතාය සතියා එතං නාමං. අපරෙ පන ‘සතිසම්පජ්ඤාපධානා

තථා පච්චාසා චතසාරෙ අරුපිනො ඛන්ධා අප්පමාදෙ¹ති වදනති. යසමා පන අප්පමාදභාවනා නාම විසුං එකා භාවනා නත්ථි, යා හි කාචි පුඤ්ඤ කිරියා කුසලකිරියා සබ්බා සා අප්පමාදභාවනානෙව වෙදිතබ්බා. විසෙ සමනා පන විච්චවුපතිස්සයසරණගමනං කාසිකවාටසිකසංවරණඤ්ච උපාදය සබ්බා සීලභාවනා, සබ්බා සමාධිභාවනා, සබ්බා පඤ්ඤභාවනා, සබ්බා කුසලභාවනා, අනවජ්ජභාවනා අප්පමාදභාවනා. අප්පමාදෙති හි ඉදං පදං මහත්තං අත්ථං දීපෙති. මහත්තං අත්ථං පරිග්ගහෙනො තිට්ඨති. සකලමිදි තෙපිටකං බුද්ධච්චනං ආගරිතො අප්පමාදපදස්ස අත්ථං කත්වා කාමෙත්තො ධම්මකපිඨො අතිරේන පක්කමෙනාති² න චත්තමබ්බා. කසමා? අප්පමාදපදස්ස මහත්තභාවතො. තථා හි සමමාසවමුද්ධො කුසිණාරායං යමකසාලානමන්තරෙ පරිනිබ්බාණසමයෙ නිපනො අති සමමාධිතො පටිඨාය පඤ්චවත්තාසීසාය වස්සෙසු අත්තනා භාසිතං ධම්මං එකතෙව පදෙන සභගහෙනො දස්සෙනො අප්පමාදෙනසමපාදෙයාති හිතබුනං. ඔවාදමද්දසි. තථා වාග්¹ :- “සෙය්‍යථාපි හික්කවෙ! යාති කාතීච් ජම්බමානං පාණානං පදජාතාති සබ්බාති තාති හත්ථිපදෙ සමොධානං ගච්ඡන්ති, හත්ථිපදං තෙසං අග්ගමක්කායති, යදිදං මහත්තමෙනා. එවමෙව බො හික්කවෙ යෙ කෙවි කුසලා ධම්මා සබ්බෙ තෙ අප්පමාදමුලකා. අප්පමාදසමොසරණා, අප්පමාදෙ තෙසං අග්ගමක්කායති”²ති. තත්ථ අප්පමාදභාවනං සිබාප්පත්තං දස්සෙනො තත්ථා භාමෙථ³ ධම්මසිතං මග්ගන්ති ආහ. තස්සත්ථා යො එස සීලිදි ඛන්ධත්තසභගහො සමවාදිට්ඨිපුබ්බභගමො සමවාදිට්ඨිආදීනං යෙව අට්ඨන්තං අසීනානං වසෙන අට්ඨසිතිකො අරියමග්ගො, තං භාමෙථ අත්තනො සත්තානෙ උප්පාදෙථ, දස්සනමග්ගමතෙන අස්මා උපරි තිණණං මග්ගානං උප්පාදනවසෙන සටෙථ.² එවං වො අප්පමාද භාවනා සිබාප්පත්තා භවිස්සතිති. එසා බුද්ධානසාසනීති යදිදං කුසලෙසු ධම්මෙසු අප්පමජ්ජනං තඤ්ච උසුක්කාපෙත්වා අරියමග්ගස්ස භාවනා එසා බුද්ධානං භගවත්ඥානං අනුසිට්ඨි ඔවාදෙති.

ඉති භගවා අරහත්තනිකුලෙනෙව. චරියාපිටකදෙසනං නිට්ඨාපෙසි. ඉත්ථං සුදනති ආදිසු ඉත්ථනති “කපො ව සත්තසහස්සෙ”¹ති ආදිනා පකාරෙන. සුදනති නිපාතමත්තං. ඉමිනා භගවාති භාග්‍ය චන්තනාදීහි කාරණෙහි භගවා. අත්තනො පුබ්බවර්ගිකන්ති පුරිමාසු අතිත්තිපණ්ණාදිජාතිසු අත්තනො පටිපත්තිදුක්කරකිරියං. සමගාමීය මාගොති හත්තලෙ ආමලකං විශ් සමමදෙව පකාසෙත්තො. බුද්ධාසද්දතිසං නාමාති බුද්ධානං පුරුතනකමමං, පොරණං දුක්කරකිරියං අහි කිවචපචත්තත්තා දෙසිතත්තා බුද්ධාපද්දතියන්ති එවන්තාමකං. ධම්ම ජර්ගිසනති ධම්මදෙසනං, ධම්මභූතංවා²කාරණං; අභාසිථොති අවොච. යං පනෙත්ථ න චුත්තං, තං හෙට්ඨා චුත්තන්ගත්තා උත්තානත්තො ච න චුත්තන්ති වෙදිතබ්බං. එත්තාවතා ව :-

1. සි. I-VI, තෙත්තවාහ. 2. ම. වසෙඨථ ව. 3. සි. I-VI, ධම්මභූතඤ්ච.

විසුඬුවරිනො සන්ධා බුද්ධිවරියාය පාරතු,
සබ්බවරියාසු¹ කුසලො ලොකාවරියෝ අනුභවතරේ.

යං අවුත්ථයධම්මානං සබ්බමවුත්ථයාතිගො,
අත්තනො පුබ්බවරියානං ආනුභාවිභාවනං.

දෙසෙසි නාපො² වරියාපිටකං යඤ්ච නාදිනො,
ධම්මසම්මාහසා පෙරු සම්මාසිංසු තපෙව ව.

නස්ස අත්ථං පකාසෙත්තුං පොරුණධිකථානගං,
නිස්සාය යා සමාරඬ්ඛා අත්ථසංවණ්ණනා මයා.

සා තත්ථ පරමන්ධානං නිඬ්ඛාරෙත්වා යථාරහං,
පකාසනා පරමන්දිපති නාම නාමනො.

සම්පන්නා පරිනිට්ඨානං අනාකුලවිනිවුත්ථයා,
සාධිකායධිවිසාය පාළියා භාණ්ඩාරනො.

ඉති තං සම්බුද්ධෙනෙන යනනං අධිගතං මයා,
පුඤ්ඤං තස්සානුභාවෙන ලොකනාථස්ස සාසනං.

මගාගෙත්වා³ විසුඬ්ඛාය සීලාදිපටිපත්තියා,
සබ්බෙපි දෙහිනො ගොනතු විමුක්තිරසභාගිනො.

විරං තිට්ඨතු ලොකස්මිං සම්මාසම්බුද්ධසාසනං,
නස්මිං සගාරවා නිව්වං ගොනතු සබ්බෙපි පාණීනො.

සම්මා වස්සතු කාලෙන දෙවොපි ජගතිපතී,
සද්ධම්මනිරනො ලොකං ධම්මෙතෙව පසාසතුති.

ඉති බදරනිසා⁴ විහාරවාසිනා ආවර්ගධම්මපාලෙන කතා

වරියාපිටකවණ්ණනා

නිට්ඨිතා.

1. සි. I-VI, සබ්බවරියාසු.

3. සි. I-VI, මගාගෙත්වා.

2. සි. I-VI, දෙසිගං නාපෙත.

4. සි. I-VI, බද්දිත්ථ.

සංවර්ණනපදාංකය. අනුකූලමණිකා.

පිටබැකියා.		පිටබැකියා.	
අනුකූලමණිකා	98	අනුකූලමණිකා	16
අනුකූලමණිකා	139	අනුකූලමණිකා	20
අනුකූලමණිකා	65	අනුකූලමණිකා	167
අනුකූලමණිකා	20	අනුකූලමණිකා	117
අනුකූලමණිකා	65	අනුකූලමණිකා	182
අනුකූලමණිකා	192	අනුකූලමණිකා	59
අනුකූලමණිකා	140, 150	අනුකූලමණිකා	171
අනුකූලමණිකා	64	අනුකූලමණිකා	116
අනුකූලමණිකා	17	අනුකූලමණිකා	192
අනුකූලමණිකා	89	අනුකූලමණිකා	70
අනුකූලමණිකා	39	අනුකූලමණිකා	31
අනුකූලමණිකා	95	අනුකූලමණිකා	59
අනුකූලමණිකා	92	අනුකූලමණිකා	28
අනුකූලමණිකා	192	අනුකූලමණිකා	36
අනුකූලමණිකා	87	අනුකූලමණිකා	87
අනුකූලමණිකා	182	අනුකූලමණිකා	71
අනුකූලමණිකා	40	අනුකූලමණිකා	53
අනුකූලමණිකා	83	අනුකූලමණිකා	185
අනුකූලමණිකා	71	අනුකූලමණිකා	95, 139
අනුකූලමණිකා	45	අනුකූලමණිකා	163
අනුකූලමණිකා	205	අනුකූලමණිකා	145
අනුකූලමණිකා	71	අනුකූලමණිකා	188
අනුකූලමණිකා	163	අනුකූලමණිකා	118
අනුකූලමණිකා	87	අනුකූලමණිකා	113
අනුකූලමණිකා	154	අනුකූලමණිකා	152
අනුකූලමණිකා	17	අනුකූලමණිකා	27
අනුකූලමණිකා	29	අනුකූලමණිකා	111
අනුකූලමණිකා	114	අනුකූලමණිකා	152
අනුකූලමණිකා	191	අනුකූලමණිකා	71
අනුකූලමණිකා	185	අනුකූලමණිකා	31
		අනුකූලමණිකා	182
		අනුකූලමණිකා	71

පිට්ඨකොති.		පිට්ඨකොති.	
අනුරක්ඛිං මම සීලං	127	අරිට්ඨසච්ඡයෙ නගරෙ	52
අනුරතතපරිජනො සද්ද	133	අලකකමාලී	162
අනුලිමිච්ඡා	174	අලිතසතො	133
අනුචිසතො	131	අචිකම්පමානා	161
අනුසාරිච්ඡා පරමත්ථං		අචිකුක්ඛයං සුඛං දුඛං	83
විවින්නයං	185	අචිතරුගො	161
අනුසාරිච්ඡා සද්ධම්මං	198	අචුට්ඨිකො	29
අනුතතං	173	අසංසි	179
අනොලග්ගො	20	අසකුක්ඛො	152
අනොලීනො	20	අසකුක්ඛො	73
අකිකාරමහි රතනියා	117	අසකුක්ඛිතං	65
අකිභූතං	165	අසෙසතො	36
අකිසස සම්මතපපා ස වකුක්ඛා	55	අසස	87
අනතං පානකුච්ඡි භොජනං	45	අසසත්තාලමකුක්ඛය	117
අනිඤ්ඤාසෙ	66	අසසමං සුකතං	73
අපච්චාසො	36	අහං	132
අපරාජිතං	23	අහං තද්ද	84
අපරාධත්ථි	62	අහං පච්ඡිසං අත්තානං	87
අපරෙ	210	අහං සොණො ව නකුච්ඡි ව	165
අපි ඡප්පකුච්ඡි රතනියො	50	අහං හි කසසචි නාචිකම්භි	188
අපි විසංඛං	60	අහමෙමි	179
අපසසද්දෙ	107	අහමෙව තද්ද ආසිං යො තෙ	
අබ්භාවජින්නං කරිකාන	45	දුතවරෙ අද්ද	89
අබ්භූතං	71	අහමපි	45
අබ්බිං	54, 113	අභොරත්තානම්චයෙන	
අභිජාතං	170	නිබ්බතො අහමෙකකො	169
අභිජාතා	71	ආකම්භිච්ඡා නයනති මං	150
අභිජාතය පඤ්ඤානා	186	ආග	59
අභිසපි මුද්ධාපාලනං	125	ආගච්ඡං පානුනාගතං	191
අභිසිඤ්චිච්ඡා	174	ආගමනං පුත	135
අමච්චමණ්ඩලං	207	ආවරිං	20
අමනුස්සකෙ	116	ආණ්ඩපෙසි	150
අමානුසං	60	ආතුරෙ	36
අමතයසො	143	ආපුච්ඡිකාන	191
අයසෙසු	210	ආමනාසිකා	73
අයාචිසං	70	ආයාත්තං මං හත්තිනාගං	29
අපුත්තනො පරගෙහිනං	87	ආරාධනියං	45
අයොසරමහි සංවයොසා		ආරාමං	147
අපපගෙ වන්දසුරියෙ	154	ආලම්බනො	99

පිට්ඨකොති.		පිට්ඨකොති.	
ආලෝකසංකීර්ණ දිවසා	162	උපපජ්ජථ	58
ආවාසිකො	161	උපරිගඛනාය	116
ආවුණ්ණිකා කරතලෙ	195	උපවස්සාථ	85
ආසනං	40	උපවුත්ථ උපොසථං	104
ආසයං	87	උපගන්තවා	205
ආසාවසිකා	70	උපාගමුං	107
ආසි ඉති වුත්තං මහෙසිනා	211	උපායනාති උපනෙන්නති	210
ආසිවිසමකොපසි	191	උපොසථමති දිවසෙ	85
ආසිවිසස්ස ගන්තෙත		උපපජ්ජි	110
උත්තමඛනං පරමසි	191	උඛිකා	71
ආසිවිසෙත	191	උභොපි නයනං	57
ඉදං	113	උභො මාතා පිතා මම	165
ඉදං ලොකෙ උත්තරියං	154	උය්‍යානදස්සනං ගන්තවා රුජා	
ඉභං	145	අද්දස මුහුණ්ණි	108
ඉධ ජීවිතෙ	60	උරගාඛගු	139
ඉධ ලොකෙ පරත්ථ ව	205	උභතමනං	36
ඉධෙව	105	උභරුක්ඛමො	134
ඉද්දපනෙත පුරුත්තමෙ	29, 147	එකං තං වරං යාවාමි	117
ඉමමත්ථං	23	එකච්චියො	119
ඉමමති කපෙප	17	එකත්තං සුඛසමපටිනෙ	95
උක්කණ්ණිකොමති කායෙත	155	එකභික්ඛුං	27
උග්ගතාපනො	121	එකමත්තං උපා විසි	87
උග්ගතෙ රචිමණ්ඩලෙ	174	එකමානසා	157
උග්ගට්ඨපාදං	27	එකරුජස්ස අත්‍රජො	48
උට්ඨෙති	57	එකරුජා	161
උණෙත	184	එකරුජාති විසසුතො	205
උත්තමන්තො	105	එකසාසනී	109
උත්තමො	155	එකානියො	71
උත්තසති	203	එකොදිගුතො	41
උදකං	40	එකමත්ථවසං ඤාතො	51
උදකඤ්ජලී	78	එතමපි දිස්වා	60
උදකමපි ඵලං කරෙය්‍යං	104	එතෙ දානපරික්කාරා එතෙ	
උදිවම	193	දානස්ස පාරමි	89
උභං මෙ අස්සමද්දස	125	එතෙන	58, 59, 95
උභාරිකාන පාදසි	57	එතෙන සච්චවජ්ජන	185
උපගවුත්ති අමානං	182	එතෙන සච්චන	193
උපගවුත්ති පට්ඨනං	23	එතෙසං	85
උපද්දතො	113	එතෙසං පුඛ්ඛජො ආසිං	157
උපතසි මමං	196	එතෙ සමමුලාපෙකො	195

පිටස්ඛකානි.		පිටස්ඛකානි.	
එත්ථ ච සිකකමානෝ	41	කථං මෙ අජ්ජ කාතවෙ	183
එත්ථට්ඨිනෝ	41	කදරියෝ	129
එත්ථනතරෙ	13	කදලිං විය ච අසාරකං	149
එනති	71	කදුවි සො තසිස්සති	136
එරකවාතසුත්තා	27	කනකසනනිභා	107
එවං	205, 212	කපණිකා	92
එවං ගොවිඤ්ඤ ජානාති	40	කපිමාගනඤ්ඤා	113
එවං විනේතසහං තද්ද	165	කපෙපා	8
එවං තච අත්ථො භවිස්සති	171	කමමායතනානි	152
එවං දෙති	56	කරුණං	71
එවං ලභති සප්පඤ්ඤා	115	කරුණං පරිදෙවනේන	82
එවං චුත්තෙත තද්ද යකෙති	113	කරුණාධිමුත්තේනා	41
එවමෙවමද්දසහං	20	කරුණේන පුරදකම්ණං	64
එවාහං විනාතසිත්තාන	155	කල්පාණපටිභානවා	147
එසා මෙ සිලපාරමී	141	කල්පාණපාපකස්ස ච	130
එති අග්ගිං පදීපෙති	87	කල්පාණේ අභිනිවිස්සථ	84
එති පුත්තාති වත්තාන මම		කසිමා	161
සොණකාය අග්ගති	91	කස්ස කිං දියතු ධනං	34
ඔව්නායතු	171	කස්සවි	203
ඔදපත්තකියා	109	කාකං සොකාය රුකෙති	186
ඔරු	178	කාපේ ආරුපසිත්තාන	140
ඔරුස්ස	77	කාමං තිජ්ජතු'යං කායො	105
ඔලොකේත්තානහං තස්ස		කාමදුභා	27
කරෙය්සං ජාරිකං විය	125	කාමදුභො	137
ඔහනෙති	113	කාමිනො	147
ඔහාය	183	කාමෙති මං නිමනේනනති	157
කඛිඛි අකඛිඛිං පරවෙදියෙසු	40	කාරං	24
කච්චි තෙ ගහපති කුසලං	150	කාරණිකා	150
කච්චි තෙ භනේන බමනියං,		කාලිඛරට්ඨවිසයා	29, 65
සමමානෝ තෙ පවත්තීනෝ	150	කාසිරුජස්ස අනුජෝ	168
කජ්ඣලායං	161	කාසුං	174
කඤ්චි	162	කාසුයා නිබණ්ණි මමං	207
කටුකං	152	කිං	112
කණ්ණදිපායනෝ ඉසි	187	කිං කාභාමි	114
කණ්ණවත්තනි	182	කිං තෙ රජ්ජං කරිස්සසි	31
කඤ්ච දලුහමධිට්ඨානං	214	කිං තං ඉවජසි තිස්සජ්ජං	198
කඤ්ච වතුබණ්ණිකං	150	කිං මෙ දුතං භවිස්සති	86
කඤ්ච යාපනමත්තකං	95	කිවජා ලද්ධං	170
කඤ්ච විරියමුත්තමං	187	කිනත්තු දෙස්සා අහං තච	62

පිටියකිකාති.	පිටියකිකාති.
කිනනු මෙ අපරාධනි 62	ගාමණී 161
කිරිගෙ කලාසාණා පාපකෙ 84	ගාගාපෙකාන වෙටකෙ 108
කිසස මෙ 26	ගිනි 111
කිලෙති මං තනිං තනිං 99	ගිග්ගසමයෙ 182
කුසද්දරෙ 90	ගිතිධම්මෙ සුඛාවගං 157
කුණපෙන 113	ගුණවා 133
කුමාරෙ යථා කාසියො 150	ගුණසම්පන්නො 147
කුලලසෙනකා 184	ගුණෙන 90
කුලවංසං ධාරෙති 157	ගොමණකලා 210
කුලෙ 107	සාතාපෙම් කුචං අජ්ජ රටියා 150
කුසලෙ දසනුපාගතො 29	පබ්බාජයාමි වා 87
කුසාවතීමති නගරෙ 32	සාසගෙනු 139
කුහකතාපසො 147	සොරවිසො 32
කෙවලං 146	වකකවහති 55
කෙවලං සකලං කායං 88	වකනුපථාති 150
කො ආදෙති 34	වණ්ණා 92
කො කිං ඉට්ඨති 34	වණ්ණාරණං පති 78
කොවි 203	වජ්ජමානො න විනොසිං 99
කො ජාතො 34	වතුනනං දිපානං ගෙනු 139
කොතිධ 60	වතුපාපෙ 44
කො පපෙ ඡත්තමාදෙති 34	වතුමුඛං 95, 139
කො 'පාගතා මුද්දි සුභා 34	වතුරෙ අභේග 10
කොපො මෙ උපපජ්ජථ 109	වතුරෙ ව අසඬිකියෙ 179
කො මාලං කො විලෙපනං 34	වතුරෙ ධම්මා 70
කොසි කිං නරෙ 117	වතුචාතිං රථං දකිං 44
කායං ජිවිතගෙනුපි 144	වතුසාලං 161
කාගාමි පරගෙයනං 187	වතුසාදං 205
බණෙන අභිවසාප් 104	වතුති සම්ගහවණ්ණි 85
බණෙන ඡාරිකං කරෙ 214	වණං දිසවාන සුරිතං 48
බන්ධියා පාරමිං ගන්තො 113	වණසමයො 101
බනෙති 140	වමෙපයකො 188
බර 92	වරති 161
බාණ්ණං පාදෙන සට්ඨති 64	වරතු ලාභෙන විකාශමානා 16
බිණෙ 24	වරිතං 56
බෙත්තං 24	වරිතො 2
බෙත්තවරු තතමං 107	වරියාපිටකං 60
ගණෙ 70	වාගමත්තා 180
ගවං 193	වාගො 165
ගතිතෙ පොරිසාදෙන	විතං ගවතො පතිකුචති

පිටස්ඛකානි.		පිටස්ඛකානි.	
විතතරූපං වා	70	තඤ්ඤවාධිපතීං කතා	
විතතස්ස අඤ්ඤථා	59	සංවේගමනුමුභසිං	144
විනතිතසනතිභො	104	තණ්භාහෙරිං	70
විනෙතනෙතා විවිධං දූනං	53	තතො	184
විනෙතසිං යදිහං ලභෙ	86	තතො සොරතරෙ	155
චූලබොධි	106	තතො නිදූනං	119
වේතපුතෙතති	72	තතතාය කසීනභූමියා	23
ජ්ඣිධිතං අනුමොදිසුං	173	තත්ථ	34, 95, 107, 150
ජතෙතන කාරෙසුං		තත්ථ කොට්ටයසුං	91
පුරපදකකිණං	174	තත්ථච්ඡි	179
ජලති	162	තත්ථ මං පරිභාසිතා	125
ජවියා	95	තත්ථෙව කොපං නිග්ගණ්ඨිං	109
ජාතකො	29	තථනනු විතථනෙතතං	53
ජිනතබඤ්ඤා	107	තථෙව	36
ජෙකචරියං	91	තථෙව ජලිතං අග්ගිං	87
ජටිලො	121	තද තෙ සමිජ්ඣතු	55
ජයද්දිසො නාම	133	තද	19, 44
ජාතවෙද	183	තදපි	104, 165
ජාතෙත්ථ	64	තදපි ධම්මකො ආසිං	101
ජානමානො	36	තදපි මං නිමිනතිංසු	165
ජ්වාමි වා මරුමි වා	116	තදපි ලොකං දිස්සාන	165
ජ්විතං පරිරක්ඛිතා සිලානි		තද රමාමි	203
අනුරක්ඛිස්සං	143	තදහං	34, 39
ජ්විතං යාවකො දතා		තදුපපතීතා පපති මජ්ඣේ	
ඉමං පාරමිං පුරසිං	89	ජාලසිඛනතරෙ	87
ජ්විතවුතතිකාරණං	149	තපතෙජෙන	19
ජුතිකිරං	170	තපසසිතං	161
ජෙට්ඨො ව	131	තපසසිතො	46
කොපෙනෙතා	182	තපපච්චයා	20
ඝනා වාතුමමහාපථෙ	71	තපෙතා	36
ඝපසිතා	16	තමං දුල්ඛිතා	153
ඝාතං අද්දස හද්දකං	112	තමහං ගතතානුපට්ඨානං	149
තං	46, 113, 161.	තමොත්ථං	165
තං ඝාතං උපගතත්තාන		තයො අබ්බෙත අබ්ච්ඡිති	171
තිට්ඨාමි සයාමි ව	113	තච	180
තං දූතං	36	තචනුච්ඡවො	90
තං මෙ අහොසි කසීතං	157	තසිතවේධිනො	134
තං සග්ගගමනත්ථාය	95	තසිතො	34, 117
තුජෙජනෙතා විවිධකාරණං	175	තසමා	146

පිටස්ඛිකාති.		පිටස්ඛිකාති.	
තසමා වෙසසනතරෙ අනු	64	තෙ තං වචනං	171
තසමා සා සිලපාරම්	143	තෙ තතො නික්ඛම්භාන	72
තසමා සිලානුරක්ඛිණං	110	තෙ තෙ	55
තසස 20, 54, 111, 117, 134, 139		තෙන	28, 191
තසස කථාන කාරුඤ්ඤං චරිථා		තෙන භිජ්ජිණති සිලං	136
මම ජීවිතං	117	තෙන සො කුපිතො ආසි	150
තසස විතතානුවතතනෙනා	104	තෙ මං තද උක්ඛිපතතං	157
තසස නාගසස දුනෙන	68	තෙසච්චි ජිහං ආවික්ඛිං	165
තසස රඤ්ඤදු	133	තතාගං	191
තසස රඤ්ඤදු පටිකරෙ	147	කුච්චි එකෙන යාපය	53
තසසා එසෙසන ජීවාමි	182	ථුසරසිංච අනණ්ඩුලං	149
තසසා සාරතුතාගධිතො	108	දකාසයෙ	112
තසසාගං සද්දං සුභාන කාරුණං		දකඛිණං	25
පරිදෙවතො	117	දකඛිණසස	70
තසසිදං	62	දකඛිණෙයො අදභාන	50
තසෙව මත්තෙ නිපති	127	දජ්ජාගං සකම්තතානං	86
තතිං තතිං	34, 112	දණ්ඩුග්ගරපාණිතො	140
තාත	193	දභා දුතඛිකං දුතං	212
තාදිසං	155	දදමානසස	59
තාපසො සච්චසච්චයො	180	දදමගං	70
තාවදෙ	132	දදුති	29
තාසො උපපජ්ඣි ගෙරවො	171	දධිථාලකං	87
තිට්ඨතෙසො	120	දඛඛසෙනො	205
තිණතොපි ලුහකො මම	99	දයා කොපො න විජ්ජති	210
තිණපණ්ණසාකථලහකෙධා	84	දසිතො	147
තිදිවාහිභු	19	දවඩාහො පදිප්පති	182
තිපුකණ්ණපිට්ඨො	162	දසකුසලකම්මපථෙ	205
තිඛිං	161	දසචරෙ චරි	63
තිරෙකුඛිං	60	දසාමි විපුලං ගජං	31
තිරෙසෙලං	60	දුඨානුබො	139
තුට්ඨහට්ඨා	62	දුතවෙ	85
තුතතවෙගගතං විය	162	දුතං දකඛිණානුවජ්චං	86
තුතෙතති	162	දුතං දුතුං උපාගමිං	66
තුමුලො	70	දුතවරං	87
තුයොසා කා? කසස ගරියා	108	දුතාති	85
තුලාභුතො	210	දුතෙන මං	70
තුචං අජ්ජ	150	දුතෙ මෙ රමතෙ මතො	97
තුචං සිලගුණ්ණපෙතො		දුරකෙ	71
අනුතතනෙන පරගෙසනං	87	දිට්ඨං	180

පිට්ඨකිකානි.

පිට්ඨකිකානි.

දින්නදානසාය	59	න වාපි මෙ අපට්ඨයනං අවෙදුං	193
දින්නවර	62	න වෙව නෙ කතං පාපං	62
දිබ්බා	80	න ජ්ඣායමානොව	184
දිබ්බානි	60	න තං දසසු ආනෙසු	34
දිවා වා යදි වා රතනිං යදි එති	35	න තසා පරික්ඛායන්තො	90
දිසවාන තං සඤ්ඤාපෙසිං	151	න තෙ නටා	163
දිසවාන විවිධං පාපං	165	නත්ති මෙ කාසිකං බලං	182
දීපෙනො දස පාපකෙ	129	නත්ති මෙ කාසිකං බලං	
දුක්ඛං තෙ පටිවෙදනති	71	සොහං අගතිකො තත්ථ	182
දුක්ඛමෙසිනො	111	නත්ති මෙ සංසයො තත්ථ	198
දුක්ඛෙත	154	නදිකුලෙ දරිසයෙ	177
දුතිසිකා	107	න පටික්ඛමාමි දුතනො	51
දුග්ගදං	80	න පතිගුණාමි	67
දුමංචි	149	න පසාති	111
දුමෙමධගොවරෙ	111	න පාහං දෙසාං ධනං දමමි	36
දුසෙති මං සබ්බකාලං	113	නපි ආනසනෙසු වා පටියතනං	35
දෙන්නසාය	59	නපි නත්ති නිවයො මසි	36
දෙවලොකං	95	නපි පාතිරුප්පා	131
මිජ්ඣො	139	නපි මෙ බලං නවිජ්ජති	109
ධඤ්ඤං	29	න භායාමි	203
ධනං	76	න මතතිකං නාමං	64
ධනිකෙති පරිපිළිනො	116	න මග්ගං හරියා එසා	108
ධනිකෙති භිනො	117	න මුඤ්චිත්ථ	110
ධනෙන	36	න මෙ අමුඤ්චථ	111
ධම්මවාරිං	104	න මෙසා බ්‍රාහ්මණී දෙසාං	109
ධම්මත්ථං	185	න යනතිසා	109
ධම්මෙන භාසිනා	60	නවාහං	56
ධම්මො	180	න විජ්ජති පුමො	169
ධම්මො නාම මහායකෙධා	128	න සකකා තිණ දතවෙ	86
ධිති	180	නභාපෙත්වා	174
ධුරෙ ධුරෙ	129	නාගෙ	31
න කුරුමෙ විහෙන අඤ්ඤාපතනං	91	නාගොව බක්ඛනං ඡෙත්වා	155
න කොචි එතං ජානාති	188	නාදාසිං වඩ්ඪිතුපරි	109
නගරවරෙ කපිලායං	133	නානාකට්ඨෙ සමානසි	87
නගරෙ පුප්ඵවතියා	48	නානාජනසමාකුලෙ	139
නගරෙ බ්‍රහ්මවස්සිනෙ	163	නාමෙන ජොතිපාලො නාම	38
නග්ගො	34	නාසාය විනිවිජ්ජිත්වා	140
නභ්‍යුට්ඨෙ පිට්ඨිකණ්ඩකො	140	නාසාවානෙන කොපයෙ	140
න ව මෙ තිංසි අපට්ඨයා	62	නාසෙගෙනං ඡවං පාපං	
		සිංඝෙති ව බුරෙති ව	113

පිට්‍රිකානි.		පිට්‍රිකානි.	
නාගං පිචාමි	50	පඤ්ඤාලිකා	145
නිකුන්තාදිවසෙයෙව		පටිකකම	183
වෙතිරට්ඨමුපාගමුං	71	පටිගණනාම නෙ අග්ගං යං	
නිකුන්තො යඤ්ඤවාටනො	50	චං ගොවිඤ්ඤ භාසසි	40
නිගමෙ	207	පටිදිස්සරෙ	60
නිවුභමානානං	70	පටිපාදසි	27
නිසිං කාකස්ස නාසය	186	පටිමුච්චති	56
නිඤ්ඤ	173	පටියාදෙඨ	85
නිපකා	107	පඨවි උපපත්තා විශ	99
නිපට්‍රියනොතො ඛලසා	108	පණ්ණපෙය්‍ය	152
නිබ්බාපෙත්වාන	132	පණ්ණිච්චයං	171
නිබ්බුතිං පරියෙසිස්සං යත්මං		පණ්ණිතෙ පරිපුච්ඡිතං	213
මච්චින මඤ්ඤ	155	පණ්ණිතො කුසලානිකො	43
නිමි නාම මහාරුඡා	42	පණ්ණසාලං	73
නිමිතිං	120	පණ්ණ ආගමනං මම	198
නිරන්තරං ජාතිසතං	99	පතරු	193
නිරකුලෙ	107	පතාමහං	179
නිරමගඤ්ඤා	41	පතීනං දිස්වාන	144
නිරුලයා	107	පත්තියානො	20
නිරුලයො	36	පත්තිනං මම	157
නිසෙසිතිං පච්චිනං	150	පත්තෙති	34
නියතං	143	පදෙසිකා	143
නිලං	29	පබ්බජිං	153
නිලං වා	104	පබ්බජ්‍යං සමරෙවසි	165
නෙකමමං	106	පබ්බජ්ජමනුයාවහං	144
නෙකමමං අභිනිකමි	107	පබ්බජ්ජමෙවාභිමනො	152
නෙකමමපාරමිං ගතත්වා	213	පබ්බාජෙසුං	68
නෙව සිලං පභිඤ්ඤයං	99	පබ්බාජෙ	112
නෙව සිලං පභිඤ්ඤයං		පමඤ්ඤ	111
විකිරන්තෙ භුසං විශ	105	පමොදිතා	62
පකපසයි	119	පරකකරෙ	111
පකකං චං භකුසිස්සසි	87	පරනතිති	149
පකුත්තා'යොසරෙ	155	පරමසිලං අධිට්ඨාය	205
පකුත්තනං මමාලකෙ	91	පරමසිලසමාගිතො	115
පකෙව	171	පරලොකගෙහු	55
පච්චයං නාගං	66	පරගෙහනවිච්ඡිතො	84
පච්චුහං	80	පරිකරෙය්‍යං	56
පජ්ජං	40	පරිකාරා	143
පඤ්ඤාලරට්ඨ	133	පරිතාසං කතෙ මසි	136

පිටකඛනානි.		පිටකඛනානි.	
පරිදර්ශන	34	පිතු මාතු ව සාවසුං	158
පරිපූර්ණො	54	පියාපටියෙත	131
පරිපූරේතුං	36	පිළිනො සුංසුමාරෙන	178
පරිවාරෙත්වා	202	පුඤ්ඤත්තියො	192
පරිසුද්ධෙන	114	පුණ්ණමාසෙ	66
පරිහාසියාමි සිලනො	105	පුත්තෙතිති ධනිමා සබ්බකාමෙ	161
පරෙ	51	පුතදෙව	77
පරෙපඤ්ඤසවසානි	188	පුතාපරං	23
පවකඛියං	17	පුතාපරං යද හොමි	
පවතෙනති	149	සබ්බපාලො	139
පවතවාරිකො	84	පුතිදම්බුමි	62
පවතෙ	71, 203	පුතෙසනං ජනිත්වාන	20
පවතෙ දිසා වතවරෙ	90	පුබ්බකම්මසමායුත්තො	
පට්ඨං යසා කසාපි	87	සුලමාරෙපනං	෭෯ 188
පට්ඨිත්වා නිගරං තසා	117	පුබ්බසාලොතිත්වා මයාං	171
පසදම්භවරුගෙනි	202	පුජිතො නරදෙවෙනි	37
පසන්නවිත්තො	192	පුතිකුණපසම්පුණ්ණො	154
පසන්නමනසඛකපෙපා	78	පුරසිතුං	36
පසාසාමි මහාමතිං	205	පුරගන්තොව ගච්ඡති	35
පසංසිං තං	95	පෙත්තිකසම්භවං	64
පතිතා	157	ඵලකූපපන්නා	27
පසුතතෙජො	193	ඵලිනො	71
පාකතිකං	91	පීතං	145, 207
පාවතෙනි	162	පුසති නාම බන්ධියා	61
පාතුරහොසි	131	ථොටෙත්වා රජගතෙ ගතෙන	87
පාතො ව	34	වකිතං ගාලුබකිතං	150
පාදෙ පකෙහි පජහාමි	182	බලවා	112
පාපයකකියං	132	බලෙන සමසාදිසං	91
පාපානං	155	බහුවිධං දුක්ඛං	212
පාපානි	84	බාලමනො	171
පාපානි පරිවජේජථ	84	බාලයා අවිජානනො	111
පාපා පාපතරෙ හොති	56	බීජං න රෙපෙති	24
පාපෙන	113	බුද්ධානුමතානි	152
පාපො	113, 129	බොධිජං	45
පාරං	179	බොධියා යෙව කාරණං	59, 146
පාවනො	182	බුහාරඤ්ඤ	17
පාසසතෙනි	162	බුහවලොකෙ	40
පිතා ආමනනසි මමං	135	බුග්ගෙ	41
පිතා මෙ මිගවං ගන්ත්වා		බුග්ගෙ	87
පොරිසාදං උපාගමි	133		

පිටස්ඛකාති.	පිටස්ඛකාති.
මුහුණසන්නිහො 77	මම 65, 120
මුහුණසං ධනං දන්වා 135	මමං අබහනනරං කන්වා 63
මුහුණං උපගච්ඡමං 29	මමග්ගසී 99
මුහුණෙ සඛනරං 195	මම ජීවිතා වජ්ජෙය්‍යං 99
හකඛයනති දිවාරනති.	මමඤ්ඤ වසමානසී 161
මචේත් උපනිසීදිය 184	මම තෙජෙන 64
හගිනී ව භාතරෙ සත්ත 20	මම වාරෙ 20
තිබ්බත්තා සොඤ්ඤෙ කුලෙ 155	මම වාහසී තං දුක්ඛං 191
හද්දෙ 62	මම සඛකපාමඤ්ඤෙය 87
හයං හි මං විජ්ජති නපරුපං 119	මමෙව්‍යයං 114
හවං දිස්සාන හයතො 106	මය්‍යං 57
හවං දිස්සාන හයතො	මහනතං අකාසී විභංගං
තෙකාමමාභිරතො අහං 157	කන්ධානඛාරගබ්හකං 87
හවාහවෙ 16, 212	මහනෙතා 112
හිසෙන 211	මහබ්බලො 33
හිමදස්සනො 112	මහාගමං 24
හිමසෙනො 111	මහාගොවිජ්ජමුහුණො 37
හුරිදනෙතා 93	මහාදුනං පචත්තසී 50
හෙරවො 70	මහාදුනං පචත්තෙතදුං 70
හෙසමා 130	මහාපථෙ 139
හොගෙ ඡබ්බිත්වා 165	මහාමහිං 145
හොජුත්තා 140	මහාසුඤ්ඤා උපට්ඨිතො 130
හොනෙතා 162, 163	මහාරජා 43
මං ආවිස 59	මහාසමුද්දං තරිතුකාමො 23
මං ඉදමමුචි 113	මහාසාලෙ 163
මං වෙ කුමාරං ජාතනති 40	මහාසිඛී 182
මංසසුලා ව වෙ ගොධා 87	මහිද්ධිකං 73
මගඤ්ඤ වට්ටපොතකො 181	මහිද්ධිකො 128, 139
මඛහලසව්‍යනං 31	මහියා 90, 129
මඛහලසව්‍යං 29	මහිසො පචනවාරනො 112
මචේත් සොකා පමොවය 186	මහීපති 32
මජ්ඣෙක ගඛකාය ගච්ඡති 116	මහෙසකොධා 128
මණ්ඩබ්බො 188	මහොදකෙ සලිලෙ 119
මතං 114	මාතඛොතා නාම නාමෙන 121
මද්දියා 173	මාතාපිතු ඵවමාහු 158
මධුපාකං 40	මාතුඅඛෙක නිසින්නස්ස 150
මනුජෙසු 41	මාතුපොසකො 90
මනොරමෙ 116	මා දන්තසී 57
මන්ධානසමිං 111	මානසං 54

පිටස්ඛිකානි.		පිටස්ඛිකානි.	
මානුසං දුතං	53	යතො සරම් අතතානං	185
මානුසා	80	යථා අමච්චා	24
මා නො දෙවා	55	යථාපජිතං	114
මා නො සබ්බෙ පරකකරි	55	යථාපි වාණිජො නාම	50
මාපසිත්තාන	44	යථාපි සෙවකො	45
මා පච්චෙසි	57	යථාමති තෙ කාහාමි	198
මා මං කාසාපි පාවද	117	යද	17
මා මෙ භිජ්ජ සමාදුතං	31	යද අහං කපි ආසිං	177
මාලාවච්ඡං	147	යද මහාකට්ඨපුඤ්ඤා	
මා විභාවස	171	ආදිතොතා ධම්මමාසති	87
මිගරු රුරුතාම	115	යද හොමි කාසිනං	
මිගවං	131	පුරවරුත්තමෙ	156
මිගානං	119	යද හොමි මච්ඡරු මහාසරෙ	184
මිත්තදුභිං	119	යද හොමි සසකො	84
මිපිලායං පුරුත්තමෙ	42	යදි කොපි යාවයෙ මමං	65
මුඛකුණ්ඩනාගරිත්තා	181	යදි විත්තවසි හෙසං	104
මුත්තෙති	113	යදිච්ඡකං	149
මුගපකෙතා	211	යදි තෙ මමං	91
මුගපකෙතාති නාමෙත		යදි නං බ්‍රාහ්මණිං	109
තෙමියොති වදනති මං	168	යදි භිඤ්ඤ නපොගුණං	131
මෙ	17	යදි මාසච්චි	20
මෙත්තාබ්ලෙක්ඛපක්ඛො	203	යදි මෙ තිං පුත්තෙති	198
මෙත්තාය පාරමිං ගතත්තා	215	යදි රජ්ජාමි	155
මෙත්තාමුපතාමසිං	202	යදි සීලං න ගොපයෙ	125
යං ඉච්ඡසි	62	යදිහං	114, 155
යං වරිතං සබ්බං තං		යදිහං තස්ස කුප්පෙය්‍යං	
බොධිපාවනං	14		104, 125, 131
යං තෙසං වචනං වුත්තං	157	යදිහං තෙසං පකුප්පෙය්‍යං	91
යං බ්‍රාහ්මණො පච්චපාදී භිසා	163	යමාහු	55
යං මං	59	යමොකාසෙ	178
යං මය්‍යං සකමස්සමං	191	යසං	20
යං ලොකෙ ධුට්ඨස්සනං	185	යසසා	56
යං සො තද මං අභිසපි	127	යසෙසු	210
යං සො වණ්ණං විත්තයති	104	යසො කාරො	131
යං හි යාවෙ	56	යසමා	111
යකෙතා	113, 129, 137	යස්ස	179
යජනා මුත්තො	50	යාවකම්භුප්පතො	31
යඤ්ඤාතො	196	යාවයොගෙන	46
යතො පත්තොසම් විඤ්ඤාතං	185	යා මෙ අහොසි ජනිකා	61

පිටස්ඛිකානි.		පිටස්ඛිකානි.	
ශාවජ්චිකා	36	ලාභඤ්ච	20
ශාවතා කරණං	119	ලිඤ්දංගානො	179
ශාවරජ්ජමපි මානුසං	91	ලිඤ්	140, 150
සිට්ඨං	26	ලොභෙන	131
සුඛබිලො අධම්මා	131	ලොමහංසනං	71
යෙ කෙවි මහියා සත්තා	154	වඛං අගමුං පබ්බතං	72
යෙ ව දෙනති සුඛං මම	210	වට්ටගතං මග්ගං අනෙසනො	191
යෙනාහං නිරයං ගතො	170	වට්ටමනුකම්පං	191
යෙපි මෙ	58	වට්ට අනපෙකඛා	107
යෙ මෙ දුකඛං උපහරතති	210	වණ්ණිබ්බකා	55
යෙසාහං උපධාවෙය්‍යං භීතො		වණ්ණිබ්බකො	57
තසිතවෙසිතො	182	වණ්ණිබ්බකො	35
යොගෙන තං පමොවයිං	127	වණ්ණිබ්බතො	55, 59
රජභූතං	131	වතෙතනා සල්ලාපං	72
රජ්ජං නියාදයිං තද්ද	198	වතීං	55
රජ්ජමපි මෙ දදෙය්‍ය	31	වජ්ඣනා බතතිස් අඤ්ඤා ලිං පග්ග	
රඤ්ඤා දංගාසිංසු		ගෙතාන ඉදං වචනමමුච්චිං	154
පාපංගා පාපසෙවිතො	150	වර	62
රඤ්ඤා දංගොථ මං ඛිප්පං	150	වරං	192
රඤ්ඤා මං පටිවෙදයි	90	වරුත්තමෙ	62
රට්ඨවසිත්තං	53	වහනෙ	119
රතියා විතීනාමෙම් තං	20	වාතොව ධරණීරූහං	62
රතතිහත්තං අපාහතං	87	වාසං	139
රමණීයෙ	115	වාසකාලෙ	193
රමමා වාවෙසි මං ඤානා	62	වාසවෙන	161
රමෙම පදෙසෙ	114	විවරනෙත මං අනුකුලමති	125
රුජකිරියානි අත්ථි මෙ	150	විවරනො	112
රුජවාරමති කිලුති	105	විවිදානසිං	23
රුජපුත්තො සුධඤ්ඤායො	143	විඤ්ඤාය මෙ සීලගුණං	91
රුජා	29	විඤ්ඤා ව ගරභෙය්‍ය මං	114
රුජාධිරුජ	161	විනිවජ්ජං සමාපනො	
රුජ්ජයානෙ වසාමුභො	107	කථාහං ඉමං මුඤ්ඤාය්‍යං	171
රුජ්ජපථිවෙ	207	විපාකො	152
රූපං දංගොත්තනපාකං	210	විපිනකානනෙ	17
ලකඛණං උපධාරසී	91	විපුලං	25
ලට්ඨිගතො	162	විප්පාපිතං	119
ලඤ්ඤා	152	විහරජ්	152
ලඤ්ඤා යදිවජ්ජං භොගං	35	විරවනෙත මහාජනෙ	155
ලමු	113	විරියං කතාන උත්තමං	214

පිටස්ඛකාති.	පිටස්ඛකාති.
විරූපකෙතන මහාරක්ඛය	95
විලංගමජේඛ	26
විවිකෙත	116
විසබ්බසංඝාතො	191
විසමසමං	71
විසුඤ්ඤාති	46
විහරුමි	17
වුද්ධා ව ගුරු ව	131
වෙගා	152
වෙජ්.	36
වෙදෙත්වා රුජවෙදනං	174
වෙදජානො	54
වෙහඬෙහා	152
වෙස්සනාරස්ස තෙජෙන	71
වෙස්සානං	64
සංඛිපිංසු පථං යකඛා	71
සංවච්ඡරෙ	182
සංවඬේඝාමිති	154
සංවිග්ගමානසො	54
සංවිජ්.	144
සංවෙගං ජනසිත්තාන	50
සංසිතො	98
සකඤ්ඤාති	154
සකටාගෙන ආකිරිං	20
සකභුතතාපි	51
සකරට්ඨකං	154
සකානතං සපබ්බතං	140
සකිමපි දිවසං	113
සකිස්ස හෙතුමිති නවජ්ජ දජ්.	131
සකො ගෙගෙ	154
සකකස්ස මහෙසියා	61
සකෙකන අභිනිමමිතො	201
සඛකපෙපා	54
සඛිපාලස්ස මෙ සතො	143
සඛිපාලො	139
සඛිසචගයො	23
සඛිගං ජේත්තාන මවුනො	146
සඛිගහෙසු ව කොවිදො	147
සඛිගාමවිජ්ජනතමං	31
සචිතොතෙව	111
සචිතෙජබ්බසංඝාතො	187
සචිච්චාචානුරක්ඛියා	214
සචෙචන ලොකං පාලෙසිං	180
සජ්ජනං	154
සජ්ජස්සං	174
සනං ධම්මො දුරන්තයො	80
සනගුණතො	28
සනභාගො	51
සනසගස්සෙ	10
සත්තකඛිතත්තං පකමපථ	83
සත්තරජේජසු	39
සත්තරුජපුරුණිතො	37
සත්තාගං ධාරසිත්තාන	174
සත්තාගමෙව	192
සද්දත්තං	111
සද්දත්තො	131
සද්දායනො	182
සද්ධිමමං	185
සනන්තනං	40
සනිගමං	154
සනෙගමා සරට්ඨකා	145
සනෙගමෙ	145
සන්තං	67
සන්තතො	19
සන්ති පකඛා අපත්තා	183
සන්ති පාද අවඤ්ඤානා	183
සන්තුට්ඨො	87
සබ්බචෙදි	207
සබ්බචගසොභනා	71
සබ්බඤ්ඤාතං පියං මස්සං	31, 110
සබ්බත්	210
සබ්බගවෙ	45
සබ්බලොකානුකමපකො	128
සබ්බසමාගතානං	161
සබ්බස්ස නො ඉස්සරු තිං	26
සබ්බච්ච පබ්බජාම හො	158
සබ්බසං සමකො භොමි	210
සමුගමොරි	188

පිට්ඨකානි.	පිට්ඨකානි.
සභාවං විනාශනාසං 65	සා අතිතාසු ජාතිසු 61
සමයං ජනමනාසං 180	සා ගති ජවිලිලිතා 150
සමතිග්ගයා 60	සාගරුපමං 39
සමන්තා 60	සාගරෙව ඵලං ලභිං 171
සමාගතා 68	සාධු පසසති 111
සමිනෙතා 128	සාපි ද්‍යාබලා මයං 83
සමිච්චා 129	සා මං දිසාන දුක්ඛිතං තිසු 171
සමපනෙතා යමසාධනං 56	සාමඤ්ඤ 149
සමපිළෙ පතිපොසිතො 154	සාමො යද වනෙ ආසිං 201
සමපිළෙ මම පොසනං 154	සාරමහා ජායතෙ 111
සමොධිමනුපපත්තියා 36, 51	සාවෙතො 65
සමමානනාවමානනෙ 215	සාසුකාරං 71
සමමාපණිති ව 152	සිනෙරුවනවටංසකා 65
සයනං 45	සිවයො 68
සයම්බු 23	සිවිතාමාසිං බතතියො 52
සරට්ඨකෙ 145, 207	සිමනතිනිතං 161
සරුජකෙ 145	සිලං පුරෙතිසෙසනො 213
සරිරං දජ්ජමත්තනො 31	සිලබණ්ඩහයා මම 92
සරිරකිට්ඨං 95	සිලබණ්ඩහයා මයං තසා 136
සරිරානුගතං 91	සිලගුණමුපාගතො 133
සරෙ උදකං බියථ 184	සිලගුණපෙතො අසුත්තනෙන 87
සලලපනෙන සුඛදුක්ඛං 82	සිලඤ්ච මෙ පභිජේය්‍ය 114
සසන්භන්දුපගතං 136	සිලබලං 143
සසන්දුතො 137	සිලබිභතං 95
සසාගරනතං පඨවිං 140	සිලබිභතමනුසාරිං 109
සසො අවාසෙසි සකෙ සරිරෙ 137	සිලරක්කය 132
සහකොපෙ සමුපපනෙන 109	සිලවනං හෙතු 138
සහගතිනෙ 90	සිලවා 121, 147
සහජනෙනොක්කමතො 132	සිලෙන පරිනිතසා 105
සහජානා 109	සිසං තතෙව ඡිද්ධිතො 150
සහඤ්ඤාතිති පිළිතො 185	සුකිවජ් 152
සහදට්ඨො 191	සුඛදුක්ඛ 210
සහදිට්ඨසා මෙ ඡතනං 170	සුඛෙ ධිතො 28
සහනෙතා අවමානිතං 114	සුඤ්ඤ 17
සහපඨතො ඔක්කනෙන 132	සුඤ්ඤාති 17
සහපරිජනං තසා 131	සුත්තකතකසනාතිහො 116
සහායො 188	
සහාසා 163	
සහොරොධෙ 145	

පිටුවකිනි.		පිටුවකිනි.	
සුතධම්මො	133	සො තද පඤ්ඤානෙකාන වාමං	
සුතසොමො මහිපති	193	දකඛ්ඤාමාත්‍ර ව	58
සුතතපොතො ව	84	සොනනනෙදු	211
සුඛතුරු	26	සොපි මං අනුසිකඛනෙතො	166
සුමනා භවනතු	163	සොමනස්සං ව'නප්පකං	59
සුමාපස	73	සොමනස්සොති විසුදුතො	147
සුමාපසි	73	සො මෙ අත්ථො සමිජ්ඣිට	173
සුරියසන්නාපෙ	184	සො මෙ පිතුමග්ගහෙසි	134
සුරියානපෙ	144	සොලුසිරිසිසහස්සානං	119
සුවාසිතං	163	හඤ්ඤති	131
සුසබ්බකති	162	හට්ඨො	54
සුසමාහිතො	121	හත්ථුඤ්ඤිතො	174
සුසානෙ සෙය්‍යං කප්පෙමි		හත්ථිං	70
ජවට්ඨිං උපධාය	209	හදයබ්බකිනං	88
සුසිකතිතං	91	හරාතු සො	95
සුසිලවා	106	හිතකාමො	171
සුසොය්‍යඤ්ඤි	26	හිතෙසිතං	158
සුලෙහි විජ්ඣාසනෙතපි කොට්ඨ		හිත්ථි මමත්තං	41
සනෙතපි සත්තිහි භොජ		හිරිං සුත්තමුපාගතො	157
සුත්තෙත න කුප්පාමි	141	හිරිමො	147
සෙට්ඨ	163	හිරිසුත්තකධම්මජ්ඣිතො	149
සෙතව්ජ්ඣනං ධාරසිකාන		හිරෙත්තපෙත්ත ගරුතං	
සයනෙ පොසෙති මං පිතං	170	උභික්කං	82
සෙමි	95	හිතඋත්තකධම්මජ්ඣිමො	154
සො	59	හිතමජ්ඣිමඋත්තකධම්මො	114
සො අභිවත්තති	180	හිලිතා ජිවිතා වාපි	114
සොකසලලීනෙ	191	හුත්තං	26
සො වෙත්ථ	129	භොතෙත්ථ ඝාතං	113